

Skonsolidowany raport roczny Grupy Kapitałowej LOTOS

2016

-
- A. List Prezesa Zarządu
  - B. Grupa Kapitałowa LOTOS - Wybrane skonsolidowane dane finansowe
  - C. Grupa Kapitałowa LOTOS - Skonsolidowane sprawozdanie finansowe za rok 2016
  - D. Sprawozdanie Zarządu z działalności Grupy LOTOS S.A. oraz jej grupy kapitałowej za rok 2016
  - E. Opinia niezależnego biegłego rewidenta wraz z raportem z badania skonsolidowanego sprawozdania finansowego za rok 2016

Szanowni Państwo,

Mam przyjemność przekazać Państwu Raport Roczny Grupy Kapitałowej Grupy LOTOS S.A. za 2016 rok.

W minionym roku osiągnęliśmy najlepsze wyniki finansowe w historii naszej firmy wykorzystując doświadczenie i wiedzę Zarządu oraz pracowników naszego koncernu do realizacji założonych celów i dynamicznego rozwoju spółki. Przychody ze sprzedaży na poziomie skonsolidowanym wyniosły blisko 21 mld zł, o 20% wzrost w ciągu minionego roku najważniejszy parametr finansowy dla spółki z sektora naftowego, jakim jest EBITDA LIFO (do poziomu ok. 2,6 mld zł), a o 80% wzrosła zdolność koncernu do generowania gotówki operacyjnej.

Systematycznie i konsekwentnie redukujemy poziom zadłużenia firmy oraz optymalizujemy źródła finansowania naszych projektów inwestycyjnych.

Na taki wynik złożyły się m. in. niemal 100% wykorzystanie instalacji rafineryjnych, przy nienotowanym od lat rekordowym poziomie dywersyfikacji kierunków dostaw ropy naftowej do gdańskiej rafinerii, czy ponad dwukrotny wzrost wydobycia węglowodorów pozyskiwanych z własnych źródeł (poparty systematyczną rozbudową potencjału rezerw wydobywczych w Norwegii). Duże znaczenie dla naszej działalności handlowej miało wprowadzenie przez Rząd RP tzw. Pierwszego Pakietu Paliwowego, który skutecznie utrudnia działalność przestępczą firmom sprowadzającym paliwa na polski rynek bez wywiązywania się m. in. z regulacyjnych zobowiązań podatkowych.

Nadaliśmy Grupie Kapitałowej LOTOS rozpęd do pozytywnych zmian w kolejnych latach, a katalizatorem osiągniętych wyników finansowych było optymalne wykorzystanie czynników makroekonomicznych, takich jak: rosnąca konsumpcja paliw w Polsce, poziom marż produktowych na światowych rynkach czy rosnący kurs dolara amerykańskiego.

Miniony rok to także ponadplanowe tempo realizacji Projektu EFRA przy zachowaniu zerowej wypadkowości na placach budowy. To dla nas najważniejszy projekt inwestycyjny, który zwiększa efektywność i elastyczność przerobu ropy naftowej w gdańskiej rafinerii. Powodzenie tego projektu jest istotne dla dalszego rozwoju Grupy Kapitałowej LOTOS i realizacji kolejnych celów, które sobie wyznaczaliśmy w strategii na lata 2017-2022. W tym dokumencie opieramy plany rozwojowe firmy na stabilizacji jej sytuacji finansowej i dalszym bezpiecznym rozwoju

w kluczowych obszarach działalności wspartym przez efekty wdrażanych rozwiązań innowacyjnych.

Dla Grupy Kapitałowej LOTOS nadrzędnym zadaniem nadal pozostaje zapewnienie bezpieczeństwa Polski w sektorze energii. Tak postrzegamy nasz korporacyjny obowiązek, który spełniamy, dostarczając na rynek najwyższej jakości paliwa, oleje oraz inne produkty rafineryjne po konkurencyjnych cenach.

Wierzę, że w 2017 roku Grupa Kapitałowa LOTOS będzie nadal dynamicznie rozwijać się, sprawnie i systematycznie realizując przyjęte cele strategiczne.

Naszymi najważniejszymi zadaniami w następnych latach będzie utrzymanie dynamicznego tempa rozwoju koncernu poprzez inwestowanie w rentowne projekty, przy jednoczesnym zachowaniu zdolności dywidendowej.

Z wyrazami szacunku,

Marcin Jastrzębski

Marcin Jastrzębski
Prezes Zarządu
Grupa LOTOS S.A.

	PLN'000		EUR'000	
	za rok 2016	za rok 2015	za rok 2016	za rok 2015
Przychody ze sprzedaży	20.931.090	22.709.442	4.783.484	5.426.649
Zysk operacyjny	1.854.657	423.398	423.854	101.175
Zysk/(Strata) przed opodatkowaniem	1.579.412	(195.274)	360.951	(46.663)
Zysk/(Strata) netto	1.015.217	(263.300)	232.012	(62.918)
Zysk/(Strata) netto przypisany/(a) akcjonariuszom Jednostki Dominującej	1.015.247	(263.263)	232.019	(62.909)
Strata netto przypisana udziałom niekontrolującym	(30)	(37)	(7)	(9)
Całkowite dochody/(straty) ogółem	898.696	(544.925)	205.383	(130.215)
Całkowite dochody/(straty) ogółem przypisane akcjonariuszom Jednostki Dominującej	898.726	(544.888)	205.390	(130.206)
Całkowite straty ogółem przypisane udziałom niekontrolującym	(30)	(37)	(7)	(9)
Przepływy pieniężne netto z działalności operacyjnej	2.653.880	1.488.069	606.504	355.589
Przepływy pieniężne netto z działalności inwestycyjnej	(1.003.177)	(1.161.975)	(229.261)	(277.666)
Przepływy pieniężne netto z działalności finansowej	(1.201.455)	114.719	(274.574)	27.413
Przepływy pieniężne netto razem	449.248	440.813	102.669	105.336
Podstawowy/(a) zysk/(strata) netto na jedną akcję (w złotych/EUR)	5,49	(1,42)	1,25	(0,34)
Rozwodniony/(a) zysk/(strata) netto na jedną akcję (w złotych/EUR)	5,49	(1,42)	1,25	(0,34)

	PLN'000		EUR'000	
	stan na 31.12.2016	stan na 31.12.2015	stan na 31.12.2016	stan na 31.12.2015
Aktywa razem	19.326.309	19.169.332	4.368.515	4.498.259
Kapitał własny przypisany akcjonariuszom Jednostki Dominującej	8.610.786	7.712.060	1.946.380	1.809.706
Udziały niekontrolujące	108	138	25	32
Kapitał własny razem	8.610.894	7.712.198	1.946.405	1.809.738

W celu przeliczenia pozycji wykazanych w tabeli "Wybrane dane finansowe" na EUR zastosowano następujące kursy wymiany:

Pozycje sprawozdania z sytuacji finansowej przeliczono stosując średni kurs NBP obowiązujący w dniu kończącym okres sprawozdawczy:

na dzień 31.12.2016	na dzień 31.12.2015
1 EUR = 4,4240 PLN	1 EUR = 4,2615 PLN

Pozycje sprawozdania z całkowitych dochodów oraz sprawozdania z przepływów pieniężnych przeliczono stosując kurs stanowiący średnią arytmetyczną średnich kursów NBP ustalonych na ostatni dzień każdego miesiąca kalendarzowego okresu sprawozdawczego:

za rok 2016	za rok 2015
1 EUR = 4,3757 PLN	1 EUR = 4,1848 PLN

Grupa Kapitałowa LOTOS Skonsolidowane sprawozdanie finansowe za rok 2016

sporządzone
według Międzynarodowych Standardów
Sprawozdawczości Finansowej
zatwierdzonych przez Unię Europejską
wraz z opinią niezależnego biegłego rewidenta

SKONSOLIDOWANE SPRAWOZDANIE Z CAŁKOWITYCH DOCHODÓW	4
SKONSOLIDOWANE SPRAWOZDANIE Z SYTUACJI FINANSOWEJ	5
SKONSOLIDOWANE SPRAWOZDANIE Z PRZEPLÝWÓW PIENIĘŻNYCH	6
SKONSOLIDOWANE SPRAWOZDANIE ZE ZMIAN W KAPITALE WŁASNYM	7

DODATKOWE INFORMACJE I OBJAŚNIENIA 8

1. Informacje ogólne.....	8
2. Skład Grupy Kapitałowej oraz jego zmiany	8
3. Podstawa sporządzania skonsolidowanych sprawozdań finansowych	10
4. Nowe standardy i interpretacje	10
5. Zastosowanie założeń, szacunków i osądów w rachunkowości	12
6. Zmiana danych prezentowanych we wcześniejszych okresach sprawozdawczych oraz zmiana zasad rachunkowości	14
7. Zasady rachunkowości.....	14
7.1 Konsolidacja	14
7.2 Przychody ze sprzedaży	14
7.3 Przychody z tytułu dywidend	14
7.4 Przychody z odsetek	14
7.5 Podatek dochodowy	15
7.6 Podatek od towarów i usług (VAT), podatek akcyzowy i opłata paliwowa	15
7.7 Waluta funkcjonalna i waluta prezentacji oraz przeliczanie waluty obcej.....	15
7.8 Transakcje w walucie obcej.....	16
7.9 Rzeczowe aktywa trwałe oraz aktywa niematerialne.....	16
7.9.1 Rzeczowe aktywa trwałe.....	16
7.9.2 Wartość firmy	17
7.9.3 Pozostałe aktywa niematerialne	18
7.10 Utrata wartości niefinansowych aktywów trwałych	18
7.11 Aktywa trwałe wchodzące w skład infrastruktury wydobywczej ropy naftowej i gazu ziemnego	19
7.11.1 Nakłady na poszukiwanie i ocenę zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego.....	19
7.11.2 Aktywa produkcyjne związane z działalnością wydobywczą ropy naftowej i gazu ziemnego	19
7.12 Leasing	19
7.13 Zapasy	20
7.14 Zapasy obowiązkowe	20
7.15 Należności z tytułu dostaw i usług oraz pozostałe należności i rozliczenia międzyokresowe	20
7.16 Środki pieniężne i ich ekwiwalenty.....	20
7.17 Aktywa trwałe (lub grupy do zbycia) przeznaczone do sprzedaży	20
7.18 Kapitały własne.....	21
7.19 Kredyty bankowe, pożyczki i obligacje.....	21
7.20 Świadczenia pracownicze	21
7.20.1 Odprawy emerytalne, nagrody jubileuszowe i inne świadczenia	21
7.20.2 Podział zysku na cele pracownicze oraz fundusze specjalne	21
7.21 Koszty finansowania zewnętrznego	21
7.22 Aktywa i zobowiązania finansowe	22
7.23 Utrata wartości aktywów finansowych.....	24
7.24 Pochodne instrumenty finansowe	24
7.25 Rachunkowość zabezpieczeń.....	25
7.26 Rezerwy.....	25
7.26.1 Rezerwa na koszty likwidacji i rekultywacji.....	25
7.27 Zobowiązania z tytułu dostaw i usług oraz pozostałe zobowiązania i rozliczenia międzyokresowe	26
7.28 Dotacje.....	26
7.29 Wspólne ustalenia umowne	26
7.30 Sprawozdawczość dotycząca segmentów operacyjnych	27
7.31 Zobowiązania i aktywa warunkowe.....	27
7.32 Prawa do emisji dwutlenku węgla (CO ₂).....	27
8. Segmenty działalności	28
9. Przychody i koszty	29
9.1 Koszty według rodzaju	29
9.2 Koszty świadczeń pracowniczych	29
9.3 Pozostałe przychody	29
9.4 Pozostałe koszty.....	30
9.5 Przychody finansowe	31
9.6 Koszty finansowe.....	31
10. Podatek dochodowy.....	32
10.1 Obciążenia podatkowe	32
10.2 Podatek dochodowy według efektywnej stawki podatkowej oraz uzgodnienie wyniku brutto do podstawy opodatkowania	32
10.3 Odroczony podatek dochodowy.....	32
10.3.1 Aktywa i zobowiązania z tytułu podatku odroczonego	33
11. Zysk/(Strata) netto przypadający/(a) na jedną akcję	34
12. Dywidendy.....	34
13. Rzeczowe aktywa trwałe oraz aktywa niematerialne	34
13.1 Aktywa trwałe segmentu produkcji i handlu	35
13.1.1 Rzeczowe aktywa trwałe segmentu produkcji i handlu	35
13.1.2 Wartość firmy segmentu produkcji i handlu	37
13.1.3 Pozostałe aktywa niematerialne segmentu produkcji i handlu.....	38
13.2 Aktywa trwałe segmentu wydobywczego.....	38
13.2.1 Aktywa związane z poszukiwaniem i oceną zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego	39
13.2.2 Aktywa produkcyjne związane z wydobyciem zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego	42
13.2.3 Pozostałe aktywa trwałe segmentu wydobywczego.....	49
13.3 Pozostałe informacje dotyczące rzeczowych aktywów trwałych oraz aktywów niematerialnych.....	51
14. Wspólne przedsięwzięcia wyceniane metodą praw własności	51
14.1 Skrócone informacje dotyczące wspólnych przedsięwzięć wycenianych metodą praw własności.....	52
15. Aktywa trwałe (lub grupy do zbycia) przeznaczone do sprzedaży.....	53
16. Należności z tytułu dostaw i usług oraz pozostałe aktywa	54
16.1 Zmiana stanu odpisów aktualizujących wartość należności	55
16.2 Należności z tytułu leasingu finansowego	55
17. Zapasy.....	55
17.1 Zmiana stanu odpisów aktualizujących wartość zapasów.....	56

18.	Środki pieniężne i ich ekwiwalenty	56
19.	Kapitał podstawowy	56
20.	Nadwyżka ceny emisyjnej nad wartością nominalną akcji	56
21.	Kapitał rezerwowy z wyceny zabezpieczeń przepływów pieniężnych	57
22.	Zyski zatrzymane	57
22.1	Ograniczenia zdolności jednostek zależnych do przekazywania funduszy Jednostce Dominującej w postaci dywidend	57
23.	Kredyty, pożyczki, obligacje oraz zobowiązania z tytułu leasingu finansowego	57
23.1	Kredyty bankowe	58
23.2	Pożyczki	59
23.3	Obligacje	59
23.4	Zobowiązania z tytułu leasingu finansowego	60
23.4.1	Nieujęte zobowiązania wynikające z zawartych umów leasingu operacyjnego	60
24.	Pochodne instrumenty finansowe	60
25.	Świadczenia pracownicze	61
25.1	Zobowiązania z tytułu nagród jubileuszowych oraz świadczeń po okresie zatrudnienia	61
25.2	Łączna kwota kosztów ujętych w wyniku finansowym z tytułu przyszłych wypłat świadczeń pracowniczych	62
25.3	Założenia aktuarialne	62
25.4	Świadczenia z tytułu rozwiązania stosunku pracy	62
25.5	Analiza wrażliwości	62
26.	Zobowiązania z tytułu dostaw i usług, pozostałe zobowiązania i rezerwy	63
26.1	Rezerwy	64
26.2	Dotacje	66
27.	Instrumenty finansowe	67
27.1	Wartość bilansowa	67
27.2	Hierarchia wartości godziwej	67
27.3	Istotne pozycje przychodów, kosztów, zysków i strat ujęte w sprawozdaniu z całkowitych dochodów w podziale na kategorie instrumentów finansowych	68
28.	Cele i zasady zarządzania ryzykiem finansowym	70
28.1	Ryzyko cen surowców i produktów naftowych	70
28.1.1	Analiza wrażliwości na ryzyko rynkowe związane ze zmianami cen surowców i produktów naftowych	71
28.2	Ryzyko cen uprawnień do emisji dwutlenku węgla (CO ₂)	72
28.2.1	Analiza wrażliwości na ryzyko rynkowe związane ze zmianami cen uprawnień do emisji dwutlenku węgla (CO ₂)	73
28.3	Ryzyko walutowe	73
28.3.1	Analiza wrażliwości na ryzyko rynkowe związane ze zmianami kursów walut	74
28.4	Ryzyko stopy procentowej	76
28.4.1	Analiza wrażliwości na ryzyko rynkowe związane ze zmianami stóp procentowych	76
28.5	Ryzyko płynności	77
28.6	Ryzyko kredytowe	78
29.	Zarządzanie kapitałem	79
30.	Zobowiązania i aktywa warunkowe	80
30.1	Informacje o istotnych postępowaniach toczących się przed sądem, organem właściwym dla postępowania arbitrażowego lub organem administracji publicznej i innych ryzykach Jednostki Dominującej lub jednostek od niej zależnych	80
30.2	Pozostałe zobowiązania warunkowe	81
31.	Informacje o podmiotach powiązanych	81
31.1	Informacje o transakcjach z jednostkami powiązanymi, w których Grupa posiada udziały	81
31.2	Podmiot sprawujący kontrolę nad Grupą	81
31.3	Transakcje z jednostkami powiązanymi, w których Skarb Państwa sprawuje kontrolę, współkontrolę lub ma na nie znaczący wpływ	81
31.4	Wynagrodzenie Zarządu i Rady Nadzorczej oraz informacje o pożyczkach i świadczeniach o podobnym charakterze udzielonych osobom wchodzącym w skład organów zarządzających i nadzorujących	82
31.5	Wynagrodzenie wypłacone lub należne pozostałym członkom głównej kadry kierowniczej	82
31.6	Transakcje z podmiotami powiązanymi poprzez członków Zarządu i Rady Nadzorczej Spółki	82
ZATWIERDZENIE SKONSOLIDOWANEGO SPRAWOZDANIA FINANSOWEGO		83

SKONSOLIDOWANE SPRAWOZDANIE Z CAŁKOWITYCH DOCHODÓW

	Nota	2016	2015
Przychody ze sprzedaży	8	20.931.090	22.709.442
Koszt własny sprzedaży	9.1	(17.215.704)	(20.249.028)
Zysk na sprzedaży		3.715.386	2.460.414
Koszty sprzedaży	9.1	(1.291.069)	(1.284.846)
Koszty ogólnego zarządu	9.1	(425.893)	(459.120)
Pozostałe przychody	9.3	107.065	48.291
Pozostałe koszty	9.4	(250.832)	(341.341)
Zysk operacyjny		1.854.657	423.398
Przychody finansowe	9.5	26.677	100.637
Koszty finansowe	9.6	(304.816)	(688.243)
Udział w wynikach netto wspólnych przedsięwzięć wycenianych metodą praw własności	14	2.894	(31.066)
Zysk/(Strata) przed opodatkowaniem		1.579.412	(195.274)
Podatek dochodowy od osób prawnych	10.1	(564.195)	(68.026)
Zysk/(Strata) netto		1.015.217	(263.300)
Inne całkowite dochody/(straty)			
Pozycje, które w przyszłości mogą zostać zreklasyfikowane do wyniku:		(118.250)	(282.407)
Różnice kursowe z przeliczenia jednostek zagranicznych		(6.326)	5.946
Zabezpieczenia przepływów pieniężnych	21	(138.178)	(355.973)
Podatek dochodowy dotyczący zabezpieczenia przepływów pieniężnych	10.1	26.254	67.620
Pozycje, które w przyszłości nie zostaną zreklasyfikowane do wyniku:		1.729	782
Zyski/(Straty) aktuarialne z tytułu świadczeń pracowniczych po okresie zatrudnienia		2.030	2.211
Podatek dochodowy dotyczący zysków/(strat) aktuarialnych z tytułu świadczeń pracowniczych po okresie zatrudnienia	10.1	(301)	(1.429)
Inne całkowite dochody/(straty) netto		(116.521)	(281.625)
Całkowite dochody/(straty) ogółem		898.696	(544.925)
Zysk/(Strata) netto przypisany/(a):			
Akcjonariuszom Jednostki Dominującej	11	1.015.247	(263.263)
Udziałom niekontrolującym		(30)	(37)
		1.015.217	(263.300)
Całkowite dochody/(straty) ogółem przypisane:			
Akcjonariuszom Jednostki Dominującej		898.726	(544.888)
Udziałom niekontrolującym		(30)	(37)
		898.696	(544.925)
Zysk/(Strata) netto przypisany/(a) akcjonariuszom Jednostki Dominującej na jedną akcję (w złotych)			
Średnia ważona liczba akcji w tysiącach sztuk	11	184.873	184.873
- podstawowy/(a)	11	5,49	(1,42)
- rozwodniony/(a)	11	5,49	(1,42)

SKONSOLIDOWANE SPRAWOZDANIE Z SYTUACJI FINANSOWEJ

	Nota	31 grudnia 2016	31 grudnia 2015
AKTYWA			
Aktywa trwałe			
Rzeczowe aktywa trwałe segmentu produkcji i handlu	13	8.261.718	7.845.051
Wartości niematerialne segmentu produkcji i handlu	13	170.005	174.729
Rzeczowe aktywa trwałe segmentu wydobywczego	13	2.389.960	2.723.371
Wartości niematerialne segmentu wydobywczego	13	481.831	489.690
Wspólne przedsięwzięcia wyceniane metodą praw własności	14	98.087	70.745
Aktywa z tytułu podatku odroczonego	10.3	596.034	924.478
Pochodne instrumenty finansowe	24	20.918	8.697
Pozostałe aktywa długoterminowe	16	312.113	201.008
Aktywa trwałe razem		12.330.666	12.437.769
Aktywa obrotowe			
Zapasy	17	3.333.591	3.235.816
- w tym zapasy obowiązkowe		2.008.909	1.881.494
Należności z tytułu dostaw i usług	16	2.251.727	1.550.900
Należności z tytułu podatku dochodowego		7.973	11.953
Pochodne instrumenty finansowe	24	79.958	208.482
Pozostałe aktywa krótkoterminowe	16	577.236	856.336
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty	18	744.616	859.699
Aktywa obrotowe razem		6.995.101	6.723.186
Aktywa trwałe (lub grupy do zbycia) przeznaczone do sprzedaży		542	8.377
Aktywa razem		19.326.309	19.169.332
KAPITAŁ WŁASNY I ZOBOWIĄZANIA			
Kapitał własny			
Kapitał podstawowy	19	184.873	184.873
Nadwyżka ceny emisyjnej nad wartością nominalną akcji	20	2.228.310	2.228.310
Kapitał rezerwowy z wyceny zabezpieczeń przepływów pieniężnych	21	(812.812)	(700.888)
Zyski zatrzymane		6.945.460	5.928.484
Różnice kursowe z przeliczenia		64.955	71.281
Kapitał własny przypisany akcjonariuszom Jednostki Dominującej		8.610.786	7.712.060
Udziały niekontrolujące		108	138
Kapitał własny razem		8.610.894	7.712.198
Zobowiązania długoterminowe			
Kredyty, pożyczki, obligacje oraz zobowiązania z tytułu leasingu finansowego	23	3.980.537	4.454.460
Pochodne instrumenty finansowe	24	36.316	54.306
Zobowiązania z tytułu podatku odroczonego	10.3	57.358	47.626
Świadczenia pracownicze	25	168.537	182.252
Pozostałe zobowiązania i rezerwy	26	1.200.922	1.292.571
Zobowiązania długoterminowe razem		5.443.670	6.031.215
Zobowiązania krótkoterminowe			
Kredyty, pożyczki, obligacje oraz zobowiązania z tytułu leasingu finansowego	23	1.576.739	2.544.848
Pochodne instrumenty finansowe	24	172.920	110.845
Zobowiązania z tytułu dostaw i usług	26	1.718.178	1.232.510
Zobowiązania z tytułu podatku dochodowego		49.220	11.770
Świadczenia pracownicze	25	135.612	122.201
Pozostałe zobowiązania i rezerwy	26	1.619.076	1.403.745
Zobowiązania krótkoterminowe razem		5.271.745	5.425.919
Zobowiązania razem		10.715.415	11.457.134
Kapitał własny i zobowiązania razem		19.326.309	19.169.332

SKONSOLIDOWANE SPRAWOZDANIE Z PRZEPLÝWÓW PIENIĘŻNYCH

(sporządzone metodą pośrednią)

	Nota	2016	2015
Przepływy środków pieniężnych z działalności operacyjnej			
Zysk netto		1.015.217	(263.300)
Korekty:		1.708.766	1.810.253
Podatek dochodowy	10.1	564.195	68.026
Udziały w wynikach netto wspólnych przedsięwzięć wycenianych metodą praw własności	14	(2.894)	31.066
Amortyzacja	9.1	1.067.894	714.568
(Zyski)/Straty z tytułu różnic kursowych		37.599	348.234
Odsetki i dywidendy		174.988	177.702
(Zyski)/Straty z tytułu działalności inwestycyjnej		12.737	69.902
Odpisy z tytułu utraty wartości rzeczowych aktywów trwałych i pozostałych aktywów niematerialnych	9.4	156.459	85.817
Rozliczenie i wycena instrumentów finansowych	9.5; 9.6	33.511	(78.809)
(Zwiększenie) stanu należności z tytułu dostaw i usług		(671.945)	(144.399)
(Zwiększenie)/Zmniejszenie stanu pozostałych aktywów		(126.840)	54.473
(Zwiększenie)/Zmniejszenie stanu zapasów		(126.488)	719.073
Zwiększenie/(Zmniejszenie) stanu zobowiązań z tytułu dostaw i usług		457.690	(460.329)
Zwiększenie stanu pozostałych zobowiązań i rezerw		130.134	187.754
Zwiększenie stanu świadczeń pracowniczych		1.726	37.175
Podatek dochodowy zapłacony		(70.103)	(58.884)
Środki pieniężne netto z działalności operacyjnej		2.653.880	1.488.069
Przepływy środków pieniężnych z działalności inwestycyjnej			
Dywidendy otrzymane - wspólne przedsięwzięcia wyceniane metodą praw własności		-	837
Dywidendy otrzymane od jednostek pozostałych		1.972	907
Odsetki otrzymane		11.441	16.053
Sprzedaż rzeczowych aktywów trwałych i pozostałych aktywów niematerialnych		28.449	23.615
Sprzedaż zorganizowanej części przedsiębiorstwa		-	2.600
Zakup rzeczowych aktywów trwałych i pozostałych aktywów niematerialnych		(1.243.660)	(758.582)
Wniesienie wkładów pieniężnych - wspólne przedsięwzięcia wyceniane metodą praw własności	14	(24.365)	(3.898)
Środki pieniężne przeznaczone na realizację Projektu EFRA		433.357	(433.357)
Depozyt zabezpieczający		(26.394)	(4.293)
Środki przeznaczone na koszty przyszłej likwidacji kopalń ropy naftowej i gazu ziemnego		(187.162)	(414)
Kaucja na zabezpieczenie realizacji kontraktu na usługi inżynierskie, zakupowe i zarządcze związane z morskim centrum wydobywczym na złożu B-8	16	10.620	(10.488)
Wydatek z tytułu premii opcyjnej		-	(4.907)
Rozliczenie pochodnych instrumentów finansowych		(7.435)	10.554
Inne wydatki inwestycyjne		-	(602)
Środki pieniężne netto z działalności inwestycyjnej		(1.003.177)	(1.161.975)
Przepływy środków pieniężnych z działalności finansowej			
Wpływy z tytułu zaciągniętych kredytów	23.1	379.313	798.209
Wpływy z tytułu zaciągniętych pożyczek	23.2	1.155	-
Wpływ z tytułu emisji akcji serii D Grupy LOTOS S.A.		-	981.268
Przepływy środków pieniężnych wynikające ze zmian w udziale w jednostkach zależnych nie skutkujące utratą kontroli		-	(31)
Wydatki z tytułu spłaty kredytów	23.1	(1.499.446)	(1.161.456)
Wydatki z tytułu spłaty pożyczek	23.2	(11.611)	(10.781)
Wykup obligacji	23.3	(19.209)	(19.350)
Wydatki z tytułu prowizji przygotowawczych od kredytów		-	(57.202)
Zapłacone odsetki		(203.725)	(172.969)
Płatności zobowiązań z tytułu umów leasingu finansowego		(31.218)	(19.957)
Rozliczenie pochodnych instrumentów finansowych		183.286	(222.192)
Inne wydatki finansowe		-	(820)
Środki pieniężne netto z działalności finansowej		(1.201.455)	114.719
Przepływy pieniężne netto razem			
		449.248	440.813
Zmiana stanu środków pieniężnych z tytułu różnic kursowych		3.440	3.944
Zmiana stanu środków pieniężnych netto		452.688	444.757
Środki pieniężne na początek okresu		278.070	(166.687)
Środki pieniężne na koniec okresu	18	730.758	278.070

GRUPA KAPITAŁOWA LOTOS
Skonsolidowane sprawozdanie finansowe za rok 2016
w tysiącach złotych

SKONSOLIDOWANE SPRAWOZDANIE ZE ZMIAN W KAPITALE WŁASNYM

	Kapitał podstawowy	Nadwyżka ceny emisyjnej nad wartością nominalną akcji	Kapitał rezerwowý z wyceny zabezpieczeń przepływów pieniężnych	Zyski zatrzymane	Różnice kursowe z przeliczenia	Kapitał własny przypisany akcjonariuszom Jednostki Dominującej	Udziały niekontrolujące	Kapitał własny razem
1 stycznia 2016	184.873	2.228.310	(700.888)	5.928.484	71.281	7.712.060	138	7.712.198
Zysk (Strata) netto	-	-	-	1.015.247	-	1.015.247	(30)	1.015.217
Inne całkowite dochody/(straty) netto	-	-	(111.924)	1.729	(6.326)	(116.521)	-	(116.521)
Całkowite dochody/(straty) ogółem	-	-	(111.924)	1.016.976	(6.326)	898.726	(30)	898.696
31 grudnia 2016	184.873	2.228.310	(812.812)	6.945.460	64.955	8.610.786	108	8.610.894
1 stycznia 2015	184.873	2.229.626	(412.535)	6.190.989	65.335	8.258.288	175	8.258.463
Strata netto	-	-	-	(263.263)	-	(263.263)	(37)	(263.300)
Inne całkowite dochody/(straty) netto	-	-	(288.353)	782	5.946	(281.625)	-	(281.625)
Całkowite dochody/(straty) ogółem	-	-	(288.353)	(262.481)	5.946	(544.888)	(37)	(544.925)
Koszty emisji	-	(1.316)	-	-	-	(1.316)	-	(1.316)
Pozostałe	-	-	-	(24)	-	(24)	-	(24)
31 grudnia 2015	184.873	2.228.310	(700.888)	5.928.484	71.281	7.712.060	138	7.712.198

DODATKOWE INFORMACJE I OBJAŚNIENIA

1. Informacje ogólne

Grupa LOTOS Spółka Akcyjna („Grupa LOTOS S.A.”, „Spółka”, „Jednostka Dominująca”) została utworzona 18 września 1991 roku. Siedziba Spółki mieści się w Polsce pod adresem: 80 – 718 Gdańsk, ul. Elbląska 135.

Podstawowym przedmiotem działalności Grupy Kapitałowej Grupy LOTOS S.A. („Grupa Kapitałowa LOTOS”, „Grupa Kapitałowa”, „Grupa”) jest wytwarzanie i przetwarzanie produktów rafinacji ropy naftowej oraz ich sprzedaż hurtowa i detaliczna. Grupa prowadzi również działalność w zakresie pozyskiwania oraz eksploatacji złóż ropy naftowej i gazu ziemnego. Według klasyfikacji Giełdy Papierów Wartościowych w Warszawie, Grupa LOTOS S.A. zakwalifikowana jest do sektora paliwowego.

2. Skład Grupy Kapitałowej oraz jego zmiany

W skład Grupy Kapitałowej LOTOS wchodzi: Grupa LOTOS S.A. jako Jednostka Dominująca oraz podmioty o profilu produkcyjnym, usługowym i handlowym (spółki zależne oraz spółki pośrednio zależne od Grupy LOTOS S.A.) i fundacja.

Poniżej przedstawiono podstawowe informacje na temat wymienionych wyżej podmiotów, a także dane na temat procentowego udziału Grupy w ich własności na dzień 31 grudnia 2016 roku, który nie uległ zmianie w stosunku do stanu na dzień 31 grudnia 2015 roku.

Nazwa podmiotu	Siedziba	Przedmiot działalności	Procentowy udział Grupy we własności jednostki
Jednostka Dominująca			
Segment produkcji i handlu			
• Grupa LOTOS S.A.	Gdańsk	Wytwarzanie i przetwarzanie produktów rafinacji ropy naftowej (głównie paliw) oraz ich sprzedaż hurtowa	Nie dotyczy
Jednostki bezpośrednio zależne konsolidowane metodą pełną			
Segment wydobywczy			
• LOTOS Petrobaltic S.A. (spółka posiada swoją grupę kapitałową: GK LOTOS Petrobaltic S.A.)	Gdańsk	Pozyskiwanie oraz eksploatacja złóż ropy naftowej i gazu ziemnego	99,99%
Segment produkcji i handlu			
• LOTOS Paliwa Sp. z o.o.	Gdańsk	Sprzedaż hurtowa, detaliczna paliw, lekkiego oleju opałowego, zarządzanie siecią stacji paliw LOTOS	100,00%
• LOTOS Oil Sp. z o.o.	Gdańsk	Produkcja i sprzedaż olejów smarowych i smarów oraz sprzedaż olejów bazowych	100,00%
• LOTOS Asphalt Sp. z o.o.	Gdańsk	Produkcja i sprzedaż asfaltów	100,00%
• LOTOS Kolej Sp. z o.o.	Gdańsk	Transport kolejowy	100,00%
• LOTOS Serwis Sp. z o.o.	Gdańsk	Działalność w zakresie utrzymania ruchu mechanicznego, elektrycznego i automatyki, usługi remontowe	100,00%
• LOTOS Lab Sp. z o.o.	Gdańsk	Wykonywanie analiz laboratoryjnych	100,00%
• LOTOS Straż Sp. z o.o.	Gdańsk	Ochrona przeciwpożarowa	100,00%
• LOTOS Ochrona Sp. z o.o.	Gdańsk	Ochrona mienia i osób	100,00%
• LOTOS Terminale S.A. (spółka posiada swoją grupę kapitałową: GK LOTOS Terminale S.A.)	Czechowice-Dziedzice	Magazynowanie i dystrybucja paliw	100,00%
• LOTOS Infrastruktura S.A. (spółka posiada swoją grupę kapitałową: GK LOTOS Infrastruktura S.A.)	Jasło	Magazynowanie i dystrybucja paliw. Wynajem i zarządzanie nieruchomościami własnymi lub dzierżawionymi	100,00%
• LOTOS Gaz S.A. w likwidacji	Kraków	Spółka nie prowadzi działalności operacyjnej	100,00%
Jednostki bezpośrednio zależne nie objęte konsolidacją ⁽¹⁾			
• Infrastruktura Kolejowa Sp. z o.o.	Gdańsk	Spółka nie prowadzi działalności operacyjnej	100,00%
• Fundacja LOTOS	Gdańsk	Działalność społecznie użyteczna w sferze zadań publicznych określonych w ustawie o działalności pożytku publicznego. Fundacja nie prowadzi działalności gospodarczej.	100,00%

Nazwa podmiotu	Siedziba	Przedmiot działalności	Procentowy udział Grupy we własności jednostki
Jednostki pośrednio zależne konsolidowane metodą pełną			
Segment produkcji i handlu			
GK LOTOS Infrastruktura S.A.			
• RCEoenergia Sp. z o.o.	Czechowice-Dziedzice	Wytwarzanie i dystrybucja energii elektrycznej, ciepła i gazu	100,00%
GK LOTOS Terminale S.A.			
• LOTOS Biopaliwa Sp. z o.o.	Czechowice-Dziedzice	Produkcja estrów metylowych kwasów tłuszczowych (FAME)	100,00%
Segment wydobywczy			
GK LOTOS Petrobaltic S.A.			
• LOTOS Exploration and Production Norge AS	Norwegia, Stavanger	Poszukiwanie i wydobycie ropy naftowej na Norweskim Szelfie Kontynentalnym; świadczenie usług związanych z poszukiwaniem i wydobyciem ropy naftowej i gazu ziemnego	99,99%
• Aphrodite Offshore Services N.V.	Curaçao	Świadczenie usług w obszarze transportu morskiego (spółka nie prowadzi działalności operacyjnej)	99,99%
• B8 Sp. z o.o.	Gdańsk	Działalność usługowa wspomagająca górnictwo i wydobywanie	99,99%
• B8 Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością BALTIC S.K.A.	Gdańsk	Poszukiwanie i eksploatacja złóż ropy i gazu ziemnego	99,99%
• Miliana Shipholding Company Ltd. (spółka posiada swoją grupę kapitałową: GK Miliana Shipholding Company Ltd.)	Cypr, Nikozja	Świadczenie usług magazynowania i transportu ropy naftowej oraz innych usług w obszarze transportu morskiego	99,99%
• Technical Ship Management Sp. z o.o. (spółka posiada swoją grupę kapitałową: GK Technical Ship Management Sp. z o.o.)	Gdańsk	Działalność usługowa wspomagająca transport morski, doradztwo w zakresie eksploatacji statków.	99,99%
• SPV Baltic Sp. z o.o.	Gdańsk	Świadczenie usług w obszarze transportu morskiego	99,99%
• Miliana Shipmanagement Ltd.	Cypr, Nikozja	Świadczenie usług w obszarze transportu morskiego	99,99%
• Miliana Shipping Group Ltd. (spółka posiada swoją grupę kapitałową: GK Miliana Shipping Group Ltd.)	Cypr, Nikozja	Zarządzanie posiadanymi aktywami	99,99%
• Bazalt Navigation Co. Ltd.	Cypr, Nikozja	Czarter statku	99,99%
• Granit Navigation Company Ltd.	Cypr, Nikozja	Czarter statku	99,99%
• Kambr Navigation Company Ltd.	Cypr, Nikozja	Czarter statku	99,99%
• St. Barbara Navigation Company Ltd.	Cypr, Nikozja	Czarter statku	99,99%
• Petro Icarus Company Ltd.	Cypr, Nikozja	Czarter statku	99,99%
• Petro Aphrodite Company Ltd.	Cypr, Nikozja	Czarter statku	99,99%
• AB LOTOS Geonafta (spółka posiada swoją grupę kapitałową: GK AB LOTOS Geonafta)	Litwa, Gargždai	Poszukiwanie i wydobycie ropy naftowej, świadczenie usług wiertniczych oraz kupno i sprzedaż ropy naftowej	99,99%
• UAB Genciu Nafta	Litwa, Gargždai	Poszukiwanie i wydobycie ropy naftowej	99,99%
• UAB Manifoldas	Litwa, Gargždai	Poszukiwanie i wydobycie ropy naftowej	99,99%
• Energobaltic Sp. z o.o.	Władysławowo	Produkcja energii elektrycznej, energii cieplnej, LPG oraz kondensatu gazowego	99,99%

⁽¹⁾ Podmioty wyłączono z konsolidacji z uwagi na fakt, iż wielkości wykazywane w sprawozdaniach finansowych tych jednostek na dzień 31 grudnia 2016 roku są nieistotne dla realizacji obowiązku określonego w standardzie MSSF 10 „Skonsolidowane sprawozdania finansowe”.

Informacje na temat udziałów Grupy we wspólnych przedsięwzięciach wycenianych metodą praw własności znajdują się w nocie 14.

3. Podstawa sporządzania skonsolidowanych sprawozdań finansowych

Niniejsze skonsolidowane sprawozdanie finansowe („skonsolidowane sprawozdanie finansowe”, „sprawozdanie finansowe”) zostało sporządzone zgodnie z Międzynarodowymi Standardami Sprawozdawczości Finansowej („MSSF”) zatwierdzonymi przez Unię Europejską, opublikowanymi i obowiązującymi na dzień 31 grudnia 2016 roku. Biorąc pod uwagę toczący się w Unii Europejskiej proces wprowadzania standardów MSSF oraz prowadzoną przez Grupę działalność, w zakresie stosowanych przez Grupę zasad rachunkowości nie ma różnicy między standardami MSSF, które weszły w życie, a standardami MSSF zatwierdzonymi przez Unię Europejską dla roku 2016, z wyjątkiem zasad, które zostały zmienione lub wprowadzone w wyniku zastosowania nowych regulacji MSSF dla okresów rocznych rozpoczynających się w dniu 1 stycznia 2016 roku lub później, (patrz nota 4). W szczególności sprawozdanie finansowe zostało sporządzone z uwzględnieniem zmian do standardu MSR 1 „Prezentacja sprawozdań finansowych” w zakresie ujawnień. Grupa dokonała modyfikacji zakresu i formatu ujawnień, które dotyczyły:

- kwestii istotności – nieistotne ujawnienia nie zostały zaprezentowane nawet jeśli stanowiły część wymogu danego standardu,
- agregacji bądź dezagregacji wybranych pozycji w celu zwiększenia przejrzystości i użyteczności,
- zasad (polityk) rachunkowości – zaprezentowane zostały te zasady, które mają istotny wpływ na prezentację efektów działalności i sytuację Grupy.

Niniejsze skonsolidowane sprawozdanie finansowe zostało sporządzone przy założeniu kontynuowania działalności gospodarczej przez spółki Grupy w dającej się przewidzieć przyszłości. Na dzień zatwierdzenia niniejszego sprawozdania finansowego nie stwierdza się istnienia okoliczności wskazujących na zagrożenie kontynuowania działalności przez spółki Grupy.

4. Nowe standardy i interpretacje

Nowe standardy, zmiany w obowiązujących standardach oraz interpretacje, które zostały przyjęte przez Unię Europejską („UE”):

- Zmiany do MSR 16 „Rzeczowe aktywa trwałe” i MSR 41 „Rolnictwo”: Rośliny produkcyjne wydane 30 czerwca 2014 roku (mają zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2016 roku lub później),
- Zmiany do MSSF 11 „Wspólne ustalenia umowne: Rozliczenie nabycia udziału we wspólnej działalności” wydane 6 maja 2014 roku (mają zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2016 roku lub później),
- Zmiany do MSR 16 „Rzeczowe aktywa trwałe” i MSR 38 „Aktywa niematerialne”: Wyjaśnienie dopuszczalnych metod amortyzacji; wydane 12 maja 2014 roku (mają zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2016 roku lub później),
- Zmiany wynikające z przeglądu MSSF cykl 2012 - 2014 wydane 25 września 2014 roku (mają zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2016 roku lub później),
- Zmiany do MSR 1 „Prezentacja sprawozdań finansowych”: Ujawnienia wydane 18 grudnia 2014 roku (mają zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2016 roku lub później),
- Zmiany do MSR 27 „Jednostkowe sprawozdania finansowe: Metoda praw własności w jednostkowym sprawozdaniu finansowym” wydane 12 sierpnia 2014 roku (mają zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się dnia 1 stycznia 2016 roku lub później),
- Zmiany do MSSF 10 „Skonsolidowane sprawozdania finansowe”, MSSF 12 „Ujawnianie informacji na temat udziałów w innych jednostkach” i MSR 28 „Inwestycje w jednostkach stowarzyszonych i wspólnych przedsięwzięciach”: Jednostki inwestycyjne: zastosowanie wyjątku od konsolidacji; opublikowane 18 grudnia 2014 roku (mają zastosowanie do okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2016 roku),
- MSSF 15 „Przychody z tytułu umów z klientami” wydany 28 maja 2014 roku, obejmujący zmiany do MSSF 15 „Data wejścia w życie MSSF 15” opublikowane 11 września 2015 roku (ma zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2018 roku lub później),
- MSSF 9 „Instrumenty finansowe” wydany 24 lipca 2014 roku (ma zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2018 roku lub później).

Nowe standardy, zmiany w obowiązujących standardach oraz interpretacje, które nie zostały przyjęte przez Unię Europejską:

- MSSF 14 „Regulacyjne rozliczenia międzyokresowe” opublikowany 30 stycznia 2014 roku, zgodnie z decyzją Komisji Europejskiej proces zatwierdzenia standardu w wersji wstępnej nie zostanie zainicjowany przed ukazaniem się standardu w wersji ostatecznej (ma zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2016 roku lub później),
- MSSF 16 „Leasing” opublikowany 13 stycznia 2016 roku (ma zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2019 roku lub później),
- Zmiany do MSSF 10 „Skonsolidowane sprawozdania finansowe” i MSR 28 „Inwestycje w jednostkach stowarzyszonych i wspólnych przedsięwzięciach”: Transakcje sprzedaży lub wniesienia aktywów pomiędzy inwestorem a jego jednostką stowarzyszoną lub wspólnym przedsięwzięciem opublikowane 11 września 2014 roku (prace prowadzące do zatwierdzenia niniejszych zmian zostały przez UE odłożone bezterminowo, termin wejścia w życie został odroczony przez RMSR na czas nieokreślony),
- Zmiany do MSR 12: Ujmowanie aktywów z tytułu odroczonego podatku dochodowego wynikających z nierozliczonych strat podatkowych opublikowane 19 stycznia 2016 roku (mają zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2017 roku lub później),
- Zmiany do MSR 7: Inicjatywa w zakresie ujawniania informacji opublikowane 29 stycznia 2016 roku (mają zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2017 roku lub później),
- Wyjaśnienia do MSSF 15 „Przychody z tytułu umów z klientami” opublikowane 12 kwietnia 2016 roku (mają zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2018 roku lub później),
- Zmiany do MSSF 2: Klasyfikacja oraz wycena transakcji płatności opartych na akcjach opublikowane 20 czerwca 2016 roku (mają zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2018 roku lub później),
- Zmiany do MSSF 4: zastosowanie MSSF 9 „Instrumenty finansowe” z MSSF 4 „Umowy ubezpieczenia” opublikowane 12 września 2016 roku (mają zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2018 roku lub później),
- Zmiany wynikające z przeglądu MSSF cykl 2014 - 2016 wydane 8 grudnia 2016 roku (zmiany do MSSF 12 oraz MSSF 1 mają zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się dnia 1 stycznia 2017 roku lub później, natomiast Zmiany do MSR 28 mają zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się dnia 1 stycznia 2018 roku lub później),
- KIMSIF Interpretacja 22: Transakcje w walutach obcych oraz zaliczki opublikowana 8 grudnia 2016 roku (ma zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2018 roku lub później),
- Zmiany do MSR 40: Przeniesienie nieruchomości inwestycyjnej opublikowane 8 grudnia 2016 roku (mają zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2018 roku lub później).

Grupa nie zdecydowała się na wcześniejsze zastosowanie żadnego z przyjętych przez UE standardów, interpretacji lub zmian, które na dzień 31 grudnia 2016 roku nie miały zastosowania.

Analiza Zarządu i wstępna ocena wpływu nowych lub zmienionych standardów na stosowane przez Grupę zasady (polityki) rachunkowości oraz przyszłe sprawozdania finansowe obejmowała w szczególności wpływ nowych standardów MSSF 9, 15 oraz 16, których zastosowanie może wywołać zmiany w rachunkowości i sprawozdawczości Grupy w latach 2017- 2019.

MSSF 9 "Instrumenty finansowe"

<p>Nowy standard MSSF 9 usuwa obecnie występujące w MSR 39 kategorie instrumentów finansowych i klasyfikuje instrumenty jako wyceniane w wartości godziwej (przez wynik finansowy bądź przez pozostałe dochody całkowite) lub jako wyceniane według zamortyzowanego kosztu.</p> <p>Standard ten wprowadza nowe podejście do szacowania utraty wartości, które bazuje na wyznaczaniu oczekiwanych strat (z ang. expected loss), ponadto zawiera nowe wytyczne dotyczące rachunkowości zabezpieczeń, mające na celu uproszczenie bieżących rozwiązań oraz lepsze odzwierciedlenie zasad zarządzania ryzykiem.</p>	<p>Po dokonaniu wstępnej oceny aktywów finansowych pod kątem ich klasyfikacji zgodnie z wymogami MSSF 9 Grupa oceniła, iż większość aktywów ujmowanych obecnie jako pożyczki i należności (w tym należności z tytułu dostaw i usług oraz środki pieniężne) będzie nadal wyceniana według zamortyzowanego kosztu. Grupa analizuje także zasadność wyodrębnienia innego modelu biznesowego w odniesieniu do należności podlegających umowom faktoringu, co może skutkować koniecznością wyceny tych należności do wartości godziwej przez wynik finansowy, jednak zmiana ta nie powinna mieć istotnego wpływu na wycenę tego portfela w momencie pierwszego zastosowania MSSF 9, czyli w okresie rozpoczynającym się 1 stycznia 2018 roku.</p> <p>W zakresie utraty wartości, konieczność rozpoznania strat oczekiwanych spowoduje jednorazowy wpływ na zyski zatrzymane na moment pierwszego zastosowania standardu MSSF 9, ze względu na fakt, iż Grupa rozpoznaje obecnie jedynie straty poniesione, głównie na bazie analizy indywidualnej. Zarząd rozważa zastosowanie uproszczeń i rozwiązań praktycznych dopuszczonych przez MSSF 9 w tym zakresie.</p> <p>Jeżeli chodzi o rachunkowość zabezpieczeń, aktualne relacje zabezpieczające mogą być, w ocenie Zarządu, kontynuowane w momencie wdrożenia nowego standardu, niemniej jednak zmianie będzie musiała ulec dokumentacja rachunkowości zabezpieczeń i wymogi związane z testowaniem efektywności.</p> <p>Po ukończeniu analizy ryzyk i korzyści związanych z przyjęciem rozwiązań dotyczących rachunkowości zabezpieczeń wprowadzonych przez MSSF 9 Zarząd dokona wyboru co do terminu zaadaptowania wymaganych rozwiązań.</p> <p>Z uwagi na trwające prace nad wdrożeniem MSSF 9 i związane z tym brak możliwości wiarygodnego oszacowania pełnego efektu zmian, Grupa nie ujawnia ilościowego wpływu standardu na przyszłe wyniki finansowe.</p>
---	--

MSSF 15 "Przychody z umów z klientami" oraz Objasnienia do MSSF 15

<p>Standard MSSF 15 „Przychody z tytułu umów z klientami”, który zastępuje standardy MSR 18 i MSR 11, a także powiązane z nimi interpretacje, ustanawia i systematyzuje zasady ujęcia przychodów z kontraktów z klientami. Standard wprowadza między innymi jeden, pięciostopniowy model ujmowania przychodów, który będzie miał zastosowanie do wszystkich umów z klientami i będzie oparty o identyfikację odrębnych obowiązków świadczenia oraz alokację przychodów z transakcji do poszczególnych obowiązków świadczenia. Standard doprecyzowuje również zasady szacowania wynagrodzenia zmiennego, ustalania kiedy umowa zawiera czynnik finansowania oraz rozróżnia ujęcie obowiązków wykonania świadczenia wynikające z umowy jako spełnianych w czasie lub w określonym momencie.</p> <p>Objasnienia do MSSF 15 dostarczają dodatkowych informacji i wyjaśnień dotyczących głównych założeń przyjętych w MSSF 15. Oprócz dodatkowych objaśnień, wprowadzono także zwolnienia i uproszczenia dla jednostek stosujących nowy standard po raz pierwszy.</p>	<p>Grupa rozpoczęła analizy związane z oceną wpływu MSSF 15, natomiast nie podjęła jeszcze decyzji na temat metody wdrożenia (w pełni retrospektywna lub retrospektywna zmodyfikowana).</p> <p>Zidentyfikowane transakcje i zdarzenia gospodarcze, które w pewnym stopniu mogą być dotknięte zmianami w zakresie ich ujmowania w związku z nowymi regulacjami, będą podlegać dalszej analizie pod kątem ewentualnych różnic w ujmowaniu przychodów. Kolejny etap weryfikacji wpływu MSSF 15 obejmie między innymi: i) identyfikację odrębnych obowiązków świadczenia (np. wieloelementowe umowy partnerstwa, kontrakty z kontrahentami hurtowymi na dostawę paliw i olejów, kompleksowe umowy na dostawę usług i produktów w zakresie projektów infrastrukturalnych i wydobywczych, umowy na świadczenie usług w zakresie transportu i logistyki), ii) szacowanie wynagrodzenia zmiennego (np. rabaty uzależnione od wolumenu sprzedaży, premie posprzedażne w umowach na dostawę paliw i olejów), iii) wyodrębnienie elementów leasingu z umów usługowych, rozliczenie transakcji jako sprzedaż lub wymiana aktywów niepieniężnych w sytuacji nierównowagi w podziale surowca wydobytego ze złóż produkcyjnych.</p> <p>Na podstawie wstępnej analizy oraz ograniczonej skali transakcji, w stosunku do których mogą wystąpić ewentualne różnice w zakresie ujmowania przychodów wg nowych regulacji, Grupa ocenia, że wdrożenie MSSF 15 nie powinno mieć istotnego wpływu na wysokość przychodów w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym w momencie jego pierwszego zastosowania, to jest w okresie rozpoczynającym się 1 stycznia 2018 roku.</p> <p>Grupa jest w trakcie prac nad wdrożeniem MSSF 15 i w związku z tym na dzień 31 grudnia 2016 roku nie dysponuje jeszcze wiarygodnym szacunkiem wpływu jego wdrożenia na wyniki finansowe.</p>
--	--

MSSF 16 „Leasing”

Nowy standard MSSF 16 „Leasing” ustanawia zasady ujęcia, wyceny, prezentacji oraz ujawnień dotyczących umów leasingu. Standard ten zmienia klasyfikację leasingu operacyjnego i leasingu finansowego, obowiązującą zgodnie z MSR 17 i wprowadzi jeden model dla ujęcia księgowego leasingu przez leasingobiorcę (szczegółowe zasady rachunkowości oraz szacunki związane z dotychczasowym ujęciem leasingu finansowego oraz operacyjnego znajdują się w notach: 16.2, 23.4.1 oraz 23).

Na dzień 31 grudnia 2016 roku Zarząd ocenia, iż znacząca ilość umów leasingu (operacyjnego oraz finansowego), a także umów najmu, dzierżawy i użyczenia, których stroną są spółki Grupy, może zostać zakwalifikowana do umów leasingu w rozumieniu MSSF 16. Umowy te dotyczą aktywów obu segmentów sprawozdawczych Grupy i obejmują między innymi dzierżawę gruntów, powierzchni magazynowej i biurowej, najem różnorodnych środków transportu obejmujących tabor kolejowy, floty samochodowe, statki, barki i cysterny, a także bazy paliwowe oraz pozostałe maszyny i urządzenia produkcyjne oraz biurowe.

Grupa dokonała wstępnej, ogólnej analizy umów spełniających kryteria leasingu wg definicji zawartej w MSSF 16 i spodziewa się istotnego zwiększenia wartości aktywów oraz zobowiązań z tytułu leasingu w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej po zastosowaniu nowych regulacji, to jest po 1 stycznia 2019 roku. W szczególności dotyczy to środków transportu w segmencie produkcji i handlu.

Aby wstępnie ocenić potencjalny wpływ nowych regulacji księgowych dotyczących umów leasingu na Grupę należy zapoznać się z wartościami minimalnych przyszłych opłat z tytułu leasingu operacyjnego, które zostały przedstawione w nocie 23.4.1 „Nieujęte zobowiązania wynikające z zawartych umów leasingu operacyjnego”. Wartość minimalnych zdyskontowanych przyszłych opłat stanowi przybliżony szacunek, o ile zwiększyłyby się zobowiązania gdyby standard został zastosowany na dzień 31 grudnia 2016 roku. Należy mieć jednak na uwadze, że ujęte aktywa i zobowiązania będą odmiennie rozliczane niż to wynika z dotychczas obowiązujących zasad rozliczenia leasingu operacyjnego wg MSR 17. Obecnie opłaty z tytułu leasingu rozliczane są w znacznej mierze liniowo, natomiast w wyniku zmian spowodowanych przyjęciem MSSF 16 oczekuje się, że o ile aktywa z tytułu najmu prezentowane w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej będą również rozliczane liniowo, to zobowiązania będą rozliczane efektywną stopą procentową, co spowoduje zwiększenie obciążeń w początkowych okresach po zawarciu lub modyfikacji umowy najmu i zmniejszanie się ich wraz z postępem czasu.

Grupa nie dokonała jeszcze szczegółowej symulacji zmian do ujęcia w sprawozdaniu finansowym w pierwszym okresie sprawozdawczym stosowania MSSF 16 czyli po 1 stycznia 2019 roku i planuje przeprowadzenie stosownych analiz oraz kalkulacji w latach 2017-2018.

5. Zastosowanie założeń, szacunków i osądów w rachunkowości

Sporządzenie sprawozdania finansowego zgodnie z MSSF wymaga przyjęcia pewnych założeń oraz dokonania szacunków i osądów, które wpływają na wielkości wykazane w sprawozdaniu finansowym.

Założenia i szacunki są oparte na najlepszej wiedzy kierownictwa na temat bieżących i przyszłych zdarzeń oraz działań, jednak rzeczywiste wyniki mogą się różnić od przewidywanych.

Szacunki i związane z nimi założenia podlegają bieżącej weryfikacji. Zmiana szacunków księgowych jest rozpoznawana w okresie, w którym zostały one zmienione, jeśli dotyczy to wyłącznie tego okresu, lub w okresie bieżącym i przyszłym, jeśli zmiany dotyczą zarówno okresu bieżącego jak i przyszłego. Przyjęte istotne założenia przy dokonywaniu szacunków przedstawione zostały w odpowiednich notach do sprawozdania.

Przyjmując założenia, dokonując szacunków i osądów zarząd Spółki (Zarząd) może kierować się własnym doświadczeniem i wiedzą, a także opiniami, analizami i rekomendacjami niezależnych ekspertów.

Ważne założenia i szacunki

Świadczenia pracownicze

Zobowiązania z tytułu świadczeń pracowniczych zostały oszacowane za pomocą metod aktuarialnych. Założenia aktuarialne i wycena zobowiązań z tytułu świadczeń pracowniczych opisana została w nocie 25.3.

Amortyzacja

Podstawą do naliczania amortyzacji naturalnej składników majątku morskich i lądowych kopalń ropy naftowej i gazu ziemnego są oceniane przez Grupę, weryfikowane i aktualizowane wielkości zasobów węglowodorów (wg tzw. kategorii 2P zasoby pewne oraz zasoby prawdopodobne) oraz prognozy wydobycia dla poszczególnych złóż ropy naftowej i gazu sporządzane na podstawie danych geologicznych, w oparciu o próbną eksploatację, późniejszy przebieg produkcji i harmonogram planowanych prac przyjętych w strategii długoterminowej.

Wysokość stawek amortyzacyjnych rafineryjnych i pozostałych aktywów trwałych ustalana jest na podstawie przewidywanego okresu ekonomicznej użyteczności składników rzeczowego majątku trwałego oraz aktywów niematerialnych. Grupa corocznie dokonuje weryfikacji przyjętych okresów ich ekonomicznej użyteczności na podstawie bieżących szacunków. Aktualizacja szacunków w tym zakresie, która miała wpływ na sprawozdanie finansowe Grupy za rok 2016 dotyczyła przede wszystkim Jednostki Dominującej, w której nastąpiło zmniejszenie amortyzacji z tego tytułu o 1.565 tys. zł.

Wartość godziwa instrumentów finansowych

Wartość godziwą instrumentów finansowych, dla których nie istnieje aktywny rynek wycenia się wykorzystując odpowiednie techniki wyceny. Przy doborze właściwych dla tych celów metod i założeń Grupa kieruje się profesjonalnym osądem.

Założenia dotyczące wyceny wartości godziwej instrumentów finansowych opisano w nocie 7.22.

Aktywa z tytułu podatku odroczonego

Grupa rozpoznaje składnik aktywów z tytułu podatku odroczonego bazując na założeniu, że w przyszłości zostanie osiągnięty zysk podatkowy pozwalający na jego wykorzystanie. Pogorszenie uzyskiwanych wyników podatkowych w przyszłości mogłoby spowodować, że założenie to stałoby się nieuzasadnione. Zarząd Jednostki Dominującej weryfikuje przyjęte szacunki dotyczące prawdopodobieństwa odzyskania aktywów z tytułu odroczonego podatku dochodowego w oparciu o zmiany czynników branych pod uwagę przy ich dokonywaniu, nowe informacje oraz doświadczenia z przeszłości.

Informacje dotyczące aktywów z tytułu podatku odroczonego przedstawiono w nocie 10.3.

Utrata wartości ośrodków wypracowujących środki pieniężne oraz pojedynczych składników rzeczowych aktywów trwałych i aktywów niematerialnych

Stwierdzenie utraty wartości wymaga oszacowania wartości odzyskiwalnej składników aktywów lub ośrodków wypracowujących środki pieniężne. Do istotnych założeń uwzględnianych przy szacunkach tej wartości należą takie zmienne jak: stopy dyskontowe, stopy wzrostu, wskaźniki cenowe.

Na dzień 31 grudnia 2016 roku, po przeprowadzeniu analiz przepływów pieniężnych dla poszczególnych ośrodków wypracowujących środki pieniężne i wykonaniu stosownych testów na utratę wartości dla aktywów, które tego wymagały, Grupa dokonała niezbędnych korekt wartości tych aktywów i ujawniła szczegółowe informacje dotyczące założeń i wyników testów w nocie 13.

Rozpoznawanie przychodów z tytułu sprzedaży ropy naftowej i gazu ziemnego w Norwegii

Zgodnie z zastosowaną przez Grupę polityką rachunkowości, przychody ze sprzedaży węglowodorów wydobytych ze złóż na Norweskim Szelfie Kontynentalnym, w których Grupa posiada udziały, są ujmowane zgodnie z tzw. metodą uprawnień (patrz nota 7.2), odpowiednio do wysokości udziału w produkcji danego złoża. Szacunek przychodów ze sprzedaży ujętych w sprawozdaniu z całkowitych dochodów danego okresu sprawozdawczego dokonywany jest na podstawie bieżących danych na temat produkcji z poszczególnych złóż w tym okresie. Różnice między wartością sprzedaży uzyskaną ze złóż produkcyjnych Heimdal: Skirne, Vale, Atla oraz Sleipner: Sleipner Ost, Sleipner Vest, Gungne i Loke, a szacowanym na podstawie umownego udziału w produkcji z danego złoża przychodem Grupy, są ujmowane w sprawozdaniu z sytuacji finansowej w należnościach i zobowiązaniach z tytułu dostaw i usług, które w roku 2016 wynosiły odpowiednio 121.095 tys. zł i 34.003 tys. zł (2015: 13.742 tys. zł i 9.974 tys. zł).

Rezerwa na koszty likwidacji instalacji segmentu wydobywczego i rekultywację terenu

Na każdy dzień kończący okres sprawozdawczy Grupa dokonuje analizy kosztów niezbędnych do poniesienia w celu likwidacji kopalń ropy naftowej i gazu ziemnego oraz nakładów do poniesienia na przyszłą rekultywację terenu. W wyniku tych analiz Grupa koryguje wartość utworzonej w poprzednich latach rezerwy na rekultywację, urealnijając jej poziom do wysokości szacowanych przyszłych, niezbędnych do poniesienia kosztów. Na wzrost rezerwy z tego tytułu wpływ ma również szacunek zmiany wartości pieniądza w czasie. Zasady ujmowania tych rezerw przedstawiono w nocie 7.26.1, natomiast informacje na temat rezerw ujętych w niniejszym sprawozdaniu finansowym za rok 2016 znajdują się w nocie 26.1.

Profesjonalny osąd w rachunkowości

Współkontrola nad jednostką, bądź działalnością, w której dokonano inwestycji

Grupa sprawuje współkontrolę nad jednostką, jeśli wraz ze wszystkimi współinwestorami musi współdziałać w celu kierowania jej istotną działalnością, co oznacza tym samym, że żaden ze współinwestorów pojedynczo nie sprawuje nad nią kontroli i bez współdziałania z pozostałymi nie może nią kierować. Grupa dokonuje oceny, czy sprawuje współkontrolę nad tzw. ustaleniem umownym definiowanym wg MSSF 11 „Wspólne ustalenia umowne” bądź jako wspólne przedsięwzięcie, bądź wspólną działalność biorąc pod uwagę, czy wszystkie strony takiego ustalenia je kontrolują, czy podlegają wspólnie ekspozycji na zmienne zwroty z realizowanej inwestycji lub posiadają prawa do takich zwrotów oraz są w stanie decydować i wpływać wspólnie na ich wysokość poprzez wspólne kierowanie.

Na dzień kończący okres sprawozdawczy Grupa prowadziła wspólne działania w ramach inwestycji realizowanych w Norwegii na złożach obszaru Heimdal, a także posiadała wspólne przedsięwzięcia (patrz nota 14) w rozumieniu MSSF 11 i w tym zakresie, biorąc pod uwagę wszystkie okoliczności oraz fakty, sprawowała współkontrolę.

Na dzień 31 grudnia 2016 roku Grupa posiadała ponadto udziały w złożach pola gazowego Sleipner w Norwegii, z których nabyciem - w grudniu 2015 roku (patrz nota 13.1.3 [Skonsolidowanego sprawozdania finansowego za rok 2015](#)), przystąpiła do umowy z pozostałymi udziałowcami licencji: Sleipner, Gungne, Loke, Alfa Sentral oraz PL046D. Biorąc pod uwagę kryteria MSSF 11, działalność Grupy na wymienionych wyżej złożach nie stanowi wspólnych ustaleń umownych w rozumieniu tego standardu i Grupa nie sprawuje współkontroli nad tą działalnością, ze względu na fakt, iż istnieje więcej niż jedna kombinacja stron, które wspólnie mogą porozumieć się w celu podjęcia istotnych decyzji. Z tego względu dla celów prawidłowego rozliczenia i ujmowania operacji związanych z działalnością na polu Sleipner, Grupa stosuje zapisy innych, odpowiednich MSSF, uwzględniając swój udział w złożach, co sprawia, że nie ma istotnych różnic w metodzie księgowego ujmowania i rozpoznawania związanych z tą działalnością operacji w porównaniu do sposobu rozpoznawania operacji prowadzonych wspólnie z udziałowcami licencji Heimdal, które spełniają definicję wspólnych działań w rozumieniu MSSF 11.

Klasyfikacja umów leasingowych

Grupa dokonuje klasyfikacji umów leasingu jako operacyjnego lub finansowego w oparciu o ocenę, w jakim zakresie ryzyko i pożytki z tytułu posiadania przedmiotu leasingu przypadają w udziale leasingodawcy, a w jakim leasingobiorcy. Ocena ta opiera się na treści ekonomicznej każdej transakcji. Grupa każdorazowo ocenia wszystkie fakty i okoliczności oraz dokonuje oceny zidentyfikowanych przesłanek, a także określa zamierzenia i intencje na dzień rozpoczęcia leasingu dla konkretnej umowy w celu określenia, czy zasadniczo całe ryzyko i korzyści zostały przeniesione na leasingobiorcę. W przypadku istotnych modyfikacji w umowach, Grupa przeprowadza ponowną ocenę klasyfikacji leasingu i kieruje się wówczas analogicznymi zasadami jak przy klasyfikacji pierwotnej umowy leasingu.

Klasyfikacja aktywów złóż ropy naftowej i gazu ziemnego w sprawozdaniu finansowym

Grupa dokonuje klasyfikacji aktywów złożowych odpowiednio do aktywów związanych z poszukiwaniem i oceną zasobów danego złoża (ang. exploration & evaluation) lub do aktywów związanych z zagospodarowaniem (ang. development) i pełną eksploatacją (ang. production) kierując się profesjonalnym osądem.

Po potwierdzeniu wielkości danego złoża i zatwierdzeniu planu jego eksploatacji nakłady na aktywa złożowe są przenoszone z pozycji aktywów z tytułu poszukiwania i oceny zasobów mineralnych do odpowiednich pozycji rzeczowych aktywów trwałych lub aktywów niematerialnych związanych z zagospodarowaniem i wydobywaniem.

Decyzja o prezentacji aktywów złoża w sprawozdaniu finansowym w ramach zagospodarowania lub aktywów związanych z wydobywaniem zasobów uwzględnia wszelkie warunki i okoliczności związane z prowadzonym w segmencie wydobywczym procesem realizacji inwestycji i późniejszego pełnego eksploataowania złoża.

Zasady rachunkowości dotyczące aktywów złożowych opisano w notach 7.11, natomiast prezentacja i szczegółowe informacje na temat tych aktywów w sprawozdaniu finansowym przedstawiono w nocie 13.2.

6. Zmiana danych prezentowanych we wcześniejszych okresach sprawozdawczych oraz zmiana zasad rachunkowości

W Grupie nie wystąpiły istotne zmiany wartości szacunkowych kwot prezentowanych w poprzednich okresach sprawozdawczych, które miały istotny wpływ na bieżący okres sprawozdawczy.

7. Zasady rachunkowości

Skonsolidowane sprawozdanie finansowe zostało sporządzone zgodnie z zasadą kosztu historycznego, z wyjątkiem pochodnych instrumentów finansowych, które są wyceniane według wartości godziwej i zobowiązań finansowych wycenianych w zamortyzowanym koszcie.

Najważniejsze zasady rachunkowości stosowane przez Grupę przedstawione zostały poniżej.

7.1 Konsolidacja

Skonsolidowane sprawozdanie finansowe zostało sporządzone na podstawie sprawozdania finansowego Jednostki Dominującej oraz sprawozdań finansowych jednostek przez nią kontrolowanych i współkontrolowanych sporządzonych na dzień 31 grudnia 2016 roku.

Wszystkie znaczące salda i transakcje pomiędzy jednostkami powiązanymi, w tym istotne niezrealizowane zyski wynikające z transakcji między nimi, zostały w całości wyeliminowane. Niezrealizowane straty są eliminowane, chyba że dowodzą wystąpienia utraty wartości.

Spółki zależne podlegają konsolidacji metodą pełną od momentu objęcia kontroli przez Grupę, natomiast przestają być konsolidowane w momencie utraty nad nimi kontroli. Zgodnie z MSSF 10 „Skonsolidowane sprawozdania finansowe” Grupa sprawuje kontrolę nad jednostką, jeżeli z tytułu swojego zaangażowania w tę jednostkę podlega ekspozycji na zmienne zwroty lub gdy ma prawa do takich zmiennych zwrotów oraz ma możliwość wywierania na nie wpływu poprzez sprawowanie nad tą jednostką władzy.

Grupa sprawuje współkontrolę nad jednostką, jeśli wraz ze wszystkimi współinwestorami musi współdziałać w celu kierowania jej istotną działalnością, co oznacza tym samym, że żaden ze współinwestorów pojedynczo nie sprawuje nad nią kontroli i bez współdziałania z pozostałymi nie może nią kierować. Posiadane przez Grupę udziały we wspólnych przedsięwzięciach (patrz nota 14) ujmowane są metodą praw własności (patrz nota 7.29).

7.2 Przychody ze sprzedaży

Przychody ze sprzedaży ujmowane są w wartości godziwej otrzymanych lub należnych wpływów z tytułu transakcji sprzedaży produktów, towarów lub usług dostarczonych odbiorcom w ramach normalnej działalności gospodarczej, po pomniejszeniu o rabaty, podatek od towarów i usług (VAT) i inne podatki związane ze sprzedażą (podatek akcyzowy, opłata paliwowa). Sprzedaż towarów i produktów ujmowana jest w momencie ich dostarczenia, kiedy znaczące ryzyko i korzyści wynikające z prawa własności towarów i produktów zostały przekazane nabywcy, z tym że przychody ze sprzedaży ropy naftowej i gazu ziemnego w Norwegii rozpoznaje się i ujmuje z zastosowaniem tzw. metody uprawnień (ang. „entitlements method”, „right method”).

Metoda uprawnień to jedna z dwóch powszechnie stosowanych w przemyśle wydobywczym metod ujmowania przychodów (metodą alternatywną jest metoda określaną jako metoda sprzedaży - ang. tzw. „sales method”), która jest akceptowana na gruncie MSSF i w ocenie Zarządu zapewnia prawidłową i rzetelną prezentację sytuacji majątkowej oraz wyniku finansowego i rentowności działalności w ramach wspólnych działań prowadzonych przez Grupę na produkcyjnych złożach ropy naftowej i gazu ziemnego.

Z uwagi na kwestie logistyczne, w sytuacji gdy złożo eksploatowane jest przez wielu udziałowców, występują naturalne różnice w ilościach surowca faktycznie uzyskiwanego przez poszczególnych udziałowców w stosunku do ich umownego (wynikającego z ustaleń umownych) udziału w produkcji ze złoża. Istnieje tym samym potrzeba zastosowania specjalnego księgowego mechanizmu rozliczania powstałych w ten sposób różnic. Zgodnie z przyjętą przez Grupę metodą uprawnień, przychód ujmowany jest w księgach zawsze odpowiednio do udziału, jaki przypada Grupie w produkcji ze złoża. Prawidłowy obraz przychodów w sprawozdaniu finansowym osiąga się w taki sposób, że udziałowiec który uzyskuje w danym cyklu produkcyjnym ilości surowca przekraczające przypadający mu umownie udział w produkcji ze złoża (ang. tzw. „overlift party”) rozpoznaje w swoich księgach tę nadwyżkę nie jako przychód lecz jako zobowiązanie. Analogicznie, jeśli w danym cyklu produkcyjnym udziałowiec uzyskuje mniej surowca z produkcji ze złoża (ang. tzw. „underlift party”), to automatycznie rozpoznaje ten niedobór jako należność i przychód. W skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej zobowiązania i należności wynikające z metody uprawnień prezentowane są odpowiednio w pozycjach: Zobowiązania z tytułu dostaw i usług oraz Należności z tytułu dostaw i usług. Informacje na temat szacunków wynikających z zastosowania metody uprawnień przedstawiono w nocie 5.

7.3 Przychody z tytułu dywidend

Należne dywidendy zalicza się do przychodów finansowych na dzień powzięcia przez właściwy organ jednostki wypłacającej dywidendę uchwały o podziale zysku, chyba że w uchwale określono inny dzień prawa do dywidendy. Klasyfikacja przychodów z tytułu dywidend jako przychodów finansowych nie wynika wprost z MSR 18, jednak Grupa zdecydowała o takiej prezentacji z uwagi na jej powszechność w sprawozdawczości wśród stosujących MSSF podmiotów, nie będących instytucjami finansowymi (ang. common practice). Grupa stosuje taką prezentację w sposób ciągły.

7.4 Przychody z odsetek

Przychody z tytułu odsetek są rozpoznawane w momencie ich naliczenia (przy zastosowaniu efektywnej stopy procentowej), jeżeli ich otrzymanie nie jest wątpliwe. Grupa zalicza przychody z odsetek do przychodów finansowych, co nie wynika wprost z MSR 18, ale z powszechnie stosowanej i akceptowanej praktyki sprawozdawczej podmiotów stosujących MSSF, nie będących instytucjami finansowymi (ang. common practice). Prezentacja ta jest stosowana przez Grupę w sposób ciągły.

7.5 Podatek dochodowy

Na obowiązkowe obciążenia wyniku składają się: podatek bieżący (CIT) oraz podatek odroczony. Bieżące obciążenie podatkowe jest obliczane na podstawie wyniku podatkowego (podstawy opodatkowania) danego roku obrotowego. Zysk (strata) podatkowa różni się od księgowego zysku (straty) netto z powodu występowania tzw. różnic przejściowych między przychodami w ujęciu księgowym i podatkowym tj. przychodów podlegających opodatkowaniu i kosztów stanowiących koszty uzyskania przychodów w innym okresie niż bieżący okres sprawozdawczy oraz tzw. różnic trwałych wynikających z faktu, iż część kosztów i przychodów, ujętych księgowo nigdy nie będzie uwzględniona w rozliczeniu podatkowym. Obciążenia podatkowe są wyliczane w oparciu o stawki podatkowe obowiązujące w danym roku obrotowym.

Na potrzeby sprawozdawczości finansowej, zobowiązanie z tytułu podatku dochodowego ustalane jest z uwzględnieniem wszystkich różnic przejściowych występujących na dzień kończący okres sprawozdawczy między wartością podatkową aktywów i pasywów a ich wartością bilansową wykazaną w sprawozdaniu finansowym.

Zobowiązanie z tytułu podatku odroczonego ujmowane jest w odniesieniu do wszystkich dodatnich różnic przejściowych:

- z wyjątkiem sytuacji, gdy zobowiązanie z tytułu podatku odroczonego powstaje w wyniku początkowego ujęcia wartości firmy lub początkowego ujęcia składnika aktywów bądź zobowiązania przy transakcji nie stanowiącej połączenia jednostek gospodarczych i w chwili jej zawierania nie mającej wpływu ani na wynik finansowy brutto, ani na dochód do opodatkowania czy stratę podatkową oraz
- w przypadku dodatnich różnic przejściowych wynikających z inwestycji w jednostkach zależnych, współzależnych lub stowarzyszonych i udziałów we wspólnych przedsięwzięciach – z wyjątkiem sytuacji, gdy terminy odwracania się różnic przejściowych podlegają kontroli inwestora i gdy prawdopodobne jest, iż w dającej się przewidzieć przyszłości różnice przejściowe nie ulegną odwróceniu.

Aktywa z tytułu podatku odroczonego ujmowane są w odniesieniu do wszystkich ujemnych różnic przejściowych, jak również niewykorzystanych aktywów podatkowych i niewykorzystanych strat podatkowych przeniesionych na następne lata, w takiej wysokości, w jakiej jest prawdopodobne, że zostanie osiągnięty dochód do opodatkowania, który pozwoli wykorzystać ww. różnice, aktywa i straty:

- z wyjątkiem sytuacji, gdy aktywa z tytułu podatku odroczonego dotyczące ujemnych różnic przejściowych powstają w wyniku początkowego ujęcia składnika aktywów bądź zobowiązania przy transakcji nie stanowiącej połączenia jednostek gospodarczych i w chwili jej zawierania nie mającej wpływu ani na wynik finansowy brutto, ani na dochód do opodatkowania czy stratę podatkową oraz
- w przypadku ujemnych różnic przejściowych z tytułu inwestycji w jednostkach zależnych, współzależnych lub stowarzyszonych oraz udziałów we wspólnych przedsięwzięciach, składnik aktywów z tytułu podatku odroczonego jest ujmowany w sprawozdaniu z sytuacji finansowej jedynie w takiej wysokości, w jakiej jest prawdopodobne, iż w dającej się przewidzieć przyszłości ww. różnice przejściowe ulegną odwróceniu i osiągnięty zostanie dochód do opodatkowania, który pozwoli na potrącenie ujemnych różnic przejściowych.

Wartość bilansowa składnika aktywów z tytułu podatku odroczonego jest weryfikowana na każdy dzień kończący okres sprawozdawczy i ulega stosownemu obniżeniu o tyle, o ile przestało być prawdopodobne osiągnięcie dochodu do opodatkowania wystarczającego do jego częściowego lub całkowitego zrealizowania.

Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego oraz zobowiązania z tytułu podatku odroczonego wyceniane są z zastosowaniem stawek podatkowych, które według przewidywań będą obowiązywać w okresie, gdy składnik aktywów lub zobowiązań zostanie zrealizowany, przyjmując za podstawę stawki podatkowe (i przepisy podatkowe) obowiązujące na dzień kończący okres sprawozdawczy lub takie, których obowiązywanie w przyszłości jest pewne na dzień kończący okres sprawozdawczy. Wpływ podatku odroczonego dotyczący pozycji ujmowanych bezpośrednio w kapitale własnym jest ujmowany w kapitale własnym poprzez inne całkowite dochody.

Aktywa oraz zobowiązania z tytułu podatku odroczonego prezentowane są w sprawozdaniu z sytuacji finansowej według wartości po skompensowaniu dla poszczególnych jednostek objętych konsolidacją.

7.6 Podatek od towarów i usług (VAT), podatek akcyzowy i opłata paliwowa

Przychody, koszty, aktywa i zobowiązania są ujmowane po pomniejszeniu o wartość podatku od towarów i usług (VAT), podatku akcyzowego i opłaty paliwowej, z wyjątkiem:

- gdy podatek od towarów i usług (VAT) zapłacony przy zakupie aktywów lub usług nie jest możliwy do odzyskania od organów podatkowych (wtedy jest on ujmowany odpowiednio, jako część ceny nabycia składnika aktywów lub jako część pozycji kosztowej) oraz
- należności i zobowiązań, które są wykazywane z uwzględnieniem kwoty podatku od towarów i usług (VAT), akcyzy i opłaty paliwowej.

Kwota netto podatku od towarów i usług (VAT), podatku akcyzowego i opłaty paliwowej możliwa do odzyskania lub należna do zapłaty na rzecz organów podatkowych jest ujęta w sprawozdaniu z sytuacji finansowej, jako część należności lub zobowiązań.

7.7 Waluta funkcjonalna i waluta prezentacji oraz przeliczanie waluty obcej

Walutą funkcjonalną Jednostki Dominującej i walutą prezentacji skonsolidowanego sprawozdania finansowego jest złoty polski („złoty”, „zł”, „PLN”). Niniejsze skonsolidowane sprawozdanie finansowe zostało sporządzone w tysiącach złotych i wszystkie wartości, o ile nie wskazano inaczej, podane są w tysiącach złotych.

Sprawozdania finansowe jednostek zagranicznych przeliczane są na walutę prezentacji skonsolidowanego sprawozdania finansowego w następujący sposób:

- odpowiednie pozycje sprawozdania z sytuacji finansowej po średnim kursie, ustalonym przez NBP na dzień kończący okres sprawozdawczy („średni kurs NBP na dzień kończący okres sprawozdawczy”),
- odpowiednie pozycje sprawozdania z całkowitych dochodów po kursie stanowiącym średnią arytmetyczną średnich kursów ustalonych przez NBP na każdy dzień kończący miesiąc okresu sprawozdawczego („średni kurs NBP za okres sprawozdawczy”).

Różnice kursowe powstałe w wyniku takiego przeliczenia są ujmowane jako odrębne pozycje w kapitale własnym oraz w innych całkowitych dochodach.

Na pozycje Różnice kursowe z przeliczenia składają się różnice kursowe związane z przeliczeniem na złote polskie sprawozdań finansowych zagranicznych jednostek i grup kapitałowych.

Różnice kursowe powstałe na pozycjach pieniężnych, które stanowią część inwestycji netto w jednostkę działającą za granicą ujmują się w kapitale własnym oraz innych całkowitych dochodach, a w momencie zbycia inwestycji w skonsolidowanym wyniku finansowym, w sprawozdaniu z całkowitych dochodów.

W momencie zbycia podmiotu zagranicznego, zakumulowane różnice kursowe ujęte w kapitale własnym, dotyczące danego podmiotu zagranicznego, są ujmowane w wyniku finansowym.

Wartość firmy oraz korekty wartości godziwej wynikające z nabycia jednostki zlokalizowanej za granicą traktowane są jako składnik aktywów lub zobowiązań tej jednostki i podlegają przeliczeniu na walutę prezentacji sprawozdania finansowego przy zastosowaniu kursu obowiązującego w dniu kończącym okres sprawozdawczy.

Następujące kursy zostały przyjęte dla potrzeb wyceny pozycji sprawozdania z sytuacji finansowej:

Średni kurs NBP na dzień	31 grudnia 2016 ⁽¹⁾	31 grudnia 2015 ⁽²⁾
USD	4,1793	3,9011
EUR	4,4240	4,2615
NOK	0,4868	0,4431

⁽¹⁾ Tabela kursów średnich obowiązująca na dzień 31 grudnia 2016 roku.

⁽²⁾ Tabela kursów średnich obowiązująca na dzień 31 grudnia 2015 roku.

Następujące kursy zostały przyjęte dla potrzeb wyceny pozycji sprawozdania z całkowitych dochodów:

Średni kurs NBP za okres sprawozdawczy	2016 ⁽¹⁾	2015 ⁽²⁾
USD	3,9680	3,7928
EUR	4,3757	4,1848
NOK	0,4725	0,4664

⁽¹⁾ Według kursu stanowiącego średnią arytmetyczną średnich kursów ustalonych przez NBP na ostatni dzień każdego zakończonego miesiąca okresu od 1 stycznia 2016 roku do 31 grudnia 2016 roku.

⁽²⁾ Według kursu stanowiącego średnią arytmetyczną średnich kursów ustalonych przez NBP na ostatni dzień każdego zakończonego miesiąca okresu od 1 stycznia 2015 roku do 31 grudnia 2015 roku.

7.8 Transakcje w walucie obcej

Wyrażone w walutach obcych operacje gospodarcze ujmują się w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym po przeliczeniu ich na walutę prezentacji (złoty polski) odpowiednio po kursie:

- faktycznie zastosowanym w tym dniu, wynikającym z charakteru operacji - w przypadku sprzedaży lub kupna walut,
- średnim ogłoszonym dla danej waluty przez Narodowy Bank Polski („NBP”) z dnia poprzedzającego ten dzień – w przypadku zapłaty należności lub zobowiązań, jeżeli nie jest zasadne zastosowanie kursu, o którym mowa powyżej, a także w przypadku pozostałych operacji.

Kursem dla faktur zakupu jest średni kurs NBP ogłoszony w ostatnim dniu roboczym poprzedzającym dzień wystawienia faktury, a dla faktur sprzedaży – średni kurs NBP ogłoszony w ostatnim dniu roboczym poprzedzającym datę sprzedaży.

Wszelkie zyski lub straty kursowe powstałe z tytułu przeliczenia są ujmowane w sprawozdaniu z całkowitych dochodów (w tym także od wewnętrzgrupowych transakcji walutowych), z wyjątkiem różnic kursowych traktowanych jako część kosztów finansowania zewnętrznego kapitalizowanych w wartości rzeczowych aktywów trwałych (różnice kursowe od odsetek i prowizji). Pozycje niepieniężne wyceniane według kosztu historycznego w walucie obcej są przeliczane po kursie wymiany z dnia początkowej transakcji. Pozycje niepieniężne wyceniane według wartości godziwej w walucie obcej są przeliczane po kursie wymiany z dnia ustalenia takiej wartości godziwej.

Spółka osobno ustala wynik z tytułu różnic kursowych dla różnic zrealizowanych i niezrealizowanych, prezentując ostatecznie wynik na łącznych różnicach kursowych w sprawozdaniu z całkowitych dochodów jako zyski lub straty:

- w działalności operacyjnej: w odniesieniu do różnic kursowych dotyczących rozliczenia należności i zobowiązań z tytułu dostaw i usług,
- w działalności finansowej: w odniesieniu między innymi do pozycji kredytów i pożyczek, zobowiązań inwestycyjnych, środków pieniężnych i ich ekwiwalentów.

Różnice kursowe powstałe w związku z wyceną na dzień kończący okres sprawozdawczy inwestycji krótkoterminowych (np. udziałów i akcji, innych papierów wartościowych, udzielonych pożyczek, środków pieniężnych i innych aktywów pieniężnych) oraz należności i zobowiązań w walutach obcych zalicza się do kosztów lub przychodów działalności finansowej i operacyjnej.

7.9 Rzeczowe aktywa trwałe oraz aktywa niematerialne

7.9.1 Rzeczowe aktywa trwałe

Rzeczowe aktywa trwałe, z wyjątkiem gruntów, są wyceniane według ceny nabycia lub kosztu wytworzenia pomniejszonych o umorzenie oraz o odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości.

Grunty wyceniane są w cenie nabycia pomniejszonej o odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości. W przypadku prawa wieczystego użytkowania gruntu przez cenę nabycia rozumie się cenę nabycia tego prawa od osoby trzeciej. Otrzymane bezpłatnie prawo wieczystego użytkowania gruntów ujmowane jest w wartości godziwej w księgach rachunkowych.

Wartość początkowa rzeczowych aktywów trwałych obejmuje ich cenę nabycia powiększoną o wszystkie koszty bezpośrednio związane z zakupem i przystosowaniem składnika majątku do stanu zdatnego do używania. W skład kosztu wchodzi również koszt wymiany części składowych maszyn i urządzeń w momencie poniesienia, jeśli spełnione są kryteria rozpoznania. Koszty poniesione po wprowadzeniu składnika rzeczowych aktywów trwałych do użytkowania, jak koszty napraw, przeglądów, opłaty eksploatacyjne, wpływają na wynik finansowy okresu sprawozdawczego, w którym zostały poniesione.

W wartości początkowej rzeczowych aktywów trwałych uwzględnia się koszty finansowania zewnętrznego (patrz nota 7.22).

Rzeczowe aktywa trwałe (w tym ich komponenty), z wyjątkiem gruntów oraz rzeczowych aktywów trwałych zaliczanych do infrastruktury wydobywczej ropy naftowej, są amortyzowane liniowo w okresie odpowiadającym szacowanemu okresowi ich użytkowania.

Rzeczowe aktywa trwałe wchodzące w skład infrastruktury wydobywczej ropy naftowej i gazu ziemnego amortyzowane są metodą naturalną opartą na odpisywaniu w ciężar kosztów kwoty amortyzacji przypadającej na jednostkę wydobycia. Stawka amortyzacji szacowana jest w odniesieniu do prognozy wydobycia surowca z obszaru geologicznego. W przypadku istotnej zmiany wielkości szacowanych zasobów węglowodorów (wg. tzw. kategorii 2P – zasoby pewne oraz prawdopodobne) na dzień kończący okres sprawozdawczy ustala się zaktualizowaną kwotę amortyzacji przypadającą na jednostkę wydobytego surowca i począwszy od nowego roku obrotowego dokonuje amortyzacji według zaktualizowanej stawki (patrz nota 5).

Rzeczowe aktywa trwałe w toku budowy są wyceniane w wysokości ogółu kosztów pozostających w bezpośrednim związku z ich nabyciem lub wytworzeniem (w tym kosztów finansowych) pomniejszonych o odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości. Rzeczowe aktywa trwałe w toku budowy nie są amortyzowane do momentu osiągnięcia przydatności do użytkowania.

	Metoda amortyzacji	Okres amortyzacji /użytkowania
Grunty (z wyłączeniem nabytych praw wieczystego użytkowania)	Nie podlegają amortyzacji	
Środki trwałe w toku budowy	Nie podlegają amortyzacji	
Pozostałe rzeczowe aktywa trwałe:		
Budynki, budowle	Liniowa	od 1 roku do 80 lat
Urządzenia techniczne i maszyny	Liniowa	od 1 roku do 25 lat
Środki transportu, pozostałe	Liniowa	od 1 roku do 15 lat
Rzeczowe aktywa trwałe wchodzące w skład infrastruktury wydobywczej ropy naftowej i gazu ziemnego	Metoda naturalna oparta na jednostkach wydobywania	Stawka amortyzacji szacowana jest w odniesieniu do prognozy wydobywania surowca z obszaru geologicznego (wg. kategorii 2P – zasoby pewne oraz prawdopodobne).

Wartość końcowa, okres użytkowania oraz metoda amortyzacji składników aktywów poddawane są corocznej weryfikacji i w razie konieczności korygowane z efektem od początku następnego roku obrotowego.

Dany składnik rzeczowych aktywów trwałych może zostać usunięty ze sprawozdania z sytuacji finansowej po dokonaniu jego zbycia lub w przypadku, gdy nie są spodziewane żadne ekonomiczne korzyści wynikające z dalszego użytkowania takiego składnika aktywów. Wszelkie zyski lub straty wynikające z usunięcia danego składnika aktywów ze sprawozdania z sytuacji finansowej (obliczone jako różnica pomiędzy ewentualnymi wpływami ze sprzedaży netto a wartością bilansową danego składnika aktywów) są ujmowane w sprawozdaniu z całkowitych dochodów w okresie, w którym dokonano takiego usunięcia.

W ramach rzeczowych aktywów trwałych wchodzących w skład infrastruktury wydobywczej Grupa ujmuje aktywa odpowiadające wartości rezerwy na likwidację kopalń ropy naftowej i gazu ziemnego (patrz też nota 7.26.1). Aktywa te tworzone są zgodnie z przepisami standardu MSR 16 „Rzeczowe aktywa trwałe”, który stanowi, iż koszt / wartość składnika majątku trwałego składa się m.in. ze wstępnego szacunku kosztu rozbiórki, demontażu / usunięcia rzeczowych aktywów trwałych oraz przywrócenia miejsca jego montażu do pierwotnego kształtu, którego obowiązek poniesienia ciąży na jednostce albo od momentu nabycia rzeczowych aktywów trwałych albo w konsekwencji użytkowania danego składnika rzeczowych aktywów trwałych przez jednostkę przez pewien okres w celu innym niż wytworzenie zapasów w trakcie danego okresu. Obowiązek poniesienia przez Grupę kosztów likwidacji kopalń ropy naftowej i gazu ziemnego wynika bezpośrednio z powodów opisanych w MSR 16. Ten sam standard (par. 63) nakłada obowiązek okresowej analizy zmiany wartości aktywa, nie rzadziej niż na dzień kończący okres sprawozdawczy.

Zmiany wartości tak rozpoznanych aktywów mogą wynikać z następujących powodów:

- zmiany w szacowanych wpływach pieniężnych niezbędnych do wywiązania się z obowiązku likwidacji,
- zmiany wysokości bieżącej rynkowej stopy dyskontowej,
- zmiany stopy inflacji.

Nakłady na rzeczowe aktywa trwałe związane z poszukiwaniem oraz oceną złóż ropy naftowej i gazu ziemnego są aktywowane do czasu określenia zasobności danego złoża oraz ekonomicznej opłacalności jego eksploatacji i prezentowane w odrębnej pozycji rzeczowych aktywów trwałych, zgodnie z MSSF 6 „Poszukiwanie i ocena zasobów mineralnych”. W momencie potwierdzenia istnienia złóż, których eksploatacja jest technicznie możliwa i ekonomicznie opłacalna, nakłady te są przenoszone do odpowiednich pozycji rzeczowych aktywów trwałych związanych z zagospodarowaniem i wydobywaniem zasobów, które są następnie amortyzowane metodą naturalną (patrz wyżej), zależną od poziomu zasobów oraz ich faktycznego wydobywania.

W przypadku, gdy poniesione nakłady na rzeczowe aktywa w toku budowy nie doprowadzą do odkrycia złóż, których eksploatacja jest technicznie możliwa i ekonomicznie opłacalna, dokonuje się odpisów aktualizujących ich wartość w wynik okresu, w którym stwierdzono brak możliwości gospodarczego wykorzystania złóż.

7.9.2 Wartość firmy

Jednostka przejmująca ujmuje wartość firmy jednostki przejmowanej na dzień przejęcia i wycenia ją w kwocie nadwyżki stanowiącej różnicę między: (A) kwotą przekazanej zapłaty wycenianej według wartości godziwej na dzień przejęcia z uwzględnieniem wartości wszelkich udziałów nie dających kontroli w jednostce przejmowanej powiększoną o (B) wartość godziwą na dzień przejęcia udziału w kapitale jednostki przejmowanej, należącego poprzednio do jednostki przejmującej (w przypadku połączenia jednostek realizowanego etapami), a (C) kwotą aktywów netto jednostki przejmowanej ustaloną na dzień przejęcia z uwzględnieniem wszystkich możliwych do zidentyfikowania nabytych aktywów i przejętych zobowiązań wycenionych w wartościach godziwych na dzień transakcji.

Wartość firmy = (C) - (A) - (B)

W połączeniu jednostek realizowanym etapami jednostka przejmująca ponownie wycenia uprzednio należące do niej udziały kapitałowe w jednostce przejmowanej do wartości godziwej na dzień przejęcia i ujmuje powstały z tego tytułu zysk lub stratę w sprawozdaniu z całkowitych dochodów.

Po początkowym ujęciu, wartość firmy jest wykazywana według ceny nabycia pomniejszonej o wszelkie skumulowane odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości. Test na utratę wartości przeprowadza się raz na rok. Wartość firmy nie podlega amortyzacji.

Na dzień przejęcia nabyta wartość firmy jest alokowana do każdego ze zidentyfikowanych ośrodków wypracowujących środki pieniężne, które czerpią korzyści z synergii wynikających z połączenia, przy czym poziom, do którego alokowana jest wartość firmy jest nie wyższy niż segment operacyjny. Utrata wartości ustalana jest poprzez oszacowanie wartości odzyskiwalnej ośrodka wypracowującego środki pieniężne („OWSP”), którego dotyczy dana wartość firmy. W przypadku, gdy wartość odzyskiwalna OWSP jest niższa niż wartość bilansowa, ujęty zostaje odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości. W przypadku, gdy wartość firmy stanowi część OWSP i dokonana zostanie sprzedaż części działalności w ramach tego ośrodka, przy ustalaniu zysków lub strat ze sprzedaży takiej działalności, wartość firmy związana ze sprzedaną działalnością zostaje włączona do jej wartości księgowej. W takich okolicznościach wartość firmy odnosząca się do zbytej działalności powinna być wyceniana na podstawie względnej wartości zbytej działalności, proporcjonalnie do udziału w zatrzymanej części OWSP.

7.9.3 Pozostałe aktywa niematerialne

Aktywa niematerialne, inne niż wartość firmy, obejmują koncesje na poszukiwanie i wydobycie ropy naftowej na Litwie nabyte w ramach połączenia przedsięwzięć, wartość nakładów poniesionych na koncesje związane z poszukiwaniem ropy naftowej i gazu ziemnego na Norweskim Szelfie Kontynentalnym, pozostałe koncesje poszukiwawcze i wydobywcze w Polsce, licencje na programy komputerowe, patenty, znaki towarowe, nabyte prawa do emisji CO₂ oraz aktywa niematerialne w realizacji.

Początkowe ujęcie aktywów niematerialnych następuje według cen nabycia lub kosztu wytworzenia, jeśli są nabyte w ramach oddzielnej transakcji. Aktywa niematerialne nabyte w ramach transakcji połączenia przedsięwzięć są ujmowane według wartości godziwej na dzień połączenia. Po ujęciu początkowym aktywów niematerialnych, są one wyceniane z uwzględnieniem umorzenia i odpisów aktualizujących z tytułu utraty wartości.

Wartości litewskich koncesji nabytych w ramach stopniowego przejęcia kontroli nad spółkami GK AB LOTOS Geonafta, Grupa ujmuje w ramach aktywów niematerialnych związanych z zagospodarowaniem i wydobyciem zasobów węglowodorów i amortyzuje metodą naturalną polegającą na odpisaniu w ciężar kosztów kwoty amortyzacji przypadającej na jednostkę wydobytej ropy naftowej. Stawka amortyzacji szacowana jest w odniesieniu do prognozy wydobycia surowca z danego złoża. W przypadku istotnej zmiany wielkości szacowanych zasobów węglowodorów (wg tzw. kategorii 2P – zasoby pewne oraz prawdopodobne) na dzień kończący okres sprawozdawczy ustala się zaktualizowaną kwotę amortyzacji przypadającą na jednostkę wydobytego surowca i począwszy od nowego roku obrotowego dokonuje odpisów amortyzacyjnych według zaktualizowanej stawki.

Wartości nakładów poniesionych na koncesje poszukiwawcze ropy naftowej i gazu ziemnego na Norweskim Szelfie Kontynentalnym są wykazywane w odrębnej pozycji aktywów niematerialnych, zgodnie z MSSF 6 „Poszukiwanie i ocena zasobów mineralnych” i do czasu potwierdzenia technicznej wykonalności oraz ekonomicznej zasadności wydobycia, nie są amortyzowane. Polityka rachunkowości dotycząca nakładów na poszukiwanie i ocenę zasobów mineralnych opisana została szerzej w nocie 7.11.1.

Nakłady poniesione na aktywa niematerialne wytworzone we własnym zakresie, z wyjątkiem aktywowanych nakładów poniesionych na prace rozwojowe, nie są aktywowane lecz ujmowane w kosztach okresu, w którym zostały poniesione.

	Metoda amortyzacji	Okres amortyzacji /użytkowania
Aktywa produkcyjne związane z wydobyciem zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego Koncesje (Litwa, Polska)	Metoda naturalna	Stawka amortyzacji szacowana jest w odniesieniu do prognozy wydobycia surowca z danego złoża (wg tzw. kategorii 2P – zasoby pewne oraz prawdopodobne)
Aktywa związane z poszukiwaniem i oceną zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego Koncesje poszukiwawcze ropy naftowej i gazu ziemnego na Norweskim Szelfie Kontynentalnym	Nie podlegają amortyzacji do czasu potwierdzenia technicznej wykonalności oraz ekonomicznej zasadności wydobycia	
Pozostałe aktywa niematerialne Licencje na programy komputerowe, patenty, znaki towarowe,	Metoda liniowa	od 2 do 40 lat.
Nabyte prawa do emisji CO ₂ Aktywa niematerialne w realizacji.	Nie podlegają amortyzacji	

Okres i metoda amortyzacji aktywów niematerialnych są weryfikowane na koniec każdego roku obrotowego. Zmiany w oczekiwanym okresie użytkowania lub oczekiwanym sposobie uzyskiwania korzyści ekonomicznych pochodzących z danego składnika aktywów niematerialnych są ujmowane poprzez zmianę odpowiednio okresu lub metody amortyzacji i traktowane jak zmiany wartości szacunkowych (patrz nota 5).

7.10 Utrata wartości niefinansowych aktywów trwałych

Na każdy dzień kończący okres sprawozdawczy Grupa ocenia, czy istnieją jakiekolwiek przesłanki wskazujące na to, że mogła nastąpić utrata wartości któregoś z składników aktywów. W razie stwierdzenia, że przesłanki takie zachodzą, lub w razie konieczności przeprowadzenia corocznego testu sprawdzającego, czy nastąpiła utrata wartości, Grupa dokonuje oszacowania wartości odzyskiwalnej danego składnika aktywów.

Wartość odzyskiwalna składnika aktywów odpowiada:

- wartości godziwej składnika aktywów lub ośrodka wypracowującego środki pieniężne w ramach którego składnik ten jest użytkowany, pomniejszonej o koszty sprzedaży lub
- wartości użytkowej składnika aktywów lub ośrodka wypracowującego środki pieniężne w ramach którego składnik ten jest użytkowany

zależnie od tego, która z nich jest wyższa.

Wartość odzyskiwalną ustala się dla poszczególnych aktywów, chyba że dany składnik aktywów nie generuje samodzielnie wpływów pieniężnych, w większości niezależnie od tych, które są generowane przez inne aktywa lub grupy aktywów. Jeśli wartość bilansowa danego składnika aktywów jest wyższa niż jego wartość odzyskiwalna, ma miejsce utrata wartości i dokonuje się wówczas odpisu do ustalonej wartości odzyskiwalnej.

Przy szacowaniu wartości użytkowej prognozowane przepływy pieniężne są dyskontowane do ich wartości bieżącej (przy zastosowaniu stopy dyskontowej i przed uwzględnieniem skutków opodatkowania), która odzwierciedla bieżące rynkowe oszacowanie wartości pieniądza w czasie oraz ryzyko typowe dla danego składnika aktywów. Odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości niefinansowych składników majątkowych używanych w działalności ujmuje się jako pozostałe koszty.

Na każdy dzień kończący okres sprawozdawczy Grupa ocenia, czy występują przesłanki wskazujące na to, że odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości, który był ujęty w okresach poprzednich w odniesieniu do danego składnika aktywów powinien zostać zmniejszony, czy odwrócony w całości. Jeżeli takie przesłanki występują, Grupa ponownie szacuje wartość odzyskiwalną tego składnika aktywów a poprzednio ujęty odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości ulega odwróceniu wtedy i tylko wtedy, gdy od czasu ujęcia ostatniego odpisu aktualizującego nastąpiła zmiana wartości szacunkowych stosowanych do ustalenia wartości odzyskiwalnej danego składnika aktywów. W takim przypadku, podwyższa się wartość bilansową składnika aktywów do wysokości jego wartości odzyskiwalnej. Podwyższona kwota nie może przekroczyć wartości bilansowej składnika aktywów, jaka zostałaby ustalona (po odjęciu umorzenia), gdyby w ubiegłych latach w ogóle nie ujęto odpisu aktualizującego z tytułu utraty wartości w odniesieniu do tego składnika aktywów. Odwrócenie odpisu aktualizującego z tytułu utraty wartości składnika niefinansowych aktywów trwałych ujmuje się niezwłocznie jako pozostałe przychody. Po odwróceniu odpisu aktualizującego, w kolejnych okresach odpis amortyzacyjny dotyczący danego składnika jest korygowany w sposób, który pozwala w ciągu pozostałego okresu użytkowania tego składnika aktywów dokonywać systematycznego odpisania jego zweryfikowanej wartości bilansowej pomniejszonej o wartość końcową.

Grupa dokonuje odpisywania odpowiadających sobie tytułów pozostałych przychodów i kosztów operacyjnych, w tym strat z tytułu utraty wartości aktywów oraz ich odwrócenia zgodnie z MSR 1 „Prezentacja sprawozdań finansowych” (pkt. 34) i wykazuje w sprawozdaniu z całkowitych dochodów w wartości netto.

7.11 Aktywa trwale wchodzące w skład infrastruktury wydobywczej ropy naftowej i gazu ziemnego

7.11.1 Nakłady na poszukiwanie i ocenę zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego

Poszukiwanie i ocena zasobów mineralnych obejmuje poszukiwanie zasobów ropy naftowej, gazu ziemnego oraz potwierdzanie technicznej wykonalności i ekonomicznej zasadności ich wydobycia.

Od momentu uzyskania prawa do prowadzenia prac poszukiwawczych na określonym obszarze, do czasu udowodnienia technicznej wykonalności i ekonomicznej zasadności wydobycia, nakłady bezpośrednio związane z pracami poszukiwawczymi oraz oceną zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego ujmowane są zgodnie z MSSF 6 „Poszukiwanie i ocena zasobów mineralnych” w odrębnej pozycji aktywów trwałych. Nakłady te obejmują koszty nabycia praw do poszukiwań, koszty platform poszukiwawczych, koszty wynagrodzeń, materiałów eksploatacyjnych i paliwa, ubezpieczeń, koszty analiz geologicznych i geofizycznych oraz innych usług obcych.

Grupa klasyfikuje aktywa związane z poszukiwaniem i oceną zasobów węglowodorów jako rzeczowe aktywa trwale lub aktywa niematerialne w zależności od rodzaju nabytych aktywów i stosuje tę zasadę klasyfikacji w sposób ciągły.

Po potwierdzeniu wielkości danego złoża i zatwierdzeniu planu jego eksploatacji nakłady są przenoszone do odpowiednich pozycji rzeczowych aktywów trwałych lub aktywów niematerialnych związanych z zagospodarowaniem i wydobyciem zasobów (patrz też nota 7.9.1).

Grupa rozważa potrzebę dokonywania odpisów aktualizujących wartość aktywów z tytułu poszukiwania i oceny zasobów węglowodorów dla danego obszaru poszukiwań biorąc pod uwagę to, czy:

- okres, w ciągu którego jednostka miała prawo do prowadzenia poszukiwań zakończył się w bieżącym roku obrotowym lub zakończy się w najbliższej przyszłości, a jego przedłużenia nie przewiduje się,
- nie przewiduje się poniesienia znaczących nakładów na dalsze poszukiwania i ocenę zasobów mineralnych,
- poszukiwanie i ocena zasobów mineralnych nie doprowadziły do odkrycia znaczących z gospodarczego punktu widzenia zasobów minerałów i jednostka postanowiła zaniechać dalszych poszukiwań,
- dostępne dane wskazują, iż mimo kontynuowania prac rozwojowych, wartość bilansowa aktywów z tytułu poszukiwania i oceny zasobów minerałów nie zostanie w pełni odzyskana, nawet jeśli pomyślnie zakończą się prace rozwojowe lub nastąpi ich sprzedaż.

W przypadku, gdy poniesione nakłady na rzeczowe aktywa w toku budowy nie doprowadzą do odkrycia złóż, których eksploatacja jest technicznie możliwa i ekonomicznie opłacalna, dokonuje się odpisów aktualizujących ich wartość w wynik okresu, w którym stwierdzono brak możliwości gospodarczego wykorzystania złóż.

7.11.2 Aktywa produkcyjne związane z działalnością wydobywczą ropy naftowej i gazu ziemnego

Aktywa produkcyjne związane z wydobyciem zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego ujmują się i wycenia zgodnie z polityką rachunkowości przedstawioną w nocie 7.9.1 (dot. rzeczowych aktywów trwałych) oraz w nocie 7.9.3 (dot. wartości niematerialnych).

W ramach rzeczowych aktywów trwałych wchodzących w skład infrastruktury wydobywczej Grupa ujmuje aktywa odpowiadające wartości rezerwy na likwidację kopalń ropy naftowej i gazu ziemnego (patrz nota 7.26.1). Aktywa te tworzone są zgodnie z przepisami standardu MSR 16 „Rzeczowe aktywa trwałe”, który stanowi, iż koszt / wartość składnika majątku trwałego składa się m.in. ze wstępnego szacunku kosztu rozbiórki, demontażu / usunięcia rzeczowych aktywów trwałych oraz przywrócenia miejsca jego montażu do pierwotnego kształtu, którego obowiązek poniesienia ciąży na jednostce albo od momentu nabycia rzeczowych aktywów trwałych albo w konsekwencji użytkowania danego składnika rzeczowych aktywów trwałych przez jednostkę przez pewien okres w celu innym niż wytworzenie zapasów w trakcie danego okresu. Obowiązek poniesienia przez Grupę kosztów likwidacji kopalń ropy naftowej i gazu ziemnego wynika bezpośrednio z powodów opisanych w MSR 16. Ten sam standard (par. 63) nakłada obowiązek okresowej analizy zmiany wartości aktywa, nie rzadziej niż na dzień kończący okres sprawozdawczy.

Zmiany wartości tak rozpoznanych aktywów mogą wynikać z następujących powodów:

- zmiany w szacowanych wpływach pieniężnych niezbędnych do wywiązania się z obowiązku likwidacji,
- zmiany wysokości bieżącej rynkowej stopy dyskontowej,
- zmiany stopy inflacji.

7.12 Leasing

Leasing jest klasyfikowany jako leasing finansowy, gdy warunki umowy przenoszą zasadniczo całe potencjalne korzyści oraz ryzyko wynikające z bycia właścicielem przedmiotu leasingu na leasingobiorcę. Wszystkie pozostałe umowy leasingu są traktowane przez Grupę jako leasing operacyjny.

Grupa jako leasingodawca

Aktywa oddane w leasing finansowy są prezentowane w sprawozdaniu z sytuacji finansowej jako należności w kwocie równej inwestycji leasingowej netto, pomniejszanej o kapitałową część opłat leasingowych dotyczących danego roku obrotowego, skalkulowanych w sposób odzwierciedlający stałą okresową stopę zwrotu dla nierozliczonej części inwestycji leasingowej netto.

Przychody finansowe z tytułu odsetek z leasingu finansowego są ujmowane w odpowiednich okresach sprawozdawczych przy uwzględnieniu stałej stopy zwrotu dla wartości netto inwestycji, należnej z tytułu leasingu.

Przychody z tytułu leasingu operacyjnego są ujmowane w sprawozdaniu z całkowitych dochodów przy zastosowaniu metody liniowej w okresie wynikającym z umowy leasingu.

Grupa jako leasingobiorca

Aktywa użytkowane na podstawie umowy leasingu finansowego są traktowane jak aktywa Grupy i wyceniane w wartości godziwej ustalonej na moment ich nabycia, nie wyższej jednak niż wartość bieżąca minimalnych opłat leasingowych. Powstające z tego tytułu zobowiązanie wobec leasingodawcy jest prezentowane w sprawozdaniu z sytuacji finansowej w pozycji Zobowiązania z tytułu leasingu finansowego. Płatności leasingowe są podzielone na część odsetkową oraz część kapitałową tak, by stopa odsetek od pozostającego do rozliczenia zobowiązania była wielkością stałą. Koszty finansowe są ujmowane w sprawozdaniu z całkowitych dochodów.

Płatności z tytułu leasingu operacyjnego są odnoszone w sprawozdanie z całkowitych dochodów przy zastosowaniu metody liniowej w okresie wynikającym z umowy leasingu.

7.13 Zapasy

Zapasy są wyceniane według niższej z dwóch wartości: ceny nabycia lub kosztu wytworzenia i ceny sprzedaży netto.

Koszty poniesione w celu doprowadzenia składników zapasów do ich aktualnego miejsca i stanu ujmowane są w następujący sposób:

- materiały i towary – według ceny nabycia,
- produkty gotowe i produkty w toku – według kosztu bezpośrednich materiałów i robocizny oraz uzasadnionej części pośrednich kosztów produkcji, ustalonej przy normalnym wykorzystaniu zdolności produkcyjnych.

Cena sprzedaży netto jest to możliwa do uzyskania na dzień kończący okres sprawozdawczy cena sprzedaży bez podatku od towarów i usług, podatku akcyzowego i opłaty paliwowej, pomniejszona o rabaty, opusty i tym podobne oraz koszty związane z przystosowaniem składnika do sprzedaży i dokonaniem tej sprzedaży.

Wycena rozchodu zapasów dokonywana jest metodą średniej ważonej.

Odpisy aktualizujące wartość produktów lub półproduktów, wynikające z wyceny według cen sprzedaży netto korygują koszt wytworzenia. Odpisy aktualizujące wartość towarów obciążają wartość sprzedanych towarów w sprawozdaniu z całkowitych dochodów.

Na dzień kończący okres sprawozdawczy Grupa ustala szacunkowo (na podstawie indywidualnej analizy przydatności zapasów dla celów prowadzonej przez Grupę działalności gospodarczej) wartość odpisu aktualizującego zapas materiałów zgromadzonych w magazynach. W przypadku obniżki notowań cen ropy i produktów rafineryjnych, Grupa zawiązuje odpis aktualizujący bilansową wartość zapasów z uwagi na różnicę między kosztem wytworzenia, a cenami możliwymi do uzyskania (z ang. „net realisable value”) zgodnie z MSR 2. Odpisy aktualizujące wartość zapasów materiałów dokonane w związku z utratą ich wartości, obciążają koszty wytworzenia.

W przypadku ustania przyczyny, dla której dokonano odpisu aktualizacyjnego zapasu – rozwiązanie odpisu, równowartość całości lub części zwiększa wartość składnika zapasów. W przypadku wykorzystania odpisu, ze względu na czystość zapisu i treść ekonomiczną, odwrócenie odpisu znajduje odzwierciedlenie poprzez podstawową działalność operacyjną.

7.14 Zapasy obowiązkowe

Grupa utrzymuje zapasy obowiązkowe zgodnie z następującymi aktami prawnymi:

- Ustawa z dnia 16 lutego 2007 roku o zapasach ropy naftowej, produktów naftowych i gazu ziemnego oraz zasadach postępowania w sytuacjach zagrożenia bezpieczeństwa paliwowego państwa i zakłóceń na rynku naftowym (Dz. U. Nr 52, poz. 343, z dnia 23 marca 2007 roku z późniejszymi zmianami).
- Rozporządzenie Ministra Gospodarki Pracy i Polityki Społecznej z dnia 12 lutego 2003 roku w sprawie zapasów paliw w przedsiębiorstwach energetycznych (Dz. U. nr 39, poz. 338 z późn. zm.).

Powyższe przepisy regulują zasady tworzenia, utrzymywania oraz finansowania zapasów ropy naftowej, produktów naftowych oraz paliw w przedsiębiorstwach energetycznych.

Grupa wykazuje zapasy obowiązkowe jako aktywa krótkoterminowe ze względu na rotację w krótkim okresie. Zapasy obowiązkowe w Grupie obejmują ropę naftową, produkty naftowe (paliwa ciekłe), gaz płynny LPG, węgiel kamienny. Zapasy obowiązkowe utrzymywane są w segmencie produkcji i handlu, głównie przez Jednostkę Dominującą.

7.15 Należności z tytułu dostaw i usług oraz pozostałe należności i rozliczenia międzyokresowe

Należności z tytułu dostaw i usług, których termin zapadalności wynosi zazwyczaj od 7 do 60 dni, są ujmowane i wykazywane według kwot pierwotnie zafakturowanych, z uwzględnieniem odpisu na wątpliwe należności. Odpis na należności oszacowywany jest wtedy, gdy ściągnięcie pełnej kwoty należności przestało być prawdopodobne. Należności nieściągalne są odpisywane w ciężar sprawozdania z całkowitych dochodów w momencie stwierdzenia ich nieściągalności.

W przypadku, gdy wpływ wartości pieniądza w czasie jest istotny, wartość należności jest ustalana poprzez zdyskontowanie prognozowanych przyszłych przepływów pieniężnych do wartości bieżącej, przy zastosowaniu stopy dyskontowej brutto odzwierciedlającej aktualne oceny rynkowe wartości pieniądza w czasie. Jeżeli zastosowana została metoda polegająca na dyskontowaniu, zwiększenie należności w związku z upływem czasu jest ujmowane jako przychody finansowe.

Grupa dokonuje czynnych rozliczeń międzyokresowych kosztów, jeżeli dotyczą one przyszłych okresów sprawozdawczych i ujmuje je w pozostałych aktywach niefinansowych.

7.16 Środki pieniężne i ich ekwiwalenty

Środki pieniężne w banku i w kasie oraz lokaty krótkoterminowe przechowywane do terminu zapadalności wyceniane są według wartości nominalnej.

Wykazana w skonsolidowanym sprawozdaniu z przepływów środków pieniężnych pozycja Środki pieniężne i ich ekwiwalenty składa się z gotówki w kasie, kredytów w rachunku bieżącym oraz lokat bankowych o terminie zapadalności nie dłuższym niż 3 miesiące, które nie zostały potraktowane jako działalność lokacyjna.

7.17 Aktywa trwałe (lub grupy do zbycia) przeznaczone do sprzedaży

Aktywa trwałe (lub grupy do zbycia) klasyfikuje się jako przeznaczone do sprzedaży, jeśli ich wartość bilansowa zostanie odzyskana raczej w wyniku transakcji sprzedaży niż w wyniku ich dalszego użytkowania. Warunek ten uznaje się za spełniony wyłącznie wówczas, gdy wystąpienie transakcji sprzedaży jest bardzo prawdopodobne, a składnik aktywów (lub grupa do zbycia) jest dostępny do natychmiastowej sprzedaży w swoim obecnym stanie. Klasyfikacja składnika aktywów jako przeznaczonego do zbycia zakłada zamiar kierownictwa spółki do dokonania transakcji sprzedaży w ciągu roku od momentu zmiany klasyfikacji.

Aktywa trwałe (lub grupy do zbycia) zaklasyfikowane jako przeznaczone do sprzedaży wycenia się po niższej spośród dwóch wartości: wartości bilansowej lub wartości godziwej, pomniejszonej o koszty związane ze sprzedażą.

7.18 Kapitały własne

Kapitały własne ujmuje się w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym z podziałem na ich rodzaje i według zasad określonych przepisami prawa i postanowieniami aktów założycielskich podmiotów konsolidowanych.

Kapitał podstawowy Grupy Kapitałowej LOTOS stanowi kapitał Jednostki Dominującej i jest wykazywany według wartości nominalnej, w wysokości zgodnej ze Statutem Spółki oraz wpisem do Krajowego Rejestru Sądowego.

7.19 Kredyty bankowe, pożyczki i obligacje

W momencie początkowego ujęcia, wszystkie kredyty bankowe, pożyczki i obligacje są ujmowane według ceny nabycia odpowiadającej wartości godziwej, pomniejszonej o koszty związane z uzyskaniem finansowania.

Po początkowym ujęciu kredyty, pożyczki i obligacje są następnie wyceniane według zamortyzowanego kosztu, przy zastosowaniu metody efektywnej stopy procentowej. Przy ustalaniu zamortyzowanego kosztu uwzględnia się koszty związane z uzyskaniem finansowania oraz dyskonta, premie uzyskane przy rozliczeniu zobowiązania. Zyski i straty są ujmowane w sprawozdaniu z całkowitych dochodów z chwilą usunięcia zobowiązania ze sprawozdania z sytuacji finansowej, a także w wyniku naliczania odpisu z tytułu utraty wartości.

7.20 Świadczenia pracownicze

7.20.1 Odprawy emerytalne, nagrody jubileuszowe i inne świadczenia

Zgodnie z obowiązującym Zakładowym Układem Zbiorowym Pracy, Grupa realizuje wypłaty nagród jubileuszowych, odpraw emerytalnych i rentowych oraz odpraw pośmiertnych.

Ponadto, objętym przez Grupę opieką socjalną pracownikom, emerytom i rencistom, przysługują świadczenia w ramach odrębnego funduszu socjalnego, który tworzony jest zgodnie z obowiązującymi krajowymi przepisami ustawowymi w tym zakresie (Zakładowy Fundusz Świadczeń Socjalnych, ZFŚS).

Według MSR 19 „Świadczenia pracownicze” odprawy emerytalne, rentowe oraz odpisy na fundusz socjalny tytułem przyszłych świadczeń dla pracowników, w związku z programem socjalnym dla emerytów i rencistów, Grupa kwalifikuje jako programy określonych świadczeń po okresie zatrudnienia, natomiast nagrody jubileuszowe, odprawy pośmiertne oraz świadczenia wypłacane obecnym emerytom i rencistom z funduszu socjalnego zaliczane są do pozostałych świadczeń pracowniczych.

Wartość bieżąca zobowiązań z tytułu przyszłych wypłat świadczeń po okresie zatrudnienia na dzień kończący okres sprawozdawczy jest obliczana przez niezależnego aktuarusza z zastosowaniem tzw. metody prognozowanych uprawnień jednostkowych i stanowi zdyskontowaną kwotę przewidywanych przyszłych płatności, których dokonanie jest wymagane celem wywiązania się pracodawcy z zobowiązań wynikających z pracy wykonywanej przez pracowników w okresach ubiegłych (do dnia kończącego okres sprawozdawczy), określoną dla każdego pracownika indywidualnie, z uwzględnieniem rotacji zatrudnienia (prawdopodobieństwo odejść pracowników), bez uwzględnienia osób, które zostaną w przyszłości przyjęte do pracy.

Wartość zobowiązania z tytułu przyszłych wypłat świadczeń pracowniczych obejmuje nagrody jubileuszowe, odprawy emerytalne i rentowe oraz świadczenia z funduszu socjalnego na rzecz emerytów i rencistów, a także kwotę szacowanych wypłat z tytułu odpraw pośmiertnych.

Nagrody jubileuszowe są wypłacane pracownikom po przepracowaniu określonej liczby lat. Odprawy emerytalne i rentowe są wypłacane jednorazowo, w momencie przejścia na emeryturę lub rentę. Wysokość odpraw emerytalnych i rentowych oraz nagród jubileuszowych zależy od stażu pracy oraz średniego wynagrodzenia pracownika. Wysokość odprawy pośmiertnej uzależniona jest od okresu zatrudnienia zmarłego pracownika, a wypłata przysługuje jego rodzinie, zgodnie z przepisami Kodeksu pracy.

Kwoty zysków i strat aktuarialnych z tytułu świadczeń pracowniczych po okresie zatrudnienia Grupa rozpoznaje w innych całkowitych dochodach.

Pracownikom jednostek wchodzących w skład Grupy przysługuje ponadto prawo do urlopów na warunkach określonych w przepisach Kodeksu pracy. Grupa kalkuluje koszty urlopów pracowniczych memoriałowo, stosując metodę zobowiązań. Wartość szacowanego w ten sposób ekwiwalentu z tytułu niewykorzystanych urlopów pracowniczych ujmowana jest w księgach Grupy w oparciu o różnicę pomiędzy faktycznym stanem wykorzystania urlopów przez pracowników a stanem, jaki wynikałby z proporcjonalnego wykorzystania urlopu w czasie i wykazywana w sprawozdaniu finansowym odpowiednio jako krótkoterminowe lub długoterminowe zobowiązanie z tytułu pozostałych świadczeń pracowniczych w okresie zatrudnienia.

Zobowiązania z tytułu pozostałych świadczeń pracowniczych w okresie zatrudnienia obejmują ponadto premie i nagrody, które wynikają z funkcjonujących w Grupie płacowych systemów motywacyjnych.

Szczegółowe informacje dotyczące świadczeń pracowniczych zawiera nota 25, gdzie poza ujawnieniami poszczególnych pozycji zobowiązań i kosztów z tytułu świadczeń pracowniczych, przedstawiono założenia aktuarialne, a także analizę wrażliwości szacunków na zmianę tych założeń. Grupa ujmuje koszty dyskonta od zobowiązań z tytułu świadczeń pracowniczych w kosztach finansowych.

Ze względu na odmienny charakter programów emerytalnych w należących do Grupy spółkach zagranicznych: LOTOS Exploration and Production Norge AS oraz spółkach z GK AB LOTOS Geonafte oraz ich nieistotny wpływ na sumę zobowiązań z tytułu nagród jubileuszowych oraz świadczeń po okresie zatrudnienia, zobowiązania tych spółek Grupa prezentuje odrębnie [w pozycji Zobowiązania z tytułu nagród jubileuszowych oraz świadczeń po okresie zatrudnienia w spółkach zagranicznych](#).

7.20.2 Podział zysku na cele pracownicze oraz fundusze specjalne

Zgodnie z polską praktyką gospodarczą akcjonariusze/udziałowcy jednostek mogą dokonać podziału zysku na cele pracownicze w formie zasilania tzw. funduszu socjalnego oraz na inne fundusze specjalne, jednakże w sprawozdaniu finansowym ta część podziału zysku jest zaliczana do kosztów działalności okresu, którego dotyczy podział zysku.

7.21 Koszty finansowania zewnętrznego

Koszty finansowania zewnętrznego (tj. odsetki oraz inne koszty ponoszone w związku z pożyczaniem środków finansowych) ujmuje się jako koszty w okresie, w którym je poniesiono. Wyjątkiem od tej reguły jest ujmowanie kosztów finansowania, które można bezpośrednio przyporządkować nabyciu, budowie lub wytworzeniu dostosowywanego składnika aktywów (w tym różnice kursowe w stopniu, w jakim uznawane są za korektę odsetek i różnice kursowe od prowizji), które aktywuje się jako część ceny nabycia lub kosztu wytworzenia tego składnika (dostosowywany składnik aktywów to taki, który wymaga znacznego czasu niezbędnego do przygotowania go do zamierzonego użytkowania lub sprzedaży).

W zakresie, w jakim środki finansowe pożyczają się specjalnie w celu pozyskania dostosowywanego składnika aktywów, kwotę kosztów finansowania zewnętrznego, którą można aktywować jako część tego składnika aktywów, ustala się jako różnicę między rzeczywistymi kosztami finansowania zewnętrznego poniesionymi z tytułu danej pożyczki lub kredytu w danym okresie, a przychodami z tytułu tymczasowego zainwestowania pożyczonych środków.

W stopniu, w jakim środki finansowe pożyczają się bez ściśle określonego celu, a następnie przeznaczają na pozyskanie dostosowywanego składnika aktywów, kwotę kosztów finansowania zewnętrznego, które mogą być kapitalizowane, ustala się poprzez zastosowanie odpowiedniej stopy kapitalizacji do nakładów poniesionych na ten składnik majątku.

7.22 Aktywa i zobowiązania finansowe

Aktywa i zobowiązania finansowe klasyfikuje się według następujących kategorii:

- Aktywa finansowe utrzymywane do terminu wymagalności,
- Aktywa i zobowiązania finansowe wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy,
- Pożyczki i należności,
- Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży,
- Zobowiązania finansowe wyceniane w zamortyzowanym koszcie.

Aktywa finansowe utrzymywane do terminu wymagalności

są to notowane na aktywnym rynku aktywa finansowe niebędące instrumentami pochodnymi o określonych lub możliwych do określenia płatnościach oraz ustalonym terminie wymagalności, które Grupa zamierza i ma możliwość utrzymać w posiadaniu do upływu tego terminu, inne niż:

- wyznaczone przy początkowym ujęciu jako wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy,
- wyznaczone jako dostępne do sprzedaży,
- spełniające definicję pożyczek i należności.

Aktywa finansowe utrzymywane do terminu wymagalności wyceniane są według zamortyzowanego kosztu przy użyciu metody efektywnej stopy procentowej.

Aktywa finansowe utrzymywane do terminu wymagalności kwalifikowane są jako aktywa długoterminowe, jeżeli ich zapadalność przekracza 12 miesięcy od dnia kończącego okres sprawozdawczy.

Aktywa i zobowiązania finansowe wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy

Składnikiem aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej przez wynik finansowy jest składnik spełniający jeden z poniższych warunków:

- a) jest klasyfikowany jako przeznaczony do obrotu. Składniki aktywów finansowych kwalifikuje się jako przeznaczone do obrotu, jeśli są:
  - nabyte głównie w celu sprzedaży w krótkim terminie,
  - częścią portfela określonych instrumentów finansowych zarządzanych łącznie i co do których istnieje prawdopodobieństwo uzyskania zysku w krótkim terminie,
  - instrumentami pochodnymi, z wyłączeniem instrumentów pochodnych będących elementem rachunkowości zabezpieczeń oraz umów gwarancji finansowych,
- b) został, zgodnie z zapisami standardu MSR 39 „Instrumenty finansowe, ujmowanie i wycena”, zakwalifikowany do tej kategorii w momencie jego początkowego ujęcia.

Wycena aktywów finansowych klasyfikowanych jako wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy polega na ujęciu w wartości godziwej z uwzględnieniem ich wartości rynkowej na dzień kończący okres sprawozdawczy, bez uwzględnienia kosztów transakcji sprzedaży. Zmiany wartości tych instrumentów finansowych ujmowane są w sprawozdaniu z całkowitych dochodów jako przychody lub koszty finansowe.

Jeżeli kontrakt zawiera jeden lub więcej wbudowanych instrumentów pochodnych, cały kontrakt może zostać zakwalifikowany do kategorii aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej przez wynik finansowy. Nie dotyczy to przypadków, gdy wbudowany instrument pochodny nie wpływa istotnie na przepływy pieniężne z kontraktu lub gdy jest rzeczą oczywistą, że gdyby podobny hybrydowy instrument był rozważany jako pierwszy, to oddzielenie wbudowanego instrumentu pochodnego byłoby, z punktu widzenia zasad MSSF, zabronione.

Aktywa finansowe mogą być przy pierwotnym ujęciu zakwalifikowane do kategorii wycenianych w wartości godziwej przez wynik finansowy, jeżeli spełnione są poniższe kryteria:

- (i) taka kwalifikacja eliminuje lub znacząco obniża niespójność w zakresie ujmowania lub wyceny (tzw. niedopasowanie księgowo) lub
- (ii) aktywa są częścią grupy aktywów finansowych, które są zarządzane i oceniane w oparciu o wartość godziwą, zgodnie z udokumentowaną strategią zarządzania ryzykiem lub
- (iii) aktywa finansowe zawierają wbudowane instrumenty pochodne, które powinny być oddzielnie ujmowane.

Zobowiązania finansowe wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy obejmują zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu oraz zobowiązania finansowe pierwotnie zakwalifikowane do kategorii wycenianych do wartości godziwej przez wynik finansowy. Zobowiązania finansowe są klasyfikowane jako przeznaczone do obrotu, jeżeli zostały nabyte dla celów sprzedaży w niedalekiej przyszłości. Instrumenty pochodne, włączając wydzielone instrumenty wbudowane, są również klasyfikowane jako przeznaczone do obrotu, chyba że są uznane za efektywne instrumenty zabezpieczające.

Zobowiązania finansowe mogą być przy pierwotnym ujęciu zakwalifikowane do kategorii wycenianych w wartości godziwej przez wynik finansowy, jeżeli poniższe kryteria są spełnione:

- (i) taka kwalifikacja eliminuje lub znacząco obniża niespójność traktowania, gdy zarówno wycena jak i zasady rozpoznawania strat lub zysków podlegają innym regulacjom, lub
- (ii) zobowiązania są częścią grupy zobowiązań finansowych, które są zarządzane i oceniane w oparciu o wartość godziwą, zgodnie z udokumentowaną strategią zarządzania ryzykiem, lub
- (iii) zobowiązania finansowe zawierają wbudowane instrumenty pochodne, które powinny być oddzielnie ujmowane.

Zobowiązania finansowe zakwalifikowane jako wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy są wyceniane z uwzględnieniem ich wartości rynkowej na dzień kończący okres sprawozdawczy, bez uwzględnienia kosztów transakcji sprzedaży. Zmiany w wartości godziwej tych instrumentów są ujmowane w zysku lub stracie jako koszty lub przychody finansowe.

W oparciu o stosowane metody ustalania wartości godziwej, poszczególne składniki aktywów i zobowiązań finansowych Grupa klasyfikuje do następujących poziomów (tzw. hierarchia wartości godziwej):

- **Poziom 1:** Aktywa i zobowiązania finansowe, których wartość godziwa ustalana jest bezpośrednio w oparciu o ceny notowane (nieskorygowane) z aktywnych rynków dla identycznych aktywów lub zobowiązań.
- **Poziom 2:** Aktywa i zobowiązania finansowe, których wartość godziwa ustalana jest za pomocą modeli wyceny, w przypadku gdy wszystkie znaczące dane wejściowe są obserwowalne na rynku w sposób bezpośredni (obserwowane są ceny rynkowe nieskorygowane) lub pośrednio (obserwowane są dane bazujące na cenach rynkowych).
- **Poziom 3:** Aktywa i zobowiązania finansowe, których wartość godziwa wyceniana jest za pomocą modeli wyceny, w przypadku gdy dane wejściowe nie są oparte na możliwych do zaobserwowania danych rynkowych (dane wejściowe nieobserwowalne).

Grupa wykazuje transakcje pochodne o dodatniej wartości godziwej jako aktywa finansowe przeznaczone do obrotu, a transakcje pochodne o ujemnej wartości godziwej wykazywane są jako zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu.

Aktywa i zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu wyceniane przez Grupę obejmują następujące rodzaje instrumentów pochodnych: opcje, kontrakty forward (w tym w szczególności forward procentowy), kontrakty futures, transakcje swap (w tym w szczególności swap procentowy), transakcje spot. Wszystkie ww. rodzaje kontraktów terminowych kwalifikowanych do instrumentów pochodnych są zawierane przez Grupę w ramach zarządzania ryzykiem, o czym mowa w dalszej części noty.

Wartość godziwa transakcji typu swap towarowy ustalana jest w oparciu o zdyskontowane przepływy z tytułu zawartych transakcji kalkulowanych w oparciu o różnicę między średnią ceną rynkową, a ceną transakcyjną. Do wyznaczenia wartości godziwej Grupa przyjmuje ceny notowane z aktywnych rynków przekazane przez firmę zewnętrzną. Według hierarchii wartości godziwej jest to Poziom 2.

Wartość godziwa opcji towarowych ustalana jest w oparciu o przepływy z tytułu zawartych transakcji kalkulowane w oparciu o różnicę między zapłaconą premią opcyjną a bieżącą ceną rynkową opcji. Do wyznaczenia wartości godziwej zostały przyjęte ceny notowane z aktywnych rynków przekazane przez firmę zewnętrzną. Według hierarchii wartości godziwej jest to Poziom 2.

Wartość godziwa transakcji typu spot walutowy, forward walutowy oraz swap walutowy w przypadku Grupy LOTOS S.A. ustalana jest w oparciu o zdyskontowane przyszłe przepływy z tytułu zawartych transakcji kalkulowanych w oparciu o różnicę między ceną terminową a ceną transakcyjną. Cena terminowa kalkulowana jest w oparciu o tzw. fixing NBP i krzywą stóp procentowych implikowaną z transakcji fxswap. Według hierarchii wartości godziwej jest to Poziom 2. Wartość godziwa forwardów walutowych będących w posiadaniu spółki LOTOS Asphalt Sp. z o.o. została zaprezentowana na bazie informacji przekazanych przez poszczególne banki z którymi te transakcje zostały zawarte. Według hierarchii wartości godziwej jest to Poziom 2.

Wartość godziwa transakcji terminowych na stopę procentową w przypadku Grupy LOTOS S.A. ustalana jest w oparciu o zdyskontowane przyszłe przepływy z tytułu zawartych transakcji kalkulowanych w oparciu o różnicę między ceną terminową a ceną transakcyjną. Cena terminowa kalkulowana jest w oparciu o tzw. zerokuponową krzywą stóp procentowych opartą o LIBOR 6M lub 3M w zależności od zawartych transakcji. Według hierarchii wartości godziwej jest to Poziom 2. Wartość godziwa transakcji terminowych na stopę procentową będących w posiadaniu spółki LOTOS Asphalt Sp. z o.o. oraz AB LOTOS Geonafta zostały zaprezentowane na bazie informacji przekazanych przez poszczególne banki z którymi te transakcje zostały zawarte. Według hierarchii wartości godziwej jest to Poziom 2.

W ramach zarządzania ryzykiem dotyczącym uprawnień do emisji dwutlenku węgla, Grupa ocenia każdorazowo ryzyko przewidywanego niedoboru uprawnień przyznawanych nieodpłatnie w ramach systemu ograniczenia emisji dwutlenku węgla i zarządza ryzykiem cen uprawnień do emisji notowanych na aktywnym rynku.

Dla celów zabezpieczenia ryzyka cen uprawnień do emisji dwutlenku węgla (CO₂) Grupa zawiera transakcje futures EUA, CER i ERU. Szacowana wartość godziwa tych instrumentów ustalana jest w oparciu o różnicę między ceną rynkową publikowaną na dzień wyceny przez ICE (Intercontinental Exchange) a ceną transakcyjną. Według hierarchii wartości godziwej jest to Poziom 1.

W razie potrzeby Grupa decyduje o rozliczeniu zawartych, otwartych na dzień kończący okres sprawozdawczy transakcji terminowych na nabycie uprawnień do emisji CO₂ poprzez ich fizyczną dostawę z zamiarem ich ewentualnego umorzenia jako rozliczenie rzeczywistej emisji. Wycena transakcji futures na zakup uprawnień do emisji dwutlenku węgla, planowanych do zrealizowania dostaw fizyczną nie podlega ujęciu w aktywach / zobowiązaniach finansowych w sprawozdaniu finansowym, niemniej jednak Grupa wewnętrznie monitoruje i przeprowadza wycenę takich otwartych transakcji futures w ramach ogólnej oceny efektywności zarządzania ryzykiem CO₂, pozabilansowo.

Informacje na temat limitu nieodpłatnych uprawnień do emisji dwutlenku węgla dla Grupy oraz opis zarządzania ryzykiem znajdują się w notcie 28.2.

Grupa stosuje rachunkowość zabezpieczeń. Zmiany wartości godziwej pochodnych instrumentów finansowych wyznaczonych do zabezpieczenia przepływów pieniężnych w części stanowiącej efektywne zabezpieczenie odnosi się bezpośrednio na inne całkowite dochody.

W sprawozdaniu z sytuacji finansowej pochodne instrumenty finansowe prezentowane są jako odrębna pozycja bądź w ramach pozostałych aktywów i zobowiązań, jeśli ich wartość jest nieistotna.

Dodatkowe informacje na temat zasad ujmowania i wyceny pochodnych instrumentów finansowych oraz rachunkowości zabezpieczeń znajdują się w notach 7.24 i 7.25.

Pożyczki i należności

Do tej kategorii należą aktywa finansowe niezaliczane do pochodnych instrumentów finansowych o ustalonych lub możliwych do ustalenia płatnościach, nienotowane na aktywnym rynku. Zalicza się je do aktywów obrotowych, o ile termin ich wymagalności nie przekracza 12 miesięcy od dnia kończącego okres sprawozdawczy. Pożyczki udzielone i należności o terminie wymagalności przekraczającym 12 miesięcy od dnia kończącego okres sprawozdawczy zalicza się do aktywów trwałych.

Kategoria obejmuje między innymi następujące klasy instrumentów finansowych: należności z tytułu dostaw i usług, środki pieniężne i ich ekwiwalenty, lokaty, depozyty zabezpieczające, należności inwestycyjne, należności z tytułu kaucji, należności z tytułu leasingu finansowego oraz pozostałe. W sprawozdaniu z sytuacji finansowej są one prezentowane w pozycjach: Należności z tytułu dostaw i usług, Środki pieniężne i ich ekwiwalenty, Pozostałe aktywa długoterminowe i krótkoterminowe, a ich ujmowanie i wycena została opisana w notach 7.12, 7.15 oraz 7.16.

Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży

Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży są ujmowane według wartości godziwej, powiększonej o koszty transakcji, które mogą być bezpośrednio przypisane do nabycia lub emisji składnika aktywów finansowych. W przypadku braku notowań giełdowych na aktywnym rynku i braku możliwości wiarygodnego określenia ich wartości godziwej metodami alternatywnymi, aktywa finansowe dostępne do sprzedaży wyceniane są w cenie nabycia skorygowanej o odpis z tytułu utraty wartości. Dodatnią i ujemną różnicę pomiędzy wartością godziwą aktywów dostępnych do sprzedaży (jeśli istnieje cena rynkowa ustalona na aktywnym rynku albo których wartość godziwa może być ustalona w inny wiarygodny sposób), a ich ceną nabycia, po pomniejszeniu o podatek odroczonego, ujmuje się w innych całkowitych dochodach. Spadek wartości aktywów dostępnych do sprzedaży spowodowany utratą wartości ujmuje się jako koszt finansowy.

Nabycie i sprzedaż aktywów finansowych rozpoznawane są na dzień dokonania transakcji. W momencie początkowego ujęcia składnik aktywów finansowych wycenia się w wartości godziwej, powiększonej, w przypadku składnika aktywów niekwalifikowanego jako wyceniany w wartości godziwej przez wynik finansowy, o koszty transakcji, które mogą być bezpośrednio przypisane do nabycia.

Składnik aktywów finansowych zostaje usunięty ze sprawozdania z sytuacji finansowej, gdy Grupa traci kontrolę nad prawami umownymi składającymi się na dany instrument finansowy. Ma to zazwyczaj miejsce w przypadku sprzedaży instrumentu lub gdy wszystkie przepływy środków pieniężnych przypisane danemu instrumentowi przechodzą na niezależną stronę trzecią.

Grupa zalicza do tej kategorii udziały i akcje w pozostałych jednostkach i prezentuje w sprawozdaniu z sytuacji finansowej w pozycji [Pozostałe aktywa finansowe](#).

Zobowiązania finansowe wyceniane w zamortyzowanym koszcie

Zobowiązania finansowe niebędące instrumentami finansowymi wycenianymi w wartości godziwej przez wynik finansowy, są wyceniane według zamortyzowanego kosztu przy użyciu metody efektywnej stopy procentowej.

Zobowiązania finansowe wyceniane według zamortyzowanego kosztu obejmują zaciągnięte kredyty, pożyczki, obligacje, zobowiązania z tytułu leasingu finansowego, zobowiązania z tytułu dostaw i usług, zobowiązania inwestycyjne oraz pozostałe zobowiązania. Zobowiązania te wykazywane są w sprawozdaniu z sytuacji finansowej w pozycjach: [Kredyty, pożyczki, obligacje oraz zobowiązania z tytułu leasingu finansowego](#), [Zobowiązania z tytułu dostaw i usług](#), [Pozostałe zobowiązania i rezerwy](#). Wycena i ujmowanie wymienionych klas w tej kategorii instrumentów opisano w notach 7.12, 7.19, 7.26 oraz 7.27.

7.23 Utrata wartości aktywów finansowych

Na każdy dzień kończący okres sprawozdawczy Grupa ocenia, czy istnieją obiektywne przesłanki utraty wartości składnika aktywów finansowych lub grupy aktywów finansowych.

Aktywa ujmowane według zamortyzowanego kosztu

Jeżeli istnieją obiektywne przesłanki na to, że została poniesiona strata z tytułu utraty wartości pożyczek i należności wycenianych według zamortyzowanego kosztu, to kwota odpisu aktualizującego z tytułu tej utraty wartości równa się różnicy pomiędzy wartością bilansową składnika aktywów finansowych a wartością bieżącą oszacowanych przyszłych przepływów pieniężnych (z wyłączeniem przyszłych strat z tytułu nieściągnięcia należności, które nie zostały jeszcze poniesione), zdyskontowanych z zastosowaniem pierwotnej efektywnej stopy procentowej (tj. stopy procentowej ustalonej przy początkowym ujęciu). Wartość bilansową składnika aktywów obniża się bezpośrednio lub poprzez rezerwę. Kwotę straty ujmuje się w sprawozdaniu z całkowitych dochodów.

Grupa ocenia najpierw, czy istnieją obiektywne przesłanki utraty wartości poszczególnych składników aktywów finansowych, które indywidualnie są znaczące, a także przesłanki utraty wartości aktywów finansowych, które indywidualnie nie są znaczące. Jeżeli z przeprowadzonej analizy wynika, że nie istnieją obiektywne przesłanki utraty wartości indywidualnie ocenianego składnika aktywów finansowych, niezależnie od tego, czy jest on znaczący, czy też nie, to Grupa włącza ten składnik do grupy aktywów finansowych o podobnej charakterystyce ryzyka kredytowego i łącznie ocenia daną grupę pod kątem utraty wartości zaliczonych do niej składników. Aktywa, które indywidualnie są oceniane pod kątem utraty wartości i dla których ujęto odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości lub uznano, że dotychczasowy odpis nie ulegnie zmianie, nie są brane pod uwagę przy łącznej ocenie grupy aktywów pod kątem utraty wartości.

Jeżeli w następnym okresie odpis z tytułu utraty wartości zmniejszył się, a zmniejszenie to można w obiektywny sposób powiązać ze zdarzeniem następującym po ujęciu odpisu, to uprzednio ujęty odpis odwraca się. Późniejsze odwrócenie odpisu aktualizującego z tytułu utraty wartości ujmuje się w sprawozdaniu z całkowitych dochodów w zakresie, w jakim na dzień odwrócenia wartość bilansowa składnika aktywów nie przewyższa jego zamortyzowanego kosztu.

Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży

Jeżeli występują obiektywne przesłanki, że nastąpiła utrata wartości składnika aktywów finansowych zakwalifikowanego do kategorii składników dostępnych do sprzedaży, to: kwota stanowiąca różnicę pomiędzy (A) ceną nabycia tego składnika aktywów (pomniejszona o wszelkie spłaty kapitału i amortyzację) i jego (B) bieżącą wartością godziwą, pomniejszoną o wszelkie odpisy z tytułu utraty wartości tego składnika uprzednio ujęte w sprawozdaniu z całkowitych dochodów, (A – B) zostaje wyksięgowana z kapitału własnego i przeniesiona do sprawozdania z całkowitych dochodów. Nie można ujmować w sprawozdaniu z całkowitych dochodów odwrócenia odpisu z tytułu utraty wartości kapitałowych instrumentów finansowych kwalifikowanych jako dostępne do sprzedaży. Jeżeli w następnym okresie wartość godziwa instrumentu dłużnego dostępnego do sprzedaży wzrosło, a wzrost ten może być obiektywnie łączony ze zdarzeniem następującym po ujęciu odpisu z tytułu utraty wartości w sprawozdaniu z całkowitych dochodów, to kwotę odwracanego odpisu ujmuje się w sprawozdaniu z całkowitych dochodów.

Aktywa finansowe wykazywane według kosztu

Jeżeli występują obiektywne przesłanki, że nastąpiła utrata wartości nienotowanego instrumentu kapitałowego, który nie jest wykazywany według wartości godziwej, gdyż jego wartości godziwej nie można wiarygodnie ustalić, albo instrumentu pochodnego, który jest powiązany i musi zostać rozliczony poprzez dostawę takiego nienotowanego instrumentu kapitałowego, to kwotę odpisu z tytułu utraty wartości ustala się jako różnicę pomiędzy wartością bilansową składnika aktywów finansowych oraz wartością bieżącą oszacowanych przyszłych przepływów pieniężnych zdyskontowanych przy zastosowaniu bieżącej rynkowej stopy zwrotu dla podobnych aktywów finansowych.

Odpisy z tytułu utraty wartości aktywów finansowych i ich odwrócenie ujmuje się jednostronnie (netto) jako zyski bądź straty odpowiednio w pozycjach pozostałych przychodów bądź kosztów operacyjnych lub przychodów bądź kosztów finansowych w zależności od klasy instrumentów finansowych.

7.24 Pochodne instrumenty finansowe

Instrumenty pochodne, z których korzysta Grupa w celu zabezpieczenia się przed ryzykiem związanym ze zmianą kursów wymiany walut, to przede wszystkim kontrakty walutowe typu forward. Ponadto, Grupa w celu zabezpieczenia się przed ryzykiem związanym z ryzykiem cen surowców oraz produktów naftowych korzysta z transakcji commodity swap, a w przypadku sprzedaży produktów po cenach stałych z wbudowaną opcją również commodity option. Grupa korzysta z transakcji typu futures w celu zarządzania ryzykiem cen uprawnień do emisji dwutlenku węgla (CO₂). W celu zabezpieczenia się przed ryzykiem związanym ze zmianą stóp procentowych Grupa korzysta z transakcji typu swap procentowy (IRS) oraz terminowych transakcji stopy procentowej (FRA).

Tego rodzaju pochodne instrumenty finansowe są wyceniane w wartości godziwej, zgodnie z hierarchią wartości opisaną w części dotyczącej zasad wyceny aktywów i zobowiązań finansowych, powyżej. Instrumenty pochodne wykazuje się jako aktywa, gdy ich wartość jest dodatnia, i jako zobowiązania – gdy ich wartość jest ujemna. Zyski i straty z tytułu zmian wartości godziwej instrumentów pochodnych, które nie spełniają zasad rachunkowości zabezpieczeń są bezpośrednio odnoszone na wynik finansowy netto roku obrotowego.

W sprawozdaniu z sytuacji finansowej instrumenty finansowe prezentowane są jako pozycje krótkoterminowe lub długoterminowe z uwzględnieniem przewidywanego okresu realizacji aktywów i zobowiązań zaklasyfikowanych jako przeznaczone do obrotu.

7.25 Rachunkowość zabezpieczeń

Z dniem 1 stycznia 2011 roku Jednostka Dominująca rozpoczęła stosowanie rachunkowości zabezpieczeń przepływów pieniężnych w odniesieniu do kredytu denominowanego w USD wyznaczonego na instrument zabezpieczający dla przyszłych transakcji sprzedażowych denominowanych w USD. W drugim półroczu 2012 roku rozszerzono zakres stosowania rachunkowości zabezpieczeń przepływów pieniężnych poprzez ustanowienie nowych powiązań zabezpieczających w odniesieniu do kredytów walutowych przeznaczonych na finansowanie 10+ wyznaczonych na instrument zabezpieczający dla przyszłych transakcji sprzedaży produktów naftowych denominowanych w USD.

Celem rachunkowości zabezpieczeń przepływów pieniężnych jest zagwarantowanie określonego poziomu wartości złotej generowanych przez nią przychodów ze sprzedaży denominowanej w USD. Zabezpieczoną pozycją jest szereg wysoce prawdopodobnych, planowanych transakcji sprzedaży produktów rafineryjnych denominowanych w USD, w szczególności pierwszy wolumen przychodów (do wysokości desygnowanej raty kapitałowej) z tytułu sprzedaży denominowanej w USD, generowanych w trakcie danego miesiąca kalendarzowego lub w przypadku, gdy kwota przychodów ze sprzedaży w danym miesiącu będzie niewystarczająca w stosunku do desygnowanej raty kapitałowej, pierwszy wolumen przychodów generowany w trakcie trzech kolejnych miesięcy. W przypadku desygnowania kolejnego wolumenu przychodów ze sprzedaży w danym miesiącu kalendarzowym, pozycją zabezpieczaną będzie pierwszy wolumen przychodów ze sprzedaży następujący po uprzednio desygnowanym wolumenie przychodów z tytułu sprzedaży denominowanej w USD w danym miesiącu lub w przypadku, gdy kwota przychodów ze sprzedaży w danym miesiącu będzie niewystarczająca w stosunku do desygnowanej raty kapitałowej, kolejny wolumen przychodów generowany w trakcie trzech kolejnych miesięcy. Pozycja zabezpieczana zostanie przypisana odpowiednio do każdego instrumentu zabezpieczającego zgodnie z indywidualnym dokumentem ustanowienia powiązania zabezpieczającego.

Wyznaczone do rachunkowości zabezpieczeń instrumenty zabezpieczające obejmują zobowiązanie do spłaty zaciągniętego kredytu w walucie USD z datami rozliczenia przypadającymi w dniach roboczych określonego miesiąca kalendarzowego zgodnie z harmonogramem spłat rat kapitałowych.

Zmiany wartości godziwej finansowych instrumentów pochodnych wyznaczonych do zabezpieczenia przepływów pieniężnych w części stanowiącej efektywne zabezpieczenie odnosi się bezpośrednio na inne całkowite dochody. Zmiany wartości godziwej finansowych instrumentów pochodnych wyznaczonych do zabezpieczenia przepływów pieniężnych w części nie stanowiącej efektywnego zabezpieczenia zalicza się do pozostałych przychodów lub kosztów finansowych okresu sprawozdawczego.

W momencie ustanowienia zabezpieczenia Spółka formalnie wyznacza i dokumentuje powiązanie zabezpieczające, jak również cel zarządzania ryzykiem oraz strategię ustanowienia zabezpieczenia. Dokumentacja ta zawiera: (i) identyfikację instrumentu zabezpieczającego, (ii) identyfikację zabezpieczanej pozycji lub transakcji, (iii) określenie charakteru zabezpieczanego ryzyka oraz (iv) określenie sposobu oceny efektywności instrumentu zabezpieczającego w kompensowaniu zagrożenia zmianami wartości godziwej zabezpieczanej pozycji lub przepływów pieniężnych związanych z zabezpieczanym ryzykiem.

Oczekuje się, że zabezpieczenie będzie wysoce skuteczne w kompensowaniu zmian wartości godziwej lub przepływów pieniężnych wynikających z zabezpieczanego ryzyka. Efektywność zabezpieczenia jest oceniana na bieżąco w celu sprawdzenia, czy jest ono wysoce efektywne we wszystkich okresach sprawozdawczych, na które zostało ustanowione.

7.26 Rezerwy

Rezerwy tworzone są wówczas, gdy na Grupie ciąży istniejący obowiązek (prawny lub zwyczajowo oczekiwany) wynikający ze zdarzeń przeszłych, i gdy prawdopodobne jest, że wypełnienie tego obowiązku spowoduje konieczność wypływu korzyści ekonomicznych oraz można dokonać wiarygodnego oszacowania kwoty tego zobowiązania. Jeżeli Grupa spodziewa się, że koszty objęte rezerwą zostaną zwrócone, na przykład na mocy umowy ubezpieczenia, wówczas zwrot ten jest ujmowany jako odrębny składnik aktywów, ale tylko wtedy, gdy jest rzeczą praktycznie pewną, że zwrot ten rzeczywiście nastąpi. Koszty dotyczące danej rezerwy są wykazane w sprawozdaniu z całkowitych dochodów po pomniejszeniu o wszelkie zwroty. W przypadku, gdy wpływ wartości pieniądza w czasie jest istotny, wielkość rezerwy jest ustalana poprzez zdyskontowanie prognozowanych przyszłych przepływów pieniężnych do wartości bieżącej, przy zastosowaniu stopy dyskontowej brutto odzwierciedlającej aktualne oceny rynkowe wartości pieniądza w czasie oraz ewentualnego ryzyka związanego z danym zobowiązaniem. Jeżeli zastosowana została metoda polegająca na dyskontowaniu, zwiększenie rezerwy w związku z upływem czasu jest ujmowane jako koszty finansowe. Utworzone rezerwy, za wyjątkiem rezerw dotyczących likwidacji i rekultywacji, zalicza się odpowiednio do kosztów operacyjnych, pozostałych kosztów operacyjnych, kosztów finansowych, zależnie od okoliczności, z którymi przyszłe zobowiązania się wiążą.

7.26.1 Rezerwa na koszty likwidacji i rekultywacji

Rezerwy na koszty likwidacji i rekultywacji są rozpoznawane kiedy na Grupie ciąży obowiązek likwidacji kopalni ropy naftowej i gazu ziemnego, wykonania rozbiórki, demontażu, usunięcia innych środków trwałych oraz przywrócenia miejsca ich montażu do pierwotnego kształtu i kiedy możliwe jest dokonanie wiarygodnego szacunku kwoty tego obowiązku.

W sytuacji kiedy obowiązek dotyczy nowych rzeczowych aktywów trwałych, takich jak infrastruktura wydobywcza, transportowa (rurociągi), instalacje rafineryjne, zobowiązanie jest rozpoznawane w momencie zakończenia ich budowy bądź instalacji. Podobnie, jeżeli zobowiązanie likwidacyjne dotyczy odwiertu wydobywczego, rozpoznawane jest w momencie jego wykonania niezależnie od efektu uzyskanego przepływu węglowodorów.

Zobowiązanie likwidacyjne może ulec dalszemu doprecyzowaniu w trakcie użytkowania odwiertu, infrastruktury wydobywczej, transportowej itp. w następstwie zmian w przepisach prawa lub w wyniku decyzji o wstrzymaniu pewnych operacji. Rozpoznana wartość stanowi bieżącą wartość oszacowanych przyszłych wydatków określonych zgodnie z miejscowymi uwarunkowaniami i wymaganiami.

Równocześnie z zobowiązaniem tworzone jest, w takiej samej wysokości, aktyw likwidacyjny (uwzględniane w odpowiedniej pozycji rzeczowych aktywów trwałych), które następnie jest amortyzowane w ślad za aktywem, którego dotyczy likwidacja.

Za wyjątkiem odwracania dyskonta od rezerwy, wszelkie zmiany bieżącej wartości szacowanych kosztów likwidacji i rekultywacji są odzwierciedlane w wysokości rezerwy oraz korespondującego aktywa. Zmiany te dotyczą również różnic kursowych z tytułu przeliczenia zobowiązania wyrażonego w walucie obcej, kiedy wiadomo, że zobowiązanie będzie rozliczone w tej walucie.

Okresowe odwracanie dyskonta jest uwzględniane w sprawozdaniu z całkowitych dochodów jako koszt finansowy.

Od wartości rezerwy i odpowiadającego jej aktywa tworzony jest podatek odroczonego.

Na podstawie obowiązującej w Polsce ustawy z dnia 4 lutego 1994 roku (Dz.U.05.228.1947 z późniejszymi zmianami) Prawo Geologiczne i Górnictwo Grupa zobowiązana jest do tworzenia Funduszu Likwidacji Zakładu Górnictwa. Środki funduszu mogą być wykorzystane wyłącznie w celu pokrycia kosztów likwidacji zakładu górnictwa (kopalni ropy) lub jego oznaczonej części.

Wysokość odpisu obliczana jest odrębnie dla każdego zakładu górniczego i stanowi równowartość nie mniej niż 3% wartości odpisów amortyzacyjnych od środków trwałych zakładu górniczego, ustalonych stosownie do przepisów o podatku dochodowym od osób prawnych. Przedsiębiorca zobowiązany jest gromadzić środki funduszu na wyodrębnionym rachunku bankowym do czasu rozpoczęcia likwidacji zakładu górniczego.

7.27 Zobowiązania z tytułu dostaw i usług oraz pozostałe zobowiązania i rozliczenia międzyokresowe

Zobowiązania krótkoterminowe z tytułu dostaw i usług wykazywane są w kwocie wymagającej zapłaty.

Grupa wyłącza ze swojego bilansu zobowiązanie finansowe, gdy zobowiązanie wygasło – to znaczy, kiedy obowiązek określony w umowie został wypełniony, umorzony lub wygasł. Zastąpienie dotychczasowego instrumentu dłużnego przez instrument o zasadniczo różnych warunkach dokonywane pomiędzy tymi samymi podmiotami Grupa ujmuje jako wygaśnięcie pierwotnego zobowiązania finansowego i ujęcie nowego zobowiązania finansowego. Podobnie znaczące modyfikacje warunków umowy dotyczącej istniejącego zobowiązania finansowego Grupa ujmuje jako wygaśnięcie pierwotnego i ujęcie nowego zobowiązania finansowego. Powstającą z tytułu zamiany różnicę odnośnych wartości bilansowych wykazuje się w zysku lub stracie.

Pozostałe zobowiązania niefinansowe obejmują w szczególności zobowiązania wobec urzędu skarbowego z tytułu podatku od towarów i usług, akcyzy i opłaty paliwowej oraz zobowiązania z tytułu otrzymanych zaliczek, które będą rozliczone poprzez dostawę towarów, usług lub środków trwałych. Pozostałe zobowiązania niefinansowe ujmowane są w kwocie wymagającej zapłaty.

Bierne rozliczenia międzyokresowe kosztów dokonywane są w wysokości prawdopodobnych zobowiązań przypadających na bieżący okres sprawozdawczy. Grupa wykazuje bierne rozliczenia międzyokresowe w pozycji pozostałych zobowiązań niefinansowych, bądź w przypadku rozliczeń dotyczących świadczeń pracowniczych w pozycjach zobowiązań wykazywanych w ramach tych świadczeń.

7.28 Dotacje

Jeżeli istnieje uzasadniona pewność, że dotacja zostanie uzyskana oraz spełnione zostaną wszystkie związane z nią warunki, wówczas dotacje są ujmowane według ich wartości godziwej.

Jeżeli dotacja dotyczy danej pozycji kosztowej, wówczas jest ona ujmowana jako przychód w sposób współmierny do kosztów, które dotacja ta ma w zamierzeniu kompensować. Jeżeli dotacja dotyczy składnika aktywów, wówczas jej wartość godziwa jest ujmowana jako przychody przyszłych okresów, a następnie stopniowo, drogą równych odpisów rocznych, odpisywana do sprawozdania z całkowitych dochodów przez szacowany okres użytkowania związanego z nią składnika aktywów.

7.29 Wspólne ustalenia umowne

Wspólne ustalenia umowne zostały zdefiniowane w MSSF 11 jako umowa, w ramach której dwie lub więcej stron prowadzą działalność gospodarczą podlegającą wspólnej kontroli. Wspólna kontrola występuje wyłącznie wówczas, gdy decyzje dotyczące istotnych działań w ramach porozumienia wymagają jednogłośnej zgody wszystkich stron.

Wspólne ustalenia umowne dzieli się na wspólne działania i wspólne przedsięwzięcia. Kryterium podziału zostało oparte na różnych prawach i obowiązkach stron porozumień o charakterze wspólnych ustaleń umownych.

Jeśli wspólna inicjatywa daje stronom współkontrolującym prawa do jej aktywów netto, to mowa o wspólnym przedsięwzięciu (ang. „joint ventures”), które co do zasady realizowane jest poprzez utworzenie przez inwestorów odrębnej jednostki (ang. „vehicle”). Do tego typu przedsięwzięć Grupy zaliczyć należy działającą w segmencie produkcji i handlu współkontrolowaną jednostkę LOTOS – Air BP Polska Sp. z o.o. a także jednostki w segmencie wydobywczym: Baltic Gas Sp. z o.o. oraz Baltic Gas spółka z ograniczoną odpowiedzialnością i wspólnicy sp.k., jak również UAB Minijos Nafta.

Inwestycje we wspólnych przedsięwzięciach wycenianych zgodnie z MSSF 11 „Wspólne ustalenia umowne” są ujmowane metodą praw własności i wykazywane w sprawozdaniu z sytuacji finansowej według ceny nabycia skorygowanej o późniejsze zmiany udziału Grupy w aktywach netto tych jednostek, pomniejszonej o ewentualne odpisy z tytułu utraty wartości. Sprawozdanie z całkowitych dochodów odzwierciedla udział w wynikach działalności tych jednostek natomiast w przypadku zmiany ujętej bezpośrednio w ich kapitale własnym Grupa ujmuje swój udział w każdej zmianie i ujawnia go, jeśli jest to właściwe, w sprawozdaniu ze zmian w kapitale własnym oraz w sprawozdaniu z całkowitych dochodów w innych całkowitych dochodach / (stratach) netto.

Wspólne ustalenia umowne, w ramach których strony współkontrolujące posiadają prawa do aktywów i obowiązki dotyczące zobowiązań określa się wspólnymi działaniami / operacjami (ang. „joint operations”).

Grupa posiada udziały we wspólnych działaniach realizowanych w segmencie wydobywczym przez należącą do grupy kapitałowej LOTOS Petrobaltic S.A. norweską spółkę LOTOS Exploration and Production Norge AS. Zgodnie z MSSF 11 Grupa bezpośrednio ujmuje w księgach swój udział w aktywach, zobowiązaniach, przychodach i kosztach związanych ze wspólnymi działaniami na złożach obszaru Heimdal w Norwegii.

Biorąc pod uwagę kryteria MSSF 11, nie każda działalność, do której przystępuje wielu udziałowców stanowi wspólne działania, czy wspólne przedsięwzięcie w rozumieniu tego standardu i w niektórych sytuacjach, będąc stroną współpracy o charakterze wspólnej działalności, Grupa nie sprawuje współkontroli nad tą działalnością. Dzieje się tak, gdy istnieje więcej niż jedna kombinacja stron umowy, które wspólnie mogą porozumieć się w celu podjęcia istotnych decyzji o działalności. Dla celów prawidłowego ujmowania przychodów, kosztów, aktywów i zobowiązań nie stosuje się wówczas MSSF 11, a zapisy innych, odpowiednich MSSF, uwzględniając przy tym swój udział w porozumieniu będącym podstawą tej działalności.

Grupa jest stroną porozumień o wspólnej działalności w Norwegii, które nie podlegają regulacjom MSSF 11. Dotyczy to działalności na złożach Sleipner. Grupa ujmuje te działania metodą proporcji, tj. według udziału w przychodach, kosztach, należnościach i zobowiązaniach związanych ze wspólnym poszukiwaniem i eksploatacją złóż ropy naftowej i gazu w obszarze pola Sleipner. Nie istnieje zatem praktyczna różnica w ujęciu transakcji związanych z działalnością na licencjach pakietu Sleipner w stosunku do wymogów ujęcia wspólnych działań na licencjach obszaru Heimdal, które spełniają definicję wspólnej działalności wg MSSF 11.

7.30 Sprawozdawczość dotycząca segmentów operacyjnych

Dla celów zarządczych Grupa Kapitałowa LOTOS podzielona jest na jednostki biznesowe w oparciu o segmenty branżowe, natomiast dla celów sprawozdawczości finansowej w ramach działalności operacyjnej Grupy wyróżnia się dwa główne sprawozdawcze segmenty operacyjne:

- segment wydobywczy – obejmuje działalność w zakresie pozyskiwania oraz eksploatacji złóż ropy naftowej i gazu ziemnego,
- segment produkcji i handlu – obejmuje działalność spółek w zakresie wytwarzania, przetwarzania produktów rafinacji ropy naftowej, jak również ich sprzedaży hurtowej i detalicznej oraz działalność pomocniczą, transportową i serwisową.

Sprawozdawcze segmenty operacyjne identyfikowane są na poziomie Grupy Kapitałowej. Jednostka Dominująca wchodzi w skład segmentu produkcji i handlu.

Ocena wyników danego segmentu dokonywana jest na podstawie przychodów ze sprzedaży, wyniku EBIT i EBITDA.

EBIT stanowi zysk/(stratę) operacyjny/(ą).

EBITDA stanowi zysk/(stratę) operacyjny/(ą) przed uwzględnieniem amortyzacji.

Segmentowe przychody ze sprzedaży oraz wyniki segmentów określono przed dokonaniem tzw. korekt międzysegmentowych.

Informacje finansowe dotyczące segmentów operacyjnych wykorzystywane w celu ich oceny przez członków kluczowego personelu odpowiedzialnych za podejmowanie decyzji operacyjnych przedstawia nota 8.

7.31 Zobowiązania i aktywa warunkowe

Zgodnie ze stosowanymi przez Grupę zasadami określonymi standardem MSR 37 „Rezerwy, zobowiązania warunkowe i aktywa warunkowe”, przez zobowiązania warunkowe rozumie się:

- możliwy obowiązek, który powstanie na skutek przeszłych zdarzeń, którego istnienie zostanie potwierdzone dopiero w momencie wystąpienia lub braku wystąpienia jednego lub większej ilości niepewnych przyszłych zdarzeń, które nie w pełni podlegają kontroli jednostki, lub
- obecny obowiązek, który powstaje na skutek przeszłych zdarzeń, ale nie jest ujmowany w sprawozdaniu ponieważ:
  - (i) nie jest prawdopodobnie, aby wypełnienie obowiązku spowodowało konieczność wypływu środków zawierających w sobie korzyści ekonomiczne, bądź
  - (ii) kwoty obowiązku (zobowiązania) nie można wycenić wystarczająco wiarygodnie.

Zobowiązania warunkowe nie są wykazywane w sprawozdaniu z sytuacji finansowej, jednakże ujawnia się informację o zobowiązaniu warunkowym, chyba, że prawdopodobieństwo wypływu środków uosabiających korzyści ekonomiczne jest znikome.

Stosując się do zasad MSSF, Grupa definiuje warunkowy składnik aktywów jako możliwy składnik aktywów, który powstaje na skutek zdarzeń przeszłych, którego istnienie zostanie potwierdzone dopiero w momencie wystąpienia lub braku wystąpienia jednego lub większej ilości niepewnych zdarzeń przyszłych, które nie w pełni podlegają kontroli jednostki.

Należności warunkowe nie są wykazywane w sprawozdaniu z sytuacji finansowej, jednakże ujawnia się informację o należności warunkowej, jeżeli wpływ środków uosabiających korzyści ekonomiczne jest prawdopodobny.

Przykładem aktywów i zobowiązań warunkowych są zobowiązania lub należności wynikające z prowadzonych sporów sądowych, których przyszły wynik nie jest przez jednostkę znany, ani w pełni kontrolowany. Grupa przedstawiła informacje na temat prowadzonych spraw sądowych w nocie 30.1 oraz informacje na temat pozostałych zobowiązań warunkowych w nocie 30.2.

7.32 Prawa do emisji dwutlenku węgla (CO₂)

Prawa do emisji dwutlenku węgla (CO₂) są przez Grupę prezentowane w sprawozdaniu finansowym zgodnie z metodą zobowiązań netto. Oznacza to, że w swoim sprawozdaniu finansowym Grupa rozpoznaje tylko zobowiązania wynikające z przekroczenia przez Grupę przyznanego limitu praw do emisji. Grupa analizuje przyznaną limity w okresach rocznych. Zobowiązanie jest rozpoznawane dopiero w momencie przekroczenia przyznanego przez Grupę limitu. Przychody z tytułu sprzedaży niewykorzystanych przez Grupę praw do emisji ujmowane są w sprawozdaniu z całkowitych dochodów w momencie sprzedaży.

Zakupione dodatkowo uprawnienia do emisji wyceniane są w koszcie nabycia pomniejszonym o ewentualne odpisy z tytułu utraty wartości, uwzględniając wartość rezydualną tych praw i prezentowane, jako aktywa niematerialne.

W przypadku wykorzystania zakupionych praw w celu pokrycia nimi niedoboru zaistniałego na dzień rozliczenia rocznego limitu, wykorzystane prawa według wartości księgowej rozliczane są ze zobowiązaniem wykazanim uprzednio na pokrycie niedoboru.

8. Segmenty działalności

	Segment wydobywczy		Segment produkcji i handlu		Korekty konsolidacyjne		Skonsolidowane	
	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015
Przychody ze sprzedaży:	1.228.483	711.150	20.120.677	22.372.562	(418.070)	(374.270)	20.931.090	22.709.442
między segmentami	364.623	331.256	53.447	43.014	(418.070)	(374.270)	-	-
poza Grupę Kapitałową	863.860	379.894	20.067.230	22.329.548	-	-	20.931.090	22.709.442
Zysk/(Strata) operacyjny/(a) (EBIT)	17.825	(59.441)	1.834.706	450.661	2.126	32.178	1.854.657	423.398
Amortyzacja	581.988	249.918	487.423	466.165	(1.517)	(1.515)	1.067.894	714.568
Zysk/(Strata) operacyjny/(a) przed uwzględnieniem amortyzacji (EBITDA)	599.813	190.477	2.322.129	916.826	609	30.663	2.922.551	1.137.966
Aktywa razem na dzień kończący okres sprawozdawczy	4.199.995	4.489.613	16.798.801	16.074.434	(1.672.487)	(1.394.715)	19.326.309	19.169.332

Struktura geograficzna sprzedaży

	Segment wydobywczy		Segment produkcji i handlu		Skonsolidowane	
	2016	2015	2016	2015	2016	2015
Sprzedaż krajowa:	4.679	6.793	14.535.428	17.170.547	14.540.107	17.177.340
produkty i usługi	4.562	6.409	13.687.693	15.916.989	13.692.255	15.923.398
towary i materiały	117	384	847.735	1.253.558	847.852	1.253.942
Sprzedaż zagraniczna:	859.181	373.101	5.531.802	5.159.001	6.390.983	5.532.102
produkty i usługi	858.878	372.986	5.299.578	4.952.310	6.158.456	5.325.296
towary i materiały	303	115	232.224	206.691	232.527	206.806
Razem	863.860	379.894	20.067.230	22.329.548	20.931.090	22.709.442

Struktura asortymentowa sprzedaży

	Segment wydobywczy		Segment produkcji i handlu		Skonsolidowane	
	2016	2015	2016	2015	2016	2015
Benzyny	-	-	3.257.850	3.649.735	3.257.850	3.649.735
Benzyna surowa	-	-	803.900	880.530	803.900	880.530
Oleje napędowe	-	-	9.776.728	11.163.813	9.776.728	11.163.813
Paliwo bunkrowe	-	-	111.281	129.511	111.281	129.511
Lekki olej opałowy	-	-	530.794	565.411	530.794	565.411
Ciężki olej opałowy	-	-	1.208.984	1.432.389	1.208.984	1.432.389
Paliwo lotnicze	-	-	1.151.414	1.170.250	1.151.414	1.170.250
Oleje smarowe	-	-	276.863	286.666	276.863	286.666
Oleje bazowe	-	-	502.130	519.654	502.130	519.654
Asfalty	-	-	624.982	711.251	624.982	711.251
Gazy płynne	-	-	427.974	444.376	427.974	444.376
Ropa naftowa	270.374	133.781	247.165	254.234	517.539	388.015
Gaz ziemny	529.319	230.560	93	-	529.412	230.560
Reformat	-	-	78.779	25.163	78.779	25.163
Pozostałe produkty, towary i materiały rafineryjne	-	-	403.401	456.983	403.401	456.983
Pozostałe produkty, towary i materiały	4.648	4.099	397.131	354.381	401.779	358.480
Usługi	59.519	11.454	379.482	367.649	439.001	379.103
Efekt rozliczenia rachunkowości zabezpieczeń przepływów pieniężnych	-	-	(111.721)	(82.448)	(111.721)	(82.448)
Razem	863.860	379.894	20.067.230	22.329.548	20.931.090	22.709.442

W 2016 roku Grupa Kapitałowa LOTOS nie posiadała żadnego odbiorcy, którego udział w przychodach ze sprzedaży ogółem Grupy Kapitałowej LOTOS przekroczył 10%.

9. Przychody i koszty

9.1 Koszty według rodzaju

	Nota	2016	2015
Amortyzacja	8	1.067.894	714.568
Zużycie materiałów i energii ⁽¹⁾		14.469.826	16.860.134
Usługi obce		1.503.922	1.434.003
Podatki i opłaty		456.771	408.976
Koszty świadczeń pracowniczych	9.2	688.968	685.254
Pozostałe koszty rodzajowe		247.721	222.462
Wartość sprzedanych towarów i materiałów		859.861	1.336.113
Razem koszty według rodzaju		19.294.963	21.661.510
Zmiana stanu produktów oraz korekty kosztu własnego		(362.297)	331.484
Razem		18.932.666	21.992.994
w tym:			
Koszt własny sprzedaży		17.215.704	20.249.028
Koszty sprzedaży		1.291.069	1.284.846
Koszty ogólnego zarządu		425.893	459.120

⁽¹⁾ W tym kwota 2.720 tys. zł dodatnich różnic kursowych dotyczących działalności operacyjnej, ujętych w koszcie własnym sprzedaży (w roku 2015: 11.107 tys. zł dodatnich różnic kursowych), patrz nota 27.3.

9.2 Koszty świadczeń pracowniczych

	Nota	2016	2015
Koszty bieżących wynagrodzeń		526.067	531.551
Koszty ubezpieczeń społecznych i pozostałych świadczeń pracowniczych		157.372	148.628
Koszty nagród jubileuszowych, świadczeń emerytalnych i innych świadczeń po okresie zatrudnienia	25.2	5.529	5.075
Razem koszty świadczeń pracowniczych	9.1	688.968	685.254
Zmiana stanu produktów oraz korekty kosztu własnego		(2.394)	(152)
Razem		686.574	685.102
w tym:			
Koszt własny sprzedaży		414.834	396.122
Koszty sprzedaży		32.227	34.384
Koszty ogólnego zarządu		239.513	254.596

9.3 Pozostałe przychody

	Nota	2016	2015
Zysk ze zbycia niefinansowych aktywów trwałych oraz świadcstw pochodzenia z kogeneracji energii ⁽¹⁾		13.216	5.215
Dotacje	26.2	5.724	7.353
Rezerwy:		59.587	-
- aktualizacja szacunku rezerwy na koszty likwidacji morskich kopalń ropy naftowej i gazu ziemnego na złożach Heimdal		40.895	-
- aktualizacja szacunku rezerwy na koszty likwidacji morskich kopalń ropy naftowej i gazu ziemnego na złożu B-3		8.333	-
- aktualizacja rezerwy na zobowiązania z tytułu warunkowych płatności - umowa nabycia aktywów Sleipner		27.697	-
- aktualizacja szacunku rezerwy na przyszłe koszty usunięcia platformy MOPU ze złoża YME		(8.905)	-
- rezerwy na pokrycie niedoboru uprawnień CO ₂	28.2	(8.731)	-
- pozostałe rezerwy		298	-
Odwrócenie straty z tytułu utraty wartości należności	16.1	-	1.927
- odwrócenie odpisów		-	10.021
- odpisy		-	(8.094)
Odszkodowania ⁽²⁾		17.709	16.870
Zysk ze sprzedaży zorganizowanej części przedsiębiorstwa		-	2.834
Zwrot akcyzy		3.738	6.846
Pozostałe		7.091	7.246
Razem		107.065	48.291

⁽¹⁾ W tym sprzedaż świadcstw pochodzenia z kogeneracji energii w kwocie 13.785 tys. zł (w roku 2015: 7.578 tys. zł). Wpływy pieniężne z tytułu ww. transakcji zostały zaprezentowane w sprawozdaniu z przepływów pieniężnych w pozycji Sprzedaż rzeczowych aktywów trwałych i pozostałych aktywów niematerialnych.

⁽²⁾ W roku 2016 głównie kwota 12.347 tys. zł (2015: 12.764 tys. zł) z tytułu kar za niezrealizowane gwarantowane umowy odbioru dostaw.

Grupa stosuje zasadę kompensowania podobnych typów transakcji zgodnie z zapisami MSR 1 „Prezentacja sprawozdań finansowych”, pkt 34 i pkt 35. Grupa wykazuje istotne pozycje przychodów i kosztów ujętych w wyniku finansowym oddzielnie, co zaprezentowano w tabeli powyżej.

9.4 Pozostałe koszty

Nota	2016	2015
Strata z tytułu utraty wartości rzeczowych aktywów trwałych i aktywów niematerialnych:	156.459	85.817
Odpisy z tytułu utraty wartości:	170.505	88.296
• aktywów związanych z poszukiwaniem i oceną zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego: 13.2.1	138.118	12.098
- Polska: obszar Gaz Południe, w tym złoża B-21	64.754	-
- Polska: obszar Słupsk	-	2.071
- Norwegia: koncesja PL797	5.749	-
- Norwegia: aktywa związane ze złożem Utgard	67.615	-
- Litwa: koszty badań sejsmicznych	-	10.027
• aktywów związanych z zagospodarowaniem zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego: Norwegia: złoża YME 13.2.2	-	1.485
• aktywów związanych z wydobyciem zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego: Litwa: złoża Auksoras, Vėžaičiai, Kretinga, Ablinga 13.2.2	12.437	58.733
• aktywów trwałych rafineryjnych i pozostałych:	19.950	15.980
- stacje paliw 13.1.1	13.122	10.228
- statki	5.333	4.499
- pozostałe aktywa	1.495	1.253
Odwrocenie odpisów z tytułu utraty wartości:	(14.046)	(2.479)
• aktywów związanych z wydobyciem zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego: 13.2.2	(11.849)	-
- Norwegia: aktywa Heimdal związane z wydobyciem	(4.357)	-
- Litwa: złoża Girkalai	(7.492)	-
• aktywów trwałych rafineryjnych i pozostałych:	(2.197)	(2.479)
- stacje paliw	(2.041)	(2.416)
- pozostałe aktywa	(156)	(63)
Strata z tytułu zaniechanych inwestycji	12.714	27.395
- Norwegia: licencje na poszukiwanie PL643, PL655 13.2.1	12.327	-
- Norwegia: obszar Heimdal (licencje Fulla - PL035B, PL362), licencja PL503 13.2.2	-	14.846
- Polska: obszar Sambia 13.2.1	-	12.378
- Polska: obszar Słupsk 13.2.1	73	-
- pozostałe aktywa	314	171
Strata z tytułu utraty wartości aktywów przeznaczonych do sprzedaży	-	36.634
Strata z tytułu utraty wartości należności:	1.554	-
- odpisy	3.489	-
- odwrócenie odpisów	(1.935)	-
Rezerwy:	-	16.072
- rezerwy na pokrycie niedoboru uprawnień CO ₂ 28.2	-	1.059
- aktualizacja szacunku rezerwy na przyszłe koszty usunięcia platformy MOPU ze złoża YME	-	10.287
- pozostałe rezerwy	-	4.726
Kary i odszkodowania	1.176	1.546
Szkody majątkowe związane z normalną działalnością	2.141	1.718
Koszty związane z Polską Fundacją Narodową ⁽¹⁾	29.019	-
Darowizny na cele społeczne	5.346	1.866
Koszty związane z VAT	39.365	160.909
Pozostałe	3.058	9.384
Razem	250.832	341.341

⁽¹⁾ Grupa LOTOS S.A., jako jeden z fundatorów utworzonej w 2016 roku Polskiej Fundacji Narodowej („PFN”, KRS 0000655791) zobowiązana jest do corocznego przekazywania środków finansowych na cele działalności statutowej fundacji przez okres kolejnych 10 lat. Łączne zaangażowanie finansowe Spółki w działalność PFN zostało ustalone na poziomie zdyskontowanych przyszłych wpłat w kwocie 29.019 tys. zł. W dniu 30 grudnia 2016 roku Spółka dokonała zasilenia funduszu założycielskiego PFN w kwocie 5.000 tys. zł, natomiast pozostałe na dzień 31 grudnia 2016 roku zobowiązanie Spółki wynikające z zapisów statutu fundacji wynosi 24.019 tys. zł (z tego kwotę 5.000 tys. zł zaprezentowano w części krótkoterminowej, a 19.019 tys. zł w części długoterminowej zobowiązań finansowych, patrz nota 26).

Grupa stosuje zasadę kompensowania podobnych typów transakcji zgodnie z zapisami MSR 1 „Prezentacja sprawozdań finansowych”, pkt 34 i pkt 35. Grupa wykazuje istotne pozycje przychodów i kosztów ujętych w wyniku finansowym oddzielnie, co zaprezentowano w tabeli powyżej.

9.5 Przychody finansowe

	Nota	2016	2015
Dywidendy		2.435	1.120
Odsetki:		15.359	20.697
- od lokat	27.3	11.919	16.181
- od należności z tytułu dostaw i usług	27.3	2.290	2.847
- pozostałe		1.150	1.669
Różnice kursowe:		7.840	-
- od kredytów	27.3	(73.532)	-
- z przeliczenia pożyczek wewnątrzgrupowych ⁽¹⁾	27.3	64.700	-
- od zrealizowanych transakcji w walutach obcych na rachunkach bankowych	27.3	12.165	-
- od obligacji wewnątrzgrupowych ⁽¹⁾	27.3	15.216	-
- od depozytów, lokat i innych środków pieniężnych	27.3	(11.271)	-
- pozostałe		562	-
Aktualizacja wartości aktywów finansowych:		-	78.809
- wycena pochodnych instrumentów finansowych	27.3	-	290.447
- rozliczenie pochodnych instrumentów finansowych	27.3	-	(211.638)
Pozostałe		1.043	11
Razem		26.677	100.637

⁽¹⁾ Zgodnie z regulacjami MSR 21 „Skutki zmian kursów wymiany walut obcych” różnice kursowe dotyczące walutowych transakcji wewnątrzgrupowych ujmowane są w wyniku netto Grupy.

Grupa stosuje zasadę kompensowania podobnych typów transakcji zgodnie z zapisami MSR 1 „Prezentacja sprawozdań finansowych”, pkt 34 i pkt 35. Grupa wykazuje istotne pozycje przychodów i kosztów ujętych w wyniku finansowym oddzielnie, co zaprezentowano w tabeli powyżej.

9.6 Koszty finansowe

	Nota	2016	2015
Odsetki:		241.152	284.148
- od kredytów	27.3	150.421	150.364
- od pożyczek	27.3	4.035	7.870
- od obligacji	27.3	4.145	3.819
- od zobowiązań z tytułu leasingu finansowego	27.3	20.808	10.152
- dyskonto od rezerw na kopalnie ropy naftowej, na rekultywację i pozostałych rezerw	26.1	49.127	22.202
- koszty dyskonta od zobowiązań z tytułu świadczeń pracowniczych	25.1; 25.2	5.109	5.058
- od zobowiązań budżetowych	30.1	6.297	77.932
- pozostałe		1.210	6.751
Różnice kursowe:		-	344.940
- od kredytów	27.3	-	175.425
- z przeliczenia pożyczek wewnątrzgrupowych ⁽¹⁾	27.3	-	47.750
- od zrealizowanych transakcji w walutach obcych na rachunkach bankowych	27.3	-	108.419
- od obligacji, w tym od wewnątrzgrupowych ⁽¹⁾	27.3	-	41.975
- od depozytów, lokat i innych środków pieniężnych	27.3	-	(29.309)
- pozostałe		-	680
Aktualizacja wartości aktywów finansowych, w tym:		33.511	-
- wycena pochodnych instrumentów finansowych	27.3	206.567	-
- rozliczenie pochodnych instrumentów finansowych	27.3	(173.056)	-
Prowizje bankowe		19.145	20.978
Gwarancje bankowe		5.720	5.317
Odpis prowizji bankowych związanych z finansowaniem projektu B8		-	29.212
Pozostałe		5.288	3.648
Razem		304.816	688.243

⁽¹⁾ Zgodnie z regulacjami MSR 21 „Skutki zmian kursów wymiany walut obcych” różnice kursowe dotyczące walutowych transakcji wewnątrzgrupowych ujmowane są w wyniku netto Grupy.

Grupa stosuje zasadę kompensowania podobnych typów transakcji zgodnie z zapisami MSR 1 „Prezentacja sprawozdań finansowych”, pkt 34 i pkt 35. Grupa wykazuje istotne pozycje przychodów i kosztów ujętych w wyniku finansowym oddzielnie, co zaprezentowano w tabeli powyżej.

10. Podatek dochodowy

10.1 Obciążenia podatkowe

	Nota	2016	2015
Podatek bieżący		115.379	82.052
Podatek odroczony	10.3	448.816	(14.026)
Razem podatek dochodowy wykazany w wyniku netto	10.2	564.195	68.026
Obciążenie podatkowe wykazane w innych całkowitych dochodach (netto), w tym z tytułu:		(25.953)	(66.191)
- zabezpieczeń przepływów pieniężnych	21	(26.254)	(67.620)
- zysków/(strat) aktuarialnych dotyczących świadczeń pracowniczych po okresie zatrudnienia		301	1.429

Część bieżąca oraz odroczonego podatku dochodowego ustalona została według stawki równej 19% dla podstawy opodatkowania podatkiem dochodowym dla podmiotów działających na terenie Polski.

Dla norweskiej spółki zależnej LOTOS Exploration and Production Norge AS marginalna stopa podatkowa wynosi 78% podstawy opodatkowania. Działalność LOTOS Exploration and Production Norge AS podlega opodatkowaniu w ramach dwóch równoległych systemów podatkowych: systemu podatku dochodowego (stawka podatku 25%) oraz systemu podatku naftowego (dodatkowa stawka podatku 53%). W 2017 roku stawki będą wynosić odpowiednio: 24% w ramach systemu podatku dochodowego i 54% w ramach systemu naftowego, co ma wpływ na rozpoznany w bieżącym okresie podatek odroczony.

Dla litewskich spółek zależnych z GK AB LOTOS Geonafsta podatek w części bieżącej i odroczonej ustalony został według stawki 15%.

10.2 Podatek dochodowy według efektywnej stawki podatkowej oraz uzgodnienie wyniku brutto do podstawy opodatkowania

	Nota	2016	2015
Zysk/(Strata) przed opodatkowaniem		1.579.412	(195.274)
Podatek dochodowy według stawki 19%		300.088	(37.102)
Różnice trwałe:		15.073	53.612
- koszty związane z VAT	30.1	7.479	30.753
- odsetki budżetowe		1.192	14.832
- inne różnice trwałe		6.402	8.027
Efekt podatkowy strat podatkowych poniesionych w okresie		-	(198)
Efekt podatkowy strat podatkowych odliczonych w okresie		(435)	(5.273)
Efekt podatkowy udziału w zyskach jednostek wycenianych metodą praw własności		(550)	5.903
Korekty wykazane w bieżącym roku w odniesieniu do podatku z lat ubiegłych		(1.046)	(1.588)
Różnica wynikająca z opodatkowania spółek stawkami innymi niż 19%:		252.901	50.323
- Norwegia ⁽¹⁾		249.132	44.900
- Litwa		1.115	5.114
- Cypr		2.694	343
- Antyle Holenderskie		(40)	(34)
Pozostałe różnice		(1.836)	2.349
Podatek dochodowy		564.195	68.026

⁽¹⁾ W tym efekt podatkowy zmniejszenia aktywów z tytułu podatku odroczonego w kwocie 80.893 tys. zł (w roku 2015: 29.612 tys. zł), dotyczący toczącego się podatkowego postępowania wyjaśniającego w Spółce LOTOS Exploration and Production Norge AS (patrz nota 30.1).

10.3 Odroczonego podatek dochodowy

	Nota	Sprawozdanie z sytuacji finansowej		Zmiana stanu
		31 grudnia 2016	31 grudnia 2015	
Aktywa z tytułu podatku odroczonego		596.034	924.478	(328.444)
Zobowiązania z tytułu podatku odroczonego		(57.358)	(47.626)	(9.732)
Aktywa / (Zobowiązania) netto z tytułu podatku odroczonego	10.3.1	538.676	876.852	(338.176)
Różnice kursowe z przeliczenia pozycji podatku odroczonego jednostek zagranicznych				(59.732)
Podatek odroczony wykazany w innych całkowitych dochodach/(stratach) netto	10.1			(25.953)
Efekt rozliczenia ceny nabycia aktywów Sleipner ⁽¹⁾				(24.955)
Obciążenie z tytułu podatku odroczonego wykazane w wyniku netto	10.1			(448.816)

⁽¹⁾ Zgodnie z postanowieniami zawartej w dniu 30 października 2015 roku umowy nabycia aktywów pakietu Sleipner od ExxonMobil Exploration and Production Norway AS (patrz nota 13.1.3 Skonsolidowanego sprawozdania finansowego za rok 2015), w terminie trzech miesięcy od dnia nabycia, strony dokonały aktualizacji rozliczenia transakcji, w wyniku którego w dniu 4 kwietnia 2016 roku Grupa dokonała płatności na rzecz ExxonMobil Exploration and Production Norway AS w kwocie 4,76 mln USD. Aktualizacja rozliczenia nie miała wpływu na sprawozdanie z całkowitych dochodów Grupy.

Przewidywany termin wygaśnięcia dodatnich różnic przejściowych przypada na lata 2017 - 2083.

Na dzień 31 grudnia 2016 roku wartość nierozpoznanych aktywów podatkowych z tytułu strat podatkowych wyniosła 266 tys. zł (31 grudnia 2015: 683 tys. zł.)

10.3.1 Aktywa i zobowiązania z tytułu podatku odroczonego

Nota	31 grudnia 2015	Podatek odroczonego wykazany w wyniku netto	Podatek odroczonego wykazany w innych całkowitych dochodach/(stratach)	Różnice kursowe z przeliczenia pozycji podatku odroczonego jednostek zagranicznych	Pozostałe różnice	31 grudnia 2016
Aktywa z tytułu podatku odroczonego						
Świadczenia pracownicze	54.871	1.880	(301)	220	-	56.670
Odpisy aktualizujące wartość zapasów	50.912	(50.454)	-	6	-	464
Odpisy aktualizujące wartość rzeczowych aktywów trwałych i pozostałych aktywów niematerialnych	297.553	12.978	-	33.923	-	344.454
Ujemna wycena pochodnych instrumentów finansowych	25.594	(11.300)	-	-	-	14.294
Różnice kursowe z przeszacowania pozycji w walutach obcych	1.228	1.426	-	(37)	-	2.617
Odpisy aktualizujące wartość należności	16.893	(504)	-	-	-	16.389
Zobowiązania z tytułu leasingu finansowego	39.373	(6.283)	-	-	-	33.090
Rezerwy/Aktywa na likwidację kopalń ropy naftowej i gazu oraz rekultywację terenu	268.972	175.995	-	29.410	-	474.377
Aktywa z tytułu niezrealizowanej marży	3.479	2.132	-	-	-	5.611
Straty podatkowe rozliczane w czasie	781.746	(494.803)	-	32.271	24.955	344.169
Pozostałe rezerwy	11.676	(557)	-	1	-	11.120
Rachunkowość zabezpieczeń przepływów pieniężnych	164.407	-	26.254	-	-	190.661
Pozostałe	20.685	(2.693)	-	272	-	18.264
	1.737.389	(372.183)	25.953	96.066	24.955	1.512.180
Zobowiązania z tytułu podatku odroczonego						
Różnica pomiędzy bieżącą wartością podatkową i księgową rzeczowych aktywów trwałych i pozostałych aktywów niematerialnych	724.707	9.445	-	33.023	-	767.175
Różnica pomiędzy bieżącą wartością podatkową i księgową rozliczeń z tytułu wspólnych działań (złoża norweskie)	952	50.296	-	2.610	-	53.858
Dodatnia wycena pochodnych instrumentów finansowych	37.921	(26.070)	-	-	-	11.851
Rezerwa z tytułu nabytych litewskich koncesji poszukiwawczo - wydobywczych	18.828	(1.673)	-	699	-	17.854
Naliczone odsetki	67.576	16.727	-	2	-	84.305
Pozostałe	10.553	27.908	-	-	-	38.461
	860.537	76.633	-	36.334	-	973.504
Aktywa / (Zobowiązania) netto z tytułu podatku odroczonego	10.3	876.852	(448.816)	25.953	24.955	538.676

11. Zysk/(Strata) netto przypadający/(a) na jedną akcję

	2016	2015
Zysk/(Strata) netto przypisany/(a) akcjonariuszom Jednostki Dominującej w tys. zł (A)	1.015.247	(263.263)
Średnia ważona liczba akcji w tys. sztuk (B)	184.873	184.873
Zysk/(Strata) netto na jedną akcję (w zł) (A/B)	5,49	(1,42)

Zysk/(Strata) przypadający/(a) na jedną akcję dla każdego okresu sprawozdawczego jest obliczony/(a) poprzez podzielenie zysku/(straty) netto za dany okres sprawozdawczy przez średnią ważoną liczbę akcji w danym okresie sprawozdawczym.

Rozwodniony zysk/(strata) netto na jedną akcję jest równy/(a) zyskowi/(stracie) podstawowemu/(ej), ponieważ nie występują instrumenty rozważające zysk/(stratę) netto na jedną akcję.

12. Dywidendy

Na dzień 31 grudnia 2016 roku oraz na dzień 31 grudnia 2015 roku w Grupie LOTOS S.A. wystąpiły ograniczenia do przekazywania funduszy w postaci dywidend. Ograniczenia wynikają z zapisów zawartej w dniu 27 czerwca 2008 roku umowy kredytowej związanej z finansowaniem Programu 10+. Umowa kredytowa ogranicza możliwość wypłaty dywidendy przez Grupę LOTOS S.A. a jej wysokość może być uzależniona od spełnienia określonych warunków, w tym wypracowania odpowiedniej nadwyżki pieniężnej oraz osiągnięcia określonych poziomów wskaźników finansowych.

W dniu 28 czerwca 2016 roku Walne Zgromadzenie Grupy LOTOS S.A. podjęło uchwałę w sprawie pokrycia straty netto Spółki za rok 2015. Zgodnie z treścią uchwały strata netto za rok 2015 w wysokości 37.102 tys. zł zostanie pokryta z zysków lat przyszłych.

13. Rzeczowe aktywa trwałe oraz aktywa niematerialne

	Nota	31 grudnia 2016	31 grudnia 2015
Aktywa trwałe segmentu produkcji i handlu	13.1	8.431.723	8.019.780
Rzeczowe aktywa trwałe	13.1.1	8.261.718	7.845.051
Aktywa niematerialne, w tym:		170.005	174.729
Wartość firmy	13.1.2	45.562	45.562
Pozostałe aktywa niematerialne	13.1.3	124.443	129.167
Aktywa trwałe segmentu wydobywczego	13.2	2.871.791	3.213.061
Rzeczowe aktywa trwałe		2.389.960	2.723.371
Aktywa niematerialne, w tym:		481.831	489.690
Wartość firmy		1.126	1.126
Pozostałe aktywa niematerialne		480.705	488.564
Razem rzeczowe aktywa trwałe i aktywa niematerialne		11.303.514	11.232.841
w tym:			
Rzeczowe aktywa trwałe		10.651.678	10.568.422
Aktywa niematerialne		651.836	664.419

13.1 Aktywa trwałe segmentu produkcji i handlu

13.1.1 Rzeczowe aktywa trwałe segmentu produkcji i handlu

	Grunty	Budynki, budowle	Urządzenia techniczne i maszyny	Środki transportu, pozostałe	Rzeczowe aktywa trwałe w toku budowy	Razem
Wartość księgowa brutto 1 stycznia 2016	510.178	4.474.591	5.556.358	620.198	395.883	11.557.208
Zakup	-	-	-	20.431	903.139	923.570 ⁽¹⁾
Z rozliczenia rzeczowych aktywów trwałych w toku budowy	12.771	93.045	53.376	49.485	(208.677)	-
Koszty finansowania zewnętrznego	-	-	-	-	4.775	4.775
Przeklasyfikowanie do aktywów trwałych (lub grupy do zbycia) przeznaczonych do sprzedaży	-	-	-	(2.095)	-	(2.095)
Zbycie	(5.600)	(5.696)	(15.298)	(12.072)	(378)	(39.044)
Pozostałe	-	412	(1.145)	(8.709)	(2.748)	(12.190)
Wartość księgowa brutto 31 grudnia 2016	517.349	4.562.352	5.593.291	667.238	1.091.994	12.432.224
Skumulowane umorzenie 1 stycznia 2016	14.796	1.436.898	1.926.322	266.690	-	3.644.706
Amortyzacja	1.733	174.853	236.117	61.612	-	474.315
Przeklasyfikowanie do aktywów trwałych (lub grupy do zbycia) przeznaczonych do sprzedaży	-	-	-	(1.363)	-	(1.363)
Zbycie	(448)	(2.623)	(14.446)	(9.127)	-	(26.644)
Pozostałe	-	224	575	1.624	-	2.423
Skumulowane umorzenie 31 grudnia 2016	16.081	1.609.352	2.148.568	319.436	-	4.093.437
Odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości 1 stycznia 2016	1.158	44.411	5.731	2.576	13.575	67.451
Utworzenie	349	11.307	919	1.965	-	14.540
Wykorzystanie/Rozwiązanie	(56)	(4.254)	(255)	(357)	-	(4.922)
Odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości 31 grudnia 2016	1.451	51.464	6.395	4.184	13.575	77.069
Wartość księgowa netto 31 grudnia 2016	499.817	2.901.536	3.438.328	343.618	1.078.419	8.261.718

⁽¹⁾ Nakłady związane były głównie z realizacją budowy instalacji opóźnionego koksowania wraz z infrastrukturą towarzyszącą EFRA (672.291 tys. zł), a także z rozbudową sieci stacji paliw (105.503 tys. zł), budową instalacji Węzła Odzysku Wodoru (55.632 tys. zł).

GRUPA KAPITAŁOWA LOTOS
Skonsolidowane sprawozdanie finansowe za rok 2016
Dodatkowe informacje i objaśnienia

w tys. zł

	Grunty	Budynki, budowle	Urządzenia techniczne i maszyny	Środki transportu, pozostałe	Rzeczowe aktywa trwale w toku budowy	Razem
Wartość księgową brutto 1 stycznia 2015	482.078	4.390.585	5.527.810	526.882	171.339	11.098.694
Zakup	-	-	-	4.752	432.422	437.174 ⁽²⁾
Z rozliczenia rzeczowych aktywów trwałych w toku budowy	29.645	91.335	50.834	34.139	(205.953)	-
Koszty finansowania zewnętrznego	-	-	-	-	1.331	1.331
Zbycie	(1.910)	(9.191)	(21.306)	(36.832) ⁽¹⁾	(303)	(69.542)
Leasing finansowy	-	-	24	97.344	-	97.368
Pozostałe	365	1.862	(1.004)	(6.087)	(2.953)	(7.817)
Wartość księgową brutto 31 grudnia 2015	510.178	4.474.591	5.556.358	620.198	395.883	11.557.208
Skumulowane umorzenie 1 stycznia 2015	13.176	1.270.085	1.710.170	265.150	-	3.258.581
Amortyzacja	1.620	172.515	235.272	44.142	-	453.549
Zbycie	-	(6.709)	(19.668)	(36.293) ⁽¹⁾	-	(62.670)
Leasing finansowy	-	-	-	(7.344)	-	(7.344)
Pozostałe	-	1.007	548	1.035	-	2.590
Skumulowane umorzenie 31 grudnia 2015	14.796	1.436.898	1.926.322	266.690	-	3.644.706
Odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości 1 stycznia 2015	1.067	37.466	5.176	1.863	13.601	59.173
Utworzenie	-	9.991	721	754	15	11.481
Wykorzystanie/Rozwiązanie	-	(3.951)	(166)	(41)	(41)	(4.199)
Pozostałe	91	905	-	-	-	996
Odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości 31 grudnia 2015	1.158	44.411	5.731	2.576	13.575	67.451
Wartość księgową netto 31 grudnia 2015	494.224	2.993.282	3.624.305	350.932	382.308	7.845.051

⁽¹⁾ W tym likwidacja zużytych części zamiennych w kwocie 19.513 tys. zł.

⁽²⁾ Nakłady związane były głównie z realizacją budowy instalacji opóźnionego koksowania wraz z infrastrukturą towarzyszącą EFRA (191.488 tys. zł), a także z rozbudową sieci stacji paliw (130.230 tys. zł), budową instalacji Węzła Odzysku Wodoru (44.434 tys. zł).

Rzeczowe aktywa trwale segmentu produkcji i handlu obejmują głównie składniki majątkowe Grupy związane z jej działalnością produkcyjną i handlową. Należą do nich przede wszystkim infrastruktura rafinerii oraz sieć stacji paliw, tabor kolejowy, bazy magazynowe, obiekty, na których między innymi znajdują się zakłady, instalacje produkcyjne oraz budynki administracyjno - biurowe.

Odpisy z tytułu utraty wartości sieci stacji paliw

W 2016 roku spółka LOTOS Paliwa Sp. z o.o. dokonała odpisu z tytułu utraty wartości aktywów dotyczących stacji paliw w łącznej kwocie 13.122 tys. zł (w roku 2015: 10.288 tys. zł), patrz nota 9.4. Wartość odzyskiwalną aktywów trwałych sieci stacji paliw ustalono w oparciu o wartości użytkowe pojedynczych stacji stosując metodę zdyskontowanych przepływów finansowych. Wycenienie dotyczące przyszłych przepływów pieniężnych zostało dokonane na podstawie prognoz przepływów pieniężnych na okres 5 lat, przygotowanych w oparciu o projekcje budżetowe na rok 2017 (w roku 2015: na rok 2016) oraz plan wpływów i wypływów środków pieniężnych w latach następujących w oparciu o strategię rozwoju do roku 2020. Wartość rezydualna dla zdyskontowanych przepływów pieniężnych została obliczona w oparciu o wzór renty wieczystej ze wzrostem. Średni ważony koszt kapitału WACC netto według struktury finansowania dla spółki LOTOS Paliwa Sp. z o.o. przyjęto na poziomie 8,22% (w roku 2015: 7,3%).

Obliczenie wartości użytkowej ośrodków generujących środki pieniężne jest najbardziej wrażliwe na następujące zmienne:

- marża brutto, która bazuje na średnich wartościach marż jednostkowych w okresie poprzedzającym okres budżetowy (przyjęto średni wzrost marży w stosunku do roku poprzedzającego o 4,5%),
- stopy dyskontowe, które odzwierciedlają ryzyka typowe dla ośrodka generującego przepływy pieniężne (przyjęto medianę kwotowań 5 letnich obligacji w PLN z listopada 2015 roku wg Reuters,
- wolumeny bazujące na dynamice wzrostu konsumpcji paliw (założono wzrost o 11%),
- udział w rynku w okresie budżetowym (przyjęto stabilny udział w rynku),
- stopa wzrostu zastosowana do szacowania przepływów pieniężnych poza okres budżetowy, która bazuje na ilościowej prognozie dynamiki konsumpcji paliw w Polsce w latach 2014 – 2020 opartej na raportach POPIHN, GUS, NBP i JBC w przypadku benzyn i na konsensusie prognoz rynkowych PKB. W przypadku oleju napędowego wykorzystano również konsensus prognoz rynkowych PKB i jego składowych z różnych źródeł (IBNGR, BZWBK, MILLENIUM, NBP, MG, EBOIR, WFM, OECD, KE, ERSTE GROUP).

13.1.2 Wartość firmy segmentu produkcji i handlu

Wartość firmy alokowana jest do ośrodków wypracowujących środki pieniężne, co przedstawia poniższa tabela:

	31 grudnia 2016	31 grudnia 2015
Wartość firmy powstała przy nabyciu zorganizowanej części przedsiębiorstwa przez spółkę LOTOS Paliwa Sp. z o.o.:		
- hurtowa sprzedaż paliw LPG	10.009	10.009
- sieci stacji paliw (ESSO, Slovnaft Polska)	33.691	33.691
Razem	43.700	43.700
Wartość firmy powstała w wyniku nabycia pozostałych jednostek	1.862	1.862
Razem wartość firmy	45.562	45.562

Na dzień 31 grudnia 2016 roku oraz na dzień 31 grudnia 2015 roku Grupa przeprowadziła testy na utratę wartości ośrodków wypracowujących środki pieniężne, do których alokowana była wartość firmy i testy te nie wykazały konieczności dokonywania odpisów.

Grupa określa możliwą do odzyskania wartość ośrodków wypracowujących środki pieniężne na podstawie wartości użytkowej, obliczonej przy wykorzystaniu prognozowanych przepływów pieniężnych na okres 5 lat. Wartość rezydualna dla zdyskontowanych przepływów pieniężnych została obliczona w oparciu o wzór renty wieczystej ze wzrostem. Stopa dyskontowa przyjęta do kalkulacji odzwierciedla średni ważony koszt kapitału WACC (ang. „Weighted Average Cost of Capital”) netto na poziomie 8,22 % (w roku 2015: 7,3%).

Najbardziej istotnymi czynnikami wpływającymi na szacunek wartości użytkowej ośrodków wypracowujących środki pieniężne były: marża brutto, stopa dyskonta, prognoza wolumenów, założenia dotyczące udziału w rynku w okresie budżetowym oraz szacowana stopa wzrostu po okresie prognozy.

W przekonaniu Grupy żadna racjonalna zmiana kluczowych parametrów określonych powyżej nie spowoduje utraty wartości firmy.

13.1.3 Pozostałe aktywa niematerialne segmentu produkcji i handlu

	Patenty, znaki towarowe, koncesje i licencje	Pozostałe	Aktywa niematerialne w realizacji	Razem
Wartość księgowa brutto 1 stycznia 2016	197.907	36.297	18.855	253.059
Zakup	-	198	6.962	7.160
Z rozliczenia aktywów niematerialnych w realizacji	7.679	895	(8.574)	-
Koszty finansowania zewnętrznego	-	-	65	65
Pozostałe	(240)	(306)	-	(546)
Wartość księgowa brutto 31 grudnia 2016	205.346	37.084	17.308	259.738
Skumulowane umorzenie 1 stycznia 2016	100.883	13.944	-	114.827
Amortyzacja	10.428	1.172	-	11.600
Pozostałe	(56)	(141)	-	(197)
Skumulowane umorzenie 31 grudnia 2016	111.255	14.975	-	126.230
Odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości 1 stycznia 2016	7	25	9.033	9.065
Utworzenie	-	-	-	-
Wykorzystanie/Rozwiązanie	-	-	-	-
Odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości 31 grudnia 2016	7	25	9.033	9.065
Wartość księgowa netto 31 grudnia 2016	94.084	22.084	8.275	124.443
Wartość księgowa brutto 1 stycznia 2015	192.477	43.953	12.804	249.234
Zakup	-	84	12.145	12.229
Z rozliczenia aktywów niematerialnych w realizacji	5.721	393	(6.114)	-
Koszty finansowania zewnętrznego	-	-	52	52
Zbycie	(154)	(7.768) ⁽¹⁾	(30)	(7.952)
Pozostałe	(137)	(365)	(2)	(504)
Wartość księgowa brutto 31 grudnia 2015	197.907	36.297	18.855	253.059
Skumulowane umorzenie 1 stycznia 2015	91.219	13.304	-	104.523
Amortyzacja	9.816	1.237	-	11.053
Zbycie	(152)	(606)	-	(758)
Pozostałe	-	9	-	9
Skumulowane umorzenie 31 grudnia 2015	100.883	13.944	-	114.827
Odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości 1 stycznia 2015	7	8	9.033	9.048
Utworzenie	-	17	-	17
Wykorzystanie/Rozwiązanie	-	-	-	-
Odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości 31 grudnia 2015	7	25	9.033	9.065
Wartość księgowa netto 31 grudnia 2015	97.017	22.328	9.822	129.167

⁽¹⁾ W tym likwidacja uprawnień do emisji dwutlenku węgla (CO₂) w kwocie 7.163 tys. zł, zużytych na własne potrzeby.

Aktywa niematerialne segmentu produkcji i handlu obejmują licencje dotyczące procesów technologicznych, w tym licencje na korzystanie z rozwiązań technologicznych używanych w rafinerii, koncesje na wytwarzanie, magazynowanie oraz obrót paliwami, licencje na programy komputerowe, patenty, znaki towarowe oraz nabyte prawa do emisji dwutlenku węgla CO₂.

13.2 Aktywa trwałe segmentu wydobywczego

	Nota	31 grudnia 2016	31 grudnia 2015
Aktywa związane z poszukiwaniem i oceną zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego	13.2.1	396.670	462.126
Rzeczowe aktywa trwałe		55.624	118.759
Aktywa niematerialne		341.046	343.367
Aktywa produkcyjne związane z wydobyciem zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego	13.2.2	2.098.270	2.316.381
Rzeczowe aktywa trwałe		1.966.931	2.182.903
Aktywa niematerialne		131.339	133.478
Pozostałe aktywa trwałe	13.2.3	376.851	434.554
Rzeczowe aktywa trwałe		367.405	421.709
Aktywa niematerialne		9.446	12.845
Razem aktywa trwałe segmentu wydobywczego		2.871.791	3.213.061
w tym:			
Rzeczowe aktywa trwałe		2.389.960	2.723.371
Aktywa niematerialne		481.831	489.690

13.2.1 Aktywa związane z poszukiwaniem i oceną zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego

	Nota	Rzeczowe aktywa trwałe związane z poszukiwaniem i oceną zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego			Aktywa niematerialne związane z poszukiwaniem i oceną zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego			Razem
		Polska	Polska	Norwegia	Litwa			
Wartość księgową brutto 1 stycznia 2016		167.756	9.878	467.240	10.211		655.085	
Zakup		1.692	361	51.951 ⁽²⁾	-		54.004	
Różnice kursowe z przeliczenia jednostek zagranicznych		-	-	43.627	389		44.016	
Spisanie nakładów w związku z zaniechaniem inwestycji	9.4	(1.904) ⁽¹⁾	(940) ⁽¹⁾	(133.063) ⁽³⁾	-		(135.907)	
Wartość księgową brutto 31 grudnia 2016		167.544	9.299	429.755	10.600		617.198	
Skumulowane umorzenie 1 stycznia 2016		-	8.046	-	-		8.046	
Amortyzacja		-	1.627	-	-		1.627	
Spisanie nakładów w związku z zaniechaniem inwestycji	9.4	-	(705) ⁽¹⁾	-	-		(705)	
Skumulowane umorzenie 31 grudnia 2016		-	8.968	-	-		8.968	
Odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości 1 stycznia 2016		48.997	235	125.470	10.211		184.913	
Utworzenie	9.4	64.827 ⁽¹⁾	-	73.364 ⁽⁴⁾	-		138.191	
Różnice kursowe z przeliczenia jednostek zagranicznych		-	-	10.942	389		11.331	
Wykorzystanie/Rozwiązanie	9.4	(1.904) ⁽¹⁾	(235) ⁽¹⁾	(120.736) ⁽³⁾	-		(122.875)	
Odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości 31 grudnia 2016		111.920	-	89.040	10.600		211.560	
Wartość księgową netto 31 grudnia 2016		55.624	331	340.715	-		396.670	

⁽¹⁾ Nakłady związane z poszukiwaniem i oceną zasobów obszarów: Słupsk (decyzja o zaniechaniu inwestycji) oraz Gaz Południe (odpis nakładów na badania sejsmiczne w kwocie 64.785 tys. zł).

⁽²⁾ W tym nakłady na aktywa Sleipner (18.731 tys. zł) oraz Heimdal (31.206 tys. zł).

⁽³⁾ Skapitalizowane nakłady związane z koncesjami PL643 oraz PL655 (wpływ na wynik Grupy w kwocie 12.327 tys. zł).

⁽⁴⁾ W tym aktywa związane ze złożem Utgard (dawniej Alfa Central) w kwocie 67.615 tys. zł oraz koncesja PL797 w kwocie 5.749 tys. zł.

	Nota	Rzeczowe aktywa trwałe związane z poszukiwaniem i oceną zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego	Aktywa niematerialne związane z poszukiwaniem i oceną zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego			Razem
		Polska	Polska	Norwegia	Litwa	
Wartość księgowa brutto 1 stycznia 2015		91.930	13.012	314.806	10.213	429.961
Zakup		27.372	15	8.100	-	35.487
Nabycie aktywów Sleipner		-	-	188.471 ⁽⁴⁾	-	188.471
Różnice kursowe z przeliczenia jednostek zagranicznych		-	-	(29.291)	(2)	(29.293)
Przeklasyfikowanie na aktywa związane z poszukiwaniem i oceną zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego		60.577 ⁽¹⁾	-	-	-	60.577
Spisanie nakładów związanych z zaniechaniem inwestycji	9.4	(12.123) ⁽²⁾	(3.149) ⁽²⁾	(14.846) ⁽⁵⁾	-	(30.118)
Wartość księgowa brutto 31 grudnia 2015		167.756	9.878	467.240	10.211	655.085
Skumulowane umorzenie 1 stycznia 2015		-	7.277	-	-	7.277
Amortyzacja		-	3.663	-	-	3.663
Spisanie nakładów związanych z zaniechaniem inwestycji	9.4	-	(2.894) ⁽²⁾	-	-	(2.894)
Skumulowane umorzenie 31 grudnia 2015		-	8.046	-	-	8.046
Odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości 1 stycznia 2015		47.161	-	134.078	-	181.239
Utworzenie	9.4	1.836 ⁽³⁾	235 ⁽³⁾	-	10.027 ⁽⁶⁾	12.098
Różnice kursowe z przeliczenia jednostek zagranicznych		-	-	(8.608)	184	(8.424)
Wykorzystanie/Rozwiązanie		-	-	-	-	-
Odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości 31 grudnia 2015		48.997	235	125.470	10.211	184.913
Wartość księgowa netto 31 grudnia 2015		118.759	1.597	341.770	-	462.126

⁽¹⁾ Dotyczy prac na obszarach koncesyjnych: Gaz Południe, Gotlandia, Łeba, Rozewie, które zgodnie z decyzją kierownictwa w segmencie wydobywczym, będą kontynuowane w roku 2016. Dla koncesji Łeba i Rozewie zostały złożone wnioski o przekształcenie w koncesje łączne, tj. koncesje na poszukiwanie i rozpoznawanie złóż ropy naftowej i gazu ziemnego oraz wydobywanie ropy naftowej i gazu ziemnego.

⁽²⁾ Nakłady związane z poszukiwaniem i oceną zasobów obszaru Sambia E (wpływ na wynik Grupy w kwocie 12.378 tys. zł).

⁽³⁾ Aktywa związane z obszarem Słupsk (wpływ na wynik Grupy 2.071 tys. zł).

⁽⁴⁾ Licencje Utgard (dawniej Alfa Sentral) i PL046 nabyte w ramach pakietu aktywów Sleipner w Norwegii (transakcję szerzej opisano w nocie 13.1.3 *Skonsolidowanego sprawozdania finansowego za rok 2015*).

⁽⁵⁾ Nakłady związane z aktywami Heimdal na licencji Fulla (PL362 i PL035B) oraz PL503.

⁽⁶⁾ Nakłady na badania sejsmiczne.

Grupa zalicza rzeczowe aktywa trwałe do aktywów z tytułu poszukiwania i oceny zasobów mineralnych do czasu, gdy uzyska pewność technicznej wykonalności i ekonomicznej zasadności wydobywania odkrytych zasobów.

Informacja dotycząca utraty wartości aktywów pola gazowego Sleipner w Norwegii

Na dzień 31 grudnia 2016 roku Grupa przeprowadziła test na utratę wartości będącego w fazie przygotowania do zagospodarowania złoża Utgard (dawniej Alfa Sentral). Test przeprowadzono z wykorzystaniem tych samych założeń, jak dla aktywów produkcyjnych związanych z wydobyciem zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego, przyjmując iż:

- okres prognozy przepływów pieniężnych odpowiada okresowi planowanej eksploatacji,
- stopa dyskonta odpowiada średnioważonemu kosztowi kapitału i skalkulowana została na poziomie 7,63% po uwzględnieniu opodatkowania krańcową stopą opodatkowania 78% (obowiązującą w Norwegii),
- wolumeny produkcji i sprzedaży, poziom nakładów inwestycyjnych, poziom kosztów operacyjnych oraz kosztów likwidacji złoża zgodnie z prognozami operatorów danego złoża.

Zastosowano następujące założenia cenowe:

- dla ropy naftowej w USD/bbl (za baryłkę ropy):

- na lata 2017 – 2019 na poziomie zgodnym z założeniami cenowymi dostępnych rynkowych scenariuszy,
- od roku 2020 ceny ropy naftowej przyjęto przy założeniu braku zmienności notowań w długim okresie kontynuując poziom zbliżony z rokiem 2019 skorygowany o indeks inflacji;

- dla gazu ziemnego w p/th (pence/thermal units):

- na lata 2017 – 2019 na poziomie zgodnym z założeniami cenowymi dostępnych rynkowych scenariuszy, a od roku 2020 przy założeniu braku zmienności notowań w długim okresie kontynuując poziom zbliżony z rokiem 2019 skorygowany o indeks inflacji.

Przyjęty na potrzeby testu na utratę wartości kurs USD/NOK jest kursem krzyżowym skalkulowany na podstawie krzywych forward dla par walutowych EUR/USD oraz EUR/NOK.

Przeprowadzona weryfikacja wartości odzyskiwalnej wykazała konieczność dokonania odpisu aktualizującego wartość tych aktywów w kwocie 67.615 tys. zł (143.100 tys. NOK), patrz nota 9.4.

W związku z dużą zmiennością rynku, w szczególności cen ropy naftowej i gazu ziemnego, istnieje możliwość wystąpienia racjonalnie uzasadnionych zmian przyjętych założeń, które mogą spowodować konieczność aktualizacji wartości bilansowej aktywów złoża Utgard. W celu określenia wpływu kluczowych czynników na wyniki testu przeprowadzono analizę wrażliwości przy następujących założeniach: cena ropy naftowej i gazu ziemnego +/- 15%, wolumen produkcji +/- 15%, kurs USD/NOK +/- 15%. Poniżej przedstawiono szacowane zmiany odnośnie poziomu odpisy aktualizującego na zmianę kluczowych założeń:

Czynnik	Zmiana	Wpływ na poziom odpisów aktualizujących w tys. zł	
cena ropy naftowej i gazu ziemnego	+/- 15%	49.618	- 47.498
wolumen produkcji	+/- 15%	38.292	- 38.291
kurs USD/NOK	+/- 15%	41.242	- 41.240
stopa dyskonta	+/- 0,5 p.p.	- 4.914	5.052

13.2.2 Aktywa produkcyjne związane z wydobyciem zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego

	Aktywa związane z zagospodarowaniem zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego			Aktywa związane z wydobyciem zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego				Razem	
	Nota	Polska	Norwegia	Razem	Polska	Norwegia	Litwa		Razem
Wartość księgowa brutto 1 stycznia 2016		-	1.452.412	1.452.412	1.384.677	1.497.203	636.138	3.518.018	4.970.430
Zakup		-	12.026 ⁽¹⁾	12.026	213.183 ⁽²⁾	46.259 ⁽⁵⁾	78	259.520	271.546
Różnice kursowe z przeliczenia jednostek zagranicznych		-	127.705	127.705	-	146.438	24.252	170.690	298.395
Szacunek kosztów likwidacji kopalń ropy naftowej i gazu ziemnego		-	-	-	(2.921)	(87.911)	(389)	(91.221)	(91.221)
Przeklasyfikowanie na aktywa związane z wydobyciem zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego		-	-	-	58.549 ⁽³⁾	-	-	58.549	58.549
Spisanie nakładów w związku z zaniechaniem inwestycji		-	-	-	(3.257) ⁽⁴⁾	-	-	(3.257)	(3.257)
Pozostałe		-	-	-	215	1.383	(321)	1.277	1.277
Wartość księgowa brutto 31 grudnia 2016		-	1.592.143	1.592.143	1.650.446	1.603.372	659.758	3.913.576	5.505.719
Skumulowane umorzenie 1 stycznia 2016		-	-	-	398.384	310.265	258.063	966.712	966.712
Amortyzacja		-	-	-	38.806	471.819	25.061	535.686	535.686
Różnice kursowe z przeliczenia jednostek zagranicznych		-	-	-	-	44.877	10.113	54.990	54.990
Przeklasyfikowanie na aktywa związane z wydobyciem zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego		-	-	-	27.061 ⁽³⁾	-	-	27.061	27.061
Spisanie nakładów w związku z zaniechaniem inwestycji	9.4	-	-	-	(3.257) ⁽⁴⁾	-	-	(3.257)	(3.257)
Pozostałe		-	-	-	(35)	-	(310)	(345)	(345)
Skumulowane umorzenie 31 grudnia 2016		-	-	-	460.959	826.961	292.927	1.580.847	1.580.847
Odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości 1 stycznia 2016		-	1.452.412	1.452.412	-	40.627	194.298	234.925	1.687.337
Utworzenie	9.4	-	-	-	-	-	12.437 ⁽⁷⁾	12.437	12.437
Różnice kursowe z przeliczenia jednostek zagranicznych		-	127.341	127.341	-	3.874	7.462	11.336	138.677
Wykorzystanie/Rozwiązanie	9.4	-	-	-	-	(4.357) ⁽⁶⁾	(7.492) ⁽⁸⁾	(11.849)	(11.849)
Odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości 31 grudnia 2016		-	1.579.753	1.579.753	-	40.144	206.705	246.849	1.826.602
Wartość księgowa netto 31 grudnia 2016		-	12.390	12.390	1.189.487	736.267	160.126	2.085.880	2.098.270

⁽¹⁾ Nakłady na złoża YME.

⁽²⁾ Nakłady na zagospodarowanie złoża B-8 w kwocie 212.412 tys. zł oraz złoża B-3 w kwocie 771 tys. zł.

⁽³⁾ Podmorski gazociąg ze złoża B-3.

⁽⁴⁾ Nakłady związane z obszarem Piła (bez wpływu na wynik Grupy).

⁽⁵⁾ Nakłady na aktywa Sleipner (42.495 tys. zł) oraz Heimdal (3.565 tys. zł).

⁽⁶⁾ Nakłady na aktywa Heimdal.

⁽⁷⁾ Infrastruktura wydobywcza na złożach: Auksoras, Vėžaičiai, Kretinga, Ablinga oraz Liziai.

⁽⁸⁾ Złoże Girkaliai.

GRUPA KAPITAŁOWA LOTOS
Skonsolidowane sprawozdanie finansowe za rok 2016
Dodatkowe informacje i objaśnienia

w tys. zł

	Aktywa związane z zagospodarowaniem zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego			Aktywa związane z wydobyciem zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego			Razem		
	Nota	Polska	Norwegia	Razem	Polska	Norwegia		Litwa	Razem
Wartość księgowa brutto 1 stycznia 2015		578.046	1.535.085	2.113.131	512.840	582.851	628.336	1.724.027	3.837.158
Zakup		304.332 ⁽¹⁾	-	304.332	2.194	3.903	8.290	14.387	318.719
Nabycie aktywów Sleipner		-	-	-	-	394.956 ⁽⁵⁾	-	394.956	394.956
Różnice kursowe z przeliczenia jednostek zagranicznych		-	(84.158)	(84.158)	-	(87.469)	48	(87.421)	(171.579)
Utworzenie aktywa na przyszłe koszty likwidacji kopalń ropy naftowej i gazu ziemnego		-	-	-	-	605.423 ⁽⁴⁾	-	605.423	605.423
Szacunek kosztów likwidacji kopalń ropy naftowej i gazu ziemnego		10.054	1.485	11.539	(304)	5.480	(250)	4.926	16.465
Przeklasyfikowanie na aktywa związane z zagospodarowaniem zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego		30.857 ⁽²⁾	-	30.857	-	-	-	-	30.857
Przeklasyfikowanie aktywów związanych z zagospodarowaniem zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego na aktywa produkcyjne		(865.348) ⁽³⁾	-	(865.348)	865.348 ⁽³⁾	-	-	865.348	-
Przeklasyfikowanie do aktywów trwałych (lub grup do zbycia) przeznaczonych do sprzedaży		(45.011) ⁽⁴⁾	-	(45.011)	-	-	-	-	(45.011)
Rozwiązanie aktywa z tytułu likwidacji kopalń ropy naftowej i gazu ziemnego	26.1	(2.750)	-	(2.750)	-	-	-	-	(2.750)
Pozostałe		(10.180)	-	(10.180)	4.599	(7.941)	(286)	(3.628)	(13.808)
Wartość księgowa brutto 31 grudnia 2015		-	1.452.412	1.452.412	1.384.677	1.497.203	636.138	3.518.018	4.970.430
Skumulowane umorzenie 1 stycznia 2015		55.696	-	55.696	317.301	199.741	220.384	737.426	793.122
Amortyzacja		2.427	-	2.427	23.104	129.831	37.320	190.255	192.682
Różnice kursowe z przeliczenia jednostek zagranicznych		-	-	-	-	(19.307)	645	(18.662)	(18.662)
Przeklasyfikowanie aktywów związanych z zagospodarowaniem zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego na aktywa produkcyjne		(58.123) ⁽³⁾	-	(58.123)	58.123 ⁽³⁾	-	-	58.123	-
Pozostałe		-	-	-	(144)	-	(286)	(430)	(430)
Skumulowane umorzenie 31 grudnia 2015		-	-	-	398.384	310.265	258.063	966.712	966.712
Odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości 1 stycznia 2015		-	1.535.085	1.535.085	-	43.415	134.509	177.924	1.713.009
Utworzenie	9.4	-	1.485	1.485	-	-	58.733 ⁽⁶⁾	58.733	60.218
Różnice kursowe z przeliczenia jednostek zagranicznych		-	(84.158)	(84.158)	-	(2.786)	1.056	(1.730)	(85.888)
Wykorzystanie/Rozwiązanie		-	-	-	-	(2)	-	(2)	(2)
Odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości 31 grudnia 2015		-	1.452.412	1.452.412	-	40.627	194.298	234.925	1.687.337
Wartość księgowa netto 31 grudnia 2015		-	-	-	986.293	1.146.311	183.777	2.316.381	2.316.381

⁽¹⁾ Nakłady na złoża B-8 (przebudowa platformy, infrastruktury przesyłowej i odwiertów zawadniających).

⁽²⁾ Dotyczy zaliczek inwestycyjnych na nakłady związane z zagospodarowaniem złoża B-8.

⁽³⁾ Reklasyfikacja nakładów w związku z uruchomieniem eksploatacji ze złoża B-8.

⁽⁴⁾ W związku ze zmianą koncepcji technicznej przebudowy platformy wiertniczej „Petrobaltic” na centrum produkcyjne na złożu B-8, Grupa dokonała reklasyfikacji aktywów na zagospodarowanie złoża związanych z tym projektem do aktywów przeznaczonych do sprzedaży (patrz nota 17). Aktywa te, stanowiły wartość poniesionych przez spółkę LOTOS Petrobaltic S.A. nakładów na elementy nóg rurowych platformy, które zostały objęte odpisem z tytułu utraty wartości w kwocie 36.634 tys. zł (patrz nota 9.4) i zakwalifikowane do aktywów trwałych (lub grup do zbycia) przeznaczonych do sprzedaży w wartości 8.377 tys. zł, stanowiącej w ocenie Zarządu, możliwą do uzyskania cenę sprzedaży netto nóg rurowych (zgodnie z analizą przez spółkę LOTOS Petrobaltic S.A. aktualnych cen u dostawców stali na rynku krajowym oraz zagranicznym).

⁽⁵⁾ Nabycie pakietu aktywów Sleipner w Norwegii (transakcję szerzej opisano w nocie 13.1.3 Skonsolidowanego sprawozdania finansowego za rok 2015).

⁽⁶⁾ Aktywa związane ze złożami Kretinga, Nausodis, Girkałai, Vezaiciai, Liziai i Ablingga.

Informacja na temat testów na utratę wartości aktywów złoża B-8 na Morzu Bałtyckim

Na dzień 31 grudnia 2016 roku, jak również na dzień 31 grudnia 2015 roku Grupa przeprowadzała testy na utratę wartości aktywów związanych z wydobyciem zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego na złożu B-8.

Główne założenia przyjęte do ustalenia wartości odzyskiwalnej testowanych aktywów były następujące:

- okres prognozy przepływów pieniężnych odpowiada okresowi planowanej eksploatacji,
- stopa dyskonta odpowiada średnioważonemu kosztowi kapitału i skalkulowana została na poziomie 10,07% (2015: 9,70 %) po uwzględnieniu opodatkowania końcową stopą opodatkowania 19%,
- wolumeny produkcji zgodne z niezależnym raportem złożowym przygotowanym przez Miller & Lents z uwzględnieniem aktualnej informacji geologicznej,
- wolumeny sprzedaży, poziom nakładów inwestycyjnych, poziom kosztów operacyjnych oraz kosztów likwidacji złoża zgodnie z aktualnymi prognozami dotyczącymi złoża B-8.

Na potrzeby szacunków testu na dzień 31 grudnia 2016 roku przyjęto następujące założenia cenowe:

- dla ropy naftowej w USD/bbl (za baryłkę ropy, ang. barrel of oil equivalent):

- na lata 2017 – 2022 na poziomie zgodnym z założeniami cenowymi dostępnych rynkowych scenariuszy,
- od roku 2023 ceny ropy naftowej przyjęto przy założeniu braku zmienności notowań w długim okresie kontynuując poziom zbliżony z rokiem 2022 skorygowany o indeks inflacji.

Na potrzeby szacunków testu na dzień 31 grudnia 2015 założenia były następujące:

- dla ropy naftowej w USD/bbl (za baryłkę ropy, ang. barrel of oil equivalent):

- na lata 2016 – 2019 na poziomie zgodnym z założeniami cenowymi dostępnych rynkowych scenariuszy,
- od roku 2020 ceny ropy naftowej przyjęto przy założeniu braku zmienności notowań w długim okresie kontynuując poziom zbliżony z rokiem 2019 skorygowany o indeks inflacji.

Przeprowadzone testy aktywów związanych z zagospodarowaniem złoża B-8 nie wykazały konieczności rozpoznania odpisu aktualizującego, który miałyby obniżyć ich wartość.

W związku z dużą zmiennością rynku, w szczególności cen ropy naftowej, istnieje możliwość wystąpienia racjonalnie uzasadnionych zmian przyjętych założeń, które mogą spowodować konieczność aktualizacji wartości bilansowej aktywów związanych z tym złożem. Z uwagi na powyższe Grupa wskazuje na szereg niepewności co do wysokości realizacji aktywów dotyczących między innymi:

- wahań rynkowych cen ropy naftowej,
- przyjętych szacunków nakładów inwestycyjnych dotyczących umów niezakreślonych,
- wartości zobowiązań rekultywacyjnych,
- zmienności kursów walut PLN/USD,
- stóp dyskontowych.

W celu określenia wpływu kluczowych czynników na wyniki testów, przeprowadzono analizę wrażliwości przy następujących założeniach: cena ropy naftowej i gazu ziemnego +/-15%, wolumen produkcji +/-15%, kurs USD/PLN +/-15%, stopa dyskonta +/- 0,5 p.p.

Szacowane zmiany na zmianę kluczowych założeń pozostają bez wpływu na poziom odpisów aktualizujących aktywów, związanych ze złożem B-8.

Informacja na temat realizacji projektu zagospodarowania złoża YME w Norwegii

W związku ze znaczącymi opóźnieniami w realizacji projektu YME, przekroczeniem zakładanych nakładów inwestycyjnych i wadliwością platformy MOPU (ang. Mobile Offshore Production Unit) przeznaczonej do eksploatacji złoża, Grupa dokonywała w poprzednich latach odpisów aktualizujących wartość aktywów YME aż do pełnego odpisania całości nakładów inwestycyjnych związanych z tym projektem w 2014 roku.

Dnia 22 sierpnia 2016 roku partnerzy YME zakończyli operacje usuwania wadliwej platformy MOPU ze złoża, na które partnerzy konsorcjum (Grupa posiada 20% udział w projekcie) pozyskali środki finansowe w ramach porozumienia zawartego z dostawcą platformy (patrz nota 26.1). Poziom spodziewanych, w większości już zakreślonych dalszych kosztów związanych z porozumieniem został odzwierciedlony w niniejszym sprawozdaniu finansowym poprzez zaktualizowanie stosownych rezerw według aktualnej najlepszej wiedzy Zarządu na dzień sporządzenia sprawozdania (patrz nota 26.1).

12 grudnia 2016 roku partnerzy konsorcjum poparli uchwałę o kontynuacji prac nad dalszym rozwojem złoża i opracowaniem dokumentacji inwestorskiej FEED (Front-End Engineering Design) celem przygotowania zrewidowanego Planu jego zagospodarowania. Zrewidowany plan zagospodarowania złoża ma zostać zatwierdzony przez norweskie władze do końca 2017 roku.

Ze względu na charakter obowiązującej umowy Joint Operating Agreement pomiędzy partnerami projektu YME oraz w związku z gwarancjami wystawionymi przez LOTOS Petrobaltic S.A. dla rządu norweskiego za działania spółki LOTOS E&P Norge AS w zakresie poszukiwań i wydobycia na Norweskim Szelfie Kontynentalnym Grupa uwzględnia konieczność ponoszenia dalszych nakładów inwestycyjnych na złożo YME oraz dokonania aktualizacji wartości oczekiwanych kosztów związanych z likwidacją, w szczególności po przygotowaniu zrewidowanego planu zagospodarowania złoża oraz dokonaniu wyboru koncepcji likwidacji złoża YME i uzyskaniu stosownych akceptacji przez władze norweskie dla przyjętych planów. Wstępnie zakłada się, iż po rozpoczęciu produkcji na podstawie przygotowywanego zrewidowanego planu zagospodarowania złoża w 2019 roku, proces likwidacji YME nastąpi w latach 2028-2032.

W ocenie LOTOS E&P Norge AS, wartość wykazanej w niniejszym sprawozdaniu finansowym rezerwy na likwidację infrastruktury związanej ze złożem YME (patrz nota 26.1), odzwierciedla niezbędny poziom zaangażowania Grupy w fazie ewentualnej realizacji scenariusza pełnej likwidacji infrastruktury do 2032 roku. Jest to konsekwencja realizowanej aktualnie fazy opracowywania zrewidowanego planu zagospodarowania oraz planu likwidacji infrastruktury związanej ze złożem YME, przyjętych przez konsorcjum głosami większości konsorcjantów i odzwierciedlonej w zatwierdzonym budżecie projektu, uwzględniając jednocześnie obniżenie szacunku kosztów likwidacji w latach 2028-2032, o część budżetu warunkowego w związku z rynkowym obniżeniem poziomu kosztów usług serwisowych dla tego typu prac w Norwegii na skutek spadków rynkowych cen węgłowodorów i brakiem aktualnych prognoz mogących wskazywać na możliwość ich istotnych zmian w analizowanej przyszłości.

Ze względu na dokonane odpisy aktualizujące wartość nakładów inwestycyjnych na złożę YME oraz poniesione straty i uzyskane z tego tytułu korzyści podatkowe możliwe do rozliczenia w przyszłości, na dzień 31 grudnia 2016 roku, Grupa prezentuje w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego. Łączna kwota aktywów podatkowych związanego z działalnością Grupy w Norwegii wyniosła na dzień 31 grudnia 2016 roku 523 mln zł. Biorąc pod uwagę norweskie przepisy podatkowe, które nie ograniczają czasowo realizacji uzyskanych wcześniej korzyści podatkowych możliwych do rozliczenia w przyszłości, a także działalności Grupy na złożach produkcyjnych pola gazowego Sleipner oraz morskiej kopalni gazu ziemnego i kondensatu Heimdal, z których Grupa osiąga przychody, Zarząd uważa, iż rozpoznane na dzień 31 grudnia 2016 roku aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego są w pełni realizowalne w wartości wykazanej w niniejszym skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym.

Informacja na temat testów na utratę wartości aktywów produkcyjnych morskiej kopalni gazu ziemnego i kondensatu Heimdal oraz aktywów pola gazowego Sleipner w Norwegii

Na dzień 31 grudnia 2016 roku, Grupa przeprowadziła testy na utratę wartości aktywów wydobywczych dla poszczególnych ośrodków generujących przepływy pieniężne ze złóż produkcyjnych obszaru Heimdal oraz Sleipner. Na dzień 31 grudnia 2015 roku przeprowadzone testy dotyczyły złóż Heimdal, i również nie wykazały konieczności rozpoznania odpisu aktualizującego, który miałby obniżyć ich wartość.

Norweskie aktywa produkcyjne testowano ustalając ich wartość odzyskiwalną na poziomie wartości godziwej oszacowanej metodą zdyskontowanych przyszłych przepływów pieniężnych.

Główne założenia przyjęte do ustalenia wartości odzyskiwanej były następujące:

- okres prognozy przepływów pieniężnych odpowiada okresowi planowanej eksploatacji,
- stopa dyskonta odpowiada średnioważonemu kosztowi kapitału i skalkulowana została na poziomie 7,63% (2015: 7,33%) po uwzględnieniu opodatkowania krańcową stopą opodatkowania 78% (obowiązującą w Norwegii),
- wolumeny produkcji i sprzedaży, poziom nakładów inwestycyjnych, poziom kosztów operacyjnych oraz kosztów likwidacji złoża zgodnie z prognozami operatorów danego złoża.

Na potrzeby testów przeprowadzonych na dzień 31 grudnia 2016 roku przyjęto następujące założenia cenowe:

- dla ropy naftowej w USD/bbl (za baryłkę ropy):

- na lata 2017 – 2019 na poziomie zgodnym z założeniami cenowymi dostępnych rynkowych scenariuszy,
- od roku 2020 ceny ropy naftowej przyjęto przy założeniu braku zmienności notowań w długim okresie kontynuując poziom zbliżony z rokiem 2019 skorygowany o indeks inflacji;

- dla gazu ziemnego w p/th (pence/thermal units):

- na lata 2017 – 2019 na poziomie zgodnym z założeniami cenowymi dostępnych rynkowych scenariuszy, a od roku 2020 przy założeniu braku zmienności notowań w długim okresie kontynuując poziom zbliżony z rokiem 2019 skorygowany o indeks inflacji.

Natomiast na potrzeby szacunków dla testów przeprowadzanych na dzień 31 grudnia 2015 założenia były następujące:

- dla ropy naftowej w USD/bbl (za baryłkę ropy):

- na lata 2016 – 2019 na poziomie zgodnym z założeniami cenowymi dostępnych rynkowych scenariuszy,
- od roku 2020 ceny ropy naftowej przyjęto przy założeniu braku zmienności notowań w długim okresie kontynuując poziom zbliżony z rokiem 2019 skorygowany o indeks inflacji;

- dla gazu ziemnego w p/th (pence/thermal units):

- na lata 2016 – 2019 na poziomie zgodnym z założeniami cenowymi dostępnych rynkowych scenariuszy, a od roku 2020 przy założeniu braku zmienności notowań w długim okresie kontynuując poziom zbliżony z rokiem 2019 skorygowany o indeks inflacji.

Przyjęty na potrzeby testów na utratę wartości kurs USD/NOK jest kursem krzyżowym skalkulowany na podstawie krzywych forward dla par walutowych EUR/USD oraz EUR/NOK.

W związku z dużą zmiennością rynku, w szczególności cen ropy naftowej i gazu ziemnego, istnieje możliwość wystąpienia racjonalnie uzasadnionych zmian przyjętych założeń i zmiany te mogą spowodować konieczność aktualizacji wartości bilansowej aktywów LOTOS E&P Norge.

W celu określenia wpływu kluczowych czynników na wyniki testów przeprowadzono analizę wrażliwości przy następujących założeniach: cena ropy naftowej i gazu ziemnego +/- 15%, wolumen produkcji +/- 15%, kurs USD/NOK +/- 15%.

Poniżej przedstawiono szacowane zmiany poziomu potencjalnych odpisów aktualizujących testowane aktywa obszaru Heimdal i Sleipner na zmianę kluczowych założeń:

Czynnik	Zmiana	Wpływ na poziom odpisów aktualizujących w tys. zł	
cena ropy naftowej i gazu ziemnego	+/- 15%	22.626	- 14.858
wolumen produkcji	+/- 15%	22.009	- 13.806
kurs USD/NOK	+/- 15%	22.549	- 14.729
stopa dyskonta	+/- 0,5 p.p.	-	12.895

Informacja na temat testów na utratę wartości ładowych kopalń węglowodorów na Litwie

W wyniku przeprowadzonych testów na utratę wartości złóż i infrastruktury wydobywczej na Litwie, na dzień 31 grudnia 2016 roku, dokonano odpisu aktualizującego wartość aktywów produkcyjnych związanych ze złożem Kretinga w wysokości 119 tys. zł oraz odpisu z tytułu utraty wartości rzeczowych aktywów trwałych infrastruktury wydobywczej związanej ze złożami: Auksoras, Vėžaičiai, Kretinga, Ablinga oraz Liziai w łącznej kwocie 12.318 tys. zł, patrz nota 9.4.

W wyniku przeprowadzonych testów, na dzień 31 grudnia 2015 roku, dokonano odpisu aktualizującego wartość aktywów wydobywczych związanych ze złożami: Kretinga, Nausodis, Girkalai, Vežaičiai oraz Liziai w wysokości 52.419 tys. zł oraz odpisu z tytułu utraty wartości rzeczowych aktywów trwałych infrastruktury wydobywczej związanej ze złożami Ablinga oraz Liziai w łącznej kwocie 6.314 tys. zł, patrz nota 9.4.

Grupa ustala wartość odzyskiwalną testowanych aktywów na poziomie ich wartości użytkowej oszacowanej metodą zdyskontowanych przyszłych przepływów pieniężnych.

Główne założenia przyjęte do ustalenia wartości odzyskiwanej testowanych aktywów na Litwie były następujące:

- okres prognozy przepływów pieniężnych odpowiada okresowi planowanej eksploatacji,
- stopa dyskonta odpowiada średnioważonemu kosztowi kapitału i skalkulowana została na poziomie 9,0% (2015: 10,1%),
- wolumeny produkcji zgodne z niezależnym raportem złożowym przygotowanym przez Miller & Lents z uwzględnieniem aktualnej informacji geologicznej,
- poziom nakładów inwestycyjnych odpowiada prognozowanej wielkości produkcji.

Na potrzeby szacunków wykonanych w 2016 roku przyjęto następujące założenia cen ropy naftowej w USD/bbl (za baryłkę ropy):

- na lata 2017 – 2022 na poziomie zgodnym z założeniami cenowymi dostępnych rynkowych scenariuszy,
- od roku 2023 ceny ropy naftowej przyjęto przy założeniu braku zmienności notowań w długim okresie kontynuując poziom zbliżony z rokiem 2022 skorygowany o indeks inflacji.

Założenia cen ropy naftowej w USD/bbl (za baryłkę ropy) na potrzeby szacunków na dzień 31 grudnia 2015 były następujące:

- na lata 2016 – 2019 na poziomie zgodnym z założeniami cenowymi dostępnych rynkowych scenariuszy,
- od roku 2020 ceny ropy naftowej przyjęto przy założeniu braku zmienności notowań w długim okresie kontynuując poziom zbliżony z rokiem 2019 skorygowany o indeks inflacji.

W związku z dużą zmiennością rynku, w szczególności cen ropy naftowej, istnieje możliwość wystąpienia racjonalnie uzasadnionych zmian przyjętych założeń i zmiany te mogą spowodować konieczność aktualizacji wartości bilansowej aktywów.

W celu określenia wpływu kluczowych czynników na wyniki testów przeprowadzono analizę wrażliwości przy następujących założeniach: cena ropy naftowej +/- 15%, wolumen produkcji +/- 15%, kurs USD/EUR +/- 15%, stopa dyskonta +/- 0,5 p.p.

Poniżej przedstawiono szacowane zmiany odnośnie poziomu odpisów aktualizujących wartość ww. aktywów litewskich na zmianę kluczowych założeń:

Czynnik	Zmiana	Wpływ na poziom odpisów aktualizujących w tys. zł	
cena ropy naftowej i gazu ziemnego	+/- 15%	28.796	-41.861
wolumen produkcji	+/- 15%	22.631	-33.810
kurs USD/EUR	+/- 15%	17.532	-30.960
stopa dyskonta	+/- 0,5 p.p.	-7.601	-

Aktywa na przyszłe koszty likwidacji kopalń ropy naftowej i gazu ziemnego

Grupa w ramach aktywów produkcyjnych związanych z wydobyciem i zagospodarowaniem zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego wykazuje aktywa na przyszłe koszty likwidacji kopalń ropy naftowej i gazu ziemnego amortyzowanych metodą naturalną. Aktywa te ujmowane są równoległe z tworzeniem i aktualizacją rezerw na likwidację kopalń ropy naftowej i gazu ziemnego.

GRUPA KAPITAŁOWA LOTOS
Skonsolidowane sprawozdanie finansowe za rok 2016
Dodatkowe informacje i objaśnienia

w tys. zł

	Aktywa związane z zagospodarowaniem zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego			Aktywa związane z wydobyciem zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego				Razem
	Polska	Norwegia	Razem	Polska	Norwegia	Litwa	Razem	
Wartość księgowa brutto 1 stycznia 2016	-	122.783	122.783	108.129	829.806	2.042	939.977	1.062.760
Szacunek kosztów likwidacji kopalń ropy naftowej i gazu ziemnego	-	-	-	(2.921)	(87.911)	(389)	(91.221)	(91.221)
Różnice kursowe z przeliczenia jednostek zagranicznych	-	12.109	12.109	-	79.179	73	79.252	91.361
Przeklasyfikowanie na aktywa związane z wydobyciem zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego	-	-	-	2.223 ⁽¹⁾	-	-	2.223	2.223
Wartość księgowa brutto 31 grudnia 2016	-	134.892	134.892	107.431	821.074	1.726	930.231	1.065.123
Skumulowane umorzenie 1 stycznia 2016	-	-	-	76.568	124.010	1.341	201.919	201.919
Amortyzacja	-	-	-	1.339	261.606	185	263.130	263.130
Różnice kursowe z przeliczenia jednostek zagranicznych	-	-	-	-	20.148	53	20.201	20.201
Przeklasyfikowanie na aktywa związane z wydobyciem zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego	-	-	-	2.223 ⁽¹⁾	-	-	2.223	2.223
Skumulowane umorzenie 31 grudnia 2016	-	-	-	80.130	405.764	1.579	487.473	487.473
Odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości 1 stycznia 2016	-	122.783	122.783	-	32.029	-	32.029	154.812
Utworzenie	-	-	-	-	-	-	-	-
Różnice kursowe z przeliczenia jednostek zagranicznych	-	12.109	12.109	-	3.100	-	3.100	15.209
Wykorzystanie/Rozwiązanie	-	-	-	-	(1.950)	-	(1.950)	(1.950)
Odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości 31 grudnia 2016	-	134.892	134.892	-	33.179	-	33.179	168.071
Wartość księgowa netto 31 grudnia 2016	-	-	-	27.301	382.131	147	409.579	409.579

⁽¹⁾ Podmorski gazociąg ze złoża B-3.

	Aktywa związane z zagospodarowaniem zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego			Aktywa związane z wydobyciem zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego				Razem
	Polska	Norwegia	Razem	Polska	Norwegia	Litwa	Razem	
Wartość księgowa brutto 1 stycznia 2015	28.571	129.699	158.270	72.558	266.534	2.298	341.390	499.660
Utworzenie	-	-	-	-	605.423 ⁽²⁾	-	605.423	605.423
Szacunek kosztów likwidacji kopalń ropy naftowej i gazu ziemnego	10.054	1.485	11.539	(304)	5.480	(250)	4.926	16.465
Różnice kursowe z przeliczenia jednostek zagranicznych	-	(8.401)	(8.401)	-	(47.631)	(6)	(47.637)	(56.038)
Rozwiązanie aktywa z tytułu likwidacji kopalń ropy naftowej i gazu ziemnego	(2.750)	-	(2.750)	-	-	-	-	(2.750)
Przeklasyfikowanie aktywów związanych z zagospodarowaniem zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego na aktywa produkcyjne	(35.875) ⁽¹⁾	-	(35.875)	35.875 ⁽¹⁾	-	-	35.875	-
Wartość księgowa brutto 31 grudnia 2015	-	122.783	122.783	108.129	829.806	2.042	939.977	1.062.760
Skumulowane umorzenie 1 stycznia 2015	3.998	-	3.998	72.217	90.069	942	163.228	167.226
Amortyzacja	316	-	316	37	41.810	393	42.240	42.556
Różnice kursowe z przeliczenia jednostek zagranicznych	-	-	-	-	(7.869)	6	(7.863)	(7.863)
Przeklasyfikowanie aktywów związanych z zagospodarowaniem zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego na aktywa produkcyjne	(4.314) ⁽¹⁾	-	(4.314)	4.314 ⁽¹⁾	-	-	4.314	-
Skumulowane umorzenie 31 grudnia 2015	-	-	-	76.568	124.010	1.341	201.919	201.919
Odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości 1 stycznia 2015	-	129.699	129.699	-	-	-	-	129.699
Utworzenie	-	1.485	1.485	-	-	-	-	1.485
Różnice kursowe z przeliczenia jednostek zagranicznych	-	(8.401)	(8.401)	-	(1.684)	-	(1.684)	(10.085)
Wykorzystanie/Rozwiązanie	-	-	-	-	33.713	-	33.713	33.713
Odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości 31 grudnia 2015	-	122.783	122.783	-	32.029	-	32.029	154.812
Wartość księgowa netto 31 grudnia 2015	-	-	-	31.561	673.767	701	706.029	706.029

⁽¹⁾ Reklasyfikacja nakładów w związku z uruchomieniem eksploatacji ze złoża B-8.

⁽²⁾ Nabycie pakietu aktywów Sleipner w Norwegii (transakcję szerzej opisano w nocie 13.1.3 Skonsolidowanego sprawozdania finansowego za rok 2015).

13.2.3 Pozostałe aktywa trwale segmentu wydobywczego

	Grunty	Budynki, budowle	Urządzenia techniczne i maszyny	Środki transportu, pozostałe	Rzeczowe aktywa trwale w toku budowy	Aktywa niematerialne	Razem
Wartość księgowa brutto 1 stycznia 2016	11.417	96.386	84.614	539.132	15.072	29.495	776.116
Zakup	-	-	255	11.644	12.295	187	24.381
Z rozliczenia rzeczowych aktywów trwałych w toku budowy	-	-	136	10.604	(10.740)	-	-
Różnice kursowe z przeliczenia jednostek zagranicznych	-	66	775	12.806	29	1.721	15.397
Przeklasyfikowanie aktywów rafineryjnych i pozostałych na aktywa związane z wydobyciem zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego	-	(42.408) ⁽¹⁾	(16.141) ⁽¹⁾	-	-	-	(58.549)
Zbycie	-	(13)	(461)	(13.772)	-	(269)	(14.515)
Pozostałe	-	(885)	(33)	-	(1.381)	(2)	(2.301)
Wartość księgowa brutto 31 grudnia 2016	11.417	53.146	69.145	560.414	15.275	31.132	740.529
Skumulowane umorzenie 1 stycznia 2016	3.863	34.391	45.535	235.098	-	16.650	335.537
Amortyzacja	277	2.291	4.012	33.698	-	4.421	44.699
Różnice kursowe z przeliczenia jednostek zagranicznych	-	16	555	11.209	-	886	12.666
Przeklasyfikowanie aktywów rafineryjnych i pozostałych na aktywa związane z wydobyciem zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego	-	(16.464) ⁽¹⁾	(10.597) ⁽¹⁾	-	-	-	(27.061)
Zbycie	-	(12)	(356)	(7.235)	-	(269)	(7.872)
Pozostałe	-	(152)	(3)	-	-	(2)	(157)
Skumulowane umorzenie 31 grudnia 2016	4.140	20.070	39.146	272.770	-	21.686	357.812
Odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości 1 stycznia 2016	-	-	562	5.343	120	-	6.025
Utworzenie	4	21	12	5.374 ⁽²⁾	-	-	5.411
Różnice kursowe z przeliczenia jednostek zagranicznych	-	-	19	277	9	-	305
Wykorzystanie/Rozwiązanie	-	-	-	(5.875)	-	-	(5.875)
Odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości 31 grudnia 2016	4	21	593	5.119	129	-	5.866
Wartość księgowa netto 31 grudnia 2016	7.273	33.055	29.406	282.525	15.146	9.446	376.851

⁽¹⁾ Podmorski gazociąg ze złożeń B-3.

⁽²⁾ W tym statki w kwocie 5.333 tys. zł, patrz nota 9.4.

GRUPA KAPITAŁOWA LOTOS
Skonsolidowane sprawozdanie finansowe za rok 2016
Dodatkowe informacje i objaśnienia

w tys. zł

	Grunty	Budynki, budowle	Urządzenia techniczne i maszyny	Środki transportu, pozostałe	Rzeczowe aktywa trwałe w toku budowy	Aktywa niematerialne	Razem
Wartość księgowa brutto 1 stycznia 2015	11.417	98.072	79.528	493.182	108.236	30.542	820.977
Zakup	-	-	1.287	252	30.466	136	32.141
Z rozliczenia rzeczowych aktywów trwałych w toku budowy	-	407	3.010	29.026	(32.443)	-	-
Różnice kursowe z przeliczenia jednostek zagranicznych	-	2	987	17.178	93	(1.158)	17.102
Szacunek kosztów demontażu, rekultywacji terenu i usunięcia zanieczyszczeń	-	(2.095)	(142)	-	-	-	(2.237)
Przeklasyfikowanie na aktywa związane z zagospodarowaniem zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego	-	-	-	-	(30.857) ⁽¹⁾	-	(30.857)
Przeklasyfikowanie na aktywa związane z poszukiwaniem i oceną zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego	-	-	-	-	(60.577) ⁽²⁾	-	(60.577)
Zbycie	-	-	(43)	(506)	-	(22)	(571)
Pozostałe	-	-	(13)	-	154	(3)	138
Wartość księgowa brutto 31 grudnia 2015	11.417	96.386	84.614	539.132	15.072	29.495	776.116
Skumulowane umorzenie 1 stycznia 2015	3.586	29.375	40.114	182.528	-	12.584	268.187
Amortyzacja	277	5.014	4.764	38.991	-	4.575	53.621
Różnice kursowe z przeliczenia jednostek zagranicznych	-	2	707	14.080	-	(485)	14.304
Zbycie	-	-	(37)	(501)	-	(21)	(559)
Pozostałe	-	-	(13)	-	-	(3)	(16)
Skumulowane umorzenie 31 grudnia 2015	3.863	34.391	45.535	235.098	-	16.650	335.537
Odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości 1 stycznia 2015	-	-	300	1.098	-	-	1.398
Utworzenie	-	-	255 ⁽³⁾	4.127 ⁽³⁾	117 ⁽³⁾	-	4.499
Różnice kursowe z przeliczenia jednostek zagranicznych	-	-	7	118	3	-	128
Wykorzystanie/Rozwiązanie	-	-	-	-	-	-	-
Odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości 31 grudnia 2015	-	-	562	5.343	120	-	6.025
Wartość księgowa netto 31 grudnia 2015	7.554	61.995	38.517	298.691	14.952	12.845	434.554

⁽¹⁾ Dotyczy zaliczek inwestycyjnych na nakłady związane z zagospodarowaniem złoża B-8.

⁽²⁾ Dotyczy prac na obszarach koncesyjnych Gaz Południe, Gotlandia, Łeba, Rozewie, które zgodnie z decyzją kierownictwa w segmencie wydobywczym, będą kontynuowane w roku 2016. Dla koncesji Łeba i Rozewie zostały złożone wnioski o przekształcenie w koncesje łączne, tj. koncesje na poszukiwanie i rozpoznawanie złóż ropy naftowej i gazu ziemnego oraz wydobywanie ropy naftowej i gazu ziemnego.

⁽³⁾ Statki.

Do pozostałych rzeczowych aktywów trwałych oraz aktywów niematerialnych segmentu wydobywczego należą między innymi statki oraz wielozadaniowa mobilna platforma wiertnicza.

13.3 Pozostałe informacje dotyczące rzeczowych aktywów trwałych oraz aktywów niematerialnych

	Rzeczowe aktywa trwale użytkowane na podstawie leasingu finansowego	
	31 grudnia 2016	31 grudnia 2015
Wartość księgową brutto	312.277	334.209
Skumulowane umorzenie	103.644	93.403
Odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości	800	-
Wartość księgową netto	207.833	240.806

Grupa na podstawie umów leasingu finansowego używa głównie aktywów związanych z taborem kolejowym (segment produkcji i handlu), patrz też nota 23.4.

	2016	2015
Alokacja amortyzacji		
Koszt własny sprzedaży	936.303	611.832
Koszty sprzedaży	87.474	68.769
Koszty ogólnego zarządu	35.628	38.722
Zmiana stanu produktów oraz korekta kosztu własnego	8.489	(4.755)
Razem	1.067.894	714.568

W roku 2016 w wartości rzeczowych aktywów trwałych w toku budowy oraz aktywów niematerialnych w realizacji Grupa aktywowała kwotę 4.840 tys. zł kosztów finansowych (w roku 2015: 1.383 tys. zł), patrz noty 13.1.1 oraz 13.1.3. Na dzień 31 grudnia 2016 roku wartość aktywowanych kosztów finansowania rzeczowych aktywów trwałych w toku budowy oraz aktywów niematerialnych w realizacji wynosiła 13.084 tys. zł (31 grudnia 2015: 5.164 tys. zł).

Na dzień 31 grudnia 2016 roku wartość rzeczowych aktywów trwałych oraz aktywów niematerialnych stanowiących zabezpieczenie zobowiązań Grupy wynosiła 6.232.650 tys. zł (31 grudnia 2015: 6.538.480 tys. zł).

Na dzień 31 grudnia 2016 roku nie ujęte w sprawozdaniu z sytuacji finansowej przyszłe zobowiązania umowne Grupy dotyczące nakładów na rzeczowe aktywa trwale oraz aktywa niematerialne wynosiły ogółem 1.366.651 tys. zł (31 grudnia 2015: 1.773.814 tys. zł) i związane były głównie z projektem instalacji opóźnionego koksovania (Projekt EFRA), realizacją projektu zagospodarowania złoża B-8 (Projekt B8), a także rozbudową Rafinerii o instalację Węzła Odzysku Wodoru (WOW) oraz sieci stacji paliw.

14. Wspólne przedsięwzięcia wyceniane metodą praw własności

Grupa posiada udziały we wspólnych przedsięwzięciach wycenianych metodą praw własności, do których należą:

- Umowa joint venture Grupy LOTOS S.A. z BP Europe SE na prowadzenie działalności w zakresie dostaw paliwa lotniczego przez spółkę **LOTOS - Air BP Polska Sp. z o.o.**
- Umowa współpracy spółek LOTOS Petrobaltic S.A. oraz CalEnergy Resources Poland Sp. z o.o. w zakresie zagospodarowania i eksploatacji złóż gazokondensatowych B-4 i B-6 na Morzu Bałtyckim realizowana poprzez spółki celowe **Baltic Gas spółka z ograniczoną odpowiedzialnością i wspólnicy sp.k. oraz Baltic Gas Sp. z o.o.** (Komplementariusz).
- Wspólne przedsięwzięcie w zakresie działalności poszukiwawczo-wydobywczej ropy naftowej na terytorium Litwy realizowane w formie spółki **UAB Minijos Nafta**.

	Siedziba	Przedmiot działalności	Procentowy udział Grupy we własności jednostek		Wartość bilansowa udziałów (w tysiącach złotych)	
			31 grudnia 2016	31 grudnia 2015	31 grudnia 2016	31 grudnia 2015
Segment produkcji i handlu						
LOTOS - Air BP Polska Sp. z o.o.	Gdańsk	Handel paliwem lotniczym oraz usługi logistyczne	50,00%	50,00%	19.527	16.274
Segment wydobywczy						
Baltic Gas Sp. z o.o.	Gdańsk	Górnictwo ropy naftowej i gazu ziemnego (działalność usługowa wspomagająca eksploatację złóż ropy naftowej i gazu ziemnego)	49,99%	49,99%	24	11
Baltic Gas spółka z ograniczoną odpowiedzialnością i wspólnicy sp.k. ⁽¹⁾	Gdańsk	Górnictwo ropy naftowej i gazu ziemnego	44,90%	43,96%	78.536	54.460
UAB Minijos Nafta ⁽²⁾	Litwa, Gargždai	Poszukiwanie i wydobywanie ropy naftowej	49,99%	49,99%	-	-
Razem					98.087	70.745

⁽¹⁾ Udział we własności jednostki ustalono na podstawie wartości wkładów wniesionych przez poszczególnych wspólników do sumy wszystkich wkładów na dzień 31 grudnia 2016 roku:

- Baltic Gas Sp. z o.o. (Komplementariusz) 0,001% (31 grudnia 2015: 0,001%),
- LOTOS Petrobaltic S.A. (Komandytariusz) 44,908% (31 grudnia 2015: 43,968%),
- CalEnergy Resources Poland Sp. z o.o. („CalEnergy”) (Komandytariusz) 55,091% (31 grudnia 2015: 56,031%).

Procentowy udział Grupy we własności jednostki Baltic Gas spółka z ograniczoną odpowiedzialnością i wspólnicy sp. k. pośrednio współkontrolowanej wynosi 44,90 % (31 grudnia 2015: 43,96 %).

W 2016 roku spółki: CalEnergy Resources Poland Sp. z o.o. i LOTOS Petrobaltic S.A. wniosły umówione wcześniej wkłady pieniężne do jednostki Baltic Gas spółka z ograniczoną odpowiedzialnością i wspólnicy sp. k., odpowiednio w kwotach: 27.163 tys. zł i 24.515 tys. zł, co wpłynęło na zmianę procentowego udziału Grupy we własności tej jednostki. Ponadto w bieżącym okresie sprawozdawczym wspólnicy Ci objęli nowo utworzone udziały w podwyższonym o kwotę 81 tys. zł kapitale jednostki Baltic Gas Sp. z o.o. Wydatki z tytułu wniesionych wkładów pieniężnych przez spółkę LOTOS Petrobaltic S.A. do ww. spółek w kwocie 24.365 tys. zł Grupa wykazała w skonsolidowanym sprawozdaniu z przepływów pieniężnych w pozycji **Wniesienie wkładów pieniężnych – wspólne przedsięwzięcia wyceniane metodą praw własności**.

	Udział Grupy w wynikach netto jednostek	
	2016	2015
Segment produkcji i handlu		
LOTOS - Air BP Polska Sp. z o.o.	3.358	1.755
Segment wydobywczy		
Baltic Gas Sp. z o.o.	(25)	(21)
Baltic Gas spółka z ograniczoną odpowiedzialnością i wspólnicy sp.k. ⁽¹⁾	(439)	(644)
UAB Minijos Nafta ⁽²⁾	-	(32.156) ⁽²⁾
Razem	2.894	(31.066)

⁽¹⁾ W umowie spółki określono uczestniczenie wspólników w zyskach i stratach spółki Baltic Gas Sp. z o.o. i wspólnicy sp.k. w następujący sposób:

- Baltic Gas Sp. z o.o. posiada 0,001% udziału w zyskach i 100% w stratach,
- LOTOS Petrobaltic S.A. posiada 50,9995% udziału w zyskach
- CalEnergy posiada 48,9995% udziału w zyskach.

W związku z powyższym, w rozumieniu regulacji MSSF spółka Baltic Gas Sp. z o.o. i wspólnicy sp.k jest podmiotem wspólnie kontrolowanym (wspólne przedsięwzięcie wyceniane metodą praw własności zgodnie z MSSF 11) przez Grupę.

⁽²⁾ W wyniku przeprowadzonych testów na utratę wartości Grupa dokonała w roku 2015 odpisu aktualizującego udziały spółki UAB Minijos Nafta. W 2015 roku odpis aktualizujący wynosił 28.457 tys. zł i skorygował wartość inwestycji do zera. W skonsolidowanym sprawozdaniu z całkowitych dochodów dokonany odpis z tytułu utraty wartości udziałów został ujęty w pozycji **Udział w wynikach netto wspólnych przedsięwzięć wycenianych metodą praw własności**.

14.1 Skrócone informacje dotyczące wspólnych przedsięwzięć wycenianych metodą praw własności

Sprawozdanie z całkowitych dochodów	LOTOS – Air BP Polska Sp. z o.o.	Baltic Gas Sp. z o.o.	Baltic Gas Sp. z o.o. i wspólnicy sp.k.	UAB Minijos Nafta
	2016			
Przychody ze sprzedaży	240.322	-	-	28.757
Koszt własny sprzedaży	(206.815)	-	(626)	(25.208)
Zysk/(Strata) na sprzedaży	33.507	-	(626)	3.549
Koszty sprzedaży	(20.507)	-	-	(888)
Koszty ogólnego zarządu	(4.262)	(49)	(260)	(4.843)
Pozostałe przychody i koszty (netto)	18	-	(2)	91
Zysk/(Strata) operacyjny/(a)	8.756	(49)	(888)	(2.091)
Przychody i koszty finansowe (netto)	(434)	-	9	(250)
Zysk/(Strata) przed opodatkowaniem	8.322	(49)	(879)	(2.341)
Podatek dochodowy	(1.608)	-	-	4
Zysk/(Strata) netto	6.714	(49)	(879)	(2.337)
Inne całkowite dochody/(straty) netto	17	-	-	-
Całkowite dochody/(straty) ogółem	6.731	(49)	(879)	(2.337)
Amortyzacja	(902)	-	(626)	(6.876)
<hr/>				
Sprawozdanie z całkowitych dochodów	LOTOS – Air BP Polska Sp. z o.o.	Baltic Gas Sp. z o.o.	Baltic Gas Sp. z o.o. i wspólnicy sp.k.	UAB Minijos Nafta
	2015			
Przychody ze sprzedaży	221.388	-	-	31.658
Koszt własny sprzedaży	(197.125)	-	(626)	(33.124)
Zysk/(Strata) na sprzedaży	24.263	-	(626)	(1.466)
Koszty sprzedaży	(15.175)	-	-	(824)
Koszty ogólnego zarządu	(4.476)	(42)	(730)	(5.144)
Pozostałe przychody i koszty (netto)	(159)	-	-	45
Zysk/(Strata) operacyjny/(a)	4.453	(42)	(1.356)	(7.389)
Przychody i koszty finansowe (netto)	(101)	-	68	(164)
Zysk/(Strata) przed opodatkowaniem	4.352	(42)	(1.288)	(7.553)
Podatek dochodowy	(842)	-	-	2
Zysk/(Strata) netto	3.510	(42)	(1.288)	(7.551)
Inne całkowite dochody/(straty) netto	32	-	-	-
Całkowite dochody/(straty) ogółem	3.542	(42)	(1.288)	(7.551)
Amortyzacja	(820)	-	(626)	(9.882)

Sprawozdanie z sytuacji finansowej	Nota	LOTOS – Air BP	Baltic Gas	Baltic Gas Sp. z o.o.	UAB Minijos Nafta
		Polska Sp. z o.o.	Sp. z o.o.	i wspólnicy sp.k.	
31 grudnia 2016					
Aktywa trwałe		12.599	1	173.293	60.451
Aktywa obrotowe, w tym:		41.440	53	10.243	18.034
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty		16.161	17	8.692	10.073
Aktywa razem		54.039	54	183.536	78.485
Zobowiązania długoterminowe		5.457	-	-	16.552
Zobowiązania krótkoterminowe		22.635	6	8.554	4.113
Zobowiązania razem		28.092	6	8.554	20.665
Aktywa netto		25.947	48	174.982	57.820
		50,00%	49,99%	*	49,99%
Udział w aktywach netto		12.974	24	78.536	28.904
Odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości udziałów		-	-	-	-
Wycena do wartości godziwej		6.736 ⁽¹⁾	-	-	(28.904)
Eliminacja transakcji wewnątrzgrupowych		(183)	-	-	-
Udział we wspólnych przedsięwzięciach	14	19.527	24	78.536	-

Sprawozdanie z sytuacji finansowej	Nota	LOTOS – Air BP	Baltic Gas	Baltic Gas Sp. z o.o.	UAB Minijos Nafta
		Polska Sp. z o.o.	Sp. z o.o.	i wspólnicy sp.k.	
31 grudnia 2015					
Aktywa trwałe		10.698	1	125.589	66.077
Aktywa obrotowe, w tym:		29.232	31	8.700	15.025
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty		12.790	5	6.359	6.946
Aktywa razem		39.930	32	134.289	81.102
Zobowiązania długoterminowe		4.228	-	-	18.274
Zobowiązania krótkoterminowe		16.487	11	9.918	4.860
Zobowiązania razem		20.715	11	9.918	23.134
Aktywa netto		19.215	21	124.371	57.968
		50,00%	49,99%	*	49,99%
Udział w aktywach netto		9.608	11	54.460	28.978
Odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości udziałów		-	-	-	28.978
Wycena do wartości godziwej		6.736 ⁽¹⁾	-	-	-
Eliminacja transakcji wewnątrzgrupowych		(70)	-	-	-
Udział we wspólnych przedsięwzięciach	14	16.274	11	54.460	-

* W rozumieniu regulacji MSSF spółka Baltic Gas Sp. z o.o. i wspólnicy sp.k jest podmiotem współkontrolowanym przez Grupę (wspólne przedsięwzięcie wyceniane metodą praw własności zgodnie z MSSF 11, patrz nota 14, powyżej).

⁽¹⁾ Kwota zysku z wyceny zachowanej inwestycji w poprzednio kontrolowanej przez Grupę jednostce do jej wartości godziwej na dzień utraty kontroli w wysokości 6.736 tys. zł.

Informacje o transakcjach ze wspólnymi przedsięwzięciami, w których Grupa posiada udziały przedstawiono w nocie 31.1.

15. Aktywa trwałe (lub grupy do zbycia) przeznaczone do sprzedaży

	31 grudnia 2016	31 grudnia 2015
Segment wydobywczy	-	8.377
Segment produkcji i handlu	542	-
Razem	542	8.377

16. Należności z tytułu dostaw i usług oraz pozostałe aktywa

	Nota	31 grudnia 2016	31 grudnia 2015
Długoterminowe aktywa finansowe:		306.897	145.991
Należności z tytułu kaucji		17.042	20.458
Należności z tytułu leasingu finansowego	16.2	14.571	11.018
Fundusz likwidacji zakładu górnictwa ⁽¹⁾		33.195	31.794
Środki pieniężne przeznaczone na prace związane z usunięciem platformy MOPU ze złoża YME		-	69.453
Depozyt zabezpieczający ICE Futures		19.564	3.176
Depozyty zabezpieczające związane z działalnością koncesjonowaną		20.663	-
Środki pieniężne stanowiące zabezpieczenie zobowiązań umownych dotyczących przyszłej likwidacji aktywów		192.017	-
Udziały		9.752	9.752
Pozostałe należności		93	340
Krótkoterminowe aktywa finansowe:		2.569.646	2.223.366
Należności z tytułu dostaw i usług		2.251.727	1.550.900
- w tym od jednostek powiązanych	31.1	16.149	12.219
Należności z tytułu kaucji		14.643	7.761
Lokaty		189.196	85.519
Środki pieniężne przeznaczone na realizację Projektu EFRA		-	438.329
Środki pieniężne przeznaczone na prace związane z usunięciem platformy MOPU ze złoża YME ⁽²⁾		75.284	39.087
Kaucja na zabezpieczenie realizacji kontraktu na usługi inżynierskie, zakupowe i zarządcze związane z morskim centrum wydobywczym na złożu B-8		-	10.620
Rozliczenia z tytułu wspólnych działań (złoża norweskie) ⁽³⁾		1.415	15.431
Depozyty zabezpieczające związane z korzystaniem z systemu dystrybucji i przesyłu paliwa gazowego		14.386	13.952
Należności z tytułu rozliczenia swap towarowego		-	49.208
Należności z kart płatniczych (stacje paliw)		9.063	4.426
Pozostałe należności		13.932	8.133
Aktywa finansowe		2.876.543	2.369.357
Długoterminowe aktywa niefinansowe		5.216	55.017
Koszty związane z uruchomieniem finansowania Projektu EFRA		-	48.568
Pozostałe		5.216	6.449
Krótkoterminowe aktywa niefinansowe:		259.317	183.870
Należności z tytułu podatku od towarów i usług (VAT)		110.247	95.753
Ubezpieczenia majątkowe i inne		25.615	28.294
Akcyza od przesunięć międzymagazynowych		34.734	31.015
Rozliczenia z tytułu wspólnych działań (złoża norweskie) ⁽³⁾		68.019	-
Zaliczki na dostawy i usługi		8.498	13.607
Przedpłaty na usługi informatyczne		5.404	7.141
Pozostałe		6.800	8.060
Aktywa niefinansowe		264.533	238.887
Razem		3.141.076	2.608.244
w tym:			
część długoterminowa		312.113	201.008
część krótkoterminowa:		2.828.963	2.407.236
- z tytułu dostaw i usług		2.251.727	1.550.900
- pozostałe		577.236	856.336

⁽¹⁾ Środki pieniężne gromadzone na koncie bankowym Funduszu likwidacji zakładu górnictwa (tworzonego zgodnie z ustawą z dnia 4 lutego 1994 roku - Prawo Geologiczne i Górnicze oraz Rozporządzeniem Ministra Gospodarki z dnia 24 czerwca 2002 roku) w celu pokrycia przyszłych kosztów likwidacji kopalń ropy naftowej, patrz nota 30.1.

⁽²⁾ Środki pieniężne ulokowane na wyodrębnionym rachunku escrow w wyniku zawarcia porozumienia między stronami zaangażowanymi w realizację projektu YME w Norwegii (porozumienie szerzej opisano w nocie 30.1).

⁽³⁾ Należności spółki LOTOS Exploration and Production Norge AS (GK LOTOS Petrobaltic S.A., segment wydobywczy) z tytułu wzajemnych rozliczeń pomiędzy operatorem a uczestnikami konsorcjum na poszczególnych złożach norweskich.

Na dzień 31 grudnia 2016 roku oraz 31 grudnia 2015 roku na pozycję Lokaty składały się lokaty Jednostki Dominującej przeznaczone na planowany w 2017 roku remont istniejącej rafinerii, lokaty na zabezpieczenie spłaty odsetek od kredytów zaciągniętych na finansowanie Programu 10+ oraz na refinansowanie i finansowanie zapasów.

Okres spłaty należności z tytułu dostaw i usług związany z normalnym tokiem sprzedaży wynosi 7 - 35 dni.

Na dzień 31 grudnia 2016 roku na należnościach ustanowiono cesję z tytułu zabezpieczenia zobowiązań Grupy w wysokości 23.250 tys. zł (31 grudnia 2015: 20.845 tys. zł).

Charakterystyka instrumentów finansowych została zaprezentowana w nocie 7.22. Cele oraz zasady zarządzania ryzykiem finansowym opisano w nocie 28.

Analiza wrażliwości aktywów finansowych na ryzyko rynkowe związane ze zmianami kursów walut została przedstawiona w nocie 28.3.1.

Analiza wrażliwości aktywów finansowych na ryzyko rynkowe związane ze zmianami stóp procentowych została przedstawiona w nocie 28.4.1.

Maksymalna ekspozycja na ryzyko kredytowe aktywów finansowych została przedstawiona w nocie 28.6.

16.1 Zmiana stanu odpisów aktualizujących wartość należności

	2016	2015
Stan na początek okresu	171.640	177.694
Utworzenie	4.036	8.599
Wykorzystanie	(7.912)	(3.766)
Rozwiązanie	(2.494)	(10.920)
Pozostałe	43	33
Stan na koniec okresu	165.313	171.640

Utworzenie i rozwiązanie odpisów aktualizujących wartość należności prezentowane jest w pozostałej działalności operacyjnej w zakresie należności głównych oraz w działalności finansowej w zakresie odsetek za nieterminową płatność. W sprawozdaniu z całkowitych dochodów odpisy z tytułu utraty wartości należności i ich odwrócenie prezentowane są przez Grupę jednostronnie (netto) w pozycjach: Pozostałe przychody/koszty (zgodnie z przyjętą polityką rachunkowości Grupa dokonuje kompensaty odpowiadających sobie tytułów pozostałych przychodów i kosztów operacyjnych stosując regulacje MSR 1 „Prezentacja sprawozdań finansowych” pkt. 34 i pkt. 35).

Na pozycję **Utworzenie** składa się kwota 3.489 tys. zł dotycząca należności głównych (w 2015 roku: 8.094 tys. zł) oraz kwota 547 tys. zł dotycząca odsetek (w 2015 roku: 505 tys. zł).

Na pozycję **Rozwiązanie** składa się kwota 1.935 tys. zł dotycząca należności głównych (w roku 2015: 10.021 tys. zł) oraz kwota 559 tys. zł dotycząca odsetek (w 2015 roku: 899 tys. zł).

W roku 2016 utworzenie i rozwiązanie odpisu z tytułu utraty wartości należności głównych Grupa ujęła w pozostałych kosztach w kwocie 1.554 tys. zł na którą składały się kwoty: 3.489 tys. zł z tytułu utworzenia odpisu oraz 1.935 tys. zł z tytułu odwrócenia odpisu (patrz nota 9.4).

W roku 2015 utworzenie i rozwiązanie odpisu z tytułu utraty wartości należności głównych Grupa ujęła w pozostałych przychodach w kwocie 1.927 tys. zł, na którą składały się kwoty: 8.094 tys. zł z tytułu utworzenia odpisu oraz 10.021 tys. zł z tytułu odwrócenia odpisu (patrz nota 9.3).

Analiza wiekowania należności przeterminowanych nieobjętych odpisem aktualizującym:	31 grudnia 2016	31 grudnia 2015
Do 1 miesiąca	75.664	26.123
Od 1 do 3 miesięcy	1.249	707
Od 3 do 6 miesięcy	39	359
Od 6 miesięcy do 1 roku	37	1.262
Powyżej 1 roku	4.048	358
Razem	81.037	28.809

Należności przeterminowane nie zostały objęte odpisem aktualizującym ponieważ podlegają one zabezpieczeniu przed ryzykiem kredytowym w postaci hipoteki, zastawu, ubezpieczenia, gwarancji bankowej lub poręczenia.

Na dzień 31 grudnia 2016 roku i 31 grudnia 2015 roku udział należności z tytułu dostaw i usług pięciu największych odbiorców Grupy na koniec okresu sprawozdawczego wynosił 32% salda tych należności ogółem (indywidualnie od 2% do 11%). W ocenie Grupy, w odniesieniu do należności z tytułu dostaw i usług, z wyjątkiem należności od ww. odbiorców, nie występuje istotna koncentracja ryzyka kredytowego. Maksymalna ekspozycja Grupy na ryzyko kredytowe na dzień kończący okres sprawozdawczy jest najlepiej reprezentowana przez wartość księgową tych instrumentów.

16.2 Należności z tytułu leasingu finansowego

Grupa opracowała i wdrożyła System Partnerstwa Handlowego "Rodzina LOTOS", który określa sposób prowadzenia stacji paliw. Grupa zawarła umowy partnerstwa handlowego z podmiotami, nazywanymi Partnerami, prowadzącymi stacje paliw na własne ryzyko i rachunek. Należności z tytułu umów partnerskich dotyczą nakładów poniesionych na wizualizację na stacjach paliw, które zostały oddane do użytkowania na podstawie umów zawieranych na okres 5–10 lat.

	Minimalne opłaty leasingowe		Wartość bieżąca minimalnych opłat leasingowych	
	31 grudnia 2016	31 grudnia 2015	31 grudnia 2016	31 grudnia 2015
Nie dłużej niż jeden rok	7.166	5.608	7.108	5.568
Od 1 roku do 5 lat	14.671	10.940	14.551	10.862
Powyżej 5 lat	20	157	20	156
Razem	21.857	16.705	21.679	16.586
Minus niezrealizowane przychody finansowe	(178)	(120)	-	-
Wartość bieżąca minimalnych opłat leasingowych	21.679	16.585	21.679	16.586
w tym:				
część długoterminowa			14.571	11.018
część krótkoterminowa			7.108	5.568

17. Zapasy

	31 grudnia 2016	31 grudnia 2015
Wyroby gotowe	833.602	863.428
Półprodukty i produkty w toku	431.699	319.533
Towary	149.236	116.801
Materiały	1.919.054	1.936.054
Razem	3.333.591	3.235.816

w tym zapasy wycenione według:

kosztu wytworzenia lub ceny nabycia	3.309.542	493.696
ceny sprzedaży netto możliwej do uzyskania	24.049	2.742.120

Zapasy wyceniane są według ceny nabycia lub kosztu wytworzenia z uwzględnieniem odpisów aktualizujących tę wartość do poziomu ceny sprzedaży netto możliwej do realizacji pomniejszonej o koszty sprzedaży, jeśli cena ta jest niższa.

W 1 półroczu 2016 roku Grupa dokonała odwrócenia odpisów aktualizujących wartość zapasów ropy naftowej i produktów rafineryjnych w kwocie 262.680 tys. zł utworzonych w 2015 roku w związku ze zmianą notowań cen ropy naftowej i produktów rafineryjnych. Utworzone w 2015 roku odpisy doprowadzały wartość zapasów na dzień 31 grudnia 2015 roku do poziomu ceny sprzedaży netto możliwej do uzyskania. Na dzień 31 grudnia 2016 roku zapasy ropy naftowej i produktów rafineryjnych wycenione są odpowiednio na poziomie kosztu wytworzenia lub ceny nabycia.

Na dzień 31 grudnia 2016 roku wartość zapasów stanowiących zabezpieczenie zobowiązań z tytułu kredytów wynosiła 2.801.263 tys. zł (31 grudnia 2015: 2.734.698 tys. zł).

17.1 Zmiana stanu odpisów aktualizujących wartość zapasów

	2016	2015
Stan na początek okresu	267.695	453.409
Utworzenie	18.582	267.840
Różnice kursowe z przeliczenia jednostek zagranicznych	33	21
Wykorzystanie	(1.281)	(328)
Rozwiązanie	(282.972)	(453.247)
Stan na koniec okresu	2.057	267.695

Efekt aktualizacji wartości zapasów prezentowany jest w koszcie własnym sprzedaży.

18. Środki pieniężne i ich ekwiwalenty

	31 grudnia 2016	31 grudnia 2015
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty wykazane w sprawozdaniu z sytuacji finansowej	744.616	859.699
Kredyty w rachunku bieżącym	(13.858)	(581.629)
Razem środki pieniężne i ich ekwiwalenty wykazane w sprawozdaniu z przepływów pieniężnych	730.758	278.070

Środki pieniężne w banku są oprocentowane według zmiennych stóp procentowych, których wysokość zależy od krótkoterminowych stóp procentowych na rynku międzybankowym. Lokaty krótkoterminowe są zakładane na różne okresy, od jednego dnia do jednego miesiąca, w zależności od aktualnego zapotrzebowania Grupy na środki pieniężne i są oprocentowane według ustalonych dla nich stóp procentowych.

Na dzień 31 grudnia 2016 roku Grupa dysponowała niewykorzystanymi przyznanymi środkami kredytowymi w wysokości 1.100.959 tys. zł (31 grudnia 2015: 505.299 tys. zł) związanymi z kredytami obrotowymi w odniesieniu do których wszystkie warunki zawieszające zostały spełnione.

Wartość środków pieniężnych na rachunkach bankowych, na których ustanowiono zabezpieczenie zobowiązań Grupy na dzień 31 grudnia 2016 roku wynosiła 45.435 tys. zł (31 grudnia 2015: 3.399 tys. zł).

19. Kapitał podstawowy

	31 grudnia 2016	31 grudnia 2015
Akcje serii A	78.700	78.700
Akcje serii B	35.000	35.000
Akcje serii C	16.173	16.173
Akcje serii D	55.000	55.000
Razem	184.873	184.873

Na dzień 31 grudnia 2016 roku oraz na dzień 31 grudnia 2015 roku kapitał podstawowy składał się z 184.873.362 akcji zwykłych o wartości nominalnej 1zł za każdą akcję mających pełne pokrycie w kapitale podstawowym. Jedna akcja jest równoważna pojedynczemu głosowi na Walnym Zgromadzeniu i posiada prawo do dywidendy.

20. Nadwyżka ceny emisyjnej nad wartością nominalną akcji

Nadwyżka ceny emisyjnej nad wartością nominalną akcji na dzień 31 grudnia 2016 roku oraz na dzień 31 grudnia 2015 roku obejmuje nadwyżkę ceny emisyjnej akcji serii B, C i D nad ich wartością nominalną z uwzględnieniem kosztów bezpośrednio związanych z emisją akcji.

	Seria B	Seria C	Seria D	Razem
Nadwyżka ceny emisyjnej nad wartością nominalną akcji	980.000	340.773	940.500	2.261.273
Koszty bezpośrednio związane z emisją akcji	(9.049)	(376)	(23.538)	(32.963)
Razem	970.951	340.397	916.962	2.228.310

21. Kapitał rezerwy z wyceny zabezpieczeń przepływów pieniężnych

Kapitał rezerwy z wyceny zabezpieczeń przepływów pieniężnych obejmuje zmiany wyceny kredytów w walutach obcych, wykorzystywanych jako instrumenty zabezpieczające do zabezpieczenia przepływów pieniężnych z tytułu sprzedaży denominowanej w USD, pomniejszone o wpływ odroczonego podatku dochodowego.

Zmiany wartości godziwej finansowych instrumentów pochodnych wyznaczonych do zabezpieczenia przepływów pieniężnych w części stanowiącej efektywne zabezpieczenie ujmują się w kapitale rezerwowym z wyceny zabezpieczeń przepływów pieniężnych, natomiast część nieefektywną zalicza się do przychodów/kosztów finansowych okresu sprawozdawczego.

	Nota	2016	2015
Stan na początek okresu		(700.888)	(412.535)
Wycena instrumentów zabezpieczających przepływy pieniężne:	27.3	(138.178)	(355.973)
- część skuteczna		(138.794)	(356.477)
- część nieskuteczna ⁽¹⁾		616	504
Podatek dochodowy dotyczący wyceny instrumentów zabezpieczających przepływy pieniężne	10.1	26.254	67.620
Stan na koniec okresu		(812.812)	(700.888)

⁽¹⁾ Część stanowiąca nieefektywne zabezpieczenie ujęta w kosztach finansowych.

22. Zyski zatrzymane

Na zyski zatrzymane składają się kapitały tworzone i wykorzystywane według zasad określonych przepisami prawa i postanowieniami aktów założycielskich oraz wyniki bieżącego okresu sprawozdawczego.

Ponadto Grupa prezentuje w zyskach zatrzymanych zyski/straty aktuarialne z wyceny określonych świadczeń pracowniczych po okresie zatrudnienia z uwzględnieniem efektu podatkowego, które w sprawozdaniu z całkowitych dochodów ujmowane są w pozycji Inne całkowite dochody/(straty) netto.

Na dzień 31 grudnia 2016 roku oraz na dzień 31 grudnia 2015 roku w Grupie LOTOS S.A. wystąpiły ograniczenia do przekazywania funduszy w postaci dywidend, szerzej opisane w nocie 12.

22.1 Ograniczenia zdolności jednostek zależnych do przekazywania funduszy Jednostce Dominującej w postaci dywidend

W latach 2016 i 2015 w Grupie Kapitałowej LOTOS wystąpiły ograniczenia zdolności jednostek zależnych do przekazywania funduszy Grupie LOTOS S.A. w postaci dywidend, które wynikały z następujących okoliczności:

- Zapisy umów kredytowych ograniczają wartość nadwyżki gotówki wypracowanej w roku obrotowym przez spółkę LOTOS Paliwa Sp. z o.o. z przeznaczeniem na wypłatę dywidend od spełnienia określonych wskaźników.
- W spółce LOTOS Asphalt Sp. z o.o. występuje ograniczenie do wypłaty dywidend wynikające z zapisów umowy kredytowej na finansowanie Projektu EFRA, która dopuszcza wypłatę dywidendy nie wcześniej niż po dokonaniu spłaty pierwszej raty kredytu, przewidzianej na dzień 21 grudnia 2018 roku. Wypłata dywidendy z generowanych środków operacyjnych uzależniona jest od spełnienia ustalonych w umowie warunków, w tym wypracowania odpowiedniej nadwyżki pieniężnej oraz osiągnięcia określonych poziomów wskaźników finansowych.

Powyższe ograniczenia obowiązywały na dzień 31 grudnia 2016 roku oraz 31 grudnia 2015 roku, ponadto w spółce LOTOS Petrobaltic S.A. został podpisany aneks do umowy programu emisji obligacji, który wprowadził do umowy zakaz ogłoszenia, dokonania oraz wypłaty dywidendy przez spółkę bez uzyskania zgody Zgromadzenia Obligatariuszy. Zakaz ten obowiązywał na dzień 31 grudnia 2016 roku.

23. Kredyty, pożyczki, obligacje oraz zobowiązania z tytułu leasingu finansowego

	Nota	31 grudnia 2016	31 grudnia 2015
Kredyty bankowe	23.1	5.082.926	6.481.034
Pożyczki	23.2	81.833	92.146
Obligacje	23.3	213.014	218.100
Zobowiązania z tytułu leasingu finansowego	23.4	179.503	208.028
Razem		5.557.276	6.999.308
w tym:			
część długoterminowa		3.980.537	4.454.460
część krótkoterminowa		1.576.739	2.544.848

23.1 Kredyty bankowe

	31 grudnia 2016	31 grudnia 2015
Celowe kredyty inwestycyjne	4.429.080	4.744.306
Kredyty obrotowe	161.805	883.818
Kredyt na refinansowanie i finansowanie zapasów	836.316	1.170.728
Środki zgromadzone na lokatach bankowych zabezpieczających spłatę odsetek oraz rat kapitałowych*	(344.275)	(317.818)
Razem	5.082.926	6.481.034
w tym:		
część długoterminowa	3.769.785	4.197.008
część krótkoterminowa	1.313.141	2.284.026

* Grupa LOTOS S.A zgodnie z MSR 32 kompensuje składnik aktywów finansowych (środki zabezpieczone na spłatę zobowiązań kredytowych) i zobowiązania finansowe z tytułu otrzymanych kredytów, gdyż posiada ważny tytuł prawny do dokonania kompensaty ujętych kwot oraz zamierza jednocześnie zrealizować składnik aktywów i wykonać zobowiązanie. Gromadzenie środków na spłatę zobowiązań kredytowych wynika wprost z ustaleń zawartych w dokumentacji kredytowej dotyczącej kredytów inwestycyjnych związanych z finansowaniem Programu 10+ oraz z kredytem na refinansowanie i finansowanie zapasów. Spółka jest zobowiązana do zabezpieczenia i utrzymywania środków na spłatę rat kapitałowych i odsetek przypadających do spłaty w okresie do 6 miesięcy. Prezentacja netto w sprawozdaniu z sytuacji finansowej służy odzwierciedleniu oczekiwanych przyszłych przepływów pieniężnych z rozliczenia dwóch lub więcej instrumentów finansowych.

Zabezpieczenie spłaty kredytów stanowią:

- pełnomocnictwo do dysponowania rachunkami bankowymi, weksle in blanco i gwarancje bankowe,
- zastawy rejestrowe na rachunkach bankowych, zapasach, ruchomościach istniejących oraz przyszłych, a także na udziałach spółek zależnych
- hipoteka
- przewłaszczenie rzeczowych aktywów trwałych,
- cesje z umów ubezpieczeniowych, w tym ubezpieczenia zapasów,
- cesja z umów na przechowywanie zapasów oraz cesja praw do odszkodowania od Skarbu Państwa w przypadku obowiązku sprzedaży zapasów obowiązkowych poniżej ich ceny rynkowej,
- cesje z umów licencyjnych, projektowych oraz umów sprzedaży produktów
- cesja praw z kontraktów sprzedaży ropy naftowej,
- akcje i udziały w spółkach zależnych,
- cesja praw z umowy pożyczki warunkowej,
- oświadczenie o poddaniu się egzekucji,

Kredyty bankowe według waluty finansowania

	Waluta kredytu udzielonego Grupie			Razem
	EUR	USD	PLN	
31 grudnia 2016	1	4.745.412	337.513	5.082.926
31 grudnia 2015	9.620	5.546.432	924.982	6.481.034

Oprocentowanie kredytów jest oparte o:

- dla kredytów zaciągniętych w USD - LIBOR USD 1M, 3M lub 6M w zależności od wybranego w danym momencie okresu odsetkowego,
- dla kredytów zaciągniętych w EUR – EURIBOR 1M lub 3M,
- dla kredytów zaciągniętych w PLN – WIBOR ON, 1M lub 3M.

Marże bankowe dotyczące zaciągniętych kredytów mieszczą się w przedziale 0,9 pp. – 4,0 pp.

Na dzień 31 grudnia 2016 roku efektywna stopa procentowa kredytów uwzględniająca fakt finansowania w USD i EUR kształtuje się na średnim poziomie około 2,85 % (31 grudnia 2015: 2,55 %). Efektywna stopa procentowa dla kredytów w PLN z wyłączeniem kredytów konsorcyjnych Jednostki Dominującej kształtuje się na średnim poziomie około 3,55 % (31 grudnia 2015: 3,59 %).

Analiza wrażliwości kredytów na ryzyko związane ze zmianami kursów walut oraz stóp procentowych została przedstawiona odpowiednio w notach 28.3.1 oraz 28.4.1. Analiza kontraktowych terminów zapadalności kredytów została przedstawiona w nocie 28.5.

W ramach kredytów inwestycyjnych oraz kredytu na refinansowanie i finansowanie zapasów Jednostka Dominująca zobowiązana jest do utrzymywania określonego w umowach poziomu wskaźnika Tangible Consolidated Net Worth (TCNW). Dodatkowo Spółka w ramach ww. umowy kredytowej zobowiązana jest do utrzymywania wartości wskaźnika finansowego określonego jako Loan to Pledged Inventory Value Ratio na poziomie nie wyższym niż określony umową kredytową. Spółka na dzień 31 grudnia 2016 roku oraz 31 grudnia 2015 roku spełniała opisane powyżej wytyczne.

Wpływy i wydatki z tytułu kredytów bankowych

Wpływy z tytułu zaciągniętych w 2016 roku kredytów bankowych Grupy wyniosły 379,3 mln zł (w 2015 roku: 798,2 mln zł), natomiast wydatki z tytułu spłaty kredytów wyniosły 1.499,4 mln zł (w 2014 roku: 1.161,5 mln zł). Powyższe kwoty zostały zaprezentowane w skonsolidowanym sprawozdaniu z przepływów pieniężnych z działalności finansowej odpowiednio [w pozycjach: Wpływy z tytułu zaciągniętych kredytów](#) oraz [Wydatki z tytułu spłaty kredytów](#).

Wpływy z tytułu zaciągniętych kredytów w 2016 roku dotyczyły:

- kredytów inwestycyjnych związanych z finansowaniem Projektu EFRA (133,2 mln zł),
- kredytów obrotowych spółki LOTOS Asfalt Sp. o.o. (77 mln zł),
- kredytów obrotowych spółki AB LOTOS Geonafta (169,1 mln zł).

Wydatki z tytułu spłaty kredytów w 2016 roku dotyczyły głównie:

- kredytów inwestycyjnych Jednostki Dominującej związanych z finansowaniem Projektu 10+ (526,3 mln zł),
- kredytu Jednostki Dominującej na refinansowanie i finansowanie zapasów (421,5 mln zł),
- kredytów obrotowych spółki LOTOS Asfalt Sp. z o.o. (190,5 mln zł),
- kredytów inwestycyjnych spółki LOTOS Paliwa Sp. z o.o. na refinansowanie i finansowanie zakupu stacji paliw (33,7 mln zł),
- kredytów spółki LOTOS Exploration and Production Norge AS (113,3 mln zł),
- kredytów spółki AB LOTOS Geonafta (199,4 mln zł),
- kredytu inwestycyjnego spółki SPV Baltic Sp. z o.o. na zakup wielozadaniowej platformy spółki (9,7 mln zł).

W 2016 oraz 2015 roku nie wystąpiły sytuacje braku spłaty kredytów.

Dodatkowe informacje na temat kredytów bankowych Grupy zostały zaprezentowane w Sprawozdaniu Zarządu z działalności Grupy LOTOS S.A. i jej grupy kapitałowej za rok 2016.

23.2 Pożyczki

	31 grudnia 2016	31 grudnia 2015
Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (WFOŚiGW)	7.713	8.498
Agencja Rozwoju Przemysłu S.A.	74.120	83.648
Razem	81.833	92.146
w tym:		
część długoterminowa	69.366	80.966
część krótkoterminowa	12.467	11.180

Pożyczka udzielona przez Agencję Rozwoju Przemysłu S.A. przeznaczona była na sfinansowanie zakupu platformy wiertniczej, natomiast pozostałe pożyczki dotyczyły dofinansowania modernizacji lokomotyw oraz oczyszczalni cystern, a także modernizacji instalacji odpylania spalin w elektrociepłowni.

Zabezpieczenie spłaty pożyczek stanowią:

- zastaw rejestrowy na aktywach,
- zastaw rejestrowy i finansowy na udziałach,
- cesja praw z polis ubezpieczeniowych i umów sprzedaży
- przelew wierzytelności z rachunków bankowych,
- weksle in blanco oraz oświadczenie o poddaniu się egzekucji,
- poręczenia udzielone przez spółki Grupy.

Walutą pożyczek jest PLN. Oprocentowanie pożyczek oparte jest o 1M WIBOR lub stopę redyskonta weksli.

Na dzień 31 grudnia 2016 efektywna stopa procentowa pożyczek kształtowała się na średnim poziomie około 4,56% (31 grudnia 2015: 4,59%).

Analiza wrażliwości pożyczek na ryzyko związane ze zmianami stóp procentowych została przedstawiona w nocie 28.4.1.

Analiza kontraktowych terminów zapadalności pożyczek została przedstawiona w nocie 28.5.

Wpływy i wydatki z tytułu pożyczek

W 2016 roku wpływy z tytułu pożyczek wyniosły 1,2 mln zł (w 2015 roku Grupa nie zaciągała pożyczek), natomiast wydatki z tytułu spłaty pożyczek wyniosły 11,6 mln zł (w 2015 roku: 10,8 mln zł). Powyższe kwoty zostały zaprezentowane w skonsolidowanym sprawozdaniu z przepływów pieniężnych z działalności finansowej odpowiednio w pozycjach: [Wpływy z tytułu zaciągniętych pożyczek](#) oraz [Wydatki z tytułu spłaty pożyczek](#).

23.3 Obligacje

W 2013 roku spółka LOTOS Petrobaltic S.A. (segment wydobywczy) dokonała emisji obligacji średnioterminowych (obligacje serii: A, B, C, D, E w łącznej wartości nominalnej 65,9 mln USD) na podstawie umowy zawartej z Bankiem Pekao S.A. w dniu 29 października 2013 roku. W ramach umowy spółka LOTOS Petrobaltic S.A. może dokonać emisji obligacji do równowartości w dolarach amerykańskich kwoty 200 mln zł. Nabywcą wyemitowanych obligacji był Bank Pekao S.A. Na dzień 31 grudnia 2016 roku wartość zobowiązania z tytułu wyemitowanych przez Spółkę obligacji, bez uwzględnienia wydatków związanych z emisją wynosi 213,0 mln zł (31 grudnia 2015: 218,1 mln zł).

Zabezpieczenie programu obligacji stanowią:

- umowa cesji,
- pełnomocnictwo do rachunków bankowych,
- weksel własny in blanco,
- oświadczenie o dobrowolnym poddaniu się egzekucji.
- hipoteka,
- przelew wierzytelności z umów ubezpieczenia majątkowego oraz umów na świadczenie usług platformy wiertniczej

Wpływy i wydatki z tytułu obligacji

W 2016 roku dokonano wykupu obligacji o wartości nominalnej 5 mln USD. Wydatki z tego tytułu w wysokości 19,2 mln zł zostały zaprezentowane w sprawozdaniu z przepływów pieniężnych z działalności finansowej Grupy w pozycji [Wykup obligacji](#) (w 2015 roku: 19,4 mln zł).

Analiza wrażliwości obligacji na ryzyko związane ze zmianami kursów walut oraz stóp procentowych została przedstawiona odpowiednio w notach 28.3.1 oraz 28.4.1, natomiast analiza wymagalności w nocie 28.5.

23.4 Zobowiązania z tytułu leasingu finansowego

	Minimalne opłaty leasingowe		Wartość bieżąca minimalnych opłat leasingowych	
	31 grudnia 2016	31 grudnia 2015	31 grudnia 2016	31 grudnia 2015
Nie dłużej niż jeden rok	57.771	54.648	38.117	31.542
Od 1 roku do 5 lat	173.719	198.708	137.315	145.431
Powyżej 5 lat	4.345	34.135	4.071	31.055
Razem	235.835	287.491	179.503	208.028
Minus koszty finansowe	(56.332)	(79.463)	-	-
Wartość bieżąca minimalnych opłat leasingowych	179.503	208.028	179.503	208.028
w tym:				
część długoterminowa			141.386	176.486
część krótkoterminowa			38.117	31.542

Na podstawie umów leasingu finansowego Grupa użytkuje głównie aktywa związane z taborem kolejowym.

Analiza wrażliwości zobowiązań z tytułu leasingu finansowego na ryzyko związane ze zmianami kursów walut oraz stóp procentowych została przedstawiona odpowiednio w notach 28.3.1 oraz 28.4.1, natomiast analiza wymagalności w nocie 28.5.

23.4.1 Nieujęte zobowiązania wynikające z zawartych umów leasingu operacyjnego

Na dzień 31 grudnia 2016 roku oraz na dzień 31 grudnia 2015 roku przyszłe minimalne opłaty z tytułu umów nieodwołalnego leasingu operacyjnego przedstawiały się następująco:

	31 grudnia 2016	31 grudnia 2015
Nie dłużej niż jeden rok	110.506	109.979
Od 1 roku do 5 lat	339.348	350.794
Powyżej 5 lat	3.836	48.171
Razem	453.690	508.944

Na podstawie umów leasingu operacyjnego Grupa użytkuje głównie aktywa związane z taborem kolejowym.

24. Pochodne instrumenty finansowe

	31 grudnia 2016	31 grudnia 2015
Długoterminowe aktywa finansowe:	20.918	8.697
Swap towarowy (surowce i produkty naftowe)	17.196	367
Forwardy i spoty walutowe	-	7.024
Swap procentowy (IRS)	3.722	992
Opcje	-	314
Krótkoterminowe aktywa finansowe:	79.958	208.482
Swap towarowy (surowce i produkty naftowe)	41.538	198.224
Forwardy i spoty walutowe	8.667	7.058
Opcje	411	49
Swap walutowy	29.342	3.151
Aktywa finansowe	100.876	217.179
Długoterminowe zobowiązania finansowe:	36.316	54.306
Swap towarowy (surowce i produkty naftowe)	2.225	8.548
Forwardy i spoty walutowe	2.816	6
Swap procentowy (IRS)	31.275	45.752
Krótkoterminowe zobowiązania finansowe:	172.920	110.845
Swap towarowy (surowce i produkty naftowe)	16.177	49.507
Forwardy i spoty walutowe	98.826	903
Swap procentowy (IRS)	23.852	26.511
Swap walutowy	34.065	33.924
Zobowiązania finansowe	209.236	165.151

Charakterystyka pochodnych instrumentów finansowych została zaprezentowana w nocie 7.24. Cele oraz zasady zarządzania ryzykiem finansowym opisano w nocie 28. Klasyfikacja pochodnych instrumentów finansowych według poziomów hierarchii wartości godziwej została przedstawiona w nocie 27.2.

Analiza wrażliwości pochodnych instrumentów finansowych na ryzyko rynkowe związane ze zmianami cen surowców i produktów naftowych została przedstawiona w nocie 28.1.1

Analiza wrażliwości pochodnych instrumentów finansowych na ryzyko rynkowe związane ze zmianami kursów walut została przedstawiona w nocie 28.3.1.

Analiza wrażliwości pochodnych instrumentów finansowych na ryzyko rynkowe związane ze zmianami stóp procentowych została przedstawiona w nocie 28.4.1.

Analiza wymagalności pochodnych instrumentów finansowych została przedstawiona w nocie 28.5.

Maksymalna ekspozycja na ryzyko kredytowe pochodnych instrumentów finansowych (aktywa finansowe) została przedstawiona w nocie 28.6.

25. Świadczenia pracownicze

	Nota	31 grudnia 2016	31 grudnia 2015
Długoterminowe zobowiązania:	25.1	168.537	182.252
Świadczenia po okresie zatrudnienia	25.1	40.235	38.459
Nagrody jubileuszowe i pozostałe świadczenia	25.1	128.302	143.793
Krótkoterminowe zobowiązania:	25.1	135.612	122.201
Świadczenia po okresie zatrudnienia	25.1	7.096	4.224
Nagrody jubileuszowe i pozostałe świadczenia	25.1	14.219	12.184
Zobowiązania z tytułu premii, nagród i niewykorzystanych urlopów		85.222	78.409
Zobowiązania z tytułu wynagrodzeń		29.075	27.384
Razem		304.149	304.453

25.1 Zobowiązania z tytułu nagród jubileuszowych oraz świadczeń po okresie zatrudnienia

Grupa wypłaca pracownikom przechodzącym na emeryturę kwoty świadczeń po okresie zatrudnienia zgodnie z zakładowymi systemami wynagradzania. Nagrody jubileuszowe są wypłacane pracownikom po przepracowaniu określonej liczby lat. W związku z tym Grupa na podstawie wyceny dokonanej przez profesjonalne firmy aktuarialne lub na podstawie własnych szacunków ujmuje zobowiązania z tytułu nagród jubileuszowych oraz świadczeń po okresie zatrudnienia na poziomie wartości bieżących. Kwotę tych zobowiązań oraz uzgodnienie przedstawiające zmiany stanu w ciągu okresu sprawozdawczego przedstawiono w poniższej tabeli:

	Nota	Świadczenia po okresie zatrudnienia	Nagrody jubileuszowe i pozostałe świadczenia	Razem
1 stycznia 2016		40.519	155.977	196.496
Koszty bieżącego zatrudnienia		2.445	12.069	14.514
Koszty dyskonta	25.2; 9.6	1.033	4.076	5.109
Koszty przeszłego zatrudnienia		5.674	(15.841)	(10.167)
Wypłacone świadczenia		(2.113)	(11.733)	(13.846)
(Zyski)/Straty aktuarialne wykazane w wyniku	25.2	-	(2.027)	(2.027)
(Zyski)/Straty aktuarialne wykazane w innych całkowitych dochodach	25.2	(2.243)	-	(2.243)
31 grudnia 2016		45.315	142.521	187.836
w tym:				
część długoterminowa		38.535	128.302	166.837
część krótkoterminowa		6.780	14.219	20.999
Zobowiązania z tytułu nagród jubileuszowych oraz świadczeń po okresie zatrudnienia w spółkach zagranicznych ⁽¹⁾		2.016	-	2.016
31 grudnia 2016		47.331	142.521	189.852
w tym:				
część długoterminowa		40.235	128.302	168.537
część krótkoterminowa		7.096	14.219	21.315
	Nota	Świadczenia po okresie zatrudnienia	Nagrody jubileuszowe i pozostałe świadczenia	Razem
1 stycznia 2015		40.359	155.657	196.016
Przeklasyfikowanie do zobowiązań bezpośrednio związanych z aktywami (lub grupami do zbycia) przeznaczonymi do sprzedaży		1.963	7.125	9.088
Koszty bieżącego zatrudnienia		2.488	12.929	15.417
Koszty dyskonta	25.2; 9.6	1.031	4.027	5.058
Koszty przeszłego zatrudnienia		(1.694)	(6.323)	(8.017)
Wypłacone świadczenia		(2.916)	(12.497)	(15.413)
(Zyski)/Straty aktuarialne wykazane w wyniku	25.2	-	(4.941)	(4.941)
(Zyski)/Straty aktuarialne wykazane w innych całkowitych dochodach	25.2	(712)	-	(712)
31 grudnia 2015		40.519	155.977	196.496
w tym:				
część długoterminowa		36.476	143.793	180.269
część krótkoterminowa		4.043	12.184	16.227
Zobowiązania z tytułu nagród jubileuszowych oraz świadczeń po okresie zatrudnienia w spółkach zagranicznych ⁽¹⁾		2.164	-	2.164
31 grudnia 2015		42.683	155.977	198.660
w tym:				
część długoterminowa		38.459	143.793	182.252
część krótkoterminowa		4.224	12.184	16.408

⁽¹⁾ Ze względu na odmienny charakter programów emerytalnych w należących do Grupy spółkach zagranicznych: LOTOS Exploration and Production Norge AS oraz spółkach z GK AB LOTOS Geonafra, a także z uwagi na ich nieistotny wpływ na sumę zobowiązań z tytułu nagród jubileuszowych oraz świadczeń po okresie zatrudnienia, zobowiązania tych spółek zostały zaprezentowane odrębnie w pozycji Zobowiązania z tytułu nagród jubileuszowych oraz świadczeń po okresie zatrudnienia w spółkach zagranicznych.

25.2 Łączna kwota kosztów ujętych w wyniku finansowym z tytułu przyszłych wypłat świadczeń pracowniczych

	Nota	2016	2015
Pozycje ujęte w wyniku:		10.638	10.133
Koszty nagród jubileuszowych, świadczeń emerytalnych i innych świadczeń po okresie zatrudnienia:	9.2	5.529	5.075
- koszty bieżącego zatrudnienia		14.514	15.417
- koszty przeszłego zatrudnienia		(10.167)	(8.017)
- efekt spółek zagranicznych		3.209	2.616
- (zyski)/straty aktuarialne	25.1	(2.027)	(4.941)
Koszty dyskonta	25.1; 9.6	5.109	5.058
Pozycje ujęte w innych całkowitych dochodach:		(2.019)	654
(Zyski)/Straty aktuarialne	25.1	(2.243)	(712)
Efekt spółek zagranicznych		224	1.366
Całkowite dochody ogółem		8.619	10.787

25.3 Założenia aktuarialne

Główne założenia przyjęte przez aktuarium	31 grudnia 2016	31 grudnia 2015
Stopa dyskontowa (%)	3,50%	2,90%
Przewidywany wskaźnik inflacji (%)	2,50%	2,50%
Wskaźnik rotacji pracowników (%)	2,33%	2,33%
Przewidywana stopa wzrostu wynagrodzeń w kolejnym roku (%)	2,00%	0,00%
Przewidywana stopa wzrostu wynagrodzeń w latach następnych (%)	2,50%	2,50%

- Prawdopodobieństwo odejść pracowników przyjęto na podstawie danych historycznych dotyczących rotacji zatrudnienia w Grupie oraz danych statystycznych dotyczących odejść pracowniczych w branży. Wskaźniki rotacji przyjęte przez aktuarium zostały ustalone w podziale na mężczyzn i kobiety oraz na 9 kategorii wiekowych. Obecnie, wskaźnik rotacji pracowników jest prezentowany w wartości uśrednionej.
- Umieralność i prawdopodobieństwo dożycia przyjęto zgodnie z Tablicami Trwania Życia 2015, publikowanymi przez Główny Urząd Statystyczny, przyjmując, że populacja zatrudnionych w Spółce odpowiada średniej dla Polski pod względem umieralności (31 grudnia 2015: Tablicami Trwania Życia 2014).
- Uwzględniono zmiany wynikające ze znowelizowanej Ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tzw. ustawy emerytalnej), w szczególności zmiany dotyczące ustalenia wieku emerytalnego dla kobiet i mężczyzn. Nowelizacja ustawy emerytalnej skutkowałą zmianą zasad funkcjonowania poszczególnych programów świadczeń, co spowodowało powstanie kosztów przeszłego zatrudnienia.
- Przyjęto normalny tryb przechodzenia pracowników na emeryturę według szczegółowych zasad zawartych w ustawie emerytalnej, z wyjątkiem tych zatrudnionych, którzy wg informacji dostarczonych przez spółkę spełnią warunki wymagane do przejścia na wcześniejszą emeryturę.
- Na podstawie historycznych danych, przyjęto że statystycznie 60% odpraw pośmiertnych wypłacane jest w wysokości połowy pełnej kwoty.
- Do dyskontowania przyszłych wypłat świadczeń przyjęto stopę dyskontową w wysokości 3,5%, tj. zgodnie z założeniem zdefiniowanym na poziomie korporacyjnym (31 grudnia 2015: 2,9%, tj. zgodnie z założeniem zdefiniowanym na poziomie korporacyjnym).

25.4 Świadczenia z tytułu rozwiązania stosunku pracy

Koszty świadczeń z tytułu rozwiązania stosunku pracy oraz odszkodowania z tytułu zakazu konkurencji w 2016 roku wynosiły łącznie 4.994 tys. zł (w 2015 roku: 6.939 tys. zł).

Wartość rezerw na koszty świadczeń z tytułu rozwiązania stosunku pracy w 2016 roku wynosiła łącznie 379 tys. zł (w 2015 roku: 125 tys. zł).

25.5 Analiza wrażliwości

Poniższa tabela przedstawia wyniki kalkulacji przy zmienionych podstawowych założeniach aktuarialnych: stopy wzrostu wynagrodzeń oraz stopy dyskonta finansowego:

Saldo początkowe zobowiązania

Stopa wzrostu wynagrodzeń	Stopa dyskonta finansowego	Nagrody jubileuszowe	Odprawy emerytalno-rentowe	Odprawy pośmiertne	Fundusz socjalny	Razem ⁽¹⁾
bazowa	bazowa	130.756	40.268	7.810	8.959	187.793
bazowa + 1%	bazowa	141.423	44.311	8.540	10.610	204.884
bazowa - 1%	bazowa	121.371	36.822	7.170	7.661	173.024
bazowa	bazowa + 0,5%	125.387	38.338	7.451	8.256	179.432
bazowa	bazowa - 0,5%	136.545	42.382	8.197	9.761	196.885

Poniższe tabele przedstawiają wyniki kalkulacji przy zmienionych podstawowych założeniach aktuarialnych: stopy wzrostu wynagrodzeń i składek na opiekę medyczną oraz stopy dyskonta finansowego:

Prognozowane na rok 2017 koszty bieżącego zatrudnienia

Stopa wzrostu wynagrodzeń	Stopa dyskonta finansowego	Nagrody jubileuszowe	Odprawy emerytalno-rentowe	Odprawy pośmiertne	Fundusz socjalny	Razem ⁽¹⁾
bazowa	bazowa	10.176	2.213	629	388	13.406
bazowa + 1%	bazowa	11.307	2.575	710	511	15.103
bazowa - 1%	bazowa	9.203	1.916	561	298	11.978
bazowa	bazowa + 0,5%	9.667	2.058	594	341	12.660
bazowa	bazowa - 0,5%	10.729	2.386	668	444	14.227

⁽¹⁾ Ze względu na odmienny charakter programów emerytalnych w należących do Grupy spółkach zagranicznych: LOTOS Exploration and Production Norge AS oraz spółkach z GK AB LOTOS Geonafra, a także z uwagi na ich nieistotny wpływ na sumę zobowiązań z tytułu nagród jubileuszowych oraz świadczeń po okresie zatrudnienia, zobowiązania tych spółek nie zostały uwzględnione w powyższej analizie.

Prognozowane na rok 2017 koszty dyskonta

Stopa wzrostu wynagrodzeń	Stopa dyskonta finansowego	Nagrody jubileuszowe	Odprawy emerytalno-rentowe	Odprawy pośmiertne	Fundusz socjalny	Razem ⁽¹⁾
bazowa	bazowa	4.110	1.173	252	303	5.838
bazowa + 1%	bazowa	4.483	1.314	278	361	6.436
bazowa - 1%	bazowa	3.781	1.052	230	258	5.321
bazowa	bazowa + 0,5%	4.482	1.263	274	318	6.337
bazowa	bazowa - 0,5%	3.696	1.069	228	284	5.277

Łącznie prognozowane na rok 2017 koszty bieżącego zatrudnienia i koszty dyskonta

Stopa wzrostu wynagrodzeń	Stopa dyskonta finansowego	Nagrody jubileuszowe	Odprawy emerytalno-rentowe	Odprawy pośmiertne	Fundusz socjalny	Razem ⁽¹⁾
bazowa	bazowa	14.286	3.386	881	691	19.244
bazowa + 1%	bazowa	15.790	3.889	988	872	21.539
bazowa - 1%	bazowa	12.984	2.968	791	556	17.299
bazowa	bazowa + 0,5%	14.149	3.321	868	659	18.997
bazowa	bazowa - 0,5%	14.425	3.455	896	728	19.504

⁽¹⁾ Ze względu na odmienny charakter programów emerytalnych w należących do Grupy spółkach zagranicznych: LOTOS Exploration and Production Norge AS oraz spółkach z GK AB LOTOS Geonafte, a także z uwagi na ich niestotny wpływ na sumę zobowiązań z tytułu nagród jubileuszowych oraz świadczeń po okresie zatrudnienia, zobowiązania tych spółek nie zostały uwzględnione w powyższej analizie.

26. Zobowiązania z tytułu dostaw i usług, pozostałe zobowiązania i rezerwy

	Nota	31 grudnia 2016	31 grudnia 2015
Długoterminowe zobowiązania finansowe:		23.281	8.906
Zobowiązania inwestycyjne		2.955	8.070
Zobowiązania wobec Polskiej Fundacji Narodowej ⁽¹⁾		19.019	-
Pozostałe		1.307	836
Krótkoterminowe zobowiązania finansowe		1.941.687	1.405.335
Zobowiązania z tytułu dostaw i usług		1.718.178	1.232.510
Zobowiązania inwestycyjne		147.696	110.710
Rozliczenia z tytułu wspólnych działań (złoża norweskie) ⁽²⁾		57.801	43.792
Zobowiązania wobec Polskiej Fundacji Narodowej ⁽¹⁾		5.000	-
Pozostałe		13.012	18.323
Zobowiązania finansowe		1.964.968	1.414.241
Długoterminowe zobowiązania niefinansowe:		1.177.641	1.283.665
Rezerwy	26.1	1.164.360	1.269.053
Dotacje		10.093	11.157
Pozostałe		3.188	3.455
Krótkoterminowe zobowiązania niefinansowe:		1.395.567	1.230.920
Rezerwy	26.1	92.711	143.291
Zobowiązania z tytułu podatku od towarów i usług (VAT)		443.199	337.431
Zobowiązania z tytułu akcyzy i opłaty paliwowej		698.110	604.528
Pozostałe zobowiązania budżetowe inne niż podatek dochodowy		73.890	61.430
Dotacje		24.311	23.924
Zaliczki na dostawy		5.254	3.925
Zobowiązania z tytułu programu lojalnościowego NAVIGATOR		15.767	12.655
Rozliczenia z tytułu wspólnych działań (złoża norweskie) ⁽²⁾		5.455	12.125
Rezerwa na pokrycie niedoboru uprawnień CO ₂		9.790	1.059
Pozostałe		27.080	30.552
Zobowiązania niefinansowe		2.573.208	2.514.585
Razem		4.538.176	3.928.826
w tym:			
część długoterminowa		1.200.922	1.292.571
część krótkoterminowa:		3.337.254	2.636.255
- z tytułu dostaw i usług		1.718.178	1.232.510
- pozostałe		1.619.076	1.403.745

⁽¹⁾ Grupa LOTOS S.A., jako jeden z fundatorów utworzonej w 2016 roku Polskiej Fundacji Narodowej („PFN”, KRS 0000655791) zobowiązana jest do corocznego przekazywania środków finansowych na cele działalności statutowej fundacji przez okres kolejnych 10 lat. Łączne zaangażowanie finansowe Spółki w działalność PFN zostało ustalone na poziomie zdyskontowanych przyszłych wpłat w kwocie 29.019 tys. zł (patrz nota 9.4). W dniu 30 grudnia 2016 roku Spółka dokonała zasilenia funduszu założycielskiego PFN w kwocie 5.000 tys. zł, natomiast pozostałe na dzień 31 grudnia 2016 roku zobowiązanie wynikające z zapisów statutu fundacji wynosi 24.019 tys. zł (z tego kwotę 5.000 tys. zł zaprezentowano w części krótkoterminowej, a 19.019 tys. zł w części długoterminowej zobowiązań finansowych).

⁽²⁾ Zobowiązania spółki LOTOS Exploration and Production Norge AS (GK LOTOS Petrobaltic S.A., segment wydobywczy) z tytułu wzajemnych rozliczeń pomiędzy operatorem a uczestnikami konsorcjum na poszczególnych złożach norweskich.

Zobowiązania z tytułu dostaw i usług są nieoprocentowane i zazwyczaj rozliczane w terminach w przedziale 7 - 60 dni. Pozostałe zobowiązania są nieoprocentowane, ze średnim 1 miesięcznym terminem płatności. Kwota wynikająca z różnicy pomiędzy zobowiązaniami a należnościami z tytułu podatku od towarów i usług jest płacona właściwym władzom podatkowym w okresach miesięcznych. Zobowiązania z tytułu odsetek są zazwyczaj rozliczane w okresach 1 miesięcznych w ciągu całego roku obrotowego.

Analiza wrażliwości zobowiązań z tytułu dostaw i usług oraz pozostałych zobowiązań na ryzyko rynkowe związane ze zmianami kursów walut została przedstawiona w nocie 28.3.1.

Analiza wymagalności zobowiązań z tytułu dostaw i usług oraz pozostałych zobowiązań została przedstawiona w nocie 28.5.

26.1 Rezerwy

	Rezerwy na koszty likwidacji i rekultywacji							
	Rezerwa na kopalnie ropy naftowej i gazu ziemnego			Rezerwy na wyłączone z użytkowania instalacje rafineryjne i pozostałe	Razem	Pozostałe rezerwy	Razem	
	Nota	Polska	Norwegia					Litwa
1 stycznia 2016		191.837	986.439	14.133	25.770	1.218.179	194.165	1.412.344
Utworzenie		-	-	-	-	-	29.310	29.310
Aktualizacja szacunku kosztów likwidacji		(11.254)	(119.901) ⁽¹⁾	(1.523)	-	(132.678)	-	(132.678)
Aktualizacja szacunku rezerw z tytułu warunkowych płatności		-	-	-	-	-	(27.513)	(27.513)
Zmiany wysokości rezerw wynikające z przybliżenia czasu wykonania zobowiązania (efekt odwracania dyskonta)	9.6	5.639	40.349	826	75	46.889	2.238	49.127
Odsetki od funduszu likwidacji zakładu górniczego		310	-	-	-	310	-	310
Różnice kursowe z przeliczenia jednostek zagranicznych		-	93.610	532	-	94.142	11.491	105.633
Wykorzystanie		-	(41.861)	-	(158)	(42.019)	(105.652) ⁽²⁾	(147.671)
Rozwiązanie		-	-	-	(10.499)	(10.499)	(21.292)	(31.791)
31 grudnia 2016		186.532	958.636	13.968	15.188	1.174.324	82.747	1.257.071
w tym:								
część długoterminowa		186.532	944.339	13.968	13.805	1.158.644	5.716	1.164.360
część krótkoterminowa		-	14.297	-	1.383	15.680	77.031	92.711

Rezerwy na koszty likwidacji i rekultywacji:

Rezerwa na kopalnie ropy naftowej i gazu ziemnego Polska - rezerwy na przyszłe koszty likwidacji kopalń ropy naftowej i gazu ziemnego na obszarach górniczych B-3 i B-8 oraz fundusz likwidacji zakładu górniczego tworzonego zgodnie z ustawą z dnia 4 lutego 1994 roku - Prawo Geologiczne i Górnicze oraz Rozporządzeniem Ministra Gospodarki z dnia 24 czerwca 2002 roku w celu pokrycia przyszłych kosztów likwidacji kopalni ropy naftowej i gazu ziemnego.

Rezerwa na kopalnie ropy naftowej i gazu ziemnego Norwegia - rezerwy na przyszłe koszty likwidacji kopalni ropy naftowej na złożu YME (w tym rezerwa na przyszłe koszty usunięcia platformy MOPU) oraz kopalni ropy naftowej i gazu ziemnego na złożach Heimdal oraz Sleipner.

Rezerwa na kopalnie ropy naftowej i gazu ziemnego Litwa - rezerwy na przyszłe koszty likwidacji litewskich kopalni ropy naftowej.

Rezerwy na wyłączone z użytkowania instalacje rafineryjne i pozostałe - rezerwa na rekultywację oraz koszty rozbiórki i likwidacji wyłączonych z użytkowania instalacji w spółce LOTOS Terminale S.A., rezerwa na szacunkowe koszty demontażu rurociągu podwodnego eksploatowanego przez spółkę zależną Energobaltic Sp. z o.o. (GK LOTOS Petrobaltic S.A.) oraz na rekultywację terenu i usunięcie zanieczyszczeń.

⁽¹⁾ Wartość dotyczy głównie rezerw na przyszłe koszty likwidacji kopalni ropy naftowej i gazu ziemnego dotyczących pakietu aktywów Heimdal oraz Sleipner

⁽²⁾ W tym kwota 103.003 tys. zł (217.995 tys. NOK) dotycząca rezerwy z tytułu warunkowych płatności wynikających z umowy nabycia aktywów Sleipner.

	Rezerwy na koszty likwidacji i rekultywacji							
	Rezerwa na kopalnie ropy naftowej i gazu ziemnego			Rezerwy na wyłączone z użytkowania instalacje rafineryjne i pozostałe	Razem	Pozostałe rezerwy	Razem	
	Nota	Polska	Norwegia					Litwa
1 stycznia 2015		183.579	497.194	14.302	30.504	725.579	52.849	778.428
Utworzenie		-	610.121 ⁽¹⁾	361	512	610.994	150.353 ⁽³⁾	761.347
Aktualizacja szacunku kosztów likwidacji		5.574	17.253	(1.245)	(2.319)	19.263	-	19.263
Aktualizacja szacunku rezerw z tytułu warunkowych płatności		-	-	-	-	-	4.794	4.794
Zmiany wysokości rezerw wynikające z przybliżenia czasu wykonania zobowiązania (efekt odwracania dyskonta)	9.6	4.965	15.943	720	64	21.692	510	22.202
Odsetki od funduszu likwidacji zakładu górniczego		469	-	-	-	469	-	469
Różnice kursowe z przeliczenia jednostek zagranicznych		-	(59.326)	(5)	-	(59.331)	(8.587)	(67.918)
Wykorzystanie		-	(94.746) ⁽²⁾	-	(480)	(95.226)	(2.008)	(97.234)
Rozwiązanie		(2.750)	-	-	(2.511)	(5.261)	(3.746)	(9.007)
31 grudnia 2015		191.837	986.439	14.133	25.770	1.218.179	194.165	1.412.344
w tym:								
część długoterminowa		191.837	882.753	14.133	24.142	1.112.865	156.188	1.269.053
część krótkoterminowa		-	103.686	-	1.628	105.314	37.977	143.291

Rezerwy na koszty likwidacji i rekultywacji:

Rezerwa na kopalnie ropy naftowej i gazu ziemnego Polska - rezerwy na przyszłe koszty likwidacji kopalń ropy naftowej i gazu ziemnego na obszarach górniczych B-3 i B-8.

Rezerwa na kopalnie ropy naftowej i gazu ziemnego Norwegia - rezerwy na przyszłe koszty likwidacji kopalni ropy naftowej na złożu YME (w tym rezerwa na przyszłe koszty usunięcia platformy MOPU) oraz kopalń ropy naftowej i gazu ziemnego na złożach Heimdal oraz Sleipner.

Rezerwa na kopalnie ropy naftowej i gazu ziemnego Litwa - rezerwy na przyszłe koszty likwidacji litewskich kopalni ropy naftowej.

Rezerwy na wyłączone z użytkowania instalacje rafineryjne i pozostałe - rezerwa na rekultywację oraz koszty rozbiórki i likwidacji wyłączonych z użytkowania instalacji w spółce LOTOS Terminale S.A., rezerwa na szacunkowe koszty demontażu rurociągu podwodnego eksploatowanego przez spółkę zależną Energo Baltic Sp. z o.o. (GK LOTOS Petrobaltic S.A.) oraz na rekultywację terenu i usunięcie zanieczyszczeń.

⁽¹⁾ Utworzenie rezerwy na likwidację w związku z nabyciem pakietu aktywów Sleipner (patrz nota 13.1.3 Skonsolidowanego sprawozdania finansowego za rok 2015).

⁽²⁾ Wartość dotyczy głównie wykorzystania rezerw na przyszłe koszty usunięcia platformy MOPU oraz demontażu aktywów trwałych na złożu YME w kwocie 62.043 tys. zł. Rezerwa została utworzona w związku z porozumieniem pomiędzy operatorem złoża YME - spółką Talisman i właścicielem platformy wydobywczej - spółką SBM zawartym w marcu 2013 roku (patrz także nota 30.1 oraz 13.2.2).

⁽³⁾ W tym kwota 133.157 tys. zł dotycząca rezerwy z tytułu warunkowych płatności wynikających z umowy nabycia aktywów Sleipner (patrz nota 13.1.3 Skonsolidowanego sprawozdania finansowego za rok 2015).

Rezerwa na kopalnię ropy naftowej i gazu ziemnego - Norwegia

Rezerwa na likwidację i rekultywację kopalni ropy naftowej na złożu YME

Na dzień 31 grudnia 2016 roku rezerwa na likwidację i rekultywację kopalni na złożu YME zaprezentowana została w pozycji **Pozostałe zobowiązania i rezerwy** w kwocie 159.156 tys. zł i odzwierciedla dokonany na podstawie najlepszej wiedzy Grupy aktualny szacunek przyszłych kosztów usunięcia związanej z YME infrastruktury oraz kosztów na rekultywację terenu z tym związanych, przy założeniu likwidacji inwestycji w roku 2031. Na dzień 31 grudnia 2015 roku wartość rezerwy wynosiła 141.407 tys. zł.

Rezerwa związana z usunięciem wadliwej platformy MOPU ze złoża YME

Jak przedstawiono w nocie 30.1, w marcu 2013 roku operator złoża YME - spółka Talisman Energy Norge AS („Talisman”, „Operator”) i dostawca platformy MOPU (ang. „Mobile Offshore Production Unit”) przeznaczonej do eksploatacji złoża YME - spółka Single Buoy Moorings Inc. („SBM”) ogłosiły informację o zawarciu porozumienia w sprawie usunięcia wadliwej i ewakuowanej od połowy lipca 2012 roku platformy ze złoża YME oraz zakończenia obowiązywania wszystkich dotychczas zawartych pomiędzy stronami umów i porozumień w związku z realizacją projektu YME. W wyniku porozumienia Grupa ujęła rezerwę na przyszłe koszty usunięcia platformy MOPU ze złoża YME w wysokości 281.859 tys. zł. W kolejnych latach rezerwa była sukcesywnie wykorzystywana. W trakcie roku 2016 dokonano aktualizacji wartości rezerwy w związku z doszacowaniem przyszłych kosztów jej usunięcia o kwotę 8.905 tys. zł, patrz nota 9.4. Na dzień 31 grudnia 2016 roku wartość rezerwy wynosiła 13.065 tys. zł. W roku 2016 Grupa wykorzystwała rezerwę w kwocie 37.905 tys. zł.

Informacje na temat projektu YME i szczegóły dotyczące rezerwy na likwidację pozostałej infrastruktury podwodnej związanej ze złożem YME zostały przedstawione także w nocie 13.2.2.

Rezerwa na likwidację i rekultywację kopalń gazu ziemnego na złożach Heimdal

Planowany termin likwidacji aktywów trwałych morskiej kopalni ropy i gazu na złożach projektu Heimdal i rekultywacji terenu przypada na lata 2016 - 2035. Na dzień 31 grudnia 2016 roku w sprawozdaniu z sytuacji finansowej Grupa prezentuje ww. rezerwę **w pozycji Pozostałe zobowiązania i rezerwy** w kwocie 203.636 tys. zł. Na dzień 31 grudnia 2015 roku wartość rezerwy wynosiła 230.767 tys. zł.

Rezerwa na likwidację i rekultywację kopalń gazu ziemnego na złożach Sleipner

Planowany termin likwidacji aktywów trwałych morskiej kopalni ropy i gazu na złożach projektu Sleipner i rekultywacji terenu przypada na lata 2016 - 2033. Na dzień 31 grudnia 2016 roku w sprawozdaniu z sytuacji finansowej Grupa prezentuje ww. rezerwę **w pozycji Pozostałe zobowiązania i rezerwy** w kwocie 582.739 tys. zł. Na dzień 31 grudnia 2015 roku wartość rezerwy wynosiła 575.178 tys. zł.

Pozostałe rezerwy

Na dzień 31 grudnia 2016 roku rezerwa na zobowiązanie z tytułu warunkowych płatności wynikających z umowy nabycia aktywów Heimdal wynosiła 33.685 tys. zł. Na dzień 31 grudnia 2015 roku wartość rezerwy wynosiła 29.379 tys. zł.

Rezerwę na zobowiązania z tytułu warunkowych płatności wynikających z umowy nabycia aktywów Sleipner na dzień 31 grudnia 2016 roku wynosiła 5.413 tys. zł. Na dzień 31 grudnia 2015 roku wartość rezerwy wynosiła 126.506 tys. zł.

26.2 Dotacje

	2016	2015
Stan na początek okresu	35.081	41.918
Dotacje otrzymane w okresie	5.047	516
Dotacje rozliczone w czasie	(5.724)	(7.353)
Stan na koniec okresu	34.404	35.081
w tym:		
część długoterminowa	10.093	11.157
część krótkoterminowa	24.311	23.924

Dotacje dotyczą głównie nieodpłatnie otrzymanych licencji oraz dotacji z EkoFunduszu na wykorzystanie gazu odpadowego z morskiej kopalni ropy naftowej do celów grzewczych.

27. Instrumenty finansowe

27.1 Wartość bilansowa

Klasy instrumentów finansowych	Nota	Kategorie instrumentów finansowych				Razem
		Aktywa/Zobowiązania finansowe wyceniane w wartości godziwej przez wynik - przeznaczone do obrotu	Pożyczki i należności	Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży ⁽¹⁾	Zobowiązania finansowe wyceniane w zamortyzowanym koszcie	
31 grudnia 2016						
Aktywa finansowe						
Pochodne instrumenty finansowe	24	100.876	-	-	-	100.876
Należności z tytułu dostaw i usług	16	-	2.251.727	-	-	2.251.727
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty	18	-	744.616	-	-	744.616
Pozostałe aktywa finansowe	16	-	615.064	9.752	-	624.816
Razem		100.876	3.611.407	9.752	-	3.722.035
Zobowiązania finansowe						
Kredyty, pożyczki, obligacje oraz zobowiązania z tytułu leasingu finansowego	23	-	-	-	5.557.276	5.557.276
Pochodne instrumenty finansowe	24	209.236	-	-	-	209.236
Zobowiązania z tytułu dostaw i usług	26	-	-	-	1.718.178	1.718.178
Pozostałe zobowiązania finansowe	26	-	-	-	246.790	246.790
Razem		209.236	-	-	7.522.244	7.731.480
31 grudnia 2015						
Aktywa finansowe						
Pochodne instrumenty finansowe	24	217.179	-	-	-	217.179
Należności z tytułu dostaw i usług	16	-	1.550.900	-	-	1.550.900
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty	18	-	859.699	-	-	859.699
Pozostałe aktywa finansowe	16	-	808.705	9.752	-	818.457
Razem		217.179	3.219.304	9.752	-	3.446.235
Zobowiązania finansowe						
Kredyty, pożyczki, obligacje oraz zobowiązania z tytułu leasingu finansowego	23	-	-	-	6.999.308	6.999.308
Pochodne instrumenty finansowe	24	165.151	-	-	-	165.151
Zobowiązania z tytułu dostaw i usług	26	-	-	-	1.232.510	1.232.510
Pozostałe zobowiązania finansowe	26	-	-	-	181.731	181.731
Razem		165.151	-	-	8.413.549	8.578.700

⁽¹⁾ Na dzień 31 grudnia 2016 roku oraz na dzień 31 grudnia 2015 roku Grupa posiadała udziały w jednostkach pozostałych wyceniane według kosztu historycznego pomniejszonego o utworzone odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości.

Na dzień 31 grudnia 2016 roku oraz na dzień 31 grudnia 2015 roku wartość godziwa aktywów i zobowiązań finansowych nie odbiega istotnie od ich wartości księgowej.

27.2 Hierarchia wartości godziwej

	31 grudnia 2016	31 grudnia 2015
	Poziom 2	
Aktywa finansowe		
Swap towarowy	58.734	198.591
Opcje towarowe	411	363
Forwardy i spoty walutowe	8.667	14.082
Swap procentowy (IRS)	3.722	992
Swap walutowy	29.342	3.151
Razem	100.876	217.179
Zobowiązania finansowe		
Swap towarowy	18.402	58.055
Forwardy i spoty walutowe	101.642	909
Swap procentowy (IRS)	55.127	72.263
Swap walutowy	34.065	33.924
Razem	209.236	165.151

27.3 Istotne pozycje przychodów, kosztów, zysków i strat ujęte w sprawozdaniu z całkowitych dochodów w podziale na kategorie instrumentów finansowych

Klasy instrumentów finansowych	Nota	Kategorie instrumentów finansowych				Razem
		Aktywa/ Zobowiązania finansowe wyceniane w wartości godziwej przez wynik - przeznaczone do obrotu	Pożyczki i należności	Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży	Zobowiązania finansowe wyceniane w zamortyzowanym koszcie	
		2016				
Należności z tytułu dostaw i usług:						
Przychody z tytułu odsetek	9.5	-	2.290	-	-	2.290
Zyski/(Straty) z tytułu różnic kursowych ujętych w koszcie własnym sprzedaży	9.1	-	20.391	-	-	20.391
Pozostałe aktywa finansowe:						
Przychody z tytułu odsetek od lokat	9.5	-	11.919	-	-	11.919
Zyski/(Straty) z tytułu różnic kursowych od depozytów, lokat i innych środków pieniężnych oraz od pożyczek i obligacji ujętych w przychodach finansowych	9.5	-	25.552	-	-	25.552
Pochodne instrumenty finansowe (aktywa/zobowiązania finansowe):						
Zyski/(Straty) z tytułu wyceny do wartości godziwej pochodnych instrumentów finansowych	9.6	206.567	-	-	-	206.567
Zyski/(Straty) z tytułu realizacji pochodnych instrumentów finansowych	9.6	(173.056)	-	-	-	(173.056)
Kredyty, pożyczki, obligacje oraz zobowiązania z tytułu leasingu finansowego:						
Koszty z tytułu odsetek	9.6	-	-	-	(179.409)	(179.409)
Zyski/(Straty) z tytułu rozliczenia rachunkowości zabezpieczeń przepływów pieniężnych korygujące przychody ze sprzedaży	8	-	-	-	(111.721)	(111.721)
Zyski/(Straty) z tytułu różnic kursowych od kredytów, pożyczek, obligacji oraz od zrealizowanych transakcji w walutach obcych na rachunkach bankowych ujętych w przychodach finansowych	9.5	-	-	-	(18.274)	(18.274)
Zyski/(Straty) z tytułu wyceny instrumentów zabezpieczających przepływy pieniężne ujęte w innych całkowitych dochodach	21	-	-	-	(138.178)	(138.178)
Zobowiązania z tytułu dostaw i usług:						
Zyski/(Straty) z tytułu różnic kursowych ujętych w koszcie własnym sprzedaży	9.1	-	-	-	(17.671)	(17.671)
Razem		33.511	60.152	-	(465.253)	(371.590)

Klasy instrumentów finansowych	Nota	Kategorie instrumentów finansowych				Razem
		Aktywa/ Zobowiązania finansowe wyceniane w wartości godziwej przez wynik - przeznaczone do obrotu	Pożyczki i należności	Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży	Zobowiązania finansowe wyceniane w zamortyzowanym koszcie	
		2015				
Należności z tytułu dostaw i usług:						
Przychody z tytułu odsetek	9.5	-	2.847	-	-	2.847
Zyski/(Straty) z tytułu różnic kursowych ujętych w koszcie własnym sprzedaży	9.1	-	27.835	-	-	27.835
Pozostałe aktywa finansowe:						
Przychody z tytułu odsetek od lokat	9.5	-	16.181	-	-	16.181
Zyski/(Straty) z tytułu różnic kursowych od depozytów, lokat i innych środków pieniężnych oraz od pożyczek i obligacji ujętych w kosztach finansowych	9.6	-	55.127	-	-	55.127
Pochodne instrumenty finansowe (aktywa/zobowiązania finansowe):						
Zyski/(Straty) z tytułu wyceny do wartości godziwej pochodnych instrumentów finansowych	9.5	290.447	-	-	-	290.447
Zyski/(Straty) z tytułu realizacji pochodnych instrumentów finansowych	9.5	(211.638)	-	-	-	(211.638)
Kredyty, pożyczki, obligacje oraz zobowiązania z tytułu leasingu finansowego:						
Koszty z tytułu odsetek	9.6	-	-	-	(172.205)	(172.205)
Zyski/(Straty) z tytułu rozliczenia rachunkowości zabezpieczeń przepływów pieniężnych korygujące przychody ze sprzedaży	8	-	-	-	(82.448)	(82.448)
Zyski/(Straty) z tytułu różnic kursowych od kredytów, pożyczek, obligacji oraz od zrealizowanych transakcji w walutach obcych na rachunkach bankowych ujętych w kosztach finansowych	9.6	-	-	-	(399.387)	(399.387)
Zyski/(Straty) z tytułu wyceny instrumentów zabezpieczających przepływy pieniężne ujęte w innych całkowitych dochodach	21	-	-	-	(355.973)	(355.973)
Zobowiązania z tytułu dostaw i usług:						
Zyski/(Straty) z tytułu różnic kursowych ujętych w koszcie własnym sprzedaży	9.1	-	-	-	(16.728)	(16.728)
Razem		78.809	101.990	-	(1.026.741)	(845.942)

28. Cele i zasady zarządzania ryzykiem finansowym

Grupa narażona jest na ryzyko finansowe obejmujące przede wszystkim:

- ryzyko rynkowe (ryzyko cen surowców i produktów naftowych, ryzyko cen uprawnień do emisji dwutlenku węgla, ryzyko walutowe, ryzyko stóp procentowych),
- ryzyko płynności,
- ryzyko kredytowe związane z transakcjami finansowymi oraz handlowymi.

Funkcjonujące w strukturach organizacyjnych Jednostki Dominującej Biuro Zarządzania Ryzykiem Finansowym koordynuje oraz sprawuje bieżący nadzór nad procesem zarządzania ryzykiem finansowym Grupy Kapitałowej.

Ponadto powołany przez Zarząd Komitet Ryzyka Cenowego i Tradingu nadzoruje prace nad opracowaniem polityk i procedur oraz monitoruje realizację strategii Grupy w obszarze swoich kompetencji. W szczególności komitet opiniuje i podejmuje kluczowe inicjatywy z zakresu zarządzania ryzykiem cenowym oraz w działalności tradingowej, przedstawia rekomendacje oraz wnioskuje w zakresie działań wymagających zgody Zarządu.

Dodatkowo, w celu efektywnego zarządzania płynnością, strukturą zadłużenia oraz procesem pozyskiwania finansowania zewnętrznego przez spółki Grupy Kapitałowej LOTOS Zarząd powołał Zespół ds. optymalizacji płynności i koordynacji finansowania.

Podstawowymi celami realizowanymi poprzez zarządzanie ryzykiem finansowym są:

- zwiększenie prawdopodobieństwa realizacji celów budżetowych i strategicznych,
- ograniczenie zmienności przepływów pieniężnych,
- zapewnienie krótkoterminowej płynności finansowej,
- optymalizacja wartości oczekiwanej przepływów pieniężnych i ryzyka,
- wspieranie procesów operacyjnych, inwestycyjnych i finansowych i budowanie wartości firmy w długim okresie czasu.

W związku z realizacją wymienionych wyżej celów Grupa wdrożyła odpowiednie narzędzia i opracowała szereg dokumentów, zatwierdzonych na odpowiednich szczeblach decyzyjnych, które określają ramy konieczne do efektywnego i bezpiecznego funkcjonowania w obszarze finansowym, w tym:

- metodologię wyznaczania ekspozycji w poszczególnych kategoriach ryzyk,
- horyzont czasowy zabezpieczania danego ryzyka,
- dopuszczone instrumenty finansowe,
- sposób oceny zarządzania ryzykiem finansowym,
- limity w zarządzaniu ryzykiem,
- sposób raportowania,
- limity kredytowe,
- standardy dokumentacyjne i operacyjne,
- rozdział odpowiedzialności w zakresie wykonywania transakcji, analizy i kontroli ryzyka oraz dokumentacji i rozliczania transakcji pomiędzy różne komórki organizacyjne.

Jednostka Dominująca monitoruje oraz raportuje w sposób ciągły wszystkie ryzyka rynkowe będące przedmiotem zarządzania. Jednostka Dominująca używa płynnych instrumentów pochodnych, które jest w stanie wycenić za pomocą stosowanych powszechnie modeli wyceny. Wycena instrumentów pochodnych odbywa się na podstawie danych rynkowych otrzymywanych od wiarygodnych dostawców. Nie jest dopuszczone otwieranie pozycji w ramach ryzyk, które nie wynikają z podstawowej działalności Grupy.

W 2016 roku Jednostka Dominująca kontynuowała wdrożone w 2011 oraz 2012 roku zasady rachunkowości zabezpieczeń przepływów pieniężnych w odniesieniu do kredytów walutowych przeznaczonych na finansowanie Programu inwestycyjnego 10+ wyznaczonych na instrument zabezpieczający dla przyszłych transakcji sprzedaży produktów naftowych denominowanych w USD.

28.1 Ryzyko cen surowców i produktów naftowych

Szczególne znaczenie dla Grupy ma zarządzanie ryzykiem cen surowców i produktów naftowych.

Spółka identyfikuje następujące czynniki tego ryzyka:

- zmienność marży rafinerijnej, rozumianej jako różnica pomiędzy płynnymi indeksami referencyjnego koszyka produktów naftowych (np. paliwa lotniczego, benzyn, olejów napędowych, olejów opałowych) a płynnym indeksem referencyjnego surowca (np. ropa Ural),
- zmienność poziomu cen w zakresie ilości zapasów surowców i produktów odbiegających od wymaganego poziomu zapasów obowiązkowych i operacyjnych,
- zmienność dyferencjałów pomiędzy indeksami referencyjnymi a indeksami używanymi w kontraktach handlowych (np. dyferencjał Brent / Ural czyli różnica pomiędzy różnymi gatunkami ropy),
- stosowanie niestandardowych formuł cenowych w kontraktach handlowych.

W dniu 16 lutego 2015 roku Zarząd Jednostki Dominującej zatwierdził „Politykę zarządzania ryzykiem cen surowców i produktów naftowych w Grupie LOTOS S.A.” w ramach której wprowadzono systematykę portfeli transakcyjnych i zdefiniowano ich funkcje biznesowe, opisano sposób rozumienia ryzyka i wyznaczania ekspozycji w zakresie portfeli, dopuszczone instrumenty finansowe wraz z ograniczeniami w ich wykorzystywaniu, standardy zawierania transakcji, wytyczne w zakresie kalkulacji wyników na zarządzaniu ryzykiem oraz sposób wyznaczania stosownych limitów. W zakresie objętym niniejszą polityką, Zarząd Grupy LOTOS S.A. ceduje limity transakcyjne na niższe szczeble decyzyjne.

W celu wsparcia realizacji celów przyjętej polityki Spółka użytkuje jeden z wiodących na rynku systemów klasy ETRM.

Na bazie zatwierdzonej polityki Spółka utrzymała możliwość oferowania swoim odbiorcom zakupu produktów naftowych po cenach stałych. Zrealizowane w 2016 roku transakcje dotyczyły komponentów asfaltowych i w celu zachowania pierwotnego profilu ryzyka cenowego Grupa zawierała swapy towarowe.

W ramach zatwierdzonej polityki w celu wykorzystania struktury contango na rynku terminowym, zwiększenia marży operacyjnej, jak również przygotowania się na postój remontowy w 2017 roku Spółka zawarła swapy towarowe na indeks ULSD 10 ppm CIF NWE z jednoczesnym zakupem i odłożeniem na zapasy dodatkowych ilości oleju napędowego.

Na dzień 31 grudnia 2016 roku otwarte swapy towarowe przedstawiały się następująco:

Typ transakcji	Indeks bazowy	Okres wyceny	Ilość w tonach w okresie wyceny	Wartość godziwa	
				Aktywa finansowe	Zobowiązania finansowe
Swap towarowy	3.5 PCT Barges FOB Rotterdam	III '2017 - XI '2018	181.526	58.532	(4.791)
Swap towarowy	Gasoil 0.1 pct Crg CIF NWE_ARA	III '2017 - XI '2018	(16.201)	202	(6.649)
Swap towarowy	ULSD 10 ppm CIF NWE	IV '2017	(16.050)	-	(6.962)
Razem				58.734	(18.402)

Wymienione wyżej transakcje swap na łączną ilość 181.526 ton w oparciu o płynny indeks 3.5 PCT Barges FOB Rotterdam w okresie od marca 2017 roku do listopada 2018 roku oraz (16.201) tony w oparciu o płynny indeks Gasoil 0.1 pct Crg CIF NWE ARA w okresie od marca 2017 roku do listopada 2018 roku związane były z odwróceniem profilu ryzyka cen surowców i produktów naftowych wynikających ze sprzedaży komponentów asfaltowych po cenach stałych. Transakcja swap na ilość (16.050) ton w oparciu o indeks ULSD 10 ppm CIF NWE w okresie kwietnia 2017 roku była związana z wykorzystaniem struktury contango.

Na dzień 31 grudnia 2015 roku otwarte swapy towarowe przedstawiały się następująco:

Typ transakcji	Indeks bazowy	Okres wyceny	Ilość w tonach w okresie wyceny	Wartość godziwa	
				Aktywa finansowe	Zobowiązania finansowe
Swap towarowy	3.5 PCT Barges FOB Rotterdam	III '2016 - XI '2017	92.845	22	(58.042)
Swap towarowy	Gasoil 0.1 pct Crg CIF NWE_ARA	V '2016 - XI '2017	(2.603)	839	(13)
Swap towarowy	Brent (Dtd)	III - V '2016	(249.931)	197.730	-
Razem				198.591	(58.055)

Wymienione wyżej transakcje swap na łączną ilość 92.845 ton w oparciu o płynny indeks 3.5 PCT Barges FOB Rotterdam w okresie od marca 2016 roku do listopada 2017 roku związane były z odwróceniem profilu ryzyka cen surowców i produktów naftowych wynikających ze sprzedaży komponentów asfaltowych po cenach stałych. Transakcje swap na łączną ilość (249.931) ton w oparciu o indeks Brent (Dtd) w okresie od marca do maja 2016 roku były związane z wykorzystaniem struktury contango.

Na dzień 31 grudnia 2016 roku otwarte opcje towarowe przedstawiały się następująco:

Typ transakcji	Indeks bazowy	Okres wyceny	Ilość w tonach w okresie wyceny	Wartość godziwa	
				Aktywa finansowe	Zobowiązania finansowe
Opcje towarowe	3.5 PCT Barges FOB Rotterdam	III '2017 - X '2018	10.646	411	-

Wymienione wyżej transakcje opcyjne na łączną ilość 10.646 ton w oparciu o płynny indeks 3.5 PCT Barges FOB Rotterdam w okresie od marca 2017 roku do października 2017 roku związane były z odwróceniem profilu ryzyka cen surowców i produktów naftowych wynikających ze sprzedaży komponentów asfaltowych po cenach stałych.

Na dzień 31 grudnia 2015 roku otwarte opcje towarowe przedstawiały się następująco:

Typ transakcji	Indeks bazowy	Okres wyceny	Ilość w tonach w okresie wyceny	Wartość godziwa	
				Aktywa finansowe	Zobowiązania finansowe
Opcje towarowe	3.5 PCT Barges FOB Rotterdam	III '2016 - X '2017	27.105	363	-

Wymienione wyżej transakcje opcyjne na łączną ilość 27.105 ton w oparciu o płynny indeks 3.5 PCT Barges FOB Rotterdam w okresie od marca 2016 roku do października 2017 roku związane były z odwróceniem profilu ryzyka cen surowców i produktów naftowych wynikających ze sprzedaży komponentów asfaltowych po cenach stałych.

28.1.1 Analiza wrażliwości na ryzyko rynkowe związane ze zmianami cen surowców i produktów naftowych

Analiza wrażliwości na dzień 31 grudnia 2016 roku oraz 2015 roku transakcji finansowych narażonych na ryzyko zmiany cen surowców i produktów naftowych przy założeniu zmiany cen +/- wartość rocznej zmienności implikowanej indeksu bazowego przedstawiała się następująco:

	31 grudnia 2016			31 grudnia 2015		
	Wartość bilansowa	Zmiana procentowa*		Wartość bilansowa	Zmiana procentowa**	
		+zm. implikowana	-zm. implikowana		+zm. imp.	-zm. imp.
Aktywa finansowe ⁽¹⁾	59.145	75.061	(72.911)	198.954	(93.473)	95.080
Zobowiązania finansowe ⁽¹⁾	(18.402)	(4.631)	4.631	(58.055)	27.125	(27.131)
Razem	40.743	70.430	(68.280)	140.899	(66.348)	67.949

⁽¹⁾ Swapy oraz opcje towarowe łącznie.

* Dla instrumentów posiadanych na dzień 31 grudnia 2016 roku do kalkulacji powyższych odchyień cen indeksów bazowych wykorzystano roczną implikowaną zmienność indeksu, o który oparte są zawarte transakcje, z dnia 31 grudnia 2016 roku, publikowaną przez serwis SuperDerivatives. W przypadku indeksu 3.5 PCT Barges FOB Rotterdam była to zmiana +/- 34,85%, dla Gasoil 0.1 pct Crg CIF NWE_ARA +/- 27,44%, zaś dla Brent (Dtd) +/- 29,18%.

** Dla instrumentów posiadanych na dzień 31 grudnia 2015 roku do kalkulacji powyższych odchyień cen indeksów bazowych wykorzystano roczną implikowaną zmienność indeksu, o który oparte są zawarte transakcje, z dnia 31 grudnia 2015 roku, publikowaną przez serwis SuperDerivatives. W przypadku indeksu 3.5 PCT Barges FOB Rotterdam była to zmiana +/- 43,48%, dla Gasoil 0.1 pct Crg CIF NWE_ARA +/- 32,9%, zaś dla Brent (Dtd) +/- 35,65%.

Zbadano wpływ zmian cen indeksów bazowych na wartość godziwą przy niezmiennym poziomie kursów walut.

28.2 Ryzyko cen uprawnień do emisji dwutlenku węgla (CO₂)

Zarządzanie ryzykiem cen uprawnień do emisji dwutlenku węgla w Jednostce Dominującej odbywa się w sposób ciągły zgodnie z założeniami strategii zarządzania ryzykiem cen uprawnień do emisji dwutlenku węgla (CO₂) zatwierdzonej przez Zarząd Grupy LOTOS S.A. Grupa podejmuje decyzje co do sposobu zbilansowania przyszłych niedoborów lub nadwyżek uprawnień do emisji CO₂ w zależności od sytuacji rynkowej i w ramach ustalonych limitów. W ramach zatwierdzonej strategii i posiadanych limitów Jednostka Dominująca zawiera transakcje finansowe na jednostki:

- EUA - (ang. „Emission Unit Allowance”) oznacza uprawnienie do emisji jednej tony CO₂,
- CER - (ang. „Certified Emission Reduction Unit”) oznacza ekwiwalent skutecznej redukcji emisji jednej tony ekwiwalentu CO₂ (tCO₂e). Certyfikat redukcji emisji uzyskiwany jest w związku z realizacją inwestycji w krajach rozwijających się, gdzie nie określono limitów emisji CO₂,
- ERU - (ang. „Emission Reduction Unit”) oznacza ekwiwalent skutecznej redukcji emisji jednej tony ekwiwalentu CO₂ (tCO₂e). Jest to poświadczona jednostka emisji uzyskiwana w związku z realizacją inwestycji w krajach o niższych kosztach redukcji CO₂.

Na dzień 31 grudnia 2016 roku szacowany niedobór uprawnień Jednostki Dominującej w okresie rozliczeniowym przypadającym na lata 2013 - 2020 (tzw. III faza) wynosi 1.231.057 ton, jednakże biorąc pod uwagę wykonane transakcje pochodne na łączną ilość 1.752.000 ton, Jednostka Dominująca posiada nadwyżkę uprawnień w wysokości 520.943 ton, które zostały nabyte z uwzględnieniem sytuacji rynkowej i w kontekście strategicznego charakteru niedoboru uprawnień przewidywanego po roku 2020.

Na dzień 31 grudnia 2015 roku szacowany niedobór uprawnień Jednostki Dominującej w okresie rozliczeniowym przypadającym na lata 2013 - 2020 (tzw. III faza) wynosi 1.095.003 ton, jednakże biorąc pod uwagę wykonane transakcje pochodne na łączną ilość 1.715.000 ton, Jednostka Dominująca posiada nadwyżkę uprawnień w wysokości 619.997 ton, które zostały nabyte z uwzględnieniem sytuacji rynkowej i w kontekście strategicznego charakteru niedoboru uprawnień przewidywanego po roku 2020.

W ramach zarządzania ryzykiem dotyczącym uprawnień do emisji dwutlenku węgla Grupa ocenia każdorazowo ryzyko przewidywanego niedoboru nieodpłatnych uprawnień przyznawanych w ramach KPRU.

Zaprezentowane poniżej wielkości uprawnień do emisji CO₂ na lata 2013 - 2020 uwzględniają uprawnienia przyznane według rozporządzeń Rady Ministrów, jak również dodatkowe bezpłatne uprawnienia przyznane przez Komisję Europejską.

Liczba nieodpłatnych uprawnień do emisji CO₂ na lata 2013 - 2020 oraz rzeczywista emisja CO₂:

w tysiącach ton	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Razem
Uprawnienia przyznane KPRU ⁽¹⁾	1.766	1.688	1.652	1.613	1.576	1.540	1.505	1.461	12.801
Rzeczywista emisja CO ₂ ⁽²⁾	1.745	1.875	1.947	1.956	-	-	-	-	7.523

⁽¹⁾ Ilość bezpłatnych uprawnień do emisji CO₂ na lata 2013 – 2020, wg Krajowego Planu Rozdziału Uprawnień („KPRU”), na podstawie Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 31 marca 2014 roku (Dz. U. 2014 poz. 439) jak również Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 8 kwietnia 2014 roku (Dz. U. 2014 poz. 472) zawierających wykaz instalacji objętych systemem handlu uprawnieniami do emisji gazów cieplarnianych wraz z przyznana im liczbą uprawnień do emisji. Ponadto w zestawieniu uwzględniono przydział dodatkowych bezpłatnych uprawnień z rezerwy Komisji Europejskiej w związku ze zwiększeniem zdolności produkcyjnych rafinerii, wynikających z zastosowania gazu ziemnego jako wsadu do produkcji wodoru.

⁽²⁾ Emisja CO₂ wyliczona na podstawie danych produkcyjnych dla instalacji objętych systemem handlu emisjami. Dane za rok 2016 zostały zweryfikowane zgodnie z art. 59 Ustawy z dnia 28 kwietnia 2011 roku o systemie handlu uprawnieniami do emisji gazów cieplarnianych.

Na dzień 31 grudnia 2016 roku, biorąc pod uwagę limit uprawnień na rok 2016 do przyznania w ramach systemu EU ETS (ang. „European Union Emissions Trading System/Scheme”) oraz wielkość emisji dwutlenku węgla w Grupie występował niedobór przyznanych uprawnień do emisji CO₂. W związku z tym na dzień 31 grudnia 2016 roku Grupa ujęła kwotę 9.790 tys. zł zobowiązań z tego tytułu (31 grudnia 2015: 1.059 tys. zł.). Wpływ utworzonej rezerwy na wynik operacyjny w kwocie 8.731 tys. zł (patrz nota 9.3) zaprezentowano w pozostałych kosztach (w roku 2015: 1.059 tys. zł, patrz nota 9.4).

W razie konieczności, Grupa decyduje o rozliczeniu zawartych, otwartych na dzień kończący okres sprawozdawczy transakcji terminowych na zakup uprawnień do emisji CO₂ poprzez ich fizyczną dostawę z zamiarem ich ewentualnego umorzenia jako rozliczenie rzeczywistej emisji CO₂. Wycena transakcji planowanych do zrealizowania dostawą fizyczną nie podlega ujęciu w aktywach / zobowiązaniach finansowych w sprawozdaniu finansowym, niemniej jednak Grupa wewnętrznie monitoruje i przeprowadza wycenę takich transakcji w ramach ogólnej oceny efektywności zarządzania ryzykiem CO₂, pozabilansowo.

Otwarte na dzień 31 grudnia 2015 roku transakcje futures EUA, które Grupa uznała za prawdopodobne do rozliczenia poprzez ich fizyczną dostawę na potrzeby własne nie zostały wykazane w sprawozdaniu finansowym na dzień kończący okres sprawozdawczy, a ich wartość godziwą ujęto wyłącznie pozabilansowo.

Poniżej zaprezentowano informacje na temat pozycji transakcyjnej na dzień 31 grudnia 2016 roku oraz 2015 roku.

Transakcje otwarte w uprawnieniach do emisji na dzień 31 grudnia 2016 roku przedstawiały się następująco:

Typ transakcji	Okres rozliczenia transakcji	Ilość uprawnień w okresie	Faza	Wartość godziwa*	
				Aktywa finansowe	Zobowiązania finansowe
Futures EUA	XII '2017 - XII '2019	1.752.000	III faza	5.639	(5.255)

*Wycena pozabilansowa, wyłącznie dla celów statystycznych i monitoringu w zarządzaniu ryzykiem.

Transakcje otwarte w uprawnieniach do emisji na dzień 31 grudnia 2015 roku przedstawiały się następująco:

Typ transakcji	Okres rozliczenia transakcji	Ilość uprawnień w okresie	Faza	Wartość godziwa*	
				Aktywa finansowe	Zobowiązania finansowe
Futures EUA	XII '2016 - XII '2019	1.715.000	III faza	5.857	(191)

*Wycena pozabilansowa, wyłącznie dla celów statystycznych i monitoringu w zarządzaniu ryzykiem.

28.2.1 Analiza wrażliwości na ryzyko rynkowe związane ze zmianami cen uprawnień do emisji dwutlenku węgla (CO₂)

Na dzień 31 grudnia 2016 roku oraz 2015 roku Grupa posiadała kontrakty futures na zakup uprawnień do emisji dwutlenku węgla (CO₂).

Grupa nie przeprowadza analizy wrażliwości dla wartości godziwej kontraktów futures na zakup uprawnień do emisji dwutlenku węgla, które posiada na dzień kończący okres sprawozdawczy, jeśli zamierza dokonać rozliczenia tych transakcji poprzez fizyczną dostawę na potrzeby własne pokrycia niedoborów w ramach systemu ograniczania emisji. W związku z tym nie przeprowadzono analizy wrażliwości posiadanych na dzień 31 grudnia 2016 roku oraz 2015 roku instrumentów futures EUA.

28.3 Ryzyko walutowe

W ramach prowadzonej działalności Grupa narażona jest na zmiany kursów walutowych z tytułu:

- handlu surowcami i produktami naftowymi oraz innymi towarami,
- przepływów inwestycyjnych,
- przepływów finansowych w tym lokat i kredytów,
- wyceny instrumentów pochodnych,

indeksowanych do lub denominowanych w walucie innej niż waluta funkcjonalna.

Od dnia 20 sierpnia 2015 roku zarządzanie ryzykiem walutowym w Spółce odbywa się zgodnie z założeniami zawartymi w „Polityce zarządzania ryzykiem walutowym w Grupie LOTOS S.A.”. W ramach nowej polityki ekspozycję stanowią istotne pozycje narażone na ryzyko walutowe, które oddziałują na poziom płynności w horyzoncie zarządzania zgodnie z planowanymi terminami płatności. Centralną miarą ryzyka jest Cash-Flow-at-Risk (CFaR), która obliczana jest na bazie metodologii CorporateMetrics™ zaś podstawowymi limitami jest limit na wielkość CFaR i maksymalny współczynnik zabezpieczenia.

Horyzont zarządzania ekspozycją jest związany z cyklem prognozowania budżetu Spółki i w zależności od momentu w roku obejmuje od 3 do 5 kolejnych kwartałów.

Grupa aktywnie zarządza swoją ekspozycją walutową, optymalizując wartość oczekiwaną przepływów pieniężnych i ryzyka w ramach obowiązujących limitów i w zależności od przewidywanego rozwoju sytuacji rynkowej.

Waluta USD jest używana w kwotowaniach cen rynkowych ropy i produktów naftowych. Z tego też względu uznano, że najważniejszą walutą do zaciągania i spłaty długoterminowych kredytów na finansowanie Programu 10+ jest USD, ponieważ efektem takiego działania będzie zmniejszenie strukturalnie długiej pozycji i w konsekwencji strategicznego ryzyka walutowego.

Strukturalnie Grupa posiada długą ekspozycję w USD (zyskuje w przypadku wzrostu kursu USD/PLN) ze względu na to, iż wpływy zależne od kursu USD (głównie z tytułu sprzedaży produktów naftowych) przewyższają odpowiednie wypływy (np. z tytułu zakupu ropy, spłaty kredytu).

W ramach projektu EFRA w Grupie zostały zawarte transakcje walutowe EUR/USD mające na celu zabezpieczenie nakładów inwestycyjnych ponoszonych w EUR w stosunku do USD jako głównej waluty finansowania.

Transakcje walutowe otwarte na dzień 31 grudnia 2016 roku przedstawiały się następująco:

Typ transakcji	Kupno/sprzedaż	Okres rozliczenia transakcji	Para walut (bazowa/zmienna)	Kwota w walucie bazowej	Wartość godziwa	
					Aktywa finansowe	Zobowiązania finansowe
Forward walutowy	Kupno	I -III ' 2017	USD/PLN	53.000	8.618	(581)
Forward walutowy	Kupno	I '2017 -VI '2018	EUR/USD	215.200	-	(27.741)
Forward walutowy	Sprzedaż	IV - X '2017	USD/PLN	(230.000)	-	(73.284)
Forward walutowy	Sprzedaż	I '2017	EUR/PLN	(4.600)	49	(36)
Swap walutowy	Kupno	XII ' 2017	USD/PLN	70.000	26.157	-
Swap walutowy	Kupno	I ' 2017	EUR/USD	2.000	113	-
Swap walutowy	Sprzedaż	I - XII '2017	USD/PLN	(267.064)	3.017	(33.240)
Swap walutowy	Sprzedaż	I – VII '2017	EUR/PLN	(19.054)	55	(825)
Razem					38.009	(135.707)

Transakcje walutowe otwarte na dzień 31 grudnia 2015 roku przedstawiały się następująco:

Typ transakcji	Kupno/sprzedaż	Okres rozliczenia transakcji	Para walut (bazowa/zmienna)	Kwota w walucie bazowej	Wartość godziwa	
					Aktywa finansowe	Zobowiązania finansowe
Spot walutowy	Kupno	I ' 2016	USD/PLN	13.000	227	-
Spot walutowy	Kupno	I ' 2016	EUR/PLN	500	-	-
Forward walutowy	Kupno	X '2016 - VI ' 2018	EUR/USD	186.700	8.663	(6)
Forward walutowy	Sprzedaż	I - IX '2016	USD/PLN	(128.000)	5.192	(903)
Swap walutowy	Kupno	II ' 2016	USD/PLN	100.000	2.088	-
Swap walutowy	Sprzedaż	I - VII '2016	USD/PLN	(362.000)	1.063	(33.924)
Razem					117.233	(34.833)

28.3.1 Analiza wrażliwości na ryzyko rynkowe związane ze zmianami kursów walut

Struktura walutowa wybranych instrumentów finansowych na dzień 31 grudnia 2016 roku przedstawiała się następująco:

31 grudnia 2016		tys. USD	USD przeliczone na PLN	tys. EUR	EUR przeliczone na PLN	Wartość bilansowa w walucie przeliczona na PLN na dzień bilansowy
	Nota					
Klasy instrumentów finansowych						
Aktywa finansowe						
Należności z tytułu dostaw i usług		86.971	363.485	5.141	22.743	386.228
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty		12.964	54.191	10.637	47.059	101.250
Pochodne instrumenty finansowe		-	-	-	-	-
Obligacje		85.542	357.504	-	-	357.504
Pozostałe aktywa finansowe:		178.922	749.403	9.122	40.355	789.758
Pożyczki udzielone jednostkom powiązanym		152.687	639.458	4.654	20.589	660.047
Lokaty		7.564	31.612	-	-	31.612
Depozyt zabezpieczający		-	-	4.467	19.763	19.763
Środki pieniężne przeznaczone na prace związane z usunięciem platformy MOPU ze złoża YME	16	17.941	75.284	-	-	75.284
Pozostałe		730	3.049	1	3	3.052
Razem		364.399	1.524.583	24.900	110.157	1.634.740
Zobowiązania finansowe						
Kredyty i pożyczki		1.284.740	5.325.141	-	1	5.325.142
Obligacje		136.526	571.965	-	-	571.965
Zobowiązania z tytułu leasingu finansowego		-	-	13.473	59.603	59.603
Zobowiązania z tytułu dostaw i usług		281.376	1.175.952	12.916	57.132	1.233.084
Pozostałe zobowiązania finansowe		4.706	19.710	17.815	78.750	98.460
Razem		1.707.348	7.092.768	44.204	195.486	7.288.254

Struktura walutowa wybranych instrumentów finansowych na dzień 31 grudnia 2015 roku przedstawiała się następująco:

31 grudnia 2015		tys. USD	USD przeliczone na PLN	tys. EUR	EUR przeliczone na PLN	Wartość bilansowa w walucie przeliczona na PLN na dzień bilansowy
	Nota					
Klasy instrumentów finansowych						
Aktywa finansowe						
Należności z tytułu dostaw i usług		61.664	240.553	5.917	25.043	265.596
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty		33.184	129.511	16.415	69.957	199.468
Obligacje		71.567	279.191	-	-	279.191
Pozostałe aktywa finansowe:		250.322	976.577	43.791	186.604	1.163.181
Pożyczki udzielone jednostkom powiązanym		200.776	783.232	-	-	783.232
Lokaty		7.750	30.238	42.934	182.965	213.203
Depozyt zabezpieczający		-	-	745	3.176	3.176
Środki pieniężne przeznaczone na prace związane z usunięciem platformy MOPU ze złoża YME	16	27.808	108.540	-	-	108.540
Pozostałe		13.988	54.567	112	463	55.030
Razem		416.737	1.625.832	66.123	281.604	1.907.436
Zobowiązania finansowe						
Kredyty i pożyczki		1.601.594	6.268.236	2.257	9.620	6.277.856
Obligacje		127.465	497.410	-	-	497.410
Zobowiązania z tytułu leasingu finansowego		-	-	16.170	68.907	68.907
Zobowiązania z tytułu dostaw i usług		208.414	813.054	7.855	34.100	847.154
Pozostałe zobowiązania finansowe		6.915	26.368	9.472	40.364	66.732
Razem		1.944.388	7.605.068	35.754	152.991	7.758.059

Na potrzeby analizy wrażliwości w zaprezentowanej wyżej strukturze walutowej uwzględniono także wrażliwe na zmiany kursów walut wewnętrzgrupowe transakcje walutowe, które mają wpływ na ryzyko walutowe Grupy w związku z regulacjami MSR 21 „Skutki zmian kursów wymiany walut obcych” w zakresie ujmowania różnic kursowych z tego tytułu w wyniku netto Grupy.

Poza spotami, forwardami i swapami walutowymi Grupa posiadała także wyrażone w walutach obcych pochodne instrumenty finansowe takie jak: swapy towarowe, opcje towarowe, swapy procentowe, oraz kontrakty futures. Grupa stosuje odpowiednie metody ustalania wartości godziwej dla poszczególnych rodzajów instrumentów pochodnych, które jednocześnie determinują technikę ustalenia wpływu zmiany kursów walut na wartość tych instrumentów (metody wyceny pochodnych instrumentów finansowych szerzej opisano w nocie 7.24). Zamieszczone poniżej tabele z analizą wrażliwości instrumentów finansowych na ryzyko walutowe na dzień 31 grudnia 2016 roku oraz 31 grudnia 2015 roku prezentują także wpływ zmiany kursów walut na wartość bilansową instrumentów pochodnych.

Analiza wrażliwości na ryzyko walutowe na dzień 31 grudnia 2016 roku wraz z wpływem na wynik finansowy przy założeniu zmiany kursów USD/PLN o +/- 12,9% i EUR/PLN o +/- 7,375% przedstawiała się następująco:

31 grudnia 2016	Zmiana kursu - wpływ na wynik roku 2016			
	+12,9%	+7,375%	-12,9%	-7,375%
	USD	EUR	USD	EUR
Klasy instrumentów finansowych				
Aktywa finansowe				
Pochodne instrumenty finansowe	15.761	(1.729)	(15.374)	1.729
Należności z tytułu dostaw i usług	46.890	1.677	(46.890)	(1.677)
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty	6.991	3.471	(6.991)	(3.471)
Obligacje	46.118	-	(46.118)	-
Pozostałe aktywa finansowe:	96.673	2.976	(96.673)	(2.976)
Pożyczki udzielone jednostkom powiązanim	82.490	1.518	(82.490)	(1.518)
Lokaty	4.078	-	(4.078)	-
Depozyty zabezpieczające	-	1.458	-	(1.458)
Środki pieniężne przeznaczone na prace związane z usunięciem platformy MOPU ze złoża YME	9.712	-	(9.712)	-
Pozostałe	393	-	(393)	-
Razem aktywa finansowe	212.433	6.395	(212.046)	(6.395)
Zobowiązania finansowe				
Kredyty i pożyczki	202.245 ⁽¹⁾	-	(202.245) ⁽¹⁾	-
Obligacje	73.783	-	(73.783)	-
Zobowiązania z tytułu leasingu finansowego	-	4.396	-	(4.396)
Pochodne instrumenty finansowe	345.801	(65.050)	(345.801)	65.050
Zobowiązania z tytułu dostaw i usług	151.698	4.213	(151.698)	(4.213)
Pozostałe zobowiązania finansowe	2.543	5.808	(2.543)	(5.808)
Razem zobowiązania finansowe	776.070	(50.633)	(776.070)	50.633
Razem	(563.637)	57.028	564.024	(57.028)

⁽¹⁾ W kalkulacji wpływu zmiany kursu na wskazaną pozycję bilansową uwzględniono efekt rachunkowości zabezpieczeń przepływów pieniężnych. Wpływ zastosowania rachunkowości zabezpieczeń przy założeniu zmiany kursów USD/PLN o +/- 12,9% potencjalnie spowodowałby zmianę wyceny wartości godziwej kredytów o (489.521) 489.521 tys. zł. Ponadto w szacunku uwzględniono efekt zapłaconych z góry prowizji przygotowawczych (wycenionych wg kursu z dnia zapłaty) pomniejszających zobowiązania z tytułu zaciągniętych kredytów, których wpływ na zmianę wyceny wartości godziwej tych zobowiązań przy założeniu zmiany kursów USD/PLN o +/- 12,9% wynosiłby 4.823 (4.823) tys. zł.

Powyższe odchylenia wartości bilansowych wyrażonych w PLN a zależnych od kursów walutowych, skalkulowano na podstawie rocznej implikowanej zmienności kursów walut z dnia 31 grudnia 2016 roku wynoszącej 12,9% dla kursu USD/PLN i 7,375% dla kursu EUR/PLN, publikowanej przez Reuters. Analiza wrażliwości została przeprowadzona na bazie stanu instrumentów posiadanych na dzień 31 grudnia 2016 roku.

Analiza wrażliwości na ryzyko walutowe na dzień 31 grudnia 2015 roku wraz z wpływem na wynik finansowy przy założeniu zmiany kursów USD/PLN o +/- 10,675% i EUR/PLN o +/- 6,9% przedstawiała się następująco:

31 grudnia 2015	Zmiana kursu - wpływ na wynik roku 2015			
	+10,675%	+6,9%	-10,675%	-6,9%
	USD	EUR	USD	EUR
Klasy instrumentów finansowych				
Aktywa finansowe				
Pochodne instrumenty finansowe	(58.908)	54.659	59.510	(54.659)
Należności z tytułu dostaw i usług	25.679	1.728	(25.679)	(1.728)
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty	13.825	4.827	(13.825)	(4.827)
Obligacje	29.804	-	(29.804)	-
Pozostałe aktywa finansowe:	104.250	12.876	(104.250)	(12.876)
Pożyczki udzielone jednostkom powiązanim	83.610	-	(83.610)	-
Lokaty	3.228	12.625	(3.228)	(12.625)
Depozyty zabezpieczające	-	219	-	(219)
Środki pieniężne przeznaczone na prace związane z usunięciem platformy MOPU ze złoża YME	11.587	-	(11.587)	-
Pozostałe	5.825	32	(5.825)	(32)
Razem aktywa finansowe	114.650	74.090	(114.048)	(74.090)
Zobowiązania finansowe				
Kredyty i pożyczki	177.753 ⁽¹⁾	664	(177.753) ⁽¹⁾	(664)
Obligacje	53.099	-	(53.099)	-
Zobowiązania z tytułu leasingu finansowego	-	4.755	-	(4.755)
Pochodne instrumenty finansowe	173.924	(305)	(173.918)	305
Zobowiązania z tytułu dostaw i usług	86.794	2.353	(86.794)	(2.353)
Pozostałe zobowiązania finansowe	2.815	2.785	(2.815)	(2.785)
Razem zobowiązania finansowe	494.385	10.252	(494.379)	(10.252)
Razem	(379.735)	63.838	380.331	(63.838)

⁽¹⁾ W kalkulacji wpływu zmiany kursu na wskazaną pozycję bilansową uwzględniono efekt rachunkowości zabezpieczeń przepływów pieniężnych. Wpływ zastosowania rachunkowości zabezpieczeń przy założeniu zmiany kursów USD/PLN o +/- 10,675% potencjalnie spowodowałby zmianę wyceny wartości godziwej kredytów o (434.990) 434.990 tys. zł. Ponadto w szacunku uwzględniono efekt zapłaconych z góry prowizji przygotowawczych (wycenionych wg kursu z dnia zapłaty) pomniejszających zobowiązania z tytułu zaciągniętych kredytów, których wpływ na zmianę wyceny wartości godziwej tych zobowiązań przy założeniu zmiany kursów USD/PLN o +/- 10,675% wynosiłby 4.968 (4.968) tys. zł.

Powyższe odchylenia wartości bilansowych wyrażonych w PLN a zależnych od kursów walutowych, skalkulowano na podstawie rocznej implikowanej zmienności kursów walut z dnia 31 grudnia 2015 roku wynoszącej 10,675% dla kursu USD/PLN i 6,9% dla kursu EUR/PLN, publikowanej przez Reuters. Analiza wrażliwości została przeprowadzona na bazie stanu instrumentów posiadanych na dzień 31 grudnia 2015 roku. Zmiana podejścia w ustalaniu procentowej zmiany kursów walut w 2015 roku podyktowana była zamiarem lepszego odzwierciedlenia zmienności kursów walutowych kwotowanych na rynkach finansowych.

28.4 Ryzyko stopy procentowej

Jednostka Dominująca narażona jest na ryzyko zmienności przepływów pieniężnych z tytułu zmian stóp procentowych wynikające z posiadanych aktywów oraz pasywów dla których przychody oraz koszty odsetkowe są uzależnione od zmiennych stóp procentowych, w szczególności z tytułu kredytów inwestycyjnych w ramach Programu 10+ i Projektu EFRA oraz kredytu na refinansowanie i finansowanie gdzie wysokość odsetek ustalana jest na podstawie zmiennej stopy LIBOR USD. Jednostka Dominująca zarządza ryzykiem stopy procentowej w ramach przyznaných limitów przy wykorzystaniu swapów stóp procentowych.

W długim horyzoncie efekt częściowego zabezpieczenia został osiągnięty poprzez wybór stałej stopy dla transzy kredytu inwestycyjnego na finansowanie Programu 10+.

Transakcje otwarte na stopę procentową na dzień 31 grudnia 2016 roku przedstawiały się następująco:

Typ transakcji	Okres	Kwota nominalna (w tys. USD)	Spółka otrzymuje	Aktywa finansowe	Zobowiązania finansowe
Swap procentowy (IRS)	VII '2011 - VI '2019	212.500	LIBOR 6M	82	(43.711)
Swap procentowy (IRS)	I ' 2015 - XII '2021	494.000	LIBOR 3M	3.640	(11.416)
Razem				3.722	(55.127)

W powyższym zestawieniu transakcje IRS zostały zagregowane według waluty nominału oraz stopy referencyjnej. W kolumnie „Okres” został podany minimalny termin początku i maksymalny termin końca okresu z zestawu transakcji wchodzących w skład danej grupy.

Transakcje otwarte na stopę procentową na dzień 31 grudnia 2015 roku przedstawiały się następująco:

Typ transakcji	Okres	Kwota nominalna (w tys. USD)	Spółka otrzymuje	Aktywa finansowe	Zobowiązania finansowe
Swap procentowy (IRS)	VII '2011 - I '2018	200.000	LIBOR 6M	-	(61.260)
Swap procentowy (IRS)	I ' 2015 - I '2019	50.000	LIBOR 3M	992	(11.003)
Razem				992	(72.263)

28.4.1 Analiza wrażliwości na ryzyko rynkowe związane ze zmianami stóp procentowych

Analiza wrażliwości na ryzyko zmiany stopy procentowej Grupy przy założeniu zmiany stopy procentowej o +/- 0,35% na dzień 31 grudnia 2016 roku przedstawiała się następująco:

31 grudnia 2016	Nota	Wartość bilansowa	Zmiana procentowa	
			+0,35%	-0,35%
Klasy instrumentów finansowych				
Aktywa finansowe				
Pochodne instrumenty finansowe ⁽¹⁾	24	3.722	2.660	(2.700)
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty	18	744.616	2.606	(2.606)
Pozostałe aktywa finansowe:		509.256	1.782	(1.782)
Fundusz likwidacji zakładu górniczego	16	33.195	116	(116)
Lokaty	16	189.196	662	(662)
Depozyty zabezpieczające	16	19.564	68	(68)
Środki pieniężne stanowiące zabezpieczenie zobowiązań umownych dotyczących przyszłej likwidacji aktywów	16	192.017	672	(672)
Środki pieniężne przeznaczone na prace związane z usunięciem platformy MOPU ze złoża YME	16	75.284	264	(264)
Razem		1.257.594	7.048	(7.088)
Zobowiązania finansowe				
Kredyty	23.1	5.082.926	14.512 ⁽¹⁾	(14.512) ⁽¹⁾
Pożyczki	23.2	81.833	286	(286)
Obbligacje	23.3	213.014	746	(746)
Zobowiązania z tytułu leasingu finansowego	23.4	179.503	628	(628)
Pochodne instrumenty finansowe ⁽²⁾	24	55.127	(15.158)	15.401
Razem		5.612.403	1.014	(771)

⁽¹⁾ Wykazane bez uwzględnienia kredytów o stałym oprocentowaniu oraz zapłaconych prowizji przygotowawczych pomniejszających zobowiązania finansowe z tytułu otrzymanych kredytów.

⁽²⁾ Swap procentowy (IRS). Różnica między zmianą wartości wyceny, gdy przesuwają się krzywą stóp procentowych o +/- 0,35% powstaje w momencie obliczenia i dyskontowania przyszłych przepływów (związanych z rozliczeniem transakcji) na dzień kalkulacji wyceny. Dyskontowanie odbywa się w oparciu o różne stopy procentowe (w pierwszym przypadku przesunięcie krzywej powoduje zwiększenie stopy o 0,35%, zaś w drugim przypadku zmniejszenie stopy o 0,35%).

Analiza wrażliwości na ryzyko zmiany stopy procentowej Spółki przy założeniu zmiany stopy procentowej o +/- 1,14% na dzień 31 grudnia 2015 roku przedstawiała się następująco:

31 grudnia 2015	Nota	Wartość bilansowa	Zmiana procentowa	
			+1,14%	-1,14%
Klasy instrumentów finansowych				
Aktywa finansowe				
Pochodne instrumenty finansowe ⁽¹⁾	24	992	(33.397)	36.285
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty	18	859.699	9.801	(9.801)
Pozostałe aktywa finansowe:		677.978	7.728	(7.728)
Fundusz likwidacji zakładu górniczego	16	31.794	362	(362)
Lokaty	16	85.519	975	(975)
Depozyty zabezpieczające	16	3.176	36	(36)
Środki pieniężne przeznaczone na realizację Projektu EFRA	16	438.329	4.997	(4.997)
Środki pieniężne przeznaczone na prace związane z usunięciem platformy MOPU ze złoża YME	16	108.540	1.237	(1.237)
Środki pieniężne przeznaczone na realizację pozostałych zakontraktowanych zobowiązań inwestycyjnych	16	10.620	121	(121)
Razem		1.538.669	(15.868)	18.756
Zobowiązania finansowe				
Kredyty	23.1	6.481.034	61.685 ⁽¹⁾	(61.685) ⁽¹⁾
Pożyczki	23.2	92.146	1.050	(1.050)
Obligacje	23.3	218.100	2.486	(2.486)
Zobowiązania z tytułu leasingu finansowego	23.4	208.028	2.372	(2.372)
Pochodne instrumenty finansowe ⁽²⁾	24	72.263	(25.352)	26.330
Razem		7.071.571	42.241	(41.263)

⁽¹⁾ Wykazane bez uwzględnienia kredytów o stałym oprocentowaniu oraz zapłaconych prowizji przygotowawczych pomniejszających zobowiązania finansowe z tytułu otrzymanych kredytów.

⁽²⁾ Swap procentowy (IRS). Różnica między zmianą wartości wyceny, gdy przesuwają się krzywe stóp procentowych o +/- 1,14% powstaje w momencie obliczenia i dyskontowania przyszłych przepływów (związanych z rozliczeniem transakcji) na dzień kalkulacji wyceny. Dyskontowanie odbywa się w oparciu o różne stopy procentowe (w pierwszym przypadku przesunięcie krzywej powoduje zwiększenie stopy o 1,14%, zaś w drugim przypadku zmniejszenie stopy o 1,14%).

Analiza wrażliwości została przeprowadzona na bazie stanu instrumentów posiadanych na dzień 31 grudnia 2016 roku oraz na dzień 31 grudnia 2015 roku. Zbadano wpływ zmian stóp procentowych na wartość godziwą przy niezmiennym poziomie kursów walut. W przypadku instrumentów pochodnych posiadanych na dzień 31 grudnia 2016 roku oraz 31 grudnia 2015 roku w analizie wrażliwości na ryzyko stopy procentowej Spółka zastosowała przesunięcie krzywej stóp procentowych o roczną zmienność historyczną z dnia odpowiednio 31 grudnia 2016 roku oraz 31 grudnia 2015 roku, wyliczoną na podstawie publikowanych przez Reuters danych o historycznej zmienności dla oprocentowania IRS z odpowiednio 2-letnim oraz 3-letnim okresem wygaśnięcia.

28.5 Ryzyko płynności

Proces zarządzania ryzykiem płynności przez Grupę polega na monitorowaniu prognozowanych przepływów pieniężnych oraz portfela aktywów i zobowiązań finansowych, a następnie dopasowywaniu ich zapadalności, analizie kapitału obrotowego i optymalizacji przepływów w ramach Grupy Kapitałowej. Proces ten wymaga ścisłej współpracy z jednostkami funkcjonującymi w różnych obszarach biznesowych w celu bezpiecznej i efektywnej alokacji posiadanej płynności.

Większość krajowych podmiotów zależnych w ramach Grupy Kapitałowej jest uczestnikiem cash-poolingu rzeczywistego. Struktura jest na bieżąco zarządzana przez Jednostkę Dominującą pod kątem optymalizacji płynności i salda odsetek.

Płynność w horyzoncie budżetowym monitorowana jest w przekroju Grupy Kapitałowej na bieżąco w ramach zarządzania ryzykiem finansowym. Płynność w okresie średnio i długoterminowym monitorowana jest w ramach procesu planowania, który wspomaga tworzenie wieloletniej strategii finansowej.

W obszarze ryzyka finansowego obok aktywnego zarządzania ryzykiem rynkowym, Grupa stosuje następujące zasady w zakresie płynności:

- brak depozytów zabezpieczających w handlu instrumentami pochodnymi na rynku pozagiełdowym,
- ograniczenie możliwości wcześniejszego rozwiązania transakcji finansowych,
- limity w zakresie mało płynnych kasowych instrumentów finansowych,
- limity kredytowe dla partnerów transakcji finansowych i handlowych,
- zapewnienie odpowiedniej jakości i zróżnicowania dostępnych źródeł finansowania,
- procesy kontroli wewnętrznej oraz efektywność organizacyjna zapewniająca szybkie działanie w warunkach awaryjnych.

Poniżej zaprezentowano informacje o kontraktowych terminach zapadalności zobowiązań finansowych według stanu na dzień 31 grudnia 2016 roku oraz 31 grudnia 2015 roku.

Kontraktowe terminy zapadalności zobowiązań finansowych:

31 grudnia 2016	Nota	Wartość bilansowa	Kontraktowe przepływy pieniężne	Do 6 miesięcy	6 - 12 miesięcy	1 - 2 lata	2 - 5 lat	Powyżej 5 lat
Kredyty bankowe (poza kredytami w rachunku bieżącym)	23.1	5.069.068	6.167.739	(305.473)	1.108.058	790.299	3.641.138	933.717
Kredyty w rachunku bieżącym	23.1	13.858	13.858	13.858	-	-	-	-
Pożyczki	23.2	81.833	83.153	6.257	6.534	11.895	56.014	2.453
Obligacje	23.3	213.014	213.080	79.770	133.310	-	-	-
Zobowiązania z tytułu leasingu finansowego	23.4	179.503	235.835	28.759	29.012	56.728	116.991	4.345
Zobowiązania z tytułu dostaw i usług	26	1.718.178	1.718.178	1.718.178	-	-	-	-
Pozostałe zobowiązania finansowe	26	246.790	246.790	221.011	2.301	9.237	7.271	6.970
Razem		7.522.244	8.678.633	1.762.360	1.279.215	868.159	3.821.414	947.485
31 grudnia 2015								
Kredyty bankowe (poza kredytami w rachunku bieżącym)	23.1	5.899.405	6.993.805	437.891	1.353.819	132.216	2.797.770	2.272.109
Kredyty w rachunku bieżącym	23.1	581.629	581.629	581.629	-	-	-	-
Pożyczki	23.2	92.146	106.994	7.698	7.687	15.586	42.838	33.185
Obligacje	23.3	218.100	218.100	-	218.100	-	-	-
Zobowiązania z tytułu leasingu finansowego	23.4	208.028	287.491	25.901	28.747	57.162	141.546	34.135
Zobowiązania z tytułu dostaw i usług	26	1.232.510	1.232.510	1.232.494	16	-	-	-
Pozostałe zobowiązania finansowe	26	181.731	181.731	168.498	4.325	6.360	956	1.592
Razem		8.413.549	9.602.260	2.454.111	1.612.694	211.324	2.983.110	2.341.021

Analiza wymagalności pochodnych instrumentów finansowych:

31 grudnia 2016	Nota	Wartość bilansowa*	Kontraktowe przepływy pieniężne	Do 6 miesięcy	6 - 12 miesięcy	1 - 2 lata	2 - 5 lat	Powyżej 5 lat
Swap towarowy	24	40.332	40.842	(360)	25.918	15.284	-	-
Opcje towarowe		411	411	58	353	-	-	-
Forwardy i spoty walutowe		(92.975)	(93.463)	(52.147)	(38.535)	(2.781)	-	-
Swap procentowy (IRS)		(51.405)	(51.878)	(30.542)	3.830	(19.452)	(5.714)	-
Swap walutowy		(4.723)	(4.545)	(23.938)	19.393	-	-	-
Razem			(108.360)	(108.633)	(106.929)	10.959	(6.949)	(5.714)
31 grudnia 2015								
Swap towarowy	24	140.536	140.559	191.269	(42.405)	(8.305)	-	-
Opcje towarowe		363	363	3	46	314	-	-
Forwardy i spoty walutowe		13.173	13.875	(629)	6.878	6.815	811	-
Swap procentowy (IRS)		(71.271)	(72.032)	(30.911)	3.946	(20.963)	(25.944)	1.840
Swap walutowy		(30.773)	(30.915)	(30.915)	-	-	-	-
Razem			52.028	51.850	128.817	(31.535)	(22.139)	(25.133)

*Wartość bilansowa (dodatnia wycena pochodnych instrumentów finansowych plus ujemna wycena pochodnych instrumentów finansowych) prezentuje wartość godziwą pochodnych instrumentów finansowych ujętych w sprawozdaniu z sytuacji finansowej (z wyłączeniem futures na uprawnienia do emisji CO₂ zakupionych z zamiarem rozliczenia).

28.6 Ryzyko kredytowe

Zarządzanie ryzykiem kredytowym partnerów transakcji finansowych polega na kontroli wiarygodności finansowej obecnych i potencjalnych partnerów tych transakcji oraz na monitorowaniu ekspozycji kredytowej w stosunku do przyznaných limitów. Na ekspozycję kredytową składają się depozyty bankowe oraz wycena instrumentów pochodnych.

Partnerzy transakcji muszą posiadać odpowiedni rating przyznany przez wiodące agencje ratingowe, bądź posiadać gwarancje instytucji spełniających wymóg minimalnego ratingu. Grupa zawiera transakcje finansowe z renomowanymi firmami o dobrej zdolności kredytowej oraz stosuje dywersyfikację instytucji, z którymi współpracuje.

Na dzień 31 grudnia 2016 roku koncentracja ryzyka u pojedynczego partnera transakcji finansowych Grupy nie przekraczała wartości 575.847 tys. zł (8,15% kapitałów własnych Jednostki Dominującej), z kolei na dzień 31 grudnia 2015 roku była to kwota 839.799 tys. zł (13,95% kapitałów własnych Jednostki Dominującej).

W zakresie zarządzania ryzykiem kredytowym partnerów transakcji handlowych Grupa poddaje wszystkich klientów, którzy wnioskuje o przyznanie limitów kredytowych procedurom weryfikacji ich wiarygodności finansowej i w zależności od jej oceny przyznawane są odpowiednie limity. W 2016 roku Jednostka Dominująca zakończyła prace nad modelem ratingowym, który wspiera proces przyznawania limitów partnerom handlowym. Jednostka Dominująca określa wytyczne w zakresie procesu zarządzania ryzykiem kredytowym partnerów handlowych w celu utrzymywania odpowiednich standardów w zakresie analizy kredytowej oraz bezpieczeństwa operacyjnego procesu w przekroju całej Grupy.

Na dzień 31 grudnia 2016 roku koncentracja ryzyka u pojedynczego partnera transakcji handlowych Grupy nie przekraczała wartości 238.895 tys. zł (3,38% kapitałów własnych Jednostki Dominującej), z kolei na dzień 31 grudnia 2015 roku była to kwota 163.009 tys. zł (2,71% kapitałów własnych Jednostki Dominującej).

Miarą ryzyka kredytowego jest kwota maksymalnego narażenia na ryzyko dla poszczególnych klas aktywów finansowych. Wartości księgowe aktywów finansowych reprezentują maksymalną ekspozycję kredytową.

Maksymalna ekspozycja na ryzyko kredytowe aktywów finansowych	Nota	31 grudnia 2016	31 grudnia 2015
Pochodne instrumenty finansowe	24	100.876	217.179
Należności z tytułu dostaw i usług	16	2.251.727	1.550.900
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty	18	744.616	859.699
Pozostałe aktywa finansowe	16	624.816	818.457
Razem		3.722.035	3.446.235

W ocenie Zarządu, ryzyko zagrożonych aktywów finansowych jest odzwierciedlone poprzez dokonanie odpisów aktualizujących ich wartość. Informacje na temat wartości odpisów z tytułu utraty wartości aktywów finansowych zostały przedstawione w notach 9.4 i 16.1.

Analiza pod kątem koncentracji ryzyka kredytowego w odniesieniu do należności z tytułu dostaw i usług została przedstawiona w nocie 16.1. Analiza wiekowania należności przeterminowanych, w przypadku których nie nastąpiła utrata wartości, została przedstawiona w nocie 16.1.

29. Zarządzanie kapitałem

Celem polityki finansowej Grupy Kapitałowej LOTOS jest zapewnienie długoterminowej płynności przy jednoczesnym stosowaniu odpowiedniej dźwigni finansowej, wspomagającej realizację celu nadrzędnego, jakim jest maksymalizacja stopy zwrotu na kapitale przynależnym akcjonariuszom.

Realizacja powyższego celu, dokonuje się poprzez dążenie do osiągnięcia pożądanej struktury finansowania na poziomie Grupy Kapitałowej LOTOS.

Grupa Kapitałowa LOTOS monitoruje strukturę finansowania stosując wskaźnik relacji długu do kapitału własnego, który jest liczony jako stosunek zadłużenia netto do kapitału własnego.

Do zadłużenia netto Grupa wlicza kredyty, pożyczki, obligacje oraz zobowiązania z tytułu leasingu finansowego pomniejszone o środki pieniężne i ich ekwiwalenty oraz środki pieniężne o ograniczonej możliwości dysponowania przeznaczone na realizację celów emisji akcji serii D Grupy LOTOS S.A. (patrz nota 18 Skonsolidowanego sprawozdania finansowego za rok 2015). Kapitał własny obejmuje kapitał własny należny akcjonariuszom Jednostki Dominującej powiększony o udziały niekontrolujące.

	Nota	31 grudnia 2016	31 grudnia 2015
Zobowiązania długoterminowe			
Kredyty	23.1	3.769.785	4.197.008
Pożyczki	23.2	69.366	80.966
Obligacje	23.3	-	-
Zobowiązania z tytułu leasingu finansowego	23.4	141.386	176.486
Razem		3.980.537	4.454.460
Zobowiązania krótkoterminowe			
Kredyty	23.1	1.313.141	2.284.026
Pożyczki	23.2	12.467	11.180
Obligacje	23.3	213.014	218.100
Zobowiązania z tytułu leasingu finansowego	23.4	38.117	31.542
Razem		1.576.739	2.544.848
Środki pieniężne o ograniczonej możliwości dysponowania - emisja akcji ⁽¹⁾	16	-	(438.329)
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty	18	(744.616)	(859.699)
Zadłużenie netto		4.812.660	5.701.280
Kapitał własny przypisany akcjonariuszom Jednostki Dominującej		8.610.786	7.712.060
Udziały niekontrolujące		108	138
Kapitał własny razem		8.610.894	7.712.198
Stosunek zadłużenia netto do kapitału własnego		0,56	0,74

⁽¹⁾ Na dzień 31 grudnia 2015 roku środki pieniężne przeznaczone na realizację Projektu EFRA (patrz cele emisji nota 18 Skonsolidowanego sprawozdania finansowego za rok 2015).

30. Zobowiązania i aktywa warunkowe

30.1 Informacje o istotnych postępowaniach toczących się przed sądem, organem właściwym dla postępowania arbitrażowego lub organem administracji publicznej i innych ryzykach Jednostki Dominującej lub jednostek od niej zależnych

Istotne postępowania sądowe których stroną jest Jednostka Dominująca

Od dnia kończącego poprzedni rok finansowy, tj. 31 grudnia 2015 roku do dnia publikacji niniejszego sprawozdania finansowego nie wystąpiły znaczące zmiany w zakresie istotnych postępowań toczących się przed sądem, organem właściwym dla postępowania arbitrażowego lub organem administracji publicznej i innych ryzyk Spółki lub jednostek od niej zależnych. Informacje na temat istotnych postępowań będących nadal w toku przedstawiono w nocie 35.1 do skonsolidowanego sprawozdania finansowego za rok 2015.

Rozliczenia podatkowe

W roku 2015 rozliczenia Spółki w zakresie podatku od towarów i usług (VAT) za lata 2010 - 2011 były przedmiotem dwóch postępowań kontrolnych prowadzonych przez organy kontroli skarbowej. W dniu 23 czerwca 2015 roku Spółka otrzymała w ramach prowadzonych postępowań protokoły z badania ksiąg podatkowych, do których złożyła zastrzeżenia. W dniu 30 września 2015 roku Spółka otrzymała dwie decyzje wydane przez Dyrektora Urzędu Kontroli Skarbowej w Bydgoszczy, w których to organ skarbowy określił wysokość zobowiązania w podatku od towarów i usług (VAT) za okres styczeń – grudzień 2010 roku oraz styczeń – grudzień 2011 roku oraz wykazał zaległości w kwocie 48,4 mln zł za rok 2010 oraz 112,5 mln zł za rok 2011. W decyzjach Dyrektor Urzędu Kontroli Skarbowej stwierdził, że transakcje, w których uczestniczyli dwaj kontrahenci Spółki związane były z udziałem w oszustwie podatkowym i zarzucił Spółce brak dołożenia należytej staranności w zawieraniu transakcji z tymi kontrahentami i że Spółka co najmniej powinna była wiedzieć o tym, że ww. transakcje wiązały się i były konsekwencją oszustwa podatkowego popełnionego na wcześniejszym etapie obrotu, co w konsekwencji nie daje prawa do odliczenia podatku VAT. Po przeanalizowaniu otrzymanych decyzji Spółka uznała zarzuty przedstawione przez Dyrektora Urzędu Kontroli Skarbowej za całkowicie nieuzasadnione i w związku z tym w dniu 14 października 2015 roku złożyła do Dyrektora Izby Skarbowej w Gdańsku odwołania od ww. decyzji. Dyrektor Izby Skarbowej w Gdańsku utrzymał w mocy decyzje Dyrektora Urzędu Kontroli Skarbowej w Bydgoszczy, a wniesione w 1 półroczu 2016 roku przez Spółkę skargi do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego zostały oddalone. Na dzień publikacji niniejszego sprawozdania finansowego obie decyzje Dyrektora Urzędu Kontroli Skarbowej w Bydgoszczy określające Spółce zobowiązanie w podatku VAT za poszczególne miesiące roku 2010 i roku 2011 pozostają w mocy. W 3 kwartale 2016 roku Spółka złożyła skargi kasacyjne do Naczelnego Sądu Administracyjnego w Warszawie.

W 2016 roku rozliczenia Spółki w zakresie podatku od towarów i usług (VAT) za okres listopad 2014 roku – wrzesień 2015 roku były przedmiotem postępowania kontrolnego prowadzonego przez Dyrektora Urzędu Kontroli Skarbowej w Gdańsku. W związku z toczącym się postępowaniem oraz otrzymaniem w dniu 7 grudnia 2016 roku protokołu z badania ksiąg podatkowych Spółka złożyła korekty deklaracji VAT w zakresie obniżenia podatku naliczonego na łączną kwotę 34,3 mln zł.

Regulacje dotyczące podatku od towarów i usług, podatku dochodowego od osób prawnych oraz obciążeń związanych z ubezpieczeniami społecznymi podlegają częstym zmianom. Te częste zmiany powodują brak odpowiednich punktów odniesienia, niespójne interpretacje oraz nieliczne ustanowione precedensy, które mogłyby mieć zastosowanie. Obowiązujące przepisy zawierają również niejasności, które powodują różnice w opiniach, co do interpretacji prawnej przepisów podatkowych, zarówno pomiędzy organami państwowymi jak i organami państwowymi i przedsiębiorstwami. Rozliczenia podatkowe oraz inne obszary działalności (na przykład kwestie celne czy dewizowe) mogą być przedmiotem kontroli organów, które uprawnione są do nakładania wysokich kar i grzywien, a wszelkie dodatkowe zobowiązania podatkowe, wynikające z kontroli, muszą zostać zapłacone wraz z wysokimi odsetkami. Te warunki powodują, że ryzyko podatkowe w Polsce jest większe niż w krajach o bardziej dojrzałym systemie podatkowym. W konsekwencji, kwoty prezentowane i ujawniane w sprawozdaniach finansowych mogą się zmienić w przyszłości w wyniku ostatecznej decyzji organu kontroli podatkowej.

Z dniem 15 lipca 2016 roku do Ordynacji Podatkowej zostały wprowadzone zmiany w celu uwzględnienia postanowień Ogólnej Klauzuli Zapobiegającej Nadużyciom (z ang. General Anti-Abuse Rule „GAAR”). GAAR ma zapobiegać powstawaniu i wykorzystywaniu sztucznych struktur prawnych tworzonych w celu uniknięcia zapłaty podatku w Polsce. GAAR definiuje unikanie opodatkowania, jako czynność dokonaną przede wszystkim w celu osiągnięcia korzyści podatkowej, sprzecznej w danych okolicznościach z przedmiotem i celem przepisy ustawy podatkowej. Zgodnie z GAAR taka czynność nie skutkuje osiągnięciem korzyści podatkowej, jeżeli sposób działania był sztuczny. Wszelkie występowanie (i) nieuzasadnionego dzielenia operacji, (ii) angażowania podmiotów pośredniczących mimo braku uzasadnienia ekonomicznego lub gospodarczego, (iii) elementów wzajemnie się znoszących lub kompensujących oraz (iv) inne działania o podobnym działaniu do wcześniej wspomnianych, mogą być potraktowane jako przesłanka istnienia sztucznych czynności podlegających przepisom GAAR. Nowe regulacje będą wymagać znacznie większego osądu przy ocenie skutków podatkowych poszczególnych transakcji.

Klauzulę GAAR należy stosować w odniesieniu do transakcji dokonanych po jej wejściu w życie oraz do transakcji, które zostały przeprowadzone przed wejściem w życie klauzuli GAAR, ale dla których po dacie wejścia klauzuli w życie korzyści były lub są nadal osiągalne. Wdrożenie powyższych przepisów umożliwi polskiemu organom kontroli podatkowej kwestionowanie realizowanych przez podatników prawnych ustaleń i porozumień, takich jak restrukturyzacja i reorganizacja grupy.

Postępowania sądowe wszczęte przez oraz przeciwko jednostkom z Grupy Kapitałowej LOTOS

Porozumienie, którego stroną jest spółka LOTOS Exploration and Production Norge AS

Spółka LOTOS Exploration and Production Norge AS („LOTOS E&P Norge AS”) była stroną postępowań sądu arbitrażowego w Norwegii dotyczących roszczeń spółki Single Buoy Moorings Inc. („SBM”) - dostawcy platformy MOPU (ang. „Mobile Offshore Production Unit”) przeznaczanej do eksploatacji złoża YME przeciwko spółce Talisman Energy Norge AS będącej operatorem złoża YME („Talisman”, „Operator”) oraz pozostałym udziałowcom projektu YME. Udział LOTOS Exploration and Production Norge AS („LOTOS E&P Norge AS”) w kwocie roszczenia SBM wynosił 20%.

W 2013 roku spółki: Talisman Energy Norge AS („Talisman”, ówczesny operator złoża YME) oraz Single Buoy Moorings Inc. („SBM”, właściciel przeznaczanej do eksploatacji tego złoża platformy wydobywczej) ogłosiły informację o zawarciu porozumienia w sprawie zakończenia obowiązywania wszystkich dotychczas zawartych w związku z realizacją projektu YME umów i porozumień pomiędzy stronami oraz usunięcia wadliwej platformy ze złoża.

Spółka SBM zapłaciła członkom konsorcjum kwotę 470 mln USD, natomiast Talisman działając w imieniu udziałowców koncesji, zobowiązał się do wykonania niezbędnych prac przygotowawczych na platformie i usunięcia jej ze złoża. Zgodnie z porozumieniem w zakresie spółki SBM było przetransportowanie platformy do portu oraz jej utylizacja, natomiast po wykonaniu określonych prac udziałowcy konsorcjum powinni uzyskać prawo własności do elementów podwodnej infrastruktury na złożu YME, dostarczonej przez SBM, wraz z jednoczesnym zobowiązaniem do wykonania prac rekultywacyjnych (w tym demontażu) związanych z podwodną infrastrukturą. Każda ze stron ponosi koszty uzgodnionego porozumieniem zakresu realizowanych prac.

Zgodnie z zapisami porozumienia z SBM część przysługującego Grupie udziału w kwocie porozumienia, tj. 81,78 mln USD została ulokowana na rachunku escrow projektu YME celem jej sukcesywnego wykorzystywania na prowadzenie prac związanych z usunięciem platformy i infrastruktury ze złoża, określonych w porozumieniu.

Dnia 22 sierpnia 2016 partnerzy YME zakończyli operacje usuwania wadliwej platformy MOPU ze złoża. Pozostała część zakresu prac tzn. cięcie nóg platformy oraz instalacja tymczasowego wzmocnienia caissona (element podwodnej infrastruktury) jest w trakcie realizacji i powinna zostać zakończona najpóźniej do czerwca 2017 roku.

Na dzień 31 grudnia 2016 roku wyrażona w walucie prezentacji wartość ulokowanych na wyodrębnionym rachunku escrow środków pieniężnych pozostałych do wykorzystania zaprezentowano w sprawozdaniu z sytuacji finansowej w pozycji **Pozostałe aktywa** w kwocie 75.284 tys. zł. Wartość pozostałej do wykorzystania rezerwy na przyszłe koszty usunięcia platformy oraz demontażu aktywów trwałych zaprezentowana została w pozycji **Pozostałe zobowiązania i rezerwy** – w części krótkoterminowej - w kwocie 13.065 tys. zł. Poziom spodziewanych, w większości już zakontraktowanych kosztów tych operacji został właściwie odzwierciedlony w niniejszym sprawozdaniu finansowym poprzez zaktualizowanie stosownych rezerw według aktualnej najlepszej wiedzy Zarządu Spółki na dzień sporządzenia sprawozdania (patrz nota 26.1).

Rozliczenia podatkowe spółki LOTOS Exploration and Production Norge AS

W okresie 12 miesięcy zakończonym 31 grudnia 2016 roku rozliczenia spółki LOTOS Exploration and Production Norge AS („LOTOS E&P Norge AS”) w zakresie podatku dochodowego za lata 2013 - 2014 były przedmiotem postępowania wyjaśniającego prowadzonego przez norweski Urząd Podatkowy ds. Ropy (ang. Oil Taxation Office, tzw. „OTO”). W dniu 1 czerwca 2016 roku spółka LOTOS E&P Norge AS otrzymała wezwanie do złożenia wyjaśnień z dnia 31 maja 2016 roku, w którym OTO zakwestionował zaliczenie części poniesionych w latach 2013 - 2014 kosztów finansowych do kosztów uzyskania przychodu dla celów podatkowych, ze względu na występowanie w spółce LOTOS E&P Norge AS cienkiej kapitalizacji w tym okresie. Oceniając ryzyko sporu z organem podatkowym i swoją sytuację finansową w latach 2013 - 2014, do których odnosi się OTO oraz stosując analogiczne podejście dla okresu 2015 – 2016, biorąc pod uwagę negatywny wpływ cienkiej kapitalizacji spółka LOTOS E&P Norge AS dokonała na dzień 31 grudnia 2016 roku oceny realizowalności aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego od strat podatkowych rozliczanych w czasie, skutkującej obniżeniem ich wartości w 2016 roku o kwotę 80,9 mln zł. Na dzień publikacji niniejszego sprawozdania finansowego postępowanie jest w toku.

Poza informacjami zaprezentowanymi powyżej, w okresie 12 miesięcy zakończonym 31 grudnia 2016 roku nie wystąpiły istotne rozliczenia z tytułu spraw sądowych lub innych postępowań.

30.2 Pozostałe zobowiązania warunkowe

Od dnia kończącego poprzedni rok finansowy, tj. 31 grudnia 2015 roku do dnia publikacji niniejszego sprawozdania finansowego nie wystąpiły zmiany w zakresie pozostałych istotnych zobowiązań warunkowych Spółki lub jednostek od niej zależnych (patrz nota 35.2 do skonsolidowanego sprawozdania finansowego za rok 2015).

Grupa prezentuje informacje na temat pozabilansowych przyszłych zobowiązań inwestycyjnych w nocie 13.3.

31. Informacje o podmiotach powiązanych

31.1 Informacje o transakcjach z jednostkami powiązаныmi, w których Grupa posiada udziały

Wspólne przedsięwzięcia wyceniane metodą praw własności	2016	2015
Sprzedaż	209.926	200.263
Zakupy	43	117
	Nota	31 grudnia 2016
Należności	16	16.149
Zobowiązania	188	-

W roku 2016 i 2015 Grupa przeprowadzała istotne transakcje ze spółką LOTOS - Air BP Polska Sp. z o.o. głównie z tytułu sprzedaży paliwa lotniczego. Łączna wartość tych transakcji w roku 2016 wynosiła 209.710 tys. zł (w 2015 roku: 198.816 tys. zł). Na dzień 31 grudnia 2016 roku saldo nierozliczonych należności z tytułu powyższych transakcji wynosiło 16.141 tys. zł (31 grudnia 2015: 12.219 tys. zł).

Podstawowe informacje dotyczące wspólnych przedsięwzięć, w których Grupa posiada udziały wykazano w nocie 14.

31.2 Podmiot sprawujący kontrolę nad Grupą

Na dzień 31 grudnia 2016 roku oraz na dzień 31 grudnia 2015 roku Skarb Państwa był właścicielem 53,19% akcji Grupy LOTOS S.A. W latach 2015 i 2016 nie wystąpiły transakcje pomiędzy Grupą LOTOS S.A. a Skarbem Państwa.

31.3 Transakcje z jednostkami powiązаныmi, w których Skarb Państwa sprawuje kontrolę, współkontrolę lub ma na nie znaczący wpływ

W roku 2016 i 2015 Grupa przeprowadziła transakcje z podmiotami powiązаныmi poprzez Skarb Państwa, których łączna wartość była istotna. Transakcje były przeprowadzone na zasadach rynkowych i związane były z bieżącą działalnością operacyjną Grupy. Transakcje dotyczyły głównie sprzedaży paliw, sprzedaży i zakupu usług magazynowania, sprzedaży i zakupu usług transportowych, zakupu energii, gazu ziemnego oraz innych paliw.

	2016	2015
Sprzedaż	370.118	335.843
Zakupy	1.237.567	1.757.779
	31 grudnia 2016	31 grudnia 2015
Należności	28.894	27.859
Zobowiązania	247.109	130.356

31.4 Wynagrodzenie Zarządu i Rady Nadzorczej oraz informacje o pożyczkach i świadczeniach o podobnym charakterze udzielonych osobom wchodzącym w skład organów zarządzających i nadzorujących

Wynagrodzenie wypłacone członkom Zarządu oraz członkom Rady Nadzorczej Spółki	2016	2015
Zarząd		
Krótkoterminowe świadczenia pracownicze (wynagrodzenia)	1.493	1.183
Zarząd – jednostki zależne ⁽¹⁾		
Krótkoterminowe świadczenia pracownicze (wynagrodzenia)	2.986	3.631
Rada Nadzorcza		
Krótkoterminowe świadczenia pracownicze (wynagrodzenia)	338	252
Razem ⁽²⁾	4.817	5.066
Pozostałe świadczenia pracownicze	31 grudnia 2016	31 grudnia 2015
Zarząd		
Świadczenia po okresie zatrudnienia, nagrody jubileuszowe i pozostałe świadczenia	334	654
Krótkoterminowe zobowiązania z tytułu nagrody rocznej ⁽³⁾	77	311
Razem	411	965

⁽¹⁾ Wynagrodzenie wypłacone członkom Zarządu Spółki z tytułu pełnienia funkcji we władzach spółek bezpośrednio i pośrednio zależnych.

⁽²⁾ Wartość wynagrodzenia uwzględnia zmiany w składzie Zarządu i Rady Nadzorczej Spółki.

⁽³⁾ Zgodnie z ustawą o wynagradzaniu osób kierujących niektórymi podmiotami prawnymi (tzw. ustawa kominowa).

W roku 2016 i 2015 Grupa nie zawierała żadnych znaczących transakcji z członkami Zarządu i Rady Nadzorczej, nie udzielała wymienionym osobom żadnych pożyczek, zaliczek, gwarancji, ani nie zawierała żadnych innych umów o charakterze nierynkowym, bądź o istotnym wpływie na niniejsze sprawozdanie finansowe.

W latach 2015 i 2016, na podstawie złożonych oświadczeń członków Zarządu i Rady Nadzorczej Spółki, Grupa LOTOS S.A. nie uzyskała wiedzy o transakcjach zawartych przez ich małżonków, krewnych lub powinowatych w linii prostej do drugiego stopnia lub związanymi z tytułu opieki, przysposobienia lub kurateli, bądź z innymi osobami, z którymi mają osobiste powiązania ze Spółką lub z podmiotem Grupy Kapitałowej LOTOS.

31.5 Wynagrodzenie wypłacone lub należne pozostałym członkom głównej kadry kierowniczej

Wynagrodzenie wypłacone głównej kadry kierowniczej (za wyjątkiem członków Zarządu Spółki)	2016	2015
Krótkoterminowe świadczenia pracownicze (wynagrodzenia), w tym:	33.660	26.032
- wypłacona nagroda roczna	7.377 ⁽¹⁾	3.339 ⁽²⁾
- wypłacona nagroda jubileuszowa	572	777
Pozostałe świadczenia pracownicze	31 grudnia 2016	31 grudnia 2015
Świadczenia po okresie zatrudnienia, nagrody jubileuszowe i pozostałe świadczenia	11.483	11.903
Krótkoterminowe zobowiązania z tytułu nagrody rocznej	8.972	7.171
Pożyczki i świadczenia o podobnym charakterze	5	26
Razem	20.460	19.100

⁽¹⁾ Wypłacone w 2016 roku wynagrodzenie z tytułu nagrody rocznej za rok 2015.

⁽²⁾ Wypłacone w 2015 roku wynagrodzenie z tytułu nagrody rocznej za rok 2014.

W roku 2016 i 2015 Grupa nie udzielała członkom głównej kadry kierowniczej pożyczek.

31.6 Transakcje z podmiotami powiązanymi poprzez członków Zarządu i Rady Nadzorczej Spółki

W roku 2016 Grupa przeprowadziła transakcje ze stronami powiązanymi poprzez członków Zarządu i Rady Nadzorczej Spółki. Transakcje były przeprowadzone na zasadach rynkowych i związane były z bieżącą działalnością operacyjną Grupy a dotyczyły głównie zakupu ubezpieczeń cywilno-prawnych i majątkowych w kwocie 9.935 tys. zł. Na dzień 31 grudnia 2016 roku saldo z tytułu nierozliczonych transakcji ze stronami powiązanymi poprzez członków Zarządu i Rady Nadzorczej Spółki wynosiło 792 tys. zł.

W okresie porównywalnym Grupa nie przeprowadzała istotnych transakcji ze stronami powiązanymi poprzez członków Zarządu i Rady Nadzorczej Spółki.

ZATWIERDZENIE SKONSOLIDOWANEGO SPRAWOZDANIA FINANSOWEGO

Niniejsze skonsolidowane sprawozdanie finansowe zostało zatwierdzone do publikacji przez Zarząd w dniu 2 marca 2017 roku.

Podpisy członków Zarządu oraz osoby odpowiedzialnej za prowadzenie ksiąg rachunkowych Grupy LOTOS S.A.

Prezes Zarządu

_____
Marcin Jastrzębski

Wiceprezes Zarządu ds. Strategii i Rozwoju

_____
Mateusz Aleksander Bonca

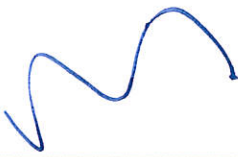
Wiceprezes Zarządu ds. Produkcji

_____
Jarosław Kawula

Wiceprezes Zarządu ds. Ekonomiczno - Finansowych

_____
Mariusz Machajewski

Główny Księgowy

_____
Tomasz Południewski

Sprawozdanie Zarządu z działalności Grupy LOTOS S.A. oraz jej grupy kapitałowej za rok 2016

1	O Grupie LOTOS S.A. i jej grupie kapitałowej	6
1.1.	Kluczowe aktywa, działalność oraz osiągnięte rezultaty	6
1.2	Podstawowe informacje o organizacji i zarządzaniu	8
1.2.1	Struktura Grupy LOTOS S.A. i jej grupy kapitałowej	8
1.2.2	Łańcuch wartości i model działania w ramach Grupy Kapitałowej LOTOS	14
1.3.	Spółeczna odpowiedzialność biznesu	14
2.	Strategia Grupy Kapitałowej LOTOS	18
2.1.	Rozliczenie realizacji strategii biznesowej w latach 2011 – 2015	18
2.2.	Status kluczowych projektów rozwojowych w 2016 roku	19
2.3.	Stabilizacja i bezpieczny rozwój. Strategia Grupy LOTOS S.A. na lata 2017 – 2022	27
2.3.1.	Założenia strategii Grupy Kapitałowej LOTOS na lata 2017 – 2022	27
2.4.	Strategia społecznej odpowiedzialności biznesu	31
3.	Otoczenie makroekonomiczne Grupy LOTOS S.A. i jej grupy kapitałowej w 2016 roku	35
3.1.	Ceny ropy naftowej i gazu ziemnego w 2016 roku	35
3.2.	Czynniki cenotwórcze na rynku ropy naftowej i gazu ziemnego	37
3.3.	Czynniki kształtujące rentowność działalności poszukiwawczo- wydobywczej oraz bieżące tendencje w branży	42
3.4.	Czynniki kształtujące rentowność działalności rafineryjnej oraz bieżące tendencje w branży	43
4.	Działalność operacyjna Grupy LOTOS S.A. i jej grupy kapitałowej	53
4.1.	Segment wydobywczy	53
4.1.1.	Warunki prowadzenia działalności poszukiwawczo-wydobywczej na obszarze Polski	53
4.1.2.	Otoczenie konkurencyjne w działalności poszukiwawczo-wydobywczej	54
4.1.3.	Struktura prowadzenia działalności poszukiwawczo – wydobywczej	61
4.2.	Segment produkcji i handlu – przerób ropy naftowej	63
4.2.1.	Otoczenie konkurencyjne dla działalności rafineryjnej Grupy LOTOS S.A.	63
4.2.2.	Podstawowe produkty, towary i usługi	65
4.2.3.	Podsumowanie szans i zagrożeń	67
4.3.	Segment produkcji i handlu – sprzedaż hurtowa i detaliczna	69
4.3.1	Otoczenie konkurencyjne dla sprzedaży produktów paliwowych i pochodnych	69
4.3.2	Podstawowe produkty sprzedawane w ramach segmentu	70
4.3.1.	Charakterystyka branży detalicznej w Polsce	76
4.3.2.	Sieć stacji paliw LOTOS i jej pozycja konkurencyjna	77
4.4.	Logistyka	81
4.4.1.	Logistyka segmentu wydobywczego	81
4.4.2.	Logistyka segmentu produkcji i handlu	82
4.4.3.	Dane o zaopatrzeniu i zakupach	85
5.	Sytuacja finansowa Grupy LOTOS S.A. i jej grupy kapitałowej	89
5.1.	Omówienie podstawowych wielkości ekonomiczno-finansowych oraz ocena istotnych czynników i nietypowych zdarzeń	89

5.1.1	Skonsolidowane sprawozdanie z całkowitych dochodów	90
5.1.2	Skonsolidowane sprawozdanie z sytuacji finansowej.....	95
5.1.3	Skonsolidowane sprawozdanie z przepływów pieniężnych	97
5.1.4	Opis istotnych pozycji pozabilansowych w ujęciu podmiotowym, przedmiotowym i wartościowym	98
5.1.5	Ocena czynników i zdarzeń o nietypowym charakterze mających wpływ na wyniki z działalności... 98	
5.1.6	Ocena sytuacji ekonomiczno – finansowej przy pomocy analizy wskaźnikowej.....	99
5.1.7	Wykorzystanie wpływów z emisji w ramach realizacji celów emisyjnych.....	103
5.1.8	Objaśnienie różnic pomiędzy wynikami finansowymi a wcześniej publikowanymi prognozami wyników na 2016 rok.....	103
5.1.9	Analiza jednostkowych wyników i sytuacji finansowej Grupy LOTOS S.A.	103
5.2.	Główne inwestycje krajowe i zagraniczne oraz inwestycje kapitałowe	108
5.2.1.	Inwestycje rzeczowe	108
5.2.2.	Inwestycje kapitałowe.....	109
5.2.3.	Ocena możliwości realizacji zamierzeń inwestycyjnych, w tym inwestycji kapitałowych w porównaniu do wielkości posiadanych środków.....	109
5.3.	Finansowanie	110
5.3.1.	Informacje na temat kredytów i pożyczek	110
5.3.2.	Pozostałe umowy finansowe	117
5.3.3.	Pożyczki wewnątrzgrupowe	120
5.3.4.	Ocena dotycząca zarządzania zasobami finansowymi	124
5.4.	Oświadczenia Zarządu	125
5.4.1.	W sprawie zgodności rocznego sprawozdania finansowego i sprawozdania zarządu z działalności Grupy LOTOS S.A. oraz jej grupy kapitałowej	125
5.4.2.	W sprawie wyboru podmiotu uprawnionego do badania sprawozdań finansowych	125
5.5.	Zasady sporządzenia rocznego skonsolidowanego sprawozdania finansowego.....	125
6.	Ryzyka w działalności Grupy Kapitałowej LOTOS	128
7.	Organizacja i zarządzanie w Grupie LOTOS S.A. i jej grupie kapitałowej	133
7.1.	Powiązania własnościowe i zasady zarządzania	133
7.1.1.	Informacje o posiadanych przez Grupę LOTOS S.A. oddziałach (zakładach).....	133
7.1.2.	Zmiany w powiązaniach organizacyjnych lub kapitałowych Grupy LOTOS S.A. z innymi podmiotami.....	133
7.1.3.	Zmiany własnościowe w Grupie Kapitałowej LOTOS	138
7.1.4.	Zmiany w podstawowych zasadach zarządzania Grupą LOTOS S.A. i jej spółkami zależnymi	141
7.2.	Zatrudnienie w Grupie Kapitałowej LOTOS	142
7.2.1.	Struktura zatrudnienia w Grupie Kapitałowej LOTOS	142
7.2.2.	Polityka wynagrodzeń - informacje na temat systemu wynagrodzeń, warunkach wynagrodzenia członków Zarządu, zmiany w polityce wynagrodzeń	143
7.2.3.	System kontroli programów akcji pracowniczych	144
7.2.4.	Umowy zawarte pomiędzy emitentem a osobami zarządzającymi oraz wartość wynagrodzeń, nagród lub korzyści wypłaconych osobom zarządzającym i nadzorującym Grupę LOTOS	144
7.3.	Ochrona środowiska	146
7.4.	Istotne umowy oraz postępowania sądowe w 2016 roku	147

7.4.1.	Umowy znaczące dla działalności zawarte w 2016 roku	147
7.4.2.	Istotne transakcje z podmiotami powiązаныmi na warunkach innych niż rynkowe	148
7.4.3.	Umowa z podmiotem uprawnionym do badania sprawozdań finansowych	148
7.4.4.	Postępowania toczące się przed sądem, organem właściwym dla postępowania arbitrażowego lub organem administracji publicznej	149
8.	Informacje dotyczące akcji Grupy LOTOS S.A.	151
8.1	Grupa LOTOS S.A. na Giełdzie Papierów Wartościowych	151
8.2	Polityka dywidendowa.....	157
8.3	Nabycie udziałów (akcji) własnych.....	159
8.4	Określenie łącznej liczby i wartości nominalnej wszystkich akcji (udziałów) GL S.A. oraz akcji i udziałów odpowiednio w podmiotach powiązanych emitenta, będących w posiadaniu osób zarządzających i nadzorujących GL S.A. (dla każdej osoby oddzielnie).....	159
8.4	Umowy, w wyniku których mogą w przyszłości nastąpić zmiany w proporcjach posiadanych akcji przez dotychczasowych akcjonariuszy i obligatariuszy	159
9.	Ład korporacyjny	161
9.1.	Akcjonariat	161
9.1.1.	Znaczne pakiety akcji	161
9.1.1.	Posiadacze papierów wartościowych, które dają specjalne uprawnienia kontrolne, wraz z opisem tych uprawnień	164
9.1.2.	Szczególne uprawnienia Skarbu Państwa oraz ich wykonywanie w spółkach kapitałowych.....	165
9.1.3.	Ograniczenia w wykonywaniu prawa głosu na Walnym Zgromadzeniu	166
9.1.4.	Ograniczenia dotyczące przenoszenia prawa własności papierów wartościowych	168
9.2.	Funkcjonowanie organów Spółki	169
9.2.1.	Walne Zgromadzenie Grupy LOTOS S.A.....	170
9.2.2.	Rada Nadzorcza Grupy LOTOS S.A.	171
9.2.3.	Zarząd Grupy LOTOS S.A. oraz uprawnienia poszczególnych członków	177
9.2.4.	Zasady zmiany statutu Grupy LOTOS S.A.	182
9.3.	Zbiór zasad ładu korporacyjnego, które Grupa LOTOS S.A. stosowała w 2016 roku.....	182

Sprawozdanie Zarządu
z działalności Grupy LOTOS S.A.
oraz jej grupy kapitałowej
za rok 2016

O Grupie LOTOS S.A. i jej grupie kapitałowej

1 O Grupie LOTOS S.A. i jej grupie kapitałowej

1.1. Kluczowe aktywa, działalność oraz osiągnięte rezultaty

Kluczowe aktywa i działalność

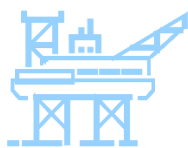
Grupa Kapitałowa LOTOS jest drugim co do wielkości producentem paliw w Polsce. Gdańska rafineria jest jednym z najmłodszych i najnowocześniejszych, a jednocześnie jednym z najbardziej przyjaznym ekologicznie, kompleksów rafineryjnych w Europie.

Grupa Kapitałowa LOTOS to jedyny koncern, który wydobywa węglowodory w Polskiej Wyłącznej Strefie Ekonomicznej Morza Bałtyckiego. Dodatkowo eksploatuje złoża ropy naftowej i gazu ziemnego na Norweskim Szelfie Kontynentalnym oraz na terytorium Litwy.

Działalność Grupy Kapitałowej LOTOS podzielona jest na 2 segmenty: wydobywczy (upstream) oraz produkcji i handlu (downstream).

W skład grupy kapitałowej, oprócz Grupy LOTOS (spółka matka, zarządzająca rafinerią w Gdańsku), wchodzi obecnie 14 spółek ze znakiem LOTOS. Dwie z nich mają swoją siedzibę poza terytorium Polski: na Litwie oraz w Norwegii.

Segment wydobywczy

Portfel aktywów w trzech krajach:
Norwegia, Polska, Litwa.
Rezerwy węglowodorów w kategorii 2P : 72,7 mln boe ¹

Segment produkcji i handlu

Jedna z najbardziej zaawansowanych technologicznie rafinerii w Europie

Trzecia, co do wielkości, sieć 487 stacji paliw w Polsce. Hurtowa sprzedaż paliw i innych produktów ropopochodnych (asfalty i oleje)

Działalność Grupy Kapitałowej LOTOS koncentruje się na wydobyciu i przerobieniu ropy naftowej oraz hurtowej i detalicznej sprzedaży produktów naftowych. Należą do nich:

- paliwa (benzyna bezołowiowa, olej napędowy i lekki olej opałowy)
- ciężki olej opałowy
- asfalty
- paliwo lotnicze
- benzyna surowa
- gaz płynny propan-butan (LPG)
- oleje bazowe

Grupa LOTOS notowana jest na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie od 30 czerwca 2005 roku.

¹ Boe – baryłki ekwiwalentu ropy naftowej wg stanu na dzień 31.12.2016

Wizja

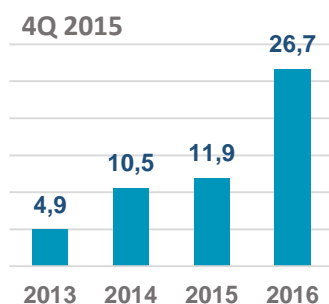
Grupa Kapitałowa LOTOS to

- optymalnie zintegrowany pionowo producent paliw i produktów chemicznych najwyższej jakości,
- dostawca wysoko wyspecjalizowanych usług logistycznych i serwisowych,
- narodowy lider wdrożeń innowacji w ramach swojej kluczowej działalności.

Działalność operacyjna

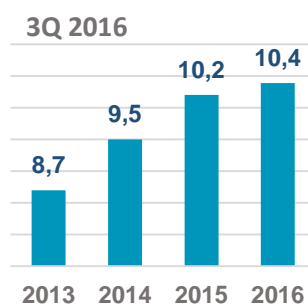
W 2016 roku Grupa LOTOS osiągnęła najwyższy w historii poziom wydobycia węglowodorów. Całkowity poziom wydobycia wyniósł 9,8 mln boe, z czego 42% stanowiła ropa naftowa, a 58% gaz ziemny. 75 % zostało zrealizowane w Norwegii, 21% w Polsce, a 4% na Litwie.

Wydobycie ropy naftowej i gazu ziemnego
w tys. boe/dzień²

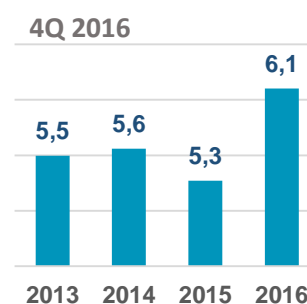
Dynamiczny wzrost wydobycia, dzięki akwizycji pakietu aktywów Sleipner na Norweskim Szelfie Kontynentalnym

Przerób ropy
w mln ton rocznie

Drugi rok z rzędu optymalnie wykorzystane moce rafineryjne na poziomie 99,4% (2016 rok)

Wolumen sprzedaży paliw w Polsce
w mln ton rocznie

Poprawa rentowności segmentu produkcji i handlu, dzięki większej krajowej sprzedaży paliw

Przerób ropy naftowej gdańskiej rafinerii wyniósł prawie 10,4 mln ton w 2016 roku. Grupa LOTOS sprzedawała swoje produkty w Polsce oraz za granicą, w kanale hurtowym oraz poprzez własną sieć stacji paliw. Ich liczba zwiększyła się do 487 jednostek w 2016 roku.

Najważniejsze parametry finansowe

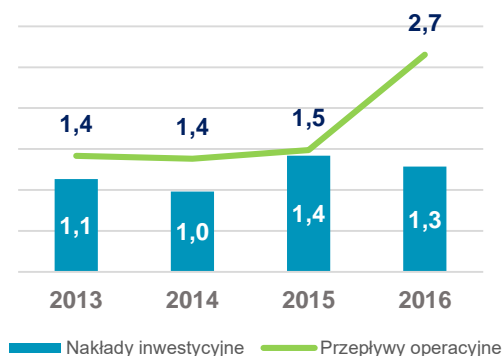
Rok 2016 był kolejnym rokiem wzrostu wyników operacyjnych. **Przychody ze sprzedaży** na poziomie skonsolidowanym wyniosły **20 931 mln PLN**. Oczyszczona **EBITDA wg LIFO³** osiągnęła **najwyższy poziom w historii – 2,59 mld PLN**. Grupa Kapitałowa LOTOS zakończyła 2016 rok skonsolidowanym zyskiem netto na poziomie **1 015 mln PLN**.

² Wydobycie na dzień = wydobycie w okresie / liczba dni kalendarzowych – zmiana metodologii w stosunku do poprzedniego raportu okresowego

³ Szacunek Zarządu. Zysk operacyjny powiększony o amortyzację oraz tzw. efekt LIFO (różnica w wycenie rozchodu zapasów wg metody LIFO – Last In First Out „Ostatnie weszło, pierwsze wyszło” oraz wg metody kosztu średnioważonego) z wyłączeniem: wpływu zdarzeń jednorazowych oraz teoretycznego odpisu na poziomie wyceny zapasów wg LIFO

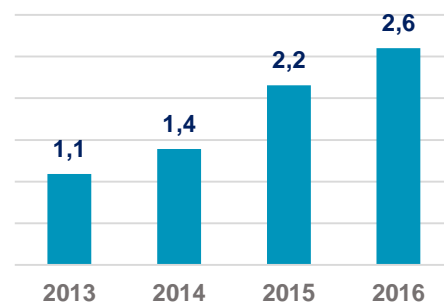

Przepływy pieniężne z działalności operacyjnej oraz nakłady inwestycyjne (w mld PL)

Wysokiej jakości aktywa zapewniają strumień gotówki z działalności operacyjnej gwarantujący sfinansowanie inwestycji rozwojowych.

EBITDA wg LIFO⁴ (w mld PL)

Wzrostowy trend wyników operacyjnych uwiarygadnia realizację celów nowej strategii biznesowej na lata 2017 – 2022.

1.2 Podstawowe informacje o organizacji i zarządzaniu

1.2.1 Struktura Grupy LOTOS S.A. i jej grupy kapitałowej

W działalności operacyjnej Grupy Kapitałowej LOTOS wyróżnia się dwa operacyjne segmenty sprawozdawcze:

- **segment wydobywczy** – obejmujący działalność w zakresie pozyskiwania i eksploatacji złóż ropy naftowej i gazu ziemnego,
- **segment produkcji i handlu** – obejmuje działalność spółek w zakresie wytwarzania oraz przetwarzania produktów rafinacji ropy naftowej, jak również ich sprzedaży hurtowej i detalicznej oraz działalność pomocniczą, transportową i serwisową.

Grupa LOTOS S.A., jako podmiot dominujący, pełni wobec spółek Grupy Kapitałowej LOTOS rolę **integratora kluczowych funkcji zarządczych i wspierających**.

Realizacji zadań z tym związanych służy wdrożony w przedsiębiorstwie **model zarządzania segmentowego**. Segment jest to wydzielony obszar działalności biznesowej zarządzany w grupie kapitałowej przez wyznaczonego członka Zarządu Grupy LOTOS S.A., jako podmiotu dominującego lub nadzorczego w realizacji funkcji operacyjnych (biznesowych) oraz zarządczych – wspierających. Przyjęty model wpływa na sprawność zarządzania oraz zapewnienie synergii kosztowej i przychodowej w skali całej organizacji. Zarządzanie segmentowe obejmuje m.in. realizację spójnej strategii, planowanie i kontroling, zintegrowane zarządzanie operacyjne oraz zapewnienie spójnych standardów korporacyjnych.

Działalność operacyjna Grupy Kapitałowej LOTOS była na koniec 2016 roku zagregowana w trzech równorzędnych segmentach biznesowych odpowiadających obszarom upstream i downstream:

- **segment poszukiwawczo – wydobywczy** (upstream) – zarządzany przez Wiceprezesa Zarządu - Dyrektora ds. Operacyjnych, tj. Szefa segmentu poszukiwawczo-wydobywczego. Segment

⁴ Szacunek Zarządu. Zysk operacyjny powiększony o amortyzację oraz tzw. efekt LIFO (różnica w wycenie rozchodu zapasów wg metody LIFO – Last In First Out „Ostatnie weszło, pierwsze wyszło” oraz wg metody kosztu średnioważonego) z wyłączeniem: wpływu zdarzeń jednorazowych oraz teoretycznego odpisu na poziomie wyceny zapasów wg LIFO.

ten obejmuje działalność w zakresie pozyskiwania i eksploatacji złóż ropy naftowej i gazu ziemnego. Cele biznesowe segmentu poszukiwawczo-wydobywczego realizuje spółka LOTOS Petrobaltic wraz ze spółkami jej grupy kapitałowej,

- **segment handlowy** – zarządzany przez Wiceprezesa Zarządu - Dyrektora ds. Operacyjnych, tj. Szefa segmentu handlowego. Do zadań segmentu należy zarządzanie całokształtem działalności w zakresie maksymalizacji marży zintegrowanej oraz zagadnień związanych z zaopatrzeniem w ropę naftową, realizacja polityki w zakresie obrotu surowcami energetycznymi, produktami naftowymi oraz energią elektryczną. W zakresie działalności segmentu mieści się działalność detaliczna (rozwój sieci stacji paliw) i rozwój działalności tradingowej. Cele biznesowe segmentu handlowego realizują spółki: LOTOS Oil, LOTOS Paliwa, LOTOS Asphalt,
- **segment produkcyjny** – zarządzany przez Wiceprezesa Zarządu - Dyrektora ds. Korporacyjnych, tj. Szefa segmentu produkcyjnego. Segment obejmuje działalność produkcyjno-technologiczną, w tym integrację działań produkcyjnych, realizację produkcji rafinerijnej, utrzymanie wymaganej sprawności i dostępności aktywów produkcyjnych oraz ich optymalne wykorzystanie, umożliwiające realizację przyjętych założeń produkcyjnych, w tym skuteczną realizację inwestycji oraz remontów odtworzeniowych i modernizacyjnych, niezbędnych do utrzymania wymaganej sprawności technicznej instalacji rafinerijnych. Do segmentu produkcyjnego przypisane są spółki: LOTOS Infrastruktura wraz z podległą spółką zależną, LOTOS Kolej, LOTOS Serwis, LOTOS Terminale wraz ze spółkami jej grupy kapitałowej.

Pozostałe segmenty wyznaczają cele operacyjne i monitorują ich realizację oraz świadczą usługi dla segmentów biznesowych (operacyjnych):

- **segment zarządczy** – zarządzany przez Prezesa Zarządu – Dyrektora Generalnego, tj. Szefa segmentu zarządczego.

Segment prowadzi działania w zakresie wzrostu wartości Grupy Kapitałowej LOTOS, poprzez zarządzanie całokształtem jej działalności oraz koordynowanie funkcji wsparcia procesowego, w tym zarządzania zasobami ludzkimi, zapewnienia skutecznej komunikacji, realizacji zadań z zakresu społecznej odpowiedzialności biznesu (CSR), relacji międzynarodowych, relacji inwestorskich, zarządzania marką i działalnością marketingową, organizacją przedsiębiorstwa, zarządzania procesami biznesowymi i systemami oraz utrzymania systemu kontroli wewnętrznej. Do segmentu zarządczego przypisana jest spółka LOTOS Ochrona.

- **segment strategiczno – rozwojowy** – zarządzany przez Wiceprezesa Zarządu - Dyrektora ds. Strategii i Rozwoju, tj. Szefa segmentu strategiczno-rozwojowego.

Do zadań segmentu należy opracowanie strategii Grupy Kapitałowej LOTOS i monitorowanie jej realizacji, prowadzenie działalności badawczo-rozwojowej i innowacyjnej, definiowanie kierunku działań rozwojowych i inwestycyjnych, realizacja Projektu EFRA, zarządzanie projektami oraz zarządzanie ryzykiem korporacyjnym. Do segmentu strategiczno-rozwojowego przypisana jest spółka LOTOS Lab.

- **segment finansowy** – zarządzany przez Wiceprezesa Zarządu - Dyrektora ds. Ekonomiczno-Finansowych, tj. Szefa segmentu finansowego.

Do zadań segmentu należy zarządzanie całokształtem działalności finansowej i rachunkowej, w tym opracowanie i monitorowanie strategii finansowej, podatkowej i ubezpieczeniowej, zarządzanie procesem budżetowania i kontrolingu, wypracowywanie i wdrażanie strategii zarządzania ryzykiem finansowym oraz zarządzanie całokształtem zagadnień w zakresie posiadanych aktywów oraz procesów restrukturyzacyjnych. Do segmentu finansowego przypisane są spółki: Infrastruktura Kolejowa oraz LOTOS Gaz w likwidacji wraz z podległą spółką powiązaną.

- **segment korporacyjny** – zarządzany przez Wiceprezesa Zarządu - Dyrektora ds. Korporacyjnych, tj. Szefa segmentu korporacyjnego.

Segment prowadzi działania w zakresie koordynacji całokształtu zagadnień związanych z zakupami towarów i usług, wyborem kontrahentów i zawierania umów, rozwojem i eksploatacją systemów informatycznych i usług telekomunikacyjnych, ochroną środowiska, bezpieczeństwem pracy i ochroną zdrowia. Do segmentu korporacyjnego przypisana jest spółka LOTOS Straż.

Zmiany w podstawowych zasadach zarządzania Grupą LOTOS i jej grupą kapitałową

1. W konsekwencji wyzwań stawianych Spółce przez otoczenie rynkowe oraz zmian w składzie Zarządu Spółki, w 2016 roku nastąpiły istotne zmiany w jej strukturze organizacyjnej.

Obejmowały one między innymi:

- likwidację pionu Wiceprezesa Zarządu – Dyrektora ds. Produkcji i Handlu,
- utworzenie pionu Wiceprezesa Zarządu – Dyrektora ds. Korporacyjnych,
- utworzenie pionu Wiceprezesa Zarządu – Dyrektora ds. Operacyjnych.

Szczegóły zmian opisano poniżej.

Wprowadzone zmiany pozwoliły na:

- obniżenie kosztów działalności spółek Grupy Kapitałowej LOTOS poprzez centralizację aktywności operacyjnej, a tym samym zwiększenie efektywności i elastyczność funkcjonowania,
- optymalizację procesów,
- uzyskanie efektów synergii jako efekt integracji i koordynacji działań w obszarach biznesowych i tzw. wsparcia,
- wymianę najlepszych praktyk pomiędzy spółkami,
- zapewnienie wdrożenia jednolitych standardów korporacyjnych bez potrzeby budowania dodatkowych kompetencji we wszystkich spółkach Grupy Kapitałowej LOTOS, zapewniając tym samym skuteczną realizację celów strategicznych.

Poza zmianą w składzie Zarządu Spółki oraz zmianami w strukturze organizacyjnej Spółki nie nastąpiły zmiany w podstawowych zasadach zarządzania Grupą LOTOS S.A. oraz Grupą Kapitałową LOTOS.

Zmiany w strukturze organizacyjnej

Na podstawie Uchwały Zarządu Grupy LOTOS S.A. nr 13/IX/2015 z dnia 31 sierpnia 2015 r., w dniu 1.01.2016 r. w Grupie Kapitałowej LOTOS funkcjonowały następujące segmenty biznesowe:

- **segment zarządczy** – zarządzany przez Prezesa Zarządu – Dyrektora Deneralnego, tj. szefa segmentu zarządczego,
- **segment poszukiwawczo – wydobywczy (upstream)** – zarządzany przez Wiceprezesa Zarządu - Dyrektora ds. Poszukiwań i Wydobywania, tj. szefa segmentu poszukiwawczo-wydobywczego, z przyporządkowaną spółką LOTOS Petrobaltic wraz ze spółkami jej grupy kapitałowej,
- **segment produkcyjno – handlowy (downstream)** – zarządzany przez Wiceprezesa Zarządu – Dyrektora ds. Produkcji i Handlu, tj. szefa segmentu produkcyjno-handlowego, do którego przyporządkowane były spółki: LOTOS Asphalt, LOTOS Infrastruktura wraz z podległą spółką zależną, LOTOS Kolej, LOTOS Oil, LOTOS Paliwa, LOTOS Serwis, LOTOS Straż oraz LOTOS Terminale wraz ze spółkami jej grupy kapitałowej,
- **segment strategiczno – rozwojowy** – zarządzany przez Wiceprezesa Zarządu – Dyrektora ds. Strategii i Rozwoju, tj. szefa segmentu strategiczno-rozwojowego, z przypisanymi spółkami: LOTOS Lab oraz LOTOS Ochrona,

- **segment finansowy** – zarządzany przez Wiceprezesa Zarządu – Dyrektora ds. Ekonomiczno-Finansowych, tj. szefa segmentu finansowego wraz z przynależnymi spółkami: Infrastruktura Kolejowa oraz LOTOS Gaz w likwidacji wraz z podległą spółką powiązaną.

Na podstawie Uchwały Zarządu Grupy LOTOS S.A. nr 55/IX/2016 z dnia 5 maja 2016 r., w okresie od 16.05.2016 r. do 30.09.2016 r. w Grupie Kapitałowej LOTOS nastąpiły zmiany w organizacji segmentów biznesowych:

- **segment zarządczy** – był zarządzany przez Prezesa Zarządu - Dyrektora Generalnego, tj. szefa segmentu zarządczego,
- **segment poszukiwawczo – wydobywczy (upstream)** – był zarządzany przez Wiceprezesa Zarządu - Dyrektora ds. Poszukiwań i Wydobywania, tj. szefa segmentu poszukiwawczo-wydobywczego, z przyporządkowaną spółką LOTOS Petrobaltic wraz ze spółkami jej grupy kapitałowej,
- **segment produkcyjno – handlowy (downstream)** – był zarządzany przez Wiceprezesa Zarządu - Dyrektora ds. Produkcji i Handlu, tj. szefa segmentu produkcyjno-handlowego. Do segmentu produkcyjno-handlowego przyporządkowano spółki: LOTOS Asphalt, LOTOS Infrastruktura wraz z podległą spółką zależną, LOTOS Kolej, LOTOS Oil, LOTOS Paliwa, LOTOS Serwis LOTOS Straż oraz LOTOS Terminale wraz ze spółkami jej grupy kapitałowej,
- **segment strategiczno – rozwojowy** – był zarządzany przez Wiceprezesa Zarządu - Dyrektora ds. Strategii i Rozwoju, tj. szefa segmentu strategiczno-rozwojowego, z przyporządkowaną spółką LOTOS Lab,
- **segment finansowy** – był zarządzany przez Wiceprezesa Zarządu - Dyrektora ds. Ekonomiczno-Finansowych, tj. szefa segmentu finansowego, wraz z przynależnymi spółkami: Infrastruktura Kolejowa oraz LOTOS Gaz w likwidacji wraz z podległą spółką powiązaną,
- **segment korporacyjny** – był zarządzany przez Wiceprezesa Zarządu - Dyrektora ds. Korporacyjnych, tj. szefa segmentu korporacyjnego, z przyporządkowaną spółką LOTOS Ochrona.

W związku z zatwierdzeniem przez Radę Nadzorczą Grupy LOTOS S.A. uchwałą nr 140/IX/2016 z dnia 20.09.2016 roku nowego Regulaminu Zarządu Grupy LOTOS S.A., co skutkowało nowym podziałem obowiązków pomiędzy Członkami Zarządu, na podstawie uchwały Zarządu Grupy LOTOS S.A. nr 106/IX/2016 z dnia 29 września 2016 r., segment produkcyjno-handlowy został zlikwidowany. W okresie od 1.10.2016 r. do 31.10.2016 r. w Grupie Kapitałowej LOTOS funkcjonowały:

- **segment zarządczy** – zarządzany przez Prezesa Zarządu - Dyrektora Generalnego, tj. szefa segmentu zarządczego,
- **segment poszukiwawczo – wydobywczy (upstream)** – zarządzany przez Wiceprezesa Zarządu - Dyrektora ds. Operacyjnych, tj. szefa segmentu poszukiwawczo-wydobywczego, z przyporządkowaną mu spółką LOTOS Petrobaltic wraz ze spółkami jej grupy kapitałowej,
- **segment handlowy** – zarządzany przez Wiceprezesa Zarządu - Dyrektora ds. Operacyjnych, tj. szefa segmentu handlowego, z przyporządkowanymi spółkami: LOTOS Oil, LOTOS Paliwa, LOTOS Asphalt,
- **segment produkcyjny** – zarządzany przez Wiceprezesa Zarządu - Dyrektora ds. Korporacyjnych, tj. szefa segmentu produkcyjnego, z przyporządkowanymi spółkami: LOTOS Infrastruktura wraz z podległą spółką zależną, LOTOS Kolej, LOTOS Serwis, LOTOS Terminale wraz ze spółkami jej grupy kapitałowej,
- **segment strategiczno – rozwojowy** – zarządzany przez Wiceprezesa Zarządu - Dyrektora ds. Strategii i Rozwoju, tj. szefa segmentu strategiczno-rozwojowego, z przyporządkowaną spółką LOTOS Lab,
- **segment finansowy** – zarządzany przez Wiceprezesa Zarządu - Dyrektora ds. Ekonomiczno-Finansowych, tj. szefa segmentu finansowego, wraz z przynależnymi spółkami: Infrastruktura Kolejowa oraz LOTOS Gaz w likwidacji wraz z podległą spółką powiązaną,

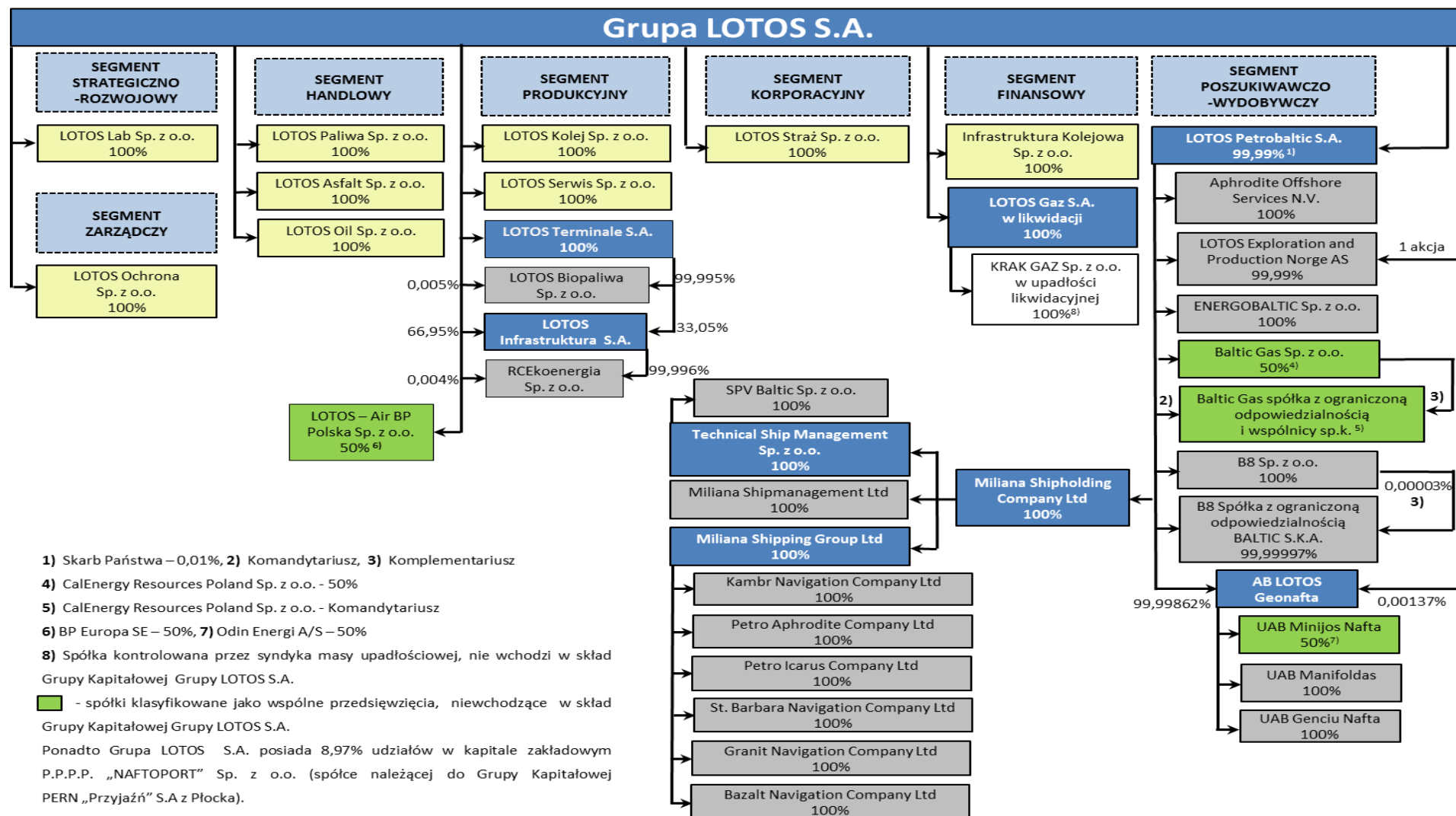
- **segment korporacyjny** – zarządzany przez Wiceprezesa Zarządu - Dyrektora ds. Korporacyjnych, tj. szefa segmentu korporacyjnego, z podporządkowanymi spółkami: LOTOS Straż i LOTOS Ochrona.

Na podstawie uchwały Zarządu Grupy LOTOS S.A. nr 110/IX/2016 z dnia 25 października 2016 r., w okresie od dnia 1.11.2016 r. do 31.12.2016 r. w Grupie Kapitałowej LOTOS nastąpiła zmiana w przyporządkowaniu spółek do poszczególnych segmentów:

- **segment zarządczy** – zarządzany przez Prezesa Zarządu - Dyrektora Generalnego, tj. szefa segmentu zarządczego, z przynależną spółką LOTOS Ochrona,
- **segment poszukiwawczo – wydobywczy (upstream)** – zarządzany przez Wiceprezesa Zarządu - Dyrektora ds. Operacyjnych, tj. szefa segmentu poszukiwawczo-wydobywczego, z przyporządkowaną spółką LOTOS Petrobaltic wraz ze spółkami jej grupy kapitałowej,
- **segment handlowy** – zarządzany przez Wiceprezesa Zarządu - Dyrektora ds. Operacyjnych, tj. szefa segmentu handlowego, z przyporządkowanymi spółkami: LOTOS Oil, LOTOS Paliwa oraz LOTOS Asphalt,
- **segment produkcyjny** – zarządzany przez Wiceprezesa Zarządu - Dyrektora ds. Korporacyjnych, tj. szefa segmentu produkcyjnego, z przyporządkowanymi spółkami: LOTOS Infrastruktura wraz z podległą spółką zależną, LOTOS Kolej, LOTOS Serwis, LOTOS Terminale wraz ze spółkami jej grupy kapitałowej,
- **segment strategiczno – rozwojowy** – zarządzany przez Wiceprezesa Zarządu - Dyrektora ds. Strategii i Rozwoju, tj. szefa segmentu strategiczno-rozwojowego, z przynależną spółką LOTOS Lab,
- **segment finansowy** – zarządzany przez Wiceprezesa Zarządu - Dyrektora ds. Ekonomiczno-Finansowych, tj. szefa segmentu finansowego, wraz z przynależnymi spółkami: Infrastruktura Kolejowa oraz LOTOS Gaz w likwidacji wraz z podległą spółką powiązaną,
- **segment korporacyjny** – zarządzany przez Wiceprezesa Zarządu - Dyrektora ds. Korporacyjnych, tj. szefa segmentu korporacyjnego, z przynależną spółką LOTOS Straż.

Struktura organizacyjna Grupy Kapitałowej LOTOS wg. segmentów branżowych

na 31 grudnia 2016 roku

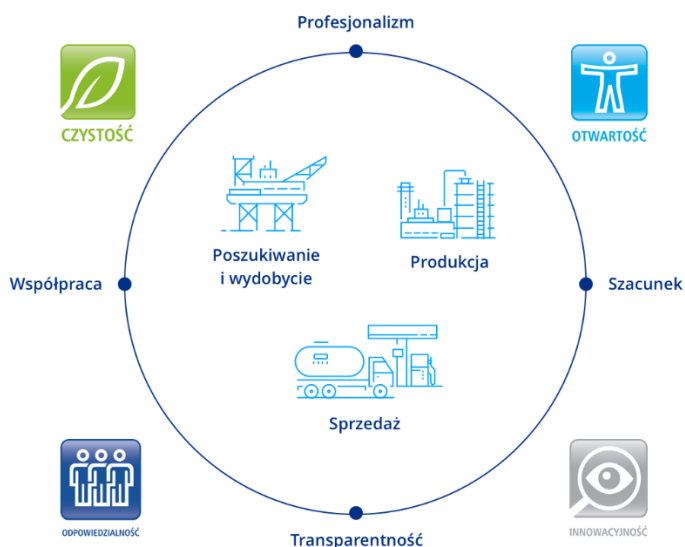
1.2.2 Łańcuch wartości i model działania w ramach Grupy Kapitałowej LOTOS

Grupa Kapitałowa LOTOS w latach 2011–2016 koncentrowała się na działalności podstawowej, czyli:

- poszukiwaniu i wydobyciu węglowodorów
- przerobie ropy naftowej
- handlu produktami naftowymi

Spółka dążyła do poprawy efektywności handlowej optymalizując procesy rafineryjne i logistyczne. Celem realizowanej strategii było wydłużenie łańcucha wartości i zwiększenie marż uzyskiwanych ze sprzedaży produktów.

1.3. Społeczna odpowiedzialność biznesu

Grupa Kapitałowa LOTOS dąży do prowadzenia swojej działalności we wszystkich obszarach w sposób zrównoważony, przy poszanowaniu określonych prawem warunków i z zachowaniem zasad społecznej odpowiedzialności biznesu. Spółka uznaje, że biznes powinien być prowadzony w zgodzie z normami etycznymi, środowiskiem naturalnym i potrzebami społeczeństwa, dlatego przyjęła system wartości, który traktuje jako długofalowe zobowiązanie wobec wszystkich interesariuszy.

Cztery naczelné wartości społecznej odpowiedzialności Grupy Kapitałowej LOTOS to:

- **czystość** – zobowiązanie do przestrzegania najwyższych standardów środowiskowych i ekologicznych oraz deklaracja etycznej i uczciwej konkurencji, a także przeciwdziałanie naruszaniu praw człowieka
- **otwartość** – stosunek Grupy Kapitałowej LOTOS do zmian, potrzeb świata i oczekiwań ludzi
- **innowacyjność** – docenienie i ochrona kapitału intelektualnego, jakim dysponuje Grupa Kapitałowa LOTOS, oraz kompetencji pracowników firmy
- **odpowiedzialność** – postawa wobec przyszłości ludzi i środowiska naturalnego, kraju i bezpieczeństwa jego pozycji w świecie

W 2016 roku Grupa LOTOS w zakresie działalności prospołecznej kontynuowała działania realizowane w poprzednich latach. Koncentrowały się one na trzech kluczowych obszarach:

- ochrony środowiska i ekologia - zwłaszcza w obszarze ochrony bioróżnorodności Morza Bałtyckiego z uwagi na nadmorskie położenie naszej rafinerii oraz w odniesieniu do cennych przyrodniczo terenów znajdujących się w bezpośrednim sąsiedztwie Spółki,
- bezpieczeństwa w ruchu drogowym - na które oddziałujemy zarówno jakością naszych produktów, jak i kompleksowymi programami edukacyjnymi,
- wyrównywanie szans społecznych oraz wsparcie edukacji i rozwoju dzieci i młodzieży - do których kierujemy programy społeczno-sportowe oraz szereg projektów, których celem jest wsparcie rozwoju utalentowanej młodzieży.

Więcej na ten temat na stronie → www.odpowiedzialny.lotos.pl.

W 2016 r. Grupa LOTOS kontynuowała współpracę z UN Global Compact w ramach Programu Bałtyk. Program Bałtyk na lata 2015-2020 ma na celu wypracowanie optymalnych kierunków zrównoważonego rozwoju regionu Morza Bałtyckiego i mądrego wykorzystania szansy rozwojowej jaką oferuje pod względem gospodarczym, transportowym, energetycznym, środowiskowym czy turystycznym.

Raportowanie wyników CSR

Jedno z zobowiązań Grupy LOTOS, podjętych wobec interesariuszy i zawartych w Strategii CSR w 2008 roku, dotyczyło wdrożenia kompleksowego systemu raportowania wyników. Jako najlepszą metodę sporządzania raportów przyjęto stosowanie się do Wytycznych raportowania kwestii zrównoważonego rozwoju opracowanych przez Global Reporting Initiative (GRI). Standard GRI zdobył uznanie, jako jedyny kompleksowo ujmujący aspekty CSR przy jednoczesnym zapewnieniu porównywalności i mierzalności dokonań w poszczególnych obszarach działalności firmy. Spółka przygotowuje raporty wg tego standardu od 2006 r. Począwszy od raportu za 2011 rok poddawane są również niezależnej weryfikacji zewnętrznej. Link do Zintegrowanego Raportu Roczego za 2015 rok → www.raportroczny.lotos.pl.

Działalność Fundacji LOTOS

W 2015 roku Zarząd Grupy LOTOS podjął decyzję o powołaniu Fundacji LOTOS. Jej kluczowym zadaniem jest zarządzanie polityką dobroczynną firmy. Misją Fundacji jest wszechstronna działalność społeczna wnosząca pozytywny wkład w rozwój otoczenia społecznego i przyrodniczego. Fundacja LOTOS w 2016 roku wsparła inicjatywy społeczne na łączną kwotę w wysokości 3 645 128 PLN.

**Podział środków przekazanych przez Fundację LOTOS
na poszczególne sfery życia (w PLN)**

Sfera życia	Kwota	Ilość podmiotów
Sport	2 379 500	28
Ochrona i promocja zdrowia	264 163	25
Podtrzymywanie tradycji	252 872	15
Kultura i sztuka	246 610	14
Działalność społeczna i charytatywna	171 683	10
Ochrona środowiska i ekologia	157 000	6
Nauka, edukacja i oświata	142 300	16
Bezpieczeństwo	21 000	3
Rozwój społeczny	10 000	1
Razem	3 645 128	118

Sprawozdanie Zarządu
z działalności Grupy LOTOS S.A.
oraz jej grupy kapitałowej
za rok 2016

Strategia Grupy Kapitałowej LOTOS

2. Strategia Grupy Kapitałowej LOTOS

2.1. Rozliczenie realizacji strategii biznesowej w latach 2011 – 2015

W latach 2011 – 2015 Grupa Kapitałowa LOTOS realizowała strategię w obszarach poszukiwań i wydobycia, produkcji oraz handlu w oparciu o przyjętą misję, wizję oraz cele strategiczne.

Misją koncernu był innowacyjny i zrównoważony rozwój w obszarze: poszukiwań, wydobycia i przerobu węglowodorów oraz handlu produktami naftowymi najwyższej jakości, zapewniający trwały wzrost wartości dla akcjonariuszy i osiąganie pełnej satysfakcji klienta, umożliwiający stałe doskonalenie i korzystanie z potencjału pracowników, realizowany w sposób odpowiedzialny wobec społeczeństwa, przyjazny dla środowiska naturalnego oraz, zgodny z polityką bezpieczeństwa energetycznego państwa.

Strategiczne cele biznesowe na lata 2011 – 2015

Strategiczne cele biznesowe	Realizacja
Rozwój kapitału marki LOTOS rozumianego, jako efekt synergii wizerunku i siły w kluczowych dla marki grupach docelowych	✓
Realizacja strategii społecznej odpowiedzialności, jako wsparcie w procesie osiągania celów wynikających ze strategii biznesowej	✓
Zwiększenie produkcji węglowodorów do 1,2 mln toe w 2015 roku (24 tys. boe/d)	✓
Utrzymanie minimum 30% udziałów w krajowym rynku paliw	✓
Uzyskanie 10% udziału w krajowym rynku detalicznym paliw do końca 2015 roku	✓
Sprzedaż przewyższająca o 15% potencjał produkcyjny paliw produkowanych w rafinerii Grupy LOTOS	✗
Utrzymanie pozycji lidera na krajowym rynku olejów smarowych	✓
Utrzymanie wysokiej konkurencyjności rafinerii Grupy LOTOS	✓
Osiągnięcie najlepszych standardów produkcyjnych w branży rafineryjnej w zakresie: gospodarowania energią, korzystania ze środowiska naturalnego, wypadkowości	✓
Zapewnienie bezpieczeństwa procesów technologicznych Grupy Kapitałowej LOTOS	✓
Zwiększenie stopnia konwersji i pogłębienia przerobu surowca w rafinerii w Gdańsku	✓

Zapisany w Strategii 2011-2015 cel wydobywczy na poziomie 24 tys. boe/d został przekroczony między innymi w rezultacie udanej akwizycji pakietu norweskich aktywów wydobywczych Sleipner oraz uruchomieniu wydobycia ropy naftowej ze złoża ropy naftowej B8.

Zwiększone moce przerobowe oraz elastyczność instalacji rafineryjnych wybudowanych w ramach zakończonego w 2010 roku Programu 10+ zostały wykorzystane w 2015 roku, czego efektem był przerób ponad 10,2 mln ton ropy.

Zakładany w Strategii na lata 2011 - 2015 udział w krajowym rynku paliw ogółem na poziomie 30%. Koncern osiągnął 10% udział w sprzedaży detalicznej na polskim rynku na koniec 2015 roku.

Jednocześnie czynniki makroekonomiczne miały istotny wpływ na brak realizacji strategicznych mierników finansowych, tj. poziomu zadłużenia, ROACE i marży EBITDA. Głównymi czynnikami były różnice w cenach ropy naftowej, notowań produktów oraz kursów walut przyjęte do prognozy finansowej wobec faktycznie odnotowanych na rynku.

W obszarze wydobywczym, obok czynników makroekonomicznych w tym gwałtownego spadku cen ropy naftowej, istotny wpływ na mierniki finansowe miał brak spodziewanych wpływów z wydobycia ropy naftowej w ramach projektu Yme.

Kumulacja czynników zewnętrznych i wewnętrznych w obszarze wydobywczym spowodowała przesunięcia w realizacji projektów rozwojowych lub ich realizację z większym od zakładanego wykorzystaniem kapitału dłużnego oraz konieczność dokonania odpisów aktualizujących wartość aktywów.

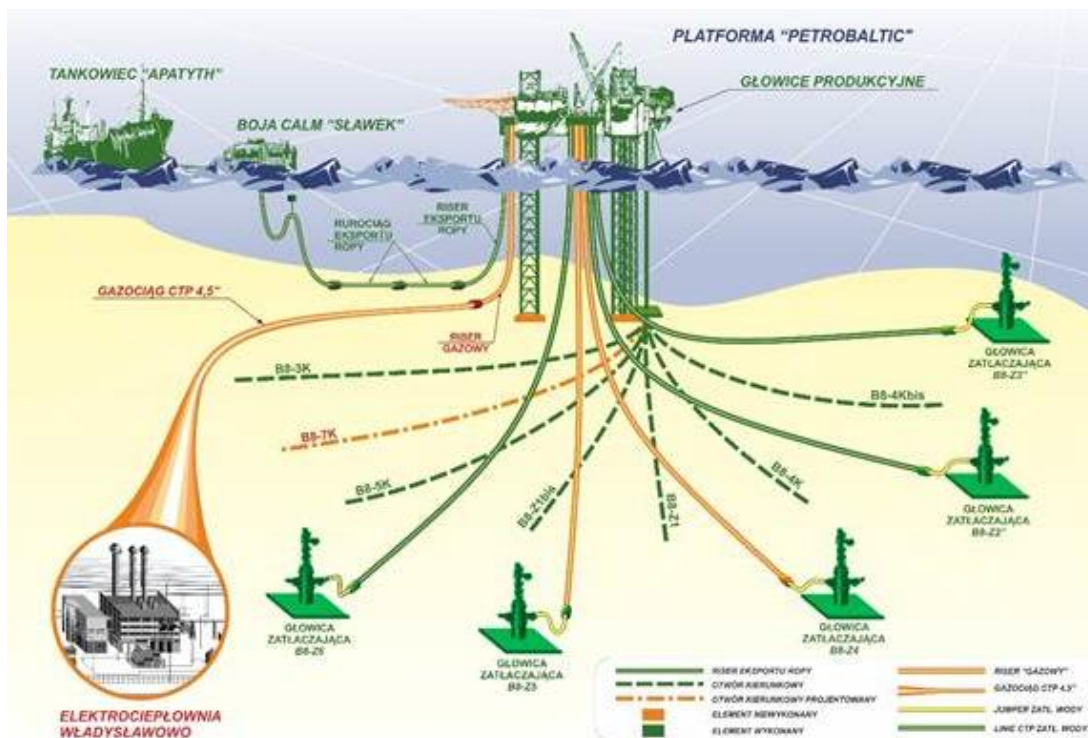
2.2. Status kluczowych projektów rozwojowych w 2016 roku

W 2016 roku segment wydobywczy Grupy Kapitałowej LOTOS osiągnął historycznie najwyższy poziom wydobycia węglowodorów dzięki produkcji z bałtyckich złóż B3 i B8 w Polsce oraz produkcji ze złóż w ramach pakietów aktywów wydobywczych Heimdal i Sleipner w Norwegii.

Na koniec 2016 roku Grupa Kapitałowa LOTOS posiadała zdywersyfikowany portfel projektów zagospodarowania nowych złóż o atrakcyjnych parametrach ekonomicznych i dużej odporności na wahania na rynku surowców.

Kluczowe projekty rozwojowe segmentu wydobywczego:

- **Projekt B8** zakłada wydobycie węglowodorów ze złoża znajdującego się w Polskiej Wyłącznej Strefie Ekonomicznej na Morzu Bałtyckim.

B8, to trzecia, co do wielkości kopalnia ropy naftowej w Polsce i złoża z największymi zasobami ropy naftowej do wydobycia w polskiej części Bałtyku. Celem projektu jest zagospodarowanie złoża ropy naftowej i uruchomienie pełnej produkcji ropy naftowej, czemu posłuży przebudowana platforma wydobywcza Petrobaltic. 30 września 2015 roku uruchomiona została wstępna produkcja ze złoża B8 przy wykorzystaniu platformy wiertniczej LOTOS Petrobaltic, dzięki czemu Grupa Kapitałowa LOTOS podwoiła poziom wydobycia węglowodorów na Bałtyku. Po zakończeniu przebudowy platformy Petrobaltic na docelowe centrum produkcyjne na złożu B8, posadowieniu jej na złożu oraz po zbudowaniu gazociągu, uruchomiona zostanie pełna wydobywanie ze złoża, na poziomie ok. 5 tys.boe/d (250 tys. ton rocznie).

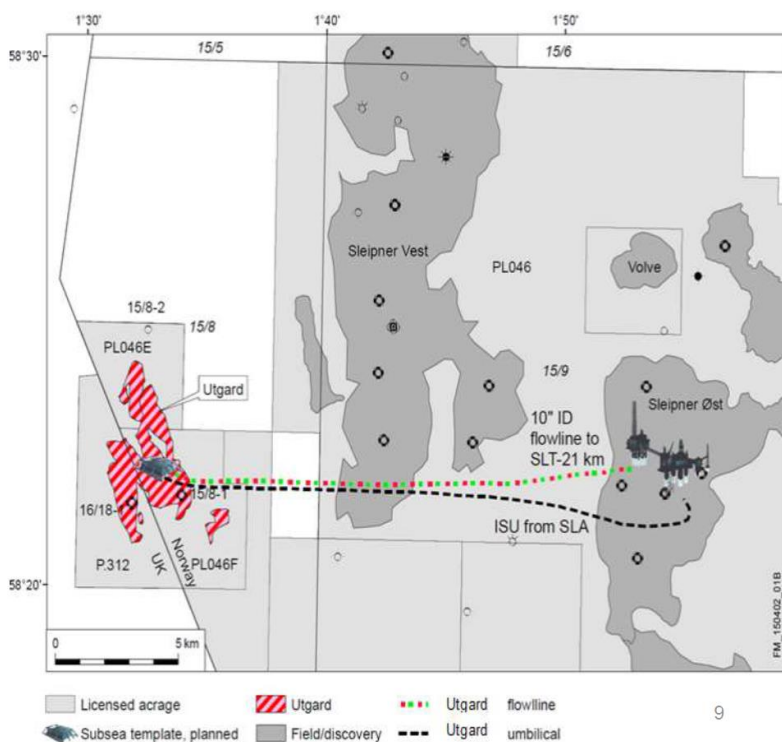
Zasoby 2P⁵: 29,5 mln boe (głównie ropa naftowa)

Aktualne wydobycie: 2,8 tys. boe⁶/d

Planowane wydobycie⁷: 5 tys boe/d

Nakłady inwestycyjne⁸: 250 mln PLN

- **Projekt Utgard** ma na celu zagospodarowanie nowego złoża w Norwegii poprzez podłączenie do pobliskiej infrastruktury obszaru wydobywczego Sleipner i uruchomienie wydobycia węglowodorów w perspektywie 2019/2020.

Na koniec 2016 roku partnerzy (udziałowcy) koncesji podjęli decyzję inwestycyjną dotyczącą zagospodarowania złoża Utgard. Plan Zagospodarowania Złoża (ang. *Plan for Development and Operations*, PDO) został formalnie zatwierdzony przez Ministerstwo Ropy i Energii w Norwegii w styczniu

⁵ 2P zasoby pewne i prawdopodobne wg. międzynarodowej branżowej klasyfikacji SPE wg. stanu na 31.12.2016

⁶ Boe – (ang. barrels of oil equivalent), baryłki ekwiwalentu ropy naftowej

⁷ Średni roczny wolumen dziennego wydobycia węglowodorów przypadający na pierwsze pięć lat eksploatacji złoża

⁸ Nakłady do poniesienia począwszy od 2017 roku

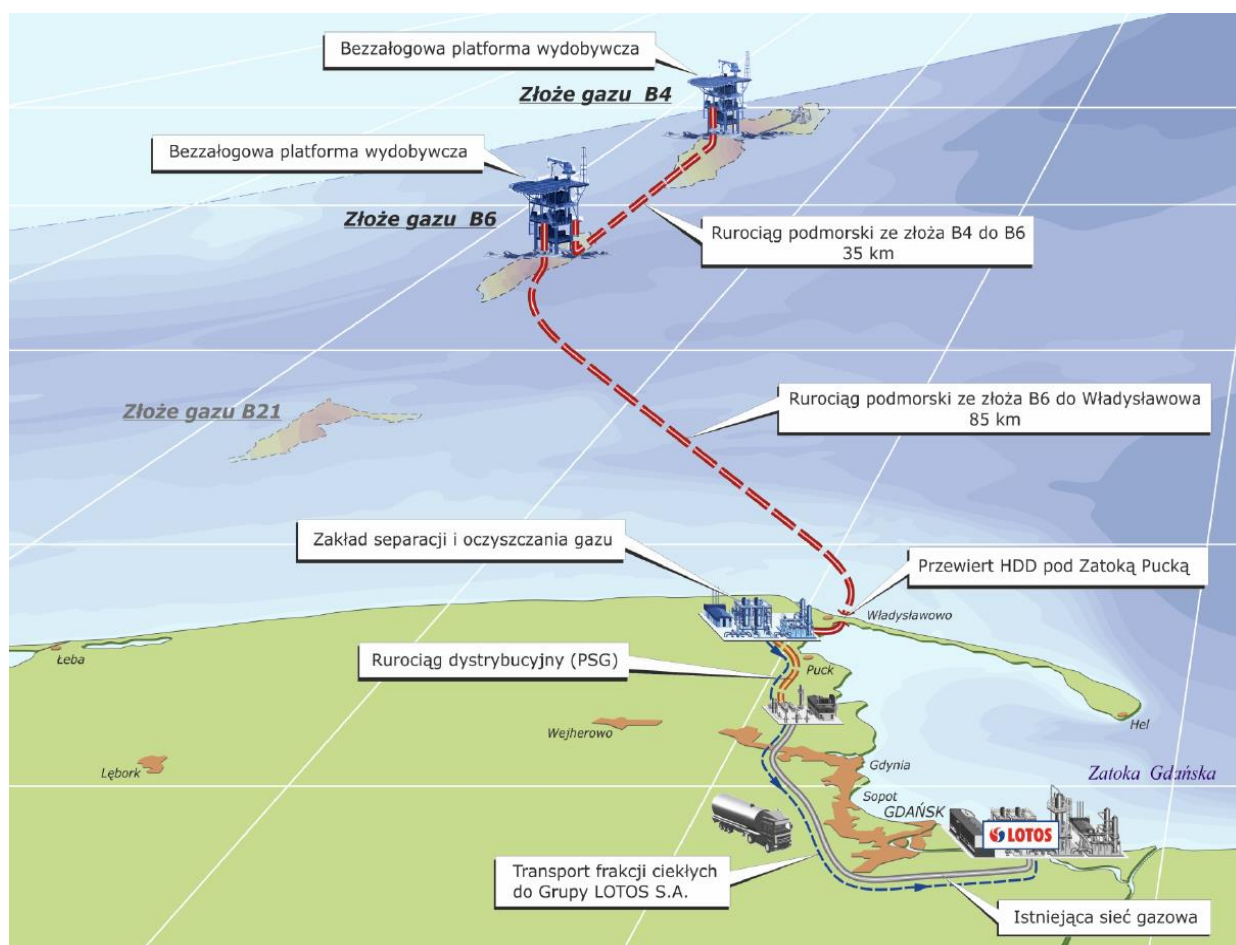
2017 roku. Operatorem złoża jest firma Statoil, udział LOTOS Norge wynosi 17,36%. Uruchomienie wydobycia ze złoża przewidziano na koniec 2019 roku.

Zasoby 2P: 8,1 mln boe ⁹ (55% ropa naftowa vs. 45% gaz ziemny)

Planowane wydobycie: 4 tys boe/d ¹⁰

Nakłady inwestycyjne ¹¹: 250 mln PLN

- **Projekt B4/B6** to pierwszy projekt zagospodarowania złóż gazu ziemnego na Bałtyku prowadzony poprzez udziały w spółce Baltic Gas Sp. z o.o. i Wspólnicy spółka komandytowa.

W 2016 roku opracowywano szczegółowy projekt zagospodarowania złóż (platform, zakładu lądowego, gazociągów podziemnych). Celem tego etapu jest wypracowanie optymalnej (ekonomicznie efektywnej) koncepcji zagospodarowania oraz przedstawienie rekomendacji do podjęcia decyzji inwestycyjnej odnośnie realizacji etapu konstrukcyjno-budowlanego. Optymalizacja technologiczna realizowana jest z udziałem CalEnergy. Równolegle prowadzono negocjacje z Polską Spółką Gazownictwa w zakresie wybudowania gazociągu łączącego zakład lądowy we Władysławowie z siecią przesyłową OGP Gaz System. Celem projektu jest zagospodarowanie i wydobycie gazu ziemnego z bałtyckich złóż B4 i B6 we współpracy z firmą CalEnergy Resources Poland (posiadającą 49% udziału w projekcie). Wydobycia

⁹ Boe (ang. barrels of oil equivalent), baryłki ekwiwalentu ropy naftowej

¹⁰ Średni roczny wolumen dziennego wydobycia węglowodorów przypadający na pierwsze pięć lat eksploatacji złoża

¹¹ Nakłady do poniesienia począwszy od 2017 roku

mieszanina węglowodorów (tzw. gaz surowy) będzie przesyłana podmorskimi gazociągami na ląd w celu jej przetworzenia na produkty handlowe: gaz ziemny, LPG oraz kondensat, a następnie dostarczenia finalnym odbiorcom. Uruchomienie wydobycia planowane jest na lata 2018 – 2019.

Zasoby 2C: 17,9 mln boe (ok. 100% gaz ziemny, niewielkie ilości kondensatu)

Planowane wydobycie: 4,3 tys. boe/d ¹²

Nakłady inwestycyjne: 880 mln PLN (dla 51% udziału Grupy LOTOS)

Program Efektywna Rafinacja tzw. EFRA

Program EFRA jest kontynuacją technologicznego unowocześniania rafinerii i naturalnym dopełnieniem konfiguracji pogłębionego przerobu ropy naftowej osiągniętej w ramach inwestycyjnego Programu 10+. Jest to kluczowy projekt inwestycyjny Grupy Kapitałowej LOTOS, który został rozpoczęty w dniu 26 czerwca 2015 roku wspólnie ze spółką zależną LOTOS Asfalt.

Pogłębienie konwersji ropy naftowej, wsparte efektami synergii z istniejącymi instalacjami rafinerii w Gdańsku, spowoduje zwiększenie realizowanej marży rafinerijnej z każdej przerobionej baryłki surowca o ok. 2 USD/bbl. Instalacje produkcyjne Programu EFRA wygenerują rocznie ok. 900 tysięcy ton wysokomarżowych paliw, co przy założeniu stabilnego kursu USD/PLN wg. szacunków Grupy LOTOS S.A. Będzie kontrybuowało do wyniku EBITDA na poziomie ok. 0,6 mld PLN rocznie.

Zakończenie prac inwestycyjnych jest planowane na 1. połowę 2018 roku (szerzej o → [Programie EFRA](#)). W efekcie realizacji projektu współczynnik kompleksowości Nelsona gdańskiej rafinerii będzie osiągnie wartość powyżej 10,5.

Do końca 2016 roku uzyskano wszystkie niezbędne pozwolenia na budowę wymagane umową kredytową z instytucjami finansującymi Projekt EFRA.

Zawarto wszystkie umowy wykonawcze na zakres prac w ramach budowy i modernizacji instalacji i systemów pomocniczych oraz pozostałej infrastruktury. Finalizowano prace projektowe i realizowano zakupy urządzeń i materiałów dla głównych instalacji projektu: koksowania i odsiarczania benzyny (DCU/CNHT), instalacji produkcji wodoru (HGU) i destylacji próżniowej hydrowaksu (HVDU).

Obok prowadzonych prac projektowych i kontraktacyjnych zakupu urządzeń i materiałów realizowano prace wykonawcze zakresu instalacji pomocniczych.

Planowano działania związane z odbiorem dostaw ciężkich aparatów i ich montażem w 1. kw. 2017 roku. Trwały intensywne przygotowania do remontu postojowego „Wiosna 2017” w celu sprawnego przeprowadzenia prac wykonawczych Programu EFRA zaplanowanych do realizacji w trakcie postoju instalacji rafinerijnych. Na 31 grudnia 2016 roku całkowity postęp prac Projektu EFRA, uwzględniający

¹² Średni roczny wolumen dziennego wydobycia węglowodorów przypadający na pierwsze pięć lat eksploatacji złoża

projektowanie, zakupy oraz prace budowlano-montażowe wyniósł 54,1% w porównaniu do planowanego poziomu 37,2%.

Wyprzedzenie realizacji prac wynika głównie z szybszego tempa zakupów i dostaw (+42,6 p.p.). Prace budowlano-montażowe realizowane są z niewielkim wyprzedzeniem w stosunku do planu (+3,3 p.p.).

Innowacyjność i projekty rozwojowe

Projekty rozwojowe w Grupie Kapitałowej LOTOS

Działalność badawczo-rozwojowa Grupy koncentruje się na obszarach wydobycia i przerobu ropy naftowej w rafinerii. W segmencie wydobywczym, zgodnie z trendami wyznaczanymi przez europejskie koncerny, kluczowe inicjatywy badawczo-rozwojowe skupiają się na technologiach poszukiwania i optymalizacji procesu wydobycia węglowodorów.

Segment produkcji i handlu skupia się na efektywnym wykorzystaniu rozbudowanych mocy przerobowych rafinerii, strumieni rafineryjnych, dalszym zwiększeniu stopnia konwersji węglowodorów oraz na optymalnym wykorzystaniu efektu synergii między przemysłem rafineryjnym a branżą chemiczną, energetyczną i budowlaną w celu maksymalizacji marży rafineryjnej.

Grupa Kapitałowa LOTOS jako koncern z potencjałem innowacyjnym w celu podniesienia konkurencyjności poszczególnych obszarów biznesowych, w perspektywie strategicznej lat 2017 – 2022 będzie wdrażała kompleksowy program stawiający na zaangażowanie i kreatywność pracowników, a także bezpośrednio na innowacje techniczne i technologiczne przy wykorzystaniu własnych badań oraz dostępnych we współpracy z zewnętrznymi partnerami. Grupa Kapitałowa LOTOS dąży do zwiększenia wykorzystania dostępnego na te cele finansowania pomocowego (m.in. finansowane przez Narodowe Centrum Badań i Rozwoju).

Projekty realizowane w ramach konsorcjum z uczelniami

Grupa LOTOS S.A. jest liderem projektu HESTOR, który dotyczy określenia efektywności magazynowania nadmiarowej energii elektrycznej w postaci wodoru pozyskiwanego na drodze elektrolizy z wykorzystaniem Odnawialnych Źródeł Energii i następnie zatłaczanego do kawern solnych dla dalszego wykorzystywania do celów energetycznych i technologicznych. Rozważone zostaną takie aspekty problemu jak: produkcja wodoru, jego transport i magazynowanie oraz spalanie w celu powtórnego wytworzenia energii elektrycznej dla pokrycia zapotrzebowania szczytowego. Efektem ekologicznym projektu będzie obniżenie emisji gazów cieplarnianych poprzez zrównoważenie nieregularności dostaw energii elektrycznej z odnawialnych źródeł (OZE). W skład konsorcjum wchodzi:

- Grupa LOTOS S.A., z siedzibą w Gdańsku
- Politechnika Warszawska
- Operator Gazociągów Przesyłowych GAZ-SYSTEM S.A.
- Akademia Górniczo-Hutnicza im. Stanisława Staszica w Krakowie
- Ośrodek Badawczo-Rozwojowy Górnictwa Surowców Chemicznych CHEMKOP Sp. z o.o.
- Politechnika Śląska – Partner Konsorcjum

Spółki Grupy Kapitałowej LOTOS wspólnie z firmą Energa oraz Politechniką Gdańską, Uniwersytetem Gdańskim, Akademią Marynarki Wojennej, Akademią Morską, Instytutem Maszyn Przepływowych PAN i Instytutem Energetyki stworzyły konsorcjum w celu zgłoszenia inteligentnej specjalizacji „Technologie ekoefektywne w produkcji, przesyłce, dystrybucji i zużyciu energii i paliw” dla województwa pomorskiego. Uzyskanie statusu inteligentnej specjalizacji umożliwi uruchomienie innowacyjnych projektów z zakresu technologii efektywnego wydobycia ropy naftowej, produkcji nowoczesnych olejów bazowych grupy 2, rozwijanie technologii uzyskiwania wysokomarżowych produktów naftowych, technologii produkcji biopaliw 2. i 3. generacji oraz opracowywanie nowoczesnych materiałów budowlanych wraz z technologiami ich stosowania.

Realizowane w latach 2016 – 2017 projekty badawcze przede wszystkim dotyczą możliwości intensyfikacji wydobycia ropy ze złoża B3 i zastosowania innowacyjnych metod przetwarzania i interpretacji danych sejsmicznych uzyskanych w ostatnich latach. W ramach projektów realizowanych w latach 2016 – 2017 LOTOS Petrobaltic jest członkiem konsorcjum, które jako jedno z czterech uzyskało status inteligentnej specjalizacji Pomorza „Technologie off-shore i portowo logistyczne”. W programie uczestniczy 39 przedsiębiorstw, 10 jednostek naukowych i 10 podmiotów z otoczenia biznesu. Program organizowany przez Urząd Marszałkowski Województwa Pomorskiego.

W 2016 roku w ramach udziału w konsorcjum „Polskie technologie dla gazu łupkowego” LOTOS Petrobaltic S.A. uczestniczył w realizacji 4 tematów z I konkursu projektów badawczych „Blue Gas” dotyczących m.in.:

- metodologii wyznaczania sweet-spotów (MWSSSG)
- optymalnej metodyki szacowania zasobów oraz ryzyk poszukiwawczych (geologicznych i komercyjnych) złóż niekonwencjonalnych (LUPZAS)
- modelowania eksploatacji złóż gazu w formacjach łupkowych (IRES)
- optymalizacji metod zagospodarowania odpadów powiertniczych oraz gospodarowania wodą na potrzeby zabiegów szczelinowania i wydobycia węglowodorów (EKOŁUPKI)

Zgodnie z przyjętymi harmonogramami projekty badawcze będą realizowane do końca kwietnia i czerwca 2017 roku.

Projekty realizowane w ramach konsorcjum przedsiębiorstw

Grupa LOTOS S.A. jest liderem projektu, który zdobył dofinansowanie Narodowego Centrum Badań i Rozwoju w konkursie rozpisany w ramach Programu sektorowego INNOCHEM (Działanie 1.2 PO IR). Projekt realizowany jest w konsorcjum z PolymemTech Sp. z o.o. i dotyczy opracowania innowacyjnej technologii zagospodarowania nieprzereagowanego oleju z procesu hydrokrakingu. Zakończenie realizacji projektu zaplanowano na I kwartał 2019 roku.

Współpraca z uczelniami w obszarze edukacji, praktyk studenckich i staży zawodowych

Grupa Kapitałowa LOTOS rozwija współpracę z uczelniami wyższymi w zakresie realizacji licznych praktyk i staży studentów z Trójmiasta – m.in. Politechniką Gdańską, Uniwersytetem Gdańskim, Wyższą Szkołą Bankową oraz z uczelniami na południu Polski: Akademią Górniczo-Hutniczą, Uniwersytetem Ekonomicznym w Krakowie, Politechniką Krakowską, Uniwersytetem Śląskim a także uczelniami zagranicznymi - tj Politechniką Lwowską, London School of Economic. W 2016 roku zorganizowano 109 bezpłatnych praktyk i 34 płatne staże.

Ilość staży w Grupie Kapitałowej LOTOS w 2016 roku

Grupa LOTOS	49
LOTOS Lab	21
LOTOS Asphalt	2
LOTOS Oil	4
LOTOS Serwis	16
LOTOS Petrobaltic	50
Razem	143

W 2016 roku Grupa LOTOS S.A. była partnerem w programach stażowych:

- program Urzędu Miasta Gdańsk „Wakacyjny staż”
10 miejsc stażowych
- program Urzędu Miasta Gdańsk „Wypracuj przyszłość”
2 miejsca stażowe
- program Fundacji GPW „Go4Poland, Wybierz Polskę”
2 miejsca stażowe
- staże w ramach Akademii Energii
2 miejsca stażowe
- program stażowy dla studentów Politechniki Lwowskiej
7 miejsc stażowych

W 2016 roku „Wsparcie na starcie. Program praktyk i staży” Grupy LOTOS S.A. otrzymał Certyfikat „Staże i Praktyki Wysokiej Jakości” Polskiego Stowarzyszenia Zarządzania Kadrami.

Grupa Kapitałowa LOTOS współpracuje z międzynarodową organizacją BEST zrzeszającą studentów uczelni technicznych. Aktywnie działała studencki Ambasador LOTOSU promujący wartości naszej firmy oraz pełniący rolę łącznika ze studentami. W ramach aktywności na Facebooku profil „Wystartuj z LOTOSEM”.

W ramach współpracy z Uniwersytetem Ekonomicznym w Krakowie Grupa opracowała *case study*, aby umożliwić studentom Case Club sprawdzenie swoich możliwości i przygotowania rozwiązań dla realnych obszarów tematycznych.

LOTOS inspirowała działania służące podnoszeniu poziomu i jakości kształcenia w szkołach średnich poprzez przygotowywanie odpowiednio wykwalifikowanej przyszłej kadry. Spółka LOTOS Serwis objęła patronatem klasę o profilu automatyka przemysłowa w gdańskim Zespole Szkół Łączności, a Grupa LOTOS S.A. realizuje porozumienie o współpracy z Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego nr 2 w Gdańsku, aktywnie uczestniczyła w Gdańskim Tygodniu Zawodowców promując szkolnictwo zawodowe.

LOTOS Petrobaltic aktywnie współpracuje z uczelniami tj. Akademią Górniczo-Hutniczą w Krakowie, Akademią Morską w Gdyni, Uniwersytetem Gdańskim oraz Zespołem Szkół Zawodowych Polskiego Górnictwa Naftowego i Gazownictwa im. Prof. Witolda Goetla w Krakowie.

W 2016 roku LOTOS Petrobaltic zrealizował 45 bezpłatnych praktyk i 5 płatnych staży w ramach projektu GAP z Katedrą Gospodarki i Administracji Publicznej, Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie oraz projektu „Wakacyjny Staż”- inicjowanego przez Prezydenta Miasta Gdańsk.

2.3. Stabilizacja i bezpieczny rozwój. Strategia Grupy LOTOS S.A. na lata 2017 – 2022

2.3.1. Założenia strategii Grupy Kapitałowej LOTOS na lata 2017 – 2022

Wizja stabilnego i bezpiecznego rozwoju Grupy LOTOS S.A. i jej grupy kapitałowej

Grupa Kapitałowa LOTOS S.A. to

- optymalnie zintegrowany pionowo producent paliw i produktów chemicznych najwyższej jakości,
- dostawca wysoko wyspecjalizowanych usług logistycznych i serwisowych,
- narodowy lider wdrożeń innowacji w ramach swojej kluczowej działalności.

Grupa LOTOS S.A. „modyfikuje swoje DNA” by sprawnie wdrażać wizję w zmieniającym się otoczeniu rynkowym. Dodatkowo uruchamia ewolucyjny proces wdrażania zmian zarówno w sferze optymalizacji aktywów, na płaszczyźnie efektywności procesowej jak i w obszarze kultury organizacyjnej, gdzie Spółka otwiera się na wdrażanie innowacji, doskonalsze zarządzanie ryzykiem oraz integrację zespołów pracowników również pomiędzy segmentami i spółkami.

Spółka określiła **pięć kluczowych celów strategicznych**, które pozwolą znacznie zwiększyć wartość firmy dla interesariuszy, przypisując im mierniki. Dla każdego z celów zdefiniowane zostały szczegółowe inicjatywy.

Cele strategiczne, inicjatywy i mierniki realizacji

1. Efektywne wykorzystanie koncesji wydobywczych, technologiczna optymalizacja rafinerii, wprowadzenie nowych produktów i paliw alternatywnych oraz dbałość o standardy jakości.

Inicjatywa: nowa bezpieczniejsza koncepcja rozwoju zrównoważonego portfela wydobywczego

Mierniki:

- udział wydobycia w średniorocznym EBITDA (25-40%)
- zbilansowany i zrównoważony portfel wydobywczy (rezerwy 2P: ok. 60 mln boe, wydobycie 30-50 kboe/d)

Inicjatywa: najwyższa konkurencyjność dzięki innowacjom technologicznym i nowym produktom

Mierniki:

- Wyższa elastyczność i marża rafineryjna (+2USD/bbl)
- Spółka w pierwszym kwartyle Solomon dla kluczowych mierników tj. Process Utilization, Energy Intensity Index i Return on Investment
- gotowość do uruchomienia lub uruchomienie kolejnej inwestycji dużej skali
- gotowość do rozwoju i wdrażania innowacji dzięki dedykowanemu funduszowi, nowoczesny model współpracy z ośrodkami naukowymi oraz kreatywne zaangażowanie pracowników

Inicjatywa: LOTOS Energy Hub w handlu detalicznym i dbałość o standardy jakości

Mierniki:

- ok. 550 stacji paliw w efekcie rozwoju organicznego, z szeroką ofertą paliw alternatywnych
- podwojona średnia marża pozapaliwowa vs. 2016
- zadowoleni klienci (rosnący trend Net Promoter Score)

2. Sukcesywne i powtarzalne obniżanie kosztów działalności oraz optymalizacja marży w całym łańcuchu wartości.

Inicjatywa: Program Poprawy Efektywności

- niskie koszty zapewniające odporność na niekorzystne warunki zewnętrzne
- doskonałość zarządzania marżą zintegrowaną i dywersyfikacja surowcowa

Miernik wspólny:

- Docelowy poziom kosztów operacyjnych niższy o 300 mln PLN rocznie vs 2015 rok (pełen efekt od 2019 roku); wysoki poziom ekonomicznie uzasadnionej dywersyfikacji surowcowej

3. Gotowość do wdrażania innowacji.

Inicjatywy:

- utworzenie funduszu służącego wdrażaniu projektów rozwojowych
- wykorzystanie własnych specjalistów i infrastruktury do stworzenia nowego modelu badań rozwojowych we współpracy z ośrodkami naukowymi

Miernik wspólny:

- efektywnie działający system innowacji wewnętrznych oraz wdrożony przejrzysty i powszechnie rozpoznawany model współpracy z innowatorami zewnętrznymi (w tym start-up'ami) z wykorzystaniem funduszu

4. Aktywne zarządzanie szansami i ryzykami.

Inicjatywy:

- silna kultura otwartej dyskusji i wczesnego reagowania na symptomy ryzyk
- zarządzanie ryzykiem optymalizujące wartość dla interesariuszy

Miernik wspólny:

- organizacja świadoma ryzyk na każdym poziomie struktury; precyzyjnie określony apetyt na ryzyko oraz poziomy decyzyjne

5. Silny zespół, spójny CSR i bezpieczeństwo.

Inicjatywy:

- dbałość o talenty jako kluczowy element przewagi konkurencyjnej
- zintegrowana polityka społecznej odpowiedzialności
- wysoka kultura bezpieczeństwa

Mierniki wspólne:

- wzmocniona pozycja lidera rankingu pracodawców i spółek społecznie odpowiedzialnych
- Lost Time Injury Frequency ¹³ (LTIF) < 3

W obszarze wydobywczym Grupa LOTOS zoptymalizuje strukturę finansowania oraz będzie sukcesywnie budowała zdrowy i zbilansowany portfel aktywów na bazie znanych dziś projektów inwestycyjnych. Spółka zamierza zwiększyć zaangażowanie w zagospodarowanie złóż, uzupełniać portfel

¹³ Wskaźnik określający częstotliwość wypadków

aktywów wydobywczycych w oparciu o szanse rynkowe oraz ograniczać udział koncesji dotyczących złóż będących w dojrzałej fazie wydobycia, w całym portfelu aktywów.

W obszarze produkcji koncern zamierza utrzymać przewagę technologiczną w regionie Europy Centralnej, dzięki wdrożonym rozwiązaniom innowacyjnym. W pierwszym etapie Strategii Spółka zrealizuje program inwestycyjny EFRA. Spółka analizuje 3 potencjalne kierunki budowania dalszej przewagi konkurencyjnej w oparciu o rozwijane aktywa rafinerijne:

- Więcej produktów wysokomarżowych: zwiększenie elastyczności rafinerii poprzez inwestycje w nowoczesne technologie:
  - budowa kompleksu olefinowego (z ETBE)
  - produkcja benzyn motorowych z aktualnie eksportowanej benzyny surowej - wydłużenie łańcucha marży
- Nowe produkty: wchodzenie na nowe rynki produktowe i rozszerzenie oferty firmy
  - produkcja wysokomarżowych olejów bazowych 2 i 3 grupy (własny surowiec - hydrowosk)
- Efektywniejsza produkcja: podwyższenie niezawodności dostaw energii i wejście na rynek mocy (moc szczytowa)
  - budowa elektrociepłowni na własne potrzeby - energia elektryczna i para przemysłowa

W obszarze handlu detalicznego koncern planuje zoptymalizować procesy obsługi klienta i sprzedaży, zrewitalizować program lojalnościowy oraz wprowadzić nowatorskie produkty i usługi. Spółka poprawi jakość usług i będzie dążyć do uzyskania pozycji lidera we wdrażaniu paliw nowej generacji (CNG, LNG, prąd elektryczny, wodór) w ramach projektu LOTOS Energy Hub.

Innowacje

Grupa LOTOS będzie rozwijała nowe modele współpracy z jednostkami badawczymi i *start-up'ami*, tworząc wspólne agendy badawcze oraz fundusz na wdrożenia innowacyjnych rozwiązań.

Nakłady inwestycyjne na lata 2017 – 2022:

- 2,0 mld PLN przeznaczone na projekty już realizowane
- 4,1 mld PLN zarezerwowane na projekty przygotowane lecz znajdujące się przed ostateczną decyzją inwestycyjną (głównie w segmencie wydobywczym)
- 3,3 mld PLN planowane jako dodatkowe nakłady inwestycyjne po roku 2018 – na alternatywne projekty, których ostateczny wybór nastąpi w roku 2018 na podstawie parametrów ekonomicznych oraz rozwoju sytuacji rynkowej

Strategia LOTOS na lata 2017 – 2022 została podzielona na dwa horyzonty czasowe i oparta na dwóch kluczowych założeniach:

Etap I do 2018 roku: stabilizacja sytuacji ekonomiczno-finansowej i realizacja rozpoczętych projektów

W okresie do końca 2018 roku naszym celem jest koncentracja na stabilizacji przepływów pieniężnych, redukcja zadłużenia oraz kontynuacja zaplanowanych projektów inwestycyjnych.

Mierniki wdrożenia strategii Grupy LOTOS na lata 2017 – 2018

Bezpieczeństwo	LTIF < 3		
Operacyjno-finansowe	WYDOBYCIE	PRODUKCJA	DETAL
Mierniki operacyjne	rezerwy 2P ⁽¹⁾ ok. 60 mboe wydobycie ok. 22 k boe/d ⁽²⁾	10,5 mln ton	500+ stacji paliw standaryzacja
EBITDA LIFO ⁽³⁾ średnioroczna w latach 2017 – 18	0,6 - 0,7	1,7 - 1,9	
CAPEX (2017 - 2018)	ok. 1,5 mld	ok. 1,8 mld	ok. 0,3 mld
Dług netto/EBITDA	nie więcej niż 1,5 ⁽⁴⁾		
OPEX oszczędności	200 mln PLN rocznie (<i>run rate</i>) względem bazy kosztowej 2015		
Satysfakcja klienta	wdrożony NPS (Net Promoter Score), pierwsze pomiary w 2017 roku		
Zdolność dywidendowa	tak		

Źródło: Strategia Grupy LOTOS na lata 2017 – 2022

Etap II od 2019 roku: kontynuacja rozwoju w oparciu o uszczegółowiony portfel inwestycyjny

Spółka zakłada możliwość wydatkowania dodatkowej kwoty 3,3 mld PLN na nakłady inwestycyjne po 2018 roku (ponad zaplanowane i zdefiniowane w Strategii nakłady inwestycyjne). W 2019 roku zostanie przeprowadzona aktualizacja strategii w obszarze inwestycji i alokacja zasobów.

Grupa Kapitałowa LOTOS planuje uruchomienie produkcji na nowych złożach wydobywczych oraz ostateczną decyzję inwestycyjną alokującą nakłady inwestycyjne pomiędzy obszary nowej działalności w oparciu o zaktualizowane założenia rynkowe i przeprowadzone na wcześniejszym etapie analizy.

Mierniki wdrożenia strategii 2019 - 2022

Bezpieczeństwo	LTIF < 3		
Operacyjno-finansowe	WYDOBYCIE	PRODUKCJA	DETAL
Mierniki operacyjne	rezerwy 2P ⁽¹⁾ powyżej 60 mboe wydobycie 30-50 k boe/d ⁽²⁾	10,5 mln ton	550 stacji
EBITDA LIFO ⁽³⁾ średnioroczna w latach 2019 – 22	1,6 - 1,8	2,3 - 2,7	
CAPEX (2019 - 2022)	ok. 1,5 mld	ok. 0,7 mld	ok. 0,3 mld
Dług netto/EBITDA	nie więcej niż 1,5		
OPEX oszczędności	300 mln PLN rocznie (<i>run rate</i>) względem bazy kosztowej 2015		
Satysfakcja klienta	pozytywny trend NPS		
Zdolność dywidendowa	tak		

Źródło: Strategia Grupy LOTOS na lata 2017 – 2022

Główne założenia makroekonomiczne i cenowe Strategii Grupy LOTOS na lata 2017 – 2022

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
kurs USD/PLN	4,09	3,7	3,7	3,7	3,7	3,7
notowania ropy Brent (USD/bbl)	50	57	66	63	67	69
cena gazu National Balancing Point (USD/boe)	28	34	35	35	42	48
marże produktowe (USD/t)	2017	2018	2019	2020	2021	2022
benzyna	148	177	175	166	179	187
olej napędowy	68	106	110	109	100	96
lekki olej opałowy	68	106	110	109	100	96
paliwo lotnicze	75	114	117	117	108	104
ciężki olej opałowy	-132	-175	-199	-223	-231	-224

Źródło: Strategia Grupy LOTOS na lata 2017 – 2022

2.4. Strategia społecznej odpowiedzialności biznesu

W 2008 roku Zarząd Grupy LOTOS przyjął kompleksową Strategię społecznej odpowiedzialności Grupy Kapitałowej LOTOS do 2012 roku. Po gruntowych konsultacjach z interesariuszami i w wyniku przeprowadzonych analiz, ukierunkowanych na ocenę dotychczas realizowanych działań, ich uwarunkowań oraz poznanie zgłaszanych oczekiwań, została ona zaktualizowana na lata 2012 – 2015 roku. Zarząd Grupy LOTOS przyjął zaktualizowaną Strategię CSR z okresem obowiązywania do 2015 roku. W 2016 roku Strategia ta była kontynuowana.

Nadrzędny cel strategii społecznej odpowiedzialności Grupy Kapitałowej LOTOS to wsparcie organizacji w osiąganiu celów wynikających ze strategii biznesowej poprzez optymalne wykorzystywanie zasobów i kompetencji organizacji na rzecz wytwarzania wartości ekonomicznych i społecznych, z korzyścią dla firmy i jej otoczenia.

Dla skutecznej realizacji powyższego celu zawarte w strategii społecznej odpowiedzialności kwestie społeczne, środowiskowe, etyczne oraz wynikające z praw człowieka zostały zintegrowane z podstawową działalnością i strategią biznesową Grupy Kapitałowej LOTOS.

Dzięki temu zapewniono istnienie mechanizmu ukierunkowanego na:

- maksymalizację tworzenia wspólnych wartości dla akcjonariuszy i innych interesariuszy oraz społeczeństwa jako całości,
- rozpoznawanie, zapobieganie i łagodzenie możliwych negatywnych skutków działalności podstawowej przedsiębiorstwa.

Realizacja strategii ma sprzyjać:

- zwiększeniu konkurencyjności poprzez lepsze prognozowanie i wykorzystanie zmieniających się oczekiwań społecznych,
- wsparciu procesów zarządzania ryzykiem,
- stymulowaniu rozwoju nowych możliwości rynkowych,
- dostępowi do kapitału,
- pozyskaniu lojalności klientów,
- utrzymaniu długoterminowego zaufania pracowników,
- wzrostowi potencjału innowacyjnego firmy.

Strategia społecznej odpowiedzialności Grupy Kapitałowej LOTOS do 2015 roku określiła cele kluczowe w poszczególnych obszarach działalności. Każdemu z nich towarzyszył zasób celów i planów działań operacyjnie wspierających osiągnięcie zakładanych w strategii wyników.

- W obszarze inwestowania w zasoby ludzkie celem jest zapewnienie wysokokwalifikowanych pracowników niezbędnych dla skutecznej realizacji strategii biznesowej oraz udoskonalenie kultury organizacyjnej w oparciu o przyjęte wartości.
- W zakresie wzmocnienia sfery zdrowia i bezpieczeństwa jako priorytetowe traktowane jest podniesienie świadomości i poziomu zaangażowania kadry kierowniczej i pracowników oraz podwykonawców w poprawę bezpieczeństwa pracy.
- W zakresie integracji z otoczeniem lokalnym kluczowe jest podejmowanie działań przyczyniających się do trwałego rozwiązywania problemów społecznych i środowiskowych istotnych dla otoczenia lokalnego.
- W obszarze zarządzania zasobami naturalnymi w procesie produkcji dążymy do ograniczania ryzyka środowiskowego w działalności oraz do stałego minimalizowania stopnia oddziaływania na środowisko naturalne.
- W sferze etyki i przeciwdziałania nadużyciom doskonalony jest sposób zarządzania poprzez dbałość o etykę postępowania i transparentność procesów biznesowych oraz zabezpieczanie organizacji przed ryzykiem nieprawidłowości.
- W sferze partnerskich relacji z otoczeniem rynkowym jako strategiczne traktowane są trwałe relacje z klientami, do których dążymy poprzez zrozumienie ich potrzeb oraz zapewnienie oczekiwanej jakości i bezpieczeństwa produktów.
- W obszarze bezpieczeństwa w sektorze energii celem jest udział w inicjatywach nakierowanych na podnoszenie poziomu bezpieczeństwa w sektorze energii w sposób odpowiedzialny wobec społeczeństwa i środowiska.
- W dziedzinie komunikowania celem jest zapewnienie pracownikom terminowej i dostosowanej do ich zróżnicowanych potrzeb komunikacji oraz wykształcenie kultury organizacyjnej opartej o wielokierunkową, otwartą komunikację, w tym rozwój systemu konsultacji społecznych w grupie kapitałowej.

Obszary strategii społecznej odpowiedzialności biznesu

- Inwestowanie w zasoby ludzkie
- Zarządzanie zasobami naturalnymi w procesie produkcji
- Wzmocnienie sfery zdrowia i bezpieczeństwa
- Integracja z lokalnym otoczeniem
- Etyka i przeciwdziałanie nadużyciom w działalności biznesowej
- Partnerstwo z otoczeniem rynkowym
- Bezpieczeństwo w sektorze rynkowym

Takie kompleksowe i długofalowe podejście charakteryzuje rozumienie CSR, jako funkcji zarządzania w Spółce. Współistnienie w nim perspektywy biznesowej i społecznej zapewnione zostało m.in. poprzez wypracowanie szczegółowych planów operacyjnych oraz mierników celów w każdej z kluczowych dziedzin zapisanych w strategii społecznej odpowiedzialności.

Za nadzór nad ich realizacją odpowiadają liderzy poszczególnych obszarów raportujący do Zarządu Grupy LOTOS. Sprawozdawczość osiągniętych wyników zapewniono poprzez opracowanie metody monitorowania postępów we wdrażaniu strategii CSR w sposób zbieżny z analizami, jakim poddawane są efekty strategii biznesowej.

Praktyki podejmowane w ramach społecznej odpowiedzialności dodatkowo podlegają ocenie dojrzałości na równi z innymi kluczowymi obszarami zarządzania, zaś kadra kierownicza dokonuje ich regularnej ewaluacji podczas corocznej inicjatywy Dzień z CSR. Więcej informacji na temat społecznej odpowiedzialności Grupy Kapitałowej LOTOS: → www.odpowiedzialny.lotos.pl.

Sprawozdanie Zarządu
z działalności Grupy LOTOS S.A.
oraz jej grupy kapitałowej
za rok 2016

Otoczenie makroekonomiczne Grupy LOTOS S.A. i jej grupy kapitałowej w 2016 roku

3. Otoczenie makroekonomiczne Grupy LOTOS S.A. i jej grupy kapitałowej w 2016 roku

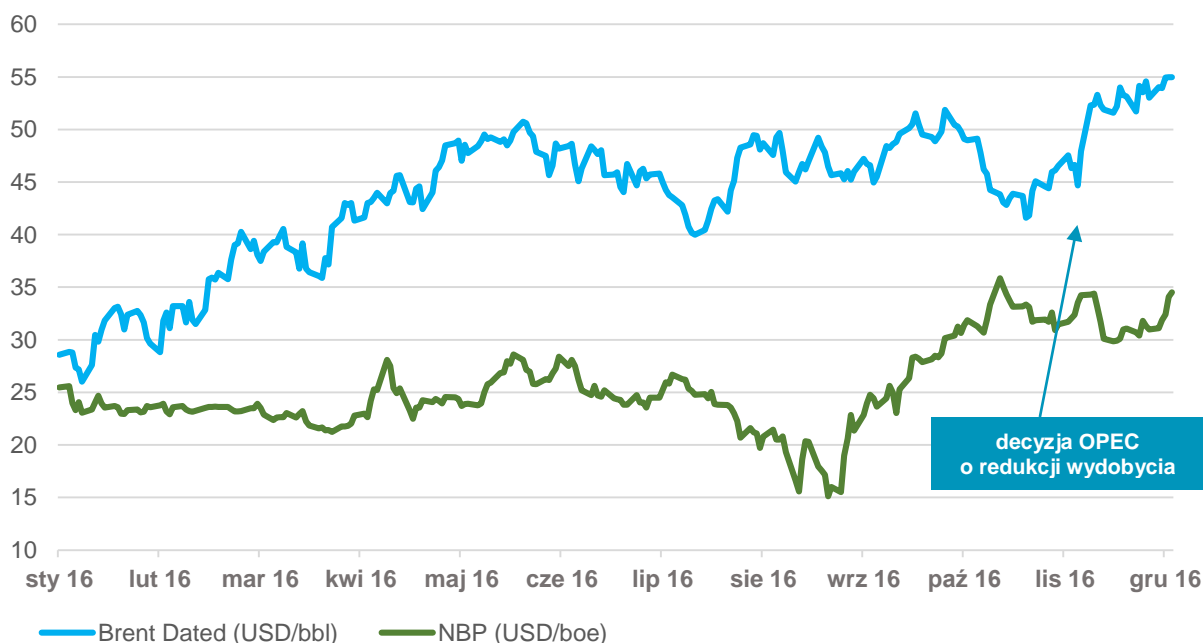
3.1. Ceny ropy naftowej i gazu ziemnego w 2016 roku

Najważniejszym wydarzeniem na rynku ropy naftowej w 2016 roku była decyzja OPEC o redukcji wydobycia. Kraje należące do kartelu kilkakrotnie w tym roku próbowały porozumieć się w sprawie zamrożenia części produkcji ropy naftowej. Ostatecznie udało się to 30 listopada. Obniżka wydobycia wyniosła 1,2 mln boe/d. Kraje stowarzyszone z kartelem (Rosja, Meksyk, Oman) zobowiązały się do analogicznego ruchu na ilość około 0,6 mln boe/d. Z kolei USA w listopadzie tego roku odnotowały największy od 16 miesięcy wzrost aktywnych wiertni. Pracowało 471 urządzeń wiertniczych. Cały czas jest to jednak stosunkowo mała liczba porównując do listopada 2015 roku, kiedy to pracowały 564 wiertnie naftowe. Takie wyhamowanie inwestycji w projekty poszukiwawczo – wydobywcze, można zaobserwować globalnie od 2 lat. Wszystkie te czynniki spowodowały odbicie cen ropy.

W połowie stycznia 2016 roku cena ropy Brent Dated spadła do 26 \$/bbl. To szesnastoletnie minimum. Średniorocznie notowania tego surowca spadły do 43,5 \$/bbl i były o 9 \$ niższe niż rok wcześniej. W ciągu roku sentyment na rynku ropy się poprawił i baryłka Brent Dated była notowana w grudniu po 55 \$. To ponad 100% wzrost od stycznia.

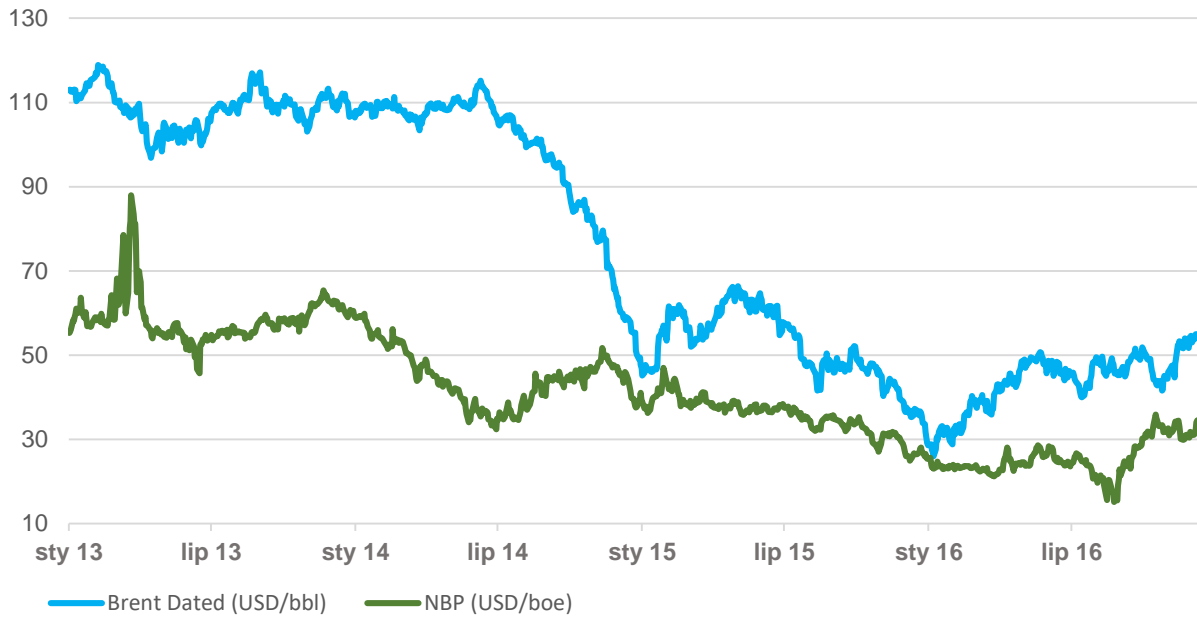
We wrześniu 2016 roku ceny gazu ziemnego były najniższe od 2010 roku i wynosiły około 15,10 USD/boe. Średnio gaz ziemny NBP (National Balancing Point) kosztował w 2016 roku około 25,50 USD/boe, czyli około 10 USD/boe mniej niż w 2015 roku. Podobnie jak notowania ropy naftowej, notowania gazu ziemnego wzrosły w ostatnim kwartale.

Ceny ropy naftowej i gazu ziemnego w 2016 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Thomson Reuters

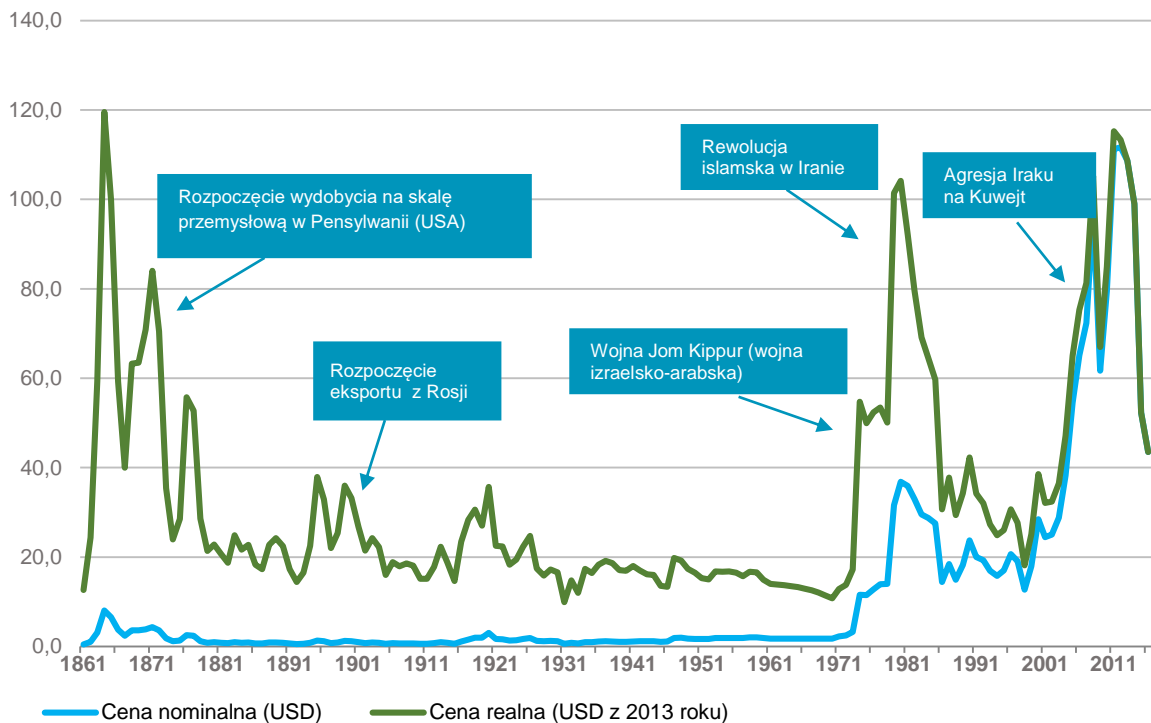
Ceny ropy naftowej i gazu ziemnego w latach 2013 – 2016

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Thomson Reuters

Cena ropy naftowej w okresie 1861-2016

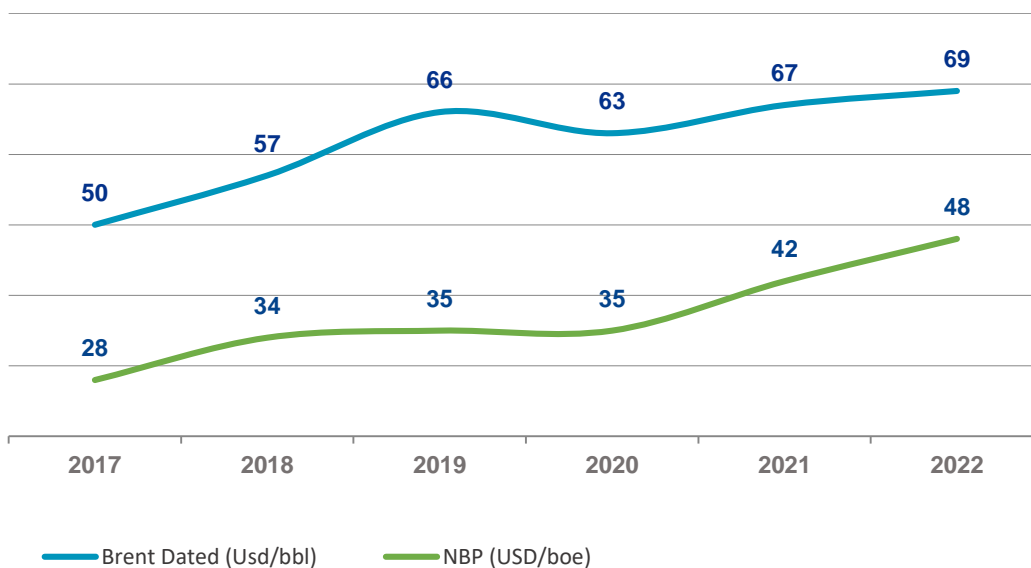
Brent Dated USD/bbl

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BP

W opublikowanej 15 grudnia 2016 roku Strategii Grupa LOTOS założyła następującą ścieżkę cen ropy naftowej oraz gazu ziemnego.

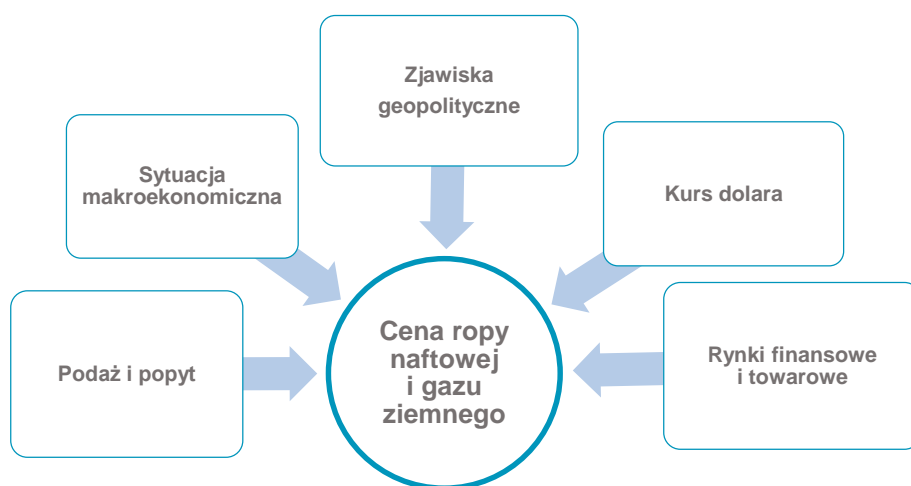
Założenia odnośnie notowań cen ropy naftowej i gazu ziemnego

Źródło: Strategia Grupy LOTOS na lata 2017 – 2022

3.2. Czynniki cenotwórcze na rynku ropy naftowej i gazu ziemnego

Ceny ropy naftowej i gazu ziemnego są zmienne i są uzależnione od dużej liczby różnych czynników, co prezentuje poniższy schemat.

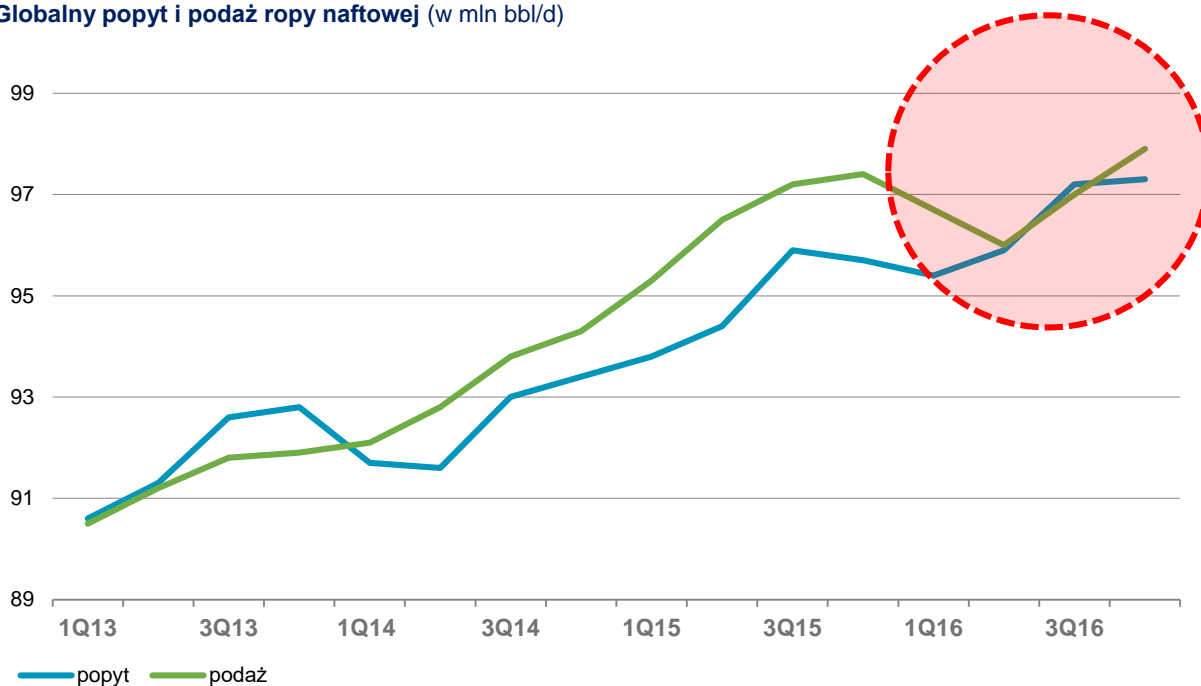
Czynniki cenotwórcze na rynku ropy naftowej i gazu

- **zmiany globalnych i regionalnych wartości podaży i popytu**, oczekiwania dotyczące przyszłego popytu i podaży ropy naftowej i gazu ziemnego oraz zdolność ustalenia i utrzymania określonego poziomu produkcji i cen przez członków OPEC i inne kraje wydobywające ropę naftową
- **kurs dolara**
- **sytuacja makroekonomiczna**, wzrost gospodarczy poszczególnych regionów i państw
- niepewna sytuacja geopolityczna, trwające lub zagrażające działania terrorystyczne lub wojny mogące wpływać na podaż, możliwości transportu lub popyt na węglowodory i produkty naftowe,
- dostępność i koszt budowy lub korzystania z rurociągów, tankowców i innych instalacji transportowych i przetwórczych
- cena, dostępność i dotacje rządowe dla alternatywnych źródeł energii i nowych technologii
- rozwój sytuacji politycznej, gospodarczej i militarnej w regionach wydobywczych, zwłaszcza na Bliskim Wschodzie, w Rosji, Afryce, Ameryce Środkowej i Południowej, a także krajowe i zagraniczne regulacje i działania administracji publicznej, w tym restrykcje importowe i eksportowe, podatki, repatriacje i nacjonalizacje
- globalna i regionalna kondycja gospodarcza
- działalność handlowa uczestników rynku i innych podmiotów pragnących zapewnić sobie dostęp do ropy naftowej i gazu ziemnego, lub zabezpieczyć się przed ryzykami handlowymi, lub działających w ramach zarządzania portfelem inwestycyjnym
- warunki pogodowe i klęski żywiołowe

Zmiany globalnych i regionalnych wartości podaży i popytu ropy naftowej w 2017 roku

Trzeci kwartał 2016 roku był pierwszym od ponad 2 lat momentem zbilansowania się globalnej podaży i popytu na rynku ropy naftowej. Mimo wszystko średnio rocznie produkcja ropy naftowej przekraczała zapotrzebowanie na nią o około 0,7 mln boe/d. W 2015 roku różnica ta wynosiła około 2 mln boe/d.

Globalny popyt i podaż ropy naftowej (w mln bbl/d)

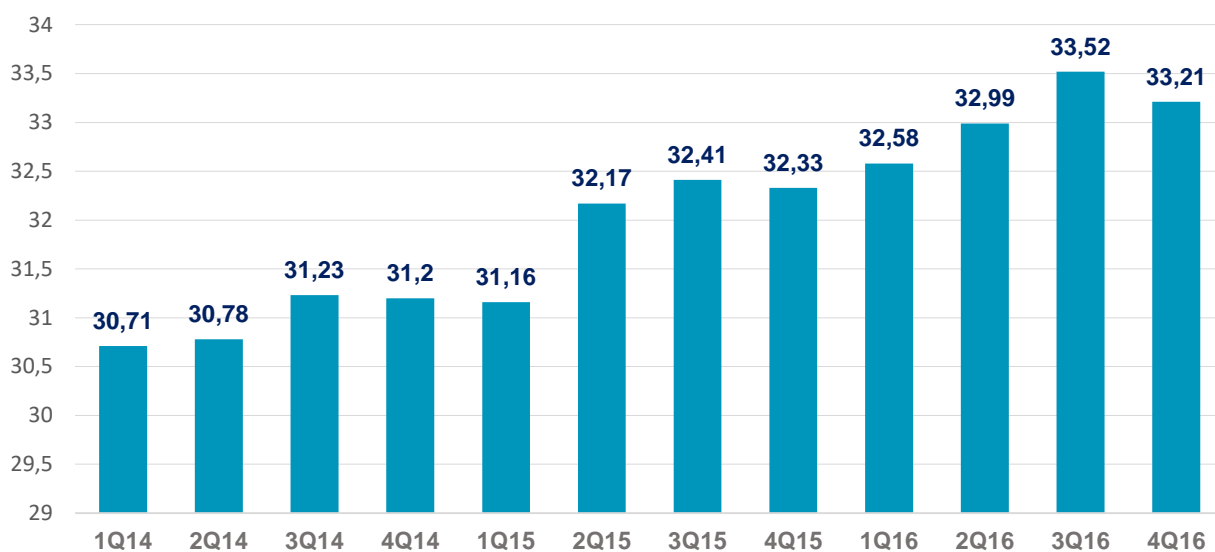

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Międzynarodowej Agencji Energi, www.iea.org

Podaż ropy naftowej na świecie

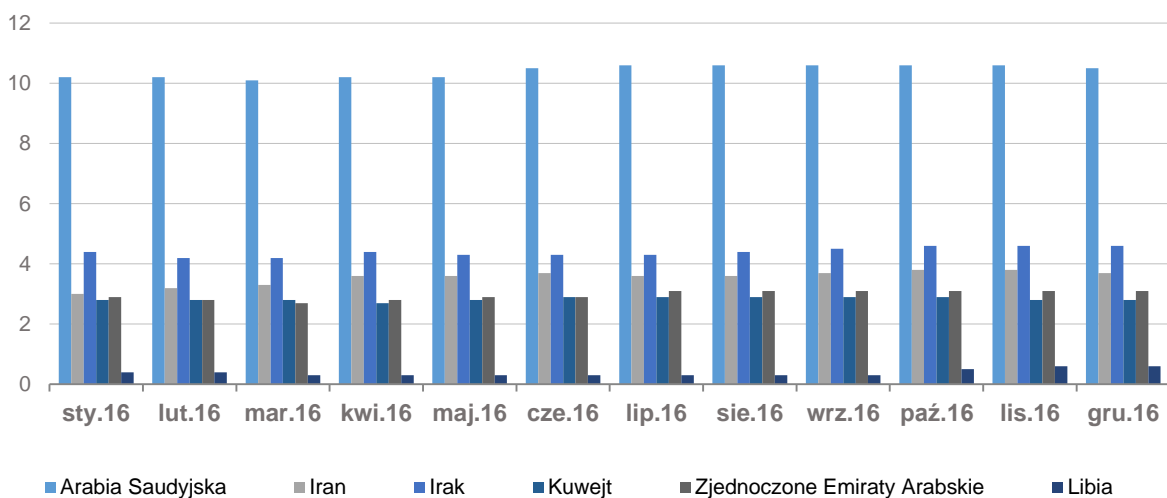
Kraje OPEC, jako znaczący producenci na globalnym rynku naftowym, wykorzystywały dotychczas wolne moce produkcyjne do dostosowania podaży ropy naftowej oraz stabilizacji cen surowca w pożądanym przedziale cenowym. Rewolucja łupkowa w Stanach Zjednoczonych, zniesienie sankcji gospodarczych na Iran w lipcu 2015 roku, a w konsekwencji pojawiająca się nadpodaż surowca spowodowały odejście kartelu od tej polityki. Szczególnie widoczne było to w pierwszych 3 kwartałach 2016 roku. Dopiero pod koniec listopada 2016 roku kraje należące do OPEC oraz stowarzyszone zdecydowały się zamrozić niecałe 2% globalnej produkcji ropy naftowej. W grudniu 2016 roku produkcja krajów OPEC spadła o 0,3 mln boe/d w porównaniu z listopadem 2015 roku.

Produkcja ropy naftowej przez OPEC w latach 2014 - 2016 (w mln bbl/d)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Międzynarodowej Agencji Energii, www.iea.org

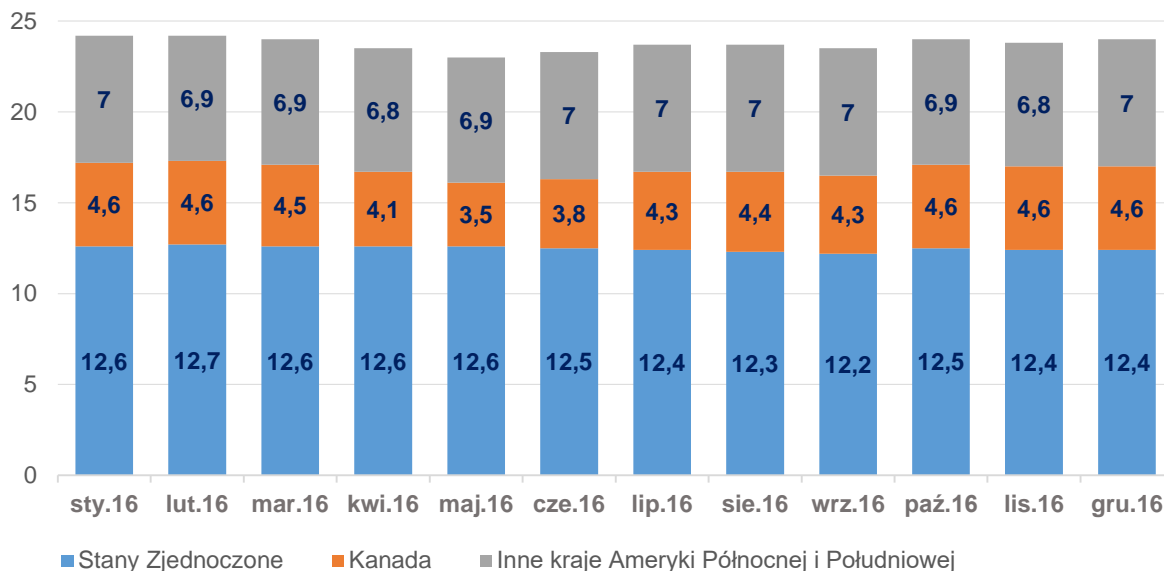
Produkcja ropy naftowej przez największych producentów OPEC w 2016 roku (w mln bbl/d)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Międzynarodowej Agencji Energii, www.iea.org

Spadki cen ropy w 2014 i 2015 roku spowodowały zahamowanie wydobycia ropy naftowej w Stanach Zjednoczonych. Wysokie koszty wydobycia spowodowały zamknięcie części wiertni. W 2016 roku spowodowało to spadek produkcji ropy naftowej w Stanach Zjednoczonych o około 0,5 mln boe/d.

Produkcja ropy naftowej w Stanach Zjednoczonych i Kanadzie w 2015 roku (w mln bbl/d)

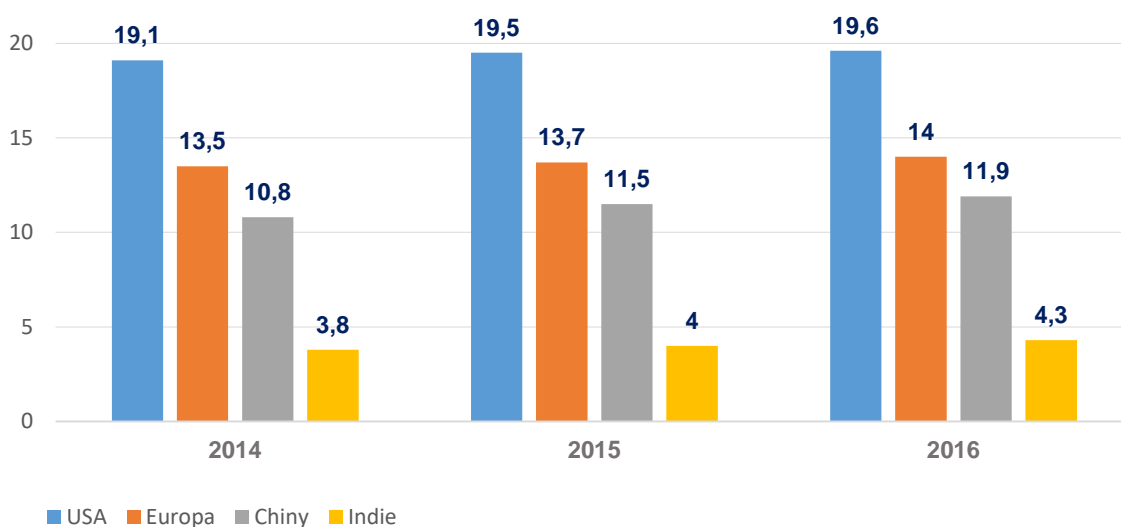

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Międzynarodowej Agencji Energii, www.iea.org

Popyt na ropę naftową na świecie

Stany Zjednoczone, Europa, Chiny i Indie odpowiadają za połowę globalnego popytu na ropę. Na przestrzeni ostatnich 3 lat konsumpcja ropy naftowej w tych krajach rośnie. Co roku średnio o 1,3 mln boe/d. Głównymi czynnikami są wzrost gospodarczy oraz demografia.

Konsumpcja ropy naftowej w USA, Europie, Chinach i Indiach (mln bbl/d)

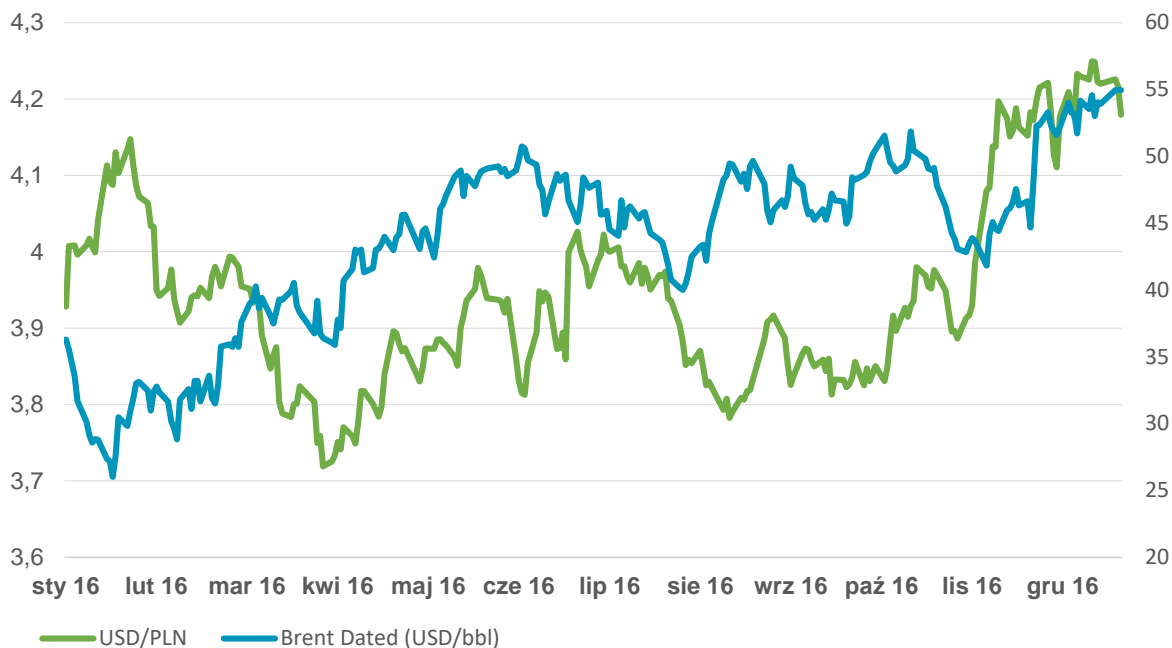

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Międzynarodowej Agencji Energii, www.iea.org

Kurs dolara

Pod koniec 2016 roku, miała miejsce aprecjacja dolara amerykańskiego w stosunku do głównych walut. Zazwyczaj aprecjacja dolara (w którym denominowane są międzynarodowe transakcje towarowe) jest negatywnie skorelowana z ceną ropy naftowej, gdyż popyt może spadać w krajach, które doświadczyły erozji siły nabywczej swoich walut.

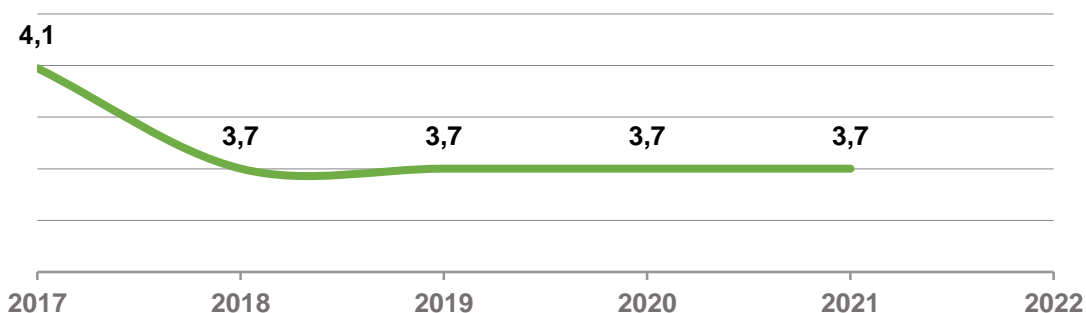
Notowania waluty amerykańskiej vs. cena ropy naftowej Brent Dated

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Thomson Reuters

W opublikowanej 15 grudnia 2016 roku Strategii założono następującą ścieżkę kursu dolara.

Prognozy kursu USD/PLN

Źródło: Strategia Grupy LOTOS na lata 2017 – 2022

Determinanty ceny baryłki ropy naftowej w 2016 roku

- zniesienie ograniczeń w eksporcie ropy naftowej przez Stany Zjednoczone
- realizacja porozumienia w ramach krajów OPEC ograniczająca produkcję ropy naftowej jego członków
- dalsza przyszłość produkcji ropy z łupków w warunkach znacznego ograniczenia opłacalności jej wydobycia
- dynamika przyrostu popytu na paliwa, szczególnie w kontekście utrzymania przyrostu konsumpcji benzyn ze strony Stanów Zjednoczonych
- spadające koszty wydobycia ropy naftowej

3.3. Czynniki kształtujące rentowność działalności poszukiwawczo-wydobywczej oraz bieżące tendencje w branży

Czynniki kształtujące rentowność działalności poszukiwawczo – wydobywczej

- **Ceny ropy naftowej i gazu ziemnego,**
- **Otoczenie regulacyjne**

Ceny ropy naftowej i gazu ziemnego

Rentowność działalności w segmencie wydobywczym determinowana jest przede wszystkim różnicą pomiędzy przychodami ze sprzedaży wydobywanej ropy naftowej i gazu ziemnego, a kosztami operacyjnymi, kosztami podatkowymi związanymi z wydobyciem węglowodorów, a także kosztami transportu i sprzedaży ropy naftowej i gazu ziemnego. Z tego względu niższe ceny ropy naftowej i gazu ziemnego mogą ograniczyć ilość ropy i gazu ziemnego, które będzie można rentownie wydobywać lub zmniejszyć rentowność wydobycia z konkretnych odwiertów, czy realizowanych lub planowanych inwestycji skutkując nieopłacalnością wydobycia.

Otoczenie regulacyjne

Istotny wpływ na działalność Grupy Kapitałowej LOTOS wywiera szereg regulacji prawnych, w tym Prawo Geologiczne i Górnicze w Polsce, regulacje Unii Europejskiej oraz międzynarodowe konwencje, m.in. dotyczące zagadnień ochrony środowiska naturalnego oraz zmian klimatu. Spełnienie nowych wymogów i coraz bardziej rygorystycznych norm wprowadzanych na mocy tych regulacji często wiąże się z koniecznością poniesienia dodatkowych nakładów kapitałowych i/lub kosztów operacyjnych. Ponadto, Spółka oczekuje, że podobnie jak w przeszłości, tak i w kolejnych latach na wyniki działalności Grupy Kapitałowej LOTOS wpływ będą miały także regulacje podatkowe oraz interpretacje i rekomendacje dotyczące kwestii podatkowych, wydawane przez organy administracji publicznej, jak również jednostkowe decyzje administracyjne, które zostały lub zostaną wydane przez takie organy w odniesieniu do działalności Grupy Kapitałowej LOTOS

Spodziewamy się, że w najbliższej przyszłości na wyniki wpływ będą miały następujące czynniki regulacyjne: (i) planowane zmiany regulacji podatkowych dotyczących wydobycia węglowodorów; (ii) dalsze wprowadzanie bardziej rygorystycznych regulacji dotyczących ochrony środowiska naturalnego; (iii) wzrost wysokości obowiązkowych zabezpieczeń na poczet ryzyka spowodowania szkód w środowisku naturalnym, oraz (iv) zmiany regulacji nakładających obowiązek utrzymywania zapasów ropy naftowej i wybranych produktów naftowych.

Bieżące tendencje w branży

W reakcji na gwałtowny spadek cen surowców, gracze typu „majors” koncentrują się na kluczowych projektach i obszarach optymalizując swoje portfele i sprzedając tzw. non-core assets. Firmy energetyczne, które weszły w upstream na fali wysokich cen ropy, zmieniają swoje strategie i wracają do swojego „core business”. Sprzedają aktywa lub całe spółki E&P. Koncentrują się obecnie na stabilności finansowej i zabezpieczeniu strumieni pieniężnych dla interesariuszy (np. dywidend) ograniczając ekspozycję na kapitałochłonne projekty poszukiwawcze oraz te w trakcie lub do zagospodarowania. Część firm tracąca płynność finansową pośpiesznie sprzedaje swoje aktywa co daje możliwość zakupu w okazyjnej cenie tzw. „distressed assets”. W efekcie widoczna jest wysoka podaż atrakcyjnych aktywów E&P na rynku. Obserwowane wyceny aktywów są obecnie poniżej ich długoterminowej wartości, co stwarza możliwość nabycia nowych projektów E&P po atrakcyjnej cenie z perspektywami wzrostu wartości w średnim/długim terminie.

Na skutek ograniczenia aktywności branży poszukiwawczo - wydobywczej, nastąpił spadek globalnych inwestycji E&P. W ciągu ostatnich dwóch lat wartość inwestycji w projekty E&P spadła łącznie o blisko 50%.

3.4. Czynniki kształtujące rentowność działalności rafinerijnej oraz bieżące tendencje w branży

Czynniki kształtujące rentowność działalności rafinerijnej

- **ceny ropy naftowej i gazu ziemnego**, jako podstawowy surowiec wykorzystywany w działalności rafinerijnej, wahania cen ropy naftowej mają także znaczny bezpośredni wpływ na wysokość kosztów ponoszonych przez rafinerie
- **wysokość i struktura popytu na produkty naftowe oraz podaż produktów naftowych**
- **czynniki makroekonomiczne**, takie jak, m.in. spadek tempa wzrostu realnego PKB oraz poziomu inwestycji w Polsce, spadek produkcji przemysłowej i wzrost bezrobocia, mają niekorzystny wpływ na popyt na produkty naftowe, co z kolei skutkuje presją na obniżenie ich ceny oraz obniżenie poziomu marż rafinerijnych.
- **globalny przerób w rafineriach, wykorzystanie mocy, zamknięcia rafinerii**
- **cracki produktów naftowych** (tj. różnica pomiędzy notowaniami produktów naftowych a notowaniami ropy Brent), ze względu na fakt, iż formuły cenowe, w zawieranych umowach sprzedaży produktów naftowych, bazują co do zasady na międzynarodowych notowaniach tych produktów, a cena kupowanej ropy naftowej, z której powstają te produkty, bazuje na notowaniach ropy Brent;
- **dyferencjał (spread) Brent-Ural** (tj. różnica pomiędzy notowaniami ropy Brent, a notowaniami ropy Ural) – podstawowym surowcem wykorzystywanym w działalności rafinerijnej w regionie jest ropa Ural (zwana również REBCO), podczas gdy cracki produktów naftowych oparte są na notowaniach ropy Brent dodatni dyferencjał Brent-Ural (tzn. gdy notowania ropy Ural są niższe niż notowania ropy Brent) wpływa korzystnie na wyniki finansowe, natomiast ujemny dyferencjał Brent-Ural (tzn. gdy notowania ropy Ural są wyższe niż notowania ropy Brent) wpływa niekorzystnie na wyniki finansowe
- **kursy wymiany walut** – polski złoty jest walutą sprawozdawczą, ceny ropy i produktów naftowych są denominowane lub powiązane z dolarem

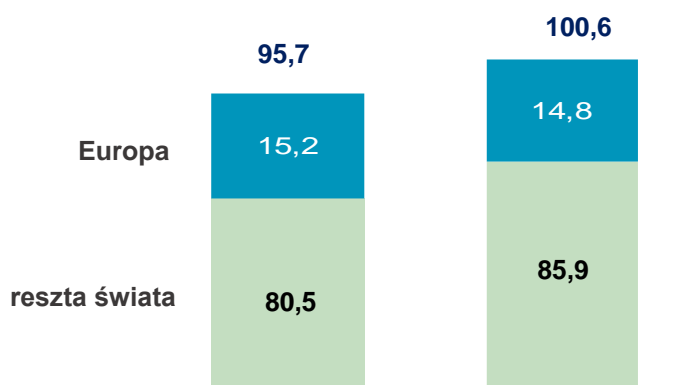

- **otoczenie regulacyjne** - min. obowiązek spełnienia bardziej rygorystycznych wymogów dotyczących wartości wskaźnika NCW dla biokomponentów

Wysokość i struktura popytu na produkty naftowe oraz podaż produktów naftowych

Zgodnie z danymi JBC globalny popyt na produkty rafineryjne będzie rósł. Kontynuacja rozwoju gospodarek krajów Europy Środkowo-Wschodniej implikuje dalszy wzrost zużycia paliw, dążący do poziomu Europy Zachodniej. Z punktu widzenia producentów paliw to właśnie rynek Europy Środkowo-Wschodniej, jako wciąż rosnący, jest bardziej perspektywiczny w kolejnych latach.

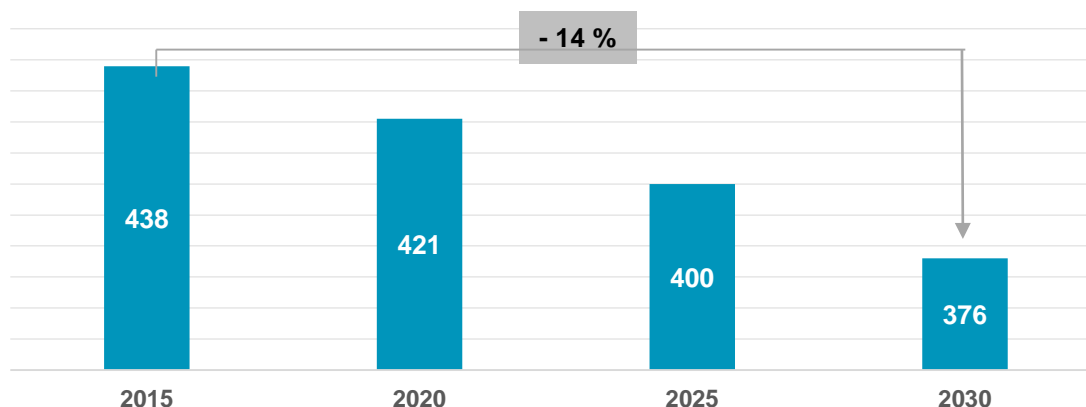
Globalny popyt na produkty rafineryjne (w mld boe/d)

Źródło: Strategia Grupy LOTOS na lata 2017 – 2022

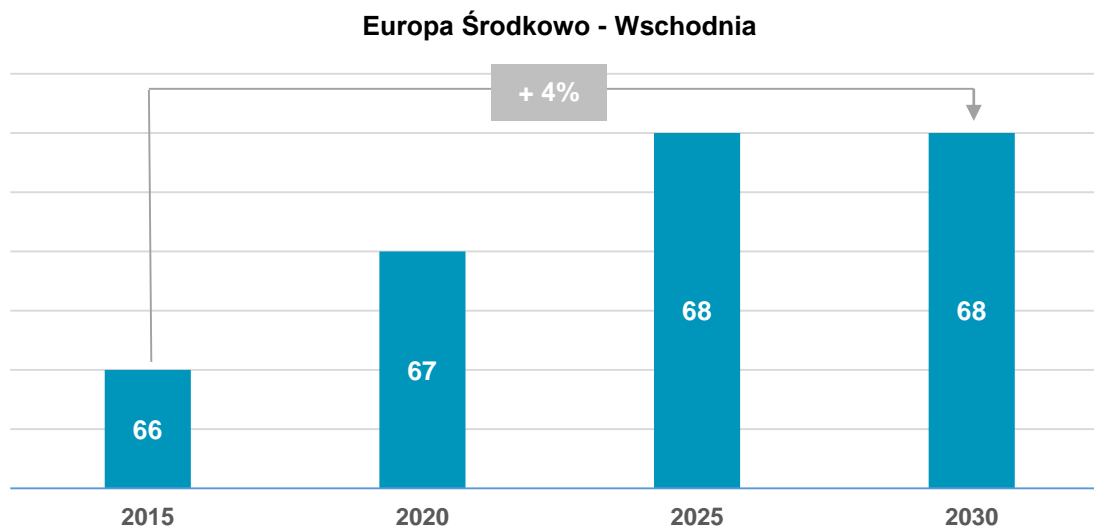
Prognozowany popyt na najważniejsze paliwa transportowe
(benzyny, olej napędowy, lekki olej opałowy, paliwo lotnicze w mln ton)

Europa Zachodnia

Źródło: Strategia Grupy LOTOS na lata 2017 – 2022

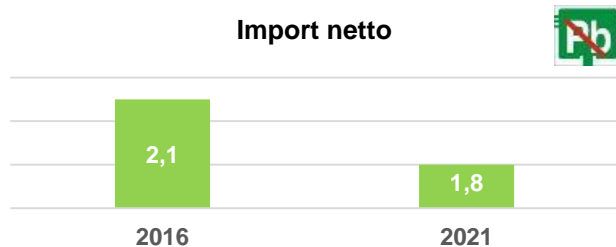
Prognozowany popyt na najważniejsze paliwa transportowe
(benzyny, olej napędowy, lekki olej opałowy, paliwo lotnicze w mln ton)

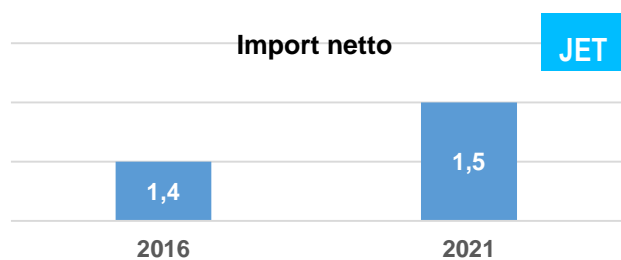
Źródło: Strategia Grupy LOTOS na lata 2017 – 2022.

W ostatnich latach w Europie odnotowano istotną nadwyżkę benzyn przy jednoczesnym niedoborze oleju napędowego. W związku z tak istotną nadpodażą benzyn, europejskie rafinerie skonfigurowane pod kątem realizacji większych uzysków z benzyn (czy też ogólnie z lekkich frakcji ropy naftowej) zostały zmuszone do eksportu tej części produkcji na rynki pozazuropejskie.

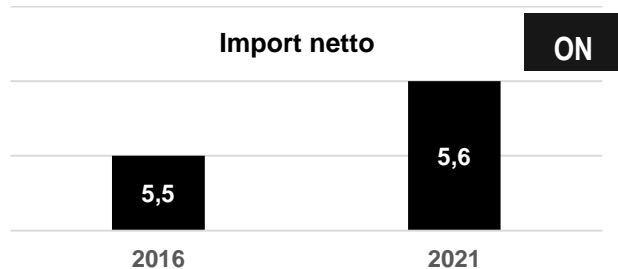
Europa: popyt na kluczowe produkty i bilans międzynarodowy (w mln boe/d)

- spadek popytu o 13%
- wzrost eksportu benzyn do 1,4 mln boe/d

- wzrost popytu o 10%
- wzrost importu paliwa lotniczego i nafty do 0,5 mln boe/d

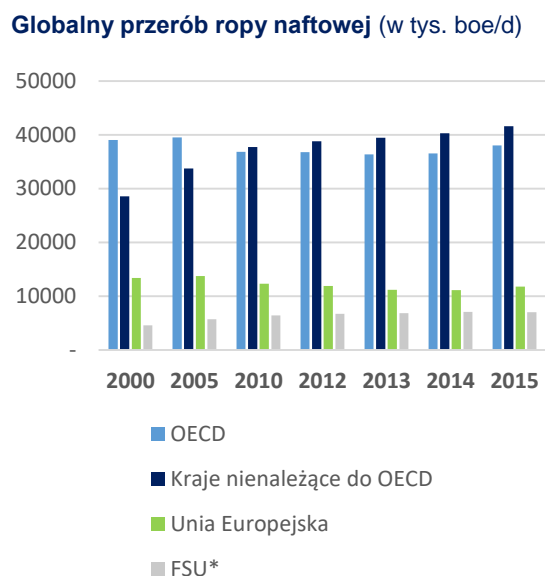
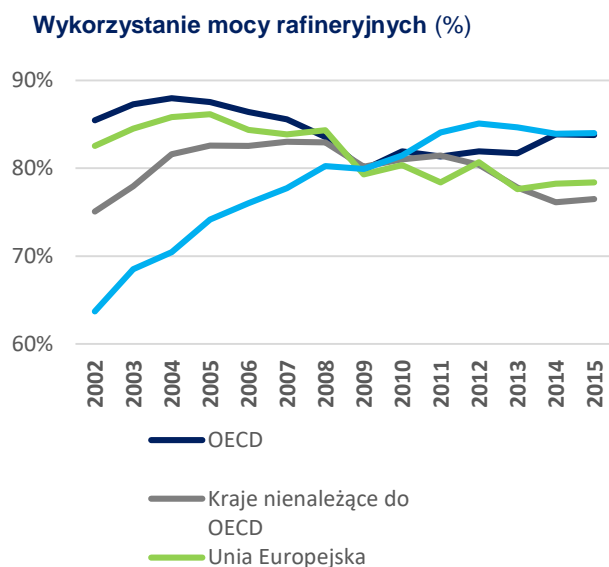
- wzrost popytu o 3%
- wzrost importu oleju napędowego i lekkiego oleju opałowego

Źródło: Strategia Grupy LOTOS na lata 2017 – 2022

Stymulująco na popyt na produkty naftowe działać będzie oczekiwana poprawa sytuacji gospodarczej zarówno w Polsce, jak i w regionie (wzrost PKB, spadek bezrobocia), co w ocenie Grupy Kapitałowej LOTOS powinno wpłynąć na wzrost zapotrzebowania na produkty naftowe, w szczególności olej napędowy i paliwo lotnicze. Równocześnie działania administracji rządowej tzw. pakiet paliwowy i koncernów paliwowych na rzecz przeciwdziałania nielegalnemu obrotowi produktami naftowymi w Polsce przyczyniły się do jego ograniczenia i dodatkowo wpłynęły na wzrost rejestrowanego popytu na olej napędowy.

Globalny przerób w rafineriach, wykorzystanie mocy, zamknięcia rafinerii

Od 2009 roku producenci zamknęli szereg rafinerii o łącznych mocach przerobowych w wysokości 3,7 mln b/d w regionie basenu atlantyckiego. Jednakże, wielkość ta wydaje się niewystarczająca, gdyż wiele europejskich rafinerii ma niską rentowność, a ich moce przerobowe utrzymują się na niskim poziomie. Istotne ryzyko zamknięcia dotyczy szczególnie małych rafinerii o niskim poziomie złożoności, ponieważ rafinerie te mają wysokie jednostkowe koszty operacyjne.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BP

* FSU (ang. *Former Soviet Union*) – kraje Byłego Związku Radzieckiego

Zamknięcia rafinerii w Europie w latach 2009 – 2016

Rok zamknięcia	Nazwa rafinerii	Nelson Complexity Index	Moce przerobowe (tys. b/d)	Właściciel	Kraj
2015	Collombey	b.d.	72	Tamoil	Szwajcaria
2015	Gela	13,1	105	Eni	Włochy
2014	Milford Haven	7,0	135	Murphy Oil	Wielka Brytania
2014	Stanlow	8,2	55	Essar Energy	Wielka Brytania
2014	Mantova	8,4	57	Eni	Włochy
2014	Paramo	b.d.	20	Unipetrol	Czechy
2013	Harburg	9,6	90	Shell	Niemcy
2013	Porto Marghera	6,8	80	Eni	Włochy
2012	Coryton	12,0	172	Petroplus	Wielka Brytania
2012	Fawley	9,1	80	ExxonMobil	Wielka Brytania
2012	Kherson	3,1	138	Alliance Oil Co.	Ukraina
2012	Drogobich	3,0	78	Ukraine Oil Co.	Ukraina
2012	Petit Couronne	7,3	154	Petroplus	Francja
2012	Berre l'Etang	6,7	105	LyondellBasel	Francja
2012	Roma	7,7	85	Total ERG	Włochy
2011	Arpechim	7,3	70	Petrom	Rumunia
2011	Petrobrazi	7,3	6	Petrom	Rumunia

2011	Gonfreville	b.d.	94	Total SA	Francja
2011	Cremona	7,5	94	Tamoil Raffnazione SPA	Włochy
2011	Reichstett	5,3	85	Petroplus	Francja
2010	Teesside	b.d.	117	Petroplus	Wielka Brytania
2010	Dunkirk	6,1	140	Total	Francja
2010	Odessa	3,9	56	Lukoil	Ukraina
2010	Wilhelmshaven	5,0	260	Hestya Energy	Niemcy
2009	Antwerp	4,5	21	Petroplus	Belgia

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych JBC

* *Nelson Complexity Index* - Wskaźnik Kompleksowości Nelsona tj. współczynnik złożoności procesu przerobczego, który odzwierciedla intensywność inwestycji w rafinerii, potencjalne koszty stałe oraz potencjał generowania wartości dodanej przez rafinerię.

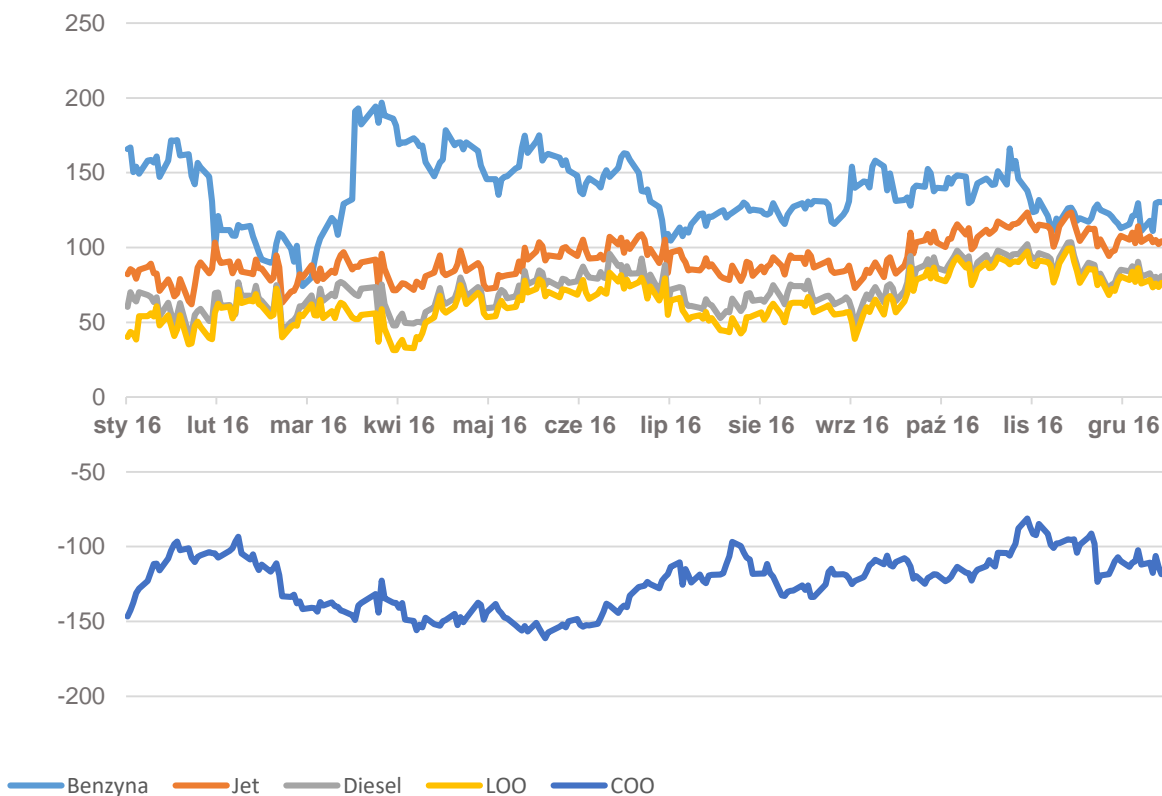
Cracki produktów naftowych

W 2016 roku cracki produktowe charakteryzowały się wysoką zmiennością. Na ich poziom istotny wpływ wywierają czynniki, nad którymi nie mamy kontroli, takie jak: ogólna sytuacja makroekonomiczna i geopolityczna, zmiany popytu na produkty rafineryjne oraz ropę naftową i podaży produktów rafineryjnych oraz ropy naftowej w Europie i na świecie, czy też ogólna sytuacja na europejskich i światowych rynkach finansowych.

Marże z notowań na produktach naftowych przedstawiały się następująco:

- Benzyna – najniższa 74,24 USD/t (4 marca 2016), najwyższa 196,77 USD/t (31 marca 2016) – roczna dynamika zmiany wyniosła -21,49%, tj. - 35,6 USD/t
- Paliwo lotnicze (Jet) – najniższa 61,92 USD/t (26 stycznia 2016) najwyższa 123,48 USD/t (22 listopada 2016) – roczna dynamika zmiany wyniosła +26,98%, tj. +22,15 USD/t
- Diesel – najniższa 42,18 USD/t (25 stycznia 2016), najwyższa 103,48 USD/t (22 listopada 2016) – roczna dynamika zmiany wyniosła +34,08%, tj. +20,52 USD/t
- Lekki Olej Opałowy (LOO) – najniższa 31,34 USD/t (4 kwietnia 2016), najwyższa 99,48 USD/t (22 listopada 2016) – roczna dynamika zmiany wyniosła +90,17%, tj. +36,15 USD/t
- Ciężki Olej Opałowy (COO) – najniższa -162,37 USD/t (19 kwietnia 2016), najwyższa -81,17 USD/t (7 listopada 2016) – roczna dynamika zmiany wyniosła +19,19 % tj. +28,15 USD/t.

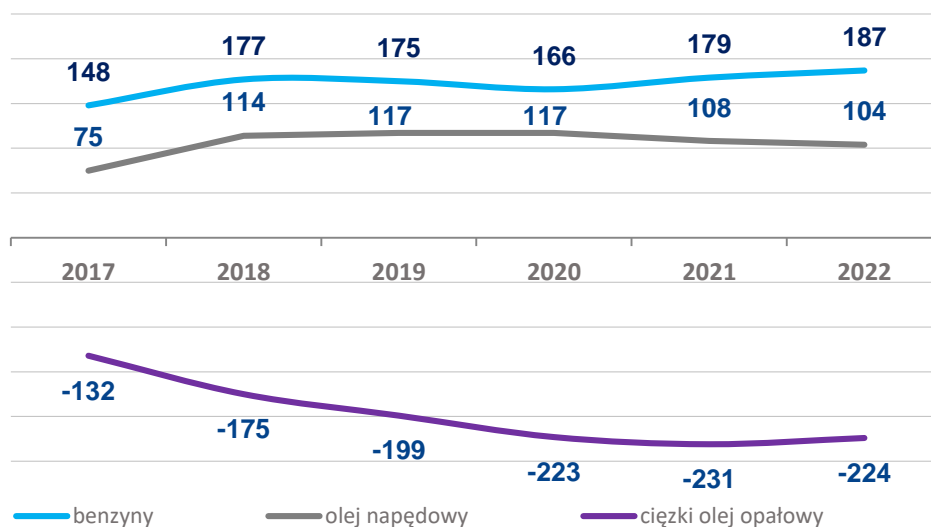
Marże z notowań na produktach w 2016 roku (w USD/t)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Thomson Reuters.

W opublikowanej 15 grudnia Strategii na lata 2017 – 2022 założyliśmy cracki jak na poniższym wykresie.

Cracki kluczowych produktów (USD/t) – założenia Grupy LOTOS S.A.

Źródło: Strategia Grupy LOTOS na lata 2017 – 2022

Dyferencjał Ural – Brent

Grupa LOTOS S.A. jako główny surowiec wykorzystuje ropę rosyjską REBCO (Russian Export Blend Crude Oil). W porównaniu z globalnym benchmarkiem Brent, REBCO jest ropą cięższa, ma wyższą zawartość siarki, i pozwala wyprodukować więcej tzw. średnich destylatów (diesel, paliwo lotnicze).

Brent Blend to lekka, słodka ropa wydobywana na Morzu Północnym z gęstością API* około 38 i zawartości siarki około 0,4%.

Russian Export Blend, rosyjski benchmark ropy, jest mieszaniną kilku surowych gatunków rop stosowanych w kraju lub wysyłanych na eksport. Ropa rosyjska jest kwaśną ropą, charakteryzującą się średnią ciężkością, o gęstości API około 32 i zawartości siarki około 1,4%.

Gorsze cechy tego surowca oznaczają, że niżka w stosunku do benchmarku ropy Brent jest uzasadniona. Różnica w cenach obu gatunków rop nazywana jest dyferencjałem Ural/Brent (USD/bbl). Wzrost dyferencjału Ural/Brent wpływa na zwiększenie marży rafineryjnej koncernów polskich

Charakterystyka rop naftowych

	Brent Blend	Ural
Pochodzenie	Wielka Brytania	Rosja
Gęstość (g/ml)	0,833	0,866
API	38,3	31,9
Siarka (% wagi)	0,42	1,43

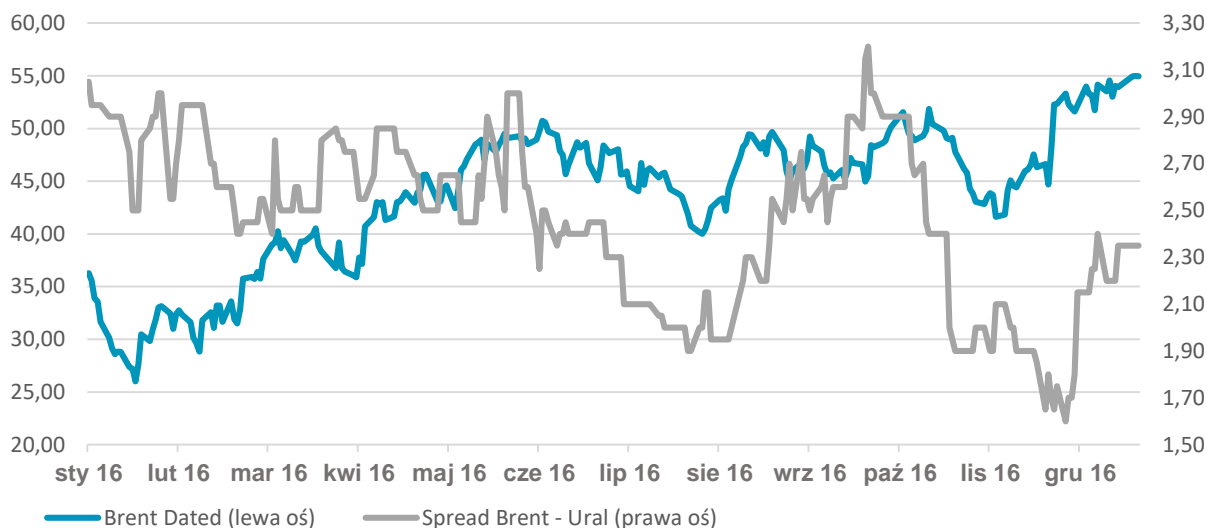
Skład frakcyjny (% wagi)

	Brent Blend	Ural
Gazy	2,5	1,6
Benzyny	20,8	12,9
Nafta	11,9	10,4
Oleje napędowe	23,7	22,9
Oleje próżniowe	26,5	29,3
Pozostałość próżniowa	14,7	22,9

* Gęstość API (ang. *API gravity*) – skala gęstości ropy naftowej opracowana przez American Petroleum Institute (API).

Wyższa gęstość API, oznacza lżejszą ropę. Ropy lekkie mają gęstość API 38 stopni lub więcej, zaś ciężkie rupy – gęstość API 22 stopni lub mniej. Ropa o gęstości API pomiędzy 22 a 38 stopni jest ogólnie określana jako ropa o średniej gęstości.

Dyferencjał Brent-Ural i notowania ropy naftowej Brent Dtd (w USD/bbl)

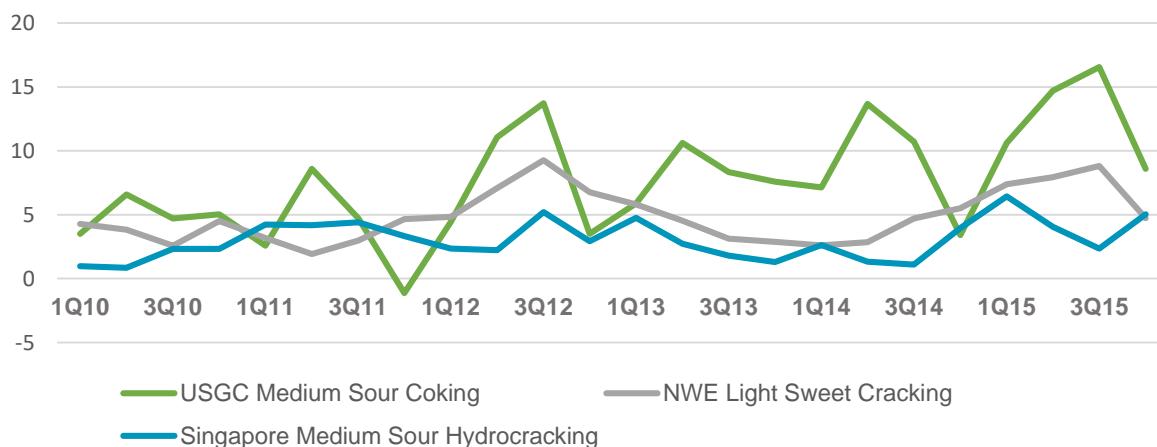
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Thomson Reuters

W 2016 roku poziom dyferencjału Brent-Ural kształtował się pomiędzy -1,6 USD/baryłkę i -3,2 USD/baryłkę.

Bieżące tendencje w branży rafinerijnej

Przez ostatnie dwa lata marże rafinerijne utrzymywały się znacznie powyżej średniej długoterminowej. Szczególnie w 4 kwartale 2016 roku. Kluczowym czynnikiem dobrych wyników gdańskiej rafinerii były wysokie marże rafinerijne, jak również pakiety paliwowe wprowadzone przez administrację państwową, które poskutkowały zmniejszaniem się szarej strefy.

Marże rafinerijne na świecie (w USD/bbl)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BP; Przedstawione marże rafinerijne stanowią benchmark dla trzech rejonów koncentracji działalności rafinerijnej: amerykańskiej wybrzeże Zatoki Meksykańskiej, północno-zachodnia Europa (NWE - Rotterdam) oraz Singapur

Sprawozdanie Zarządu
z działalności Grupy LOTOS S.A.
oraz jej grupy kapitałowej
za rok 2016

Działalność operacyjna Grupy LOTOS S.A. i jej grupy kapitałowej. Segment wydobywczy

4. Działalność operacyjna Grupy LOTOS S.A. i jej grupy kapitałowej

4.1. Segment wydobywczy

4.1.1. Warunki prowadzenia działalności poszukiwawczo-wydobywczej na obszarze Polski

Działalność poszukiwawczo-wydobywcza na obszarze Polski realizowana jest na podstawie koncesji, którą przyznaje Minister Środowiska w oparciu o ustawę Prawo geologiczne i górnicze z dnia 9 czerwca 2011 roku z późniejszymi zmianami. Rozwiązania w niej zawarte zgodne są z Dyrektywą 94/22/WE Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie warunków udzielania i korzystania z zezwoleń na poszukiwanie, badanie i produkcję węgłowodórów.

Podmioty o największej liczbie koncesji na poszukiwanie i/lub rozpoznawanie konwencjonalnych i niekonwencjonalnych złóż węgłowodórów

Podmiot	Ilość koncesji
PGNIG S.A.	54
Orlen Upstream Sp z o.o. ¹⁴	18
ShaleTech Energy Sp. z o.o.	7
LOTOS Petrobaltic S.A.	4

Podmioty o największej liczbie koncesji na wydobywanie węgłowodórów ze złóż konwencjonalnych

Podmiot	Ilość koncesji
PGNIG S.A.	225
LOTOS Petrobaltic S.A. ¹⁵	4
ZOK Sp. z o.o.	2

* LOTOS Petrobaltic i jej spółki zależne i wspólne przedsięwzięcia, w tym: LOTOS Petrobaltic S.A. (1 koncesja), B8 Spółka z o.o. BALTIC spółka komandytowa (1), Baltic Gas spółka z o.o. i wspólnicy spółka komandytowa (2)

¹⁴ Łącznie z koncesjami udzielonymi FX Energy

¹⁵ LOTOS Petrobaltic i jej spółki zależne i wspólne przedsięwzięcia, w tym: LOTOS Petrobaltic S.A. (1 koncesja), B8 Spółka z o.o. BALTIC spółka komandytowa (1), Baltic Gas spółka z o.o. i wspólnicy spółka komandytowa (2)

4.1.2. Otoczenie konkurencyjne w działalności poszukiwawczo-wydobywczej

Załamanie się marż w przemyśle poszukiwawczo-wydobywczym w stosunku do przemysłu rafineryjnego znacznie ograniczyło aktywność firm na wymagającym zarówno w zakresie finansowym (wysokie nakłady inwestycyjne), jak i dostępu do produktu (konieczność posiadania koncesji) rynku. W krótkim okresie odnotowano zmniejszenie zakresu działań firm konkurencyjnych w szczególności w obszarze zagospodarowania złóż. Ze względu na utrzymujące się niskie ceny ropy zarówno w krótkim jak i w średnim okresie brak jest realnego zagrożenia zastąpienia ropy naftowej i gazu substytutami. Siła przetargowa dostawców materiałów i usług wiertniczych, wykonywanych pod wodą, doradczych w branży została ograniczona zmniejszeniem rozmiaru nakładów na inwestycje, a w konsekwencji spadły ceny usług i materiałów, nawet o ok. 40% na Norweskim Szelfie Kontynentalnym.

Analiza konkurencji obejmuje firmy działające na obszarach strategicznego zainteresowania Grupy Kapitałowej LOTOS, tj. w Polskiej Strefie Ekonomicznej Morza Bałtyckiego, na obszarze lądowym oraz na rynkach zagranicznych, tj. w Norwegii i na Litwie.

Grupa Kapitałowa LOTOS prowadziła działalność poszukiwawczo-wydobywczą poprzez spółki z Grupy LOTOS Petrobaltic. W 2016 roku wolumen wydobycia węglowodorów utrzymywał się na ok. 26,6 tys. boe/d¹⁶.

Wydobycie ropy naftowej ze złóż B3, B8 i przygotowanie do uruchomienia wydobycia gazu ze złóż B4/B6 oraz kontynuacja wydobycia węglowodorów (ok. 70% ropy naftowej vs. 30% gazu ziemnego) ze złóż Heimdal oraz Sleipner w Norwegii zapewniają dywersyfikację i wzrost przychodów uzyskiwanych dotychczas wyłącznie ze złoża B3 oraz buduje stabilność finansową prowadzonej działalności w kolejnych latach.

Spółki segmentu wydobywczego koncentrowały się na utrzymaniu stabilności finansowej, w związku z niekorzystną dla sektora sytuacją makroekonomiczną i wahaniami cen ropy naftowej. Działania segmentu były ukierunkowane na zapewnienie płynności finansowej poprzez redukcję kosztów i optymalizację nakładów inwestycyjnych.

Zasoby ropy i gazu Grupy Kapitałowej LOTOS

Spółką odpowiedzialną za działalność w segmencie poszukiwawczo-wydobywczym Grupy Kapitałowej LOTOS jest LOTOS Petrobaltic S.A. Grupa LOTOS S.A. posiada w niej udział wynoszący 99,98%. LOTOS Petrobaltic S.A. prowadzi działalność poszukiwawczo-wydobywczą na terenie:

- Polski – spółka LOTOS Petrobaltic S.A (wraz ze spółkami zależnymi B8 Sp z o.o. 100%, B8 Sp. z o.o Baltic SKA 99,50%, Baltic Gas Sp. z o.o. i wspólnicy s.k., Baltic Gas Sp. z o.o. 50%)
- Litwy – spółka AB LOTOS Geonafhta wraz ze spółkami zależnymi (UAB Minjos Nafta 50%, UAB Manifoldas 100%, UAB Genciu Nafta 100%)
- Norwegii – LOTOS Exploration and Production Norge AS (99,99%)

Na dzień 31 grudnia 2016 roku rezerwy węglowodorów Grupy w kategorii 2P kształtowały się na poziomie 72,7 mln boe.

Wzrost zasobów 2P w Norwegii w 2016 roku vs 2015 wynika z :

1. przekwalifikowania złoża Utgard (8,1 mln na koniec roku 2016) z kat 2C (tj. zasoby warunkowe) do kategorii 2P (pewne i prawdopodobne) w wyniku zatwierdzenia planu zagospodarowania tego złoża.
2. przeszacowania rezerw na złożach produkcyjnych w Norwegii, związanego głównie z planowanym wierceniem nowych otworów produkcyjnych (ang. *infill wells*) na złożach Sleipner.

¹⁶ Wolumen wydobycia węglowodorów zaprezentowany jako całkowite wydobycie podzielone na 366 dni w omawianym okresie, tj. 2016 roku

Rezerwy ropy naftowej i gazu ziemnego w kategorii 2P* i 2C

na dzień 31 grudnia 2016 roku

Wolumen (mln boe ⁽¹⁾)	Kraj	Ropa naftowa i gaz ziemny 2P ⁽²⁾	Ropa naftowa i gaz ziemny 2C ⁽³⁾
	Polska	38,5	16,0
	Norwegia	27,6	34,5
	Litwa	6,5	0,5

⁽¹⁾ boe – baryłka ekwiwalentu ropy naftowej

⁽²⁾ 2P – rezerwy pewne i prawdopodobne wg. klasyfikacji międzynarodowej SPE 2007

⁽³⁾ 2C – rezerwy warunkowe przed podjęciem ostatecznej decyzji inwestycyjnej i przez zatwierdzonym planem zagospodarowania

Sprzedaż i produkcja ropy i gazu przez Grupę LOTOS Petrobaltic w 2016 roku

Sprzedaż	Kraj	Wolumen (tys. boe)
Ropa i gaz razem	Polska	1 840,0
	Norwegia	6 750,3
	Litwa	365,6

Produkcja ¹⁷	Kraj	Wolumen (tys. boe/d)
Ropa i gaz razem	Polska	5,5
	Norwegia	20,0
	Litwa	1,1

Podstawowe produkty, towary i usługi

Podstawową działalnością Grupy Kapitałowej LOTOS Petrobaltic jest poszukiwanie, wydobycie i sprzedaż węglowodorów w ramach trzech spółek LOTOS Petrobaltic S.A., LOTOS E&P NORGE AS oraz AB LOTOS Geonafta W 2016 roku wydobywano ropę naftową i gaz ziemny: ze złóż zlokalizowanych w Polsce: głównie ropę naftową z niewielką ilością gazu towarzyszącego, ze złóż litewskich ropę naftową, natomiast ze złóż norweskich gaz i kondensat (tj. lekka ropa naftowa), z istotną przewagą gazu ziemnego w profilu produkcji w 2016 roku (70-% gaz vs. 30% ropa naftowa) i z tendencją do ewolucji struktury wydobywanych węglowodorów w konsekwencji uruchamiania produkcji z zaplanowanych inwestycji w kierunku zwiększenia udziału ropy naftowej od roku 2019.

Spółka Energobaltic Sp z o.o. zajmuje się przetwarzaniem wydobytego ze złóż bałtyckich gazu i produkcją energii elektrycznej, energii cieplnej, LPG oraz kondensatu gazu naturalnego.

Spółka Miliana Shipping Company Ltd. zarządza flotą statków specjalistycznych, świadcząc usługi z tego zakresu.

Morze Bałtyckie, Polska Strefa Ekonomiczna

Wszystkie koncesje poszukiwawcze, poszukiwawczo-rozpoznawcze i produkcyjne oraz wydobywcze w polskiej strefie Morza Bałtyckiego są własnością LOTOS Petrobaltic S.A. (lub spółek, w których ma udział). 21% łącznego wydobycia segmentu pochodzi z polskich złóż:

¹⁷ Dzienna produkcja w boe/d stanowi sumę wolumenu wydobycia węglowodorów w 2016 r. podzieloną przez liczbę dni w roku.

- złoża B3 i B8 na Morzu Bałtyckim
- głównie ropa naftowa oraz towarzyszący jej gaz ziemny
- gotówkowy koszt wydobycia ok. 25 USD/boe

Wydobycie węglowodorów ze złoża B3 planowane jest w wariantcie konserwatywnym do 2026 r. oraz ze złoża B8 do 2031 r., zgodnie z aktualnymi terminami ważności koncesji eksploatacyjnych, z realną szansą na ich przedłużeniu.

Spółka LOTOS Petrobaltic posiada łącznie 4 koncesje na poszukiwanie i/lub rozpoznanie złóż ropy naftowej i gazu ziemnego w Polsce w tym:

- 3 koncesje w polskiej strefie ekonomicznej Morza Bałtyckiego w rejonach: Gotlandia, Łeba, Rozewie (postępowanie o przekształcenie koncesji na tzw. koncesję łączną jest w toku)
- 1 koncesję własną w północno-wschodniej Polsce „Młynary”

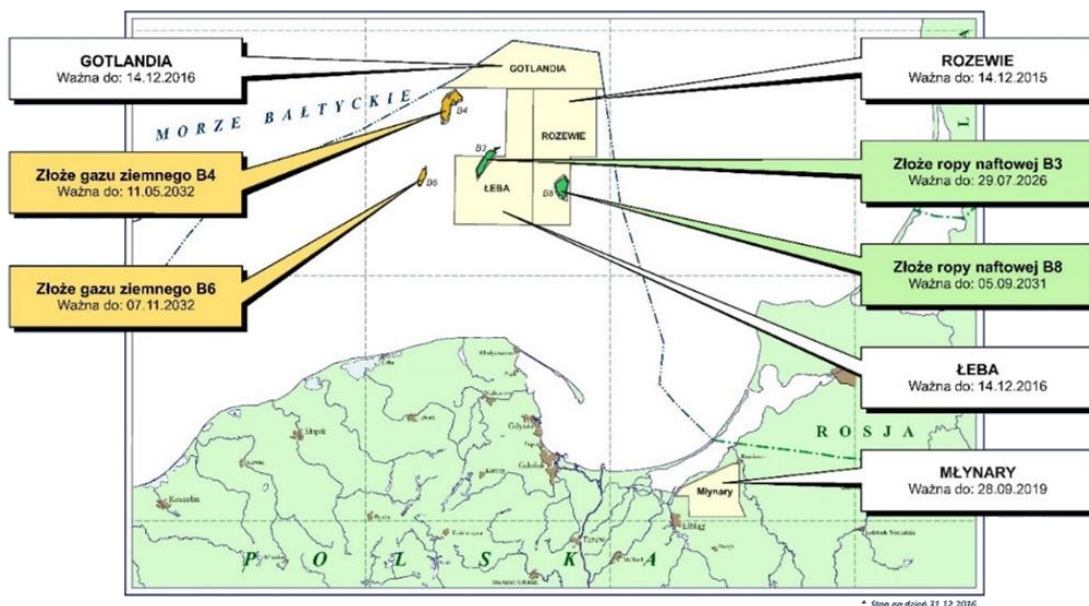
Ponadto spółka LOTOS Petrobaltic (uwzględniając jej spółki zależne i wspólne przedsięwzięcia) posiada 4 koncesje na wydobywanie węglowodorów w obszarach B3, B8, B4 i B6.

Działalność lądowa w Polsce

W 2012 roku LOTOS Petrobaltic rozpoczął działania na obszarze lądowym w Polsce przy współpracy z PGNiG, w 2013 roku spółki zawarły umowę o wspólnych operacjach w rejonie koncesji Kamień Pomorski w północno-zachodniej części Polski, a w roku 2014 umowę o wspólnych operacjach na koncesji Górowo Iławeckie w północno-wschodniej części Polski. Na obu koncesjach prowadzone są prace rozpoznawczo-poszukiwawcze.

Koncesje Grupy Kapitałowej LOTOS w Polsce

na dzień 31 grudnia 2016 roku

Norweski Szelf Kontynentalny

Norweski Szelf Kontynentalny z uwagi na wysokie zasoby oraz produkcję węglowodorów jest perspektywnym obszarem dla branży poszukiwawczo-wydobywczej, którą reprezentuje tu około 60 międzynarodowych firm, m.in.: Statoil, Petoro, Total, Shell, Conoco, Exxon, Eni, BP, które łącznie posiadają ponad 80% rezerw produkcyjnych Norweskiego Szelfu. Obok „gigantów” na Szelfie funkcjonuje także ok. 20 firm wydobywczych o średniej i małej kapitalizacji, m.in.: OMV, Lundin, BG Group, Wintershall, Det Norske, Noreco, Lukoil, Engie, Centrica, PGNiG, BayernGas oraz Grupa Kapitałowa LOTOS. Na Szelfie Norweskim istotną rolę pełnią też małe niezależne firmy poszukiwawcze, które choć nie prowadzą wydobycia, uczestniczą aktywnie w odkrywaniu nowych złóż do zagospodarowania. Taka struktura i ilość graczy oznacza dużą konkurencyjność, ale dzięki polityce rządu norweskiego, w odniesieniu do zasad udziału w tzw. rundach koncesyjnych oraz współpracy w strukturach joint-venture, w które grupują się partnerzy koncesji, istnieje możliwość dostępu do atrakcyjnych projektów oraz korzystania z wiedzy doświadczonych partnerów branżowych.

Za rozwój działalności na Norweskim Szelfie Kontynentalnym odpowiada spółka LOTOS Exploration and Production Norge AS, z siedzibą w Stavanger. W stanu na 31.12.2016, LOTOS Norge była udziałowcem w 20 koncesjach na poszukiwanie i wydobycie ropy naftowej na Norweskim Szelfie Kontynentalnym. Ponadto, Spółka w wyniku rundy koncesyjnej 2016 w 1 kw. 2017 otrzymała udziału w 5 nowych koncesjach poszukiwawczych.

Z Norweskiego Szelfu Kontynentalnego pochodzi ok. 76% łącznego wydobycia segmentu. Struktura produkcji Grupy ze złóż na NCS to gaz ziemny ok. 75% oraz lekka ropa naftowa (tzw. kondensat) ok. 25%. Gotówkowy koszt wydobycia w tym regionie (cash lifting cost) to ok. 11 USD/boe.

Aktualnie po otrzymaniu w ramach rundy koncesyjnej APA 2016 udziałów w 5 nowych koncesjach spółka zależna Grupy LOTOS S.A. – LOTOS Norge - posiada łącznie 25 koncesji na Szelfie Norweskim w tym:

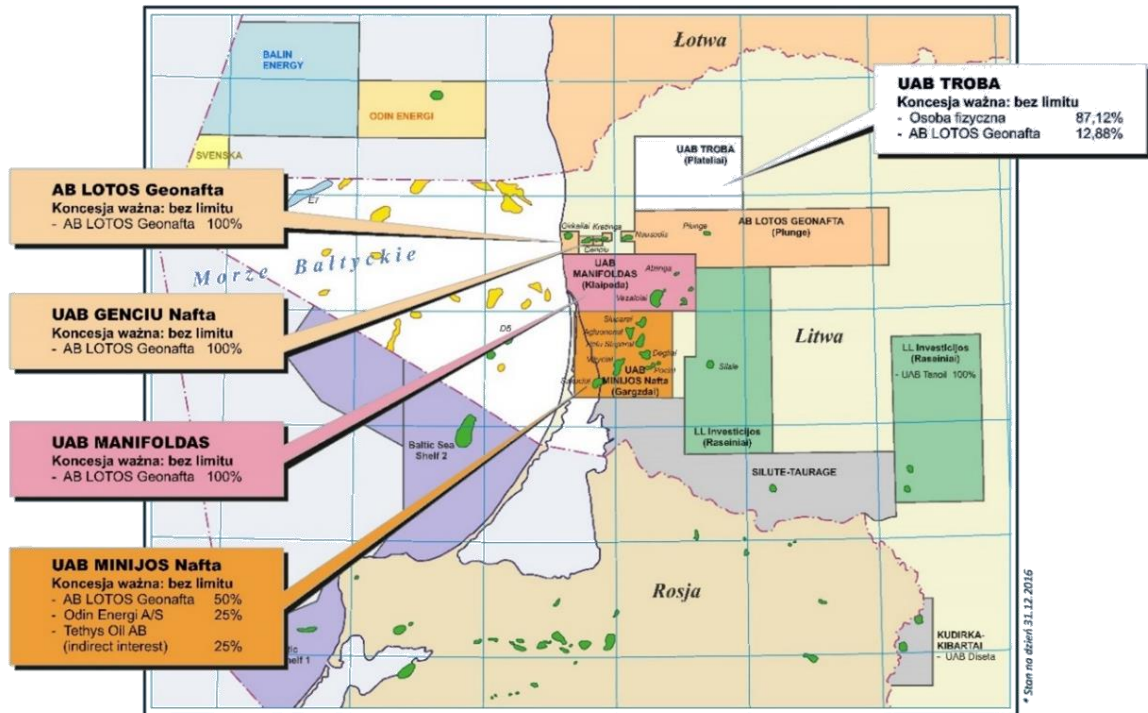
- udziały w 10 licencjach na poszukiwanie i rozpoznanie złóż węglowodorów na Morzu Norweskim oraz Morzu Północnym, w tym na 1 licencji LOTOS E&P Norge AS pełni funkcję operatora
- udziały w 8 koncesjach w fazie przygotowania i realizacji zagospodarowania
- udziały w 7 licencjach produkcyjnych na Morzu Północnym.

Obszar Heimdal to złoża w dojrzałej fazie wydobycia z likwidacją zakładaną w latach 2019-2021, za wyjątkiem Vale którego likwidacja planowana jest w 2023 (daty likwidacji złóż, likwidacja infrastruktury hubu planowana ok. 2035).

Obszar Sleipner to złoża w dojrzałej fazie wydobycia z likwidacją zakładaną w latach 2024-25 (daty likwidacji złóż, likwidacja infrastruktury hubu planowana ok. 2032).

Koncesje Grupy Kapitałowej LOTOS na Litwie
na 31 grudnia 2016 roku

Grupa Kapitałowa LOTOS - szanse i zagrożenia w segmencie wydobywczym

Czynniki zewnętrzne

SZANSE (+)

- Przesłanki wskazujące na wzrost ceny ropy naftowej
- Wycofanie się części graczy z obszaru E&P daje szansę nabycia atrakcyjnych aktywów
- Możliwość nabycia nowych aktywów wydobywczym przy mniejszym ryzyku i mniejszym zaangażowanym kapitale - w wyniku wystąpienia przeceny aktywów wywołanej spadkiem cen ropy
- Niższe ceny realizacji projektów / spadek cen usług wiertniczych.
- Większa dostępność platform wiertniczych z uwagi na niższy wskaźnik ich wykorzystania.

ZAGROŻENIA (-)

- Dynamika wzrostu cen ropy naftowej i gazu ziemnego niższa niż przyjęta w założeniach na lata 2017 – 2022
- Trudne warunki makroekonomiczne w momencie podejmowania kluczowych decyzji w projektach strategicznych.
- Trudniejszy dostęp do kapitału finansowego.

Czynniki wewnętrzne

MOCNE STRONY (+)

- Jeden z najwyższych wskaźników tempa wzrostu wydobywania w branży
- Dobra znajomość obszaru geograficznego Szelfu Bałtyckiego i Norweskiego
- Stałe wzmacnianie doświadczeń i budowa kompetencji operatorskich
- Inwestycje w bezpiecznych politycznie obszarach o stabilnych systemach prawno-podatkowych i dostępie do infrastruktury logistycznej.
- Posiadane kompetencje w zakresie wiercenia i eksploatacji.
- Doświadczenie i status operatora na rynku norweskim
- Współpraca z silnymi doświadczonymi partnerami o międzynarodowym zasięgu działania

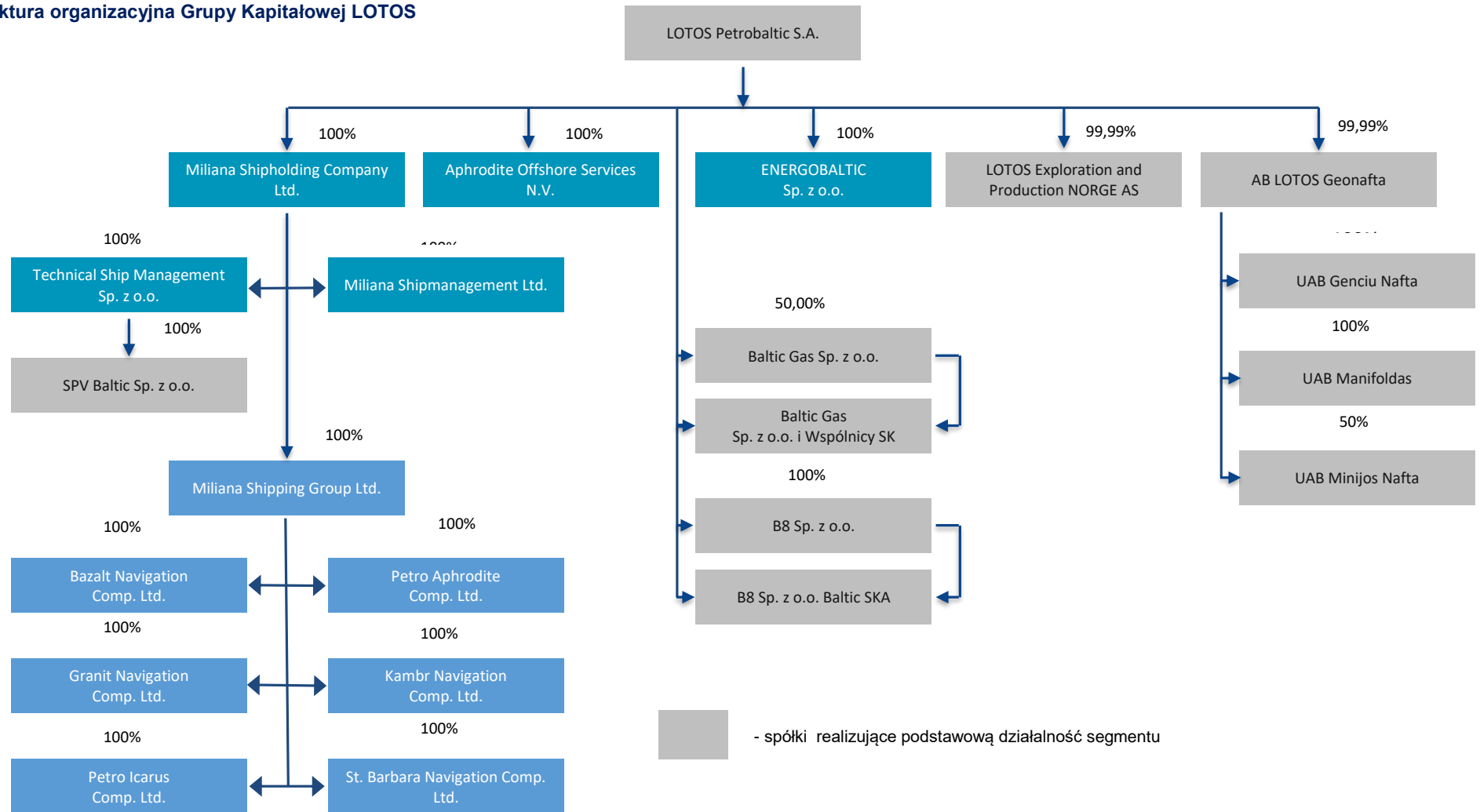
SŁABE STRONY (-)

- Wrażliwość na zmiany z powodu relatywnie małej skali działalności
- Ograniczone perspektywy dla budowy bazy zasobowej w basenie Morza Bałtyckiego w długim terminie.
- Duży udział relatywnie dojrzałych aktywów w portfelu aktywów wydobywczym
- Wysoki poziom zadłużenia ograniczający potencjał prowadzenia działań poszukiwawczych i akwizycyjnych
- Konieczność rozbudowy kompetencji w zakresie realizacji projektów inwestycyjnych

Źródło: LOTOS Petrobaltic

4.1.3. Struktura prowadzenia działalności poszukiwawczo – wydobywczej

Struktura organizacyjna Grupy Kapitałowej LOTOS

Sprawozdanie Zarządu
z działalności Grupy LOTOS S.A.
oraz jej grupy kapitałowej
za rok 2016

Działalność operacyjna Grupy LOTOS S.A. i jej grupy kapitałowej.

Segment produkcji i handlu – przerób ropy naftowej

4.2. Segment produkcji i handlu – przerób ropy naftowej

4.2.1. Otoczenie konkurencyjne dla działalności rafinerijnej Grupy LOTOS S.A.

Grupa LOTOS S.A. posiada jedną z najnowocześniejszych i najmłodszych rafinerii w Europie o mocach przerobowych około 10,5 mln ton ropy naftowej rocznie. Stan technologiczny rafinerii jest w dużej mierze wynikiem realizacji przez Grupę Kapitałową LOTOS Programu 10+ zakończonego w 2011 roku. Był on największym przemysłowym projektem inwestycyjnym w Polsce w ostatnim dziesięcioleciu. Poniesione nakłady inwestycyjne wyniosły 1,43 mld EUR. Modernizacja i rozbudowa rafinerii w ramach Programu 10+ pozwoliła na uzyskiwanie większej ilości wysokomarżowych produktów z każdej przerobionej baryłki ropy naftowej (w tym na wzrost liczby paliw uzyskiwanej z każdej baryłki ropy naftowej z 4 mln ton rocznie do 7,8 mln ton rocznie), w porównaniu do konkurencyjnych zakładów rafinerijnych zlokalizowanych w regionie, oraz umożliwiła Grupie przerób bardziej wymagających technologicznie gatunków rop naftowych.

Kontynuacją procesu technologicznego unowocześniania rafinerii oraz naturalnym zakończeniem technologicznego łańcucha przerobu ropy naftowej powstałego w ramach inwestycyjnego Programu 10+ jest projekt EFRA.

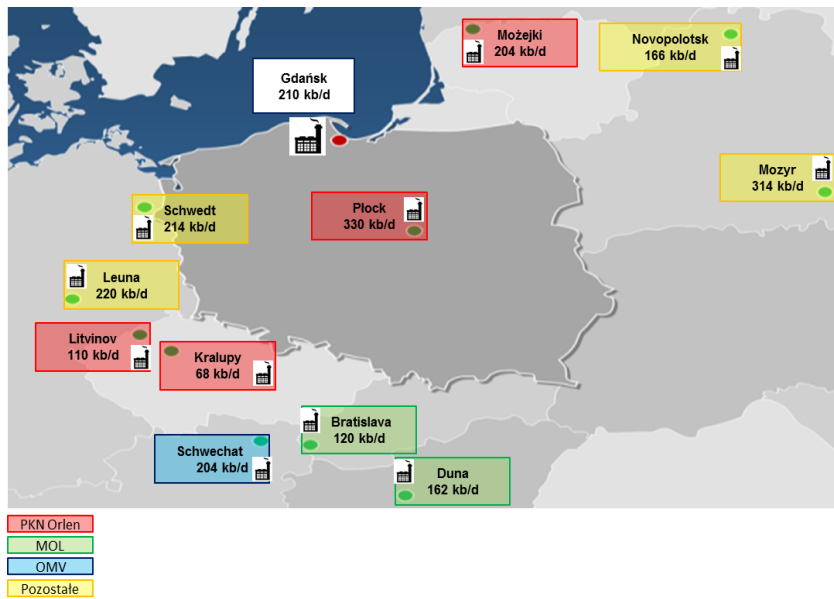
Potwierdzeniem bardzo dobrego stanu technologicznego rafinerii jest również posiadanie, zgodnie z szacunkami własnymi Spółki, najwyższego w Polsce i jednego z wyższych w Europie Wskaźnika Kompleksowości Nelsona (współczynnika złożoności procesu przerobczego), który odzwierciedla intensywność inwestycji w rafinerii, potencjalne koszty stałe oraz potencjał generowania wartości dodanej przez rafinerię. Wartość Wskaźnika Kompleksowości Nelsona dla rafinerii jest równa 10. Wskaźnik Kompleksowości Nelsona równy lub wyższy niż 10 posiadają jedynie wysoce zaawansowane technologicznie zakłady, w tym rafineria Slovnaft w Bratysławie na Słowacji (11,5) oraz rafineria MOL w Dunie na Węgrzech (10,6). Dla porównania, zgodnie z dokumentem „Strategia PKN Orlen na lata 2014-2017” z dnia 23 lipca 2014 roku, PKN Orlen posiadała Wskaźnik Kompleksowości Nelsona na poziomie 9,5.

Rafinerię charakteryzuje wysoki współczynnik konwersji (duży udział paliw w strukturze produkcji) oraz selektywność w kierunku średnich destylatów pozwalająca na skuteczne dopasowanie produkcji do struktury popytu krajowego i możliwości eksportowych. Konfiguracja technologiczna rafinerii w połączeniu z jej atutami lokalizacyjnymi pozwalają na elastyczny dobór gatunków ropy naftowej, co umożliwia uzyskiwanie zmiennych ilości poszczególnych grup wyrobów gotowych, a dzięki temu dopasowanie produkcji do struktury popytu na polskim rynku i możliwości eksportowych.

Korzystna strategicznie lokalizacja rafinerii daje istotną przewagę logistyczną w dostępie do surowców oraz kanałów sprzedaży produktów w stosunku do konkurencji w regionie. Położenie rafinerii w pobliżu morskiego terminala przeładunkowego zapewnia Grupie LOTOS bezpośredni dostęp do międzynarodowych rynków zbytu, pozwalając przede wszystkim na eksport produktów naftowych Grupy LOTOS w szczególności na rynki krajów skandynawskich, północno-zachodniej Europy oraz krajów nadbałtyckich, optymalizację wykorzystywanych przez Grupę LOTOS kanałów sprzedaży produktów oraz prowadzenie efektywnych zakupów różnych gatunków ropy naftowej.

Ponadto rafineria posiada unikalne połączenie kanałów zaopatrzenia w surowiec zapewniające równoczesny dostęp do dostaw surowców do Rafinerii zarówno drogą lądową, z Rosji, za pośrednictwem sieci rurociągów PERN, jak i do dostaw surowców drogą morską z wielu krajów oraz z własnych złóż. Dostęp do dwóch kanałów zaopatrzenia pozwala na dywersyfikację dostaw surowca, a także płynną reakcję na zmienność cen produktów naftowych i gatunków rop naftowych, co z kolei pozwala na skuteczną dywersyfikację gatunków ropy naftowej przerabianej w rafinerii, bez ograniczenia do rosyjskiej ropy REBCO, oraz zwiększenie potencjału negocjacyjnego w zakresie warunków cenowych zakupu rosyjskiej ropy naftowej.

Rafineria w Gdańsku na tle konkurencyjnych rafinerii w regionie

Źródło: opracowanie własne; zdolności produkcyjne dziennie w tys. boe/d

Najważniejsze konkurencyjne rafinerie w regionie:

- Rafineria w Płocku (PKN Orlen), Polska – moc przerobowa ok. 16 mln ton
- Rafineria w Schwedt (PCK Raffinerie GmbH), Niemcy – ok. 12 mln ton
- Rafineria w Leuna (Grupa TOTAL), Niemcy – ok. 11 mln ton
- Rafineria w Schwechat (OMV), Austria – ok. 10 mln ton
- Rafineria w Możejkach (PKN Orlen), Litwa – ok. 10 mln ton
- Rafineria w Bratysławie (Slovnaft, Grupa MOL), Słowacja – ok. 6 mln ton
- Rafinerie należące do UniPetrol - Kralupy, Litvinov, Pardubice (PKN Orlen), Czechy – ok. 4 mln ton.

Wysoka efektywność konfiguracji technologicznej rafinerii Grupy LOTOS S.A. potwierdzona jest przez kształtowanie się tzw. **modelowej marży rafineryjnej**.

Marża modelowa obliczana jest dla struktury uzysków wynikającej z uśrednionego scenariusza (z pominięciem sezonowości rocznej) typowej pracy rafinerii Grupy LOTOS S.A. Założono przerób roczny wynikający z 95% wykorzystania mocy wytwórczych instalacji destylacyjnych oraz, że całość wsadu stanowi ropa typu Ural, której wartość ustalana jest jako suma notowania Brent Dated i dyferencjału Brent-Ural.

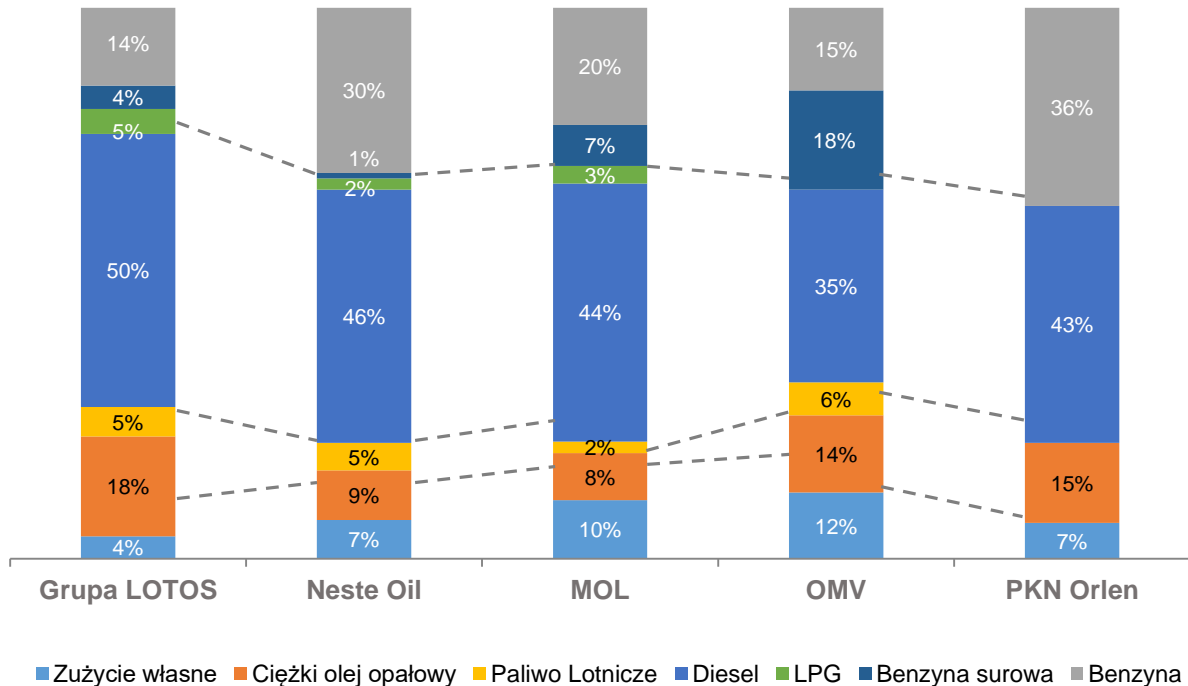
Więcej informacji o modelowej marży rafineryjnej:

→ inwestor.lotos.pl/1439/strefa_inwestora/modelowa_marza_rafineryjna

Kalkulacja uwzględniła poprawę efektywności wynikającą z zakończenia Programu 10+ oraz przejścia rafinerii gdańskiej na zasilanie gazem ziemnym, co w konsekwencji miało wpływ na:

- poprawę struktury produktowej,
- zmniejszone zużycie własnej ropy naftowej w rezultacie wzrostu efektywności energetycznej zakładu po zakończonej modernizacji (remont postojowy).

Struktura uzysków rafinerii regionalnych konkurentów Grupy LOTOS S.A.

Źródło: opracowanie własne na podstawie raportowanych danych spółek

Przerób ropy i struktura produkcji

Dominującym gatunkiem przerabianej ropy, podobnie jak w latach ubiegłych, była rosyjska ropa REBCO. Jej udział wyniósł około 75 % i był zdecydowanie niższy niż w latach poprzednich. Jest to w znacznej mierze efekt korzystnych uwarunkowań rynkowych na rynku ropy naftowej.

Pozostałą część surowca stanowiły ropy naftowe importowane z innych kierunków, w tym około 220 tys. ton ropy dostarczonej przez Grupę Kapitałową LOTOS Petrobaltic. Dobór rop naftowych do przerobu oparty był na procesie optymalizacji produkcji, by wykorzystać nadarzające się okazje na zwiększenie marży przerobowej rafinerii.

Przerób ropy w rafinerii w 2016 roku wyniósł 10,4 mln ton, co stanowi najwyższy wynik w historii Grupy LOTOS S.A. Jeżeli chodzi o strukturę produkowanych wyrobów gotowych, to jest ona odzwierciedleniem panujących na rynku relacji cenowych oraz popytu na poszczególne produkty.

4.2.2. Podstawowe produkty, towary i usługi

Głównymi grupami produktowymi uzyskiwanymi w wyniku przerobu ropy naftowej w rafinerii są:

- paliwa (benzyna bezołowiowa, olej napędowy i lekki olej opałowy)
- ciężki olej opałowy
- asfalty
- paliwo lotnicze
- benzyna surowa
- gaz płynny propan-butan (LPG)
- oleje bazowe

Paliwa

Benzyna bezołowiowa jest paliwem przeznaczonym do silników z zapłonem iskrowym. W ramach benzyn bezołowiowych Grupa wyróżnia benzynę premium, LOTOS DYNAMIC 98, która zawiera dodatki o działaniu przeciwtłeniaczącym i myjącym mające na celu poprawę czystości silnika, uzyskanie dłuższej jego żywotności oraz oszczędność w zużyciu paliwa. Paliwo to dedykowane jest wyłącznie do stacji paliw działających pod marką LOTOS.

Olej napędowy jest paliwem przeznaczonym do silników wysokoprężnych. W ramach olejów napędowych Grupa wyróżnia m.in. olej napędowy premium, LOTOS DYNAMIC DIESEL, który dzięki zastosowaniu komponentów obniżających tarcia w silniku pozwala na lepsze wykorzystanie dynamiki i mocy silnika oraz zapewnia rozruch przy temperaturze -32°C . Paliwo to dedykowane jest wyłącznie do stacji paliw działających pod marką LOTOS. Olej napędowy posiada największy udział w sprzedaży na polskim rynku hurtowej sprzedaży paliw.

Lekki olej opałowy jest paliwem przeznaczonym do urządzeń grzewczych. Dzięki niskiej zawartości siarki oraz odpowiednim dodatkom jest odporny na utlenianie, posiada działanie antykorozyjne, pozwala na utrzymywanie czystości dysz oraz redukcję emisji szkodliwych substancji z procesu spalania.

Ciężki olej opałowy jest produktem, który może mieć trzy przeznaczenia, tj. może być stosowany jako paliwo energetyczne, paliwo żeglugowe, jak również jako wsad do dalszego przerobu m.in. na instalacjach koksowania.

Asfalty. W ramach grupy produktowej „asfalty”, głównym produktem Grupy Kapitałowej LOTOS są asfalty drogowe przeznaczone do budowy i utrzymania dróg, lotnisk oraz innych powierzchni utwardzonych. Poza drogownictwem istotnym zastosowaniem asfaltów jest również produkcja wyrobów budowlanych o właściwościach hydroizolacyjnych (papy asfaltowe, gonty, kleje), gdzie najczęściej wykorzystuje się asfalty przemysłowe.

Paliwo lotnicze jest produktem dedykowanym do silników odrzutowych.

Benzyna surowa jest produktem wykorzystywanym jako surowiec w przemyśle petrochemicznym oraz do produkcji benzyn motorowych. Benzyna surowa jest produktem w całości przeznaczonym na eksport.

LPG (gaz płynny propan-butan) jest produktem, który może być stosowany między innymi jako paliwo do silników wyposażonych w instalację gazową, może być wykorzystywany jako paliwo do zasilania urządzeń grzewczych, jako paliwo do butli gazowych oraz jako wsad do procesów petrochemicznych.

Oleje bazowe. W ramach grupy produktowej „oleje bazowe”, głównym produktem Grupy LOTOS są tzw. oleje bazowe grupy 1. Oleje te stanowią wsad do produkcji olejów smarowych, w tym silnikowych i przemysłowych.

W ramach olejów silnikowych główne linie produktowe Grupy to m.in:

- LOTOS Quazar, oleje syntetyczne premium do samochodów osobowych
- LOTOS Thermal Control, oleje mineralne, semisyntetyczne i syntetyczne dedykowane do samochodów osobowych
- LOTOS Turdus, oleje mineralne, semisyntetyczne i syntetyczne dedykowane do taboru ciężarowego

W ramach olejów przemysłowych główne linie produktowe Grupy LOTOS to Hydromil, Transmil czy Remiz, stanowiące pełną kategorię olejów hydraulicznych, turbinowych, maszynowych oraz smarów przemysłowych.

Pozostałe znaczące linie produktowe oferowane w gamie produktów

- **Plastyfikatory klasy TDAE i RAE** oferowane pod nazwami **QUANTILUS T50 i QUANTILUS T60** stosowane przez producentów opon i gumy w Europie i Azji. Produkty te spełniają wymagania unijnego rozporządzenia dotyczącego rejestracji chemikaliów, tzw. REACH i zostały zaaprobowane przez globalne koncerny oponiarskie.
- **Asfalty modyfikowane MODBIT** zaawansowane technologicznie, zwiększające odporność na koleinowanie się nawierzchni, przedłużające jej trwałość odporność w ekstremalnych warunkach atmosferycznych.
- **Frakcja ksylenowa**, wprowadzony w 2012 roku produkt petrochemiczny, otrzymywany w procesie rozdziału reformatu. Służy do produkcji tworzyw sztucznych. Instalacja wydzielania frakcji ksylenowej umożliwia dalszą dywersyfikację portfela produktów Grupy Kapitałowej LOTOS, a także ograniczenie zawartości węglowodorów aromatycznych w puli komponentów benzynowych rafinerii w Gdańsku. Poprawia to elastyczność technologiczną rafinerii stwarzając możliwość alternatywnej sprzedaży części komponentów na rynek paliwowy bądź petrochemiczny.

4.2.3. Podsumowanie szans i zagrożeń

Na sytuację w sektorze wpływać będą ogólne czynniki makroekonomiczne (np. ryzyko trwale niższego wzrostu gospodarczego Chin; dalsze umocnienie dolara; tempo poprawy gospodarczej w strefie Euro) oraz rozwój sytuacji geopolitycznej (np. walka z ISIS, napięcia na linii Irak - Iran).

Źródłem podstawowych zagrożeń w segmencie produkcji i handlu będzie zwiększająca się konkurencja ze strony rafinerii z Bliskiego Wschodu. Należy oczekiwać, że głównym europejskim kierunkiem zbytu dla tych rafinerii będzie obszar śródziemnomorski (Mediterranean), jednak oddziaływać będzie to na łączny bilans paliwowy Europy. Ponadto zagrożeniem będzie możliwy spadek i niski poziom cracków produktowych, szczególnie dla destylatów średnich (t.j lekkiego oleju opałowego i napędowego).

Szansą może być natomiast wysoki popyt na paliwa ze strony klientów indywidualnych. Wzrost konsumpcji benzyn przez klientów detalicznych może być wspierany przez niski poziom cen detalicznych (będących

Sprawozdanie Zarządu
z działalności Grupy LOTOS S.A.
oraz jej grupy kapitałowej
za rok 2016

Działalność operacyjna Grupy LOTOS S.A. i jej grupy kapitałowej.

Segment produkcji i handlu – sprzedaż hurtowa i detaliczna

4.3. Segment produkcji i handlu – sprzedaż hurtowa i detaliczna

4.3.1 Otoczenie konkurencyjne dla sprzedaży produktów paliwowych i pochodnych

Rynek paliw w Polsce zaopatrywany jest z dwóch źródeł: producenci krajowi (PKN Orlen S.A. i Grupa LOTOS S.A.) oraz importerzy (zrzeszeni w POPIHN oraz niezależni). W 2016 roku produkcja paliw utrzymała się na poziomie roku poprzedniego, a całkowity import wzrósł o 71%, w tym import członków zrzeszonych w POPIHN o 86%, a import pozostały o 62%.

Warto podkreślić, iż 2016 rok był drugim z kolei, po trzech latach spadków rejestrowanej konsumpcji wywołanej intensywnym rozwojem szarej strefy, rokiem wzrostu popytu. W 2016 roku konsumpcja wzrosła o 13,6% (o 2,83 mln m³), osiągając tym samym poziom 23,6 mln m³, przy produkcji krajowej na poziomie 20,1 mln m³ i imporcie 5,2 mln m³.

Rok ten był specyficzny z uwagi na wprowadzony 1 sierpnia „Pierwszy Pakiet Paliwowy”, którego uruchomienie miało na celu ograniczenie działalności szarej strefy w obrocie paliwami w Polsce. Nowe regulacje dotyczą m.in. zmian w sposobie odprowadzania podatku VAT. Zgodnie z nowymi przepisami, od każdego wewnątrzwspólnotowego nabycia paliw, w terminie 5 dni od wprowadzenia produktu na skład podatkowy, powinna zostać odprowadzona zaliczka na podatek VAT. Ponadto zmieniły się zasady przyznawania koncesji OPZ (obróć paliwami ciekłymi z zagranicą) - o koncesję na obrót paliwami z zagranicą mogą wnioskować tylko i wyłącznie firmy zarejestrowane w Polsce (będące płatnikiem VAT na terenie Polski).

W związku z datą wprowadzenia Pakietu Paliwowego – 1 sierpnia 2016 – w lipcu, ostatnim miesiącu przed wprowadzeniem Pakietu, zaobserwowano znaczący napływ oleju napędowego z importu, w ramach ofert pochodzących z szarej strefy.

W sierpniu sytuacja rynkowa uległa zmianie, efekt wprowadzenia Pakietu Paliwowego był widoczny już w pierwszym miesiącu jego obowiązywania – rejestrowana konsumpcja paliw w sierpniu wzrosła o 25,8%, w tym konsumpcja oleju napędowego zanotowała wzrost o 30,2%. Trend rosnący utrzymał się do końca roku, a konsumpcja paliw w całym 2016 roku wzrosła o 13,6%, w tym olej napędowy o 15,5%. Wdrożenie pakietu paliwowego ograniczyło nielegalny import oleju napędowego do Polski i spowodowało istotny wzrost zapotrzebowania na olej napędowy.

Konsumpcja paliw i oleju napędowego w 2015 i 2016 roku

Konsumpcja paliw w Polsce (m³) 2016/2015

	I-VII	VIII-XII	I-XII
2015	11 765 789	9 005 670	20 771 459
2016	12 737 181	10 868 735	23 605 916
Odchylenie	971 392	1 863 065	2 834 457
Odchylenie (%)	8%	21%	14%

Źródło: POPIHN

Konsumpcja oleju napędowego w Polsce (m³) 2016/2015

	I-VII	VIII-XII	I-XII
2015	8 389 851	6 410 032	14 799 883
2016	9 057 075	8 033 740	17 090 815
Odchyl	667 224	1 623 708	2 290 932
Odchyl %	8%	25%	15%

Źródło: POPIHN

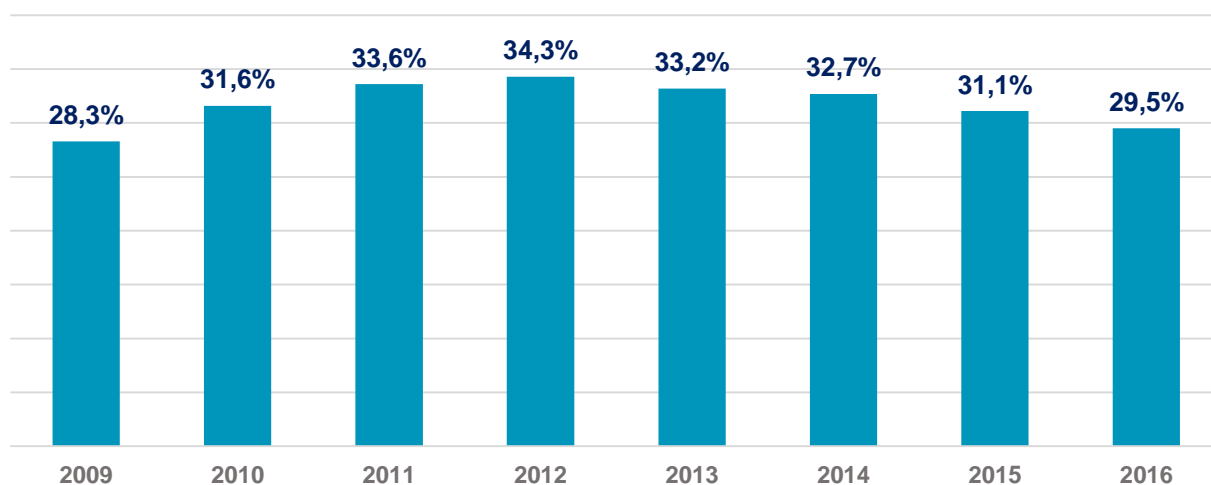
4.3.2 Podstawowe produkty sprzedawane w ramach segmentu

Działalność handlowa Grupy Kapitałowej LOTOS w 2016 roku prowadzona była w ramach Grupy LOTOS oraz jej spółek zależnych: LOTOS Paliwa, LOTOS Oil, LOTOS Asphalt, LOTOS-Air BP Polska. Grupa LOTOS prowadziła działalność handlową w kraju (sprzedaż do koncernów zagranicznych) oraz w eksporcie drogą morską i lądową. Spółki zależne prowadziły produkcję i sprzedaż na rzecz poszczególnych branż: paliwowej, olejowej i asfaltowej.

Grupa Kapitałowa LOTOS realizuje sprzedaż paliw na krajowym rynku detalicznym wyłącznie za pośrednictwem spółki LOTOS Paliwa. Na rynku hurtowym Grupa Kapitałowa LOTOS realizuje sprzedaż zarówno poprzez Grupę LOTOS – zaopatrując koncerny międzynarodowe oraz kluczowych klientów (przetargi do Agencji Rezerw Materiałowych i Agencji Mienia Wojskowego) oraz za pośrednictwem spółki LOTOS Paliwa - w transakcjach zawieranych z odbiorcami hurtowymi oraz niezależnymi operatorami.

Grupa Kapitałowa LOTOS w 2016 roku osiągnęła udział w krajowym rynku paliw na poziomie 29,5%.

Udział Grupy Kapitałowej LOTOS w krajowym rynku paliw

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych POPIHN

Produkcja Grupy Kapitałowej LOTOS, która nie jest dystrybuowana poprzez własną detaliczną sieć stacji, jest sprzedawana na krajowym hurtowym rynku paliw oraz w eksporcie.

Kanały dystrybucji produkcji w ramach segmentu produkcji i handlu

Detal	Hurt	Eksport
<ul style="list-style-type: none"> • sieć stacji paliw LOTOS 	<ul style="list-style-type: none"> • koncerny międzynarodowe* • klienci B2B** • Instytucje Państwowe*** 	<ul style="list-style-type: none"> • firmy tradingowe

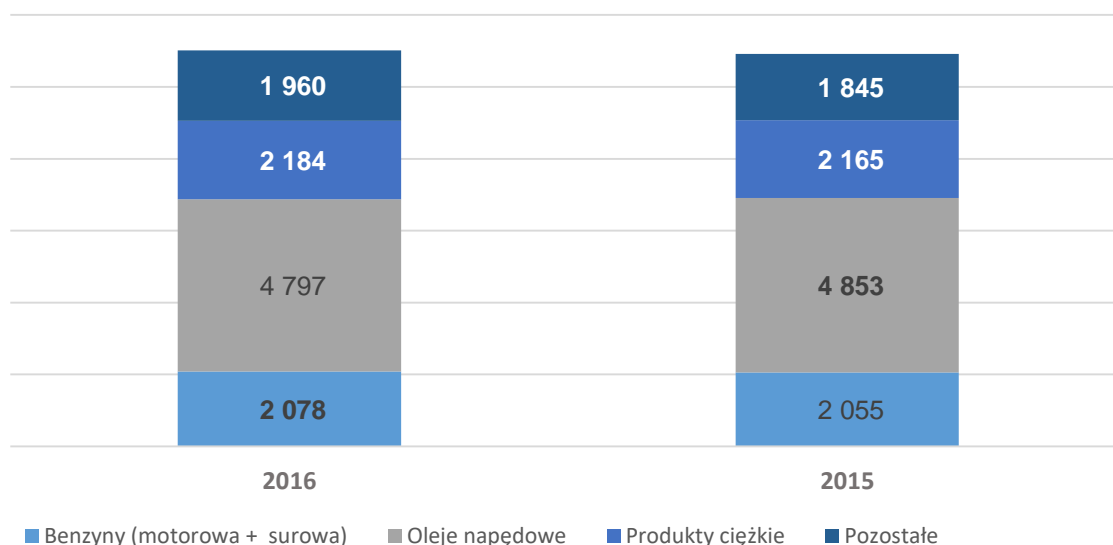
* koncerny międzynarodowe działające na rynku polskim takie jak Statoil, Shell, BP, Lukoil

** niezależni operatorzy posiadających własne stacje oraz prowadzące lokalny hurt

*** w ramach przetargów ogólnokrajowych.

W segmencie produkcji i handlu w 2016 roku Grupa Kapitałowa LOTOS sprzedała 11 061 tys. ton produktów, o 1,3% więcej niż w analogicznym okresie roku poprzedniego. Szczegółowe kategorie produktów przedstawione zostały w tabeli 13. Sprzedaż gazu ziemnego oraz ropy naftowej została ujęta osobno (jako część produkcji należącej do segmentu poszukiwań i wydobywania).

Struktura asortymentowa sprzedaży Grupy Kapitałowej LOTOS w segmencie produkcji i handlu w podziale na najważniejsze produkty (w tys ton)

Szczegółowe kategorie produktów przedstawione zostały w tabeli poniżej. Sprzedaż gazu ziemnego oraz ropy naftowej została ujęta osobno (jako część produkcji należącej do segmentu poszukiwań i wydobywania).

Struktura asortymentowa sprzedaży Grupy Kapitałowej LOTOS (w tys. ton)

	2016		2015		zmiana 2016/2015
	tys. ton	% udział	tys. ton	% udział	%
Benzyny	1 557	14,1%	1 547	14,2%	0,6%
Benzyna surowa	521	4,7%	508	4,6%	2,6%
Reformat	45	0,4%	13	0,1%	246,4%
Oleje napędowe	4 797	43,5%	4 853	44,4%	-1,2%
Paliwo bunkrowe	65	0,6%	66	0,6%	-0,3%
Lekki olej opałowy	268	2,4%	251	2,3%	6,7%
Produkty ciężkie ¹⁸	2 118	19,2%	2 099	19,2%	0,9%
Paliwo JET A-1	656	6,0%	556	5,1%	18,0%
Oleje smarowe	60	0,5%	60	0,6%	0,1%
Oleje bazowe	214	1,9%	202	1,8%	6,3%
Gazy płynne	247	2,2%	238	2,2%	4,0%
Ropa naftowa (towa)	195	1,8%	243	2,2%	-19,8%
Pozostałe	276	2,5%	290	2,7%	9,7%
Razem produkty, towary i materiały ropopochodne segmentu produkcji i handlu	11 018	100,0%	10 917	100,0%	1,3%
Gaz ziemny (toe)	675	6,2%	223	2,0%	202,9%
Ropa naftowa (upstream)	151	1,4%	82	0,8%	84,3%
KGN ¹⁹	43	0,4%	8	0,1%	-

¹⁸ ciężki olej opałowy + asfalty

¹⁹ Kondensat gazu naturalnego

Największy udział w sprzedaży, podobnie jak w ubiegłych latach, miał olej napędowy. Wolumen sprzedaży oleju napędowego wyniósł w 2016 roku 4 797 tys. ton, osiągając tym samym 43,4% udział w sprzedaży ogółem. Drugą, co do wielkości pozycją w ilościowej strukturze sprzedaży Grupy Kapitałowej LOTOS były benzyny, z udziałem na poziomie 14,1%. Wielkość wolumenu sprzedaży benzyny w roku 2016 wyniosła 1 557 tys. ton, co oznacza wzrost sprzedaży w stosunku do poprzedniego roku o 0,6%. Ostatnią pozycją, której udział w ogólnej masie sprzedaży Grupy Kapitałowej LOTOS ukształtował się na poziomie powyżej 10% jest ciężki olej opałowy, z udziałem w sprzedaży na poziomie 13,6%. Wielkość sprzedaży tej grupy produktów w 2015 roku wyniosła 1 477 tys. ton i wzrosła w porównaniu z rokiem poprzednim o 2,7%.

W 2016 roku Grupa Kapitałowa LOTOS zrealizowała w segmencie produkcji i handlu sprzedaż na rynku krajowym na poziomie 7 026 tys. ton (vs 6 446 tys. ton w analogicznym okresie roku 2015 oraz 6 282 tys. ton w roku 2014), na rynek eksportowy wprowadziła natomiast 3 993 tys. ton produktów (vs 4 471 tys. ton w 2015 roku oraz 3 824 tys. ton w roku 2014).

Szczegółowy podział wszystkich kategorii produktów w podziale na kraj i eksport zawarty został w tabeli 13. Sprzedaż gazu ziemnego oraz ropy naftowej została ujęta osobno (jako część produkcji należącej do segmentu poszukiwań i wydobywania).

Struktura asortymentowa sprzedaży Grupy Kapitałowej LOTOS (w tys. ton)

		2016		2015		Zmiana 2016/2015
		tys. ton	% udział	tys. ton	% udział	%
Sprzedaż krajowa	Benzyny	1 142	10,4%	1 004	9,2%	14%
	Oleje napędowe	4 319	39,2%	3 951	36,2%	9%
	Paliwo bunkrowe	65	0,6%	66	0,6%	-1%
	Lekki olej opałowy	268	2,4%	251	2,3%	7%
	Ciężki olej opałowy	430	3,9%	385	3,5%	12%
	Paliwo JET A-1	145	1,3%	94	0,9%	54%
	Oleje smarowe	38	0,3%	43	0,4%	-11%
	Oleje bazowe	6	0,1%	5	0,0%	30%
	Gazy płynne	221	2,0%	219	2,0%	1%

	Ropa naftowa	195	1,8%	243	2,2%	-20%
	Pozostałe	196	1,8%	186	1,7%	5%
	Razem sprzedaż krajowa	7 026	64%	6 447	59,1%	9%
Sprzedaż zagraniczna	Benzyny	415	3,8%	542	5,0%	-23%
	Benzyna surowa	521	4,7%	508	4,7%	3%
	Reformat	45	0,4%	13	0,1%	244%
	Oleje napędowe	477	4,3%	902	8,3%	-47%
	Ciężki olej opałowy	1 688	15,3%	1 714	15,7%	-2%
	Paliwo JET A-1	511	4,6%	462	4,2%	11%
	Oleje smarowe	22	0,2%	18	0,2%	21%
	Oleje bazowe	208	1,9%	196	1,8%	6%
	Gazy płynne	26	0,2%	19	0,2%	39%
	Pozostałe	80	0,7%	97	0,9%	-18%
	Razem sprzedaż zagraniczna	3 993	36%	4 471	41,0%	-11%
	Razem	11 018	100.0%	10 917	100.0%	1%
Sprzedaż zagraniczna	Gaz ziemny (toe)	675	-	223	-	203%

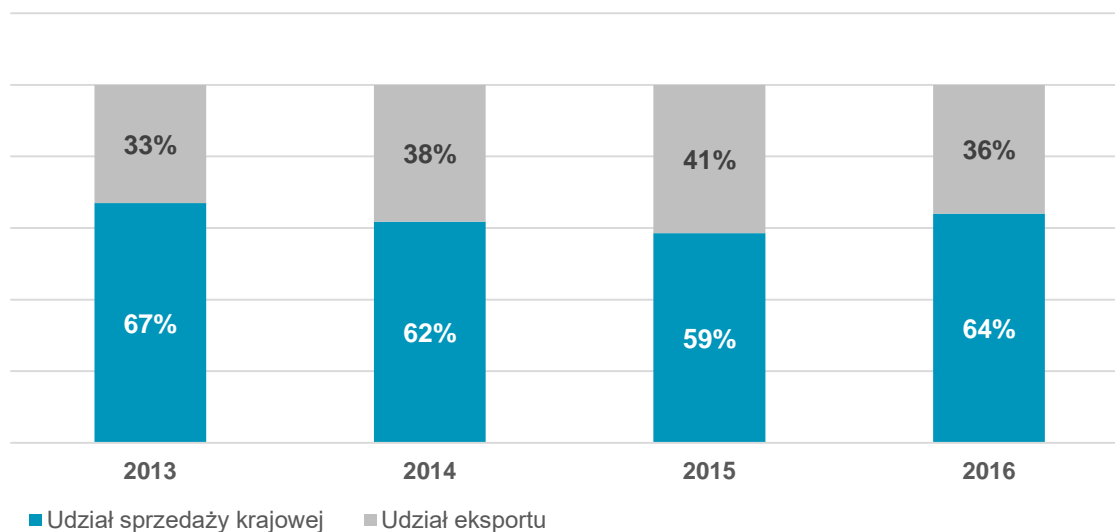
Sprzedaż zagraniczna (tony)	Ropa naftowa upstream	151	-	82	-	84%
KGN		43	-	8	-	466%

Wpływ na wzrost sprzedaży krajowej miała głównie intensyfikacja sprzedaży oleju napędowego i benzyn, czyli kluczowych produktów naftowych i ulokowania ich w bardziej rentownych od eksportu kanałach sprzedaży, czyli detalicznym i hurtowym. Wyższa sprzedaż paliwa lotniczego wynika z rozwoju sprzedaży w kanale into-plane, hurtowym, jak również realizacji kontraktu na dostawy specjalistycznego paliwa F-34 do wojska.

Spadek wolumenu odnotowano głównie na sprzedaży olejów smarowych (-5 tys. ton) wynika z ograniczania sprzedaży w olejów niskoprzetworzonych na oleje o znacząco wyższej rentowności sprzedaży. Krajowa sprzedaż ropy naftowej realizowana jest w ramach realizacji przetargów do Agencji Rezerw Materiałowych i niższy wolumen rok do roku wynika ze zgłoszonego niższego zapotrzebowania ze strony ARM.

Sprzedaż eksportowa zrealizowano na poziomie zbliżonym do realizacji roku 2015. Zmiany w strukturze sprzedaży poszczególnych produktów w kanale eksportowym wynikają z bieżących decyzji optymalizacyjnych, w konsekwencji sprzedaży produktów najbardziej rentownych w danym okresie.

Struktura sprzedaży w segmencie produkcji i handlu - kraj i eksport w latach 2013-2016 (wolumen)

Źródło : opracowanie własne

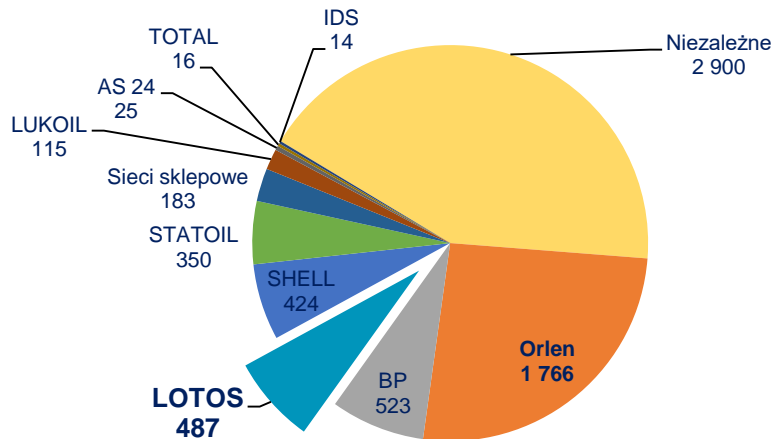
4.3.1. Charakterystyka branży detalicznej w Polsce

Wg danych Polskiej Organizacja Przemysłu i Handlu Naftowego (POPiHN) w 2016 roku na krajowym rynku paliw funkcjonowało ponad 6,8 tys. stacji paliw. Podobnie jak w latach poprzednich, ponad jedną trzecią stacji paliw stanowiły obiekty krajowych koncernów, 21,6% stacji paliw funkcjonowało w sieci koncernów zagranicznych, a 42,6% stacji należało do operatorów niezależnych. Rozwój sieci stacji koncernów odbywał się poprzez rozbudowę w oparciu zarówno o stacje własne (CODO) i franczyzowe (DOFO). W 2016 roku Grupa Kapitałowa LOTOS powiększyła sieć stacji o 11 obiektów pozostając trzecią największą siecią w Polsce.

W 2016 roku znaczącemu zmniejszeniu uległa liczba stacji Orlen pod logo Bliska. Sieć skurczyła się o 51 obiektów, z czego pewna część została przebrandowiona i opatrzona logo Orlen. Równocześnie o około 150 obiektów powiększyła się sieć stacji niezależnych, co wynikało głównie ze wzrostu liczby stacji zrzeszonych pod logo jednego operatora. Wzrost liczby stacji odnotowała również większość koncernów zagranicznych oraz sieci sklepowe.

Na koniec 2016 roku liczba Miejsc Obsługi Podróżnych (tzw. MOP) w kraju wynosiła 81, a 20 spośród tych stacji funkcjonowało w barwach LOTOS.

Stacje paliw w Polsce na koniec 2016 roku

Źródło: POPIHN

4.3.2. Sieć stacji paliw LOTOS i jej pozycja konkurencyjna

Grupa LOTOS realizuje sprzedaż detaliczną poprzez sieć stacji w dwóch segmentach – Premium (LOTOS) i Ekonomicznym (LOTOS Optima).

Dynamiczny rozwój sieci stacji paliw LOTOS oraz poprawa efektywności sprzedaży przyczyniły się do wzrostu jej udziału w całkowitej sprzedaży detalicznej rejestrowanej przez POPIHN z 10,3% w 2015 roku do 11,0% w 2016 roku.

W 2016 roku kontynuowano procesy standaryzacyjne stacji paliw Premium, konsekwentnie wzmocniono sieć włączając nowe obiekty, zarówno w formie CODO (Company Owned Dealer Operated) jak i podpisując nowe umowy z franczyzobiorcami (DOFO – Dealer Owned Franchise Operated).

W roku 2016 Spółka uruchomiła kolejne stacje LOTOS. Sieć powiększyła się o 11 nowych lokalizacji, w tym 10 stacji własnych CODO oraz 1 w formule franczyzowej DOFO. Rozwój sieci realizowany był w oparciu o plan określający kluczowe lokalizacje z punktu widzenia możliwości konkurencyjności o klientów flotowych. Istotnym elementem była również potrzeba uzupełnienia zdefiniowanych braków w geograficznym rozmieszczeniu stacji paliw Lotos.

W ramach wzmocnienia pozycji w strategicznym segmencie stacji autostradowych w roku 2016 włączono do sieci 2 stacje typu MOP zlokalizowane przy autostradzie A1 na odcinku Łódź – Gdańsk, w miejscowości Krzyżanów (Wschód/Zachód).

Spółka uczestniczyła w prowadzonych przez GDDKiA i koncesjonariuszy postępowaniach przetargowych, mających na celu wyłonienie dzierżawców poszczególnych MOP wzdłuż budowanych kolejnych odcinków autostrad oraz dróg szybkiego ruchu (tzn. dróg ekspresowych).

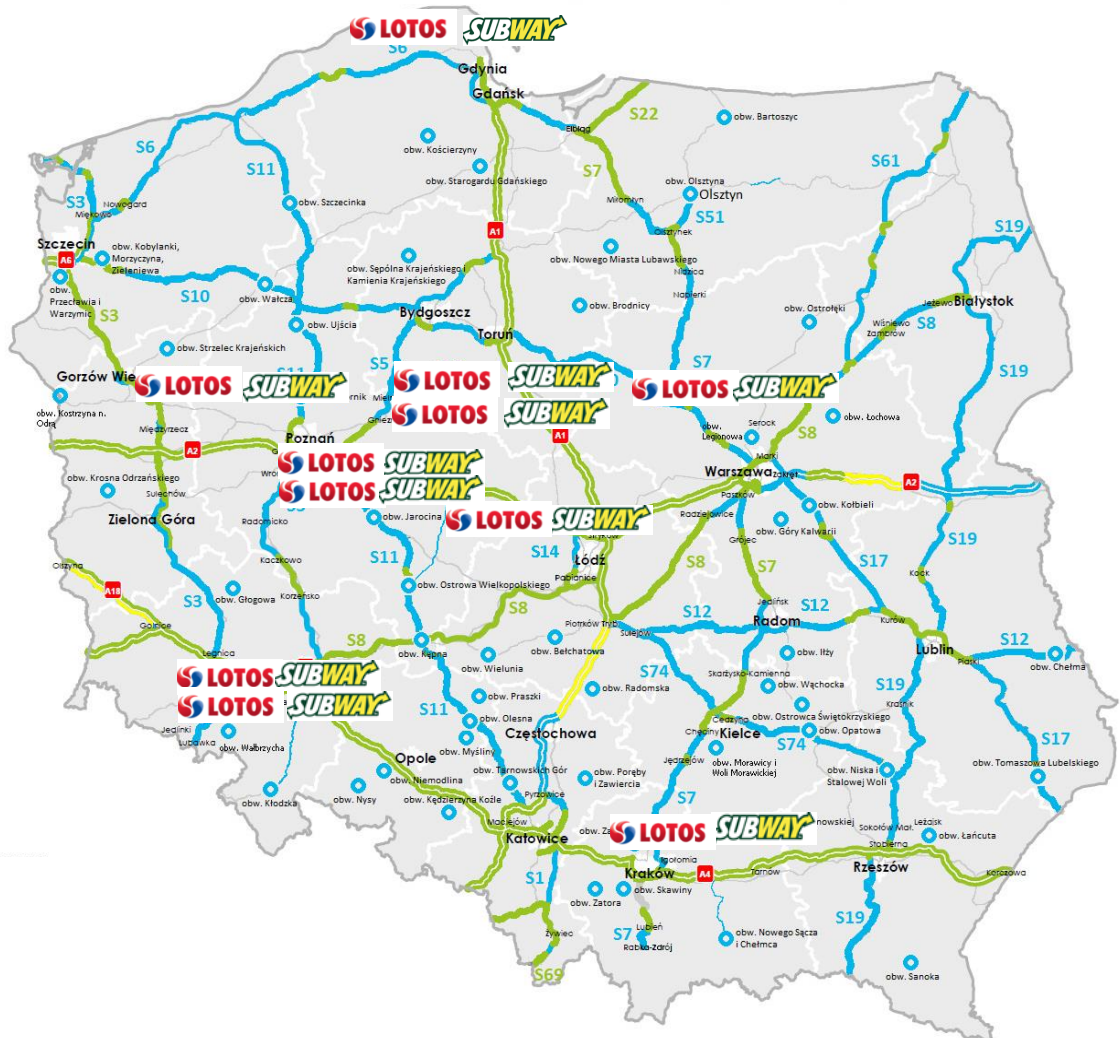
W wyniku prac optymalizacyjnych zamknięto szereg nieatrakcyjnych obiektów, co poprawiło efektywność biznesową funkcjonowania całej sieci LOTOS.

W roku 2016 Spółka koncentrowała swoje działania na optymalizacji sieci stacji paliw oraz poprawie efektywności sprzedaży detalicznej, poprzez rozwój spójnej sieci stacji oraz intensyfikację kroków

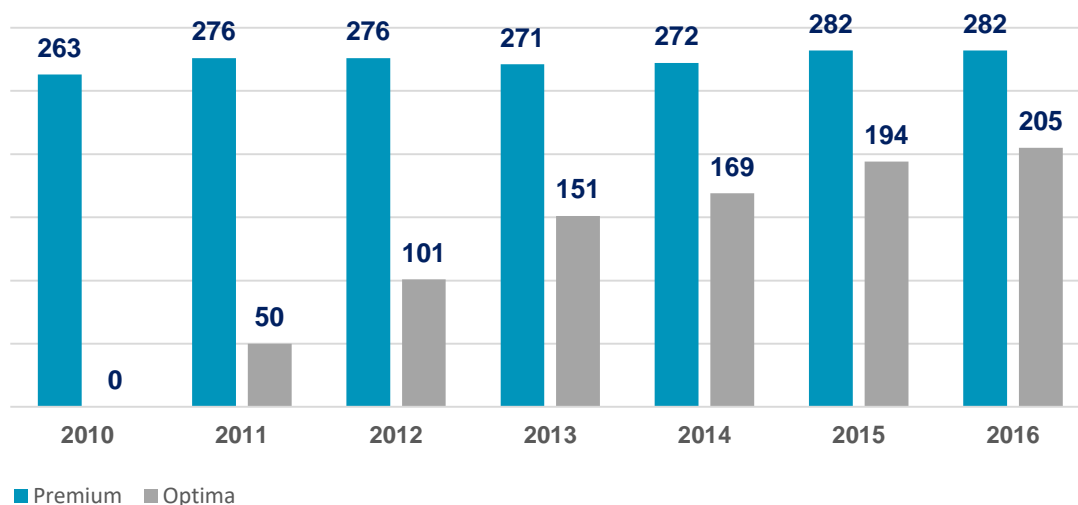
zmierzających do osiągnięcia progresu w obszarze sprzedaży paliwowej i pozapaliwowej. Podstawowym celem podejmowanych aktywności było wprowadzanie jednolitego standardu wizualnego dla wszystkich stacji LOTOS, stanowiącego gwarancję rozpoznawalności na rynku, rozbudowę bazy lojalnych klientów detalicznych oraz zapewnienie wymaganego wizerunku nowoczesnej stacji. Podejmowane działania skupione były na budowie przewagi konkurencyjnej dającej możliwość wyróżnienia się na polskim rynku paliw.

Istotnym elementem w ramach budowy pozytywnego wizerunku sieci stacji paliw w roku 2016 był rozwój i kontynuacja współpracy z partnerem zewnętrznym w zakresie franczyzy korporacyjnej. W ubiegłym roku na kolejnych 10 stacjach paliw otwarto restauracje Subway. Łącznie, na dzień 31 grudnia 2016 11 restauracji Subway działało na stacjach paliw LOTOS.

Restauracje Subway na stacjach LOTOS

Na dzień 31 grudnia 2016 roku pod marką LOTOS i LOTOS Optima funkcjonowało 487 stacji.

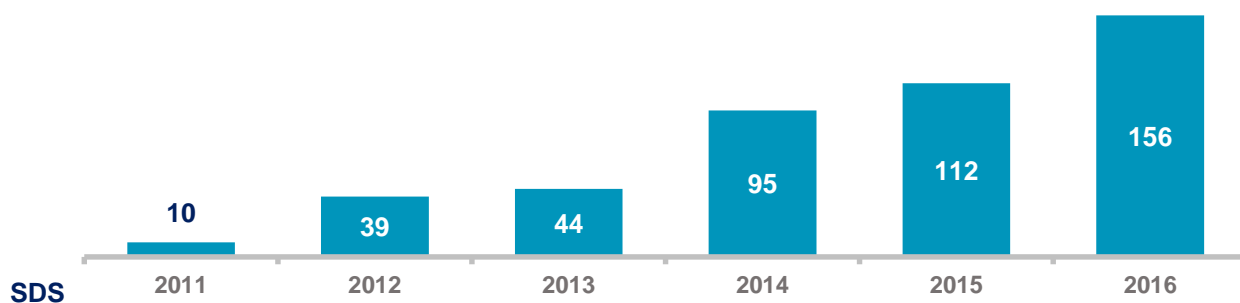
W roku 2016, w ramach rozwoju i udoskonalenia oferty stacji paliw Lotos, podejmowano nowe inicjatywy oraz kontynuowano dotychczasowe. Do najważniejszych działań należą:

- kontynuacja standaryzacji sieci stacji
- kontynuacja współpracy z partnerem zewnętrznym – franczyza korporacyjna SUBWAY - rozszerzenie oferty gastronomicznej
- Intensywny rozwój kategorii myjni ręcznych
- rozpoczęcie testu współpracy z firmą Brenderup w zakresie wdrożenia wypożyczalni przyczep
- rozpoczęcie testu współpracy z firmą 99Rent – wypożyczalnie samochodów

Skutecznie prowadzone działania optymalizacyjne wpłynęły na poprawę wyników finansowych osiągniętych przez sieć detaliczną LOTOS. **Wynik operacyjny powiększony o amortyzację z wyłączeniem odpisów o charakterze niegotówkowym (oczyszczona EBITDA) wyniósł w 2016 roku 155,8 mln zł.**

Oczyszczona EBITDA obszaru detalicznego w latach 2011 – 2016 (w mln PLN) z uwzględnieniem

LOTOS PREMIUM

282 stacje

159 stacji **CODO**

20 stacji **MOP**

103 stacje **DOFO**

LOTOS Optima

205 stacji

121 stacji **CODO**

84 stacje **DOFO**

4.4. Logistyka

4.4.1. Logistyka segmentu wydobywczego

Morze Bałtyckie

Wydobycie ropy naftowej oraz gazu towarzyszącego ze złoża B3 odbywa się przy pomocy platformy produkcyjnej „Baltic Beta” i platformy bezzałogowej „PG-1”. Wydobyta ropa naftowa transportowana jest tankowcem lub zbiornikowcem i w całości sprzedawana do Grupy LOTOS. Wydobyty gaz ziemny przesyłany jest rurociągiem podwodnym o długości ponad 80 km do Elektrociepłowni Energobaltic we Władysławowie, stanowiący własność Energobaltic Sp. z o.o. (spółka w 100% zależna od LOTOS Petrobaltic).

Wstępna produkcja ropy naftowej ze złoża B8 odbywa się przy pomocy platformy wiertniczej „LOTOS Petrobaltic”. Wydobyta ropa naftowa transportowana jest tankowcem lub zbiornikowcem i w całości sprzedawana do Grupy LOTOS. Docelowa produkcja prowadzona będzie przy wykorzystaniu platformy wiertniczej „Petrobaltic”, po jej planowanej przebudowie na centrum produkcyjne. Gaz ziemny będzie przesyłany do Elektrociepłowni Energobaltic we Władysławowie.

Usługi logistyki morskiej w obszarze Morza Bałtyckiego pełnią spółki z grupy kapitałowej Miliana Shipholding Company Ltd. Usługi te polegają na: odbiorze i magazynowaniu ropy naftowej w rejonie wydobywania, transporcie ropy naftowej ze złoża do portu oraz asyście ratowniczej dla platform.

Litwa

Wydobycie ropy naftowej ze złóż litewskich odbywa się przy pomocy lądowej infrastruktury wydobywczej. Wydobyta ropa naftowa transportowana jest drogą lądową do terminalu morskiego w Lipawie na Łotwie, a następnie tankowcem do Gdańska, skąd sprzedawana jest do Grupy LOTOS. Wyjątkiem jest ropa wydobywana przez spółkę zależną UAB Minijos Nafta (w której udział LOTOS Geonafta wynosi 50%), której sprzedaż odbywa się do rafinerii Orlen Lietuva. Towarzyszący wydobywaniu ropy gaz ziemny jest w całości spalany.

Norwegia

LOTOS Petrobaltic, poprzez spółkę zależną LOTOS E&P NORGE AS jest udziałowcem w koncesjach obejmujących infrastrukturę wydobywczą w obszarach Heimdal oraz Sleipner w tym: centrum przetwarzania oraz transportu gazu i kondensatu Heimdal (udział 5%, operatorem Statoil Petroleum AS) oraz centrum przetwarzania oraz transportu gazu i kondensatu Sleipner (udział 15%, operatorem Statoil Petroleum AS).

Wydobywany gaz ze złóż Heimdal i Sleipner włączany jest do systemu rurociągów Gassled, a następnie dostarczany do różnych punktów odbioru w Wielkiej Brytanii i Europie kontynentalnej (Holandia, Niemcy).

Kondensat ze złóż Heimdal włączany jest dostarczany jest do systemu rurociągów Forties Pipeline System (FPS), a następnie dostarczany do punktu odbioru w Kinneil Terminal / Hound Point w Szkocji (Wielka Brytania), gdzie jest przetwarzany na produkty końcowe tj. ropę naftową tzw. Forties Blend oraz frakcje gazowe.

Kondensat ze złóż Sleipner transportowany jest rurociągiem do punktu odbioru w Karsto (Norwegia), gdzie jest przetwarzany na produkty końcowe tj. lekką ropę naftową tzw. Gudrun Blend oraz frakcje ciekłe (NGL).

4.4.2. Logistyka segmentu produkcji i handlu

Grupa LOTOS S.A. oraz spółki z jej grupy kapitałowej systematycznie dostosowuje działania logistyczne do wymogów handlowych oraz tworzy efektywny, satysfakcjonujący klientów system dystrybucji, przy jednoczesnym ograniczaniu kosztów. Celem tych działań jest tworzenie optymalnego łańcucha logistycznego sprawnie funkcjonującego w zmieniającym się środowisku wewnętrznym i zewnętrznym.

W roku 2016 rozpoczęto współpracę z nowym operatorem bazy paliw w Przytocznej, firmą Amerigas, w zakresie dystrybucji LPG w województwach wielkopolskim i lubuskim. W obszarze logistyki wtórnej paliw kontynuowano przyjęty model współpracy z firmami przewozowymi, zapewniający Grupie LOTOS S.A. odpowiednią elastyczność w obsłudze swoich klientów m.in. w zakresie zaopatrzenia stacji hipermarketowych przy jednoczesnej minimalizacji kosztów stałych.

W 2016 roku kontynuowano prace z wykorzystaniem programu analitycznego (business intelligence) do kompleksowej analizy różnic materiałowych w procesie dostaw na stacje paliw. Wdrożone rozwiązanie w znacznym stopniu przyczyniło się do uszczelnienia systemu kontroli ubytków w łańcuchu logistycznym grupy kapitałowej.

Struktura zapasów obowiązkowych została zoptymalizowana w celu osiągnięcia minimalnego poziomu kosztów ich utrzymywania. Jednocześnie Grupa LOTOS S.A. osiągała dodatkowe przychody z tytułu świadczenia usług logistycznych również dla firm spoza grupy kapitałowej, w tym usługi rotacji paliw oraz sprzedaży na rynku tzw. „usługi biletowej” polegającej na utrzymywaniu w imieniu klientów zapasów obowiązkowych paliw w istniejącym potencjale przetwórczym ropy naftowej, która jest składowana jako zapas obowiązkowy Grupy LOTOS S.A.

Systematycznie weryfikowano zakres projektu budowy morskiego terminala przeładunkowego na Martwej Wiśle w bezpośrednim sąsiedztwie rafinerii w Gdańsku, przy uwzględnieniu planów dotyczących wolumenów i struktury produktów Grupy LOTOS po zakończeniu projektu EFRA. Równolegle prowadzono monitoring rynku usług logistycznych w celu sprawdzenia możliwych alternatywnych rozwiązań w zakresie morskich przeładunków małotonażowych.

Logistyka morska

Logistyka morska jest ważnym elementem w łańcuchu logistycznym Grupy Kapitałowej LOTOS. Połączenie rurociągami produktowymi rafinerii w Gdańsku z bazą przeładunkową paliw płynnych w Porcie Północnym pozwala Spółce osiągać znaczące korzyści dzięki obniżeniu kosztów transportu. Transport morski stanowi główną drogę wysyłek eksportowanych przez Grupę LOTOS produktów naftowych oraz istotną część dostaw surowców i komponentów do produkcji. W roku 2016 Grupa LOTOS S.A. przeładowała w portach morskich ponad 7,5 mln ton ropy, produktów naftowych i komponentów paliwowych. Liczba obsługiwanych zbiornikowców, wyniosła 335 jednostek.

Baza Przeładunkowa Paliw Płynnych, należąca do Naftoportu, stwarza możliwości przeładunku zbiornikowców o zanurzeniu do 15 m i możliwość załadunku do 150 tys. ton ropy lub produktów naftowych. Dzięki temu Grupa LOTOS S.A. efektywnie eksportuje nadwyżki produkcyjne, lokując je głównie na rynkach krajów skandynawskich, północno-zachodniej Europy oraz krajów nadbałtyckich. Poza Bazą Paliw Naftoportu Grupa LOTOS korzysta także z usług Morskiego Terminalu Masowego w Gdyni oraz Siarkopolu w Gdańsku, gdzie obsługiwane są ładunki o mniejszym tonażu.

Położenie rafinerii Grupy LOTOS S.A. w pobliżu morskiego terminala przeładunkowego ropy naftowej pozwala na dywersyfikację dostaw surowca, umożliwia dostawy ropy naftowej pochodzącej z własnych złóż na Bałtyku i na Litwie, a w przyszłości również z Morza Północnego. W roku 2016 drogą morską dostarczono do Grupy LOTOS S.A. ok. 4,4 mln ton ropy naftowej.

Grupa LOTOS S.A. dąży do przejmowania w dostawach morskich gestii transportowej, czyli kontrolowania transportu na jak najdłuższym odcinku łańcucha dostaw, od frachtowania statków po formalną obsługę

transportu morskiego. Zapewnia to większą kontrolę i usprawnia proces planowania przeładunków w portach morskich, pozwalając minimalizować przypadki przestoju statków i optymalizować związane z tym koszty.

Logistyka kolejowa

Istotnym elementem bezpieczeństwa produkcyjnego Grupy Kapitałowej LOTOS jest ekspedycja produktów transportem kolejowym z rafinerii w Gdańsku. O kompleksową realizację logistyki kolejowej dla całej Grupy Kapitałowej dba wyspecjalizowana w tym obszarze spółka LOTOS Kolej.

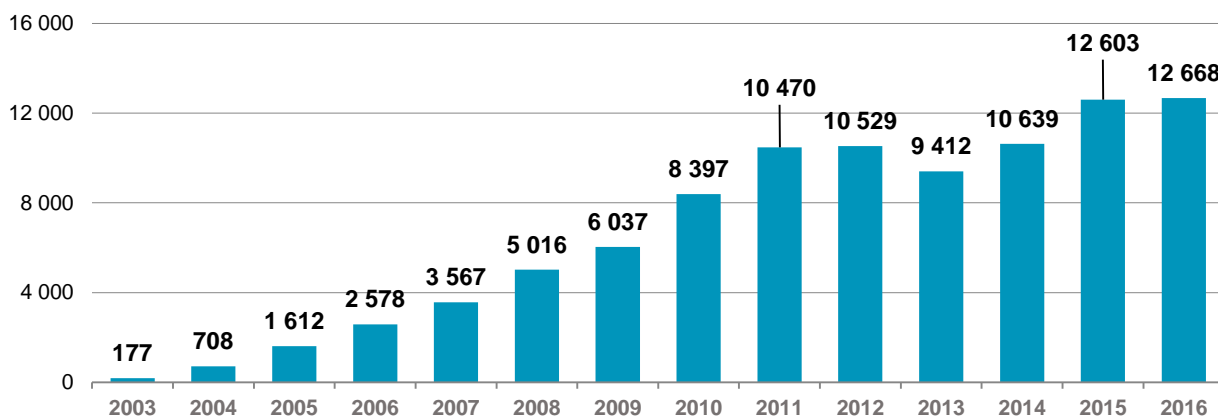
W 2016 roku LOTOS Kolej realizowała następujące usługi kolejowe:

- przewóz kolejowy rzeczy na terenie całego kraju
- przewozy towarowe na terenie Niemiec
- przewozy całopociągowe, jak również przewozy pojedynczych wagonów
- utrzymanie taboru kolejowego
- ekologiczne czyszczenie cystern kolejowych
- ekspedycja towarów transportem kolejowym poza granicami kraju – usługi spedycyjne
- zarządzanie bocznikami kolejowymi Grupy Kapitałowej LOTOS wraz z utrzymaniem infrastruktury kolejowej

W 2016 roku LOTOS Kolej przewiozła 12,7 mln ton towaru. Spółka stale rozwija współpracę z klientami spoza Grupy Kapitałowej LOTOS zarówno w zakresie przewozów krajowych jak i zagranicznych koncentrując się na najbardziej opłacalnych przewozach.

LOTOS Kolej jako nowoczesna i dynamicznie rozwijająca się Spółka już ponad rok realizuje przewozy na terytorium Niemiec. W 2016 roku korzystając z usług niemieckich maszynistów Spółka przewiozła 881 tysięcy ton produktów i planuje tę ilość sukcesywnie zwiększać, tak by w roku 2017 przewieźć 1,1 mln ton produktów, a w roku 2019 już 2 mln ton produktów. Dzięki rozwojowi przewozów na terenie Niemiec, Spółka rozszerzyła swoją ofertę, a także zapewniła swoim klientom szybkie i sprawdzone połączenia transportowe między Polską a krajami Europy Zachodniej.

Przewozy LOTOS Kolej realizowane w latach 2003 – 2016 (w tys. ton)

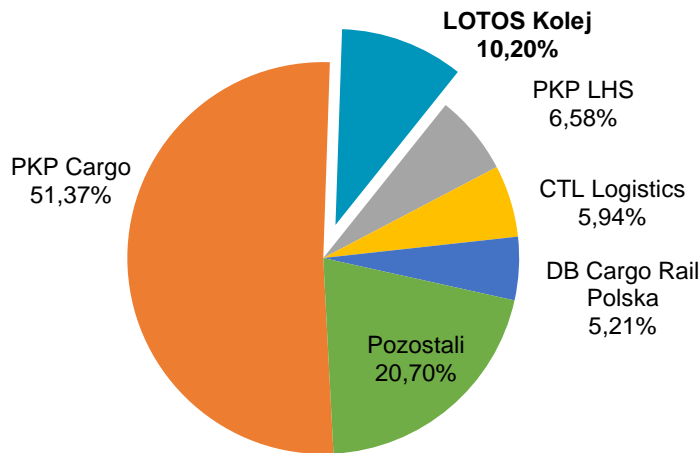

Źródło: Opracowanie własne

LOTOS Kolej zwiększyła udział w polskim rynku towarowych przewozów kolejowych wg pracy przewozowej z 9,91% do 10,20% (wg danych UTK za I-XII 2016) utrzymując na rynku pozycję wicelidera. W transporcie towarów niebezpiecznych Spółka od lat utrzymuje pozycję lidera. W 2016 roku Spółka odnotowała 24% wzrost w przewozie

towarów niebezpiecznych wg przewiezionej masy (z 5,59 do 6,94 mln ton) oraz 27% wzrost wg wykonanej pracy przewozowej (z 2,43 mld ntkm do 3,08 mld ntkm).

Udział LOTOS Kolej w krajowym rynku przewozów towarowych w 2016 roku wg pracy przewozowej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Transportu Kolejowego, styczeń 2017 r.

W grudniu 2016 roku Spółka poddała się certyfikacji na zgodność ze standardem GMP+ B4, uzyskując odpowiedni certyfikat (ważny do 7 grudnia 2019 r.), który określa szczegółowe procedury podczas transportu zbóż i pasz. Dzięki uzyskaniu wymaganego przez większość firm eksportujących zboża i pasze do krajów zachodnich certyfikatu Spółka będzie mogła samodzielnie, w nowo pozyskanych wagonach rozpocząć przewozy tych produktów.

2016 rok był kolejnym rokiem realizacji programu modernizacji sieci kolejowej PKP PLK. Nakłady inwestycyjne zmniejszyły się o ponad połowę z 8,7 mld w 2015 do 4,0 mld w 2016 roku. Na skutek ograniczenia remontów i modernizacji przeprowadzanych na torach PKP PLK, średnia prędkość handlowa rok do roku wzrosła o ok. 4 km/h (tj. ok 20%).

Średni czas opóźnień w III kwartale 2016 zmniejszył się z 607 min. do 465 min. co oznacza zmniejszenie o 23% rok do roku.

W czerwcu 2016 roku LOTOS Kolej powołała Wydział Przewozów w Poznaniu. Jest to już szósty wydział przewozów jaki posiada Spółka. Powołanie nowego wydziału było wynikiem rozwijających się przewozów i naturalnym krokiem w rozwoju Spółki. Do priorytetowych zadań tego wydziału należy obsługa rozbudowanej bazy paliw spółki LOTOS Terminale w Poznaniu oraz rozwój przewozów na terytorium zachodniej Polski i Republiki Federalnej Niemiec.

4 listopada 2016 roku LOTOS Kolej przekroczyła czterocyfrowy próg zatrudnienia osiągając na koniec roku stan zatrudnienia na poziomie 1026 pracowników.

Pod koniec roku Spółka zakończyła etap wdrażania projektu „Rozwój rachunku kosztów przedsiębiorstwa LOTOS Kolej”, którego celem jest m. in. wsparcie kadry zarządzającej w procesie zarządzania zasobami i procesami w Spółce oraz dostarczenie informacji o poziomach marży i kosztów różnych rodzajów działalności Spółki.

Spółka koncentrując się na swoim rozwoju rozważa szereg projektów przewozowych. Jednym z nich jest rozwój przewozów na terytorium Niemiec poprzez utworzenie Spółki mającej uprawnienia do świadczenia przewozowych usług kolejowych rzeczy na terenie Rzeczypospolitej Polskiej oraz Republiki Federalnej Niemiec.

4.4.3. Dane o zaopatrzeniu i zakupach

Struktura terytorialna zakupów surowców oraz towarów i materiałów ropopochodnych Grupy Kapitałowej LOTOS

	2016		2015	
	mln zł	% udział	mln zł	% udział
Zakupy krajowe	2.301,0	16,2%	2.535,7	14,9%
Zakupy zagraniczne	11.940,1	83,8%	14.492,9	85,1%
Razem	14.241,1	100,0%	17.028,6	100,0%

Struktura zaopatrzenia Grupy Kapitałowej LOTOS

	2016		2015	
	mln zł	(%) udział	mln zł	(%) udział
Surowce	13.886,9	83,1%	16.561,0	85,1%
Towary	851,9	5,1%	925,2	4,8%
Usługi	1.759,6	10,5%	1.717,6	8,8%
Materiały	218,4	1,3%	258,0	1,3%
Razem	16.716,8	100,0%	19.461,8	100,0%

Struktura zaopatrzenia w towary ropopochodne Grupy Kapitałowej LOTOS

	2016		2015	
	mln zł	% udział	mln zł	% udział
Gaz płynny	0,9	0,2%	0,7	0,1%
Benzyny	73,2	15,4%	131,1	22,4%
Oleje napędowe	165,1	34,8%	448,2	76,8%
Pozostałe	235,4	49,6%	4,3	0,7%
Razem	474,6	100,0%	584,3	100,0%

Struktura zaopatrzenia w surowce, półprodukty, chemikalia i materiały ropopochodne Grupy Kapitałowej LOTOS

	2016		2015	
	mln zł	% udział	mln zł	% udział
Ropa naftowa	11.484,3	83,4%	14.446,9	87,9%
Olej napędowy	6,7	0,0%	8,0	0,0%
Komponenty do benzyn: MTBE/ETBE	85,6	0,6%	213,5	1,3%
Estry metylowe kwasów tłuszczowych	866,0	6,3%	582,5	3,5%
Benzyny	0,0	0,0%	0,1	0,0%
Alkohol etylowy	163,8	1,2%	109,3	0,7%
Dodatki	100,8	0,7%	98,8	0,6%
Destylat naftowy	24,5	0,2%	20,5	0,1%
Komponent oleju napędowego	222,5	1,6%	32,7	0,2%
Gaz ziemny	418,5	3,1%	573,3	3,6%
Asfalty, komponenty i dodatki asfaltowe	36,0	0,3%	32,0	0,2%
Surowiec do produkcji FAME	354,5	2,6%	319,6	1,9%
Pozostałe	3,2	0,0%	7,1	0,0%
Razem	13.766,4	100,0%	16.444,3	100,0%

Najwięksi dostawcy Grupy Kapitałowej LOTOS

Głównymi dostawcami Grupy Kapitałowej LOTOS, których wartość zaopatrzenia stanowiła ponad 10% przychodów ze sprzedaży ogółem w roku 2016 były firmy: VITOL SA z siedzibą w Szwajcarii, Joint Stock Company Oil Company z siedzibą w Rosji oraz Tatneft - Europe AG z siedzibą w Szwajcarii. Udział powyższych dostawców w zaopatrzeniu Grupy Kapitałowej LOTOS wyniósł odpowiednio: 21,78%, 19,60% oraz 14,53%.

W roku 2015 głównymi dostawcami Grupy Kapitałowej LOTOS, których wartość zaopatrzenia stanowiła ponad 10% przychodów ze sprzedaży ogółem były firmy: VITOL SA z siedzibą w Szwajcarii, Rosneft Oil Company z siedzibą w Rosji oraz Tatneft - Europe AG z siedzibą w Szwajcarii. Udział powyższych dostawców w zaopatrzeniu Grupy Kapitałowej LOTOS wyniósł odpowiednio 24,60%, 17,34% oraz 14,94%.

Zgodnie z wiedzą Spółki, do dnia publikacji niniejszego Sprawozdania Zarządu pomiędzy Grupą LOTOS S.A. i żadnym z wyżej wymienionych dostawców nie występowały powiązania formalne za wyjątkiem umów handlowych.

Sprawozdanie Zarządu
z działalności Grupy LOTOS S.A.
oraz jej grupy kapitałowej
za rok 2016

Sytuacja finansowa Grupy LOTOS S.A. i jej grupy kapitałowej

5. Sytuacja finansowa Grupy LOTOS S.A. i jej grupy kapitałowej

5.1. Omówienie podstawowych wielkości ekonomiczno-finansowych oraz ocena istotnych czynników i nietypowych zdarzeń

Dane makroekonomiczne (średniorocznie)

USD/bbl ²⁰	2016	2015	2014	2016 / 2015
Notowania DATED Brent FOB	43,58	52,28	98,98	-16,6%
Gaz ziemny NBP	25,84	36,26	45,78	-28,7%
Spread Brent vs.Ural	2,45	1,83	1,73	33,9%
Modelowa marża rafineryjna ²¹	6,93	7,77	6,08	-10,8%

Marża USD/t ¹⁷	2016	2015	2014	2016 / 2015
Benzyna	137,06	173,64	168,48	-21,1%
Benzyna surowa	54,44	64,33	84,38	-15,4%
Olej napędowy (10 ppm)	72,73	113,36	114,50	-35,8%
Lekki olej opałowy	64,72	94,60	91,99	-31,6%
Paliwo lotnicze	92,58	127,73	154,31	-27,5%
Ciężki olej opałowy	-123,51	-141,16	-224,88	12,5%

Waluta (USD/PLN) ²²	2016	2015	2014	2016 / 2015
Kurs dolara na koniec okresu	4,18	3,90	3,51	7,2%
Średni kurs dolara	3,94	3,77	3,15	4,5%

²⁰ Źródło : Thomson Reuters

²¹ Źródło : Grupa LOTOS S.A., zgodnie z metodologią opublikowaną w raporcie bieżącym nr 26/2016 : inwestor.lotos.pl/1185/p,194,i,910/raporty_i_dane/raporty_biezace/korekta_metodologii_kalkulacji_modelowej_marzy_rafineryjnej

²² Źródło : Narodowy Bank Polski

5.1.1 Skonsolidowane sprawozdanie z całkowitych dochodów

W 2016 roku przychody ze sprzedaży Grupy Kapitałowej LOTOS wyniosły 20.931,1 mln PLN (-7,8% vs. 2015), przede wszystkim w związku z niższymi notowaniami ropy i produktów naftowych na rynkach światowych. Średni statystyczny przychód netto ze sprzedaży przypadający na 1 tonę/(toe) sprzedanego wolumenu w 2016 roku wyniósł 1.761 zł/t (toe) (-261 zł/t(toe), -12,9% vs. 2015).

Wolumen sprzedaży produktów, towarów i materiałów ropopochodnych w 2016 roku w Grupie Kapitałowej LOTOS wzrósł o około 5,9% w porównaniu z rokiem 2015. Największy wzrost zanotowano dla paliwa lotniczego w segmencie produkcji i handlu oraz ropy i gazu ziemnego w segmencie wydobywczym.

Wyniki operacyjne Grupy Kapitałowej LOTOS (w mln PLN)

	2016	2015	2014	2016-2015	2016/2015
Przychody ze sprzedaży	20 931,1	22 709,4	28 501,9	-1 778,3	-7,8%
Koszt własny sprzedaży	-17 215,7	-20 249,0	-27 466,6	3 033,3	-15,0%
Zysk na sprzedaży	3 715,4	2 460,4	1 035,3	1 255,0	51,0%
Koszty sprzedaży	-1 291,1	-1 284,9	-1 162,1	-6,2	0,5%
Koszty ogólnego zarządu	-425,9	-459,1	-447,0	33,2	-7,2%
Pozostałe przychody operacyjne	107,1	48,3	26,7	58,8	121,7%
Pozostałe koszty operacyjne	-250,8	-341,3	-845,9	90,5	-26,5%
Zysk/(strata) operacyjny/(a)	1 854,7	423,4	-1 393,0	1 431,3	338,0%
EBIT LIFO	1 931,8	702,1	-430,9	1 229,7	175,1%

Koszt własny sprzedaży w 2016 roku w Grupie Kapitałowej wyniósł 17.215,7 mln PLN (-15,0% vs. 2015). Szacunkowy jednostkowy koszt własny w 2016 roku wyniósł 1.448 PLN/t (-355 zł/t; -19,7% vs. 2015). Jednostkowa marża na sprzedaży w 2016 roku była na poziomie 313 PLN/t (+42,9% vs. 2015). Skonsolidowany zysk na sprzedaży Grupy Kapitałowej LOTOS w 2016 roku wyniósł 3.715,4 mln PLN (+1.255,0 mln PLN; +51,0% vs. 2015).

Niższe o 33,2 mln PLN (-7,5% vs. 2015) koszty ogólnego zarządu były głównie efektem niższego poziomu kosztów świadczeń pracowniczych.

Ujemny wynik na pozostałej działalności operacyjnej w 2016 roku w Grupie Kapitałowej wyniósł -143,7 mln PLN i uwzględniał przede wszystkim:

- saldo odpisów aktualizujących aktywa związane z poszukiwaniem i aktywa trwałe oraz aktualizacja rezerw związanych z działalnością wydobywczą na Morzu Bałtyckim **-61 mln PLN** (w tym odpisy aktualizujące nakłady związane z obszarem koncesji Gaz Południe w wysokości około -65 mln PLN)
- saldo odpisów aktualizujących aktywa i aktualizacji rezerw związanych ze złożami norweskimi **-22 mln PLN** (w tym odpisy aktualizujące aktywa związane ze złożem Utgard w Norwegii na poziomie około -68 mln PLN, straty z tytułu zaniechanych inwestycji dotyczące nakładów na koncesji PL643 i PL655 w wysokości ponad -12 mln PLN, aktualizację szacunku rezerwy

na morskie kopalnie ropy naftowej i gazu na Morzu Północnym – złoża Heimdal w wysokości około 41 mln PLN, aktualizację rezerwy na zobowiązania z tytułu warunkowych płatności - umowa nabycia aktywów Sleipner na poziomie 28 mln PLN)

- odpis nakładów związanych ze złożami litewskimi -5 mln PLN
- odpisy aktualizujące wartość stacji paliw w kwocie -12 mln PLN

Zysk operacyjny Grupy Kapitałowej LOTOS za 2016 roku na poziomie 1.854,7 mln PLN zawiera:

- zysk operacyjny w segmencie produkcji i handlu w wysokości 1.834,7 mln PLN
- zysk operacyjny w segmencie wydobywczym w wysokości 17,8 mln PLN

Na taki poziom zysku operacyjnego w 2016 roku wpływ miały głównie rosnący trend notowań ropy i produktów naftowych w 2016 roku w porównaniu z malejącym trendem w roku poprzednim, wyższy kurs dolara w 2016 roku oraz wyższy dyferencjał dla ropy Ural.

Struktura asortymentowa przychodów ze sprzedaży Grupy Kapitałowej LOTOS (w mln PLN)

	2016		2015	
	mln zł	% udział	mln zł	% udział
Benzyny	3.257,8	15,6%	3.649,7	16,1%
Benzyna surowa	803,9	3,8%	880,5	3,9%
Reformat	78,8	0,4%	25,2	0,1%
Oleje napędowe	9.776,7	46,7%	11.163,7	49,2%
Paliwo bunkrowe	111,3	0,5%	129,5	0,6%
Lekki olej opałowy	530,8	2,5%	565,4	2,5%
Produkty ciężkie	1.833,9	8,8%	2.143,6	9,4%
Paliwo lotnicze	1.151,4	5,5%	1.170,3	5,1%
Oleje smarowe	276,9	1,3%	286,7	1,3%
Oleje bazowe	502,1	2,4%	519,5	2,3%
Gazy płynne	428,0	2,0%	444,4	2,0%
Ropa naftowa towar	247,2	1,2%	254,2	1,1%
Ropa naftowa produkt	270,4	1,3%	133,8	0,6%
Gaz ziemny	529,4	2,5%	230,6	1,0%
Pozostałe produkty, towary i materiały rafineryjne	403,4	1,9%	457,0	2,0%
Pozostałe produkty, towary i materiały	401,8	2,0%	358,5	1,6%
Usługi	439,0	2,1%	379,1	1,6%
Efekt rozliczenia rachunkowości zabezpieczeń przepływów pieniężnych	(111,7)	-0,5%	(82,3)	-0,4%
Razem	20.931,1	100,0%	22.709,4	100,0%

Przychody netto ze sprzedaży Grupy Kapitałowej LOTOS w podziale na rynki zbytu

	2016		2015	
	mln zł	% udział	mln zł	% udział
Sprzedaż krajowa:	14.540,1	69,5%	17.177,3	75,6%
- produkty i usługi	13.692,3	65,4%	15.923,4	70,1%
- towary i materiały	847,8	4,1%	1.253,9	5,5%
Sprzedaż zagraniczna:	6.391,0	30,5%	5.532,1	24,4%
- produkty i usługi	6.158,5	29,4%	5.325,3	23,4%
- towary i materiały	232,5	1,1%	206,8	0,9%
Razem	20.931,1	100,0%	22.709,4	100,0%

Najwięksi odbiorcy Grupy Kapitałowej LOTOS

W 2016 roku wśród odbiorców Grupy Kapitałowej LOTOS nie było żadnego, którego udział w przychodach ze sprzedaży ogółem Grupy przekroczyłby 10%.

W roku 2015 głównymi odbiorcami, których udział w przychodach ze sprzedaży ogółem Grupy Kapitałowej LOTOS przekroczył 10% były spółki należące do grupy kapitałowej Statoil, których łączny udział w przychodach ze sprzedaży ogółem wyniósł 10,04%.

Zgodnie z wiedzą Spółki, do dnia publikacji Sprawozdania Zarządu z Działalności Grupy Kapitałowej LOTOS pomiędzy Grupą LOTOS S.A. i spółkami należącymi do grupy kapitałowych Statoil nie występowały powiązania formalne, za wyjątkiem umów handlowych.

Segmety operacyjne
Wyniki operacyjne segmentu wydobywczego (w mln PLN)

	2016	2015	2014	2016-2015	2016/2015
Przychody ze sprzedaży	1 228,5	711,1	906,3	517,4	72,8%
Zysk/(strata) operacyjny/(a)	17,8	-59,4	-624,1	77,2	-
Amortyzacja	582,0	249,9	344,1	332,1	132,9%
EBITDA	599,8	190,5	-280,0	409,3	214,9%

Wyższe przychody segmentu wydobywczego w 2016 roku (+72,8% vs. 2015) były przede wszystkim efektem wzrostu wolumenu sprzedaży na skutek kupna w 4 kwartale 2015 roku udziałów w koncesjach produkcyjnych pakietu Sleipner w Norwegii oraz uruchomienia wydobycia ze złoża ropy naftowej B8 na Morzu Bałtyckim oraz wyższego średniorocznego kursu dolara, co zostało częściowo zredukowane przez niższe notowania ropy na rynkach światowych.

Wynik operacyjny segmentu wydobywczego w 2016 roku obciążony jest kosztami zdarzeń o nietypowym charakterze w wysokości około 88 mln PLN (wymienione wyżej).

Wyniki operacyjne segmentu produkcji i handlu (w mln PLN)

	2016	2015	2014	2016-2015	2016/2015
Przychody ze sprzedaży	20 120,7	22 372,6	28 157,9	-2 251,9	-10,1%
Zysk(strata) operacyjny/(a)	1 834,7	450,7	-774,5	1 388,1	307,1%
Amortyzacja	487,4	466,2	459,5	21,2	4,5%
EBITDA	2 322,1	916,9	-315,0	1 409,3	153,3%

Niższy poziom przychodów ze sprzedaży segmentu produkcji i handlu w 2016 roku (vs. 2015) jest głównie efektem niższej o 10,9% średniej ceny sprzedaży związanej z niższymi notowaniami produktów naftowych na rynkach światowych, skorygowanej wyższym kursem dolara.

Grupa Kapitałowa LOTOS wykazała w segmencie produkcji i handlu za 2016 rok zysk operacyjny na poziomie 1.834,7 mln PLN. Jest on efektem między innymi rosnącego trendu cenowego, wyższego kursu walutowego, wyższego dyferencjału dla ropy Ural oraz niższych cen gazu kupowanego przez rafinerię na własne potrzeby.

Wynik netto

Wyniki netto Grupy Kapitałowej LOTOS (w mln PLN)

	2016	2015	2014	2016-2015	2016/2015
Zysk(strata) operacyjny/(a)	1 854,7	423,4	-1 393,0	1 431,3	338,0%
Przychody finansowe	26,6	100,6	21,7	-74,0	-73,6%
Koszty finansowe	-304,8	-688,2	-728,0	383,4	-55,7%
Udział w wynikach netto wspólnych przedsięwzięć wycenianych metodą praw własności	2,9	-31,1	-24,4	34,0	-
Zysk(strata) przed opodatkowaniem	1 579,4	-195,3	-2 123,7	1 774,7	-
Podatek dochodowy	-564,2	-68,0	657,3	-496,2	729,7%
Zysk(strata) netto	1 015,2	-263,3	-1 466,4	1 278,5	-

Główne czynniki wpływające na wynik działalności finansowej w 2016 roku w wysokości -278,2 mln PLN:

- ujemny wynik skompensowania odsetek od zadłużenia, przychodów odsetkowych i prowizji w wysokości -245,0 mln PLN, (w 2015: -284,4 mln PLN)
- ujemny efekt wyceny i rozliczenia instrumentów pochodnych zabezpieczających ryzyko rynkowe na poziomie -33,5 mln PLN, (w 2015: +78,8 zł)
- dodatnie saldo różnic kursowych w wysokości +7,8 mln PLN, (w 2015 roku: -344,9 mln PLN)

W związku ze stosowaniem zasady rachunkowości zabezpieczeń przepływów środków pieniężnych w odniesieniu do kredytów walutowych przeznaczonych na finansowanie Programu 10+ wyznaczonych na instrument zabezpieczający dla przyszłych transakcji sprzedaży produktów naftowych denominowanych

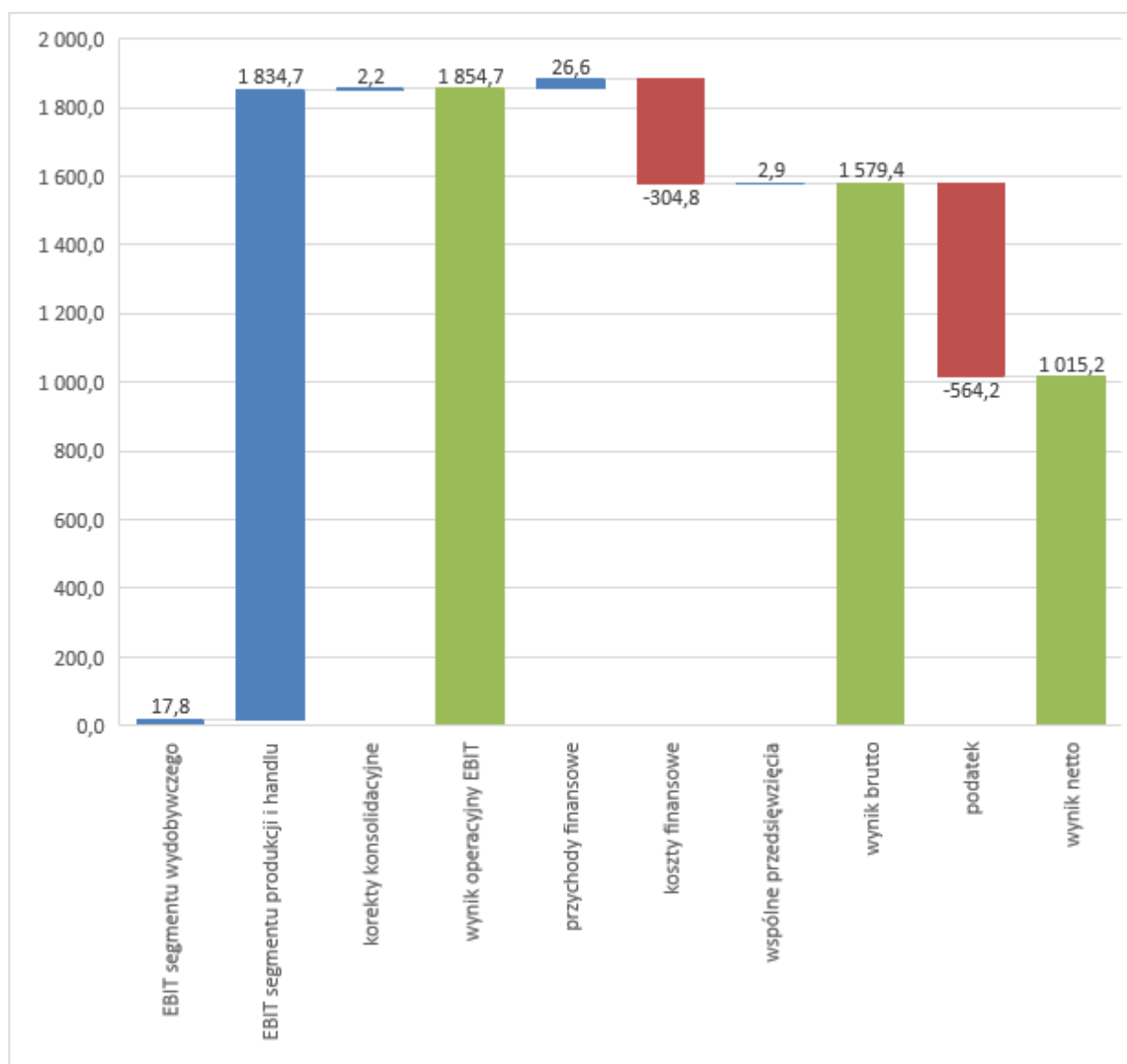
w USD w okresie 1 stycznia – 31 grudnia 2016 roku odniesione zostały na kapitał rezerwowy z wyceny zabezpieczeń przepływów pieniężnych ujemne różnice kursowe w wysokości -138,2 mln PLN.

Efekt wyceny i rozliczenia transakcji zabezpieczających ryzyko rynkowe w 2016 roku w Grupie Kapitałowej LOTOS wynoszący -33,5 mln PLN zawiera:

- dodatni efekt rozliczenia i wyceny transakcji zabezpieczających poziom cen produktów naftowych łącznie z opcjami w wysokości +69,9 mln PLN
- nadwyżkę ujemnego rozliczenia i wyceny instrumentów pochodnych z tytułu transakcji zabezpieczających poziom kursów walutowych na poziomie -88,1 mln PLN
- ujemny efekt rozliczenia i wyceny transakcji IRS zabezpieczających poziom stopy procentowej w kwocie -7,9 mln PLN
- ujemny efekt rozliczenia kontraktów futures zabezpieczających ceny uprawnień do emisji CO₂ w wysokości -7,4 mln PLN

Zysk netto Grupy Kapitałowej LOTOS w 2016 roku wyniósł 1.015,2 mln PLN.

Analiza skonsolidowanego wyniku finansowego Grupy Kapitałowej LOTOS (w mln PLN)

5.1.2. Skonsolidowane sprawozdanie z sytuacji finansowej

Pozycja finansowa – aktywa (w mln PLN)

	31.12.2016	31.12.2015	31.12.2014	zmiana w 2016	%
Aktywa	19 326,3	19 169,3	18 947,2	157,0	0,8%
Aktywa trwałe	12 330,7	12 437,7	11 781,9	-107,0	-0,9%
Rzeczowe aktywa trwałe	10 651,7	10 568,4	9 481,9	83,3	0,8%
Wartości niematerialne	651,9	664,4	604,2	-12,5	-1,9%
Wspólne przedsięwzięcia wyceniane metodą praw własności	98,1	70,7	99,6	27,4	-
Aktywa z tytułu podatku odroczonego	596,0	924,5	1 488,9	-328,5	-35,5%
Pochodne instrumenty finansowe	20,9	8,7	0,0	12,2	-
Pozostałe aktywa długoterminowe	312,1	201,0	107,3	111,1	55,3%
Aktywa obrotowe	6 995,1	6 723,2	7 154,9	271,9	4,0%
Zapasy	3 333,6	3 235,8	3 917,1	97,8	3,0%
Należności z tytułu dostaw i usług	2 251,7	1 550,9	1 406,5	700,8	45,2%
Należności z tytułu podatku dochodowego	8,0	12,0	59,1	-4,0	-33,3%
Pochodne instrumenty finansowe	80,0	208,5	4,4	-128,5	-61,6%
Pozostałe aktywa krótkoterminowe	577,2	856,3	1 419,6	-279,1	-32,6%
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty	744,6	859,7	348,2	-115,1	-13,4%
Aktywa przeznaczone do sprzedaży	0,5	8,4	10,4	-7,9	-94,0%

Na dzień 31 grudnia 2016 roku suma bilansowa Grupy Kapitałowej LOTOS wyniosła 19.326,3 mln PLN (+157,0 mln PLN vs. 31 grudnia 2015 roku).

Główne zmiany w pozycjach aktywów:

- wyższy o 700,8 mln PLN poziom należności z tytułu dostaw i usług związany głównie z wyższymi cenami produktów na koniec 2016 roku w porównaniu z cenami na koniec 2015 roku
- spadek o 328,5 mln PLN stanu aktywów z tytułu podatku odroczonego
- spadek o 168,0 mln PLN poziomu pozostałych aktywów, głównie na skutek:
  - wykorzystanych w 2016 roku środków pieniężnych z emisji akcji Grupy LOTOS S.A. przeznaczonych na realizację Projektu EFRA (-438,3 mln PLN)
  - środków pieniężnych stanowiących zabezpieczenie zobowiązań umownych dotyczących przyszłej likwidacji aktywów (+192,0 mln PLN)

- zwiększonych lokat (+103,7 mln PLN)
- spadek o 115,1 mln PLN stanu środków pieniężnych i ich ekwiwalentów
- niższy o 116,3 mln PLN poziom dodatniej wyceny instrumentów finansowych
- wzrost o 97,8 mln PLN poziomu zapasów, przede wszystkim zapasów obowiązkowych w związku z wyższymi cenami zapasów produktów i ropy utrzymywanych na koniec 2016 roku w porównaniu z zapasami na koniec 2015 roku
- wyższy o 83,3 mln PLN poziom rzeczowych aktywów trwałych związany z realizacją projektów inwestycyjnych (głównie w spółce LOTOS Asfalt z o.o.)

Pozycja finansowa – kapitał własny i zobowiązania (w mln PLN)

	31.12.2016	31.12.2015	31.12.2014	zmiana w 2016	%
Kapitał własny i zobowiązania	19 326,3	19 169,3	18 947,2	157,0	0,8%
Kapitał własny	8 610,9	7 712,2	8 258,5	898,7	11,7%
Kapitał podstawowy	184,9	184,9	184,9	0,0	0,0%
Nadwyżka ceny emisyjnej nad wartością nominalną akcji	2 228,3	2 228,3	2 229,6	0,0	0,0%
Kapitał rezerwowi z wyceny zabezpieczeń przepływów pieniężnych	-812,8	-700,9	-412,5	-111,9	16,0%
Zyski zatrzymane	6 945,5	5 928,5	6 191,0	1 017,0	17,2%
Różnice kursowe z przeliczenia	64,9	71,3	65,3	-6,4	-9,0%
Udziały niekontrolujące	0,1	0,1	0,2	0,0	0,0%
Zobowiązania długoterminowe	5 443,7	6 031,2	5 456,7	-587,5	-9,7%
Kredyty, pożyczki, obligacje oraz zobowiązania z tytułu leasingu finansowego	3 980,6	4 454,5	4 495,6	-473,9	-10,6%
Pochodne instrumenty finansowe	36,3	54,3	62,6	-18,0	-33,1%
Zobowiązania z tytułu podatku odroczonego	57,4	47,6	55,5	9,8	20,6%
Świadczenia pracownicze	168,5	182,2	185,4	-13,7	-7,5%
Pozostałe zobowiązania i rezerwy	1 200,9	1 292,6	657,6	-91,7	-7,1%
Zobowiązania krótkoterminowe	5 271,7	5 425,9	5 222,9	-154,2	-2,8%
Kredyty, pożyczki, obligacje oraz zobowiązania z tytułu leasingu finansowego	1 576,7	2 544,8	2 168,1	-968,1	-38,0%
Pochodne instrumenty finansowe	172,9	110,8	135,9	62,1	56,0%
Zobowiązania z tytułu dostaw i usług	1 718,2	1 232,5	1 692,8	485,7	39,4%
Zobowiązania z tytułu podatku dochodowego	49,2	11,8	4,7	37,4	316,9%
Świadczenia pracownicze	135,6	122,2	84,1	13,4	11,0%
Pozostałe zobowiązania i rezerwy	1 619,1	1 403,8	1 137,3	215,3	15,3%
Zobowiązania bezpośrednio związane z aktywami przeznaczonymi do sprzedaży	0,0	0,0	9,1	0,0	-

Wzrost stanu kapitału własnego Grupy Kapitałowej LOTOS na koniec 2016 roku do poziomu 8.610,9 mln PLN (+898,7 mln PLN vs. 2015) nastąpił głównie na skutek wzrostu poziomu zysków zatrzymanych o 1.017,0 mln PLN zredukowanego o odniesione na kapitał rezerwy ujemne różnice kursowych z wyceny zabezpieczeń przepływów pieniężnych skorygowanych o efekt podatkowy w kwocie 111,9 mln PLN.

Udział kapitału własnego w sumie pasywów wzrósł o 4,4 punkty procentowe (vs. 2015) i wyniósł 44,6%.

Główne zmiany w pozycjach zobowiązań (-741,7 mln PLN):

- niższy o 1.442,0 mln PLN stan kredytów, pożyczek, obligacji oraz zobowiązań z tytułu leasingu finansowego głównie na skutek częściowej spłaty kredytów walutowych oraz niższego wykorzystania kredytów w rachunku bieżącym przy równoczesnej wycenie kredytów walutowych po wyższym o 7,2% kursie walutowym na koniec roku 2016 roku
- wzrost poziomu zobowiązań z tytułu dostaw i usług o 485,7 mln PLN, przede wszystkim na skutek wyższych cen ropy zakupionej w listopadzie i grudniu 2016 roku w porównaniu do ropy zakupionej w analogicznym okresie 2015 roku
- wyższy o 123,6 mln PLN stan pozostałych zobowiązań i rezerw, przede wszystkim zobowiązań budżetowych wynikających głównie z wyższych zobowiązań z tytułu akcyzy, opłaty paliwowej i opłaty zapasowej

Dług finansowy Grupy Kapitałowej LOTOS na 31 grudnia 2016 roku osiągnął poziom 5.557,3 mln PLN (-1.442,0 mln PLN vs. 31 grudnia 2015 roku). Wskaźnik relacji długu finansowego skorygowanego o wolną gotówkę (w tym środki pieniężne przeznaczone na realizację celów emisji akcji serii D) do kapitału własnego wyniósł 55,9% (-18,0 punktów procentowych vs. 31 grudnia 2015 roku).

5.1.3 Skonsolidowane sprawozdanie z przepływów pieniężnych

Przepływy środków pieniężnych (w mln PLN)

	2016	2015	zmiana
Przepływy środków pieniężnych z działalności operacyjnej	2 653,9	1 488,1	1 165,8
Przepływy środków pieniężnych z działalności inwestycyjnej	-1 003,2	-1 162,0	158,8
Przepływy środków pieniężnych z działalności finansowej	-1 201,4	114,7	-1 316,1
Zmiana stanu środków pieniężnych netto	452,7	444,8	7,9
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty na początek okresu	278,1	-166,7	444,8
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty na koniec okresu	730,8	278,1	452,7

Stan środków pieniężnych w Grupie Kapitałowej LOTOS na 31 grudnia 2016 roku uwzględniający zadłużenie w rachunkach bieżących wyniósł 730,8 mln PLN. Przepływy pieniężne netto zwiększyły stan środków pieniężnych i ich ekwiwalentów w okresie dwunastu miesięcy 2016 roku o 452,7 mln PLN.

Z działalności operacyjnej Grupa Kapitałowa LOTOS wygenerowała 2.653,9 mln PLN dodatnich przepływów pieniężnych (+1.165,9 mln PLN vs. 2015 rok) głównie w związku z wypracowanym zyskiem netto

powiększonym o amortyzację, podatek dochodowy, wzrost stanu zobowiązań z tytułu dostaw i usług oraz zmniejszony o wzrost stanu należności z tytułu dostaw i usług.

Przepływy pieniężne z działalności inwestycyjnej wyniosły -1.003,2 mln PLN i obejmowały przede wszystkim wydatki na nabycie rzeczowych aktywów trwałych i pozostałych aktywów niematerialnych. Część nakładów inwestycyjnych na realizację Projektu EFRA ponoszonych w 2016 roku finansowana była ze środków z emisji akcji serii D Grupy LOTOS S.A. ulokowanych na wyodrębnionym rachunku bankowym.

Ujemne saldo przepływów pieniężnych z działalności finansowej w kwocie -1.201,4 mln PLN wynikało głównie z wydatków z tytułu spłaty kredytów i pożyczek i zapłaconych odsetek oraz wpływów z tytułu zaciągniętych kredytów i pożyczek oraz dodatniego rozliczenia pochodnych instrumentów finansowych.

5.1.4. Opis istotnych pozycji pozabilansowych w ujęciu podmiotowym, przedmiotowym i wartościowym

Informacja o istotnych zobowiązaniach warunkowych

- Na dzień 31 grudnia 2016 roku oraz 31 grudnia 2015 roku obowiązywały złożone przez Spółkę w dniu 17 lipca 2015 roku do Naczelnika Urzędu Celnego w Gdańsku dwa weksle z własnego wystawienia do kwot: 40.000 tys. zł i 200.000 tys. zł. Weksle te stanowią ryczałtowe zabezpieczenie dla przyszłych zobowiązań podatkowych z tytułu akcyzy na kwotę 800.000 tys. zł ważne do dnia 19 sierpnia 2017 roku
- Na dzień 31 grudnia 2016 roku oraz 31 grudnia 2015 roku obowiązywała wystawiona w dniu 17 czerwca 2008 roku przez spółkę LOTOS Petrobaltic S.A. bezwarunkowa i nieodwołalna gwarancja na rzecz rządu Norweskiego za działania spółki LOTOS Exploration and Production Norge AS w zakresie poszukiwań i wydobywania na Norweskim Szelfie Kontynentalnym. Spółka LOTOS Petrobaltic S.A. w wystawionej gwarancji zobowiązuje się ponieść pełną odpowiedzialność finansową tytułem zabezpieczenia wszelkich zobowiązań mogących powstać w związku z działalnością spółki LOTOS Exploration and Production Norge AS w ramach poszukiwań i wydobywania naturalnych złóż znajdujących się pod dnem morza, w tym składowania i transportu przy pomocy innych środków transportu niż statki na Norweskim Szelfie Kontynentalnym

Ponadto do zobowiązań warunkowych należy zaliczyć przyszłe zobowiązania inwestycyjne zaprezentowane przez Grupę w nocie 13.3 do skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

5.1.5. Ocena czynników i zdarzeń o nietypowym charakterze mających wpływ na wyniki z działalności

Najważniejsze czynniki i zdarzenia o nietypowym charakterze mające wpływ na osiągnięte wyniki operacyjne Grupy Kapitałowej w 2016 roku:

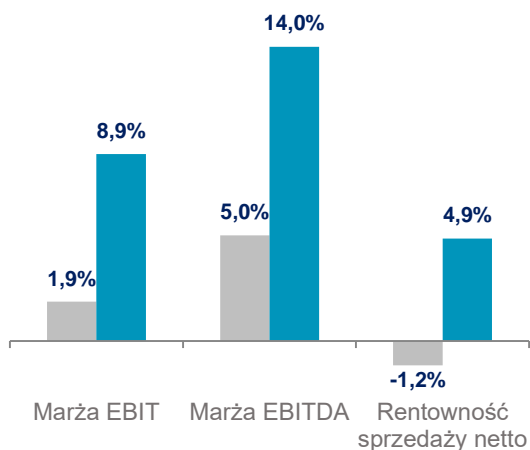
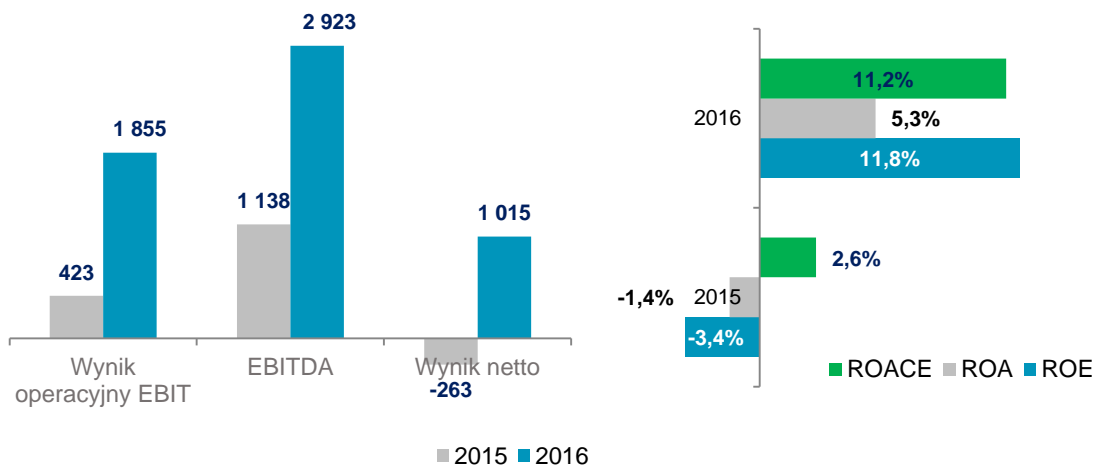
- Saldo odpisów aktualizujących aktywa i aktualizacji rezerw związanych ze złożami norweskimi -22 mln PLN
- Saldo odpisów aktualizujących aktywa i aktualizacji rezerw związanych z działalnością wydobywczą na Morzu Bałtyckim -61 mln PLN
- Odpis nakładów na złoża litewskie -5 mln PLN
- Odpisy aktualizujące wartość stacji paliw w kwocie -12 mln PLN
- Koszty związane z Polską Fundacją Narodową oraz rezerwa na pokrycie niedoboru uprawnień CO₂ w Grupie LOTOS S.A. na poziomie -38 mln PLN.

5.1.6. Ocena sytuacji ekonomiczno – finansowej przy pomocy analizy wskaźnikowej

Syntetycznej oceny sytuacji ekonomiczno – finansowej Grupy Kapitałowej LOTOS dokonano za pomocą analizy wskaźnikowej, badając kształtowanie się wartości wskaźników w obszarach rentowności, płynności, rotacji i zadłużenia.

Wskaźniki rentowności (w mln PLN lub %)

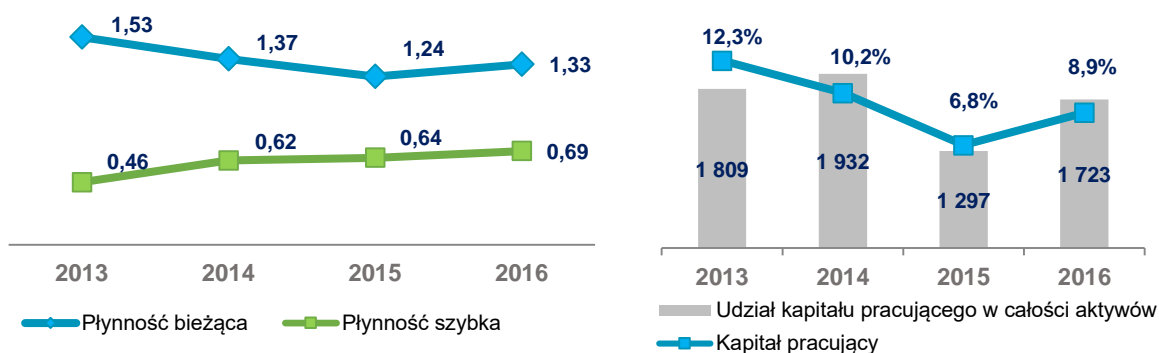

Poprawa wskaźników rentowności: wzrost wskaźników rentowności na poziomie operacyjnym i netto w związku z lepszymi wynikami finansowymi.

Obliczenie wskaźników rentowności

Marża EBIT	stosunek wyniku operacyjnego do sprzedaży netto
EBITDA	wynik operacyjny EBIT powiększony o amortyzację
Marża EBITDA	stosunek EBITDA do sprzedaży netto
Rentowność/deficytowość sprzedaży netto	stosunek wyniku netto do sprzedaży netto
Stopa zwrotu z kapitału własnego ROE	stosunek wyniku netto do wartości kapitału własnego na koniec okresu
Stopa zwrotu z aktywów ROA	stosunek wyniku netto do wartości aktywów na koniec okresu
Stopa zwrotu z kapitału zaangażowanego ROACE	stosunek wyniku operacyjnego po opodatkowaniu do wartości kapitału własnego powiększonego o dług netto na koniec okresu

Wskaźniki płynności (w mln PLN , wartości bezwzględnej lub %)

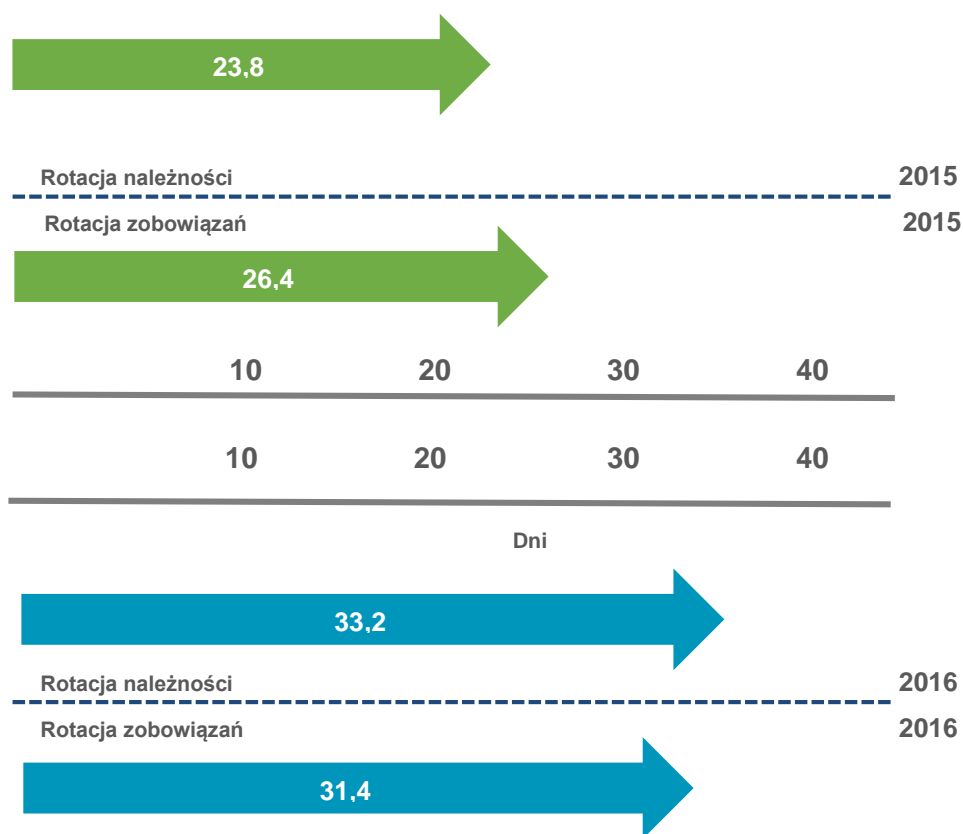

- wskaźnik płynności bieżącej (1,33) na poziomie wyższym od poziomu z poprzedniego roku (+7,1%) na skutek wzrostu stanu aktywów obrotowych (+4,0%) przy spadku zobowiązań krótkoterminowych (-2,8%)
- wskaźnik płynności szybkiej (0,69) na poziomie zbliżonym do poziomu z poprzedniego roku (0,64)
- wzrost poziomu kapitału pracującego o 426,1 mln PLN w związku ze wzrostem (+271,9 mln PLN) stanu aktywów obrotowych przy spadku stanu zobowiązań krótkoterminowych (-154,2 mln PLN) oraz wzrost jego udziału w całości aktywów

Obliczenie wskaźników płynności

Płynność bieżąca	stosunek aktywów obrotowych do wartości zobowiązań krótkoterminowych (dane z końca okresu)
Płynność szybka	stosunek aktywów obrotowych pomniejszonych o zapasy do wartości zobowiązań krótkoterminowych (dane z końca okresu)
Kapitał pracujący	wartość aktywów obrotowych pomniejszonych o zobowiązania krótkoterminowe (dane z końca okresu)
Udział kapitału pracującego w całości aktywów	stosunek kapitału pracującego do wartości aktywów (dane z końca okresu)

Cykle rotacji (w dniach)

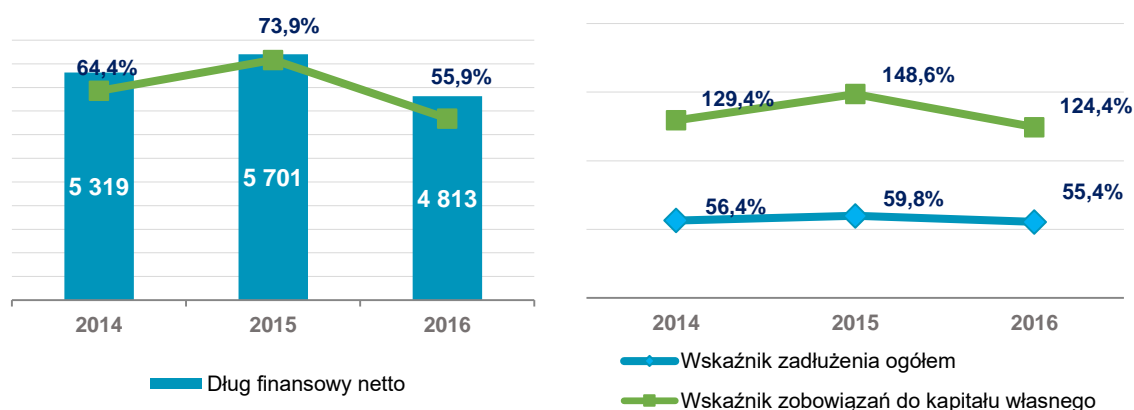

- cykl obrotu należności w 2016 roku na poziomie 33,3 dnia (+9,5 dnia od poziomu 2015 roku) z powodu wzrostu średniego stanu należności z tytułu dostaw i usług (+28,6%) przy spadku wartości przychodów ze sprzedaży (-7,8%)
- wzrost o 5 dni wskaźnika rotacji zobowiązań z powodu wzrostu średniego stanu zobowiązań z tytułu dostaw i usług (+0,9%) przy spadku kosztu własnego sprzedaży (-15,0%)

Obliczenie wskaźników rotacji

Rotacja należności w dniach	stosunek średniej wysokości należności z tytułu dostaw i usług do sprzedaży netto, pomnożony przez 366 dni
Rotacja zobowiązań w dniach	stosunek średniej wysokości zobowiązań z tytułu dostaw i usług do kosztu własnego sprzedaży, pomnożony przez 366 dni

Wskaźniki struktury kapitału i zdolności obsługi zadłużenia (w mln PLN lub %)

- spadek wskaźnika udziału zobowiązań w finansowaniu aktywów o 4,3 punktów procentowych na skutek spadku stanu zobowiązań (-6,5%) przy wzroście aktywów (+0,8%)
- spadek o 18,0 punktów procentowych relacji między długiem finansowym netto a kapitałem własnym (dźwignia finansowej) w związku ze spadkiem długu finansowego netto (-15,6%) przy wzroście kapitału własnego (+11,7%)
- spadek o 24,1 punktów procentowych wskaźnika zobowiązań do kapitału własnego jest efektem spadku (-6,5%) zobowiązań przy wzroście kapitału własnego (+11,7%)

Obliczenie wskaźników struktury kapitału i zdolności obsługi zadłużenia

Wskaźnik zadłużenia ogółem	stosunek zobowiązań ogółem do wartości aktywów (dane z końca okresu)
Dług finansowy netto	wartość kredytów, pożyczek, obligacji i zobowiązań leasingowych długoterminowych oraz krótkoterminowych pomniejszona o środki pieniężne oraz środki pieniężne z emisji akcji (dane z końca okresu)
Relacja zadłużenia netto do kapitałów własnych (dźwignia finansowa)	stosunek długu finansowego netto do kapitału własnego (dane z końca okresu)
Wskaźnik zobowiązań do kapitału własnego	stosunek zobowiązań ogółem do wartości kapitału własnego (dane z końca okresu)

5.1.7. Wykorzystanie wpływów z emisji w ramach realizacji celów emisyjnych

W 2016 roku kontynuowano prace w zakresie realizacji projektów inwestycyjnych, na które pozyskane zostały środki w ramach emisji akcji zwykłych na okaziciela serii D w drodze oferty publicznej zakończonej w styczniu 2015 roku. Szerszy opis statusu tych projektów znajduje się w rozdziale 2.2.

5.1.8. Objaśnienie różnic pomiędzy wynikami finansowymi a wcześniej publikowanymi prognozami wyników na 2016 rok

Grupa LOTOS S.A. nie publikowała prognoz skonsolidowanych wyników finansowych dotyczących 2016 rok.

5.1.9. Analiza jednostkowych wyników i sytuacji finansowej Grupy LOTOS S.A.

Przychody netto ze sprzedaży Grupy LOTOS S.A. w 2016 roku osiągnęły poziom 18.110,0 mln PLN (-11,6% vs. 2015), przede wszystkim na skutek niższych notowań produktów naftowych na rynkach światowych. Średnia cena sprzedaży netto w Spółce w 2016 roku wyniosła 1.652 PLN/t (-231 PLN/t, -12,2% vs. 2015).

Ogółem masa sprzedaży produktów, towarów i materiałów ropopochodnych w Spółce w 2016 roku wyniosła 10.961,8 tys. ton, (+82,5 tys. ton vs. 2015). Udział sprzedaży krajowej w ogólnej masie sprzedaży wzrósł o 4,2 punktów procentowych.

Koszt własny sprzedaży Spółki wyniósł w 2016 roku 15.578,2 mln PLN (-18,6% vs. 2015). Spadek kosztu własnego sprzedaży o 3.570,2 mln PLN przy niższych o 2.372,3 mln PLN przychodach ze sprzedaży spowodował wzrost wyniku na sprzedaży o 1.197,9 mln PLN. Zysk na sprzedaży w Spółce w 2016 roku osiągnął poziom 2.531,8 mln PLN. Średni jednostkowy koszt własny ukształtował się na poziomie 1.421 PLN/t, (-339 PLN/t, -19,3% vs. 2015) i był niższy od średniej ceny sprzedaży netto o 231 PLN/t.

Spadek kosztów sprzedaży o 1,2% związany jest głównie z niższym o 10,5% wolumenem sprzedaży zagranicznej w 2016 roku.

Koszty ogólnego zarządu w Spółce w 2016 roku obniżyły się o 11,0% głównie na skutek niższego poziomu kosztów świadczeń pracowniczych.

Saldo na pozostałej działalności operacyjnej w 2016 roku było ujemne i wyniosło -67,1 mln PLN (w 2015 roku wyniosło -139,2 mln PLN).

Grupa LOTOS S.A. wykazała za 2016 rok zysk operacyjny na poziomie 1.487,9 mln PLN (+1.304,1 mln PLN vs. 2015). Na wzrost zysku operacyjnego wpływ miał rosnący trend notowań ropy i produktów naftowych w 2016 roku w porównaniu z malejącym trendem w roku poprzednim, wyższy kurs dolara w 2016 roku, wyższy dyferencjał dla ropy Ural oraz niższe ceny gazu kupowanego przez rafinerię na zużycie własne.

Sprawozdanie z całkowitych dochodów Grupy LOTOS S.A. (w mln PLN)

	2016	2015	2016-2015	2016/2015
Przychody ze sprzedaży	18 110,0	20 482,3	-2 372,3	-11,6%
Koszt własny sprzedaży	-15 578,2	-19 148,4	3 570,2	-18,6%
Wynik na sprzedaży	2 531,8	1 333,9	1 197,9	89,8%
Koszty sprzedaży	-774,9	-784,1	9,2	-1,2%
Koszty ogólnego zarządu	-201,9	-226,8	24,9	-11,0%
Pozostałe przychody operacyjne	24,6	34,0	-9,4	-27,6%
Pozostałe koszty operacyjne	-91,7	-173,2	81,5	-47,1%
Wynik operacyjny	1 487,9	183,8	1 304,1	709,5%
Przychody finansowe	143,0	212,0	-69,0	-32,5%
Koszty finansowe	-202,8	-416,5	213,7	-51,3%
Wynik przed opodatkowaniem	1 428,1	-20,7	1 448,8	-
Podatek dochodowy	-267,3	-16,4	-250,9	1.529,9%
Wynik netto	1 160,8	-37,1	1 197,9	-

Główne czynniki wpływające na wynik działalności finansowej Spółki w wysokości -59,8 mln PLN:

- otrzymane w 2015 roku dywidendy +115,9 mln PLN
- ujemne różnice kursowe w wysokości -56,0 mln PLN
- skompensowane odsetki od zadłużenia, przychody odsetkowe, prowizje i gwarancje bankowe w wysokości -123,8 mln PLN

Wynik działalności finansowej Grupy LOTOS S.A. w 2016 roku (-59,8 mln PLN) oraz podatek dochodowy (-267,3 mln PLN) obniżyły wynik operacyjny Spółki za 2016 rok do poziomu 1.160,8 mln PLN.

Pozycja finansowa Grupy LOTOS S.A. – aktywa (w mln PLN)

	31.12.2016	31.12.2015	zmiana	%
Aktywa razem	14 530,6	13 909,9	620,7	4,5%
Aktywa trwałe razem	8 327,5	8 357,3	-29,8	-0,4%
Rzeczowe aktywa trwałe	6 045,0	6 114,8	-69,8	-1,1%
Aktywa niematerialne	104,6	110,7	-6,1	-5,5%
Udziały i akcje	1 670,5	1 670,6	-0,1	0,0%
Aktywa z tytułu podatku odroczonego	18,5	216,3	-197,8	-91,4%
Pochodne instrumenty finansowe	20,8	0,7	20,1	2.871,4%
Pozostałe aktywa długoterminowe	468,1	244,2	223,9	91,7%
Aktywa obrotowe razem	6 203,1	5 552,6	650,5	11,7%
Zapasy	3 092,8	2 902,8	190,0	6,5%
Należności z tytułu dostaw i usług	2 078,5	1 309,0	769,5	58,8%
Pochodne instrumenty finansowe	79,8	206,9	-127,1	-61,4%
Pozostałe aktywa krótkoterminowe	401,3	604,6	-203,3	-33,6%
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty	550,7	529,3	21,4	4,0%

Na dzień 31 grudnia 2016 roku suma bilansowa Spółki wyniosła 14.530,6 mln PLN.

Główne czynniki zmiany poziomu aktywów (+620,7 mln PLN):

- wzrost o 769,5 mln PLN poziomu należności z tytułu dostaw i usług, głównie na skutek wyższych cen produktów rafineryjnych
- wzrost o 190,0 mln PLN poziomu zapasów, w tym zapasów obowiązkowych w związku z wyższymi cenami produktów i ropy
- spadek o 197,8 mln PLN wysokości aktywa z tytułu podatku odroczonego
- niższy o 107,0 mln PLN poziom dodatniej wyceny instrumentów finansowych

Pozycja finansowa Grupy LOTOS S.A. – kapitał własny i zobowiązania (w mln PLN)

	31.12.2016	31.12.2015	zmiana	%
Kapitał własny i zobowiązania	14 530,6	13 909,9	620,7	4,5%
Kapitał własny razem	7 069,6	6 020,0	1 049,6	17,4%
Kapitał podstawowy	184,9	184,9	0,0	0,0%
Nadwyżka ceny emisyjnej nad wartością nominalną akcji	2 228,3	2 228,3	0,0	0,0%
Kapitał rezerwowy z wyceny zabezpieczeń przepływów pieniężnych	-812,8	-700,9	-111,9	-16,0%
Zyski zatrzymane	5 469,2	4 307,7	1 161,5	27,0%
Zobowiązania długoterminowe razem	3 312,5	3 623,4	-310,9	-8,6%
Kredyty	3 201,3	3 501,7	-300,4	-8,6%
Pochodne instrumenty finansowe	31,1	54,1	-23,0	-42,5%
Świadczenia pracownicze	61,1	67,0	-5,9	-8,8%
Pozostałe rezerwy i zobowiązania	19,0	0,6	18,4	3.066,7%
Zobowiązania krótkoterminowe razem	4 148,5	4 266,5	-118,0	-2,8%
Kredyty	1 083,6	1 960,2	-876,6	-44,7%
Pochodne instrumenty finansowe	150,4	110,8	39,6	35,7%
Zobowiązania z tytułu dostaw i usług	1 598,2	1 112,3	485,9	43,7%
Zobowiązania z tytułu podatku dochodowego	43,9	0,0	43,9	-
Świadczenia pracownicze	48,3	44,0	4,3	9,8%
Pozostałe zobowiązania i rezerwy	1 224,1	1 039,2	184,9	17,8%

Stan kapitału własnego Grupy LOTOS S.A. na koniec 2016 roku wyniósł 7.069,6 mln PLN (+1.049,6 mln PLN vs. 2015). Wzrost ten nastąpił głównie na skutek zysku netto w wysokości 1.160,8 mln PLN za 2016 rok skorygowanego o odniesione na kapitał rezerwy ujemne różnice kursowe z wyceny zabezpieczeń przepływów pieniężnych zmniejszone o efekt podatkowy w kwocie -111,9 mln PLN.

Udział kapitału własnego w sumie pasywów wzrósł z 43,3% w 2015 roku do 48,7 % w 2016 roku.

Główne czynniki zmiany poziomu zobowiązań (-428,9 mln PLN):

- niższy o 1.177,0 mln PLN stan kredytów głównie na skutek spłaty kredytów inwestycyjnych i na finansowanie zapasów w łącznej kwocie 947,8 mln PLN oraz niższego o 546,6 mln PLN wykorzystania kredytów w rachunku bieżącym przy równoczesnej wycenie kredytów walutowych po wyższym o 7,2% kursie walutowym na koniec roku 2016 roku
- wzrost poziomu zobowiązań z tytułu dostaw i usług o 485,9 mln PLN, przede wszystkim na skutek wyższych cen ropy zakupionej w listopadzie i grudniu 2016 roku w porównaniu do ropy zakupionej w analogicznym okresie 2015 roku
- wyższy o 203,3 mln PLN stan pozostałych zobowiązań i rezerw, przede wszystkim zobowiązań budżetowych wynikających głównie z wyższych zobowiązań z tytułu akcyzy, opłaty paliwowej i opłaty zapasowej

Zadłużenie finansowe Grupy LOTOS S.A. na 31 grudnia 2016 roku osiągnęło poziom 4.284,9 mln PLN (-1.177,0 mln PLN vs. 31 grudnia 2015 roku). Wskaźnik relacji długu finansowego skorygowanego o wolną gotówkę do kapitału własnego wyniósł 52,8% (-28,0 punktów procentowych vs. 31 grudnia 2015 roku).

Przepływy środków pieniężnych Grupy LOTOS S.A. (w mln PLN)

Przepływy środków pieniężnych	2016	2015	zmiana
Przepływy środków pieniężnych z działalności operacyjnej	1 526,6	654,0	872,6
Przepływy środków pieniężnych z działalności inwestycyjnej	-83,8	-689,7	605,9
Przepływy środków pieniężnych z działalności finansowej	-875,5	192,8	-1 068,3
Zmiana stanu środków pieniężnych netto	568,0	157,4	410,6
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty na początek okresu	-31,1	-188,5	157,4
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty na koniec okresu	536,9	-31,1	568,0

Stan środków pieniężnych w Spółce na 31 grudnia 2016 roku uwzględniający zadłużenie w rachunkach bieżących wyniósł 536,9 mln PLN. Wielkość przepływów pieniężnych netto w okresie dwunastu miesięcy 2016 roku wyniosła 568,0 mln PLN (+410,6 mln PLN vs. 2015).

Z działalności operacyjnej Spółka wygenerowała 1.526,6 mln PLN dodatnich przepływów pieniężnych (+872,6 mln PLN vs. 2015) głównie na skutek zysku netto 2015 roku powiększonego o amortyzację.

Przepływy pieniężne z działalności inwestycyjnej wyniosły w 2016 roku -83,8 mln PLN i obejmowały przede wszystkim wydatki związane z zakupem rzeczowych aktywów trwałych i z pożyczkami udzielonymi jednostkom powiązanim oraz dodatnie przepływy związane z systemem cash pool i otrzymane dywidendy.

Ujemne saldo przepływów pieniężnych z działalności finansowej w kwocie -875,5 mln PLN wynikało głównie z wydatków z tytułu spłaty kredytów i zapłaconych odsetek pomniejszonych o dodatnie rozliczenie pochodnych instrumentów finansowych.

5.2. Główne inwestycje krajowe i zagraniczne oraz inwestycje kapitałowe

5.2.1. Inwestycje rzeczowe

W 2016 roku Grupa Kapitałowa LOTOS poniosła **nakłady inwestycyjne** w kwocie **1 285,5 mln PLN** czego największą pozycję stanowiły nakłady związane z projektem instalacji opóźnionego koksowania (Projekt EFRA), wydobywaniem zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego dotyczące głównie złoża B8 na Morzu Bałtyckim, a także eksploatacją złóż Sleipner i Heimdal w Norwegii.

Ponadto Grupa w 2016 roku poniosła nakłady inwestycyjne na rozbudowę i modernizację sieci stacji paliw oraz budowę instalacji Węzła Odzysku Wodoru (WOW).

Nakłady inwestycyjne Grupy Kapitałowej LOTOS poniesione w 2016 roku w podziale na kluczowe projekty inwestycyjne w segmencie produkcji i handlu (w mln PLN)

Segment Produkcji i Handlu	2016
EFRA	672,6
Węzeł Odzysku Wodoru (WOW)	55,8
Rozwój sieci stacji paliw	106,7
Pozostałe	100,5

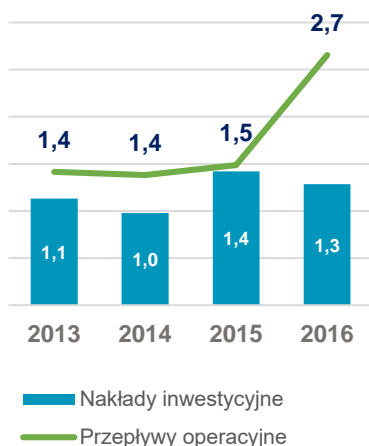
Nakłady inwestycyjne Grupy Kapitałowej LOTOS poniesione w 2016 roku w podziale na kluczowe projekty inwestycyjne w segmencie wydobywczym (w mln PLN)

Segment Wydobywczy	2016
Złoże B8	212,4
Norwegia Sleipner	61,4
Norwegia Heimdal	34,8
Pozostałe	41,3

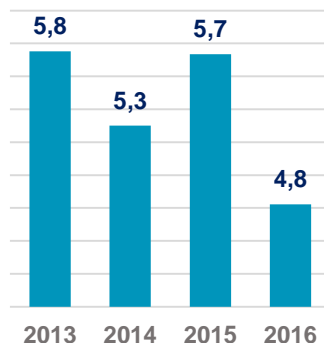
5.2.2. Inwestycje kapitałowe

W 2016 roku Grupa LOTOS S.A. nie poczyniła inwestycji kapitałowych poza grupą jednostek powiązanych, szerzej opisanych w rozdziale 6.1.2. Zmiany własnościowe w Grupie Kapitałowej LOTOS.

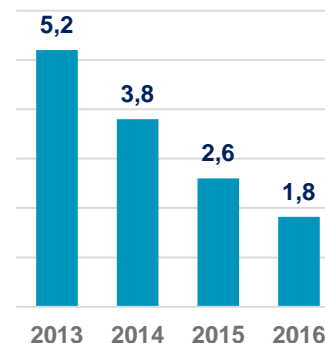
Nakłady inwestycyjne vs. przepływy z działalności operacyjnej (w mld PLN)

Zadłużenie netto na koniec okresu (w mld PLN)

Dług netto/EBITDA wg LIFO

Finansowanie inwestycji rozwojowych dzięki generowanej gotówce

Obniżenie zadłużenia netto pomimo umocnienia się kursu USD/PLN

Wskaźnik długu netto/EBITDA wg LIFO zapewniający bezpieczeństwo finansowe

5.2.3. Ocena możliwości realizacji zamierzeń inwestycyjnych, w tym inwestycji kapitałowych w porównaniu do wielkości posiadanych środków

W 2016 roku spółki Grupy Kapitałowej LOTOS efektywnie zarządzały swoją sytuacją płynnościową. Poziom zadłużenia Grupy LOTOS S.A. jest obsługiwany na bieżąco, a w całym 2016 roku Spółka spłaciła część zadłużenia związanego z inwestycjami w ramach Programu 10+. Relacja zadłużenia netto²³ do kapitałów własnych obniżyła się o 18 punktów procentowych (z 73,9% do 55,9%).

Tym samym kluczowy parametr opisujący zdolność spółki do obsługi zadłużenia długo netto/EBITDA wg LIFO²⁴ obniżył się do 1,8 na dzień 31.12.2016 roku z 2,6 na dzień 31.12.2015 i 3,8 na dzień 31.12.2014.

²³ Zadłużenie długo i krótkoterminowe minus gotówka oraz jej ekwiwalenty oraz środki z emisji akcji zwykłych serii D

²⁴ EBITDA wg LIFO z wyłączeniem zdarzeń jednorazowych, wg szacunków zarządu spółki

5.3. Finansowanie

5.3.1. Informacje na temat kredytów i pożyczek

Informacje na temat kredytów i pożyczek na temat kredytów i pożyczek grupy kapitałowej LOTOS na dzień 31 grudnia 2016 roku

Nazwa (firma) banku/ jednostki ze wskazaniem formy prawnej	Kwota kredytu / pożyczki wg umowy		Kwota kredytu / pożyczki pozostała do spłaty				Termin spłaty części		Warunki finansowe (warunki oprocentowania, sposób płacenia odsetek, inne)	Zabezpieczenia
			(część krótkoterminowa)		(część długoterminowa)					
	PLN	Waluta	PLN	Waluta	PLN	Waluta	krótko- terminowej	długo- terminowej		
	(mln)	(mln)	(mln)	(mln)	(mln)	(mln)				
Konsorcjum banków (1)	-	400,0 USD	836,3	200,1 USD	-	-	20.12.2017	-	oprocentowanie oparte o 3M lub 6M LIBOR USD w zależności od wybranego w danym momencie okresu odsetkowego + marża bankowa	zastaw rejestrowy na zapasach, zastaw rejestrowy na rachunkach bankowych, cesja z umów ubezpieczenia zapasów, cesja z umów przechowywania zapasów, poddanie się egzekucji
Konsorcjum banków (2)	-	1.125,0 USD	418,2	99,8 USD	2.339,5	558,1 USD	15.10.2017	15.01.2021	oprocentowanie oparte o 1M, 3M lub 6M LIBOR USD w zależności od wybranego w danym momencie okresu odsetkowego + marża bankowa	hipoteka, zastaw rejestrowy na ruchomościach istniejących i przyszłych, zastaw rejestrowy na rachunkach bankowych, cesja z umów ubezpieczenia dotyczących rafinerii w Gdańsku, cesja umów licencyjnych oraz sprzedaży o wartości powyżej 10 mln PLN/rok, poddanie się egzekucji
Konsorcjum banków (3)	-	425,0 USD	159,5	37,7 USD	861,7	203,7 USD	15.10.2017	15.01.2021	oprocentowanie stałe	

Nazwa (firma) banku/ jednostki ze wskazaniem formy prawnej	Kwota kredytu / pożyczki wg umowy		Kwota kredytu / pożyczki pozostała do spłaty				Termin spłaty części		Warunki finansowe (warunki oprocentowania, sposób płacenia odsetek, inne)	Zabezpieczenia
			(część krótkoterminowa)		(część długoterminowa)					
	PLN	Waluta	PLN	Waluta	PLN	Waluta	krótko- terminowej	długo- terminowej		
	(mln)	(mln)	(mln)	(mln)	(mln)	(mln)				
Konsorcjum banków (4)	200,0 USD lub równowartość		13,7	-	-	-			oprocentowanie oparte o LIBOR 3M dla środków wykorzystanych w USD, WIBOR 3M dla wykorzystania w PLN oraz EURIBOR 3M dla wykorzystania w	
			0,2	0,04 USD	-	-	Kredyt w rachunku bieżącym	-		
			0,001	0 EUR	-	-				
Konsorcjum banków (5)	150,0	-	16,7	-	91,8	-	31.12.2017	30.06.2023	WIBOR 3M + marża bankowa	hipoteki
Bank PEKAO S.A.	20,0	-	5,1	-	4,0	-	31.12.2017	31.12.2018	WIBOR 3M + marża bankowa	hipoteki
PKO BP S.A.	20,0	-	4,0	-	4,0	-	31.12.2017	31.12.2018	WIBOR 3M + marża bankowa	hipoteki
Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Gdańsku	5,0	-	1,3	-	-	-	30.11.2017	30.11.2017	0,8 stopy redyskontowej weksli, nie mniej niż 3%	weksel in blanco, przelew wierzytelności
Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Gdańsku	6,9	-	0,7	-	4,9	-	30.11.2017	31.07.2024	0,8 stopy redyskontowej weksli, nie mniej niż 3%	weksel in blanco, przelew wierzytelności

Nazwa (firma) banku/ jednostki ze wskazaniem formy prawnej	Kwota kredytu / pożyczki wg umowy		Kwota kredytu / pożyczki pozostała do spłaty				Termin spłaty części		Warunki finansowe (warunki oprocentowania, sposób płacenia odsetek, inne)	Zabezpieczenia
			(część krótkoterminowa)		(część długoterminowa)					
	PLN	Waluta	PLN	Waluta	PLN	Waluta	krótko- terminowej	długo- terminowej		
	(mln)	(mln)	(mln)	(mln)	(mln)	(mln)				
Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Katowicach	1,2	-	0,5	-	0,4	-	31.12.2017	31.05.2019	0,95 stopy redyskontowej weksli, nie mniej niż 3%	przelew wierzytelności
PKO BP S.A.	-	80,0 USD	64,2	15,3 USD	75,4	18,0 USD	31.12.2017	31.12.2018	LIBOR 1M + marża bankowa	zastaw i gwarancja
PKO BP S.A.	-	105,0 USD	84,1	20,1 USD	96,3	22,9 USD	31.12.2017	31.12.2018	LIBOR 1M + marża bankowa	zastaw i gwarancja
Konsorcjum banków (6)	-	30,0 USD	29,2	6,9 USD	31,1	7,4 USD	30.12.2017	30.06.2019	LIBOR 6M + marża bankowa	zastaw rejestrowy na zapasach, zastaw rejestrowy na rachunkach bankowych, cesja praw z umów sprzedaży, zastaw na udziałach jednostek zależnych
Agencja Rozwoju Przemysłu S.A.	100,0	-	10,1	-	64,0	-	31.12.2016	31.01.2021	WIBOR 1M + marża bankowa	zastaw rejestrowy na udziałach, zastaw finansowy na udziałach, cesja praw z polis ubezpieczeniowych, weksel in blanco
Konsorcjum banków (7)	100,0	-	10,0	-	72,5	-	31.12.2017	31.03.2025	WIBOR 3M + marża bankowa	hipoteki
	-	382,0 USD	(0,8)	-	-	-	31.12.2017	-	LIBOR 3M lub LIBOR 6M + marża bankowa	hipoteka kaucyjna, zastawy rejestrowe na zapasach, na zbiorze wszystkich rzeczy i praw, na wierzytelnościach, pełnomocnictwa do rachunków bankowych, oświadczenia o

Nazwa (firma) banku/ jednostki ze wskazaniem formy prawnej	Kwota kredytu / pożyczki wg umowy		Kwota kredytu / pożyczki pozostała do spłaty				Termin spłaty części		Warunki finansowe (warunki oprocentowania, sposób płacenia odsetek, inne)	Zabezpieczenia
			(część krótkoterminowa)		(część długoterminowa)					
	PLN	Waluta	PLN	Waluta	PLN	Waluta	krótko- terminowej	długo- terminowej		
	(mln)	(mln)	(mln)	(mln)	(mln)	(mln)				
Konsorcjum instytucji finansowych (8)			1,8	0,4 USD	92,3	38,5 USD	-	31.12.2024	poddaniu się egzekucji, cesja praw z umów projektowych, ubezpieczeniowych i kontraktów handlowych, zastaw na udziałach Jednostki Dominującej w spółce LOTOS Asphalt Sp. z o.o., cesja praw z umowy pożyczki warunkowej	
Bank Millennium S.A.	50,9	-	5,1	-	37,3	-	31.12.2017	30.04.2025	WIBOR 3M + marża bankowa pierwszorzędna hipoteka, pierwszorzędny zastaw rejestrowy, cesja wierzytelności, cesja praw z polis ubezpieczeniowych majątki	
PKO BP S.A.	100	-	10,1	-	64,0	-	31.12.2016	31.01.2021	WIBOR 1M + marża zastaw rejestrowy na udziałach, zastaw finansowy na udziałach, cesja praw z polis ubezpieczeniowych	
Środki zgromadzone na lokatach bankowych zabezpieczających spłatę odsetek oraz rat kapitałowych*	-	-	(344,3)	(82,4) USD	-	-	-	-	-	
	RAZEM		76,5	-	343,1	-				
			1.249,2	297,9 USD	3.496,1	848,6 USD				
			1.325,7	-	3.839,2	-				

Marże bankowe dotyczące zaciągniętych kredytów i pożyczek mieszczą się w przedziale 0,30 pp. – 4,00 pp.

Konsorcjum banków (1): Pekao S.A., Société Générale S.A., Bank Handlowy w Warszawie S.A., mBank S.A., Industrial and Commercial Bank of China (Europe) S.A. (Spółka Akcyjna) Oddział w Polsce. Skład konsorcjum uległ zmianie w wyniku podpisania w dniu 21 października 2016 roku aneksu do umowy kredytowej, co szerzej opisano poniżej.

Konsorcjum banków (2): Banco Bilbao Vizcaya Argentaria S.A., MUFG Bank (Europe) N.V., Pekao S.A., BNP Paribas Fortis SA/NV, Credit Agricole CIB (dawniej Calyon), DNB Bank Polska S.A., ING Bank Śląski S.A., KBC Bank NV London, PKO BP S.A., Société Générale S.A., Bank Zachodni WBK S.A., BGŻ BNP Paribas Bank Polska S.A., Sumitomo Mitsui Banking Corporation Europe Ltd.,

Konsorcjum banków (3): Banco Bilbao Vizcaya Argentaria S.A., BNP Paribas Fortis NV,

Konsorcjum banków (4): Pekao S.A., PKO BP S.A., BNP Paribas S.A. Oddział w Polsce, ING Bank Śląski S.A., BGŻ BNP Paribas Bank Polska S.A.,

Konsorcjum banków (5): Pekao S.A., PKO BP S.A.,

Konsorcjum banków (6): Pekao S.A., mBank S.A

Konsorcjum banków (7): Bank Gospodarstwa Krajowego, Bank Millennium S.A., Pekao S.A., Bank Zachodni WBK S.A., PKO BP S.A., Powszechny Zakład Ubezpieczeń S.A., Powszechny Zakład Ubezpieczeń na Życie S.A. oraz Société Générale S.A.

*Grupa LOTOS S.A. na dzień 31 grudnia 2016 dokonała skompensowania składnika aktywów finansowych (środków zabezpieczonych na spłatę zobowiązań kredytowych) i zobowiązania finansowego z tytułu otrzymanych kredytów i wykazała zgodnie z MSR 32 „Instrumenty finansowe: prezentacja” w sprawozdaniu z sytuacji finansowej w kwocie netto, gdyż posiada ważny tytuł prawny do dokonania kompensaty ujętych kwot oraz zamierza jednocześnie zrealizować składnik aktywów i wykonać zobowiązanie. Gromadzenie środków na spłatę zobowiązań kredytowych wynika wprost z ustaleń zawartych w dokumentacji kredytowej dotyczącej kredytów inwestycyjnych związanych z finansowaniem Programu 10+ oraz z kredytem na refinansowanie i finansowanie zapasów. Spółka jest zobowiązana do zabezpieczenia i utrzymywania środków na spłatę rat kapitałowych i odsetek przypadających do spłaty w okresie do 6 miesięcy. Prezentacja netto służy odzwierciedleniu oczekiwanych przyszłych przepływów pieniężnych z rozliczenia dwóch lub więcej instrumentów finansowych

Kredyty bankowe Jednostki Dominującej

Kredyt na refinansowanie i finansowanie zapasów

Na dzień 31 grudnia 2016 roku wykorzystanie kredytu na refinansowanie i finansowanie zapasów udzielonego przez Konsorcjum banków (1), w kwocie nominalnej wynosi 835,9 mln zł (200 mln USD).

Zmiany w umowie kredytowej na refinansowanie i finansowanie zapasów

W dniu 21 października 2016 roku podpisany został aneks do umowy na finansowanie i refinansowanie zapasów, zawartej dnia 10 października 2012 roku, skutkujący przedłużeniem o 12 miesięcy (tj. do dnia 20 grudnia 2017 roku) okresu obowiązywania umowy oraz obniżeniem kwoty kredytu z 400 mln USD do 345 mln USD. Warunki finansowe kredytowania dostosowano do aktualnej sytuacji rynkowej.

Zmiany do umowy kredytowej weszły w życie z dniem 20 grudnia 2016 roku. W tym dniu dokonano również częściowej spłaty kredytu w wysokości 421,5 mln zł (100 mln USD).

Kredyty inwestycyjne

Na dzień 31 grudnia 2016 roku kredyty inwestycyjne, udzielone przez Konsorcja banków (2) i (3), związane z finansowaniem inwestycji w ramach Programu 10+, wykorzystane były w kwocie nominalnej 3.794,7 mln zł (908 mln USD). Na dzień 31 grudnia 2015 roku była to kwota 4.074,8 mln zł (1.044,5 mln USD).

Kredyty obrotowe

Kredyt na finansowanie kapitału obrotowego został udzielony Grupie LOTOS S.A. w formie kredytów w rachunkach bieżących i jest wykorzystywany przez Spółkę w miarę zapotrzebowania Spółki na kapitał obrotowy.

Ponadto Jednostka Dominująca ma możliwość korzystania z kredytów obrotowych w łącznej kwocie 400 mln zł. Na dzień 31 grudnia 2016 roku ani 31 grudnia 2015 roku Spółka nie wykazywała zobowiązań z tego tytułu.

Umowa na finansowanie Projektu EFRA

W dniu 30 czerwca 2015 roku spółka LOTOS Asphalt Sp. z o.o. i konsorcjum instytucji finansowych podpisały umowę kredytową (wraz z umowami towarzyszącymi), której celem jest uzupełnienie środków niezbędnych do sfinansowania realizacji Projektu EFRA. Umowa obejmuje udzielenie dwóch kredytów:

- inwestycyjnego – w wysokości do 432 mln USD (1.626 mln zł wg średniego kursu NBP na dzień 30 czerwca 2015 roku), którego termin spłaty przypada na dzień 21 grudnia 2024 roku,
- obrotowego – w wysokości do 300 mln zł, którego wypłata nastąpi w dwóch transzach:
  - do 100 mln zł, z terminem spłaty do 30 czerwca 2020 roku,
  - do 200 mln zł, z terminem spłaty do 21 grudnia 2024 roku.

W dniu 10 maja 2016 roku dokonano redukcji kwoty kredytu inwestycyjnego udzielonego na mocy umowy z dnia 30 czerwca 2015 roku. W wyniku redukcji całkowita kwota kredytu możliwa do wykorzystania zmniejszyła się z 432 mln USD do 382 mln USD. Zmniejszenia kwoty kredytu dokonano na wniosek spółki

LOTOS Asphalt Sp. z o.o. w ramach wynikających ze wspomnianej umowy uprawnień przysługujących spółce. Pozostałe warunki umowy nie uległy zmianie.

Oprocentowanie kredytu inwestycyjnego oparte jest o stawkę 3M lub 6M LIBOR, w zależności od przyjętego okresu odsetkowego, a kredytu obrotowego o stawkę 1M WIBOR.

Podstawowymi zabezpieczeniami kredytów są m.in. hipoteka kaucyjna na prawach spółki do nieruchomości, zastawy rejestrowe na zbiorze wszystkich rzeczy i praw (w tym na nowych instalacjach oraz zapasach) należących do spółki LOTOS Asphalt Sp. z o.o., zastaw rejestrowy i finansowy na rachunkach bankowych spółki LOTOS Asphalt Sp. z o.o., cesja praw z umów projektowych, ubezpieczeniowych i kontraktów handlowych, pełnomocnictwo do rachunków bankowych, oświadczenie o poddaniu się egzekucji.

Ponadto zabezpieczeniem powyższej umowy kredytowej jest również zastaw rejestrowy i finansowy na udziałach Grupy LOTOS S.A. w spółce LOTOS Asphalt Sp. z o.o., oświadczenie Grupy LOTOS S.A. o poddaniu się egzekucji oraz cesja praw przysługujących obydwu stronom z tytułu umowy pożyczki zawartej w dniu 30 czerwca 2015 roku pomiędzy Grupą LOTOS S.A. a spółką LOTOS Asphalt Sp. z o.o., w tym także z tytułu weksla stanowiącego zabezpieczenie pożyczki. Umowa dotyczy pożyczki odnawialnej, warunkowej do kwoty 53 mln USD z terminem spłaty do dnia 17 stycznia 2026 roku. Przeznaczeniem pożyczki jest zapewnienie finansowania Projektu EFRA na wypadek niewypracowania przez spółkę LOTOS Asphalt Sp. z o.o. środków własnych w zakładanej wysokości, a także zapewnienie spółce LOTOS Asphalt Sp. z o.o. płynności finansowej.

Na dzień 31 grudnia 2016 roku wartość zobowiązań z tytułu powyższych umów kredytowych wynosiła 93,3 mln zł (31 grudnia 2015: 131,4 mln zł).

Kredyty bankowe pozostałych spółek Grupy Kapitałowej

Łączna wartość zobowiązań z tytułu kredytów bankowych pozostałych spółek Grupy Kapitałowej LOTOS na dzień 31 grudnia 2016 roku wynosiła 704,8 mln zł (31 grudnia 2015: 888,2 mln. zł). Na kwotę tę składały się głównie zobowiązania spółki LOTOS Paliwa Sp. z o.o. oraz spółek GK LOTOS Petrobaltic S.A.: LOTOS Exploration and Production Norge AS, SPV Baltic Sp. z o.o., AB LOTOS Geonaftha.

Kredyty bankowe spółki LOTOS Exploration and Production Norge AS

Na dzień 31 grudnia 2016 roku spółka LOTOS Exploration and Production Norge AS wykazała 180,4 mln zł (43 mln USD) zobowiązań z tytułu kredytu inwestycyjnego na finansowanie zakupu aktywów Heimdal, udzielonego przez bank PKO BP S.A. (umowa z dnia 11 grudnia 2013 roku). Na dzień 31 grudnia 2015 roku zobowiązania z tytułu powyższej umowy wynosiły 234,2 mln zł (60 mln USD).

Spółka LOTOS Exploration and Production Norge AS korzysta ponadto z kredytu udzielonego przez PKO BP S.A., przeznaczonego na finansowanie bieżącej działalności operacyjnej i inwestycyjnej. Na dzień 31 grudnia 2016 roku zobowiązania z tego tytułu wynosiły 139,5 mln zł (33,3 mln USD), natomiast na dzień 31 grudnia 2015 roku było to 175,6 mln zł (45 mln USD).

Kredyt bankowy spółki SPV Baltic Sp. z o.o.

W dniu 31 stycznia 2014 roku spółka SPV Baltic Sp. z o.o. zawarła umowę kredytu inwestycyjnego z Nordea Bank Polska S.A. (obecnie PKO BP S.A.) na sfinansowanie zakupu platformy wiertniczej (umowa z dnia 20 grudnia 2013 roku). Na dzień 31 grudnia 2016 roku zobowiązania z tego tytułu wynosiły 74,1 mln zł (31 grudnia 2015: 83,6 mln zł).

Kredyty bankowe spółki AB LOTOS Geonafta

W dniu 29 czerwca 2015 roku spółka AB LOTOS Geonafta (segment wydobywczy, GK LOTOS Petrobaltic S.A.) podpisała z Nordea Bank Litwa (Nordea Bank AB Lithuanian Branch) aneks do umowy kredytowej z dnia 27 września 2012 roku, na mocy którego Nordea Bank Litwa udzielił spółce AB LOTOS Geonafta:

- kredytu długoterminowego w wysokości do 20 mln USD,
- kredytu obrotowego w wysokości 10 mln USD,

w celu refinansowania dotychczasowych kredytów.

Na dzień 31 grudnia 2016 roku zobowiązania AB LOTOS Geonafta z tytułu powyższej umowy wynosiły w sumie 60,3 mln zł (14,3 mln USD). Na dzień 31 grudnia 2015 roku było to 84,5 mln zł (21,8 mln USD).

Kredyty bankowe spółki LOTOS Paliwa Sp. z o.o.

Zobowiązania spółki LOTOS Paliwa Sp. z o.o. z tytułu kredytów bankowych związane są przede wszystkim z kredytami inwestycyjnymi udzielonymi przez bank PKO BP S.A., Pekao S.A. oraz mBank S.A. na refinansowanie i finansowanie zakupu stacji paliw.

Na dzień 31 grudnia 2016 roku wartość zobowiązań z tytułu powyższych umów kredytów inwestycyjnych wynosiła łącznie 208,1 mln zł (31 grudnia 2015: 241,8 mln zł).

5.3.2. Pozostałe umowy finansowe

Zmiany w zakresie finansowania projektu B8

W dniu 19 października 2016 roku B8 Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością Baltic Spółka komandytowo-akcyjna („SPV B8”), FUNDUSZ INWESTYCJI INFRASTRUKTURALNYCH – DŁUŻNY FUNDUSZ INWESTYCYJNY ZAMKNIĘTY AKTYWÓW NIEPUBLICZNYCH („PFR”) i BANK GOSPODARSTWA KRAJOWEGO („BGK”) zawarły następujące umowy dotyczące finansowania zagospodarowania złoża ropy naftowej B8 na Morzu Bałtyckim:

- Umowę Programu Emisji Obligacji Senioralnych,
- Umowę Programu Emisji Obligacji Podporządkowanych,
- Umowę Rachunków,
- Pełnomocnictwa do Rachunków Emitenta,
- Umowę Inwestycyjną,
- Umowę Zlecenia Wystawiania Gwarancji Bankowych.

Na podstawie umowy Programu Emisji Obligacji Senioralnych SPV B8 wyemituje obligacje przeznaczone na dalsze finansowanie nakładów na zagospodarowanie złoża B8, w tym zakup aktywów związanych z Projektem od LOTOS Petrobaltic oraz na finansowanie płatności podatku VAT. BGK zobowiązał się objąć obligacje wyemitowane przez SPV B8 na warunkach określonych w umowie. W ramach Umowy Programu Emisji Obligacji Podporządkowanych SPV B8 wyemituje obligacje przeznaczone na dalsze finansowanie nakładów na zagospodarowanie złoża B8, w tym w tym zakup aktywów związanych z Projektem od LOTOS Petrobaltic S.A. PFR zobowiązał się objąć obligacje wyemitowane przez SPV B8 na warunkach określonych w umowie. Wzajemne relacje między wierzycielami senioralnymi i podporządkowanymi oraz kolejność regulowania zobowiązań przez Spółkę Celową B8 została uregulowana w Umowie Międzywierzycielskiej.

W celu sfinansowania pozostałych nakładów na projekt SPV B8 na bazie podpisanych umów Programu Emisji Obligacji Senioralnych ma pozyskać od BGK kwotę 42,5 mln USD, jak również 160 mln PLN od PFR w ramach Programu Emisji Obligacji Podporządkowanych. Dodatkowo na podstawie Programu Emisji Obligacji Senioralnych SPV B8 będzie uprawniona do emitowania obligacji przeznaczonych na finansowanie płatności

podatku VAT do kwoty 90 mln PLN. Umowy przewidują wykup obligacji obejmowanych przez bank do 31 marca 2018 r. oraz obligacji obejmowanych przez PFR do 31 grudnia 2022 roku.

Strony uzgodniły, iż zabezpieczenia transakcji zostaną ustanowione na podstawie następujących umów:

- Umowa Zastawów Cywilnych, Rejestrowych i Finansowych na Akcjach (Inwestor)
- Umowa Zastawów Cywilnych, Rejestrowych i Finansowych na Akcjach (Komplementariusz)
- Umowa Zastawów Rejestrowych na Aktywach
- Umowa Zastawów Cywilnych, Rejestrowych i Finansowych na Rachunkach
- Umowa Zastawów Rejestrowych na Wierzytelnościach z Umów
- Umowa Zastawów Rejestrowych na Umowie EPMS
- Umowa Zastawów Cywilnych, Rejestrowych i Finansowych na Udziałach
- Umowa Zastawów Rejestrowych na Wierzytelnościach (Inwestor)
- Umowa Zastawów Rejestrowych na Udziale Komplementariusza
- Umowa o Ustanowienie Hipotek na Platformie Petrobaltic

Podpisanie ww. umów wraz z ustaleniem wartości zabezpieczeń jest planowane w terminie późniejszym, w ramach wypełniania warunków zawieszających uruchomienia emisji.

Ponadto w dniu 19 października 2016 roku SPV B8, PFR (dawniej: Polskie Inwestycje Rozwojowe), BGK i BANK POLSKA KASA OPIEKI S.A. („Pekao”) zawarły porozumienia o rozwiązaniu: Umowy Programu Emisji Obligacji Senioralnych dotyczących finansowania zagospodarowania złoża B8 do kwoty 210 mln USD oraz 80 mln PLN; Umowy Programu Emisji Obligacji Podporządkowanych do kwoty 430,6 mln PLN i Umowy Międzywierzycielskiej zawartych dnia 25 sierpnia 2014 roku (szerzej → [raport bieżący nr 21/2014](#) z dnia 15 października 2014 roku).

SPV B8 w dniu 15 lutego 2017 roku otrzymała ostateczne potwierdzenie wypełnienia warunków zawieszających uruchomienie finansowania określonych w umowach programów obligacji podporządkowanych oraz senioralnych. W dniu 27 lutego BGK i PFR przyjęły propozycję nabycia obligacji emitowanych przez Spółkę i w dniu 1 marca 2017 roku nastąpiła emisja I tranzy obligacji w ramach programu senioralnego (kwota 26.931.000,00 USD), podporządkowanego (100.998.317,49 PLN) i VAT (85.300.000,00 PLN).

Zmiany w umowie na refinansowanie i finansowanie zapasów Grupy LOTOS S.A.

W dniu 21 października 2016 roku Grupa LOTOS S.A. oraz konsorcjum sześciu banków, w skład którego wchodzi obecnie:

- BANK POLSKA KASA OPIEKI S.A. z siedzibą w Warszawie,
- MBANK S.A. z siedzibą w Warszawie,
- ING BANK ŚLĄSKI S.A. z siedzibą w Katowicach,
- SOCIETE GENERALE z siedzibą w Paryżu,
- BANK HANDLOWY W WARSZAWIE S.A. z siedzibą w Warszawie, oraz
- BANK ZACHODNI WBK S.A. z siedzibą we Wrocławiu,

oraz INDUSTRIAL AND COMMERCIAL BANK OF CHINA (EUROPE) S.A. (SPÓŁKA AKCYJNA) z siedzibą w Luksemburgu ODDZIAŁ W POLSCE, podpisały aneks, tj. umowę zmieniającą do umowy kredytowej na refinansowanie i finansowanie zapasów Grupy LOTOS S.A., zawartej w dniu 10 października 2012 roku (→ [raport bieżący nr 32/2012](#) z dnia 10 października 2012 roku oraz → [raport bieżący nr 35/2012](#) z dnia 31 października 2012 roku) z późniejszymi zmianami (→ [raport bieżący nr 27/2013](#) z dnia 7 listopada 2013 roku,

→ [raport bieżący nr 28/2013](#) z dnia 28 listopada 2013 roku, → [raport bieżący nr 24/2014](#) z dnia 29 października 2014 roku oraz → [raport bieżący nr 33/2015](#) z dnia 18 listopada 2015 roku).

Przedmiotem ww. umowy kredytowej jest kredyt odnawialny na łączną kwotę 400 milionów USD. Podstawą podpisania ww. umowy zmieniającej są postanowienia zawarte w umowie kredytowej, przewidujące możliwość przedłużenia okresu kredytowania o kolejne 12-miesięczne okresy.

Na mocy umowy zmieniającej, z dniem 20 grudnia 2016 roku: (i) okres kredytowania zostanie przedłużony do 20 grudnia 2017 roku, (ii) kwota kredytu ulegnie obniżeniu z 400 milionów USD do 345 milionów USD oraz (iii) komercyjne warunki finansowania zostaną dostosowane do aktualnej sytuacji rynkowej.

Warunki umowy zmieniającej nie odbiegają od powszechnie stosowanych dla tego typu umów. Umowa zmieniająca nie zawiera warunków zawieszających jej wejście w życie ani kar umownych.

Pozostałe warunki umowy kredytowej z dnia 10 października 2012 roku nie uległy zmianie.

Jednocześnie Zarząd Spółki informuje, że na podstawie dokumentów związanych z wskazaną wyżej umową zmieniającą, z dniem 20 grudnia 2016 roku ING BANK ŚLĄSKI S.A. i BANK ZACHODNI WBK S.A. przestaną być stroną umowy kredytowej, a nowym finansującym stanie się INDUSTRIAL AND COMMERCIAL BANK OF CHINA (EUROPE) S.A. (SPÓŁKA AKCYJNA) ODDZIAŁ W POLSCE.

5.3.3. Pożyczki wewnątrzgrupowe

Informacje na temat pożyczek wewnątrzgrupowych Grupy Kapitałowej LOTOS na dzień 31 grudnia 2016 roku przedstawiały się następująco:

Jednostka udzielająca pożyczkę	Jednostka otrzymująca pożyczkę	Termin zawarcia umowy pożyczki	Pożyczki wg umowy		Kwota pożyczki pozostała do spłaty na dzień 31.12.2016				Termin spłaty części		Warunki finansowe (warunki oprocentowania, sposób płacenia odsetek, inne)	Zabezpieczenia
					(część krótkoterminowa)		(część długoterminowa)					
			PLN	Waluta	PLN	Waluta	PLN	Waluta	krótko-terminowej	długo-terminowej		
			(mln)	(mln)	(mln)	(mln)	(mln)	(mln)				
LOTOS Petrobaltic S.A.	Energobaltic Sp. z o.o.	30.10.2013	9,9	-	-	-	5,0	-	-	31.12.2017	WIBOR 1M + marża	weksel własny „in blanco” z klauzulą „bez protestu” wraz z deklaracją wekslową
LOTOS Petrobaltic S.A.	LOTOS Norge AS	26.08.2008	832,5	273,2 USD	-	-	319,6	89,4 USD	-	31.12.2019	LIBOR 6M + marża	weksel własny „in blanco” z klauzulą „bez protestu” wraz z deklaracją wekslową
LOTOS Petrobaltic S.A.	LOTOS Norge AS	08.05.2015	Przewalutowanie pożyczki z USD na NOK	26,2 NOK	-	-	334,2	686,6 NOK	-	31.12.2019	LIBOR 6M + marża	weksel własny „in blanco” z klauzulą „bez protestu” wraz z deklaracją wekslową
LOTOS Petrobaltic S.A.	AB LOTOS Geonafta	17.12.2010	29,3	7,1 EUR	-	-	20,6	4,7 EUR	-	31.12.2020	EURIBOR 6M + marża	weksel własny „in blanco” z klauzulą „bez protestu” wraz z deklaracją wekslową
LOTOS Petrobaltic S.A.	SPV Baltic Sp. z o.o.	27.01.2014	46,3	-	-	-	50,9	-	-	31.01.2022	WIBOR 6M + marża	Weksel in blanco

Jednostka udzielająca pożyczkę	Jednostka otrzymująca pożyczkę	Termin zawarcia umowy pożyczki	Pożyczki wg umowy		Kwota pożyczki pozostała do spłaty na dzień 31.12.2016				Termin spłaty części		Warunki finansowe (warunki oprocentowania, sposób płacenia odsetek, inne)	Zabezpieczenia
					(część krótkoterminowa)		(część długoterminowa)					
			PLN	Waluta	PLN	Waluta	PLN	Waluta	krótko-terminowej	długo-terminowej		
			(mln)	(mln)	(mln)	(mln)	(mln)	(mln)				
LOTOS Petrobaltic S.A.	SPV Baltic Sp. z o.o.	23.12.2013	58,5	14,0 USD	-	-	66,0	15,1 USD	-	31.01.2022	LIBOR 6M + marża	Weksel in blanco
LOTOS Petrobaltic S.A.	B8 Sp. Z o.o. SKA	20.10.2015	8,5	-	-	-	8,9	-	-	31.12.2022	WIBOR 3M + marża	Weksel in blanco
AB Lotos Geonafta	LOTOS Norge AS	24.10.2011	83,6	20,0 USD	-	-	105,2	25,2 USD	-	31.12.2019/31.03.2020	LIBOR 3M + marża	Weksel własny
Aphrodite Offshore N.V.	LOTOS Petrobaltic S.A.	15.12.2014	5,2	1,6 USD	-	-	5,7	1,4 USD	-	01.01.2018	LIBOR 3M + marża	weksel własny „in blanco” z klauzulą „bez protestu” wraz z deklaracją wekslową
LOTOS Norge AS	LOTOS Petrobaltic S.A.	04.02.2016	59,6	15,0 USD	65,4	15,7 USD	-	-	31.01.2017	-	LIBOR 3M + marża	weksel własny „in blanco” z klauzulą „bez protestu” wraz z deklaracją wekslową
Grupa LOTOS S.A.	LOTOS Petrobaltic S.A.	01.02.2016	36,0		-	-	37,1	-	-	31.01.2018	LIBOR 6M + marża	Weksel in blanco
Grupa LOTOS S.A.	LOTOS Petrobaltic S.A.	31.05.2016	54,0		-	-	55,6	-	-	31.01.2018	LIBOR 6M + marża	Weksel in blanco
Grupa LOTOS S.A.	LOTOS Petrobaltic S.A.	26.09.2016	84,3	22,0 USD	-	-	93,2	22,3 USD	-	31.12.2019	LIBOR 3M + marża	Weksel in blanco

Jednostka udzielająca pożyczkę	Jednostka otrzymująca pożyczkę	Termin zawarcia umowy pożyczki	Pożyczki wg umowy		Kwota pożyczki pozostała do spłaty na dzień 31.12.2016				Termin spłaty części		Warunki finansowe (warunki oprocentowania, sposób płacenia odsetek, inne)	Zabezpieczenia
					(część krótkoterminowa)		(część długoterminowa)					
			PLN	Waluta	PLN	Waluta	PLN	Waluta	krótko-terminowej	długo-terminowej		
			(mln)	(mln)	(mln)	(mln)	(mln)	(mln)				
Kambr Navigation Company Limited	Miliana Shipmanagement Limited	29.05.2013	0,9	0,2 USD	0,3	0,07 USD	0,1	0,04 USD	30.09.2017	30.06.2018	LIBOR 1M + marża	Brak
Petro Icarus Company Limited	Miliana Shipmanagement Limited	29.05.2013	4,6	1,1 USD	1,6	0,4 USD	0,8	0,2 USD	30.09.2017	30.06.2018	LIBOR 1M + marża	Brak
Granit Navigation Company Limited	Miliana Shipmanagement Limited	29.05.2013	0,7	0,2 USD	0,3	0,06 USD	0,1	0,03 USD	30.09.2017	30.06.2018	LIBOR 1M + marża	Brak
Bazalt Navigation Company Limited	Miliana Shipmanagement Limited	29.05.2013	0,7	0,2 USD	0,2	0,06 USD	0,1	0,03 USD	31.12.2017	30.06.2018	LIBOR 1M + marża	Brak
Granit Navigation Company Limited	Miliana Shipmanagement Limited	10.12.2014	2,3	0,6 USD	1,4	0,3 USD	1,9	0,4 USD	31.12.2017	30.06.2019	LIBOR 1M + marża	Brak
Petro Icarus Company Limited	Miliana Shipmanagement Limited	10.12.2014	14,9	3,6 USD	5,9	1,4 USD	8,0	1,9 USD	31.12.2017	30.06.2019	LIBOR 1M + marża	Brak
Kambr Navigation Company Limited	Miliana Shipmanagement Limited	10.12.2014	3,0	0,7 USD	1,5	0,3 USD	0,4	0,09 USD	31.12.2017	30.06.2019	LIBOR 1M + marża	Brak
Bazalt Navigation Company Limited	Miliana Shipmanagement Limited	10.12.2014	2,4	0,6 USD	1,3	0,3 USD	1,7	0,4 USD	31.12.2017	30.09.2017	LIBOR 1M + marża	Brak
Miliana Shipping Group	Miliana Shipmanagement Limited	25.08.2016	0,7	0,2 USD	0,4	0,09 USD	0,4	0,09 USD	31.12.2017	31.12.2018	LIBOR 1M + marża	Brak
Petro Aphrodite	Miliana Shipmanagement Limited	19.08.2016	0,9	0,2 USD	0,4	0,09 USD	0,5	0,1 USD	31.12.2017	30.06.2019	LIBOR 1M + marża	Brak

Jednostka udzielająca pożyczkę	Jednostka otrzymująca pożyczkę	Termin zawarcia umowy pożyczki	Pożyczki wg umowy		Kwota pożyczki pozostała do spłaty na dzień 31.12.2016				Termin spłaty części		Warunki finansowe (warunki oprocentowania, sposób płacenia odsetek, inne)	Zabezpieczenia
					(część krótkoterminowa)		(część długoterminowa)					
			PLN	Waluta	PLN	Waluta	PLN	Waluta	krótko-terminowej	długo-terminowej		
			(mln)	(mln)	(mln)	(mln)	(mln)	(mln)				
Miliana Shipmanagement Limited	St. Barbara Nav.	10.11.2016	4,6	1,1 USD	0,7	0,2 USD	3,8	0,9 USD	31.12.2017	28.02.2023	LIBOR 1M + marża	Brak
Grupa LOTOS S.A.	Energobaltic Sp. z o.o.	19.12.2016	10,0	-	-	-	10,0	-	-	30.06.2018	WIBOR 6M + marża	Weksel in blanco
RAZEM					-	-	167,5	-				
					79,4	19,0 USD	607,5	157,6 USD				
					-	- EUR	20,6	4,7 EUR				
					-	- NOK	334,2	686,6 NOK				
					79,4		1.129,8					

Obligacje LOTOS Exploration and Production Norge AS zakupione przez LOTOS Asfalt Sp. z o. o.

Na dzień 31 grudnia 2016 roku zadłużenie LOTOS Exploration and Production Norge AS z tytułu obligacji wraz z odsetkami wynosiło 359 mln zł (tj. 86 mln USD).

Obligacji zostały wyemitowane w celu finansowania rozbudowy licencji produkcyjnej PL316 i 316B (złóże YME) oraz ogólne cele korporacyjne związane z finansowaniem poszukiwania ropy naftowej oraz działalności produkcyjnej. W wyniku podpisania aneksu do umowy w dniu 24 października 2016 roku ustalono termin wykupu obligacji oraz spłatę należnych odsetek od momentu ich objęcia na dzień 31 grudnia 2020 roku.

Obligacje Miliana Shipmanagement Ltd. zakupione przez Technical Ship Mamanegemnt Sp. z o.o.

W dniu 8 listopada 2016 roku spółka MILIANA Shipmanagement Ltd. wyemitowała obligacje w subskrypcji prywatnej dla spółki Technical Ship Mamanegemnt Sp. z o.o. w kwocie 1,8 mln PLN.

5.3.4. Ocena dotycząca zarządzania zasobami finansowymi

W 2016 roku Grupa Kapitałowa LOTOS wykazywała pełną zdolność do wywiązywania się z zaciągniętych zobowiązań wobec innych podmiotów. W okresie 1 stycznia do 31 grudnia 2016 roku Grupa Kapitałowa LOTOS korzystała z kredytów inwestycyjnych i obrotowych w rachunku bieżącym. Na dzień 31 grudnia 2016 roku Grupa Kapitałowa LOTOS dysponowała niewykorzystanymi przyznanymi środkami kredytowymi w wysokości 1.101,0 mln PLN związanymi z kredytami obrotowymi. Saldo kredytów w rachunku bieżącym na 31.12.2016 roku wynosiło 13,1 mln PLN.

Grupa LOTOS S.A. w ramach kredytów związanych z realizacją Programu 10+ oraz kredytu na refinansowanie zapasów zobowiązana jest do utrzymywania wskaźnika określonego jako Tangible Consolidated Net Worth na poziomie nie niższym niż zapisany w umowach kredytowych.

Ponadto, w ramach kredytu na refinansowanie zapasów Spółka dodatkowo zobowiązana jest do utrzymywania wartości wskaźnika finansowego określonego jako Loan to Pledged Inventory Value Ratio (wartość kredytu na zapasy / wartość zapasów Spółki stanowiących przedmiot zastawu) na poziomie nie wyższym niż określony umową kredytową.

Spółka na dzień 31 grudnia 2016 roku oraz 31 grudnia 2015 roku wypełniała opisane powyżej zobowiązania.

5.4. Oświadczenia Zarządu

5.4.1. W sprawie zgodności rocznego sprawozdania finansowego i sprawozdania zarządu z działalności Grupy LOTOS S.A. oraz jej grupy kapitałowej

Zarząd Grupy LOTOS S.A. w składzie:

Marcin Jastrzębski - Prezes Zarządu

Mateusz Aleksander Bonca - Wiceprezes Zarządu ds. Strategii i Rozwoju

Jarosław Kawula - Wiceprezes Zarządu ds. Produkcji

Mariusz Machajewski - Wiceprezes Zarządu ds. Ekonomiczno - Finansowych

oświadcza, że wedle swojej najlepszej wiedzy, roczne sprawozdanie finansowe Grupy LOTOS S.A. oraz roczne skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Kapitałowej LOTOS za rok 2016 i dane porównywalne, sporządzone zostały zgodnie z obowiązującymi zasadami rachunkowości oraz, że odzwierciedlają w sposób prawdziwy, rzetelny i jasny sytuację majątkową i finansową oraz wynik finansowy Grupy LOTOS S.A. oraz Grupy Kapitałowej LOTOS.

Zarząd Grupy LOTOS S.A. oświadcza ponadto, iż roczne sprawozdanie Zarządu z działalności Grupy LOTOS S.A. oraz jej grupy kapitałowej za rok 2016 zawiera prawdziwy obraz rozwoju i osiągnięć oraz sytuacji Grupy Kapitałowej LOTOS, w tym opis podstawowych zagrożeń i ryzyka.

5.4.2. W sprawie wyboru podmiotu uprawnionego do badania sprawozdań finansowych

Zarząd Grupy LOTOS S.A. oświadcza, że podmiot uprawniony do badania rocznego skonsolidowanego sprawozdania finansowego Grupy Kapitałowej LOTOS za rok 2016 oraz sprawozdania finansowego Grupy LOTOS S.A. za rok 2016 został wybrany zgodnie z przepisami prawa oraz że podmiot ten oraz biegli rewidenci dokonujący tego badania spełniali warunki do wyrażenia bezstronnej i niezależnej opinii o badanym rocznym skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym oraz rocznym sprawozdaniu finansowym, zgodnie z obowiązującymi przepisami i standardami zawodowymi.

Grupa Kapitałowa LOTOS publikuje → [regułę zmiany audytora](#) w internetowym serwisie relacji inwestorskich.

5.5. Zasady sporządzenia rocznego skonsolidowanego sprawozdania finansowego

Skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Kapitałowej LOTOS oraz jednostkowej sprawozdanie finansowe Grupy LOTOS S.A. zostały sporządzone zgodnie z Międzynarodowymi Standardami Sprawozdawczości Finansowej („MSSF”) zatwierdzonymi przez Unię Europejską, opublikowanymi i obowiązującymi na dzień 31 grudnia 2016 roku. Biorąc pod uwagę toczący się w Unii Europejskiej proces wprowadzania standardów MSSF oraz prowadzoną przez Grupę i Spółkę działalność, w zakresie stosowanych przez Grupę i Spółkę zasad rachunkowości nie ma różnicy między standardami MSSF, które weszły w życie, a standardami MSSF zatwierdzonymi przez Unię Europejską dla roku 2016, z wyjątkiem zasad, które zostały zmienione lub wprowadzone w wyniku zastosowania nowych regulacji MSSF dla okresów rocznych rozpoczynających się po 1 stycznia 2016 roku lub później (patrz nota 4 do skonsolidowanego sprawozdania finansowego).

W okresach rozpoczynających się w dniu i po 1 stycznia 2016 roku obowiązują nowe standardy, zmiany w obowiązujących standardach oraz interpretacje, które zostały przyjęte przez Unię Europejską („UE”) i zastosowane przez Spółkę:

- Zmiany do MSR 16 „Rzeczowe aktywa trwałe” i MSR 41 „Rolnictwo”: Rośliny produkcyjne; wydane w dniu 30 czerwca 2014 roku (mają zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2016 roku lub później)
- Zmiany do MSSF 11 „Wspólne ustalenia umowne: Rozliczenie nabycia udziału we wspólnej działalności” wydane w dniu 6 maja 2014 roku (mają zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2016 roku lub później)
- Zmiany do MSR 16 „Rzeczowe aktywa trwałe” i MSR 38 „Aktywa niematerialne”: Wyjaśnienie dopuszczalnych metod amortyzacji; wydane w dniu 12 maja 2014 roku (mają zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2016 roku lub później)
- Zmiany wynikające z przeglądu MSSF cykl 2012 - 2014 wydane w dniu 25 września 2014 roku (mają zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2016 roku lub później),
- Zmiany do MSR 1 „Prezentacja sprawozdań finansowych”: Ujawnienia wydane w dniu 18 grudnia 2014 roku (mają zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2016 roku lub później)
- Zmiany do MSR 27 „Jednostkowe sprawozdania finansowe: Metoda praw własności w jednostkowym sprawozdaniu finansowym” wydane w dniu 12 sierpnia 2014 roku (mające zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się dnia 1 stycznia 2016 roku lub później),
- Zmiany do MSSF 10 „Skonsolidowane sprawozdania finansowe”, MSSF 12 „Ujawnianie informacji na temat udziałów w innych jednostkach” i MSR 28 „Inwestycje w jednostkach stowarzyszonych i wspólnych przedsięwzięciach”: Jednostki inwestycyjne: zastosowanie wyjątku od konsolidacji (opublikowane w dniu 18 grudnia 2014 roku) - mające zastosowanie do okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2016 roku

Skonsolidowane sprawozdanie finansowe w szczególności zostało sporządzone z uwzględnieniem zmian do standardu MSR 1 „Prezentacja sprawozdań finansowych” w zakresie ujawnień. Grupa dokonała modyfikacji zakresu i formatu ujawnień, które dotyczyły:

- kwestii istotności – nieistotne ujawnienia nie zostały zaprezentowane nawet jeśli stanowiły część wymogu danego standardu,
- agregacji bądź dezagregacji wybranych pozycji w celu zwiększenia przejrzystości i użyteczności,
- zasad (polityk) rachunkowości – zaprezentowane zostały te zasady, które mają istotny wpływ na prezentację efektów działalności i sytuacji Grupy.

Pozostałe powyższe zmiany do MSSF nie mają istotnego wpływu na sprawozdanie finansowe Grupy.

Skonsolidowane sprawozdanie finansowe oraz jednostkowe sprawozdanie finansowe zostało sporządzone przy założeniu kontynuowania działalności gospodarczej przez spółki Grupy w dającej się przewidzieć przyszłości. Na dzień zatwierdzenia sprawozdań finansowych nie stwierdza się istnienia okoliczności wskazujących na zagrożenie kontynuowania działalności przez spółki Grupy.

Walutą funkcjonalną Jednostki Dominującej i walutą prezentacji skonsolidowanego sprawozdania finansowego oraz jednostkowego sprawozdania finansowego jest złoty polski („złoty”, „zł”, „PLN”). Skonsolidowane sprawozdanie finansowe oraz jednostkowe sprawozdanie finansowe zostało sporządzone w tysiącach złotych i wszystkie wartości, o ile nie wskazano inaczej, podane są w tysiącach złotych.

Sprawozdanie Zarządu
z działalności Grupy LOTOS S.A.
oraz jej grupy kapitałowej
za rok 2016

Ryzyka w działalności Grupy Kapitałowej LOTOS

6. Ryzyka w działalności Grupy Kapitałowej LOTOS

Rok 2016 był okresem podsumowania efektów realizacji dotychczasowej strategii biznesowej, zebrania doświadczeń oraz opracowania dalszej ścieżki strategicznego rozwoju na lata 2017-2022. Grupa LOTOS S.A., jako przedsiębiorstwo uczestniczące w umacnianiu bezpieczeństwa energetycznego kraju, dąży do tworzenia wartości dodanej dla akcjonariuszy z zachowaniem zasad społecznej odpowiedzialności, bezpieczeństwa oraz dbałości o środowisko naturalne. Grupa Kapitałowa prowadzi działalność biznesową w otoczeniu szybko zmieniających się notowań cen ropy naftowej, gazu ziemnego czy kursów walut, które istotnie determinują osiągane wyniki finansowe. Dynamicznym zmianom podlega również otoczenie rynkowe, gdzie zasady popytu i podaży na produkty rafineryjne kształtują ceny, a konkurencja wielu firm wymaga ciągłego i rozważnego dostosowywania strategii zakupu surowca i kwotowania cen sprzedaży przez nasz koncern.

W Grupie Kapitałowej LOTOS identyfikujemy i zarządzamy ryzykami we wszystkich obszarach naszej działalności. Wiele ryzyk jest ze sobą powiązanych, dlatego też badamy ich wzajemne oddziaływanie i prowadzimy działania celem ich maksymalnego ograniczenia.

Podstawowe grupy ryzyk w ramach Grupy Kapitałowej LOTOS

Ryzyka polityczne i regulacyjne

W 2016 roku źródłem ryzyka politycznego był utrzymujący się konflikt Ukraina-Rosja oraz wynikające z niego sankcje nałożone na Rosję przez Unię Europejską (UE) i Stany Zjednoczone (USA). Spółka stale monitoruje sytuację geopolityczną. W 2016 roku nie odnotowaliśmy istotnego wpływu wyżej wymienionych sankcji na działalność Spółki w obszarach zakupu ropy naftowej i obrotu produktami naftowymi. Źródłem ryzyka regulacyjnego są plany wdrożenia nowych regulacji unijnych, a w szczególności projekt zaostrej polityki klimatycznej UE do roku 2030. Propozycja UE obejmuje redukcję emisji gazów cieplarnianych do 40% w stosunku do 1990 roku, zwiększając udział odnawialnych źródeł energii ('OZE') do 27% w całkowitym zużyciu energii, przy jednoczesnym podniesieniu współczynnika rocznej redukcji emisji CO₂ w ETS (Europejski System Handlu Uprawnieniami do emisji gazów cieplarnianych) z 1,7% do 2,2%. Te propozycje

będą miały istotny wpływ na działalność rafineryjną w Europie, skutkując nawet zamknięciami kolejnych instalacji rafineryjnych (w latach 2010-2015 liczba zakładów rafineryjnych zmniejszyła się o 25).

Grupa LOTOS S.A. konsekwentnie modernizuje rafinerię w Gdańsku. Obecnie realizowany jest program EFRA, polegający na budowie instalacji tzw. opóźnionego skoksowania, czyli przerobu i zagospodarowania frakcji ciężkich.

Pozytywną zmianą uwarunkowań regulacyjnych mających istotny wpływ na działalność handlową Grupy LOTOS S.A. było uruchomienie tzw. pakietu paliwowego (obowiązuje od sierpnia 2016) oraz tzw. pakietu energetycznego (obowiązuje od września 2016). Zmiany te pomogły ograniczyć nielegalny import oraz obrót paliwami, a tym samym spowodowały zwiększenie popytu na paliwa pochodzące z legalnych źródeł na rynku polskim.

Ryzyka finansowe

Grupa LOTOS S.A. oraz spółki z jej grupy kapitałowej finansują projekty inwestycyjne oraz prowadzą bieżącą działalność biznesową w zgodzie z obowiązującymi w Polsce przepisami prawnymi oraz aktualnym orzecnictwem finansowym i podatkowym.

Stosowana w grupie kapitałowej polityka zarządzania ryzykami finansowymi (w tym ryzykiem utraty płynności, ryzykiem walutowym, ryzykiem kredytowym, ryzykiem związanym z kosztami obsługi zadłużenia) stanowi fundament bezpieczeństwa dla realizacji projektów inwestycyjnych oraz założonych celów strategicznych.

Wszystkie dokumenty i sprawozdania finansowe dotyczące wyników finansowych grupy kapitałowej LOTOS są sporządzane zgodnie z regułami MSSF.

Ryzyka środowiskowe

Działalność Grupy LOTOS S.A. oraz spółek z jej grupy kapitałowej silnie wpływa na środowisko naturalne, dlatego z wysoką odpowiedzialnością traktowane są wymogi regulacyjne gwarantujące najwyższy poziom standardów ochronnych w tym zakresie. Prowadzony jest bieżący monitoring wpływu prowadzonej działalności na otoczenie i środowisko naturalne. Ryzyka są analizowane i realizowany jest szereg działań zapobiegających ich materializacji. Grupa LOTOS S.A. oraz spółki z jej grupy kapitałowej skutecznie zarządzają ryzykami środowiskowymi, czego potwierdzeniem są uzyskiwane, lub odnawiane pozwolenia administracyjne niezbędne do prowadzenia działalności.

Ryzyka reputacyjne i społeczne

Ryzyko reputacyjne związane jest ze zdarzeniami, które mogą wpłynąć na negatywne postrzeganie Grupy LOTOS S.A. i marki LOTOS przez szerokie spektrum interesariuszy. Ryzyka społeczne związane są z działalnością w kontekście wpływu Grupy LOTOS S.A. i jej spółek zależnych na otoczenie. Jako Spółka społecznie odpowiedzialna prowadzimy otwartą i rzetelną komunikację ze wszystkim grupami interesariuszy, w celu budowania transparentnego wizerunku wobec otoczenia biznesowego i społecznego. Szczególny nacisk kładziemy na informowanie o postępach w zakresie wdrażania realizowanych projektów oraz planów rozwojowych w zakresie prowadzonej działalności. Dialog prowadzony z otoczeniem zewnętrznym stanowi integralny element realizowanych działań.

Ryzyka compliance

Ryzyka compliance związane są z koniecznością zapewnienia zgodności naszej działalności z obowiązującymi przepisami i wymogami prawnymi. Dotyczy to wszystkich obszarów działalności, w tym m.in.: bezpieczeństwa pracy, bezpieczeństwa informacji, ochrony danych osobowych, wartości etycznych, relacji z interesariuszami, nadużyć, obowiązków wobec regulatorów i sprawozdawczych oraz CSR. W Grupie

Kapitałowej LOTOS wdrożona została w 2016 roku Polityka Compliance, której celem jest zapewnienie zgodności działań w ramach Grupy Kapitałowej LOTOS z obowiązującymi przepisami prawa, regulacjami wewnętrznymi, wartościami etycznymi oraz standardami postępowania obowiązującymi w ramach grupy kapitałowej.

Ryzyka poszukiwawczo – wydobywcze

W ramach prowadzonej działalności poszukiwawczo-wydobywczej w grupie kapitałowej LOTOS identyfikujemy i zarządzamy ryzykami związanymi z tym obszarem. W szczególności dotyczą one realizowanych projektów wydobywczych, szacowania zasobów i rezerw węglowodorów, aspektów technicznych, produkcyjnych, środowiskowych oraz finansowych związanych z dużą zmiennością otoczenia makroekonomicznego. Spółki grupy kapitałowej prowadzące działalność poszukiwawczo-wydobywcza przeprowadzają przy udziale profesjonalnych doradców zewnętrznych odpowiednie badanie i analizy w celu ustalenia wielkości, dostępności oraz jakości zasobów węglowodorów w analizowanych złożach.

Rok 2016 dla branży poszukiwawczo wydobywczej upłynął pod znakiem odwrócenia się negatywnego trendu cenowego dla ropy naftowej i gazu ziemnego, co przyczyniło się do poprawy sentymentu dla działalności upstreamowej. W ramach prowadzonej działalności w Norwegii pojawiły się nowe okoliczności sprzyjające dalszej realizacji projektu Yme. Operator pracuje obecnie nad nowym planem zagospodarowania tego złoża, który planowany jest do zatwierdzenia w połowie 2017 roku.

Ryzyka operacyjne związane z rafinerią

Kluczowe dla prowadzenia działalności związanej z przerobem ropy naftowej i rafinacją produktów naftowych jest zapewnienie bezpieczeństwa ludzi, procesów i infrastruktury. Zarządzanie ryzykami operacyjnymi infrastruktury jest realizowane w oparciu o priorytetyzację urządzeń, czyli analizę ich krytyczności. W zakresie badań i oceny stanu technicznego urządzeń ciśnieniowych na wybranych instalacjach wdrożona jest metodyka Risk Based Inspection. Procesy realizowane są przy wsparciu automatycznych systemów sterowania, które ograniczają ryzyko zdarzeń niepożądanych. Wykorzystywane są automatyczne systemy informowania i zatrzymania instalacji, ponadto instalacje procesowe wyposażone są w systemy bezpieczeństwa i ppoż.

Ryzyka o charakterze handlowym

Prowadzenie działalności na zmiennym i wymagającym rynku wymaga elastyczności. Dążąc do zapewnienia ciągłości oraz najlepszej jakości usług i produktów dla swoich odbiorców identyfikujemy i zarządzamy ryzykami związanymi z działalnością handlową i logistyczną. Kluczowe dla nas jest zapewnienie ciągłości dostaw ropy naftowej jako podstawowego surowca dla procesów produkcyjnych. Ponadto monitorowane są między innymi ryzyka związane ze sprzedażą produktów naftowych oraz działalnością tzw. „szarej strefy”, z procesami logistycznymi ropy naftowej i produktów naftowych oraz ryzyka zachowania wymogów regulacyjnych dotyczących NCW i sprzedaży biowęglowodorów.

System Zarządzania Ryzykiem w Grupie Kapitałowej LOTOS

Od roku 2011 w Grupie Kapitałowej LOTOS funkcjonuje system zarządzania ryzykiem korporacyjnym (ERM – Enterprise Risk Management). Zarządzanie ryzykiem jest procesem realizowanym w oparciu o regulacje wewnętrzne oraz przy wykorzystaniu narzędzia informatycznego, tzw. Portalu ERM. Identyfikowane ryzyka są oceniane w perspektywie rocznej oraz w kontekście realizowanej i planowanej strategii biznesowej. Ocenie podlegają skutki finansowe i reputacyjne (agregowane jako strata wizerunku, konsekwencje dla środowiska i konsekwencje dla zdrowia ludzi). Na podstawie przyjętej matrycy ryzyk są one kategoryzowane jako ryzyka znaczące, umiarkowane i małe. Ryzyka znaczące podlegają ostrzejszym wymogom kontrolnym, w szczególności poprzez:

- określenie i monitorowanie wskaźników KRI ('Key Risk Indicators') pozwalających na kontrolę poziomu ekspozycji na ryzyko,
- określenie planu ograniczania ryzyka oraz określonego docelowego poziomu ryzyka akceptowanego,
- planu postępowania po materializacji ryzyka, który określa zestaw działań, które zostaną przeprowadzone w przypadku zaistnienia ryzyka.

Na koniec 2016 roku zidentyfikowanych było 69 ryzyk korporacyjnych, w tym:

Ryzyka znaczące	11
Ryzyka umiarkowane	44
Ryzyka małe	13

Portal ERM wspiera zarządzanie ryzykiem realizowane przez właścicieli poszczególnych ryzyk w szczególności poprzez bieżącą możliwość rejestracji ryzyk, ich oceny, rejestracji statusu realizowanych zadań oraz monitorowania wskaźników KRI. Dokumentowane są tam zaistniałe incydenty.

System zarządzania ryzykiem w Grupie Kapitałowej LOTOS jest stale rozwijany w celu podniesienia jego funkcjonalności. W portalu ERM wdrażane są nowe funkcjonalności i usprawnienia zgodnie z pojawiającymi się potrzebami użytkowników.

W Strategii Grupy Kapitałowej LOTOS na lata 2017 – 2022 jednym ze wskazanych celów strategicznych jest aktywne zarządzanie szansami rozwoju i towarzyszącymi im ryzykami. System zarządzania ryzykiem jest istotnym elementem wspierającym realizację tego celu.

Sprawozdanie Zarządu
z działalności Grupy LOTOS S.A.
oraz jej grupy kapitałowej
za rok 2016

Organizacja i zarządzanie w Grupie LOTOS S.A. I jej grupie kapitałowej

7. Organizacja i zarządzanie w Grupie LOTOS S.A. i jej grupie kapitałowej

7.1. Powiązania własnościowe i zasady zarządzania

7.1.1. Informacje o posiadanych przez Grupę LOTOS S.A. oddziałach (zakładach)

Grupa LOTOS S.A. nie posiada oddziałów (zakładów) w rozumieniu Ustawy o Rachunkowości.

7.1.2. Zmiany w powiązaniach organizacyjnych lub kapitałowych Grupy LOTOS S.A. z innymi podmiotami

W skład Grupy Kapitałowej LOTOS wchodzi: Grupa LOTOS S.A. jako Jednostka Dominująca oraz podmioty o profilu produkcyjnym, usługowym i handlowym (spółki zależne oraz spółki pośrednio zależne od Grupy LOTOS S.A.) i fundacja.

Ponadto Grupa posiada udziały we wspólnych przedsięwzięciach wycenianych metodą praw własności szerzej opisane w nocie 14 do skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

Poniżej przedstawiono podstawowe informacje na temat wymienionych wyżej podmiotów, a także dane na temat procentowego udziału Grupy w ich własności na dzień 31 grudnia 2016 roku, który nie uległ zmianie w stosunku do stanu na dzień 31 grudnia 2015 roku.

Zestawienie podmiotów powiązanych z Grupą LOTOS S.A.

na dzień 31.12.2016

Nazwa podmiotu	Siedziba	Przedmiot działalności	Procentowy udział Grupy we własności jednostki
Jednostka Dominująca			
Segment produkcji i handlu			
Grupa LOTOS S.A.	Gdańsk	Wytwarzanie i przetwarzanie produktów rafinacji ropy naftowej (głównie paliw) oraz ich sprzedaż hurtowa	Nie dotyczy
Jednostki bezpośrednio zależne konsolidowane metodą pełną			
Segment wydobywczy			
<ul style="list-style-type: none"> LOTOS Petrobaltic S.A. (spółka posiada swoją grupę kapitałową: GK LOTOS Petrobaltic S.A.) 	Gdańsk	Pozyskiwanie oraz eksploatacja złóż ropy naftowej i gazu ziemnego	99,99%
Segment produkcji i handlu			
<ul style="list-style-type: none"> LOTOS Paliwa Sp. z o.o. 	Gdańsk	Sprzedaż hurtowa, detaliczna paliw, lekkiego oleju opałowego, zarządzanie siecią stacji paliw LOTOS	100,00%
<ul style="list-style-type: none"> LOTOS Oil Sp. z o.o. 	Gdańsk	Produkcja i sprzedaż olejów smarowych i smarów oraz sprzedaż olejów bazowych	100,00%
<ul style="list-style-type: none"> LOTOS Asphalt Sp. z o.o. 	Gdańsk	Produkcja i sprzedaż asfaltów	100,00%

• LOTOS Kolej Sp. z o.o.	Gdańsk	Transport kolejowy	100,00%
• LOTOS Serwis Sp. z o.o.	Gdańsk	Działalność w zakresie utrzymania ruchu mechanicznego, elektrycznego i automatyki, usługi remontowe	100,00%
• LOTOS Lab Sp. z o.o.	Gdańsk	Wykonywanie analiz laboratoryjnych	100,00%
• LOTOS Straż Sp. z o.o.	Gdańsk	Ochrona przeciwpożarowa	100,00%
• LOTOS Ochrona Sp. z o.o.	Gdańsk	Ochrona mienia i osób	100,00%
• LOTOS Terminale S.A. (spółka posiada swoją grupę kapitałową: GK LOTOS Terminale S.A.)	Czechowice-Dziedzice	Magazynowanie i dystrybucja paliw	100,00%
• LOTOS Infrastruktura S.A. (spółka posiada swoją grupę kapitałową: GK LOTOS Infrastruktura S.A.)	Jasło	Magazynowanie i dystrybucja paliw. Wynajem i zarządzanie nieruchomościami własnymi lub dzierżawionymi	100,00%
• LOTOS Gaz S.A. w likwidacji	Kraków	Spółka nie prowadzi działalności operacyjnej	100,00%

Jednostki bezpośrednio zależne nie objęte konsolidacją ⁽¹⁾

• Infrastruktura Kolejowa Sp. z o.o.	Gdańsk	Spółka nie prowadzi działalności operacyjnej	100,00%
• Fundacja LOTOS	Gdańsk	Działalność społecznie użyteczna w sferze zadań publicznych określonych w ustawie o działalności pożytku publicznego. Fundacja nie prowadzi działalności gospodarczej.	100,00%

Nazwa podmiotu	Siedziba	Przedmiot działalności	Procentowy udział Grupy we własności jednostki
Jednostki pośrednio zależne konsolidowane metodą pełną			
Segment produkcji i handlu			
<i>GK LOTOS Infrastruktura S.A.</i>			
• RCEkoenergia Sp. z o.o.	Czechowice-Dziedzice	Wytwarzanie i dystrybucja energii elektrycznej, ciepła i gazu	100,00%
<i>GK LOTOS Terminale S.A.</i>			
• LOTOS Biopaliwa Sp. z o.o.	Czechowice-Dziedzice	Produkcja estrów metylowych kwasów tłuszczowych (FAME)	100,00%
Segment wydobywczy			
<i>GK LOTOS Petrobaltic S.A.</i>			
• LOTOS Exploration and Production Norge AS	Norwegia, Stavanger	Poszukiwanie i wydobycie ropy naftowej na Norweskim Szelfie Kontynentalnym; świadczenie usług związanych z poszukiwaniem i wydobyciem ropy naftowej i gazu ziemnego	99,99%
• Aphrodite Offshore Services N.V.	Curaçao	Świadczenie usług w obszarze transportu morskiego (spółka nie prowadzi działalności operacyjnej)	99,99%
• B8 Sp. z o.o.	Gdańsk	Działalność usługowa wspomagająca górnictwo i wydobywanie	99,99%
• B8 Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością BALTIC S.K.A.	Gdańsk	Poszukiwanie i eksploatacja złóż ropy i gazu ziemnego	99,99%
• Miliana Shipholding Company Ltd. (spółka posiada swoją grupę kapitałową: GK Miliana Shipholding Company Ltd.)	Cypr, Nikozja	Świadczenie usług magazynowania i transportu ropy naftowej oraz innych usług w obszarze transportu morskiego	99,99%

<ul style="list-style-type: none"> • Technical Ship Management Sp. z o.o. (spółka posiada swoją grupę kapitałową: GK Technical Ship Management Sp. z o.o.) 	Gdańsk	Działalność usługowa wspomagająca transport morski, doradztwo w zakresie eksploatacji statków.	99,99%
<ul style="list-style-type: none"> • SPV Baltic Sp. z o.o. 	Gdańsk	Świadczenie usług w obszarze transportu morskiego	99,99%
<ul style="list-style-type: none"> • Miliana Shipmanagement Ltd. 	Cypr, Nikozja	Świadczenie usług w obszarze transportu morskiego	99,99%
<ul style="list-style-type: none"> • Miliana Shipping Group Ltd. (spółka posiada swoją grupę kapitałową: GK Miliana Shipping Group Ltd.) 	Cypr, Nikozja	Zarządzanie posiadanymi aktywami	99,99%
<ul style="list-style-type: none"> • Bazalt Navigation Co. Ltd. 	Cypr, Nikozja	Czarter statku	99,99%
<ul style="list-style-type: none"> • Granit Navigation Company Ltd. 	Cypr, Nikozja	Czarter statku	99,99%
<ul style="list-style-type: none"> • Kambr Navigation Company Ltd. 	Cypr, Nikozja	Czarter statku	99,99%
<ul style="list-style-type: none"> • St. Barbara Navigation Company Ltd. 	Cypr, Nikozja	Czarter statku	99,99%
<ul style="list-style-type: none"> • Petro Icarus Company Ltd. 	Cypr, Nikozja	Czarter statku	99,99%
<ul style="list-style-type: none"> • Petro Aphrodite Company Ltd. 	Cypr, Nikozja	Czarter statku	99,99%
<ul style="list-style-type: none"> • AB LOTOS Geonafta (spółka posiada swoją grupę kapitałową: GK AB LOTOS Geonafta) 	Litwa, Gargždai	Poszukiwanie i wydobywanie ropy naftowej, świadczenie usług wiertniczych oraz kupno i sprzedaż ropy naftowej	99,99%
<ul style="list-style-type: none"> • UAB Genciu Nafta 	Litwa, Gargždai	Poszukiwanie i wydobywanie ropy naftowej	99,99%
<ul style="list-style-type: none"> • UAB Manifoldas 	Litwa, Gargždai	Poszukiwanie i wydobywanie ropy naftowej	99,99%
<ul style="list-style-type: none"> • Energobaltic Sp. z o.o. 	Władysławowo	Produkcja energii elektrycznej, energii cieplnej, LPG oraz kondensatu gazowego	99,99%

(1) Podmioty wyłączono z konsolidacji z uwagi na fakt, iż wielkości wykazywane w sprawozdaniach finansowych tych jednostek na dzień 31 grudnia 2016 roku są nieistotne dla realizacji obowiązku określonego w standardzie MSSF 10 „Skonsolidowane sprawozdania finansowe”.

7.1.3. Zmiany własnościowe w Grupie Kapitałowej LOTOS

W 2016 roku miały miejsce następujące zmiany w organizacji Grupy Kapitałowej LOTOS.

B8 Sp. z o.o. – rejestracja podwyższenia kapitału zakładowego

W dniu 03.12.2015r. Nadzwyczajne Zgromadzenie Wspólników spółki B8 Sp. z o.o. podjęło uchwałę w sprawie podwyższenia kapitału zakładowego Spółki z dotychczasowej poziomu 205.000,- zł do poziomu 305.000,- zł, tj. o 100.000,- zł, przez utworzenie 2.000 nowych udziałów o wartości nominalnej 50, - zł każdy udział. Nowo utworzone udziały zostały w całości objęte przez wspólnika spółki, tj. LOTOS Petrobaltic S.A. i pokryte wkładem pieniężnym o wartości 100.000,- zł w dniu 14.12.2015 roku.

Dnia 02.02.2016 roku niniejsze podwyższenie kapitału zakładowego zostało zarejestrowane w rejestrze przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego.

Baltic Gas Sp. z o.o. – rejestracja podwyższenia kapitału zakładowego

W dniu 06.04.2016r. Nadzwyczajne Zgromadzenie Wspólników spółki Baltic Gas Sp. z o.o. podjęło uchwałę w sprawie podwyższenia kapitału zakładowego Spółki z dotychczasowego poziomu 145.000,- zł do poziomu 220.400,- zł, tj. o 75.400,- zł poprzez utworzenie 1.508 nowych udziałów o wartości nominalnej 50,- zł każdy udział. Nowo utworzone udziały zostały objęte przez dotychczasowych wspólników, tj.:

- spółka LOTOS Petrobaltic S.A. objęła 754 udziały o łącznej wartości nominalnej 37.700,- zł w zamian za wkład pieniężny,
- spółka „CalEnergy Resources Poland” Sp. z o.o. objęła 754 udziały o łącznej wartości nominalnej 37.700,- zł w zamian za wkład pieniężny.

Dnia 19.05.2016r. niniejsze podwyższenie kapitału zakładowego zostało zarejestrowane w rejestrze przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego.

Baltic Gas Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością i wspólnicy sp.k. – wniesienie wkładów

W kwietniu 2016 roku w ramach umówionych wkładów zostały wniesione do Spółki wkłady pieniężne, jn.:

- spółka LOTOS Petrobaltic S.A. wniosła 7.552.607,30 zł,
- spółka „CalEnergy Resources Poland” Sp. z o.o. wniosła 7.956.620,38 zł.

Dnia 30.05.2016 roku ww. wniesienia wkładów pieniężnych w ramach umówionych wkładów zostały zarejestrowane w rejestrze przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego.

Poniżej zestawienie wkładów umówionych i wniesionych wg stanu na dzień 30.06.2016:

Baltic Gas Sp. z o.o. i wspólnicy Spółka komandytowa			
Wspólnicy	Baltic Gas Sp. z o.o.	LOTOS Petrobaltic S.A.	CalEnergy Resources Poland Sp. z o.o.
wkład umówiony	1.000,00 zł	81.869.711,00 zł	98.933.897,00 zł
wkład wniesiony, w tym:	1.000,00 zł	75.862.731,84 zł	90.278.564,09 zł
a) wkład pieniężny	1.000,00 zł	24.192.731,84 zł	90.278.564,09 zł
b) wkład niepieniężny	-	51.700.000,00 zł	-
wkład niepokryty	-	5.976.979,16 zł	8.655.332,91 zł

B8 Sp. z o.o. – rejestracja podwyższenia kapitału zakładowego

W dniu 21.06.2016r. Nadzwyczajne Zgromadzenie Wspólników spółki B8 Sp. z o.o. podjęło uchwałę w sprawie podwyższenia kapitału zakładowego Spółki z dotychczasowego poziomu 305.000,- zł do poziomu 355.000,- zł, tj. o 50.000,- zł, poprzez utworzenie 1.000 nowych udziałów o wartości nominalnej 50,- zł każdy udział. Nowo utworzone udziały zostały w całości objęte przez jedynego wspólnika spółki, tj. LOTOS Petrobaltic S.A. za wkład pieniężny.

Dnia 08.08.2016 roku ww. podwyższenie kapitału zakładowego zostało zarejestrowane w rejestrze przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego.

LOTOS Exploration and Production Norge AS – emisja warrantów

Dnia 24.08.2016 roku Zgromadzenie Wspólników LOTOS Exploration and Production Norge AS podjęło uchwałę o emisji prywatnej, dla LOTOS Petrobaltic S.A., 800.000.000 warrantów, z których każdy upoważnia do nabycia 1 akcji serii B o wartości nominalnej 1,- NOK każda akcja. Wyżej opisana operacja jest związana z planowanym podwyższeniem kapitału zakładowego Spółki. Warranty zostały objęte w całości przez LOTOS Petrobaltic S.A.

Do dnia sporządzenia niniejszego raportu kapitał zakładowy spółki LOTOS Exploration and Production Norge AS nie został podwyższony.

B8 spółka z ograniczoną odpowiedzialnością BALTIC S.K.A. – podwyższenie kapitału zakładowego

Dnia 08.11.2016 roku Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie Akcjonariuszy podjęło uchwałę o podwyższeniu kapitału zakładowego Spółki z poziomu 787.817.450,- zł do poziomu 987.817.450,- zł, tj. o 200.000.000,- zł poprzez emisję 20.000.000 akcji zwykłych serii D o wartości nominalnej 10,- zł każda akcja. Akcje serii D nie są uprzywilejowane, zostały zaoferowane do objęcia po cenie nominalnej (cena emisyjna) w ramach subskrypcji prywatnej w całości do objęcia przez LOTOS Petrobaltic S.A. Ww. podwyższenie zostało pokryte w całości wkładem pieniężnym w listopadzie 2016 roku LOTOS Petrobaltic S.A. w wykonaniu swego zobowiązania, w dniu 16.11.2016 roku dokonał pełnego pokrycia wkładem gotówkowym objętych akcji w podwyższonym kapitale zakładowym spółki B8 spółka z ograniczoną odpowiedzialnością BALTIC S.K.A.

Terminy i kwoty wniesienia wkładów pieniężnych:

- 08.11.2016r. – 20 mln zł
- 09.11.2016r. – 40 mln zł (2 x 20 mln zł)
- 10.11.2016r. – 60 mln zł (2 x 30 mln zł)
- 14.11.2016r. – 30 mln zł
- 16.11.2016r. – 50 mln zł (30 mln zł +20 mln zł), w sumie: 200 mln PLN

Dnia 22.11.2016 roku zarejestrowano w rejestrze przedsiębiorców KRS podwyższenie kapitału zakładowego Spółki z poziomu 787.817.450,- zł do poziomu 987.817.450,- zł, tj. o 200.000.000,- zł poprzez emisję 20.000.000 akcji zwykłych serii D o wartości nominalnej 10,- zł każda akcja.

B8 spółka z ograniczoną odpowiedzialnością BALTIC S.K.A. – zastaw na akcjach, B8 sp. z o.o. – zastaw na udziałach

Dnia 12.10.2016 roku Nadzwyczajne Zgromadzenie Wspólników B8 sp. z o.o. podjęło uchwały w przedmiocie wyrażenia zgody na:

- 1) zawarcie przez Zarząd Spółki, w imieniu i na jej rzecz, jako zastawca, z Bankiem Gospodarstwa Krajowego S.A. („BGK”) działającym jako administrator zastawu lub we własnym imieniu lub odpowiednio z Funduszem Inwestycji Infrastrukturalnych – Dłużnym Funduszem Inwestycyjnym Zamkniętym Aktywów Niepublicznych, zarządzanym przez Polski Fundusz Rozwoju S.A. („PFR”) następujących umów oraz ustanowienie na ich podstawie w postaci następujących zastawów:
  - a) umowy zastawów cywilnych, finansowych i rejestrowych na akcjach posiadanych przez Spółkę w B8 spółka z ograniczoną odpowiedzialnością BALTIC S.K.A.;
  - b) umowy zastawów rejestrowych na udziale Spółki jako komplementariusza w B8 spółka z ograniczoną odpowiedzialnością BALTIC S.K.A.;
- 2) złożenie przez Zarząd Spółki, w jej imieniu i na jej rzecz, oświadczeń o poddaniu się egzekucji w trybie art. 777 par. 1 pkt 6 kodeksu postępowania cywilnego na rzecz BGK działającego jako agent zabezpieczenia, we własnym imieniu lub na rzecz PFR w związku z umowami zastawów, o których mowa w pkt 1. powyżej;
- 3) ustanowienie zastawów cywilnych, rejestrowych i finansowych na wszystkich udziałach Spółki na podstawie umowy zastawów rejestrowych na udziałach, która ma zostać zawarta pomiędzy LOTOS Petrobaltic S.A. a BGK działającym jako administrator zastawu, we własnym imieniu lub odpowiednio z Funduszem Inwestycji Infrastrukturalnych - Dłużnym Funduszem Inwestycyjnym Zamkniętym Aktywów Niepublicznych zarządzanym przez PFR;

Baltic Gas spółka z ograniczoną odpowiedzialnością i Wspólnicy sp.k. – podwyższenie umówionych wkładów, wniesienie wkładów na pokrycie wkładów umówionych

Dnia 13.10.2016 roku wspólnik CALEnergy Resources Poland Sp. z o.o. w ramach umówionego wkładu dokonał wpłaty na rachunek spółki Baltic Gas spółka z ograniczoną odpowiedzialnością i Wspólnicy spółka komandytowa kwoty w wysokości 8.655.000,85 zł tytułem wniesienia wkładu pieniężnego w ramach wkładu umówionego (suma wkładów wniesionych: 98.933.564,09 PLN).

Dnia 14.10.2016 roku wspólnik LOTOS Petrobaltic S.A. w ramach umówionego wkładu dokonał wpłaty na rachunek spółki Baltic Gas spółka z ograniczoną odpowiedzialnością i Wspólnicy spółka komandytowa kwoty w wysokości 4.753.079,31 zł tytułem wniesienia wkładu pieniężnego w ramach wkładu umówionego (suma wkładów wniesionych: 80.645.811,15 zł).

(W dniu 22.10.2015 roku Wspólnicy spółki Baltic Gas spółka z ograniczoną odpowiedzialnością i Wspólnicy sp.k. podjęli uchwały w sprawie zmiany umowy spółki Baltic Gas spółka z ograniczoną odpowiedzialnością i wspólnicy sp.k. w zakresie:

- a) podwyższenia umówionego wkładu CalEnergy Resources Poland sp. z o. o. z kwoty 66.070.580,- zł do kwoty 98.933.897,- zł, tj. o kwotę 32.863.317,- zł poprzez wniesienie dodatkowego wkładu pieniężnego w kwocie 32.863.317,- zł,
- b) podwyższenia umówionego wkładu komandytariusza LOTOS Petrobaltic S.A. z kwoty 53.627.500,- zł do kwoty 81.869.711,- zł, to jest o kwotę 28.242.211,- zł poprzez wniesienie dodatkowego wkładu pieniężnego w kwocie 28.242.211,- zł.

W dniu 18.11.2015 r. Krajowy Rejestr Sądowy zarejestrował w rejestrze przedsiębiorców podwyższenie umówionych wkładów w spółce Baltic Gas spółka z ograniczoną odpowiedzialnością i wspólnicy sp. k., tj.:

- a) podwyższenia umówionego wkładu CalEnergy Resources Poland sp. z o. o. z poziomu 66.070.580 zł do poziomu 98.933.897,- zł, tj. o 32.863.317,- zł poprzez wniesienie dodatkowego wkładu pieniężnego w kwocie 32.863.317,- zł,
- b) podwyższenia umówionego wkładu komandytariusza LOTOS Petrobaltic S.A. z poziomu 53.627.500,- zł do poziomu 81.869.711,- zł, to jest o 28.242.211,- zł poprzez wniesienie dodatkowego wkładu pieniężnego w kwocie 28.242.211,- zł.)

Baltic Gas Sp. z o.o. i Wspólnicy Spółka komandytowa			
Wspólnicy	Baltic Gas Sp. z o.o.	LOTOS Petrobaltic S.A.	CalEnergy Resources Poland Sp. z o.o.
wkład umówiony	1 000,00 zł	81 869 711,00 zł	98 933 897,00 zł
wkład wniesiony, w tym:			
a) wkład pieniężny	1 000,00 zł	28 945 811,15 zł	98 933 564,09 zł
b) wkład niepieniężny	- zł	51 700 000,00 zł	- zł
wkład niepokryty	- zł	1 223 899,85 zł	332,91 zł

Granit Navigation Navigation Company Ltd – sprzedaż statku

Dnia 12.12.2016r. Spółka podpisała umowę sprzedaży jednostki typu AHTS „GRANIT” będącego pod banderą St. Vincent and Grenadines na rzecz podmiotu spoza Grupy Kapitałowej Grupy LOTOS S.A. (statek był wyłączony z eksploatacji).

St. Barbara Navigation Company Ltd – zakup statku

Dnia 09.09.2016r. Spółka nabyła od podmiotu spoza Grupy Kapitałowej Grupy LOTOS S.A. jednostkę typu SPV (multipurpose) do obsługi platform wiertniczych. Jest o druga jednostka Spółki, przy czym pierwsza - GEOTECHNICAL SURVEY VESSEL „ST. BARBARA” pod banderą St. Vincent and Grenadines - jest wyłączona z eksploatacji.

7.1.4. Zmiany w podstawowych zasadach zarządzania Grupą LOTOS S.A. i jej spółkami zależnymi

Poza zmianą w składzie Zarządu Spółki oraz zmianami w strukturze organizacyjnej Spółki nie nastąpiły zmiany w podstawowych zasadach zarządzania Grupą LOTOS S.A. oraz spółkami z jej grupy kapitałowej.

7.2. Zatrudnienie w Grupie Kapitałowej LOTOS

7.2.1. Struktura zatrudnienia w Grupie Kapitałowej LOTOS

Struktura zatrudnienia w Grupie Kapitałowej LOTOS w podziale na rodzaj stanowiska

Spółka	Zatrudnienie na dzień 31.12.2016 roku	
	Stanowiska robotnicze	Stanowiska nierobotnicze
Grupa LOTOS S.A.	498	908
LOTOS Paliwa Sp. z o.o.	0	273
LOTOS Kolej Sp. z o.o.	709	318
LOTOS Oil S.A.	110	183
LOTOS Lab Sp. z o.o.	13	108
LOTOS Serwis Sp. z o.o.	318	154
LOTOS Straż Sp. z o.o.	74	15
LOTOS Asfalt Sp. z o.o.	120	122
LOTOS Gaz S.A.	0	1
LOTOS Ochrona Sp. z o.o.	143	22
LOTOS Park Technologiczny Sp. z o.o.	0	0
LOTOS Air BP Polska Sp. z o.o.	32	16
LOTOS Infrastruktura S.A.	40	33
LOTOS Terminale S.A.	63	49
RC Ekoenergia Sp. z o.o.	42	31
LOTOS Biopaliwa Sp. z o.o.	23	15
LOTOS Petrobaltic S.A.	148	230
Energobaltic Sp. z o.o.	0	27
LOTOS E&P Norge AS	3	28
AB LOTOS Geonafta	34	9
UAB Genciu Nafta	1	1
UAB Manifoldas	0	3
Miliana Shipping Ltd	0	1
Technical Ship Management	0	8
SPV Baltic Spółka z o.o.	7	3
	2398	2452
Razem		4936

Struktura zatrudnienia w Grupie LOTOS S.A. ze względu na płeć
 stan na 31 grudnia 2016 roku

Wyszczególnienie	Mężczyźni	Kobiety	Razem
stanowiska robotnicze	497	1	498
stanowiska nierobotnicze	466	442	908
Razem	963	443	1406

Struktura zatrudnienia w Grupie Kapitałowej LOTOS ze względu na płeć
 stan na 31 grudnia 2016 roku

Wyszczególnienie	Mężczyźni	Kobiety	Razem
stanowiska robotnicze	2297	81	2378
stanowiska nierobotnicze	1513	1045	2558
Razem	3810	1126	4936

Wielkość zatrudnienia w Grupie Kapitałowej LOTOS w latach 2010 – 2016

Wielkość zatrudnienia	31.12.2011	31.12.2012	31.12.2013	31.12.2014	31.12.2015	31.12.2016
Grupa LOTOS S.A.	1 310	1 329	1 349	1 345	1 364	1 406
Grupa Kapitałowa LOTOS	5 010	5 168	5 015	4 983	4 850	4 936

7.2.2. Polityka wynagrodzeń - informacje na temat systemu wynagrodzeń, warunkach wynagrodzenia członków Zarządu, zmiany w polityce wynagrodzeń
Zarząd Grupy LOTOS S.A.

W 2016 roku warunki wynagradzania Członków Zarządu Grupy LOTOS S.A. regulowała „Ustawa o wynagradzaniu osób kierujących niektórymi podmiotami prawnymi” z dn. 10 kwietnia 2000 r., oraz „Ustawa o zasadach kształtowania wynagrodzeń osób kierujących niektórymi spółkami” z dnia 9 czerwca 2016 r. W 2016 r. podstawę obliczenia miesięcznego wynagrodzenia Członków Zarządu Grupy LOTOS S.A. stanowiło przeciętne miesięczne wynagrodzenie w sektorze przedsiębiorstw bez wypłat nagród z zysku w czwartym kwartale 2015 r. /4 280,39 zł/, w związku z czym miesięczne wynagrodzenie zasadnicze Członków Zarządu Grupy LOTOS S.A. wynosiło sześciokrotność tej kwoty, czyli 25 682,34 zł. Ponadto, zgodnie z Art. 10 ustawy z dn. 10 kwietnia 2000 r., Członkom Zarządu Grupy LOTOS S.A. mogła być

przyznana nagroda roczna za rok poprzedni w wysokości nie wyższej od trzykrotności ich przeciętnego wynagrodzenia miesięcznego w roku poprzedzającym przyznanie nagrody. W 2016 roku Członkom Zarządu Grupy LOTOS S.A. nagroda roczna za 2015 rok nie została wypłacona.

7.2.3. System kontroli programów akcji pracowniczych

W Grupie Kapitałowej LOTOS w 2015 roku nie funkcjonował program akcji pracowniczych.

7.2.4. Umowy zawarte pomiędzy emitentem a osobami zarządzającymi oraz wartość wynagrodzeń, nagród lub korzyści wypłaconych osobom zarządzającym i nadzorującym Grupę LOTOS

Wynagrodzenie wypłacone członkom Zarządu Grupy LOTOS S.A. za 2016 rok (w PLN)

Członkowie Zarządu	Krótkoterminowe świadczenia pracownicze (wynagrodzenia)	Zarząd-jednostki zależne *	Razem wynagrodzenie wypłacone
Paweł Olechnowicz	110 165,05	418 189,52	528 354,57
Marek Sokołowski	109 032,57	222 166,35	331 198,92
Mariusz Machajewski	309 412,93	542 848,35	852 261,28
Maciej Szozda	200 015,25	391 116,91	591 132,16
Zbigniew Paszkowicz	110 303,05	260 667,49	370 970,54
Mateusz Bonca	158 904,57	297 249,54	456 154,11
Marcin Jastrzębski	172 395,28	279 646,00	452 041,28
Robert Pietryszyn	151 525,80	298 480,95	450 006,75
Przemysław Marchlewicz	171 108,26	275 755,73	446 863,99
Razem	1 492 862,76	2 986 120,84	4 478 983,60

W 2016 roku spółka wypłaciła członkowi Zarządu odprawę emerytalną w kwocie 128 411,70 PLN

Nagrody roczne dla Członków Zarządu (w PLN)

Członkowie Zarządu	Krótkoterminowe zobowiązania z tytułu nagrody rocznej za 2016 rok
Mariusz Machajewski	77 047,08
Razem	77 047,08

Wynagrodzenie wypłacone członkom Rady Nadzorczej Grupy LOTOS S.A. za 2016 rok (w PLN)

Członkowie Rady Nadzorczej	Razem wynagrodzenie wypłacone
Wiesław Skwarko	7 182,74
Małgorzata Hirszel	7 182,74
Oskar Pawłowski	7 182,74
Michał Rumiński	7 182,74
Katarzyna Witkowska	51 321,54
Agnieszka Trzaskalska	7 182,74
Dariusz Figura	44 190,67
Mariusz Golecki	22 360,16
Marcin Jastrzębski	4 367,88
Beata Kozłowska-Chyła	26 648,90
Cezary Krasodomski	21 807,00
Katarzyna Lewandowska	44 221,75
Robert Pietryszyn	20 866,35
Agnieszka Szklarczyk-Mierzwa	21 829,99
Maria Sierpińska	44 750,95
Razem	338 278,89

7.3. Ochrona środowiska

W 2016 roku działania związane z ochroną środowiska w Grupie LOTOS S.A. skupiły się na dostosowaniu gdańskiej rafinerii do wymagań tzw. konkluzji BAT, które wejdą w życie w październiku 2018 roku. Działania te dotyczą dwóch obszarów.

Pierwszym z nich jest obowiązek rozszerzenia sposobu monitorowania emisji zanieczyszczeń do powietrza z instalacji rafineryjnych. Do tej pory prawo krajowe wymagało od rafinerii przeprowadzania pomiarów emisji z emitorów dwa razy w roku – w okresie letnim i zimowym. Pomiary te dotyczyły czterech podstawowych zanieczyszczeń organicznych: dwutlenku siarki (SO₂), tlenków azotu (NO_x), tlenku węgla (CO) i pyłu zawieszonego (PM). Nowe wymagania prawne zobowiązują zakład do:

- wprowadzenia pomiarów ciągłych emisji SO₂, NO_x, CO i PM na dwóch emitorach technologicznych
- wprowadzenia pomiarów ciągłych emisji SO₂ na emitorach odprowadzających spaliny z instalacji Clausa
- instalacji stanowisk pomiarowych do pomiarów okresowych emisji polichlorowanych dwubenzodioksyn i furanów (PCDD/F) na wylotach z dwóch instalacji reformingu

Dodatkowo, oprócz poszerzenia zakresu pomiarów emisji do powietrza, konkluzje BAT zaostrzają wymagania dotyczące monitorowania stężeń zanieczyszczeń w odprowadzanych ściekach. W Grupie LOTOS będzie to skutkowało wprowadzeniem pomiarów ciągłych chemicznego zapotrzebowania na tlen oraz stężeń azotu ogółem, indeksu olejowego i zawiesiny w oczyszczonych ściekach i wodach zrzucanych do Martwej Wisły.

Drugi obszar dotyczy emisji niezorganizowanej lotnych zanieczyszczeń organicznych (LZO) z rafinerii. Emisja ta zachodzi poprzez różnego rodzaju drobne nieszczelności w poszczególnych elementach wyposażenia instalacji. Po pierwsze, konkluzje BAT zobowiązują zakłady do wdrożenia tzw. programu LDAR (ang. Leak Detection And Repair), czyli systemowego podejścia do wykrywania i usuwania nieszczelności w instalacjach produkcyjnych. Program ten przyczyni się do ograniczania emisji szkodliwych substancji do powietrza, zwiększenia bezpieczeństwa pracy oraz zmniejszenia strat surowców. Po drugie, konkluzje BAT zobowiązują do monitorowania emisji niezorganizowanej LZO, a więc oprócz ograniczania, również ilościowego określania strat surowców przez nieszczelności. Grupa LOTOS w 2017 roku skupi się nad wypracowaniem racjonalnego podejścia, które z jednej strony zapewni wysoki stopień ochrony środowiska i pracowników oraz spełnienie wymagań prawnych, a z drugiej nie przyczyni się do ponoszenia nadmiernych kosztów.

W 2017 roku – podobnie, jak w poprzednim – niskie ceny ropy i związana z nimi niska cena produkcji energii z produktów własnych rafinerii skutkowałą zwiększonym zużyciem ciężkiego oleju opałowego w piecach technologicznych zakładu. Sytuacja ta miała miejsce w pierwszych siedmiu miesiącach 2016 roku i dała efekt w postaci zwiększonej emisji SO₂ i PM do powietrza z instalacji rafineryjnych. Mimo to, z dużym zapasem dotrzymane zostały roczne emisje dopuszczalne, określone w pozwoleniu zintegrowanym Grupy LOTOS.

W związku z prowadzonym projektem EFRA, Grupa LOTOS przygotowuje również wniosek o zmianę pozwolenia zintegrowanego, uwzględniający zmianę opisu technologicznego instalacji i dodanie do niego instalacji destylacji próżniowej hydrowosku HVDU. Według wstępnych założeń, uzyskanie decyzji zmieniającej aktualnie obowiązujące pozwolenie planowane jest na listopad 2017 roku.

7.4. Istotne umowy oraz postępowania sądowe w 2016 roku

7.4.1. Umowy znaczące dla działalności zawarte w 2016 roku

Umowy znaczące dla działalności Grupy Kapitałowej LOTOS w 2016 roku

Lp	Kontrahent	Data	Przedmiot umowy	Szacunkowa wartość netto (PLN)	Szerzej opisane	Więcej informacji
1	Rosneft Oil Company	22.01.2016	Dostawy ropy naftowej	5,0 mld ¹	Raport bieżący 2/2016	->inwestor.lotos.pl/1185/p,194,i,880/raporty_i_dane/raporty_biezace/zawarcie_aneksu_do_umowy_na_dostawy_ropy_naftowej_pomiedzy_rosneft_oil_company_a_grupa_lotos_sa
2	Petraco	27.01.2016	Dostawy ropy naftowej	759 mln ¹	Raport bieżący 4/2016	->inwestor.lotos.pl/1185/p,194,i,882/raporty_i_dane/raporty_biezace/zawarcie_umow_o_wartosci_znaczacej_pomiedzy_grupa_lotos_sa_a_spolkami_z_grupy_petraco
3	Varo Energy Supply Trading	18.03.2016	Sprzedaż benzyny bezołowiowej	731 mln ¹	Raport bieżący 11/2016	->inwestor.lotos.pl/1185/p,194,i,891/raporty_i_dane/raporty_biezace/zawarcie_umow_o_wartosci_znaczacej_pomiedzy_grupa_lotos_sa_a_varo_energy_supply_trading_bv
4	Glencore Energy UK Limited	11.08.2016	Sprzedaż benzyny surowej	693 mln ¹	Raport bieżący 38/2016	->inwestor.lotos.pl/1185/p,194,i,924/raporty_i_dane/raporty_biezace/umowy_pomiedzy_grupa_lotos_sa_a_glencore_energy_uk_limited
5	Tatneft	22.12.2016	Dostawy ropy naftowej	11,3 mld	x	Umowa została zawarta na czas określony od 01.01.2017 r. do 31.12.2017 r
5	CIRCLE K Polska Spółka z o.o.	27.12.2016	Sprzedaż paliw płynnych	3,5 mld	x	Umowa została zawarta na czas określony od 01.01.2017 r. do 31.12.2017 r
6	BP Europe SE	29.12.2016	Sprzedaż paliw płynnych	2,97 mld	x	Umowa została zawarta na czas określony od 01.01.2017 r. do 31.12.2017 r
7	Shell Polska z o.o.	30.12.2016	Sprzedaż paliw płynnych	1,3 mld	x	Umowa została zawarta na czas określony od 01.01.2017 r. do 31.12.2017 r

1) łączna wartość umów z podmiotem od publikacji ostatniego raportu bieżącego lub w ciągu 12 miesięcy poprzedzających umowę (zawarcie umowy opisywanej spowodowało przekroczenie wartościowe kryterium umowy znaczącej)

7.4.2. Istotne transakcje z podmiotami powiązаныmi na warunkach innych niż rynkowe

W roku zakończonym 31 grudnia 2016 roku nie zawierano transakcji z podmiotami powiązаныmi na warunkach innych niż rynkowe.

7.4.3. Umowa z podmiotem uprawnionym do badania sprawozdań finansowych

Na podstawie uchwały Rady Nadzorczej Grupy LOTOS S.A. z 31 października 2012 roku oraz z dnia 31 lipca 2015 roku podmiotem uprawnionym do badania sprawozdań finansowych Spółki za lata 2013 - 2015 oraz za lata 2016 -2017 została spółka Ernst & Young Audyt Polska spółka z ograniczoną odpowiedzialnością sp. k. (dawniej: Ernst & Young Audit sp. z o.o.), wpisana na listę podmiotów uprawnionych do badania sprawozdań finansowych prowadzoną przez KIBR pod numerem 130.

Ernst & Young Audyt Polska sp. z o.o. sp. k. z siedzibą w Warszawie na podstawie umowy wraz z aneksami zawartej z Grupą LOTOS S.A. w dniu 30 lipca 2013 roku dokonała między innymi:

- przeglądu jednostkowych oraz skonsolidowanych sprawozdań finansowych za I półrocza w latach 2013-2016,
- badania jednostkowych oraz skonsolidowanych sprawozdań finansowych w latach 2013-2016.

Łączne wynagrodzenie należne z tytułu badania, przeglądów oraz procedur weryfikacyjnych Ernst & Young Audyt Polska sp. z o.o. sp. k. (w mln PLN)

	2016
Badanie rocznych jednostkowych i skonsolidowanych sprawozdań finansowych wybranych spółek Grupy Kapitałowej LOTOS, w tym: ⁽¹⁾	1,1
Grupa LOTOS S.A.	0,3
Usługi poświadczające, w tym:	0,8
Grupa LOTOS S.A.	0,7
Usługi doradztwa podatkowego	-
Pozostałe usługi, w tym: ⁽²⁾	0,1
Grupa LOTOS S.A.	0,01
Razem	2,0

⁽¹⁾ wynagrodzenie za badanie wybranych spółek Grupy Kapitałowej LOTOS jest płacone na podstawie odrębnych umów zawartych pomiędzy podmiotem uprawnionym do badania sprawozdań finansowych i każdą z wybranych spółek Grupy Kapitałowej LOTOS.

⁽²⁾ wynagrodzenie wypłacone między innymi z tytułu usług szkoleniowych dla biegłych oraz dodatkowych usług audytowych.

Wynagrodzenie za badanie, usługi poświadczające, usługi doradztwa podatkowego oraz pozostałych usług dla spółek LOTOS Exploration and Production Norge AS oraz AB LOTOS Geonafra należne odpowiednio

dla Ernst & Young AS oraz UAB Ernst & Young Baltic (spółka grupy Ernst & Young) za rok 2016 wyniosło 0,9 mln zł.

Ponadto spółki z Grupy w 2016 roku korzystały z usług innych podmiotów z grupy Ernst & Young, w tym między innymi Ernst & Young spółka z ograniczoną odpowiedzialnością Business Advisory spółka komandytowa w kwocie 0,2 mln zł.

W 2015 roku łączne wynagrodzenie należne z tytułu badania, przeglądów oraz procedur weryfikacyjnych wyniosło 2,8 mln zł (Grupa LOTOS S.A. 1 mln zł), w tym z tytułu badania rocznych jednostkowych i skonsolidowanych sprawozdań finansowych wybranych spółek Grupy Kapitałowej LOTOS 1,6 mln zł (Grupa LOTO S.A. 0,3 mln zł), usług poświadczających 0,8 mln zł (Grupa LOTO S.A. 0,7 mln zł), usług doradztwa podatkowego 0,3 mln zł, pozostałych usług 0,1 mln zł (Grupa LOTOS S.A. 0,04 mln zł).

7.4.4. Postępowania toczące się przed sądem, organem właściwym dla postępowania arbitrażowego lub organem administracji publicznej

W 2016 roku nie toczyły się przed sądem, organem właściwym dla postępowania arbitrażowego lub organem administracji publicznej postępowania dotyczące zobowiązań albo wierzytelności Grupy LOTOS S.A. ani spółek od niego zależnych, których wartość dotycząca spółek Grupy Kapitałowej LOTOS stanowiłaby co najmniej 10 % kapitałów własnych Spółki. Istotne sprawy sądowe zostały przedstawione w nocie 30.1 skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

Sprawozdanie Zarządu
z działalności Grupy LOTOS S.A.
oraz jej grupy kapitałowej
za rok 2016

Informacje dotyczące akcji Grupy LOTOS S.A.

8. Informacje dotyczące akcji Grupy LOTOS S.A.

8.1 Grupa LOTOS S.A. na Giełdzie Papierów Wartościowych

Akcje Grupy LOTOS notowane są na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie od 9 czerwca 2005.

ISIN	Warsaw Stock Exchange	Thomson Reuters	Bloomberg
PLLOTOS00025	LTS	LTSP.WA	LTS PW

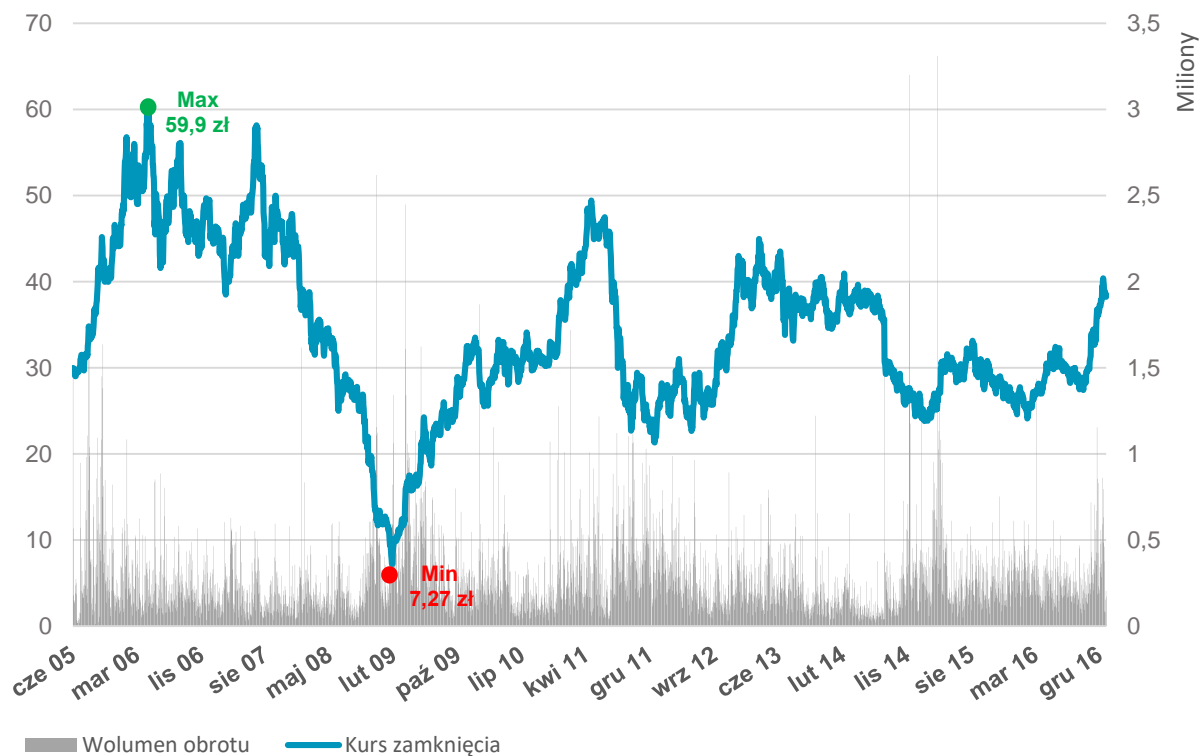
Kapitał zakładowy Grupy LOTOS S.A. wynosi 184.873.362 zł i dzieli się na 184.873.362 akcji o wartości nominalnej 1 zł każda, w tym:

- 78.700.000 akcji zwykłych na okaziciela serii A
- 35.000.000 akcji zwykłych na okaziciela serii B
- 16.173.362 akcji zwykłych na okaziciela serii C
- 55.000.000 akcji zwykłych na okaziciela serii D

Każda akcja daje prawo do jednego głosu na Walnym Zgromadzeniu Akcjonariuszy.

Ostatniego dnia 2016 roku kapitalizacja Grupy LOTOS S.A. wyniosła około 7 mld zł.

Kurs akcji Grupy LOTOS (zł.) i wolumen obrotu (w szt.)

Akcje Grupy LOTOS S.A. w 2016 roku wchodziły w skład następujących indeksów:

Indeksy dochodowe

- WIG - obejmuje wszystkie spółki notowane na Głównym Rynku GPW, spełniające bazowe kryteria uczestnictwa w indeksach
- WIG-PALIWA - obejmuje spółki sektora „przemysł paliwowy” należące do indeksu WIG
- WIG Poland – obejmuje wyłącznie akcje krajowych spółek należących do indeksu WIG
- WIG RESPECT - obejmuje firmy odpowiedzialne społecznie należące do indeksu WIG

Indeksy cenowe

- WIG 20 - obliczany na podstawie wartości portfela akcji 20 największych i najbardziej płynnych spółek z Głównego Rynku GPW
- WIG 30 – obliczany na podstawie wartości portfela akcji 30 największych i najbardziej płynnych spółek z Głównego Rynku GPW
- mWIG40 – obliczany na podstawie wartości portfela akcji 40 największych i najbardziej płynnych spółek z Głównego Rynku GPW

* Indeks dochodowy - przy jego obliczaniu uwzględnia się zarówno ceny zawartych w nim akcji, jak i dochody z dywidend i praw poboru.

* Indeks cenowy - przy jego obliczaniu bierze się pod uwagę jedynie ceny zawartych w nim transakcji, a nie uwzględnia się dochodów z tytułu dywidend.

Dane dotyczące akcji Grupy LOTOS S.A.

	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Liczba akcji w obrocie giełdowym (mln szt.)	129,87	129,87	129,87	129,87	184,87	184,87
Kurs minimalny	22,26	21,3	32,97	24,05	23,83	24,1
Kurs maksymalny	49,5	43,78	45,45	40,96	33,15	40,4
Kurs zamknięcia	23,3	41,2	35,45	25,5	27	38,25
Stopa zwrotu na koniec okresu (%)	-35,9	76,82	-13,96	-28,07	4,4	44
Wartość obrotów (mln PLN)	3 299,07	2 013,15	2 211,43	1588,52	2 227,56	2 229,86
Udział w obrotach (%)	1,31	1,07	1	0,77	1,1	1,1
Średni wolumen na sesję (szt.)	377 048	282 163	229 877	203 839	314 239	292032
Średnia liczba transakcji na sesję	967	810	877	851	1 534	1569
	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Kapitalizacja (mln PLN)	3 026,00	5 351,00	4 603,89	3 311,69	4 991,58	7 075,10
Wartość księgowa (mln PLN)	7 782,40	9 066,40	9 189,60	8 258,50	7 712,20	8 610,9
EV (mln PLN)	10 232,00	11 642,30	10 319,79	9 627,39	11 131,3	13 373,4
Zysk na jedną akcję (zł)	5,03	7,11	0,3	-	-	5,5
P/E (x)	4,66	5,8	118	-	-	6,9
P/BV (x)	0,38	0,59	0,5	0,4	0,65	0,82
EV/EBITDA (x)	5,7	11,58	12,85	-	10,22	4,58

* Opracowanie własne na podstawie danych GPW oraz Spółki

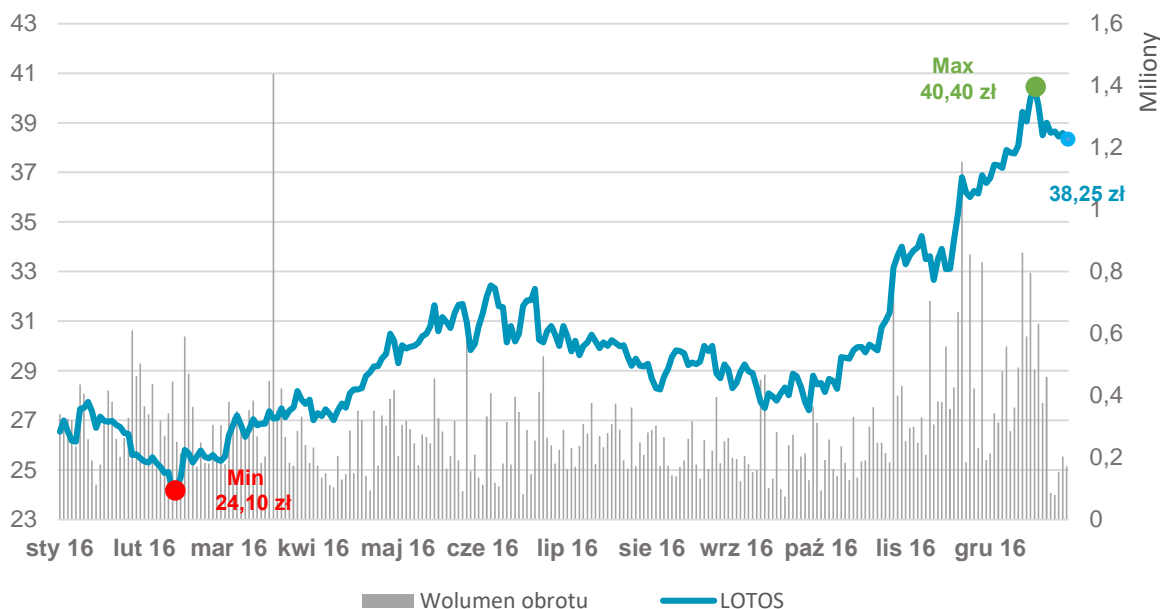
* EV (ang. Enterprise Value) tj. Wartość Przedsiębiorstwa - suma kapitalizacji rynkowej i długu, powiększona o udziały akcjonariuszy mniejszościowych i akcje uprzywilejowane oraz pomniejszona o środki pieniężne i ich ekwiwalenty.

* P/E (ang. Price/Earnings) – Cena / Zysk

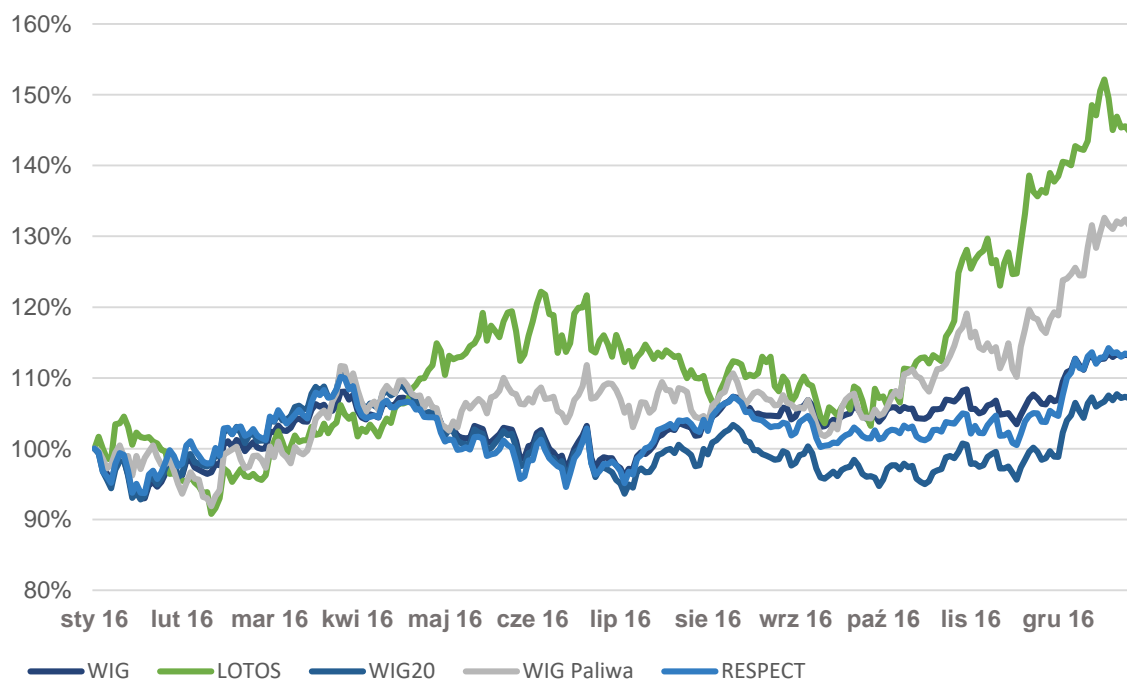
* P/BV (ang. Price/Book Value) – Cena / Wartość Księgowa

* EV/EBITDA - Wartość Przedsiębiorstwa / Zysk operacyjny powiększony o amortyzację

Kurs akcji Grupy LOTOS S.A. w 2016 roku

Rys. 45. Notowania akcji Grupy LOTOS S.A. na tle indeksów giełdowych w 2016 roku

* Wykres rebazowany, 100=zamknięcie sesji 30 grudnia 2015 roku

Rekomendacje analityków domów maklerskich dla akcji Grupy LOTOS S.A.

Rekomendacje dla akcji Grupy LOTOS S.A. wydaje 13 firm inwestycyjnych (w tym domy maklerskie i banki inwestycyjne):

Domy Inwestycyjne wydające rekomendacje na temat akcji Grupy LOTOS S.A.

Z siedzibą w Polsce	Z siedzibą za granicą
Citi	HSBC
DM mBanku	Erste Bank
DM BZ WBK	Raiffeisen Centrobank
DM BOŚ	Societe Generale
DM PKO BP	Wood & Co.
DM BDM	
DI Investors	
Ipopema Securities	

Zgodnie z wiedzą Spółki, w 2016 roku wydano 12 rekomendacji biur maklerskich, w tym:

- 4 rekomendacji „Kupuj”
- 3 rekomendacje „Akumuluj”
- 2 rekomendacje „Trzymaj”
- 2 rekomendacje „Neutralnie”
- 1 rekomendacja „Sprzedaj”

* Kupuj (ang. *Buy*) – całkowita oczekiwana stopa zwrotu z inwestycji przekroczy 15% w ciągu dwunastu miesięcy

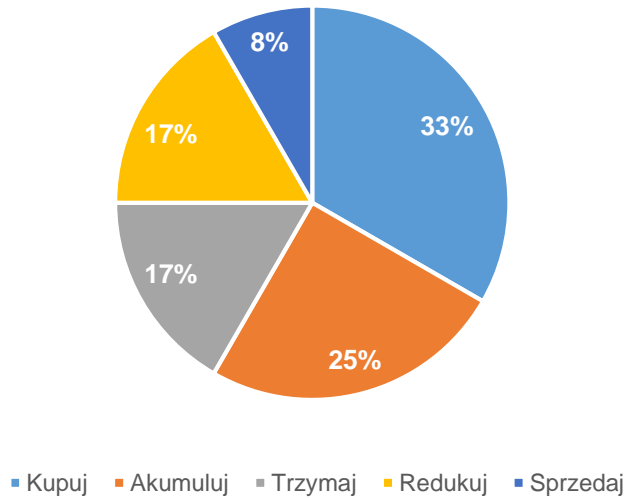
* Akumuluj (ang. *Accumulate*) - całkowita oczekiwana stopa zwrotu z inwestycji znajdzie się w przedziale 5%-15% ciągu dwunastu miesięcy

* Trzymaj (ang. *Hold*) – całkowita oczekiwana stopa zwrotu z inwestycji wyniesie od -5% do +5% w ciągu dwunastu miesięcy

* Redukuj (ang. *Reduce*) - całkowita oczekiwana stopa zwrotu z inwestycji wyniesie od -5% do -15% w ciągu dwunastu miesięcy

* Sprzedaj (ang. *Sell*) - całkowita oczekiwana stopa zwrotu z inwestycji wyniesie powyżej -15% w ciągu dwunastu miesięcy

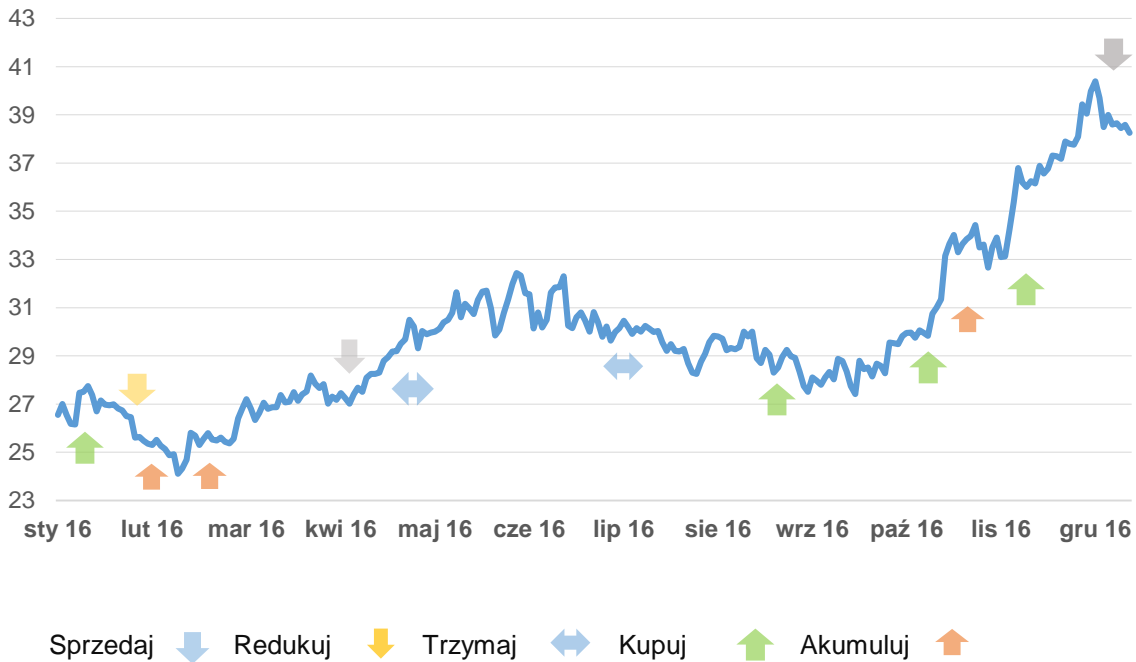
Struktura rekomendacji biur maklerskich dla akcji Grupy LOTOS S.A. w 2016 roku

Cena docelowa akcji Grupy LOTOS S.A. wyceniana przez biura maklerskie wahała się w przedziale 24,00 – 41,20 zł wobec 22,90 – 33,50 zł w roku poprzednim. Akcje Grupy LOTOS S.A. w 2016 roku wyceniane były średnio na poziomie 31,26 zł wobec 30,47 rok wcześniej.

Rynkowa wycena akcji Grupy LOTOS S.A. wahała się w przedziale 24,10 – 40,40 zł. Kurs zamknięcia ostatniego dnia 2015 roku wyniósł 38,25 zł.

Wydane rekomendacje oraz średnia krocząca cen docelowych na tle notowań akcji Spółki

8.2 Polityka dywidendowa

Podział zysków za lata objęte strategią 2011 – 2015 podporządkowane były optymalizacji struktury finansowania Grupy Kapitałowej LOTOS. Strategia finansowa Grupy LOTOS S.A. zakłada wypłatę dywidendy na poziomie do 30% zysku netto.

Zarząd Grupy LOTOS S.A. zaproponował pokrycie straty netto za rok 2015 w wysokości 37.102.910,78 PLN z zysków lat przyszłych.

Uwzględniając propozycję Zarządu, dnia 28.06.2015 roku Walne Zgromadzenie postanowiło o pokryciu straty netto Grupy LOTOS S.A. za rok 2015 w wysokości 37.102.910,78 PLN z zysków lat przyszłych.

Dywidenda i stopa dywidendy (w PLN)

Rok obrotowy	Dywidenda	Dywidenda na akcję	Cena akcji na koniec roku	Stopa dywidendy
2005	0,0	0,0	44,2	-
2006	40 932 000,0	0,4	49,3	0,7
2007	0,0	0,0	44,5	-
2008	0,0	0,0	12,0	-
2009	0,0	0,0	31,8	-
2010	0,0	0,0	36,4	-
2011	0,0	0,0	23,3	-
2012	0,0	0,0	41,2	-
2013	0,0	0,0	35,5	-
2014	0,0	0,0	27	-
2015	0,0	0,0	38,25	

* Stopa dywidendy - stosunek wartości dywidendy przypadającej na jedną akcję do ceny akcji.

Historyczne dywidendy na akcję (w PLN)

Rok obrotowy	Dywidenda na akcję	% zysku netto	Dzień do dywidendy	Dzień wypłaty dywidendy
2005	0,0	0,0	-	-
2006	0,4	10,1	11.06.2007	nie później niż 31.07.2007
2007	0,0	0,0	-	-
2008	0,0	0,0	-	-
2009	0,0	0,0	-	-
2010	0,0	0,0	-	-
2011	0,0	0,0	-	-
2012	0,0	0,0	-	-
2013	0,0	0,0	-	-
2014	0,0	0,0	-	-
2015	0,0	0,0	-	-

* Dzień prawa do dywidendy - dzień, według którego ustala się listę akcjonariuszy uprawnionych do dywidendy za dany rok obrotowy.

* Dzień wypłaty dywidendy - dzień, w którym wypłaca się dywidendę akcjonariuszom Spółki.

8.3 Nabycie udziałów (akcji) własnych

W 2016 roku Grupa LOTOS S.A. nie nabywała udziałów (akcji) własnych.

8.4 Określenie łącznej liczby i wartości nominalnej wszystkich akcji (udziałów) GL S.A. oraz akcji i udziałów odpowiednio w podmiotach powiązanych emitenta, będących w posiadaniu osób zarządzających i nadzorujących GL S.A. (dla każdej osoby oddzielnie)

Osoby zarządzające i nadzorujące według informacji Spółki na dzień publikacji posiadały akcji ani udziałów spółek powiązanych Grupy LOTOS S.A.

8.4 Umowy, w wyniku których mogą w przyszłości nastąpić zmiany w proporcjach posiadanych akcji przez dotychczasowych akcjonariuszy i obligatariuszy

Zarząd Grupy LOTOS S.A. nie posiada informacji na temat umów w wyniku których mogą w przyszłości nastąpić zmiany w proporcjach posiadanych akcji przez dotychczasowych akcjonariuszy i obligatariuszy.

Sprawozdanie Zarządu
z działalności Grupy LOTOS S.A.
oraz jej grupy kapitałowej
za rok 2016

Ład korporacyjny

9. Ład korporacyjny

9.1. Akcjonariat

9.1.1. Znaczne pakiety akcji

W 2016 roku kapitał akcyjny Grupy LOTOS S.A. nie uległ zmianom w stosunku do poprzednio raportowanego w 2014 roku i składał się z 184.873.362 akcji zwykłych o wartości nominalnej 1 zł, mających pełne pokrycie w kapitale podstawowym. Każda akcja Spółki jest równoważna pojedynczemu głosowi na Walnym Zgromadzeniu Akcjonariuszy i posiada prawo do dywidendy.

W dniu 29 kwietnia 2013 roku Spółka powzięła informację, że w wyniku nabycia akcji Grupy LOTOS S.A. w transakcjach na GPW w Warszawie, rozliczonych w dniu 24 kwietnia 2013 roku, ING Otwarty Fundusz Emerytalny zwiększył stan posiadania akcji LOTOS powyżej 5% głosów na Walnym Zgromadzeniu Akcjonariuszy Spółki ([raport bieżący nr 11/2013](#)). Na dzień 31 grudnia 2014 r. ING OFE przekazał do wiadomości publicznej aktualizację stanu posiadania akcji LOTOS na poziomie 8,57% głosów na WZA Spółki, a następnie na dzień 31 grudnia 2015 r. Nationale Nederlanden OFE (dawniej tzw. ING OFE) przekazał do wiadomości publicznej stan posiadania akcji LOTOS na poziomie 5,73% głosów na WZA Spółki.

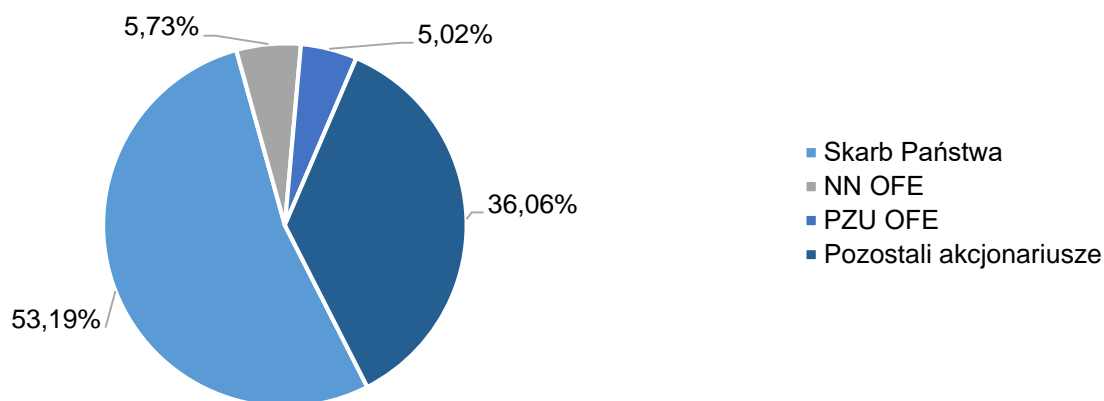
Przekroczenie progu 5% ogólnej liczby głosów w spółce Grupa LOTOS S.A. przez Otwarty Fundusz Emerytalny PZU „Złota Jesień”

W dniu 25 października 2016 roku Spółka otrzymała od Powszechnego Towarzystwa Emerytalnego PZU S.A., występującego w imieniu Otwartego Funduszu Emerytalnego PZU „Złota Jesień” (Fundusz), zawiadomienie, iż w wyniku rozliczenia transakcji dokonanej w dniu 20 października 2016 roku Fundusz zwiększył udział w ogólnej liczbie głosów Spółki do poziomu powyżej 5% ([→ raport bieżący nr 42/2016.](#))

Udział akcjonariuszy posiadających znaczne pakiety akcji w kapitale podstawowym i w ogólnej liczbie głosów na Walnym Zgromadzeniu na 31 grudnia 2015 roku

Akcyonariusze	Udział w kapitale podstawowym/ udział w ogólnej liczbie głosów na WZ
Skarb Państwa	53,19%
Nationale Nederlanden OFE	5,73%
PZU OFE	5,02%
Pozostali	36,06%
Razem	100,0%

Struktura akcjonariatu Grupy LOTOS na dzień 31 grudnia 2016 roku ²⁵

Fundusze emerytalne w strukturze akcjonariatu Grupy LOTOS S.A. na dzień 31 grudnia 2016 roku

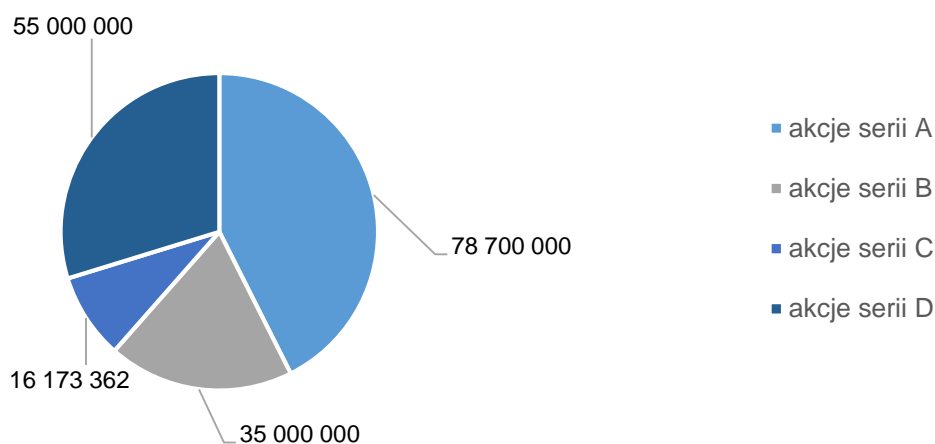
Fundusz emerytalny	Wartość udziału w kapitale zakładowym Grupy LOTOS S.A.	Udział % w strukturze akcjonariatu	Zmiana % udziału 2016/2015
Metlife OFE	357620	0,19%	-2,84%
Aegon OFE	371864	0,20%	0,00%
Pekao OFE	379436	0,21%	0,28%
Pocztylion OFE	385514	0,21%	0,37%
Nordea OFE	717121	0,39%	-0,84%
Generali OFE	723311	0,39%	-0,22%
Bankowy OFE	898142	0,49%	0,32%
AXA OFE	909356	0,49%	0,04%
Allianz OFE	1514498	0,82%	0,32%
Aviva OFE	5389591	2,92%	0,01%
NN OFE	9244287	5,00%	-0,09%
PZU OFE	9300332	5,03%	-0,06%

²⁵ na podstawie rocznej struktury aktywów funduszy inwestycyjnych na dzień 31 grudnia 2016 roku (PAP)

Struktura kapitału akcyjnego

Kapitał akcyjny Grupy LOTOS S.A. składa się z 184.873.362 akcji zwykłych, o wartości nominalnej 1 złoty, mających pełne pokrycie w kapitale podstawowym, które są równoważne pojedynczemu głosowi na WZ i posiadają prawo do dywidendy.

Struktura kapitału akcyjnego Grupy LOTOS

Akcjonariusze posiadający co najmniej 5% głosów na Walnych Zgromadzeniach, zwoływanych w 2016 roku:

W dniu 27 stycznia 2016 roku Nadzwyczajnym Walnym Zgromadzeniu Grupy LOTOS S.A.

Podmiot	Ilość akcji LOTOS	Udział % na ZWZ	Udział % ogółem
Skarb Państwa	98.329.515	75,84%	53,19%
NN OFE	10.584.287	8,16%	5,73%
OFE PZU „Złota Jesień”	9.100.000	7,02%	4,92%

W dniu 28 czerwca 2016 roku na Zwyczajnym Walnym Zgromadzeniu Spółki

Podmiot	Ilość akcji LOTOS	Udział % na ZWZ	Udział % ogółem
Skarb Państwa	98.329.515	76,45%	53,19%
NN OFE	9.000.000	7,00%	4,87%
OFE PZU „Złota Jesień”	8.900.000	6,92%	4,81%

W dniu 14 września 2016 roku na Nadzwyczajnym Walnym Zgromadzeniu Spółki:

Podmiot	Ilość akcji LOTOS	Udział % na ZWZ	Udział % ogółem
Skarb Państwa	98.329.515	76,45%	53,19%
NN OFE	9.000.000	7,00%	4,87%
OFE PZU „Złota Jesień”	8.000.000	6,22%	4,33%

W dniu 22 grudnia 2016 roku na Nadzwyczajnym Walnym Zgromadzeniu Spółki

Podmiot	Ilość akcji LOTOS	Udział % na ZWZ	Udział % ogółem
Skarb Państwa	98.329.515	75,38%	53,19%
NN OFE	9.000.000	6,90%	4,87%
OFE PZU „Złota Jesień”	9.285.132	7,12%	5,02%

Szczególne uprawnienia i ich wykonywanie zapewniające w Grupie LOTOS S.A. kontrolę niewspółmierną do udziału we własności

Spółka nie wyemitowała papierów wartościowych dających Akcjonariuszom specjalne uprawnienia kontrolne. Na dzień publikacji niniejszego raportu Spółka nie posiada informacji o umowach między akcjonariuszami w sprawie wspólnego wykonywania głosów (szerzej punkt 5.1.4.)

Ograniczenia w wykonywaniu prawa głosu na Walnym Zgromadzeniu Grupy LOTOS S.A.

Jedna akcja Grupy LOTOS S.A. daje prawo do jednego głosu na WZ. Jednakże, zgodnie ze Statutem Spółki, prawo głosowania akcjonariuszy zostaje ograniczone w ten sposób, że żaden z nich nie może wykonywać na WZ więcej niż 10% ogólnej liczby głosów istniejących w Spółce w dniu odbywania WZ, z zastrzeżeniem, że dla potrzeb ustalania obowiązków nabywców znacznych pakietów akcji przewidzianych w ustawie z dnia 29 lipca 2005 roku o ofercie publicznej i warunkach wprowadzania instrumentów finansowych do zorganizowanego systemu obrotu oraz o spółkach publicznych oraz w ustawie z 22 maja 2003 roku o działalności ubezpieczeniowej, takie ograniczenie prawa głosowania uważane będzie za nieistniejące.

9.1.1. Posiadacze papierów wartościowych, które dają specjalne uprawnienia kontrolne, wraz z opisem tych uprawnień

Grupa LOTOS S.A. nie wyemitowała papierów wartościowych dających akcjonariuszom specjalne uprawnienia kontrolne.

9.1.2. Szczególne uprawnienia Skarbu Państwa oraz ich wykonywanie w spółkach kapitałowych

Ustawa z dnia 18 marca 2010 roku o szczególnych uprawnieniach ministra właściwego do spraw Skarbu Państwa oraz ich wykonywaniu w niektórych spółkach kapitałowych lub grupach kapitałowych prowadzących działalność w sektorach energii elektrycznej, ropy naftowej oraz paliw gazowych (Dz. U. Nr 65, poz. 404) („Ustawa”) wprowadziła instytucję pełnomocnika do spraw ochrony infrastruktury krytycznej.

Zgodnie z ww. ustawą Zarząd Spółki, w porozumieniu z Ministrem właściwym do spraw Skarbu Państwa oraz dyrektorem Rządowego Centrum Bezpieczeństwa, jest uprawniony do powoływania i odwoływania pełnomocnika do spraw ochrony infrastruktury krytycznej w Spółce. Do zadań pełnomocnika należy w szczególności zapewnienie Ministrowi właściwemu do spraw Skarbu Państwa informacji dotyczących dokonania przez organy Spółki czynności prawnych wskazanych wyżej, przekazywanie informacji o infrastrukturze krytycznej dyrektorowi Rządowego Centrum Bezpieczeństwa na jego wniosek, przekazywanie i odbieranie informacji o zagrożeniu infrastruktury krytycznej we współpracy z dyrektorem Rządowego Centrum Bezpieczeństwa.

Pełnomocnik do spraw ochrony infrastruktury krytycznej może żądać od organów spółek wszelkich dokumentów oraz wyjaśnień w wyżej wymienionych sprawach, a następnie – po przeprowadzonej analizie – ma obowiązek ich przekazania Ministrowi właściwemu do spraw Skarbu Państwa oraz Dyrektorowi Rządowego Centrum Bezpieczeństwa wraz z pisemnym stanowiskiem oraz jego uzasadnieniem.

W dniu 11 lipca 2011 roku Grupa LOTOS S.A. otrzymała informację o ujęciu jej majątku w wykazie składników, obiektów, instalacji, urządzeń i usług wchodzących w skład infrastruktury krytycznej i w związku z powyższym w dniu 23 sierpnia 2011 roku Zarząd Grupy LOTOS S.A. powołał Pełnomocnika ds. Ochrony Infrastruktury Krytycznej.

Zgodnie z przepisami niniejszej ustawy, Minister właściwy do spraw Skarbu Państwa może wyrazić sprzeciw wobec podjętej przez Zarząd Spółki uchwały lub innej dokonanej przez Zarząd Spółki czynności prawnej, której przedmiotem jest rozporządzenie składnikami mienia ujawnionymi w jednolitym wykazie obiektów, instalacji, urządzeń i usług wchodzących w skład infrastruktury krytycznej, o którym mowa w art. 5b ust. 7 pkt 1 ustawy z dnia 26 kwietnia 2007 roku o zarządzaniu kryzysowym, stanowiące rzeczywiste zagrożenie dla funkcjonowania, ciągłości działania oraz integralności infrastruktury krytycznej obejmujące:

- w sektorze energii elektrycznej — infrastrukturę służącą do wytwarzania albo przesyłania energii elektrycznej,
- w sektorze ropy naftowej — infrastrukturę służącą do wydobycia, rafinacji, przetwarzania ropy naftowej oraz magazynowania i przesyłania rurociągami ropy naftowej oraz produktów ropopochodnych, jak również terminale portowe do przeładunku tych produktów oraz ropy naftowej,
- w sektorze paliw gazowych — infrastrukturę służącą do produkcji, wydobycia, rafinacji, przetwarzania, magazynowania, przesyłania paliw gazowych gazociągami oraz terminale skroplonego gazu ziemnego (LNG).

Sprzeciwem Ministra właściwego do spraw Skarbu Państwa może być również objęta uchwała organu Spółki dotycząca:

- rozwiązania Spółki,
- zmiany przeznaczenia lub zaniechania eksploatacji składnika mienia⁽¹⁾ Spółki, ujawnionego w jednolitym wykazie obiektów, instalacji, urządzeń i usług wchodzących w skład infrastruktury krytycznej, o którym mowa w art. 5b ust. 7 pkt 1 ustawy z dnia 26 kwietnia 2007 roku o zarządzaniu kryzysowym,
- zmiany przedmiotu przedsiębiorstwa Spółki,

- zbycia albo wydzierżawienia przedsiębiorstwa Spółki lub jego zorganizowanej części oraz ustanowienia na nim ograniczonego prawa rzeczowego,
- przyjęcia planu rzeczowo-finansowego, planu działalności inwestycyjnej lub wieloletniego planu strategicznego,
- przeniesienia siedziby Spółki za granicę,

jeżeli wykonanie takiej uchwały stanowiłoby rzeczywiste zagrożenie dla funkcjonowania, ciągłości działania oraz integralności infrastruktury krytycznej.

9.1.3. Ograniczenia w wykonywaniu prawa głosu na Walnym Zgromadzeniu

Jedna akcja Grupy LOTOS S.A. daje prawo do jednego głosu na WZ. Jednakże, zgodnie ze Statutem Spółki, prawo głosowania akcjonariuszy zostaje ograniczone w ten sposób, że żaden z nich nie może wykonywać na WZ więcej niż 10% ogólnej liczby głosów istniejących w Spółce w dniu odbywania WZ, z zastrzeżeniem, że dla potrzeb ustalania obowiązków nabywców znacznych pakietów akcji przewidzianych w ustawie z dnia 29 lipca 2005 roku o ofercie publicznej i warunkach wprowadzania instrumentów finansowych do zorganizowanego systemu obrotu oraz o spółkach publicznych oraz w ustawie z 22 maja 2003 roku o działalności ubezpieczeniowej, takie ograniczenie prawa głosowania uważane będzie za nieistniejące.

Ograniczenie powyższe nie dotyczy:

- 1) akcjonariuszy, którzy w dniu powzięcia uchwały WZ wprowadzającej ograniczenie, są uprawnieni z akcji reprezentujących więcej niż 10% ogólnej liczby głosów istniejących w Spółce;
- 2) akcjonariuszy działających z akcjonariuszami określonymi w pkt 1 na podstawie zawartych porozumień dotyczących wspólnego wykonywania prawa głosu z akcji.

Dla potrzeb ograniczenia prawa do głosowania, o którym mowa powyżej, głosy akcjonariuszy, między którymi istnieje stosunek dominacji lub zależności, są sumowane zgodnie z następującymi zasadami:

- 1) Przez akcjonariusza rozumie się każdą osobę, w tym jej podmiot dominujący i zależny, której przysługuje bezpośrednio lub pośrednio prawo głosu na Walnym Zgromadzeniu na podstawie dowolnego tytułu prawnego; dotyczy to także osoby, która nie posiada akcji Spółki, a w szczególności użytkownika, zastawnika, osoby uprawnionej z kwitu depozytowego w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o obrocie instrumentami finansowymi, a także osoby uprawnionej do udziału w WZ mimo zbycia posiadanych akcji po dniu ustalenia prawa do uczestnictwa w WZ.
- 2) Przez podmiot dominujący oraz podmiot zależny rozumie się odpowiednio osobę:
  1. spełniającą przesłanki wskazane w art. 4 § 1 pkt 4) Kodeksu spółek handlowych, lub
  2. mającą status przedsiębiorcy dominującego, przedsiębiorcy zależnego albo jednocześnie status przedsiębiorcy dominującego i zależnego w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 16 lutego 2007 roku o ochronie konkurencji i konsumentów, lub
  3. mającą status jednostki dominującej, jednostki dominującej wyższego szczebla, jednostki zależnej, jednostki zależnej niższego szczebla, jednostki współzależnej albo mającą jednocześnie status jednostki dominującej (w tym dominującej wyższego szczebla) i zależnej (w tym zależnej niższego szczebla i współzależnej) w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 29 września 1994 roku o rachunkowości, lub

4. która wywiera (podmiot dominujący) lub na którą jest wywierany (podmiot zależny) decydujący wpływ w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 22 września 2006 roku o przejrzystości stosunków finansowych pomiędzy organami publicznymi a przedsiębiorcami publicznymi oraz o przejrzystości finansowej niektórych przedsiębiorców, lub
5. której głosy wynikające z posiadanych bezpośrednio lub pośrednio akcji Spółki podlegają kumulacji z głosami innej osoby lub innych osób na zasadach określonych w przepisach ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o ofercie publicznej i warunkach wprowadzania instrumentów finansowych do zorganizowanego systemu obrotu oraz o spółkach publicznych w związku z posiadaniem, zbywaniem lub nabywaniem znacznych pakietów akcji Spółki.

Akcjonariusze, których głosy podlegają kumulacji i redukcji zgodnie z zasadami opisanymi powyżej, zwani są łącznie Zgrupowaniem. Kumulacja głosów polega na zsumowaniu głosów, którymi dysponują poszczególni akcjonariusze wchodzący w skład Zgrupowania. Redukcja głosów polega na pomniejszeniu ogólnej liczby głosów w Spółce przysługujących na WZ akcjonariuszom wchodzącym w skład Zgrupowania.

Redukcja głosów jest dokonywana według następujących zasad:

- 1) liczba głosów akcjonariusza, który dysponuje największą liczbą głosów w Spółce spośród wszystkich akcjonariuszy wchodzących w skład Zgrupowania, ulega pomniejszeniu o liczbę głosów równą nadwyżce ponad 10% ogólnej liczby głosów w Spółce przysługujących łącznie wszystkim akcjonariuszom wchodzącym w skład Zgrupowania
- 2) jeżeli mimo redukcji, o której mowa powyżej, łączna liczba głosów przysługujących na Walnym Zgromadzeniu akcjonariuszom wchodzącym w skład Zgrupowania przekracza próg 10% ogólnej liczby głosów istniejących w Spółce w dniu odbywania Walnego Zgromadzenia, dokonuje się dalszej redukcji głosów należących do pozostałych akcjonariuszy wchodzących w skład Zgrupowania. Dalsza redukcja głosów poszczególnych akcjonariuszy następuje w kolejności ustalonej na podstawie liczby głosów, którymi dysponują poszczególni akcjonariusze wchodzący w skład Zgrupowania (od największej do najmniejszej). Dalsza redukcja jest dokonywana aż do osiągnięcia stanu, w którym łączna liczba głosów, którymi dysponują akcjonariusze wchodzący w skład Zgrupowania nie będzie przekraczać 10% ogólnej liczby głosów w Spółce
- 3) jeżeli na potrzeby redukcji nie można ustalić kolejności redukcji głosów z uwagi na to, że dwóch lub więcej akcjonariuszy dysponuje tą samą liczbą głosów, to głosy akcjonariuszy dysponujących tą samą liczbą głosów redukuje się proporcjonalnie, przy czym liczby ułamkowe zaokrągla się w dół do pełnej liczby akcji. W pozostałym zakresie zasady określone w punktach poprzedzających stosuje się odpowiednio
- 4) w każdym przypadku akcjonariusz, któremu ograniczono wykonywanie prawa głosu, zachowuje prawo wykonywania co najmniej jednego głosu
- 5) ograniczenie wykonywania prawa głosu dotyczy także akcjonariusza nieobecnego na WZ

W celu ustalenia podstawy do kumulacji i redukcji głosów, każdy akcjonariusz Spółki, Zarząd, Rada Nadzorcza oraz poszczególni członkowie tych organów, a także Przewodniczący WZ, mogą żądać, aby akcjonariusz Spółki, podlegający zasadzie ograniczenia prawa głosowania, udzielił informacji czy jest on w stosunku do dowolnego innego akcjonariusza Spółki podmiotem dominującym lub zależnym w rozumieniu Statutu Spółki. Uprawnienie to obejmuje także prawo żądania ujawnienia liczby głosów, którymi akcjonariusz Spółki dysponuje samodzielnie lub łącznie z innymi akcjonariuszami Spółki, w stosunku do których jest podmiotem dominującym lub zależnym w rozumieniu zgodnym ze Statutem Spółki. Osoba, która nie wykonała lub wykonała w sposób nienależyty powyższy obowiązek informacyjny, do chwili

usunięcia uchybienia obowiązku informacyjnego, może wykonywać prawo głosu wyłącznie z jednej akcji, a wykonywanie przez taką osobę prawa głosu z pozostałych akcji jest bezskuteczne.

W przypadku wątpliwości wykładni postanowień dotyczących ograniczenia prawa do głosowania należy dokonywać zgodnie z art. 65 § 2 Kodeksu cywilnego.

Od momentu, w którym udział akcjonariuszy, którzy w dniu powzięcia uchwały Walnego Zgromadzenia wprowadzającej ograniczenie prawa głosowania, byli uprawnieni z akcji reprezentujących więcej niż 10% ogólnej liczby głosów istniejących w Spółce w kapitale zakładowym Spółki spadnie poniżej poziomu 5% ograniczenia prawa głosowania akcjonariuszy wygasają.

Z zachowaniem właściwych przepisów Kodeksu spółek handlowych istotna zmiana przedmiotu działalności Spółki może nastąpić bez wykupu akcji tych akcjonariuszy, którzy nie godzą się na taką zmianę.

9.1.4. Ograniczenia dotyczące przenoszenia prawa własności papierów wartościowych

Brak jakichkolwiek ograniczeń w przenoszeniu prawa własności w odniesieniu do wszystkich akcji wyemitowanych przez Grupę LOTOS S.A.

9.2. Funkcjonowanie organów Spółki

Struktura nadzoru korporacyjnego w Grupie LOTOS S.A. na dzień 31 grudnia 2016 roku

9.2.1. Walne Zgromadzenie Grupy LOTOS S.A.

Kompetencje i przebieg Walnych Zgromadzeń (WZ) Grupy LOTOS określają szczegółowo → [Statut Spółki](#) (tekst jednolity z 20 września 2016 roku) i → [Regulamin Walnych Zgromadzeń](#) (tekst jednolity z 26 sierpnia 2009 roku). Oba dokumenty są dostępne na stronie internetowej Spółki w zakładce → [Ład Korporacyjny](#).

WZ odbywa się w siedzibie Spółki, zwoływane jest przez Zarząd Spółki w przypadkach przewidzianych w Statucie lub przepisach Kodeksu Spółek Handlowych (KSH), poprzez ogłoszenie dokonywane na stronie internetowej Spółki i w sposób określony dla przekazywania informacji bieżących zgodnie z przepisami o ofercie publicznej i warunkach wprowadzania instrumentów finansowych do zorganizowanego systemu obrotu oraz o spółkach publicznych.

W 2016 roku Zwyczajne Walne Zgromadzenie obradowało w dniu 28 czerwca.

Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie (NWZ) może zostać zwołane przez Zarząd z własnej inicjatywy, przez Radę Nadzorczą, jeżeli jego zwołanie Rada uzna za wskazane, bądź przez akcjonariuszy reprezentujących co najmniej połowę kapitału zakładowego lub co najmniej połowę ogółu głosów w Spółce.

Ponadto akcjonariusz lub akcjonariusze reprezentujący co najmniej 1/20 kapitału zakładowego mogą żądać zwołania NWZ i umieszczenia określonych spraw w porządku obrad tego Zgromadzenia. Jeżeli w terminie dwóch tygodni od dnia przedstawienia żądania Zarządowi, NWZ nie zostanie zwołane, Sąd Rejestrowy może upoważnić do zwołania NWZ akcjonariuszy występujących z tym żądaniem.

Żądanie zwołania WZ oraz umieszczenia określonych spraw w porządku obrad, zgłaszane przez uprawnione podmioty, powinno być uzasadnione. Akcjonariusz lub akcjonariusze Spółki reprezentujący co najmniej 1/20 kapitału zakładowego mogą przed terminem WZ zgłaszać Spółce projekty uchwał dotyczące spraw wprowadzonych do porządku obrad WZ lub spraw, które mają zostać wprowadzone do porządku obrad.

W 2016 roku Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie obradowało trzykrotnie tj. 27 stycznia, 14 września oraz 22 grudnia – każdorazowo na wniosek Akcjonariusza – Skarbu Państwa.

Prawo uczestniczenia w WZ mają tylko osoby będące akcjonariuszami Spółki na 16 dni przed datą WZ (dzień rejestracji uczestnictwa w WZ). Uprawnieni z akcji imiennych i świadectw tymczasowych oraz zastawnicy i użytkownicy, którym przysługuje prawo głosu, mają prawo uczestniczenia w WZ, jeżeli są wpisani do księgi akcyjnej w dniu rejestracji uczestnictwa w WZ. Akcjonariusz może uczestniczyć w WZ oraz wykonywać prawo głosu osobiście lub przez pełnomocnika. Pełnomocnik ma obowiązek ujawnić akcjonariuszowi okoliczności wskazujące na istnienie bądź możliwość wystąpienia konfliktu interesów oraz głosować zgodnie z instrukcjami udzielonymi przez akcjonariusza.

Wszystkie sprawy wnoszone pod obrady WZ są uprzednio przedstawiane RN do rozpatrzenia. W sprawach nieobjętych porządkiem obrad nie można powziąć uchwały, chyba że cały kapitał zakładowy jest reprezentowany na WZ, a nikt z obecnych nie zgłosił sprzeciwu dotyczącego powzięcia uchwały, za wyjątkiem wniosków o zwołanie NWZ oraz wniosków o charakterze porządkowym, które mogą być uchwalone. Uchwały WZ zapadają bezwzględną większością głosów, jeżeli Statut lub KSH nie stanowi inaczej. Uchwały i przebieg WZ są protokołowane przez notariusza. Protokół podpisuje Przewodniczący Zgromadzenia i notariusz.

9.2.2. Rada Nadzorcza Grupy LOTOS S.A.

Rada Nadzorcza Grupy LOTOS S.A. działa na podstawie Statutu Spółki (tekst jednolity z dnia 20 września 2016 roku) oraz Regulaminu Rady Nadzorczej Grupy LOTOS S.A. (tekst jednolity z dnia 17 grudnia 2009 roku) (hiperłącze: http://inwestor.lotos.pl/226/lad_korporacyjny/dokumenty_spolki) Sposób procedowania i zakres kompetencji Rady Nadzorczej (RN) Spółki szczegółowo określa Regulamin Rady Nadzorczej Grupy LOTOS (tekst jednolity z 17 grudnia 2009 roku).

Rada Nadzorcza może liczyć od 5 do 9 członków powoływanych przez WZ bezwzględną większością głosów w głosowaniu tajnym spośród nieograniczonej liczby kandydatów na wspólny okres trzyletniej kadencji. Liczbę członków RN ustala WZ. Przewodniczący RN powoływany jest przez WZ natomiast Wiceprzewodniczący i Sekretarz wybierani są przez RN z grona pozostałych jej członków. Poszczególni członkowie Rady oraz cała RN mogą zostać odwołani w każdym czasie przed upływem kadencji. Skarb Państwa, reprezentowany przez ministra właściwego do spraw energii, uprawniony jest do bezpośredniego powoływania i odwoływania jednego członka RN tak długo jak pozostaje akcjonariuszem Spółki.

Rada Nadzorcza sprawuje stały nadzór nad działalnością Grupy LOTOS S.A. we wszystkich dziedzinach działalności Spółki. Rada realizuje swoje zadania kolegalnie, jednakże może powoływać stałe bądź doraźne komitety do nadzoru nad poszczególnymi obszarami lub zbadania poszczególnych zagadnień. Stałe komitety RN to: Komitet Audytu, Komitet Strategii i Rozwoju oraz Komitet Organizacji i Zarządzania.

ZWZ obradujące w dniu 30 czerwca 2014 roku zgodnie § 11 ust. 1 Statutu Spółki, na mocy uchwały nr 21 ustaliło liczbę członków Rady Nadzorczej IX wspólnej kadencji, która zakończy się w roku 2017, na siedem osób.

Mając powyższe na uwadze skład Rady Nadzorczej na dzień 1 stycznia 2016 roku przedstawiał się następująco: Wiesław Skwarko, Agnieszka Trzaskalska, Oskar Pawłowski, Małgorzata Hirszel, Katarzyna Witkowska, Michał Rumiński oraz Robert Pietryszyn.

W dniu 26 stycznia 2016 roku Akcjonariusz Spółki, Skarb Państwa - reprezentowany przez Ministra Skarbu Państwa, korzystając z przysługującego mu uprawnienia określonego w z § 11 ust. 2 Statutu Spółki, odwołał ze składu Rady Nadzorczej Roberta Pietryszyna.

Następnie obradujące w dniu 27 stycznia 2016 roku Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie Spółki, zwołane na żądanie Akcjonariusza – Skarbu Państwa, działając na podstawie art. 385 § 1 Kodeksu spółek handlowych oraz § 9 pkt 4 Statutu Spółki, na mocy uchwał od 3 do 12, dokonało zmian w składzie Rady Nadzorczej Grupy LOTOS S.A. IX kadencji. Jednocześnie, zgodnie z § 6 ust. 5 Regulaminu Walnych Zgromadzeń, na mocy uchwały nr 2, Walne Zgromadzenie odstąpiło od podejmowania uchwały w sprawie ustalenia liczby członków Rady Nadzorczej pozostawiając ją na obecnym poziomie 7 osób.

Zgodnie z powyższym dnia 27 stycznia 2016 roku Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie Grupy LOTOS odwołało ze składu organu nadzorczego: Wiesława Skwarko - przewodniczącego, Agnieszkę Trzaskalską - wiceprzewodniczącą, Oskara Pawłowskiego - sekretarza, Małgorzatę Hirszel i Michała Rumińskiego oraz powołało do Rady Nadzorczej Roberta Pietryszyna, powierzając mu funkcję Przewodniczącego, Katarzynę Lewandowską, Dariusza Figureę, Cezarego Krasodomskiego i Marię Sierpińską.

W następstwie decyzji Walnego Zgromadzenia Rada Nadzorcza Grupy LOTOS S.A. IX kadencji od dnia 27 stycznia 2016 roku działa w następującym składzie: Robert Pietryszyn, Dariusz Figura, Cezary Krasodomski, Katarzyna Lewandowska, Maria Sierpińska oraz Katarzyna Witkowska.

W dniu 24 lutego 2016 roku Rada Nadzorcza IX wspólnej kadencji odbyła pierwsze posiedzenie w nowym składzie osobowym, podczas którego powierzyła Pani Katarzynie Lewandowskiej obowiązki

wiceprzewodniczącej Rady (uchwała nr 68/IX/2016) oraz Panu Cezaremu Krasodomskiemu funkcję sekretarza Rady (uchwała nr 69/IX/2016). W trakcie ww. posiedzenia Rada ustaliła również składy poszczególnych stałych Komitetów Rady Nadzorczej, które nie funkcjonowały od dnia 27 stycznia 2016 roku, kiedy to Walne Zgromadzenie zadecydowało o zmianach osobowych w Radzie Nadzorczej .

W dniu 12 kwietnia 2016 roku Akcjonariusz – Skarb Państwa, reprezentowany przez Ministra Skarbu Państwa, skorzystał ponownie z przysługującego mu uprawnienia określonego w § 11 ust. 2 Statutu Spółki dotyczącego bezpośredniego powoływania i odwoływania jednego członka Rady Nadzorczej i powołał do składu Rady Nadzorczej Grupy LOTOS S.A. IX kadencji Marcina Jastrzębskiego.

W związku z odwołaniem z dniem 13 kwietnia 2016 roku członków Zarządu Grupy LOTOS S.A. pełniących funkcję Prezesa Zarządu, Wiceprezesa ds. Strategii i Rozwoju oraz Wiceprezesa Zarządu ds. Poszukiwań i Wydobywania, Rada Nadzorcza delegowała Roberta Pietryszyna, Przewodniczącego Rady Nadzorczej do czasowego wykonywania czynności Prezesa Zarządu Spółki do czasu powołania nowego Prezesa Zarządu. Od tego momentu obowiązki Przewodniczącego Rady Nadzorczej, zgodnie z Regulaminem Rady sprawowała Wiceprzewodnicząca Rady - Katarzyna Lewandowska.

W dniu 13 maja 2016 roku rezygnację z członkostwa w Radzie Nadzorczej złożyli: Robert Pietryszyn, pełniący funkcję Przewodniczącego Rady Nadzorczej oraz Marcin Jastrzębski, którzy zostali powołani do Zarządu Grupy LOTOS S.A. na dalszy okres IX wspólnej kadencji.

W dniu 25 maja 2016 roku Akcjonariusz – Skarb Państwa, reprezentowany przez Ministra Skarbu Państwa, korzystając z przysługującego mu uprawnienia określonego w § 11 ust. 2 Statutu Spółki dotyczącego bezpośredniego powoływania i odwoływania jednego członka Rady Nadzorczej powołał do składu Rady Nadzorczej Grupy LOTOS S.A. IX kadencji Beatę Kozłowską-Chyłę, którą następnie odwołał w dniu 28 czerwca 2016 roku.

Ponadto w dniu 28 czerwca 2016 roku Zwyczajne Walne Zgromadzenie Spółki dokonało kolejnych zmian w składzie Rady Nadzorczej Grupy LOTOS S.A. IX kadencji odwołując Cezarego Krasodomskiego i powołując do Rady: Mariusza Goleckiego oraz Beatę Kozłowską-Chyłę, której powierzono funkcję Przewodniczącej Rady. Natomiast Akcjonariusz – Skarb Państwa, reprezentowany przez Ministra Skarbu Państwa, korzystający z przysługującego mu uprawnienia określonego w § 11 ust. 2 Statutu Spółki dotyczącego bezpośredniego powoływania i odwoływania jednego członka Rady Nadzorczej powołał tego samego dnia do składu Rady Nadzorczej Grupy LOTOS S.A. IX kadencji Agnieszkę Szklarczyk-Mierzwa.

W związku z powyższym od dnia 28 czerwca 2016 roku do dnia 22 grudnia 2016 roku skład Rady Nadzorczej Grupy LOTOS S.A. przedstawiał się następująco: Beata Kozłowska-Chyła, Katarzyna Lewandowska, Agnieszka Szklarczyk-Mierzwa, Maria Sierpińska, Katarzyna Witkowska, Dariusz Figura, Mariusz Golecki.

W dniu 21 lipca 2016 roku – podczas posiedzenia Rady Nadzorczej w zmienionym składzie, Rada powierzyła obowiązki Sekretarza Agnieszce Szklarczyk-Mierzwie (uchwała nr 125/IX/2016), a także dokonała zmian w składach Komitetu Audytu, Komitetu Strategii i Rozwoju oraz Komitetu Organizacji i Zarządzania. (Szerzej: Tab. 45).

Dnia 22 grudnia 2016 roku, NWZ GL S.A. Zwołane na wniosek Akcjonariusza – Skarbu Państwa, reprezentowanego przez Ministra Energii, odwołało ze składu Rady Nadzorczej Marię Sierpińską i Katarzynę Witkowską powołując jednocześnie Piotra Ciacha oraz Adama Lewandowskiego.

Od dnia 22 grudnia do dnia 31 grudnia 2016 roku oraz na dzień przekazania niniejszego sprawozdania Rada Nadzorcza działała w następującym składzie: Beata Kozłowska-Chyła, Katarzyna Lewandowska, Agnieszka Szklarczyk-Mierzwa, Piotr Ciach, Dariusz Figura, Mariusz Golecki, Adam Lewandowski.

Skład Rady Nadzorczej Grupy LOTOS S.A. IX kadencji

Członkowie Rady Nadzorczej	Funkcja	W RN IX Kadencji
	Przewodniczący	30.06.2014 – 27.01.2016
Wiesław Skwarko		
	Członek Wiceprzewodnicząca	30.06.2014 – 28.07.2014 28.07.2014 – 27.01.2016
Agnieszka Trzaskalska		
	Członek Sekretarz	30.06.2014 – 8.07.2014 28.07.2014 – 27.01.2016
Oskar Pawłowski		
	Członek	30.06.2014 – 27.01.2016
Małgorzata Hirszel		
	Członek	30.06.2014 – 30.06.2015
Magdalena Bohusz - Boguszevska		

Michał Rumiński

Członek

30.06.2014 – 27.01.2016

Katarzyna Witkowska

Członek

30.06.2015 – 22.12.2016

Robert Pietryszyn

 Członek
Przewodniczący

 23.12.2015 – 26.01.2016
27.01.2016 – 13.05.2016

Dariusz Figura

Członek

27.01.2016 –

Cezary Krasodomski

 Członek
Sekretarz

 27.01.2016 – 24.02.2016
24.02.2016 – 28.06.2016

Członek	27.01.2016 – 24.02.2016
Wiceprzewodnicząca	24.02.2016

Katarzyna Lewandowska

Członek	27.01.2016 – 22.12.2016
---------	-------------------------

Maria Sierpińska

Członek	25.05.2016 – 8.06.2016
---------	------------------------

**Beata Kozłowska –
Chyła**

Przewodnicząca	28.06.2016 –
----------------	--------------

Członek	28.06.2016 –
---------	--------------

Mariusz Golecki

Członek	28.06.2016 –
---------	--------------

**Agnieszka Szklarczyk-
Mierzwa**

Członek

22.12.2016 –

Piotr Ciach

Członek

22.12.2016 –

Adam Lewandowski

Szersze informacje dotyczące doświadczeń zawodowych Członków Rady Nadzorczej znajdują się → [na stronie korporacyjnej](#)

Członkowie Rady Nadzorczej delegowani do samodzielnego pełnienia obowiązków

Rada Nadzorcza może delegować swoich członków do samodzielnego pełnienia określonych funkcji.

Pan Oskar Pawłowski – delegowany, na mocy uchwały RN nr 98/VIII/2013 z dnia 23 maja 2013 roku, do samodzielnego pełnienia czynności nadzorczych nad procesem restrukturyzacji obszaru aktywów norweskich Segmentu Poszukiwawczo-Wydobywczego Grupy Kapitałowej Grupy LOTOS S.A. Rada Nadzorcza IX wspólnej kadencji decyzją z 28 lipca 2014 roku (uchwała nr 6/IX/2014) utrzymała delegację w powyższym zakresie. Delegacja wygasła z dniem 27 stycznia 2016 roku, tj. z chwilą odwołania Pana Oskara Pawłowskiego ze składu Rady Nadzorczej Grupy LOTOS S.A.

Pani Katarzyna Witkowska – delegowana, na mocy uchwały RN nr 66/IX/2015 z dnia 18 grudnia 2015 roku, do samodzielnego pełnienia czynności nadzorczych w zakresie sprawowania szczegółowego i bieżącego nadzoru nad realizacją Projektu pn. „EFRA – Efektywna Rafinacja”. W dniu 20 kwietnia 2016 roku w uchwale nr 79/IX/2016 Rada Nadzorcza odwołała delegację do samodzielnego pełnienia czynności nadzorczych nad realizacją Projektu pn. „EFRA – Efektywna Rafinacja” udzieloną Pani Katarzynie Witkowskiej, jednocześnie postanawiając, iż bieżące monitorowanie realizacji ww. Projektu realizować będzie Komitet Strategii i Rozwoju Rady Nadzorczej.

9.2.3. Zarząd Grupy LOTOS S.A. oraz uprawnienia poszczególnych członków

Zarząd Grupy LOTOS S.A. działa na podstawie dostępnych na stronie internetowej Spółki w zakładce Ład Korporacyjny dokumentów → [Statut Spółki i Regulamin Zarządu Spółki](#) .

Zarząd reprezentuje Grupę LOTOS S.A. wobec osób trzecich oraz prowadzi wszelkie sprawy korporacyjne Grupy LOTOS S.A. Ponadto poszczególni członkowie Zarządu prowadzą działania zgodnie z podziałem kompetencji wynikającym z funkcji operacyjnych powierzonych im w Spółce. Jednocześnie każdy z członków Zarządu ma prawo reprezentować Spółkę we wszystkich czynnościach sądowych i pozasądowych związanych z prowadzeniem przedsiębiorstwa Spółki z wyłączeniem czynności zastrzeżonych postanowieniami KSH lub Statutem Spółki do kompetencji WZ lub RN oraz spraw przekraczających zwykły zarząd przedsiębiorstwem, które wymagają uprzedniej uchwały Zarządu oraz spraw znajdujących się w kompetencji innego członka Zarządu.

Skład Zarządu Grupy LOTOS S.A. w 2016 roku przedstawiał się następująco:

W okresie od dnia 1 stycznia 2016 roku do 13 kwietnia 2016 roku Zarząd działał w składzie:

Paweł Olechnowicz – Prezes Zarządu, Dyrektor Generalny
 Mariusz Machajewski – Wiceprezes Zarządu ds. Ekonomiczno-Finansowych
 Zbigniew Paszkowicz – Wiceprezes Zarządu ds. Poszukiwań i Wydobycia
 Marek Sokołowski – Wiceprezes Zarządu ds. Strategii i Rozwoju
 Maciej Szozda – Wiceprezes Zarządu ds. Produkcji i Handlu

W dniu 13 kwietnia 2016 roku Rada Nadzorcza odwołała ze składu Zarządu Grupy LOTOS S.A. Pawła Olechnowicza, pełniącego funkcję Prezesa Zarządu, Marka Sokołowskiego, pełniącego funkcję Wiceprezesa Zarządu ds. Strategii i Rozwoju oraz Zbigniewa Paszkowicza, pełniącego funkcję Wiceprezesa Zarządu ds. Poszukiwań i Wydobycia podejmując jednocześnie decyzję o wszczęciu postępowania kwalifikacyjnego na stanowiska: Prezesa Zarządu, Wiceprezesa Zarządu ds. Operacyjnych, Wiceprezesa Zarządu ds. Strategii i Rozwoju, Wiceprezesa Zarządu ds. Korporacyjnych w Zarządzie Grupy LOTOS S.A. na dalszy okres IX wspólnej kadencji, która rozpoczęła się z dniem 29 czerwca 2015 roku.

Ponadto Rada Nadzorcza postanowiła delegować z dniem 13 kwietnia 2016 roku Roberta Pietryszyna, Przewodniczącego Rady Nadzorczej Grupy LOTOS S.A. do czasowego wykonywania czynności Prezesa Zarządu Spółki do czasu powołania nowego Prezesa Zarządu.

W dniu 13 maja 2016 roku Rada Nadzorcza w postępowaniu kwalifikacyjnym dokonała wyboru czterech członków Zarządu, ustalając iż Zarząd IX wspólnej kadencji od tego momentu będzie działał w 6-cio osobowym składzie. Jednocześnie Rada Nadzorcza określiła nowy podział kompetencji pomiędzy Członków Zarządu Spółki.

Rada Nadzorcza powołała do Zarządu na dalszy okres IX wspólnej kadencji: Roberta Pietryszyna, Prezesa Zarządu - z dniem 13 maja 2016 roku, Marcina Jastrzębskiego, Wiceprezesa Zarządu ds. Operacyjnych – z dniem 13 maja 2016 roku, Przemysława Marchlewicza, Wiceprezesa Zarządu ds. Korporacyjnych - z dniem 17 maja 2016 roku, Mateusza Aleksandra Boncę, Wiceprezesa Zarządu ds. Strategii i Rozwoju - z dniem 1 czerwca 2016 roku.

W związku z powyższym od 1 czerwca 2016 roku do 21 lipca 2016 roku skład Zarządu Grupy LOTOS S.A. przedstawiał się następująco:

Robert Pietryszyn – Prezes Zarządu,
 Mateusz Aleksander Bonca, Wiceprezes Zarządu ds. Strategii i Rozwoju,
 Marcina Jastrzębskiego, Wiceprezes Zarządu ds. Operacyjnych,
 Mariusz Machajewski – Wiceprezes Zarządu ds. Ekonomiczno-Finansowych,

Przemysław Marchlewicz, Wiceprezes Zarządu ds. Korporacyjnych,
Maciej Szozda – Wiceprezes Zarządu ds. Produkcji i Handlu.

W dniu 21 lipca 2016 roku Rada Nadzorcza odwołała ze składu Zarządu Grupy LOTOS S.A. Macieja Szozdę, Wiceprezesa Zarządu.

W dniu 9 listopada 2016 roku Rada Nadzorcza postanowiła odwołać ze składu Zarządu Roberta Pietryszyna, Prezesa Zarządu jednocześnie powierzając pełnienie obowiązków Prezesa Zarządu Grupy LOTOS S.A. Marcinowi Jastrzębskiemu, Wiceprezesowi Zarządu.

W dniu 14 grudnia 2016 roku Rada Nadzorcza odwołała ze składu Zarządu Przemysława Marchlewicza, Wiceprezesa Zarządu.

W związku z powyższym od dnia 14 grudnia 2016 roku do dnia 31 grudnia 2016 roku skład Zarządu przedstawiał się następująco:

Marcin Jastrzębski, Wiceprezes Zarządu ds. Operacyjnych, p.o. Prezes Zarządu,
Mateusz Aleksander Bonca, Wiceprezes Zarządu ds. Strategii i Rozwoju,
Mariusz Machajewski – Wiceprezes Zarządu ds. Ekonomiczno-Finansowych.

Mając na uwadze potrzebę uzupełnienia składu Zarządu w dniu 20 grudnia 2016 roku Rada Nadzorcza podjęła decyzję o wszczęciu postępowania kwalifikacyjnego na stanowiska Prezesa Zarządu oraz Wiceprezesa Zarządu ds. Produkcji.

W dniu 12 stycznia 2017 roku Rada Nadzorcza w postępowaniu kwalifikacyjnym dokonała wyboru oraz powołała do Zarządu Grupy LOTOS S.A. na dalszy okres IX kadencji Marcina Jastrzębskiego jako Prezesa Zarządu oraz Jarosława Kawulę, Wiceprezesa Zarządu ds. Produkcji. W związku z powyższym Marcin Jastrzębski złożył rezygnację z pełnienia funkcji Wiceprezesa Zarządu ds. Operacyjnych.

Jednocześnie Rada ustaliła iż Zarząd IX wspólnej kadencji od tego momentu będzie działał w cztero- osobowym składzie, określając nowy podział kompetencji pomiędzy Członków Zarządu Spółki.

Mając powyższe na uwadze Zarząd Grupy LOTOS S.A. od dnia 12 stycznia 2017 roku do dnia przekazania niniejszego sprawozdania funkcjonował w następującym składzie:

Prezes Zarządu

12.01.2017 -

Marcin Jastrzębski

 Wiceprezes Zarządu
ds. Strategii i Rozwoju

01.06.2016 -

**Mateusz Aleksander
Bonca**

 Wiceprezes Zarządu
ds. Produkcji

12.01.2017 -

Jarosław Kawula

 Wiceprezes Zarządu
ds. Ekonomiczno-
Finansowych

29.06.2015 -

Mariusz Machajewski

Profile kariery i doświadczenie zawodowe Członków Zarządu znajdują się na korporacyjnej → [stronie internetowej](#).

Uchwał Zarządu wymagają:

- 1) przyjęcie i zmiana Regulaminu Zarządu
- 2) przyjęcie i zmiana Regulaminu organizacyjnego przedsiębiorstwa Spółki, w tym struktury organizacyjnej przedsiębiorstwa Spółki
- 3) przyjęcie prawem wymaganych regulaminów w przedsiębiorstwie Spółki
- 4) udzielenie prokury – wymagana uchwała podjęta jednogłośnie przez wszystkich członków Zarządu
- 5) przyjęcie budżetu rocznego Spółki
- 6) przyjęcie strategii Grupy Kapitałowej Grupy LOTOS S.A.
- 7) przyjęcie sprawozdania finansowego Spółki za poprzedni rok obrotowy, sporządzonego zgodnie z Międzynarodowymi Standardami Sprawozdawczości Finansowej wraz ze sprawozdaniem Zarządu z działalności Spółki za poprzedni rok obrotowy – nie później niż w terminie trzech miesięcy od dnia bilansowego
- 8) przyjęcie skonsolidowanego sprawozdania finansowego za poprzedni rok obrotowy, sporządzonego zgodnie z Międzynarodowymi Standardami Sprawozdawczości Finansowej oraz sprawozdania z działalności Grupy Kapitałowej Grupy LOTOS S.A. za poprzedni rok obrotowy – nie później niż w terminie trzech miesięcy od dnia bilansowego
- 9) zwoływanie zwyczajnych i nadzwyczajnych Walnych Zgromadzeń z własnej inicjatywy, na wniosek akcjonariusza lub akcjonariuszy reprezentujących co najmniej 1/20 kapitału zakładowego oraz w innych przypadkach przewidzianych KSH i w wymaganych terminach
- 10) ustalanie porządku obrad Walnego Zgromadzenia
- 11) realizowanie przez Spółkę inwestycji kapitałowych lub inwestycji rzeczowych i zaciąganie wynikających z nich zobowiązań oraz dezinvestycji w powyższym zakresie, jeżeli powstaną w związku z nimi wydatki, obciążenia lub rozporządzenia przekraczające kwotę 500 000 złotych netto
- 12) wykonywanie przez Spółkę prawa głosu na walnych zgromadzeniach i zgromadzeniach wspólników spółek zależnych w sprawach:
  - a) podwyższenia lub obniżenia kapitału zakładowego
  - b) połączenia z inną spółką lub przekształcenia spółki
  - c) zbycia, wydzierżawienia przedsiębiorstwa spółki, ustanowienia na nim użytkowania
- 13) tworzenie spółek prawa handlowego oraz spółek zagranicznych
- 14) nabywanie lub zbywanie udziałów oraz praw udziałowych w spółkach
- 15) nabywanie lub zbywanie akcji, z wyłączeniem nabywania lub zbywania akcji w publicznym obrocie papierami wartościowymi chyba, że takie nabycie lub zbycie powoduje uzyskanie lub utratę pozycji dominującej
- 16) nabycie lub zbycie nieruchomości, prawa użytkowania wieczystego lub udziału w nieruchomości
- 17) tworzenie lub przystępowanie do spółek osobowych, organizacji lub przedsięwzięć powodujących nieograniczoną odpowiedzialność z majątku własnego Spółki,
- 18) sprawy, które wymagają podjęcia uchwały przez Radę Nadzorczą lub Walne Zgromadzenie
- 19) sprawy przekraczające zwyczajny zarząd przedsiębiorstwem
- 20) sprawy, których prowadzeniu sprzeciwił się choćby jeden z pozostałych członków Zarządu
- 21) sprawy, których rozstrzygnięcia w formie uchwały Zarządu zażąda Prezes Zarządu

Zwykłe czynności Spółki, niezastrzeżone do decyzji Zarządu (podejmowane w formie uchwały), prowadzone są jednoosobowo przez Prezesa i przez poszczególnych Członków Zarządu według wewnętrznego podziału kompetencyjnego, zgodnie z którym:

- Prezes Zarządu kieruje i nadzoruje działalność obszaru zarządczego, działalność obszaru poszukiwań, zagospodarowania i wydobywania węglowodorów, a także działalność obszaru handlowego

- Wiceprezes Zarządu ds. Ekonomiczno – Finansowych kieruje i nadzoruje działalność obszaru finansowego
- Wiceprezes Zarządu ds. Strategii i Rozwoju kieruje i nadzoruje działalność obejmującą tworzenie i realizację strategii Spółki, projektów rozwojowych
- Wiceprezes Zarządu ds. Produkcji kieruje i nadzoruje działalność obszaru produkcyjnego

Prezes Zarządu uprawniony jest do powierzenia prowadzenia danej sprawy wybranemu członkowi Zarządu lub może przejąć daną sprawę do samodzielnego prowadzenia, odmiennie niż wynika to z wewnętrznego podziału kompetencyjnego określonego w Regulaminie organizacyjnym Grupy LOTOS S.A.

Ponadto w ramach podziału pracy Prezes Zarządu kieruje pracami Zarządu, a także prowadzi i nadzoruje niżej wymienione sprawy korporacyjne Spółki:

- zwoływanie posiedzeń Zarządu i przewodniczenie obradom
- prowadzenie akt i protokołów Zarządu
- wykonywanie obowiązków z zakresu prawa handlowego, spraw rejestru przedsiębiorców
- obsługa organów Spółki i sporządzania protokołów
- reprezentacja Zarządu wobec pozostałych organów Spółki, z zastrzeżeniem postanowień przepisów Kodeksu Spółek Handlowych i Statutu Spółki

Prezes Zarządu uprawniony jest także do jednoosobowego dokonywania czynności w sprawach z zakresu prawa pracy, na podstawie art. 3¹ Kodeksu pracy.

Tryb procedowania Zarządu Spółki, tj. zwoływania posiedzeń, podejmowania uchwał i ich archiwizacji oraz kompetencje poszczególnych członków Zarządu szczegółowo określa → [Regulamin Zarządu Grupy LOTOS S.A.](#)

Na przestrzeni roku 2016 Zarząd Grupy LOTOS S.A. odbył 43 posiedzenia i podjął 136 uchwał – w tym 5 w trybie § 21 ust. 7 Regulaminu Zarządu.

Zasady powoływania i odwoływania osób zarządzających

Zgodnie z postanowieniami Statutu Grupy LOTOS S.A. Zarząd może liczyć od trzech do siedmiu członków. Zarząd powoływany jest przez Radę Nadzorczą, która również określa liczbę Członków Zarządu. Rada Nadzorcza dokonuje wyboru Członków Zarządu po przeprowadzeniu postępowania kwalifikacyjnego, zgodnie z postanowieniami rozporządzenia Rady Ministrów 18 marca 2003 roku w sprawie przeprowadzania postępowania kwalifikacyjnego na stanowisko członka zarządu w niektórych spółkach handlowych (Dz. U. Nr 55, poz. 476) oraz mając na względzie ustalone przez Ministra Skarbu Państwa „Dobre praktyki w zakresie doboru kandydatów na członków organów spółek o kluczowym znaczeniu dla Skarbu Państwa”.

Kadencja Zarządu jest wspólna i trwa 3 lata. Prezes, Wiceprezesi i pozostali Członkowie Zarządu oraz cały Zarząd mogą być odwołani lub zawieszani z ważnych powodów przez Radę Nadzorczą w każdym czasie przed upływem kadencji. Mandat każdego z Członków Zarządu wygasa najpóźniej z dniem odbycia WZ zatwierdzającego sprawozdanie finansowe za ostatni pełny rok obrotowy. Uchwały RN w sprawie powołania oraz odwołania poszczególnych Członków lub całego Zarządu zapadają w obecności co najmniej 2/3 członków Rady. Wygaśnięcie mandatu Członka Zarządu następuje również przez złożenie rezygnacji.

Obecna – IX wspólna kadencja, która rozpoczęła się z dniem 29 czerwca 2015 roku upływa w 2018 roku.

9.2.4. Zasady zmiany statutu Grupy LOTOS S.A.

Zmiana Statutu Grupy LOTOS S.A. wymaga podjęcia uchwały przez WZ Spółki bezwzględną większością głosów, przy czym zmiana §10 ust. 1 Statutu Spółki wymaga większości 4/5 głosów i reprezentacji co najmniej połowy kapitału zakładowego Spółki na WZ.

Po podjęciu przez WZ uchwały w sprawie zmian w Statucie Spółki, Zarząd Grupy LOTOS S.A. zgłasza ten fakt do sądu rejestrowego. Zmiana dokonana w Statucie obowiązuje z chwilą zarejestrowania jej przez sąd.

Następnie RN ustala tekst jednolity Statutu uwzględniający wprowadzone zmiany, o ile WZ udzieli RN upoważnienia w tym zakresie.

W roku 2016 Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie Grupy LOTOS S.A. w dniu 14 września zostało zwołane na wniosek Ministra Energii, działającego w imieniu Skarbu Państwa – Akcjonariusza Spółki z żądaniem umieszczenia w jego porządku obrad punktu dotyczącego zmian w Statucie Spółki.

Zgodnie z uzasadnieniem zachodziła konieczność dostosowania postanowień Statutu Spółki do zmienionego przepisem art. 3 pkt 2 ustawy z dnia 11 lutego 2016 r. o zmianie ustawy o działach administracji rządowej oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2016 r. poz. 266), przepisu art. 12b pkt 2 ustawy z dnia 10 kwietnia 1997 r. - Prawo energetyczne (Dz. U. z 2012 r. poz. 1059, z późn. zm.), który wszedł w życie z dniem 1 lipca 2016 r. i przenosi uprawnienia do wykonywania praw z akcji Skarbu Państwa na Ministra Energii.

W związku z powyższym NWZ w dniu 14 września w uchwale nr 2 wprowadziło zmiany w Statucie Spółki, a w uchwale nr 3 upoważniło Radę Nadzorczą Grupy LOTOS S.A. do ustalenia tekstu jednolitego Statutu z uwzględnieniem zmian wynikających z postanowień ww. Uchwały, co nastąpiło w dniu 20 września 2016 roku. Rejestracja ww. zmian do Krajowego Rejestru Sądowego nastąpiła w dniu 13 października 2016 roku.

9.3. Zbiór zasad ładu korporacyjnego, które Grupa LOTOS S.A. stosowała w 2016 roku

Dobre Praktyki to normy utrwalające wysokie standardy obyczajów korporacyjnych, przez co wspomagają organizację w dostosowaniu systemu nadzoru korporacyjnego do rozwiązań przyjętych w Unii Europejskiej. Grupa LOTOS S.A. dba o relacje z inwestorami i dokłada starań by budować je w sposób partnerski i satysfakcjonujący dla obu stron.

Kluczowe cele wdrażania ładu korporacyjnego w Grupie Kapitałowej LOTOS to:

- przejrzystość działania
- zaufanie w relacjach z Interesariuszami
- wartość Spółki dla akcjonariuszy

Od debiutu giełdowego w czerwcu 2005 roku Grupa LOTOS przestrzegała większości zaleceń skodyfikowanych w dokumencie „Dobre praktyki w spółkach publicznych”, a od początku 2008 roku realizowała „Dobre Praktyki Spółek Notowanych na GPW”, zmienione Uchwałą Rady Giełdy z dnia 19 października 2011 roku, a następnie uchwałą z 21 listopada 2012 roku. Począwszy od 1 stycznia 2016 roku, Spółka realizuje znowelizowany zbiór → [Dobrych Praktyk Spółek Notowanych na GPW 2016..](#)

Zgodnie z wprowadzonymi zasadami informowania, Spółka raportuje wówczas, gdy nastąpi naruszenie którejś z zasad w sposób incydentalny lub trwały. Raporty są publikowane poprzez giełdową platformę Elektroniczna Baza Informacji (tzw. EBI), analogicznie jak raporty bieżące i umieszczane w dwóch wersjach językowych w internetowym → [serwisie relacji inwestorskich](#) Spółki.

Obligatoryjne zasady ładu korporacyjnego stosowane przez Grupę LOTOS w 2016 roku

W dniu 4 stycznia 2016 roku Spółka opublikowała → [wykaz Dobrych Praktyk, które stosuje](#), w internetowym serwisie relacji inwestorskich Grupy LOTOS S.A. z wyszczególnieniem i uzasadnieniem trzech wyłączeń:

„Spółka publikuje:

I.Z.1.16. informację na temat planowanej transmisji obrad walnego zgromadzenia - nie później niż w terminie 7 dni przed datą walnego zgromadzenia: **zasada nie jest stosowana.**

Komentarz spółki : Spółka nie transmitowała dotychczas obrad Walnego Zgromadzenia, choć nie wyklucza transmisji w przyszłości.

I.Z.1.20. zapis przebiegu obrad walnego zgromadzenia, w formie audio lub wideo: **zasada nie jest stosowana.**

Komentarz spółki: Spółka nie rejestrowała dotychczas przebiegu obrad Walnego Zgromadzenia w formie audio lub video. W ocenie Spółki forma dokumentowania obrad Walnego Zgromadzenia pozwalała na zachowanie transparentności i ochrony praw akcjonariuszy. Ponadto, informacje dotyczące podejmowanych uchwał Spółka przekazuje w formie raportów bieżących, a także publikuje na stronie internetowej www.lotost.pl. Spółka nie wyklucza w przyszłości dokumentowania obrad w formie audio lub video.

IV.Z.2. Jeżeli jest to uzasadnione z uwagi na strukturę akcjonariatu spółki, spółka zapewnia powszechnie dostępną transmisję obrad walnego zgromadzenia w czasie rzeczywistym: **zasada nie jest stosowana.**

Komentarz spółki: W opinii Spółki nie istnieją zagrożenia płynące z niestosowania ww. zasady z uwagi na fakt, że Spółka zapewnia akcjonariuszom możliwość uczestniczenia w Walnym Zgromadzeniu osobiście lub przez pełnomocnika. Ponadto Walne Zgromadzenia odbywają się w siedzibie Spółki w Gdańsku, co ułatwia Akcjonariuszom lub ich pełnomocnikom stawienie się w miejscu obrad. Spółka realizuje nałożone przepisami prawa obowiązki informacyjne i niezwłocznie, nie później niż w terminie 24 godzin od zakończenia Walnego Zgromadzenia, przekazuje w formie raportów bieżących informacje o treści podjętych uchwał, wynikach głosowań oraz informacje o ewentualnych zgłoszonych sprzeciwach i jednocześnie publikuje te informacje na korporacyjnej stronie internetowej. Ponadto Spółka publikuje również pytania i odpowiedzi udzielone Akcjonariuszom podczas Walnego Zgromadzenia. Wydaje się, że powyższe jest wystarczające dla zapewnienia Akcjonariuszom udziału w Walnym Zgromadzeniu.

Rekomendacje „Dobrych Praktyk Spółek Notowanych na GPW” stosowane przez Spółkę w 2016 roku

Grupa Kapitałowa LOTOS rozumie, że ład korporacyjny stanowi element spektrum działań, który podnosi jej wiarygodność, jako podmiotu notowanego na rynku regulowanym GPW, a przez to także konkurencyjność rynkową, dlatego uznaje wdrażanie i realizację dobrych praktyk za swój żywotny interes. Grupa podejmuje działania by przekazywane uczestnikom rynku kapitałowego informacje były jednoznaczne i rzetelne. W 2015 roku i w latach poprzednich Grupa LOTOS S.A. i jej spółki zależne dokładały staranności, by ich polityka informacyjna była efektywna i wspierała cel realizacji → [zasad ładu korporacyjnego](#), tj. przejrzystość działania Grupy LOTOS S.A. jako spółki giełdowej, zaufanie w relacjach z Interesariuszami, konsekwentne budowanie wartości spółki dla akcjonariuszy.

Polityka informacyjna spółki i komunikacja z inwestorami

(DPSN Dział I Rekomendacje)

Grupa Kapitałowa LOTOS dba o to, by relacje z inwestorami i interesariuszami budować i rozwijać w sposób partnerski, oparty na dialogu, satysfakcjonujący dla obu stron. Grupa analizuje i stopniowo wdraża nowe narzędzia komunikacji, stale doskonali treść i formę przekazu.

Zespół Relacji Inwestorskich Grupy LOTOS S.A. (kontakt: → [zespół IR](#)) dąży do prezentowania inwestorom precyzyjnego, rzetelnego i przejrzystego obrazu działalności Spółki, jej strategii i sytuacji finansowej, z zachowaniem reguł zaangażowania, dostępności i równego traktowania wszystkich inwestorów.

W celu przekazania informacji inwestorom, Spółka wykorzystuje wachlarz narzędzi relacji inwestorskich, m.in. mailing, newsletter, webcast, uczestnictwo w konferencjach dedykowanych akcjonariuszom instytucjonalnym, indywidualnym i przedstawicielom domów maklerskich, telekonferencje, spotkania one-on-one, dni otwarte dla analityków i inwestorów, uczestnictwo w indeksie RESPECT.

W 2016 roku zespół ds. Relacji Inwestorskich wspierał Zarząd Spółki w organizacji spotkań z inwestorami i urzymywaniu regularnych kontaktów z uczestnikami rynku kapitałowego.

Dbając o akcjonariuszy indywidualnych Spółka współpracuje ze Stowarzyszeniem Inwestorów Indywidualnych ('SII').

W 2016 roku Grupa LOTOS wzięła udział w dedykowanej im Konferencji Wall Street 20 organizowanej przez SII w Karpaczu.

Uczestnikom rynku, interesariuszom Spółki dedykowany jest → [Internetowy serwis relacji inwestorskich Grupy LOTOS](#) aktualizowany na bieżąco i dwujęzyczny (polski i angielski) - w celu zapewnienia równego dostępu do informacji inwestorom i analitykom spoza Polski. Serwis grupuje informacje i narzędzia w czterech blokach tematycznych:

1. → [Spółka](#) - przedstawia Grupę Kapitałową, jej strategię, strukturę kapitału akcyjnego i społeczną odpowiedzialność biznesu.
2. → [Raporty i dane](#) - porządkują dane finansowe i pozafinansowe (m.in. wygodny do pobrania plik → [databook](#) w formacie excel), a także raporty bieżące i okresowe Grupy Kapitałowej publikowane na GPW
3. → [Strefa inwestora](#) – blok zawiera informacje nt. metodologii liczenia i aktualizowane miesięcznie wielkości → [modelowej marży rafinerijnej](#) Grupy LOTOS S.A. oraz → [dane makroekonomiczne](#) z notowań surowców i produktów naftowych na światowych rynkach, a także informacje nt. polityki i wypłat dywidendy przez Spółkę, przydatne dla inwestorów narzędzia (kalkulator, archiwum notowań akcji LOTOS), gromadzi w jednym miejscu pliki do pobrania w tj. raporty okresowe, prezentacje strategii i programów efektywnościowych, prospekt emisyjny. Inwestor znajdzie tu także listę analityków domów maklerskich wydających raporty analityczne o Spółce wraz z ich aktualnymi rekomendacjami dla papierów wartościowych LOTOS będących w obrocie na GPW. Harmonogram wydarzeń w Spółce (wyniki kwartalne, działalność WZ, dzień otwarty i inne istotne z punktu widzenia akcjonariuszy wydarzenia o potencjalnym wpływie na wycenę walerów LOTOS) jest tu publikowany w zakładce → „[Kalendarz inwestora](#)”
4. → [Ład korporacyjny](#) – blok porządkuje dane z zakresu realizacji przez Grupę LOTOS S.A. dobrych praktyk spółek notowanych na GPW, zawiera też informacje o składzie i kompetencjach, zasadach działania Zarządu Grupy LOTOS S.A., Rady Nadzorczej i Walnego Zgromadzenia wraz z dokumentami, na podstawie których funkcjonują organy Spółki.

Wspieranie form ekspresji artystycznej i kulturalnej, działalności sportowej, edukacji jako element strategii

Wartości etyczne i strategia społecznej odpowiedzialności

Strategia społecznej odpowiedzialności Grupy Kapitałowej LOTOS wiąże kwestie społeczne, środowiskowe, etyczne oraz wynikające z praw człowieka z podstawową działalnością i strategią biznesową Grupy Kapitałowej LOTOS.

Cele strategiczne, jakie Spółka zidentyfikowała to:

- **w dziedzinie inwestowania w zasoby ludzkie** - zapewnienie wysokokwalifikowanych pracowników niezbędnych dla skutecznej realizacji strategii biznesowej oraz udoskonalenie kultury organizacyjnej w oparciu o przyjęte wartości.
- **w zakresie wzmocnienia sfery zdrowia i bezpieczeństwa** - podniesienie świadomości i poziomu zaangażowania kadry kierowniczej i pracowników oraz podwykonawców w poprawę bezpieczeństwa pracy.
- **w obszarze integracji z otoczeniem lokalnym** - zapewnienie przychylności otoczenia oraz wzmocnienie reputacji przedsiębiorstwa społecznie zaangażowanego poprzez podejmowanie działań przyczyniających się do trwałego rozwiązywania problemów społecznych i środowiskowych.
- **w zakresie zarządzania zasobami naturalnymi w procesie produkcji** - ograniczenie ryzyka środowiskowego w działalności oraz dążenie do stałego minimalizowania stopnia oddziaływania działalności na środowisko naturalne.
- **w sferze etyki i przeciwdziałania nadużyciom** - udoskonalenie sposobu zarządzania poprzez dbałość o etykę postępowania i transparentność procesów biznesowych oraz zabezpieczanie organizacji przed ryzykiem nieprawidłowości.
- **w obszarze partnerskich relacji z otoczeniem rynkowym** - zbudowanie trwałych relacji z klientami poprzez koncentrację na zrozumieniu ich potrzeb oraz zapewnieniu im oczekiwanej jakości i bezpieczeństwa produktów.
- **W dziedzinie bezpieczeństwa w sektorze energii** - udział w inicjatywach nakierowanych na podnoszenie poziomu bezpieczeństwa w sektorze energii, w sposób odpowiedzialny wobec społeczeństwa i środowiska.
- **w dziedzinie komunikowania** - zapewnienie pracownikom terminowej i dostosowanej do ich zróżnicowanych potrzeb komunikacji oraz wykształcenie kultury organizacyjnej opartej o wielokierunkową, otwartą komunikację, w tym rozwój systemu konsultacji społecznych w grupie kapitałowej.

Ład informacyjny

Zespół ds. Komunikacji wspierany przez Zespół Relacji Inwestorskich Grupy LOTOS S.A. realizuje spójną i transparentną politykę komunikacji Grupy Kapitałowej LOTOS poprzez utrzymywanie bieżącego kontaktu z mediami. Sposób działania i odpowiedzialność biura jest szczegółowo opisana w procedurach Grupy LOTOS i poddawana jest okresowej ocenie.

Założenia polityki sponsoringowej

Zgodnie z zasadami sponsoringu w Grupie LOTOS S.A. i jej spółkach zależnych współpraca na warunkach sponsoringu z beneficjentami odbywa się przede wszystkim na obszarze kraju, w powiatach i województwach, gdzie prowadzona jest działalność Grupy Kapitałowej LOTOS, czyli między innymi stacje paliw oraz lokalne alianse biznesowe. Współpraca taka może być prowadzona także za granicą na terenie oddziaływania Grupy Kapitałowej LOTOS lub jej kluczowych partnerów społecznych i biznesowych.

W 2016 roku działania sponsoringowe prowadzone były przez Grupę LOTOS S.A głównie w obszarze sportu, kultury i działań społecznych. W zakresie sportu powyższa działalność polegała na wspieraniu projektów o charakterze ogólnonarodowym m.in. sponsoring reprezentacji Polski w piłce nożnej, Polskiego Związku Narciarskiego oraz sponsoring sportów motorowych. Kontynuowano współpracę w zakresie sportu zawodowego lub amatorskiego, jak również przy cyklicznych wydarzeniach sportowych, w których jest eksponowana marka LOTOS. Wspierano również inicjatywy społeczno-sportowe skierowane do dzieci i młodzieży.

W obszarze sponsoringu kultury Grupa LOTOS angażowała się przede wszystkim w realizację wydarzeń o istotnym potencjale promocyjnym i wizerunkowym dla marki LOTOS. Dodatkowe kryterium wyboru projektów kulturalnych stanowił wymiar społeczny i ranga artystyczna. Kontynuowano kluczowe projekty realizowane w latach poprzednich.

Wydatki Grupy LOTOS S.A. na 2016 rok na działania z zakresu sponsoringu i społecznej odpowiedzialności biznesu wyniosły ok. 35 mln PLN i obejmowały:

sponsoring sportu

- projekty o charakterze ogólnonarodowym, m.in. sponsoring reprezentacji Polski w piłce nożnej, Polskiego Związku Narciarskiego czy wyścigu kolarskiego Tour de Pologne
- projekty z obszaru sportów motorowych, tj. wsparcie Kajetana Kajetanowicza w Rajdowych Mistrzostwach Europy ERC, Sponsor Generalny PZM 73. Rajdu Polski
- szkolenie dzieci i młodzieży w ramach m.in. Narodowego Programu Rozwoju Skoków Narciarskich oraz Programu „Piłkarska przyszłość z LOTOSEM”
- sponsoring turniejów golfowych: PGA Polska oraz LOTOS Polish Open
- sponsoring drużyny siatkówki męskiej „LOTOS Trefl Gdańsk”

sponsoring kultury

Do kluczowych projektów w obszarze kultury realizowanych w 2016 roku zaliczyć należy m.in.:

- współpracę w charakterze Partnera Strategicznego z Nadbałtyckim Centrum Kultury w Gdańsku
- Festiwal Jazz Wolności
- LOTOS Jazz Festival – Bielska Zadymka Jazzowa
- Festiwal Teatru Polskiego Radia i Teatru Polskiej Telewizji „Dwa Teatry”
- Siesta Festival
- Ladies Jazz Festiwal

W 2016 roku działalność prospołeczna koncentrowała się na trzech kluczowych obszarach, tj.:

- ochrona środowiska i ekologia ze szczególnym uwzględnieniem ochrony walorów przyrodniczych Morza Bałtyckiego oraz terenów przyrodniczych sąsiadujących z zakładami należącymi do Grupy Kapitałowej Grupy LOTOS S.A.
- bezpieczeństwo w ruchu drogowym
- wyrównywanie różnic społecznych oraz wsparcie edukacji ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i młodzieży

W ramach programów proekologicznych prowadzono inicjatywy mające na celu m.in. podwyższenia świadomości istoty ochrony środowiska i działań ekologicznych. W tej dziedzinie spółka realizowała programy „Chronimy Naturę na Wyspie Sobieszewskiej”, „Kierunek Bałtyk”, Program Edukacji Morskiej oraz edukacyjną komunikację w Internecie poprzez platformę Kierunek Bałtyk.

W obszarze bezpieczeństwa w ruchu drogowym spółka kontynuowała inicjatywę „LOTOS – Mistrzowie w pasach”. Projekt ten ma na celu edukację i propagowanie prawidłowych postaw w zakresie bezpieczeństwa pasażerów samochodów i prawidłowego zapinania pasów oraz przewożenia dzieci, tym samym zmniejszenie liczby poszkodowanych pasażerów w wypadkach drogowych.

Ponadto w 2016 roku kontynuowano program „Zdolni z LOTOSEM” oraz Festiwal E(x) plory, których celem jest rozwój nauki i edukacji zdolnych uczniów. Kontynuowano również akcje i działania o charakterze

społecznym, adresowane do bezpośredniego otoczenia spółki, które służą budowie pozytywnego wizerunku i relacji ze społecznością lokalną.

Wspieranie form ekspresji artystycznej, kulturalnej, działalności sportowej i edukacji poprzez → [programy wyrównywania szans](#), [programy społeczne](#) i [środowiskowe](#) Spółka szczegółowo komunikuje na stronie internetowej.

Zarząd i Rada Nadzorcza

(DPSN Dział II Rekomendacje, pkt.5)

Grupą LOTOS S.A. kieruje Zarząd, którego członkowie działają w interesie spółki i ponoszą odpowiedzialność za jej działalność. Spółka jest nadzorowana przez skuteczną i kompetentną Radę Nadzorczą, która opiniuje strategię Spółki i weryfikuje pracę Zarządu w realizacji celów zapisanych w Strategii Grupy LOTOS S.A. na lata 2017 – 2022.

Zgodnie ze swoją najlepszą wiedzą, Spółka uważa, że Członkowie Zarządu i RN realizują zalecenia DPSN dotyczące zaangażowania w wykonywanie swych obowiązków oraz kierują się w swym postępowaniu interesem Spółki.

Systemy kontroli wewnętrznej

(DPSN Dział III Rekomendacje)

Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Finansów z 19 lutego 2009 roku w sprawie informacji bieżących i okresowych [...], Zarząd Grupy LOTOS S.A. jest odpowiedzialny za system kontroli wewnętrznej i jego skuteczność w odniesieniu do procesu sporządzania sprawozdań finansowych.

Proces postępowania przy sporządzaniu, zatwierdzaniu i przekazywaniu do publikacji sprawozdań finansowych reguluje wewnętrzna procedura, zgodnie z którą nadzór nad przygotowaniem sprawozdań finansowych pełni Dyrektor Biura Centrum Finansowo-Księgowego wraz z osobą odpowiedzialną za prowadzenie ksiąg rachunkowych Grupy LOTOS, tj. Głównym Księgowym. Za sporządzenie jednostkowego i skonsolidowanego sprawozdania finansowego odpowiedzialne jest Biuro Sprawozdawczości funkcjonujące w Grupie LOTOS S.A.

Skonsolidowane sprawozdanie finansowe jest sporządzone zgodnie z Międzynarodowymi Standardami Sprawozdawczości Finansowej (MSSF) na podstawie sprawozdania finansowego Grupy LOTOS S.A. oraz sprawozdań finansowych jednostek kontrolowanych przez Grupę LOTOS S.A.

Grupa LOTOS S.A., LOTOS Petrobaltic S.A., norweska spółka LOTOS Exploration and Production Norge AS, LOTOS Asphalt Sp. z o.o., LOTOS Oil Sp. z o.o., LOTOS Paliwa Sp. z o.o., LOTOS Kolej Sp. z o.o., LOTOS Serwis Sp. z o.o., litewska spółka AB LOTOS Geonafita i jej jednostki zależne, "APHRODITE Offshore Services" N.V., "MILIANA" Shipholding Company Ltd. i jej jednostki zależne za wyjątkiem spółki Technical Ship Management Sp. z o.o. oraz B8 Sp. z o.o. i B8 Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością BALTIC S.K.A., prowadzą swoje księgi rachunkowe zgodnie z polityką (zasadami) rachunkowości określoną przez MSSF. Pozostałe spółki Grupy prowadzą swoje księgi rachunkowe zgodnie z polityką (zasadami) rachunkowości określonymi przez Ustawę z dnia 29 września 1994 roku o rachunkowości oraz politykami, standardami rachunkowości zależnymi od siedziby zagranicznej spółki. Skonsolidowane sprawozdanie finansowe zawiera korekty nie ujęte w księgach rachunkowych jednostek Grupy stosujących inne standardy rachunkowości niż MSSF, wprowadzone w celu doprowadzenia danych finansowych tych jednostek do zgodności z MSSF.

W celu zapewnienia jednolitych zasad rachunkowości funkcjonująca w Spółce polityka rachunkowości została przekazana do stosowania przez spółki z Grupy Kapitałowej LOTOS przy sporządzaniu pakietów konsolidacyjnych.

Walne Zgromadzenie i relacje z akcjonariuszami

(DPSN Dział IV Rekomendacje)

Grupa LOTOS S.A. dba o partnerskie relacje i równe traktowanie akcjonariuszy w zakresie transakcji i umów zawieranych z nimi lub ich podmiotami powiązanymi.

Spółka umożliwia równy dostęp kobietom i mężczyznom do zasiadania w organach nadzorczych i sprawowania funkcji kierowniczych, a tym samym nie prowadzi polityki dyskryminowania bądź faworyzowania żadnej z płci.

(DPSN Dział I Rekomendacje, pkt.9)

Liczba kobiet i mężczyzn zasiadających w Radzie Nadzorczej

	kobiety	mężczyźni
01.01.2012 - 27.01.2012	1	5
27.01.2012 - 29.02.2012	1	4
29.02.2012 - 31.12.2012	2	4
01.01.2013 - 31.12.2013	2	4
01.01.2014 – 30.06.2014	2	4
30.06.2014 - 31.12.2014	3	3
01.01.2015 – 30.06.2015	3	3
30.06.2015 – 23.12.2015	3	3
23.12.2015 – 31.12.2015	3	4
31.12.2015 – 26.01.2016	3	4
26.01.2016 – 27.01.2016	3	3
27.01.2016 – 12.04.2016	3	3

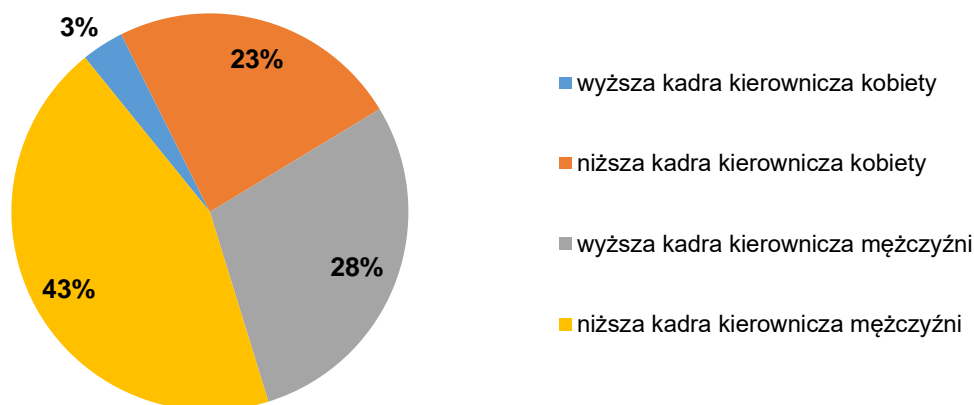

Liczba kobiet i mężczyzn zasiadających w Zarządzie i kierownictwie Grupy LOTOS S.A.
stan na 31 grudnia 2016 r.

	kobiety	mężczyźni
Zarząd	0	3
Kierownictwo wyższego szczebla	6	35
Kierownictwo niższego szczebla	41	78
Razem	47	118

Zatrudnienie na stanowiskach kierowniczych wg płci

stan na 31.12. 2016 roku

Konflikt interesów i transakcje z podmiotami powiązanymi

(DPSN Dział V Rekomendacje)

Spółka posiada przejrzyste procedury zapobiegania konfliktom interesów i zawieraniu transakcji z podmiotami powiązanymi w warunkach możliwości wystąpienia konfliktu interesów.

W dniu 1 stycznia 2013 roku wprowadzony został → [Kodeks etyki Grupy Kapitałowej LOTOS](#), który zastąpił istniejące od połowy minionej dekady dokumenty określające zasady postępowania pracowników i menadżerów grupy kapitałowej. Dokument określa zachowania wewnątrz organizacji, a także relacje z uczestnikami rynku kapitałowego, klientami i partnerami, społecznością lokalną oraz konkurencją. Jest on kluczowym elementem szerszego projektu, ustanowienia kompleksowego Programu etycznego.

Inny istotny element obowiązujących w organizacji norm stanowi przyjęta w 2012 roku → [Polityka przeciwdziałania nadużyciom](#). Ustanowienie obu dokumentów zgodne jest z celami Strategii społecznej odpowiedzialności Grupy Kapitałowej LOTOS na lata 2012-2015. Interesariusze Grupy Kapitałowej LOTOS mają możliwość zgłosić osobom odpowiedzialnym za przeciwdziałanie naruszeniom postanowień Kodeksu etyki swoje podejrzenia lub wiedzę na temat zdarzeń o tym charakterze. Służą temu utworzone specjalnie w tym celu kanały komunikacji z Rzecznikiem ds. etyki Grupy Kapitałowej LOTOS.

Konflikt interesów i transakcje z podmiotami powiązanymi

(DPSN Dział VI Wynagrodzenia)

Wynagrodzenia Zarządu oraz RN Grupy LOTOS S.A. podlegają ograniczeniom i zasadom określonym w Ustawie z 3 marca 2000 roku o wynagradzaniu osób kierujących niektórymi podmiotami prawnymi (Dz. U. nr 26 z 2000 roku, poz. 306, z późn. zm.) tzw. „ustawie kominowej”.

Wysokość wynagrodzenia wiceprezesów Zarządu została ustalona przez RN 13 listopada 2009 roku w ramach przyznanych jej kompetencji na podstawie Statutu oraz ww. ustawy na poziomie 6-krotności przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw bez wypłat nagród z zysku w czwartym kwartale roku poprzedniego, ogłoszonego przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego (tj. GUS) . Natomiast NWZ, przychylając się do wniosku RN wyrażonego w uchwale nr 63/VII/2009 z 13 listopada 2009 roku, określiło dnia 17 grudnia 2009 roku zasady wynagradzania prezesa Zarządu Spółki na tym samym poziomie przy jednoczesnym uchyleniu uchwały Walnego Zgromadzenia z 18 sierpnia 2000 roku dotyczącej regulującej zasady wynagradzania Członków Zarządu Spółki.

Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie w ramach swoich kompetencji ustaliło w 2000 roku zasady wynagradzania Członków RN. Zgodnie z nimi Członkom Rady przysługuje miesięczne wynagrodzenie w wysokości jednego przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw bez wypłat nagród z zysku w czwartym kwartale roku poprzedniego, ogłoszonego przez Prezesa GUS.

Zgodnie ze znowelizowanymi przepisami ww. „ustawy kominowej”, Członkom RN oraz Zarządu w 2016 roku nadal przysługiwało indywidualne wynagrodzenie miesięczne w wysokości, której podstawę ustalono w oparciu o przeciętne miesięczne wynagrodzenie w sektorze przedsiębiorstw bez wypłat nagród z zysku obowiązujące w IV kwartale 2015 roku.

Podpisy Członków Zarządu Grupy LOTOS S.A.

Niniejsze Sprawozdanie zostało zatwierdzone do publikacji

Prezes Zarządu

_____
Marcin Jastrzębski

Wiceprezes Zarządu ds. Strategii i Rozwoju

_____
Mateusz Aleksander Bonca

Wiceprezes Zarządu ds. Produkcji

_____
Jarosław Kawula

Wiceprezes Zarządu ds. Ekonomiczno – Finansowych

_____
Mariusz Machajewski

OPINIA NIEZALEŻNEGO BIEGŁEGO REWIDENTA

Dla Walnego Zgromadzenia Akcjonariuszy oraz Rady Nadzorczej Spółki Grupa LOTOS S.A.

Sprawozdanie z badania skonsolidowanego sprawozdania finansowego

Przeprowadziliśmy badanie załączonego skonsolidowanego sprawozdania finansowego za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku Grupy Kapitałowej LOTOS („Grupa”), w której jednostką dominującą jest Grupa LOTOS S.A. („Spółka”) z siedzibą w Gdańsku, ul. Elbląska 135, na które składają się: skonsolidowane sprawozdanie z sytuacji finansowej sporządzone na dzień 31 grudnia 2016 roku, skonsolidowane sprawozdanie z całkowitych dochodów, skonsolidowane sprawozdanie z przepływów pieniężnych oraz skonsolidowane sprawozdanie ze zmian w kapitale własnym za okres od dnia 1 stycznia 2016 roku do dnia 31 grudnia 2016 roku oraz dodatkowe informacje i objaśnienia („załączone skonsolidowane sprawozdanie finansowe”).

Odpowiedzialność Zarządu Spółki oraz członków Rady Nadzorczej za skonsolidowane sprawozdanie finansowe

Zarząd Spółki jest odpowiedzialny, zgodnie z ustawą z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości („ustawa o rachunkowości”) i wydanymi na jej podstawie przepisami wykonawczymi, za sporządzenie skonsolidowanego sprawozdania finansowego i za jego rzetelną prezentację zgodnie z Międzynarodowymi Standardami Rachunkowości, Międzynarodowymi Standardami Sprawozdawczości Finansowej oraz związanymi z nimi interpretacjami ogłoszonymi w formie rozporządzeń Komisji Europejskiej („Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej, które zostały zatwierdzone przez Unię Europejską”) oraz innymi obowiązującymi przepisami prawa. Zarząd Spółki jest również odpowiedzialny za kontrolę wewnętrzną, którą uznaje za niezbędną dla sporządzenia skonsolidowanego sprawozdania finansowego nie zawierającego istotnego zniekształcenia spowodowanego oszustwem lub błędem.

Zgodnie z ustawą o rachunkowości Zarząd Spółki oraz członkowie Rady Nadzorczej są zobowiązani do zapewnienia, aby skonsolidowane sprawozdanie finansowe spełniało wymagania przewidziane w ustawie o rachunkowości.

Odpowiedzialność biegłego rewidenta za badanie skonsolidowanego sprawozdania finansowego

Jesteśmy odpowiedzialni za wyrażenie opinii o załączonym skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym na podstawie przeprowadzonego przez nas badania.

Badanie przeprowadziliśmy stosownie do postanowień rozdziału 7 ustawy o rachunkowości oraz zgodnie z Krajowymi Standardami Rewizji Finansowej w brzmieniu Międzynarodowych Standardów Badania przyjętymi uchwałą nr 2783/52/2015 Krajowej Rady Biegłych Rewidentów z dnia 10 lutego 2015 r. z późn. zm. („Krajowe Standardy Rewizji Finansowej”). Standardy te wymagają przestrzegania wymogów etycznych oraz zaplanowania i przeprowadzenia badania w taki sposób, aby uzyskać wystarczającą pewność, że skonsolidowane sprawozdanie finansowe nie zawiera istotnego zniekształcenia.

JD

Badanie polega na przeprowadzeniu procedur służących uzyskaniu dowodów badania kwot i ujawnień w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym. Dobór procedur badania zależy od osądu biegłego rewidenta, w tym od oceny ryzyka istotnego zniekształcenia skonsolidowanego sprawozdania finansowego spowodowanego oszustwem lub błędem. Dokonując oceny tego ryzyka biegły rewident bierze pod uwagę działanie kontroli wewnętrznej, w zakresie dotyczącym sporządzania i rzetelnej prezentacji przez Spółkę skonsolidowanego sprawozdania finansowego, w celu zaprojektowania odpowiednich w danych okolicznościach procedur badania, nie zaś wyrażenia opinii na temat skuteczności kontroli wewnętrznej Spółki. Badanie obejmuje także ocenę odpowiedniości przyjętych zasad (polityki) rachunkowości, racjonalności ustalonych przez Zarząd Spółki wartości szacunkowych, jak również ocenę ogólnej prezentacji skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

Zgodnie z Krajowym Standardem Rewizji Finansowej 320 pkt. 5 koncepcja istotności stosowana jest przez biegłego rewidenta zarówno przy planowaniu i przeprowadzaniu badania jak i przy ocenie wpływu rozpoznanych podczas badania zniekształceń oraz nieskorygowanych zniekształceń, jeśli występują, na skonsolidowane sprawozdanie finansowe, a także przy formułowaniu opinii biegłego rewidenta. W związku z powyższym wszystkie stwierdzenia zawarte w opinii biegłego rewidenta, w tym stwierdzenia dotyczące innych wymogów prawa i regulacji wyrażane są z uwzględnieniem jakościowego i wartościowego poziomu istotności ustalonego zgodnie ze standardami badania i osądem biegłego rewidenta.

Wyrażamy przekonanie, że uzyskane przez nas dowody badania stanowią wystarczającą i odpowiednią podstawę do wyrażenia przez nas opinii z badania.

Opinia

Naszym zdaniem, załączone skonsolidowane sprawozdanie finansowe:

- przekazuje rzetelny i jasny obraz sytuacji majątkowej i finansowej Grupy na dzień 31 grudnia 2016 roku oraz jej wyniku finansowego i przepływów pieniężnych za rok obrotowy od dnia 1 stycznia 2016 roku do dnia 31 grudnia 2016 roku, zgodnie z Międzynarodowymi Standardami Sprawozdawczości Finansowej, które zostały zatwierdzone przez Unię Europejską i przyjętymi zasadami (polityką) rachunkowości,
- jest zgodne co do formy i treści z obowiązującymi Grupę przepisami prawa i postanowieniami statutu Spółki.

Sprawozdanie na temat innych wymogów prawa i regulacji

Opinia na temat sprawozdania z działalności Spółki i jej Grupy Kapitałowej

Nasza opinia z badania skonsolidowanego sprawozdania finansowego nie obejmuje sprawozdania z działalności Spółki i jej Grupy Kapitałowej.

Za sporządzenie sprawozdania z działalności Spółki i jej Grupy Kapitałowej zgodnie z ustawą o rachunkowości oraz innymi obowiązującymi przepisami prawa jest odpowiedzialny Zarząd Spółki. Ponadto Zarząd Spółki oraz członkowie Rady Nadzorczej Spółki są zobowiązani do zapewnienia, aby sprawozdanie z działalności Spółki i jej Grupy Kapitałowej spełniało wymagania przewidziane w ustawie o rachunkowości.

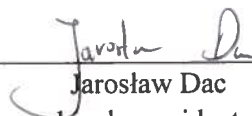
Naszym obowiązkiem było, w związku z przeprowadzonym badaniem skonsolidowanego sprawozdania finansowego, zapoznanie się z treścią sprawozdania z działalności Spółki i jej Grupy Kapitałowej i wskazanie czy informacje w nim zawarte uwzględniają postanowienia art. 49 ustawy o rachunkowości oraz Rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 19 lutego 2009 roku w sprawie informacji bieżących i okresowych przekazywanych przez emitentów papierów wartościowych oraz warunków uznawania za równoważne informacji wymaganych przepisami prawa państwa niebędącego państwem członkowskim („rozporządzenie w sprawie informacji bieżących i okresowych”) i czy są one zgodne z informacjami zawartymi w załączonym skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym. Naszym obowiązkiem było także złożenie oświadczenia, czy w świetle naszej wiedzy o Grupie i jej otoczeniu uzyskanej podczas badania skonsolidowanego sprawozdania finansowego stwierdziliśmy w sprawozdaniu z działalności Spółki i jej Grupy Kapitałowej istotne zniekształcenia.

Naszym zdaniem informacje zawarte w sprawozdaniu z działalności Spółki i jej Grupy Kapitałowej uwzględniają postanowienia art. 49 ustawy o rachunkowości oraz rozporządzenia w sprawie informacji bieżących i okresowych i są zgodne z informacjami zawartymi w załączonym skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym. Ponadto, w świetle wiedzy o Grupie i jej otoczeniu uzyskanej podczas badania skonsolidowanego sprawozdania finansowego nie stwierdziliśmy istotnych zniekształceń w sprawozdaniu z działalności Spółki i jej Grupy Kapitałowej.

W związku z przeprowadzonym badaniem skonsolidowanego sprawozdania finansowego, naszym obowiązkiem było również zapoznanie się z oświadczeniem jednostki o stosowaniu ładu korporacyjnego stanowiącym wyodrębnioną część sprawozdania z działalności Spółki i jej Grupy Kapitałowej. Naszym zdaniem w oświadczeniu tym Spółka zawarła informacje wymagane zgodnie z zakresem określonym w przepisach wykonawczych wydanych na podstawie art. 60 ust. 2 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o ofercie publicznej i warunkach wprowadzania instrumentów finansowych do zorganizowanego systemu obrotu oraz o spółkach publicznych lub w regulaminach wydanych na podstawie art. 61 tej ustawy. Informacje te są zgodne z mającymi zastosowanie przepisami oraz z informacjami zawartymi w załączonym skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym.

Warszawa, dnia 2 marca 2017 roku

Kluczowy Biegły Rewident

Jarosław Dac
biegły rewident
nr 10138

Ernst & Young Audyty Polska
spółka z ograniczoną odpowiedzialnością
spółka komandytowa
Rondo ONZ 1, 00-124 Warszawa

działający w imieniu
Ernst & Young Audyty Polska spółka z
ograniczoną odpowiedzialnością sp. k.
Rondo ONZ 1, 00-124 Warszawa
nr ewid. 130

GRUPA KAPITAŁOWA LOTOS

**RAPORT Z BADANIA SKONSOLIDOWANEGO SPRAWOZDANIA FINANSOWEGO
ZA ROK ZAKOŃCZONY
DNIA 31 GRUDNIA 2016 ROKU**

I. CZĘŚĆ OGÓLNA

1. Informacje ogólne

Jednostką dominującą w Grupie Kapitałowej LOTOS (zwanej dalej „Grupą” lub „Grupą Kapitałową”) jest Grupa LOTOS S.A. („jednostka dominująca”, „Spółka”).

Jednostka dominująca została utworzona Aktem Notarialnym z dnia 18 września 1991 roku. Siedziba jednostki dominującej mieści się w Gdańsku, ul. Elbląska 135.

Jednostka dominująca jest emitentem papierów wartościowych, o których mowa w art. 4 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady Unii Europejskiej z dnia 19 lipca 2002 r. nr 1606/2002/WE w sprawie stosowania międzynarodowych standardów rachunkowości i na podstawie art. 55.5 Ustawy z dnia 29 września 1994 roku o rachunkowości („ustawa o rachunkowości”) sporządza skonsolidowane sprawozdania finansowe Grupy zgodnie z Międzynarodowymi Standardami Sprawozdawczości Finansowej, które zostały zatwierdzone przez UE. Obowiązek ten dotyczy skonsolidowanych sprawozdań finansowych za rok obrotowy rozpoczynający się w 2005 roku i później.

W dniu 10 kwietnia 2002 roku jednostka dominująca została wpisana do rejestru przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego pod numerem KRS 0000106150.

Jednostka dominująca posiada numer NIP: 5830000960 nadany w dniu 9 czerwca 1993 roku oraz symbol REGON: 190541636 nadany w dniu 25 lutego 1998 roku.

Podstawowym przedmiotem działalności jednostki dominującej jest:

- wytwarzanie i przetwarzanie produktów rafinacji ropy naftowej (PKD 19.20.Z),
- produkcja pozostałych podstawowych chemikaliów organicznych (PKD 20.14),
- sprzedaż hurtowa paliw i produktów pochodnych (PKD 46.71),
- sprzedaż hurtowa wyrobów chemicznych (PKD 46.75),
- transport rurociągowy (PKD 49.5),
- magazynowanie i przechowywanie towarów (PKD 52.1),
- działalność firm centralnych (head offices); doradztwo związane z zarządzaniem (PKD 70).

1. Informacje ogólne (ciąg dalszy)

Zakres działalności podmiotów zależnych oraz wspólnych przedsięwzięć jest związany z działalnością jednostki dominującej.

W dniu 31 grudnia 2016 roku kapitał podstawowy jednostki dominującej wynosił 184.873 tysięcy złotych. Kapitał własny Grupy na ten dzień wynosił 8.610.894 tysięcy złotych.

Zgodnie z art. 69 Ustawy o ofercie publicznej i warunkach wprowadzania instrumentów finansowych do zorganizowanego systemu obrotu oraz spółkach publicznych z dnia 29 lipca 2005 roku (Dz. U. nr 184 z 2005 roku, poz. 1539, z późniejszymi zmianami), oraz zgodnie z raportem bieżącym Spółki nr 49/2016 z dnia 22 grudnia 2016 roku struktura własności kapitału podstawowego Spółki była następująca:

	Liczba akcji	Liczba głosów	Wartość nominalna akcji	Udział w kapitale podstawowym
Skarb Państwa	98.329.515	98.329.515	98.329.515	53,19%
NN OFE	9.000.000	9.000.000	9.000.000	4,87%
OFE PZU „Złota Jesień”	9.285.132	9.285.132	9.285.132	5,02%
Pozostali akcjonariusze	68.258.715	68.258.715	68.258.715	36,92%
Razem	<u>184.873.362</u>	<u>184.873.362</u>	<u>184.873.362</u>	<u>100,00%</u>

W okresie sprawozdawczym kapitał podstawowy jednostki dominującej nie zmienił się.

W skład Zarządu jednostki dominującej na dzień 2 marca 2017 roku wchodził:

Marcin Jastrzębski	- Prezes Zarządu,
Mariusz Machajewski	- Wiceprezes Zarządu,
Mateusz Aleksander Bonca	- Wiceprezes Zarządu,
Jarosław Kawula	- Wiceprezes Zarządu.

W okresie sprawozdawczym oraz od dnia bilansowego do daty opinii miały miejsce następujące zmiany w składzie Zarządu Spółki:

- w dniu 13 kwietnia 2016 roku Rada Nadzorcza Grupy LOTOS S.A. odwołała z funkcji Prezesa Zarządu Pana Pawła Olechnowicza, z funkcji Wiceprezesa Zarządu ds. Strategii i Rozwoju Pana Marka Sokołowskiego i z funkcji Wiceprezesa ds. Poszukiwawczo-Wydobywczych Pana Zbigniewa Paszkowicza,
- w dniu 13 maja 2016 roku Rada Nadzorcza Grupy LOTOS S.A. powołała na funkcję Prezesa Zarządu Pana Roberta Pietryszyna, na funkcję Wiceprezesa Zarządu ds. Operacyjnych Pana Marcina Jastrzębskiego, na funkcję Wiceprezesa ds. Korporacyjnych Pana Przemysława Marchlewicza z dniem 17 maja 2016 roku oraz na funkcję Wiceprezesa ds. Strategii i Rozwoju Pana Mateusza Aleksandra Bonca z dniem 1 czerwca 2016 roku.

- w dniu 21 lipca 2016 roku Rada Nadzorcza Spółki odwołała Pana Macieja Szozdę ze składu Zarządu Grupy LOTOS S.A.
- w dniu 9 listopada 2016 roku Rada Nadzorcza Spółki odwołała z funkcji Prezesa Zarządu Grupy LOTOS S.A. Pana Roberta Pietryszyna
- w dniu 14 grudnia 2016 roku Rada Nadzorcza Spółki odwołała Pana Przemysława Marchlewicza ze składu Zarządu Grupy LOTOS S.A.
- w dniu 12 stycznia 2017 roku, Rada Nadzorcza Grupy LOTOS S.A. powołała na funkcję Prezesa Zarządu Pana Marcina Jastrzębskiego oraz na funkcję Wiceprezesa Zarządu ds. Produkcji Pana Jarosława Kawulę, jednocześnie Pan Marcin Jastrzębski złożył rezygnację z pełnienia funkcji Wiceprezesa Zarządu ds. Operacyjnych.

GRUPA KAPITAŁOWA LOTOS
*Raport z badania skonsolidowanego sprawozdania finansowego
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku
(w tysiącach złotych)*

2. Skład Grupy Kapitałowej

Na dzień 31 grudnia 2016 roku w skład Grupy Kapitałowej LOTOS wchodziły następujące jednostki zależne (bezpośrednio i pośrednio):

Nazwa jednostki	Metoda konsolidacji	Rodzaj opinii o sprawozdaniu finansowym	Podmiot uprawniony, który przeprowadził badanie sprawozdania finansowego	Dzień bilansowy, na który sporządzono sprawozdanie finansowe
LOTOS Paliwa Sp. z o.o.	konsolidacja pełna	bez zastrzeżeń	Ernst & Young Audyt Polska sp. z o.o. sp. k.	31.12.2016
LOTOS Oil Sp. z o.o.	konsolidacja pełna	bez zastrzeżeń	Ernst & Young Audyt Polska sp. z o.o. sp. k.	31.12.2016
LOTOS Asphalt Sp. z o.o.	konsolidacja pełna	bez zastrzeżeń	Ernst & Young Audyt Polska sp. z o.o. sp. k.	31.12.2016
LOTOS Kolej Sp. z o.o.	konsolidacja pełna	bez zastrzeżeń	Ernst & Young Audyt Polska sp. z o.o. sp. k.	31.12.2016
LOTOS Petrobaltic S.A. (spółka posiada swoją grupę kapitałową)	konsolidacja pełna	bez zastrzeżeń	Ernst & Young Audyt Polska sp. z o.o. sp. k.	31.12.2016
Energobaltic Sp. z o.o.	konsolidacja pełna	bez zastrzeżeń	Ernst & Young Audyt Polska sp. z o.o. sp. k.	31.12.2016
B8 Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością BALTIC S.K.A.	konsolidacja pełna	bez zastrzeżeń	Ernst & Young Audyt Polska sp. z o.o. sp. k.	31.10.2016
SPV Baltic Sp. z o.o.	konsolidacja pełna	bez zastrzeżeń zawierająca uzupełniające objaśnienie	Ernst & Young Audyt Polska sp. z o.o. sp. k.	31.12.2016
B8 Sp. z o.o.	konsolidacja pełna	brak obowiązku badania	brak obowiązku badania	31.12.2016
LOTOS Exploration and Production Norge AS	konsolidacja pełna	bez zastrzeżeń	Ernst & Young Audit AS, Norwegia	31.12.2016

GRUPA KAPITAŁOWA LOTOS

*Raport z badania skonsolidowanego sprawozdania finansowego
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku
(w tysiącach złotych)*

AB LOTOS Geonafta (spółka posiada swoją grupę kapitałową)	konsolidacja pełna	procedury audytowe dla celów konsolidacji zostały zakończone, badanie statutowe w trakcie	Ernst & Young Baltic UAB, Litwa	31.12.2016
UAB Genciu Nafta	konsolidacja pełna	procedury audytowe dla celów konsolidacji zostały zakończone, badanie statutowe w trakcie	Ernst & Young Baltic UAB, Litwa	31.12.2016
UAB Manifoldas	konsolidacja pełna	procedury audytowe dla celów konsolidacji zostały zakończone, badanie statutowe w trakcie	Ernst & Young Baltic UAB, Litwa	31.12.2016
LOTOS Serwis Sp. z o.o.	konsolidacja pełna	bez zastrzeżeń	ESO Audit Sp. c	31.12.2016
LOTOS Lab Sp. z o.o.	konsolidacja pełna	bez zastrzeżeń	REWIT Księgowi i Biegli Rewidenci Sp. z o.o.	31.12.2016
LOTOS Terminale S.A. (spółka posiada swoją grupę kapitałową)	konsolidacja pełna	bez zastrzeżeń zawierająca uzupełniające objaśnienie	REWIT Południe Sp. z o.o.	31.12.2016
LOTOS Biopaliwa Sp. z o.o.	konsolidacja pełna	bez zastrzeżeń	REWIT Południe Sp. z o.o.	31.12.2016
LOTOS Infrastruktura S.A. (spółka posiada swoją grupę kapitałową)	konsolidacja pełna	bez zastrzeżeń	POLINVEST- AUDIT Sp. z o.o.	31.12.2016
RCEkonergia Sp. z o.o.	konsolidacja pełna	bez zastrzeżeń	POLINVEST- AUDIT Sp. z o.o.	31.12.2016
LOTOS Straż Sp. z o.o.	konsolidacja pełna	bez zastrzeżeń	REWIT Księgowi i Biegli Rewidenci Sp. z o.o.	31.12.2016
LOTOS Ochrona Sp. z o.o.	konsolidacja pełna	brak obowiązku badania	brak obowiązku badania	31.12.2016
Grupa Miliana Shipholding Company Ltd. (Grupa posiada spółki zależne)	konsolidacja pełna	bez zastrzeżeń	Savvides Audit Limited - Cypr	31.12.2016
Aphrodite Offshore Services N.V.	konsolidacja pełna	brak obowiązku badania	brak obowiązku badania	31.12.2016
LOTOS Gaz S.A. w likwidacji	konsolidacja pełna	brak obowiązku badania	brak obowiązku badania	31.12.2016

Następujące wspólne przedsięwzięcia wykazane zostały metodą praw własności w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym Grupy na dzień 31 grudnia 2016 roku:

Nazwa podmiotu i siedziba	Rodzaj działalności
UAB Minijos Nafta	Poszukiwanie i wydobycie ropy naftowej
LOTOS-Air BP Polska Sp. z o.o.	Handel paliwem lotniczym oraz usługi logistyczne
Baltic Gas Sp. z o.o.	Górnictwo ropy naftowej i gazu ziemnego (działalność usługowa wspomagająca eksploatację
Baltic Gas sp. z o.o. i wspólnicy sp.k	złóż ropy naftowej i gazu ziemnego) Górnictwo ropy naftowej i gazu ziemnego

Rodzaj zmian i wpływ wywołany zmianami w stosunku do roku ubiegłego w zakresie jednostek objętych konsolidacją został przedstawiony w nocie 2 dodatkowych informacji i objaśnień („informacja dodatkowa”) do skonsolidowanego sprawozdania finansowego Grupy Kapitałowej za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku.

3. Skonsolidowane sprawozdanie finansowe

3.1 Opinia biegłego rewidenta oraz badanie skonsolidowanego sprawozdania finansowego

Ernst & Young Audyt Polska spółka z ograniczoną odpowiedzialnością sp. k. z siedzibą w Warszawie, Rondo ONZ 1 jest podmiotem uprawnionym do badania sprawozdań finansowych, wpisanym na listę pod numerem 130.

Ernst & Young Audyt Polska spółka z ograniczoną odpowiedzialnością sp. k. w dniu 31 lipca 2015 roku została wybrana przez Radę Nadzorczą Grupy LOTOS S.A. do badania skonsolidowanego sprawozdania finansowego Grupy.

Ernst & Young Audyt Polska spółka z ograniczoną odpowiedzialnością sp. k. oraz kluczowy biegły rewident spełniają, w rozumieniu art. 56 ust. 3 i 4 Ustawy z dnia 7 maja 2009 roku o biegłych rewidentach i ich samorządzie, podmiotach uprawnionych do badania sprawozdań finansowych oraz o nadzorze publicznym, warunki do wyrażenia bezstronnej i niezależnej opinii o skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym.

Na podstawie umowy zawartej w dniu 30 lipca 2013 roku, wraz z aneksem z dnia 14 stycznia 2016 roku, z Zarządem jednostki dominującej przeprowadziliśmy badanie skonsolidowanego sprawozdania finansowego za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku.

Naszym zadaniem było wyrażenie opinii o skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym na podstawie przeprowadzonego przez nas badania. Przeprowadzone w trakcie badania skonsolidowanego sprawozdania finansowego procedury były zaprojektowane tak, aby umożliwić wydanie opinii o skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym traktowanym jako całość. Nasze procedury nie obejmowały uzupełniających informacji, które nie mają wpływu na skonsolidowane sprawozdanie finansowe traktowane jako całość.

Na podstawie naszego badania, z dniem 2 marca 2017 roku wydaliśmy opinię biegłego rewidenta bez zastrzeżeń o następującej treści:

„Dla Walnego Zgromadzenia Akcjonariuszy oraz Rady Nadzorczej Spółki Grupa LOTOS S.A.

Sprawozdanie z badania skonsolidowanego sprawozdania finansowego

Przeprowadziliśmy badanie załączonego skonsolidowanego sprawozdania finansowego za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku Grupy Kapitałowej LOTOS („Grupa”), w której jednostką dominującą jest Grupa LOTOS S.A. („Spółka”) z siedzibą w Gdańsku, ul. Elbląska 135, na które składają się: skonsolidowane sprawozdanie z sytuacji finansowej sporządzone na dzień 31 grudnia 2016 roku, skonsolidowane sprawozdanie z całkowitych dochodów, skonsolidowane sprawozdanie z przepływów pieniężnych oraz skonsolidowane sprawozdanie ze zmian w kapitale własnym za okres od dnia 1 stycznia 2016 roku do dnia 31 grudnia 2016 roku oraz dodatkowe informacje i objaśnienia („załączone skonsolidowane sprawozdanie finansowe”).

Odpowiedzialność Zarządu Spółki oraz członków Rady Nadzorczej za skonsolidowane sprawozdanie finansowe

Zarząd Spółki jest odpowiedzialny, zgodnie z ustawą z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości („ustawa o rachunkowości”) i wydanymi na jej podstawie przepisami wykonawczymi, za sporządzenie skonsolidowanego sprawozdania finansowego i za jego rzetelną prezentację zgodnie z Międzynarodowymi Standardami Rachunkowości, Międzynarodowymi Standardami Sprawozdawczości Finansowej oraz związanymi z nimi interpretacjami ogłoszonymi w formie rozporządzeń Komisji Europejskiej („Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej, które zostały zatwierdzone przez Unię Europejską”) oraz innymi obowiązującymi przepisami prawa. Zarząd Spółki jest również odpowiedzialny za kontrolę wewnętrzną, którą uznaje za niezbędną dla sporządzenia skonsolidowanego sprawozdania finansowego nie zawierającego istotnego zniekształcenia spowodowanego oszustwem lub błędem.

Zgodnie z ustawą o rachunkowości Zarząd Spółki oraz członkowie Rady Nadzorczej są zobowiązani do zapewnienia, aby skonsolidowane sprawozdanie finansowe spełniało wymagania przewidziane w ustawie o rachunkowości.

Odpowiedzialność biegłego rewidenta za badanie skonsolidowanego sprawozdania finansowego

Jesteśmy odpowiedzialni za wyrażenie opinii o załączonym skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym na podstawie przeprowadzonego przez nas badania.

Badanie przeprowadziliśmy stosownie do postanowień rozdziału 7 ustawy o rachunkowości oraz zgodnie z Krajowymi Standardami Rewizji Finansowej w brzmieniu Międzynarodowych Standardów Badania przyjętymi uchwałą nr 2783/52/2015 Krajowej Rady Biegłych Rewidentów z dnia 10 lutego 2015 r. z późn. zm. („Krajowe Standardy Rewizji Finansowej”). Standardy te wymagają przestrzegania wymogów etycznych oraz zaplanowania i przeprowadzenia badania w taki sposób, aby uzyskać wystarczającą pewność, że skonsolidowane sprawozdanie finansowe nie zawiera istotnego zniekształcenia.

3.1 Opinia biegłego rewidenta oraz badanie skonsolidowanego sprawozdania finansowego (ciąg dalszy)

Badanie polega na przeprowadzeniu procedur służących uzyskaniu dowodów badania kwot i ujawnień w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym. Dobór procedur badania zależy od osądu biegłego rewidenta, w tym od oceny ryzyka istotnego zniekształcenia skonsolidowanego sprawozdania finansowego spowodowanego oszustwem lub błędem. Dokonując oceny tego ryzyka biegły rewident bierze pod uwagę działanie kontroli wewnętrznej, w zakresie dotyczącym sporządzania i rzetelnej prezentacji przez Spółkę skonsolidowanego sprawozdania finansowego, w celu zaprojektowania odpowiednich w danych okolicznościach procedur badania, nie zaś wyrażenia opinii na temat skuteczności kontroli wewnętrznej Spółki. Badanie obejmuje także ocenę odpowiedniości przyjętych zasad (polityki) rachunkowości, racjonalności ustalonych przez Zarząd Spółki wartości szacunkowych, jak również ocenę ogólnej prezentacji skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

Zgodnie z Krajowym Standardem Rewizji Finansowej 320 pkt. 5 koncepcja istotności stosowana jest przez biegłego rewidenta zarówno przy planowaniu i przeprowadzaniu badania jak i przy ocenie wpływu rozpoznanych podczas badania zniekształceń oraz nieskorygowanych zniekształceń, jeśli występują, na skonsolidowane sprawozdanie finansowe, a także przy formułowaniu opinii biegłego rewidenta. W związku z powyższym wszystkie stwierdzenia zawarte w opinii biegłego rewidenta, w tym stwierdzenia dotyczące innych wymogów prawa i regulacji wyrażane są z uwzględnieniem jakościowego i wartościowego poziomu istotności ustalonego zgodnie ze standardami badania i osądem biegłego rewidenta.

Wyrażamy przekonanie, że uzyskane przez nas dowody badania stanowią wystarczającą i odpowiednią podstawę do wyrażenia przez nas opinii z badania.

Opinia

Naszym zdaniem, załączone skonsolidowane sprawozdanie finansowe:

- przekazuje rzetelny i jasny obraz sytuacji majątkowej i finansowej Grupy na dzień 31 grudnia 2016 roku oraz jej wyniku finansowego i przepływów pieniężnych za rok obrotowy od dnia 1 stycznia 2016 roku do dnia 31 grudnia 2016 roku, zgodnie z Międzynarodowymi Standardami Sprawozdawczości Finansowej, które zostały zatwierdzone przez Unię Europejską i przyjętymi zasadami (polityką) rachunkowości,
- jest zgodne co do formy i treści z obowiązującymi Grupę przepisami prawa i postanowieniami statutu Spółki.

Sprawozdanie na temat innych wymogów prawa i regulacji

Opinia na temat sprawozdania z działalności Spółki i jej Grupy Kapitałowej

Nasza opinia z badania skonsolidowanego sprawozdania finansowego nie obejmuje sprawozdania z działalności.

Za sporządzenie sprawozdania z działalności Spółki i jej Grupy Kapitałowej zgodnie z ustawą o rachunkowości oraz innymi obowiązującymi przepisami prawa jest odpowiedzialny Zarząd Spółki. Ponadto Zarząd Spółki oraz członkowie Rady Nadzorczej Spółki są zobowiązani do zapewnienia, aby sprawozdanie z działalności Spółki i jej Grupy Kapitałowej spełniało wymagania przewidziane w ustawie o rachunkowości.

3.1 Opinia biegłego rewidenta oraz badanie skonsolidowanego sprawozdania finansowego (ciąg dalszy)

Naszym obowiązkiem było, w związku z przeprowadzonym badaniem skonsolidowanego sprawozdania finansowego, zapoznanie się z treścią sprawozdania z działalności Spółki i jej Grupy Kapitałowej i wskazanie czy informacje w nim zawarte uwzględniają postanowienia art. 49 ustawy o rachunkowości oraz Rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 19 lutego 2009 roku w sprawie informacji bieżących i okresowych przekazywanych przez emitentów papierów wartościowych oraz warunków uznawania za równoważne informacji wymaganych przepisami prawa państwa niebędącego państwem członkowskim („rozporządzenie w sprawie informacji bieżących i okresowych”) i czy są one zgodne z informacjami zawartymi w załączonym skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym. Naszym obowiązkiem było także złożenie oświadczenia, czy w świetle naszej wiedzy o Grupie i jej otoczeniu uzyskanej podczas badania skonsolidowanego sprawozdania finansowego stwierdziliśmy w sprawozdaniu z działalności Spółki i jej Grupy Kapitałowej istotne zniekształcenia.

Naszym zdaniem informacje zawarte w sprawozdaniu z działalności Spółki i jej Grupy Kapitałowej uwzględniają postanowienia art. 49 ustawy o rachunkowości oraz rozporządzenia w sprawie informacji bieżących i okresowych i są zgodne z informacjami zawartymi w załączonym skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym. Ponadto, w świetle wiedzy o Grupie i jej otoczeniu uzyskanej podczas badania skonsolidowanego sprawozdania finansowego nie stwierdziliśmy istotnych zniekształceń w sprawozdaniu z działalności Spółki i jej Grupy Kapitałowej.

W związku z przeprowadzonym badaniem skonsolidowanego sprawozdania finansowego, naszym obowiązkiem było również zapoznanie się z oświadczeniem jednostki o stosowaniu ładu korporacyjnego stanowiącym wyodrębnioną część sprawozdania z działalności Spółki i jej Grupy Kapitałowej. Naszym zdaniem w oświadczeniu tym Spółka zawarła informacje wymagane zgodnie z zakresem określonym w przepisach wykonawczych wydanych na podstawie art. 60 ust. 2 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o ofercie publicznej i warunkach wprowadzania instrumentów finansowych do zorganizowanego systemu obrotu oraz o spółkach publicznych lub w regulaminach wydanych na podstawie art. 61 tej ustawy. Informacje te są zgodne z mającymi zastosowanie przepisami oraz z informacjami zawartymi w załączonym skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym.”

Badanie skonsolidowanego sprawozdania finansowego Spółki przeprowadziliśmy w okresie od dnia 11 kwietnia 2016 roku do dnia 2 marca 2017 roku, w tym w siedzibie jednostki dominującej od dnia 11 kwietnia 2016 roku do dnia 22 kwietnia 2016 roku, od dnia 18 lipca 2016 roku do dnia 29 lipca 2016 roku, od dnia 10 października 2016 roku do dnia 21 października 2016 roku, od dnia 14 listopada 2016 roku do dnia 25 listopada 2016 roku oraz od dnia 30 stycznia 2017 roku do dnia 24 lutego 2017 roku.

3.2 Oświadczenia otrzymane i dostępność danych

Zarząd jednostki dominującej potwierdził swoją odpowiedzialność za rzetelność i jasność sprawozdania finansowego jak również za jego sporządzenie zgodnie z wymagającymi zastosowania zasadami (polityką) rachunkowości oraz prawidłowość dokumentacji konsolidacyjnej. Oświadczył on, iż udostępnił nam wszystkie sprawozdania finansowe jednostek objętych skonsolidowanym sprawozdaniem finansowym, dokumentację konsolidacyjną oraz pozostałe wymagane dokumenty oraz udzielił niezbędnych wyjaśnień. Otrzymaliśmy również pisemne oświadczenie z dnia 2 marca 2017 roku Zarządu jednostki dominującej o:

- kompletnym ujęciu informacji w dokumentacji konsolidacyjnej;
- wykazaniu wszelkich zobowiązań warunkowych w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym, oraz
- ujawnieniu w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym wszelkich istotnych zdarzeń, które nastąpiły po dacie sprawozdania z działalności finansowej do dnia złożenia oświadczenia.

W oświadczeniu potwierdzono, że przekazane nam informacje były rzetelne i prawdziwe zgodnie z przekonaniem i najlepszą wiedzą Zarządu jednostki dominującej i objęły wszelkie zdarzenia mogące mieć wpływ na skonsolidowane sprawozdanie finansowe.

Jednocześnie oświadczamy, że w trakcie badania sprawozdania finansowego nie nastąpiły ograniczenia zakresu badania.

3.3 Informacje o skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym Grupy za poprzedni rok obrotowy

Skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy za rok zakończony dnia 31 grudnia 2015 roku zostało zbadane przez Jarosława Dacę, kluczowego biegłego rewidenta nr 10138, działającego w imieniu Ernst & Young Audyt Polska spółka z ograniczoną odpowiedzialnością sp. k., firmy wpisanej na listę podmiotów uprawnionych do badania sprawozdań finansowych prowadzoną przez Krajową Radę Biegłych Rewidentów pod numerem 130. Działający w imieniu podmiotu uprawnionego kluczowy biegły rewident wydał o tym skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym za rok zakończony dnia 31 grudnia 2015 roku opinię bez zastrzeżeń. Skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy za rok zakończony dnia 31 grudnia 2015 roku zostało zatwierdzone przez Akcjonariuszy na Walnym Zgromadzeniu Akcjonariuszy w dniu 28 czerwca 2016 roku.

Skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy za rok obrotowy zakończony dnia 31 grudnia 2015 roku wraz z opinią biegłego rewidenta, odpisem uchwały o zatwierdzeniu skonsolidowanego sprawozdania finansowego, sprawozdaniem z działalności Grupy zostało złożone w dniu 6 lipca 2016 roku w Krajowym Rejestrze Sądowym.

GRUPA KAPITAŁOWA LOTOS
Raport z badania skonsolidowanego sprawozdania finansowego
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku
(w tysiącach złotych)

4. Sytuacja finansowa

4.1 Podstawowe dane i wskaźniki finansowe

Poniżej przedstawiono wybrane wskaźniki charakteryzujące sytuację finansową Grupy w latach 2014 – 2016, wyliczone na podstawie danych finansowych zawartych w sprawozdaniach finansowych za lata zakończone dnia 31 grudnia 2016 roku i dnia 31 grudnia 2015 roku.

	2016	2015	2014
suma bilansowa	19 326 309	19 169 332	18 947 157
kapitał własny	8 610 894	7 712 198	8 258 463
wynik finansowy netto	1 015 217	(263 300)	(1 466 372)
rentowność majątku (%)	5,3%	(1,4)%	(7,7)%
$\frac{\text{wynik finansowy netto} \times 100\%}{\text{suma aktywów}}$			
rentowność kapitału własnego (%)	13,2%	(3,2)%	(16,0)%
$\frac{\text{wynik finansowy netto} \times 100\%}{\text{kapitał własny na początek okresu}}$			
rentowność netto sprzedaży (%)	4,9%	(1,2)%	(5,1)%
$\frac{\text{wynik finansowy netto} \times 100\%}{\text{przychody ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów}}$			
płynność – wskaźnik płynności I	1,33	1,24	1,37
$\frac{\text{aktywa obrotowe ogółem}}{\text{zobowiązania krótkoterminowe}}$			
płynność – wskaźnik płynności III	0,14	0,16	0,07
$\frac{\text{środki pieniężne}}{\text{zobowiązania krótkoterminowe}}$			
szybkość obrotu należności	39 dni	25 dni	18 dni
$\frac{\text{należności z tytułu dostaw i usług} \times 365 \text{ dni}}{\text{przychody ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów}}$			

GRUPA KAPITAŁOWA LOTOS
*Raport z badania skonsolidowanego sprawozdania finansowego
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku
(w tysiącach złotych)*

	<u>2016</u>	<u>2015</u>	<u>2014</u>
okres spłaty zobowiązań	33 dni	20 dni	21 dni
<u>zobowiązania z tytułu dostaw i usług x 365 dni</u>			
wartość sprzedanych towarów i materiałów + koszt wytworzenia sprzedanych produktów			
szybkość obrotu zapasów	64 dni	54 dni	49 dni
<u>zapasy x 365 dni</u>			
wartość sprzedanych towarów i materiałów + koszt wytworzenia sprzedanych produktów			
trwałość struktury finansowania (%)	72,7%	71,7%	72,4%
<u>(kapitał własny + rezerwy i zobowiązania długoterminowe) x 100%</u>			
suma pasywów			
obciążenie majątku zobowiązaniami (%)	55,4%	59,8%	56,4%
<u>(suma pasywów – kapitał własny) x 100%</u>			
suma aktywów			
wskaźnik inflacji:			
Średnioroczny	(0,60)%	(0,90)%	0,00%
od grudnia do grudnia	0,80%	(0,50)%	(1,00)%

4.2 Komentarz

Przedstawione wskaźniki wskazują na następujące trendy:

Wszystkie wskaźniki rentowności w 2016 roku zanotowały wartości dodatnie i uległy podwyższeniu w porównaniu z rokiem 2015 oraz 2014 na skutek wypracowania zysku netto za 2016 rok w przeciwieństwie do lat ubiegłych 2015 i 2014, w których została odnotowana strata netto.

Wskaźnik rentowności majątku w 2014 roku wyniósł (7,7)%, w kolejnym roku uległ podwyższeniu o 6,4 punktu procentowego do poziomu (1,4)%, a następnie w 2016 roku uległ podwyższeniu do poziomu 5,3%.

Wskaźnik rentowności kapitału własnego również uległ podwyższeniu do poziomu 13,2% w 2016 roku z poziomu (3,2)% w 2015 roku oraz (16,0)% w 2014 roku.

Wskaźnik rentowności netto sprzedaży wyniósł 4,9% w 2016 roku i był wyższy od (1,2)% w 2015 roku oraz (5,1)% w 2014 roku.

4.2 Komentarz (ciąg dalszy)

Wskaźnik płynności I uległ podwyższeniu do poziomu 1,33 na dzień 31 grudnia 2016 roku w porównaniu do stanu na koniec 2015 roku, kiedy to wynosił 1,24 oraz obniżeniu w porównaniu do stanu na koniec 2014 roku, kiedy to wynosił 1,37. Wyższa wartość wskaźnika jest spowodowana wzrostem wartości majątku obrotowego.

Wskaźnik płynności III uległ obniżeniu na koniec 2016 roku do poziomu 0,14 w porównaniu do stanu na koniec 2015 roku kiedy to wynosił 0,16 oraz podwyższeniu w porównaniu do stanu na koniec 2014 roku, kiedy to wynosił 0,07. Obniżenie tego wskaźnika w porównaniu do roku 2015 wynika ze spadku stanu środków pieniężnych.

Szybkość obrotu należności w 2016 roku uległa wydłużeniu z poziomu 25 dni w 2015 roku do poziomu 39 dni. W 2014 roku szybkość obrotu należności wynosiła 18 dni. Zmiana szybkości obrotu należności w 2016 roku wynikała z obniżenia poziomu przychodów oraz podwyższenia poziomu należności krótkoterminowych.

Okres spłaty zobowiązań w 2016 roku wyniósł 33 dni i był dłuższy niż w 2015 i 2014 roku, gdy wynosił odpowiednio 20 i 21 dni. Wydłużenie okresu spłaty zobowiązań w 2016 roku w porównaniu z latami ubiegłymi wynikało głównie ze wzrostu zobowiązań z tytułu dostaw i usług na koniec 2016 roku.

Z kolei wskaźnik szybkości obrotu zapasów w 2016 roku uległ wydłużeniu do 64 dni w porównaniu do 2015 i 2014 roku, kiedy to wynosił odpowiednio 54 oraz 49 dni. Wzrost wskaźnika w 2016 roku w porównaniu z rokiem ubiegłym wynikał głównie ze spadku kosztów działalności operacyjnej.

Wskaźnik trwałości struktury finansowania według stanu na dzień 31 grudnia 2016 roku wyniósł 72,7% w porównaniu do 71,7% na koniec 2015 roku oraz 72,4% na koniec 2014 roku. Podwyższenie wartości wskaźnika na koniec 2016 roku w porównaniu ze stanem na koniec 2015 roku wynika z relatywnie mniejszego wzrostu sumy bilansowej w 2016 roku w porównaniu do spadku zobowiązań długoterminowych i wzrostu kapitału własnego.

Obciążenie majątku zobowiązaniami w 2016 roku zmalało o 4,4 punktu procentowego w porównaniu do stanu na koniec 2015 roku oraz o 1,0 punkt procentowy w porównaniu do stanu na koniec 2014 roku. Spadek ten wynika z wyższego poziomu kapitału własnego w porównaniu do lat ubiegłych.

4.3 Kontynuacja działalności

Podczas naszego badania nic nie zwróciło naszej uwagi, co powodowałoby nasze przekonanie, że jednostka dominująca nie jest w stanie kontynuować działalności przez co najmniej 12 miesięcy licząc od dnia 31 grudnia 2016 roku na skutek zamierzonego lub przymusowego zaniechania bądź istotnego ograniczenia przez nią dotychczasowej działalności.

Zarząd jednostki dominującej oświadczył, że będące podstawą sporządzenia skonsolidowanego sprawozdania finansowego sprawozdania finansowe istotnych jednostek Grupy zostały sporządzone przy założeniu kontynuowania działalności przez te jednostki przez okres nie krótszy niż 12 miesięcy od dnia 31 grudnia 2016 roku i że nie występują okoliczności wskazujące na zagrożenie kontynuowania działalności przez te jednostki.

II. CZĘŚĆ SZCZEGÓŁOWA

1. Kompletność i poprawność dokumentacji konsolidacyjnej

Podczas badania nie stwierdziliśmy mogących mieć istotny wpływ na zbadane skonsolidowane sprawozdanie finansowe nieprawidłowości dokumentacji konsolidacyjnej, które nie zostałyby usunięte, w tym w zakresie spełnienia warunków, jakim powinna odpowiadać dokumentacja konsolidacyjna (a w szczególności obejmujących wyłączenia dotyczące korekt konsolidacyjnych).

2. Zasady i metody wyceny aktywów i zobowiązań oraz kapitałów własnych

Zasady (politykę) rachunkowości Grupy oraz wykazywania danych przedstawiono w nocie 7 informacji dodatkowej w sprawozdaniu finansowym Grupy za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku.

3. Charakterystyka składników skonsolidowanego sprawozdania finansowego

Struktura aktywów, zobowiązań i kapitałów własnych Grupy została przedstawiona w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku.

Dane wykazane w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym są zgodne z dokumentacją konsolidacyjną.

3.1 Wartość firmy z konsolidacji oraz sposób dokonywania odpisów

Sposób ustalenia wartości firmy z konsolidacji, zasady oceny utraty wartości oraz dokonane odpisy z tytułu utraty wartości za rok obrotowy i do dnia bilansowego przedstawiono w nocie 7.9.2 oraz 13.1.2 informacji dodatkowej w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym.

3.2 Kapitał własny, w tym udziały niekontrolujące

Wykazany stan kapitałów własnych, w tym udziałów niekontrolujących jest zgodny z dokumentacją konsolidacyjną i odpowiednimi dokumentami prawnymi. Udziały niekontrolujące na dzień 31 grudnia 2016 roku wynosiły 108 tysięcy złotych. Udziały niekontrolujące zostały ustalone prawidłowo i są zgodne z dokumentacją konsolidacyjną.

Dane dotyczące kapitałów własnych przedstawiono w notach od 19 do 22 informacji dodatkowej w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym.

3.3 Rok obrotowy

Sprawozdania finansowe, będące podstawą sporządzenia skonsolidowanego sprawozdania finansowego, wszystkich jednostek wchodzących w skład Grupy Kapitałowej zostały sporządzone na dzień 31 grudnia 2016 roku i obejmują dane finansowe za okres sprawozdawczy od dnia 1 stycznia 2016 roku do dnia 31 grudnia 2016 roku.

4. Wyłączenia konsolidacyjne

4.1 Wyłączenia wzajemnych rozrachunków (należności i zobowiązań) oraz obrotów wewnętrznych (przychodów i kosztów) jednostek objętych konsolidacją

Dokonane wyłączenia wzajemnych rozrachunków (należności i zobowiązań) oraz obrotów wewnętrznych (przychodów i kosztów) jednostek objętych konsolidacją są zgodne z dokumentacją konsolidacyjną.

4.2 Wyłączenia wyników niezrealizowanych przez jednostki objęte konsolidacją, zawartych w wartości aktywów oraz z tytułu dywidend

Dokonane wyłączenia wyników niezrealizowanych przez jednostki objęte konsolidacją zawartych w wartości aktywów oraz z tytułu dywidend są zgodne z dokumentacją konsolidacyjną.

5. Sprzedaż całości lub części udziałów (akcji) w jednostce podporządkowanej

W roku obrotowym Grupa nie sprzedała żadnych udziałów (akcji) w jednostkach podporządkowanych.

6. Pozycje kształtujące wynik działalności Grupy

Charakterystyka pozycji kształtujących wynik działalności Grupy została przedstawiona w zbadanym skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku.

7. Ślusność odstępstw od zasad konsolidacji i stosowania metody praw własności określonych w Międzynarodowych Standardach Sprawozdawczości Finansowej, które zostały zatwierdzone przez UE

W procesie sporządzania skonsolidowanego sprawozdania finansowego nie miały miejsca odstępstwa od zasad konsolidacji i stosowania metody praw własności.

8. Informacja dodatkowa

Informacja dodatkowa w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku sporządzona została, we wszystkich istotnych aspektach zgodnie z Międzynarodowymi Standardami Sprawozdawczości Finansowej zatwierdzonymi przez Unię Europejską.

9. Sprawozdanie z działalności Spółki i jej Grupy Kapitałowej

Zapoznaliśmy się ze sprawozdaniem Zarządu Spółki na temat działalności Spółki i jej Grupy Kapitałowej w okresie od dnia 1 stycznia 2016 roku do dnia 31 grudnia 2016 roku oraz zasad sporządzenia rocznego skonsolidowanego sprawozdania finansowego („sprawozdanie z działalności”) i uznaliśmy, że informacje w nim zawarte uwzględniają postanowienia art. 49 ust. 2 ustawy o rachunkowości oraz Rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 19 lutego 2009 roku w sprawie informacji bieżących i okresowych przekazywanych przez emitentów papierów wartościowych oraz warunków uznawania za równoważne informacji wymaganych przepisami prawa państwa niebędącego państwem członkowskim i są zgodne z informacjami zawartymi w załączonym sprawozdaniu finansowym. W świetle wiedzy o Spółce i jej otoczeniu uzyskanej podczas badania sprawozdania finansowego nie stwierdziliśmy istotnych zniekształceń w sprawozdaniu z działalności. Zapoznaliśmy się również z oświadczeniem Grupy o stosowaniu ładu korporacyjnego stanowiącym wyodrębnioną część sprawozdania z działalności.

Naszym zdaniem w oświadczeniu tym Spółka zawarła informacje wymagane zgodnie z zakresem określonym w przepisach wykonawczych wydanych na podstawie art. 60 ust. 2 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o ofercie publicznej i warunkach wprowadzania instrumentów finansowych do zorganizowanego systemu obrotu oraz o spółkach publicznych lub w regulaminach wydanych na podstawie art. 61 tej ustawy. Informacje te są zgodne z mającymi zastosowanie przepisami oraz z informacjami zawartymi w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym.

10. Zgodność z prawem

Uzyskaliśmy pisemne potwierdzenie od Zarządu jednostki dominującej, iż w roku sprawozdawczym nie zostały naruszone przepisy prawa, a także postanowienia statutów/ umów jednostek Grupy mające wpływ na skonsolidowane sprawozdanie finansowe.

11. Wykorzystanie pracy specjalistów

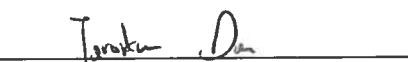
W trakcie naszego badania korzystaliśmy z wyników prac następujących niezależnych specjalistów:

- aktuariuszy odpowiedzialnych za wyliczenie wartości obecnej przyszłych zobowiązań wobec pracowników z innych tytułów niż wynagrodzenia,
- specjalistów do spraw szacunków zasobów węglowodorów na posiadanych koncesjach wydobywczych.

Warszawa, dnia 2 marca 2017 roku

w imieniu
Ernst & Young Audyt Polska spółka
z ograniczoną odpowiedzialnością sp. k.
Rondo ONZ 1, 00-124 Warszawa
nr ewid. 130

Kluczowy Biegły Rewident

Jarosław Dac
biegły rewident
nr 10138

Ernst & Young Audyt Polska
spółka z ograniczoną odpowiedzialnością
spółka komandytowa
Rondo ONZ 1, 00-124 Warszawa

Naszym zdaniem w oświadczeniu tym Spółka zawarła informacje wymagane zgodnie z zakresem określonym w przepisach wykonawczych wydanych na podstawie art. 60 ust. 2 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o ofercie publicznej i warunkach wprowadzania instrumentów finansowych do zorganizowanego systemu obrotu oraz o spółkach publicznych lub w regulaminach wydanych na podstawie art. 61 tej ustawy. Informacje te są zgodne z mającymi zastosowanie przepisami oraz z informacjami zawartymi w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym.

10. Zgodność z prawem

Uzyskaliśmy pisemne potwierdzenie od Zarządu jednostki dominującej, iż w roku sprawozdawczym nie zostały naruszone przepisy prawa, a także postanowienia statutów/ umów jednostek Grupy mające wpływ na skonsolidowane sprawozdanie finansowe.

11. Wykorzystanie pracy specjalistów

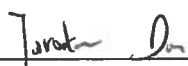
W trakcie naszego badania korzystaliśmy z wyników prac następujących niezależnych specjalistów:

- aktuariuszy odpowiedzialnych za wyliczenie wartości obecnej przyszłych zobowiązań wobec pracowników z innych tytułów niż wynagrodzenia,
- specjalistów do spraw szacunków zasobów węglowodorów na posiadanych koncesjach wydobywczych.

Warszawa, dnia 2 marca 2017 roku

w imieniu
Ernst & Young Audyt Polska spółka
z ograniczoną odpowiedzialnością sp. k.
Rondo ONZ 1, 00-124 Warszawa
nr ewid. 130

Kluczowy Biegły Rewident

Jarosław Dac
biegły rewident
nr 10138

Ernst & Young Audyt Polska
spółka z ograniczoną odpowiedzialnością
spółka komandytowa
Rondo ONZ 1, 00-124 Warszawa